

Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!

LENIN

TEOKSET

22

**JULKAISTAAN
VKP(b):n IX EDUSTAJAKOKOUKSEN
JA SNTL:n NEUVOSTOJEN
II EDUSTAJAKOKOUKSEN
PÄÄTÖKSEN PERUSTEELLA**

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА
при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

СОЧИНЕНИЯ

Издание четвертое

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА

NKP:n KARJALAN ALUEKOMITEAN PUOLUEHISTORIAN
INSTITUUTTI — NKP:n KK:n MARXISMIN-LENINISMIN
INSTITUUTIN FILIAALI

V. I. LENIN

TEOKSET

*Suomennos neljännestä
venäjänkielisestä painoksesta*

KARJALAN ASNT:n
VALTION KUSTANNUSLIIKE
PETROSKOI — 1959

V. I. L E N I N

22
O S A

Joulukuu 1915 – heinäkuu 1916

ESIPUHE

Kahdeskymmenes toinen osa sisältää V. I. Leninin ne teokset, jotka hän kirjoitti vuoden 1915 joulukuun ja vuoden 1916 heinäkuun välisenä kautena.

Tämä osa sisältää teoksen „Uusia tietoja kapitalismin kehityslaeista maanviljelyksessä. I vihko. Kapitalismi ja maanviljelys Amerikan Yhdysvalloissa”, jossa Lenin arvostelee marxilaisvastaista teoriaa maanviljelyksen epäkapitalistisesta kehityksestä kapitalistisessa yhteiskunnassa.

Huomattava sija tässä osassa on artikkeleilla, joissa Lenin perustelee ja selittää bolshevistisiä tunnuksia ja proletariaatin tehtäviä vuosien 1914—1918 imperialistisen maailmansodan kaudella ja paljastaa sekä julkisia sosialishovinisteja että myös keskustalaisia, jotka olivat naamioituneita sosialishovinisteja. Sellaisia artikkeleja ovat: „Opportunismi ja II Internationalen vararikko”, „Opposition tehtävistä Ranskassa”, „Rauha ilman aluevaltauksia ja Puolan riippumattomuus päivän tunnuksina Venäjällä”, „Wilhelm Kolb ja Georgi Plehanov”, „Rauhanohjelmasta”, „VSDTP:n Keskuskomitean ehdotus toiselle sosialistikonferenssille”, „Saksalaisesta ja ei-saksalaisesta shovinismista” ynnä muut.

Tähän osaan sisältyy kuuluisa kirja „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena”, jossa Lenin teki marxilaisen analyysin imperialismista kapitalismin viimeisenä vaiheena ja osoitti, että „imperialismi on proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen aattoa”. Tämän analyysin perusteella Lenin johti uuden teoreettisen toteamuksen sosialismin voiton mahdollisuudesta aluksi yhdessä, erillisessä kapitalistisessa maassa ja sosialismin voiton

mahdottomuudesta samanaikaisesti kaikissa maissa. Lenin muotoili tämän nerokkaan toteamuksen kahdessa artikkelissa: „Euroopan Yhdysvaltojen tunnuksesta”, jonka hän kirjoitti elokuussa 1915, ja „Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma”, joka on kirjoitettu syksyllä 1916.

Se oli sosialistisen vallankumouksen uusi teoria, joka rikastutti marxilaisuutta ja vei sitä eteenpäin.

Teeseissä „Sosialistinen vallankumous ja kansakuntien itsemääräämisoikeus” ja artikkelissa „Itsemääräämisestä käydyn väittelyn yhteenvetoja” Lenin kehittäi edelleen kansallisuuskysymystä koskevan bolshevistisen ohjelman perusajatuksia. Artikkelissa „Juniuksen kirjasen johdosta” Lenin arvostelee Saksan vasemmistososialidemokraattien poliittisia virheitä.

Tässä osassa julkaistaan ensi kerran V. I. Leninin Teoksiin otetut asiakirjat: „Toisen sosialistikonferenssin koollekutsumista koskevan päätöslauselman luonnos”, „Vuoden 1916 huhtikuun 24 pn konferenssista. Edustajiston ehdotus” ja „Ulkomaisten järjestöjen komitean kirje VSDTP:n jaostoille”, joista ilmenee Leninin taistelu venäläisiä ja länsieurooppalaisia sosialishovinisteja vastaan bolshevikkipuolueen lujittamisen puolesta sekä internationalististen ainesten yhteenliittämiseksi kansainvälisessä työväenliikkeessä.

**UUSIA TIETOJA
KAPITALISMIN KEHITYSLAEISTA
MAANVILJELYKSESSÄ**

**I VIHKO
KAPITALISMI JA MAANVILJELYS
AMERIKAN YHDYSVALLOISSA¹**

Kirjoitettu v. 1915

*Julkaistu ensi kerran
v. 1917 erillisenä kirjasena
„Zhizn i Znanije” kustannusliikkeessä*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

Книгоиздательство „ЖИЗНЬ и ЗНАНИЕ“.
Петроградъ, Поварской пер., д. 2, кв. 9 и 10. Телефонъ 227-42

Библиотека Обществольднія. Кн. 42-ая.

В. ИЛЪИНЪ (Н. Ленинъ).

НОВЫЯ ДАННЫЯ О ЗАКОНАХЪ РАЗВИТІЯ КАПИТАЛИЗМА ВЪ ЗЕМЛЕДѢЛІИ.

—
ВЫПУСКЪ I.

Капитализмъ и земледѣліе въ Соед. Штатахъ Америки.

ПЕТРОГРАДЪ.
1917.

Kansilehti V. I. Leninin kirjasta
„Uusia tietoja kapitalismin kehityslaeista maanviljelyksessä.
1 vihko. Kapitalismi ja maanviljelys Amerikan Yhdysvalloissa”.— 1917
Pienennetty

Uusimman kapitalismin edistynein maa on nykyaikaisen maatalouden yhteiskunnallis-taloudellisen rakenteen ja kehityksen tutkimisen kannalta erittäin kiintoisa. Yhdysvalloilla ei ole vertaistaan kilpailijaa — ei sen kehitysvauhdin nopeuden kannalta katsoen, jonka kapitalismi saavutti XIX vuosisadan lopussa ja XX vuosisadan alussa, ei Yhdysvaltojen jo saavuttaman korkeimman kapitalistisen kehitystason kannalta, ei sen alueen valtavan laajuuden kannalta, jolla sovelletaan luonnonhistoriallisten edellytysten mainion monipuolisuuden huomioivaa ja tieteen viimeisen sanan mukaan varustettua konetekniikkaa, kuin myöskään väestöjoukkojen poliittisen vapauden ja kulttuuritason kannalta. Tämä maa on monessa suhteessa porvarillisen sivilisaatiomme esikuva ja ihanne.

Maatalouden kehitysmuotojen ja -lakien tutkiminen käy Yhdysvalloissa päinsä sitäkin paremmin, kun siellä suoritetaan joka kymmenes vuosi väenlaskenta („sensus”), johon liittyy kaikkien teollisuutta ja maataloutta harjoittavien talouksien erittäin yksityiskohtainen tilastotiedustelu. Tuloksena saadaan niin tarkka ja runsas aineisto, ettei sellaista ole missään muussa maassa koko maailmassa, ja sen perusteella voidaan tarkistaa monet tavanomaiset väittämät, joista suurin osa on muotoiltu teoreettisesti huolimattomasti, joita toistetaan arvostelematta ja jotka tavallisesti levittävät porvarillisia katsantokantoja ja ennakkoluuloja.

„Zavety” lehden ² kesäkuun numerossa vuodelta 1913 hra Gimmer esitti eräitä numerotietoja vuonna 1910 toimitetusta viimeisestä, kolmanneltoista tilastotiedustelusta, ja niiden perusteella taas kerran toisti kaikkein tavallisimman

ja syvästi porvarillisen — niin teoreettiselta perustaltaan kuin poliittiselta merkitykseltäänkin porvarillisen — väittämän, että „suurin osa farmeista Yhdysvalloissa on omaan työhön perustuvia talouksia”, että „kehittyneimmillä alueilla maanviljelyskapitalismi rappeutuu”, että „suurimmassa osassa maan paikkakuntia” „omaan työhön perustuva pienviljelys laajentaa valta-asemaansa”, että nimenomaan „vanhemman kulttuurin alueilla, taloudellisesti kehittyneimmillä alueilla” „kapitalistinen maanviljelys hajoaa, tuotanto jakautuu ja pirstoutuu”, että „ei ole sellaisia alueita, joilla siirtoasuttamista ei enää tapahtuisi eikä suurkapitalistinen maanviljelys rappeutuisi ja syrjäytyisi omaan työhön perustuvan maanviljelyksen tieltä” j.n.e. j.n.e.

Kaikki nuo väittämät ovat mahdottoman vääriä. Ne ovat aivan todellisuudenvastaisia. Ne ovat pelkkää totuuden pilkkaamista. Ja noiden väittämien virheellisyyden selittämiseen kannattaa pysähtyä yksityiskohtaisesti sitäkin suuremmalla syyllä, kun hra Gimmer ei ole mikään ensimmäinen vastaantulija, ei mikään satunnaisen lehtikirjoituksen satunnainen kirjoittaja, vaan eräs niistä huomatuimmista taloustieteilijöistä, jotka edustavat Venäjän ja Euroopan yhteiskunnallisen ajattelun demokraattisinta, äärimmäistä vasenta *porvarillista* suuntaa. Juuri tämän vuoksi hra Gimmerin mielipiteet saattavat päästä — ja ei-proletaaristen väestökerrosten keskuudessa ovat jo osittain päässeetkin — leviämään ja vaikuttamaan erittäin laajalti. Sillä ne eivät ole hänen henkilökohtaisia katsomuksiaan, hänen yksilöllisiä virheitään, vaan ainoastaan erikoisen demokratisoitu ja näennäisen sosialistisella fraseologialla erikoisesti höystetty ilmaus *yleisporvarillisista* katsomuksista, joihin kapitalistisen yhteiskunnan oloissa helpoimmin päätyy sekä valmiiksi raivattuja polkuja tallaaava virkavaltaa edustava professori että valveutuneisuutensa puolesta miljoonista kaltaisistaan erottautuva pienviljelijä.

Hra Gimmerin puolustama teoria maanviljelyksen epäkapitalistisesta kehityksestä kapitalistisessa yhteiskunnassa on itse asiassa porvarillisten professorien, porvarillisten demokraattien ja maailman työväenliikkeeseen pesiytyneiden opportunistien, t.s. näiden samojen porvarillisten demokraattien uusimman muunnoksen, valtavan enemmistön teoria. Liioittelematta voidaan sanoa, että tuo teoria on

koko porvarillisen yhteiskunnan harhakuvitelma, haave ja itsepetosta. Omistaessani alempana esitykseni tuon teorian kumoamiselle yritän luoda kuvan kapitalismista Amerikan maanviljelyksessä kokonaisuudessaan, sillä porvarillisten taloustieteilijäin eräs päävirhe on siinä, että he nyhtäisivät erillisiä tosiasioita ja yksityisseikkoja, erillisiä numeroita ja pikkutietoja erilleen poliittisten ja taloudellisten suhteiden yleisestä yhteydestä. Kaikki numerotiedot on otettu Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen virallisista tilastojulkaisuista; niihin kuuluvat ennen kaikkea v. 1900 toimitetun 12. tilastotiedustelun ja v. 1910 toimitetun 13. tilastotiedustelun maanviljelystä koskevat *viidennet* niteet* ja niin ikään Tilastollinen kokoelma (Statistical Abstract of the United States) vuodelta 1911. Mainittuani nämä lähteet en rupea alempana osoittamaan kunkin erillisen numeron johdosta sivuja tai taulukon numeroa: se rasittaisi lukijaa ja kuormittaisi tekstiä aivan tarpeettomasti, sillä asiaan kiinnostuneet löytävät helposti vastaavat numerotiedot mainittujen julkaisujen sisältöluettelon mukaan.

1. KOLMEN TÄRKEIMMÄN ALUEEN LUONTEENOMAISET PIIRTEET. SIIRTOASUTETTAVA LÄNSI JA HOMESTEADIT

Yhdysvaltojen tavattoman laaja pinta-ala, joka on vain vähän pienempi kuin koko Eurooppa, ja taloudellisten olosuhteiden erittäin suuri monipuolisuus maan eri osissa tekee tuiki välttämättömäksi tarkastella erikseen maan tärkeimpiä alueita, jotka ovat taloudelliselta asemaltaan oleellisesti erilaisia. Amerikkalaiset tilastotieteilijät jakoivat maan vuonna 1900 viiteen ja vuonna 1910 yhdeksään alueeseen: 1) Uusi Englanti — koillisessa, Atlantin valtameren rannikolla sijaitsevat kuusi osavaltiota (Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode Island ja Connecticut). 2) Keskiset Atlantin valtiot (New York, New Jersey ja Pennsylvania); nämä kaksi aluetta muodostivat vuonna 1900 yhdessä „pohjoisen Atlantin” alueen. 3) Koilliset

* Census Reports. Twelfth Census 1900. Vol. V. Agriculture. Wash. 1902.—Thirteenth Census of the United States, taken in the year 1910. Vol. V. Agriculture. Wash. 1913 (Tilastoselostuksia. Kahdestoista tilastotiedustelu 1900. V nidos. Maanviljelys. Washington. 1902.—Yhdysvaltojen kolmastoista tilastotiedustelu, suoritettu v. 1910. V nidos. Maanviljelys. Washington. 1913.—*Toim.*.)

keskivaltiot (Ohio, Indiana, Illinois, Michigan ja Wisconsin). 4) Luoteiset keskivaltiot (Minnesota, Iowa, Missouri, Pohjois- ja Etelä-Dakota, Nebraska ja Kansas); nämä kaksi aluetta muodostivat vuonna 1900 yhdessä „pohjoisen keski-alueen”. 5) Eteläiset Atlantin valtiot (Delaware, Maryland, District of Columbia, Virginia ja Länsi-Virginia, Pohjois- ja Etelä-Carolina, Georgia ja Florida)— alue oli sama myös vuonna 1900. 6) Kaakkoiset keskivaltiot (Kentucky, Tennessee, Alabama ja Mississippi. 7) Lounaiset keskivaltiot (Arkansas, Oklahoma, Louisiana ja Texas); nämä kaksi aluetta muodostivat vuonna 1900 yhden „eteläisen keski-alueen”. 8) Vuoristovaltiot (Montana, Idaho, Wyoming, Colorado, New Mexico, Arizona, Utah ja Nevada) ja 9) Tyynen meren valtiot (Washington, Oregon ja Kalifornia); nämä kaksi aluetta muodostivat vuonna 1900 yhden „läntisen alueen”.

Näiden jakotapojen ylenmääräisen kirjavuuden vuoksi Amerikan tilastotieteilijät supistivat tuon jaon vuonna 1910 kolmeksi suureksi alueeksi: pohjoinen alue (1—4), etelä (5—7) ja länsi (8—9). Saamme heti nähdä, että jako kolmeen tärkeimpään alueeseen on todella kaikkein tärkein ja oleellinen välttämätön jakotapa, vaikka tietysti siinäkin, kuten kaikessa muussakin, on välityyppejä, ja Uusi Englanti sekä Keskiset Atlantin valtiot on eräissä peruskysymyksissä erotettava erityiseen ryhmään.

Määritelläksemme näiden kolmen tärkeimmän alueen peruserikoisuudet me voimme nimittää niitä näin: pohjoinen *teollisuusalue*, *entinen orjanomistuksellinen etelä* ja *siirtosutettava länsi*.

Tässä tiedot pinta-alasta, viljelykseen otetun maan prosenttisuhteesta ja väestöstä:

Alueet:	Koko pinta-ala, milj. eekkeriä	Silta viljeltyä: % %	Väestö (1910) miljoonaa
Pohjoinen alue.....	588	49 %	56
Etelä	562	27 %	29
Länsi	753	5 %	7
Koko Yhdysvallat	1.903	25 %	92

Pohjoinen alue ja etelä ovat pinta-alaltaan osapuilleen samankokoiset, länsi sitävastoin on niitä kumpaakin melkein puolta suurempi. Mutta väestöä on pohjoisella alueella

8 kertaa enemmän kuin lännessä. Länsi on oikeastaan miltei asuttamatta. Sen asuttamisen nopeus näkyy siitä, että 10 vuoden aikana, vuodesta 1900 vuoteen 1910, väestönlisäys teki pohjoisessa 18% ja etelässä 20%, mutta lännessä 67%! Pohjoisella alueella farmien luku ei lisäännny juuri lainkaan: 1900 oli 2.874.000 ja 1910 oli 2.891.000 farmia (+ 0,6%); etelässä lisäys oli 18%, 2,6:sta 3,1 miljoonaa, mutta lännessä 54%, t.s. lisäys oli enemmän kuin puolitoistakertainen, 243 tuhannesta 373 tuhanteen.

Missä muodossa maiden asuttaminen lännessä tapahtuu, nähdään numerotiedoista, jotka koskevat *homesteadeja* — ylipäänsä 160 eekkerin, s.o. noin 65 desjatiinan suuruisia maapalstoja, joita hallitus jakaa ilmaiseksi tai nimellishintaan. Kymmenen vuoden aikana, vuodesta 1901 vuoteen 1910, asutettujen homesteadien maa-ala oli pohjoisessa 55,3 miljoonaa eekkeriä (siitä 54,3 miljoonaa, s.o. yli 98%, yhdellä ainoalla alueella, nimittäin luoteisella keski-alueella); etelässä 20,0 miljoonaa (siitä lankeaa yhdelle alueelle — lounaiselle keskialueelle 17,3 miljoonaa) ja lännessä 55,3 miljoonaa eekkeriä, mikä lankeaa kummallekin läntiselle alueelle. Tämä merkitsee, että länsi on kauttaaltaan homesteadien aluetta, s.o. ilmaiseksi jaettavien vapaiden maiden aluetta — jotain samantapaista kuin valtaus-oikeuteen perustuva maankäyttö Venäjän kaukaisilla syrjäseuduilla, mutta sitä ei säännöstellä maaorjuudellisen valtion toimesta, vaan demokraattisesti (olin vähällä sanoa: narodnikkilaisesti; Amerikan tasavalta on toteuttanut kapitalistiseen tapaan „narodnikkilaisen” aatteen vapaiden maiden jakamisesta jokaiselle halukkaalle). Pohjoisessa ja etelässä sitä vastoin nähdään kummassakin vain *yksi* homesteadialue, joka on aivan kuin siirtymätyyppi asuttamattoman lännen ja asutetun pohjoisen alueen ja etelän välillä. Ohimennen mainittakoon, että vain kahdella pohjoisella alueella, Uudessa Englannissa ja keskisellä Atlantin alueella, ei viimeisen vuosikymmenen aikana ole homesteadeja jaettu ollenkaan. Näihin kahteen eniten teollisoi-tuun alueeseen, joissa ei enää ole lainkaan käynnissä siirtoasuttaminen, pysähdymme alempana.

Esitetyt numerotiedot asutetuista homesteadeista koskevat alkuperäisiä homestead-hakemuksia eikä lopullisesti asutettuja palstoja; alueittain jaettuja numerotietoja

jälkimmäisistä ei käytettävissämme ole. Mutta vaikka esitetyt numerotiedot absoluuttisina suureina olisivatkin liioiteltuja, niin joka tapauksessa ne osoittavat täsmällisesti alueiden välisen suhteen. Pohjoisessa oli farmeilla vuonna 1910 maata yhteensä 414 miljoonaa eekkeriä, joten viimeisten 10 vuoden aikana haettujen homesteadien ala teki noin $\frac{1}{8}$, etelässä noin $\frac{1}{17}$ (354:stä 20) ja lännessä *puolet* (111:stä 55)! On selvää, että jos sotketaan yhteen läjään numerotiedot niistä alueista, joilla todellisuudessa ei vielä ole juuri ollenkaan maan yksityisomistusta, ja niistä alueista, joilla kaikki maat ovat varattuja, niin se on tieteellisten tutkimusmenetelmien pilkkaamista.

Amerikka todistaa erittäin havainnollisesti sen totuuden, jota Marx korosti „Pääoman” III osassa³, nimittäin sen, että kapitalismi maanviljelyksessä ei ole riippuvainen maanhallinnan ja maankäytön *muodosta*. Pääoma tapaa mitä erilaisinta keskiaikaista ja patriarkaalista maanhallintaa: feodaalista maanhallintaa, „talonpoikien osuusmaanhallintaa” (s.o. riippuvaisten talonpoikien maanhallintaa), klaanin, kyläyhteisön ja valtion maanhallintaa j.n.e. Pääoma alistaa valtaansa kaikki nämä maanhallinnan eri lajit, mutta erilaisissa muodoissa, erilaisin keinoin. Jos maataloustilastotyö olisi järjestetty harkitusti ja järkevästi, täytyisi sen muuttaa tutkimusmetodejaan, ryhmittelymenetelmiään j.n.e. niiden *muotojen* mukaisesti, joissa kapitalismi tunkeutuu maanviljelykseen, esimerkiksi erottaa homestead-palstat erikseen ja seurata niiden taloudellista kohtaloa. Tilastotieteessä ovat valitettavasti liian usein vallalla totunnaistavat sekä samojen menetelmien järjetön ja kaavamainen toistaminen.

Kuinka laajaperäistä maanviljelys on lännessä verrattuna muihin alueisiin, nähdään muun muassa niistä numerotiedoista, jotka osoittavat, kuinka suuria ovat menot kivennäislannoitteisiin. Nämä menot yhtä viljeltyä eekkeriä kohti tekivät vuonna 1909 pohjoisella alueella 13 senttiä (0,13 dollaria), etelässä 50 ja lännessä vain 6 senttiä. Etelän etusija johtuu siitä, että puuvillanviljely vaatii runsaasti lannoitteita, ja tällä viljelyskasvilla on etelässä huomattavin sija: puuvilla ja tupakka muodostavat siellä 46,8% kaikkien maanviljelystuotteiden arvosta, viljakasvit vain 29,3% ja heinä ja vihantarehu 5,1%. Pohjoisella alueella taas ovat

ensi sijalla viljakasvit — 62,6%, sitten heinä ja vihanta-rehu — 18,8%, jota paitsi valta-asemassa on kylvöheinä. Lännessä viljakasvit muodostavat kaikkien maanviljelys-tuotteiden arvosta 33,1%; heinä ja vihantarehu tekevät 31,7%, jota paitsi kylvöheinää on vähemmän kuin luonnon-heinää. 15,5% tuotteiden arvosta muodostavat hedelmät, tämä kaupallisen maanviljelyn erikoisala, joka kehittyi nopeasti Tyynen meren rannikolla.

2. POHJOINEN TEOLLISUUSALUE

Kaupunkiväestön prosenttiluku nousi vuonna 1910 pohjoisella alueella 58,6%:iin, etelässä 22,5%:iin ja lännessä 48,8%:iin. Teollisuuden merkitys näkyy seuraavista numeroista:

	Tuotteiden arvo (miljardeja doll.)				
	maanvilje- lyksessä	karjan- hoidossa	summa	teollisuudessa, raaka-aineen arvo pois laskettuna	Työläisten lukumäärä teollisuudessa (miljoonaa)
Pohjoinen alue	3,1	2,1	5,2	6,9	5,2
Etelä	1,9	0,7	2,6	1,1	1,1
Länsi	0,5	0,3	0,8	0,5	0,3
Koko Yhdysvallat	5,5	3,1	8,6	8,5	6,6

Maataloustuotteiden kokonaisarvo on tässä tullut todellista suuremmaksi, sillä osa maanviljelystuotteista toistuu karjatalouden tuotteiden arvossa, esim. karjan rehu. Mutta joka tapauksessa saadaan sellainen varma johtopäätös, että Amerikan koko teollisuudesta on noin $\frac{5}{6}$ keskittynyt pohjoiselle alueelle ja että teollisuus on siellä vallitsevassa asemassa maatalouteen verrattuna. Etelä ja länsi ovat sitä vastoin luonteeltaan etupäässä maanviljelysalueita.

Kuten esitetyistä numeroista näkyy, pohjoinen alue eroaa etelästä ja lännessä teollisuuden suhteellisesti paljoa korkeamman kehitystasonsa puolesta, mikä luo maataloudelle markkinat ja määrää sen voimaperäistämisen. Mutta „teollinen” — tässä mielessä — pohjoinen alue on kuitenkin edelleenkin tärkein maataloustuotteiden tuottaja. Yli puolet koko maataloustuotannosta, noin kolme viidesosaa, on

keskittynyt pohjoiselle alueelle. Miten paljon voimaperäisempää on maanviljelys pohjoisella alueella muihin alueisiin verraten, näkyy seuraavista numerotiedoista, jotka koskevat koko maataloudellisen omaisuuden — maan, rakennusten, työkalujen ja koneiden sekä karjan — arvoa yhtä eekkeriä kohti: vuonna 1910 tuo arvo teki pohjoisella alueella 66 dollaria, etelässä 25 ja lännessä 41 dollaria. Työkalujen ja koneiden arvo yhtä eekkeriä kohti teki pohjoisella alueella 2,07 dollaria, etelässä 0,83 ja lännessä 1,04 dollaria.

Tällöin erottautuvat erikoisesti Uuden Englannin ja kesken Atlantin alue. Kuten jo osoitimme, siellä ei enää ole käynnissä siirtoasuttaminen. Farmien absoluuttinen luku pieneni vuosien 1900 ja 1910 välisenä aikana, viljelyn maan, samoin kuin kaiken farmeilla olevan maan määrä myös pieneni. Elinkeinotilaston mukaan siellä työskenteli maataloudessa vain 10% väestöstä, kun taas koko Yhdysvalloissa keskimäärin 33%, muilla pohjoisilla alueilla 25—41% ja etelässä 51—63%. Viljakasvien kylvöala otti siellä 6—25% kaikesta viljelystä maasta (Yhdysvalloissa keskimäärin 40%, pohjoisella alueella 46%), heinä (enimmäkseen kylvöheinä) 52—29% (vastoin 15% ja 18%), vihannekset 4,6—3,8% (vastoin 1,5% ja 1,5%). Se on kaikkein voimaperäisimmän maanviljelyksen alue. Menot lannoitteisiin tekivät vuonna 1909 yhtä viljeltyä eekkeriä kohti keskimäärin 1,30 ja 0,62 dollaria; ensimmäinen luku on maksimaalinen, toinen jää jälkeen vain yhdestä etelän alueesta. Työkalujen ja koneiden keskimääräinen arvo yhtä viljeltyä eekkeriä kohti oli 2,58 ja 3,88 dollaria — ne ovat Yhdysvaltojen huippuluvut. Myöhemmästä esityksestä saamme nähdä, että näillä pohjoisen teollisuusalueen eniten teollistetuilla seuduilla, joiden maanviljelys on kaikkein voimaperäisintä, on maatalous niin ikään eniten kapitalistista.

3. ENTINEN ORJANOMISTUKSELLINEN ETELA

Amerikan Yhdysvallat, kirjoittaa hra Gimmer, on „maa, joka ei ole koskaan tuntenut feodalismia ja jolle ovat vieraita sen taloudelliset jätteet” (main. artikkelin 41. sivu). Tämä on aivan totuudenvastainen väite, sillä *orjuuden*

taloudelliset jätteet eivät eroa kerta kaikkiaan mitenkään feodalismien samanlaisista jätteistä, ja Yhdysvaltojen entisessä orjanomistuksellisessa etelässä nuo jätteet ovat *erittäin voimakkaita vielä nytkin*. Hra Gimmerin virheeseen ei kannattaisi kajota, jos se voitaisiin katsoa vain kiireessä kirjoitettuun lehtiartikkeliin pujahtaneeksi virheeksi. Mutta Venäjän koko liberaalinen ja koko narodnikkilainen kirjallisuus on todisteena siitä, että venäläisen *työllämaksu-*järjestelmän — meikäläisen feodalismien jätteen — suhteen tehdään aivan samanlainen „virhe” systemaattisesti ja harvinaisella härkäpäisyydellä.

Yhdysvaltojen etelä oli orjanomistuksellista aluetta siihen saakka, kunnes vuosien 1861—1865 kansalaissota pyyhkäisi orjuuden pois. Nykyäänkin neekerien lukumäärä, joka pohjois- ja länsialueilla ei ylitä 0,7—2,2%, tekee etelässä 22,6—33,7% koko väestöstä. Neekerien keskimääräisluku koko Yhdysvaltojen väestöstä tekee 10,7%. Neekerien poljetusta asemasta ei kannata puhuakaan: Amerikan porvaristo ei ole siinä suhteessa yhtään parempi muiden maiden porvaristoa. „Vapautettuaan” neekerit se on koettanut „vapaan” ja tasavaltalais-demokraattisen kapitalismin pohjalla palauttaa ennalleen kaiken mahdollisen, tehdä kaiken mahdollisen ja mahdottoman neekerien julkeaa ja katalaa sortamista varten. Kulttuuritason luonnehtimiseksi riittää viittaus erääseen pieneen tilastolliseen tosiasiaan. Kun lukutaidottomien määrä Yhdysvaltojen valkoihoisen väestön keskuudessa vuonna 1900 teki 6,2% väestöstä (ottaen lukuun kymmenvuotiaat ja sitä vanhemmat), niin neekerien keskuudessa tuo prosentti oli 44,5!! Yli 7 kertaa korkeampi!! Pohjoisessa ja lännessä oli lukutaidottomia 4—6% (vuonna 1900), etelässä 22,9—23,9%!! Ei ole vaikea kuvitella, mitkä oikeus- ja elinolosuhteiden alalta otetut tosiasiat vastaavat tuota kansan lukutaidon alalla vallitsevaa mitä häpeällisintä tosiasiaa.

Millä taloudellisella perustalla tuo ihana „päällysrakenus” on kasvanut ja pysyy pystyssä?

Tyypillisen venäläisen, „tosivenäläisen” *työllämaksu-*järjestelmän perustalla, nimenomaan: *osaviljelyn* perustalla.

Vuonna 1910 neekerien hallussa oli 920.883 farmia, s.o. 14,5% farmien kokonaisluvusta. Farmarien kokonaisluvusta oli 37,0% vuokramiehiä, 62,1% omistajia ja loput 0,9%

tilanhoitajien isännyydessä olevia farmeja. Valkoihoisten keskuudessa tekee kuitenkin vuokramiesten prosentti 39,2, mutta neekerien keskuudessa 75,3! Tyypillinen valkoihoinen farmari Amerikassa on maansa omistaja, mutta tyypillinen neekerifarmari on vuokramies. Lännessä on vuokramiehiä vain 14,0% — se on siirtoasutettavaa aluetta, uusia, vapaita maita, pienen „itsenäisen maanviljelijän” eldorado (lyhytaikainen ja kestämaton eldorado). Pohjoisessa on vuokramiehiä 26,5%, mutta etelässä 49,6%! Etelän farmareista on puolet vuokramiehiä.

Mutta ei siinä kaikki. Kysymyksessä eivät suinkaan ole vuokramiehet sanan eurooppalaisessa, kulttuurillisessa, nykyaikaisessa kapitalistisessa mielessä. Kysymyksessä ovat etupäässä puolifeodaaliset tai — mikä on taloudellisessa suhteessa aivan sama — puoleksi orjuusasemassa olevat *osaviljelijät*. „Vapaassa” lännessä ovat osaviljelijät vuokramiesten keskuudessa vähemmistönä (53 tuhannesta 25 tuhatta). Vanhalla, jo aikoja sitten asutetulla pohjoisella alueella on 766 tuhannesta vuokramiehestä 483 tuhatta osaviljelijöitä, s.o. 63%. Etelässä on 1.537 tuhannesta vuokramiehestä *osaviljelijöitä 1.021 tuhatta, s.o. 66%*.

Vapaassa, tasavaltalais-demokraattisessa Amerikassa oli vuonna 1910 1½ miljoonaa osaviljelijävuokramiestä ja heistä *toista miljoonaa neekeriä*. Sitä paitsi osaviljelijäin luku suhteessa farmarien kokonaislukuun ei pienene, vaan lakkaamatta ja melko nopeasti suurenee. Vuonna 1880 teki osaviljelijäin luku Yhdysvaltojen farmarien kokonaisluvusta 17,5%, v. 1890 18,4%, v. 1900 22,2% ja v. 1910 24,0%.

„Etelässä”, luemme amerikkalaisten tilastotieteilijäin yhteenvedoista vuonna 1910 toimitetun tilastotiedustelun johdosta, „etelässä ovat olosuhteet aina olleet hieman toisenlaiset kuin pohjoisessa, ja monet vuokrafarmeista ovat osia plantaaseista, jotka ovat melko isoja ja syntyneet jo kansalaissotaa edeltäneellä kaudella”. Etelässä on „orjatyöhön perustuneen taloudenhoidon tilalle tullut vuokramiehiin, pääasiassa neekerivuokramiehiin perustuva taloudenhoito”. „Vuokrasysteemin kehitys pistää eniten silmään etelässä, missä suuret plantaasit, joita ennen viljeltiin orjien työllä, oli useinkin jaettu pieniin lohkoihin (parselleihin), jotka annettiin vuokramiehille. ...Näitä plantaaseja

viljellään vielä nytkin useissa tapauksissa oikeastaan maataloudellisina yksikköinä, sillä vuokramiehet on pantu tietyissä puitteissa valvonnan alaisiksi enemmän tai vähemmän samaan tapaan kuin pohjoisen alueen farmeilla palkkatyöläiset” (mainittu teos, V, 102, 104).

Etelän luonnehtimiseksi on vielä lisättävä, että väestö pakenee sieltä muille kapitalistisille alueille ja kaupunkeihin, samoin kuin talonpoikaisto Venäjällä pakenee takapajuisimmista keskisistä maanviljelyskuvernementeista, joissa maaorjuuden jätteitä on säilynyt eniten, Valjai-Markovien vallan alta Venäjän kapitalistisemmille alueille, pääkaupunkeihin, teollisiin kuvernementteihin ja etelään (ks. „Kapitalismin kehitys Venäjällä” *). Osaviljelijäin seutu on niin Amerikassa kuin Venäjälläkin suurimman pysähdystilan aluetta, työtätekevien joukkojen pahimman polkemisen ja sorron aluetta. Amerikkaan saapuneet siirtolaiset, joilla on niin huomattava merkitys maan taloudessa ja sen koko yhteiskunnallisessa elämässä, karttavat etelää. Amerikan ulkopuolella syntyneen väestön osuus oli vuonna 1910 14,5%. Mutta etelässä tuo luku tekee eri seuduilla vain 1,0—4,0%, kun taas maan muilla seuduilla on tulokkaita vähintään 13,9% ja jopa 27,7% (Uusi Englanti). Kuoreensa sulkeutuneisuus, luutuneisuus, räittiin ilman puute, jonkinlainen „vapautettujen” neekerien vankila — sellainen on Amerikan etelä. Suurin väestön asuinpaikan vakinaisuus, väestö eniten „sidottua maahan”: sitä etelän aluetta lukuunottamatta, missä siirtoasutus on huomattavinta (lounainen keskialue), kahdella muulla etelän alueella on 91—92% väestöstä syntynyt samalla seudulla, missä nytkin asuu, kun taas Amerikassa yleensä tuo luku tekee 72,6%, t.s. väestön liikunta on paljon suurempaa. Lännessä, joka on kauttaaltaisen siirtoasutuksen aluetta, on väestöstä vain 35—41% syntynyt nykyisillä asuinpaikoillaan.

Kahdelta etelän alueelta, joilla ei ole tapahtunut siirtoasuttamista, neekerit pakenevat: kahden viimeisen tilastotiedustelun välisenä vuosikymmenenä nämä kaksi aluetta ovat antaneet maan muille paikkakunnille „mustaa” väestöä melkein 600.000 henkeä. Neekerit pakenevat etupäässä kaupunkeihin: etelässä 77—80% neekereistä asuu maaseudulla, muualla vain 8—32%. Amerikan neekerien ja keski-Venäjän

* Ks. Teokset, 3. osa, ss. 520—525. Toim.

maanviljelysalueen „entisten tilanherroille kuuluneiden” talonpoikien taloudellinen asema on hämmästyttävän yhtäläinen.

4. FARMIEN KESKIKOKO.

„KAPITALISMIN RAPPEUTUMINEN” ETELASSA

Tarkasteltuamme Yhdysvaltojen kolmen tärkeimmän alueen peruspiirteitä ja taloudellisten olosuhteiden yleistä luonnetta voimme siirtyä erittelemään tavallisimmin käytettyjä numerotietoja. Niihin kuuluvat ennen kaikkea farmien keskikokoa osoittavat numerot. Varsin monet taloustieteilijät, muun muassa hra Gimmer, tekevät näiden numerotietojen perusteella mitä rohkeimpia johtopäätöksiä.

Vuodet	Farmien keskikoko Yhdysvalloissa:	
	Kalkkiaan maata	Viljeltyä maata
	(eekkeriä)	
1850.....	202,6	78,0
1860.....	199,2	79,8
1870.....	153,3	71,0
1880.....	131,7	71,0
1890.....	136,5	78,3
1900.....	146,2	72,2
1910.....	138,1	75,2

Ensi silmäykseltä yleensä näyttää koko maa-alan keskimääräinen suuruus pienentyneen ja viljellyn maa-alan keskimääräisessä suuruudessa tapahtuneen epämääräisiä muutoksia — milloin pienenemisen, milloin suurenemisen suuntaan. Mutta selvänä rajana on vuosien 1860—1870 välinen ajanjakso, minkä vuoksi olemmekin merkinneet sen viivalla. Juuri tällä kaudella on havaittavissa koko maa-alan keskiuuruuden tavaton *pieneneminen*, 46 eekkerillä (199,2—153,3), ja viljellyn maa-alan keskimäärän suurin muutos (79,8—71,0), myös pienenemään päin.

Mistä tämä johtuu? Ilmeisesti vuosien 1861—1865 kansalaissodasta ja orjuuden lakkauttamisesta. Orjanomistajain latifundioille annettiin ratkaiseva isku. Alempana saamme nähdä useita todisteita tälle tosiseikalle, joka muuten on niin yleisesti tunnettu, että täytyy ihmetellä sen todistelemisen tarvetta. Erotamme erikseen etelää ja pohjoista aluetta koskevat numerot.

Vuodet	Farmien keskkoko eekereinä			
	etelässä		pohjoisessa	
	kaikkiaan maata keskimäärin	viljeltyä maata keskimäärin	kaikkiaan maata keskimäärin	viljeltyä maata keskimäärin
1850.....	332,1	101,1	127,1	65,4
1860.....	335,4	101,3	126,4	68,3
1870.....	214,2	69,2	117,0	69,2
1880.....	153,4	56,2	114,9	76,6
1890.....	139,7	58,8	123,7	87,8
1900.....	138,2	48,1	132,2	90,9
1910.....	114,4	48,6	143,0	100,3

Tästä näemme, että viljellyn maa-alan keskiuus yhtä farmia kohden otettuna *pieneni* etelässä vuosien 1860—1870 välisenä aikana tavattomasti (101,3—69,2) ja pohjoisessa muuttui hieman *lisääntymissuuntaan* (68,3—69,2). Kysymys on siis nimenomaan etelän kehitysehdoista. Orjuuden lakkauttamisen jälkeenkin siellä on havaittavissa farmien keskkoon pienenemistä, vaikkakaan ei nopeaa eikä yhtämittaista.

„Omaan työhön perustuva pienviljely laajentaa siellä valta-asemaansa”, päättelee hra Gimmer, „ja pääoma hylkää maatalouden sijoittuakseen muille aloille”.„Eteläisissä Atlantin valtioissa maanviljelyskapitalismi rappeutuu tavattoman nopeasti”...

Kummallinen päätelmä, jolle nähtävästi vetää vertoja vain meikäläisten narodnikkien järkeily „kapitalismin rappeutumisesta” Venäjällä vuoden 1861 jälkeen sen seurauksena, kun tilanherrat siirtyivät veropäivätyöhön perustuvasta talousjärjestelmästä työllämaksujärjestelmään (s.o. puolittain veropäivätyöjärjestelmään!). Orjanomistajien latifundioiden pirstoutumista nimitetään „kapitalismin rappeutukseksi”. Eilisten orjanomistajien viljelemättömien maiden muuttumista neekerien, näiden puolittain osaviljelijäin, pikku farmeiksi (muistutamme, että osaviljelijäin prosentti *kasvaa* lakkaamatta tilastotiedustelusta toiseen!) nimitetään „kapitalismin rappeutukseksi”. Taloustieteen peruskäsitteiden vääristelemisessä ei voida pitemmälle mennä!

Vuoden 1910 tilastotiedustelun selittävän tekstin 12. luvussa amerikkalaiset tilastotieteilijät ovat esittäneet numerotietoja tyypillisistä etelän „plantaaseista” — meidän

päiviltämme, eikä orjuuden ajoilta. 39.073 plantaasilla on 39.073 „herrasfarmia” (landlord farms) ja 398.905 vuokrafarmia. Keskimäärin siis 10 vuokramiestä yhtä „herraa”, „tilanomistajaa”, „landlordia” kohti. Plantaasin keskikoko on 724 eekkeriä. Siitä viljeltyä maata vain 405 eekkeriä: plantaasia kohti tulee yli 300 eekkeriä viljelemätöntä maata. Herroille eilisille orjanomistajille se on sievoinen varanto tulevia riistosuunnitelmia varten...

Keskinkertaisen plantaasin maa jakaantuu seuraavasti: „herrasfarmi” 331 eekkeriä maata, siitä viljelyksessä 87. „Vuokra”-farmit, s.o. edelleenkin „herran” hyväksi ja hänen valvontansa alaisena työskentelevien osaviljelijä-neekerien maapalstojen suuruus on keskimäärin 38 eekkeriä, josta viljelyksessä 31 eekkeriä.

Etelän eiliset orjanomistajat, jotka omistavat valtavan suuria latifundioita ja joilla nykyäänkin yli $\frac{9}{10}$ maasta on viljelemättä, alkavat vähitellen, sitä mukaa kuin väestö kasvaa ja puuvillan kysyntä suurenee, myydä noita maita neekereille ja vieläkin useammin jakaa heille pieniä palstoja kahdaviiljelyyn. (Sellaisten farmarien luku, jotka omistivat täydellisesti koko käytössään olevan maan, lisääntyi etelässä vuodesta 1900 vuoteen 1910 1.237.000:sta 1.329.000:een, s.o. 7,5%, kun taas osaviljelijäfarmarien luku lisääntyi 772.000:sta 1.021.000:een, s.o. 32,2%.) Ja nyt ilmestyy taloustieteilijä, joka nimittää tätä ilmiötä „kapitalismin rappeutumiseksi”...

Latifundioiksi katsomme farmit, joilla on maata 1.000 eekkeriä tai enemmän. Yhdysvalloissa oli vuonna 1910 tällaisia farmeja 0,8% (50.135 farmia) ja maata niillä 167,1 miljoonaa eekkeriä, 19,0% kaikesta maasta. Se tekee keskimäärin 3.332 eekkeriä latifundiota kohti. Viljelyn maan prosenttiosuus latifundioilla tekee vain 18,7%, mutta yleensä kaikilla farmeilla 54,4%. Sitä paitsi *vähimmin* latifundioita on kapitalistisella pohjoisella alueella: 0,5% farmien kokonaisluvusta ja maata niillä 6,9% kaikesta maasta, jota paitsi viljelysmaan osuus latifundioilla tekee 41,1%. Latifundioita on eniten lännessä: 3,9% farmien kokonaisluvusta ja maata niillä 48,3% kaikesta maasta; 32,3% maasta on latifundioilla viljelyksessä. Viljelemättömän maan prosenttisuhte on *kaikkein suurin* entisen orjanomistuksellisen etelän latifundioilla: 0,7% farmeista on latifundioita; niillä on 23,9% maasta; viljeltyä on latifundioiden *maista vain 8,5%!!*

Nämä tarkat numerotiedot muuten osoittavat havainnollisesti, miten perusteettomasti latifundiot niin yleisesti katsotaan *kapitalistisiksi* talouksiksi tarkastelematta kutakin erillistä maata ja kutakin erillistä aluetta koskevia konkreettisia tietoja.

Kymmenen vuoden aikana, 1900—1910, nimenomaan latifundioilla ja yksinomaan latifundioilla maan kokonaismäärä *väheni*. Tuo väheneminen on hyvin huomattava: 197,8 miljoonasta 167,1 miljoonaan eekkeriin, t.s. 30,7 miljoonaa eekkeriä. Etelässä tuo väheneminen tekee 31,8 miljoonaa eekkeriä (pohjoisella alueella lisäys 2,3 miljoonaa ja lännessä vähennys 1,2 miljoonaa). Näin ollen juuri etelässä, vain orjanomistuksellisessa etelässä on luontenomaista valtavissa mittasuhteissa tapahtuva latifundioiden pirstoutuminen viljellyn maan prosenttisuhteen ollessa näillä latifundioilla mitättömän vähäisen (8,5%).

Kaikesta tästä johtuu kiertämättä, että parhaillaan tapahtuvan taloudellisen prosessin ainoa tarkka määritelmä on tällainen: siirtyminen orjanomistuksellisista latifundioista, joiden maasta yhdeksän kymmenesosaa on vallan viljelemättömänä, *kaupalliseen* pienviljelyyn. Ei „omaan työhön perustuvaan”, kuten hra Gimmerillä ja narodnikeilla ynnä kaikilla huokeaa ylistyshymniä „työlle” veisaavilla porvarillisilla taloustieteilijöillä on tapana sanoa, vaan kaupalliseen maanviljelyyn. „Omaan työhön perustuva”-sanoilla ei ole mitään merkitystä poliittisen taloustieteen kannalta, ja välillisesti ne ovat harhauttavia. Niillä ei ole merkitystä, sillä pienviljelijä „tekee työtä” kaikkien ja kaikenlaisten yhteiskunnallis-taloudellisten muodostumien vallitessa: niin orjuuden ja maaorjuuden kuin kapitalisminkin vallitessa. Sanat „omaan työhön perustuva” ovat pelkkä fraasi, sisällyksetön deklamaatio, jolla peitellään yksinomaan porvaristolle edullista mitä erilaisimpien yhteiskunnallis-taloudellisten muodostumien toisiinsa *sotkemista*. Sanat „omaan työhön perustuva” johtavat harhaan, pettävät yleisöä, sillä ne vihjaavat *palkkatyön* puuttumiseen.

Hra Gimmer, kuten kaikki muutkin porvarilliset taloustieteilijät, kiertää juuri palkkatyötä koskevat numerotiedot, vaikka ne ovat kaikkein tärkeimpiä tietoja kapitalismista maanviljelyksessä ja vaikka ne ovat olemassa sekä vuoden 1900 tilastotiedustelussa että myös siinä vuoden 1910 tilastotiedustelun „bulletiinissa” (Abstract — Farm crops,

by states *), jota hra Gimmer siteeraa (hänen artikkelinsa 49. sivu, huomautus).

Se seikka, että pienviljelyksen kasvu etelässä on juuri kaupallisen maanviljelyksen kasvua, näkyy etelän tärkeimmän maataloustuotteen luonteesta. Se on puuvilla. Koko etelän viljelyskasvisadon arvosta jyväviljat antavat 29,3%, heinä ja rehuksvit 5,1%, mutta puuvilla 42,7%. Vuodesta 1870 vuoteen 1910 villan tuotanto Yhdysvalloissa kasvoi 162 miljoonasta naulasta 321 miljoonaan naulaan — kaksinkertaisesti; vehnän tuotanto 236 miljoonasta bushelistä 635 miljoonaan busheliin — vähemmän kuin kolminkertaisesti; maissin tuotanto 1.094 miljoonasta bushelistä 2.886 miljoonaan busheliin, niin ikään vähemmän kuin kolminkertaisesti, mutta puuvillan tuotanto 4 miljoonasta paalista (à 500 naulaa) 12 miljoonaan paaliin, s.o. kolminkertaisesti. Pääasiassa kaupallisessa tarkoituksessa viljellyn maataloustuotteen kasvu on mennyt edelle muiden, vähemmän kaupallisten tuotteiden kasvusta. Tämän lisäksi tärkeimmällä etelän alueella, „eteläisellä Atlantin” alueella, on melko huomattavasti kehittynyt tupakan tuotanto (Virginiassa 12,1% sadon arvosta), vihannesten (Delawaren valtiossa 20,1% koko sadon arvosta, Floridan valtiossa 23,2%) ja hedelmien tuotanto (Floridan valtiossa 21,3% koko sadon arvosta) j.n.e. Kaikki ne ovat sellaisia viljelyskasveja, jotka merkitsevät maanviljelyksen voimaeräistämistä, talouden laajentamista sen käytössä olevan maan pinta-alan supistuessa sekä palkkatyön käytön lisääntymistä.

Siirrymme nyt tarkastelemaan yksityiskohtaisesti numero-tietoja palkkatyöstä; huomautamme vain, että vaikka etelä onkin siinä suhteessa jäänyt jälkeen muista alueista — siellä on palkkatyön käyttö *heikompaa*, koska puoliorjuudellinen osaviljely on *voimakkaampaa*, — niin sielläkin palkkatyön käyttö kasvaa.

5. MAANVILJELYKSEN KAPITALISTINEN LUONNE

Kapitalismista maanviljelyssä tehdään tavallisesti päätelmiä farmien suuruutta tai suurten — maa-alan puolesta — farmien määrää ja merkitystä koskevien numerotietojen

* — Valikoituja tietoja farmien sadosta valtioltain. *Toim.*

perusteella. Olemme jo osittain tarkastelleet ja tulemme vielä osittain tarkastelemaan tämänluontoisia numerotietoja, mutta on huomautettava, että kaikki ne ovat välillisiä tietoja, sillä maa-alan suuruus ei läheskään aina eikä läheskään välittömästi viittaa siihen, että *talous* olisi todella suuri ja että se on luonteeltaan kapitalistinen.

Numerotiedot palkkatyöstä ovat tässä suhteessa verrattomasti todistuskelpoisempia ja kuvaavampia. Viime vuosien maataloustiedustelut, esim. Itävallassa v. 1902 toimitettu ja Saksassa v. 1907 toimitettu — niiden erittelyyn pysähdymme toisessa kohdassa — osoittavat, että palkkatyön käyttö nykyajan maataloudessa ja varsinkin pientiloilla on paljon huomattavampaa kuin tavallisesti luullaan. Ei mikään kumoa poroporvarillista kaskua „omaan työhön perustuvasta” pienviljelyksestä niin ehdottomasti ja niin havainnollisesti kuin nämä numerotiedot.

Amerikkalainen tilasto on koonnut erittäin laajan aineiston tästä kysymyksestä, sillä kyselylomakkeessa on jokaiselta farmarilta tiedusteltu, onko hänellä menoja työläisten palkkaukseen ja jos on, niin nimenomaan millainen summa. Toisin kuin eurooppalaisissa tilastoissa — esim. kahdessa juuri mainitsemassamme maassa — amerikkalaisessa tilastossa ei rekisteröidä kullakin isännällä kyseisenä ajankohdana olevien palkkatyöläisten määrää, vaikka tuo määrä olisi hyvin helposti todettavissa ja vaikka noilla tiedoilla, lisänä tietoihin palkkatyöhön käytetystä kokonaissummasta, olisi hyvin suuri tieteellinen merkitys. Kaikkein pahinta kuitenkin on se, että nämä tiedot on vuoden 1910 tilastotiedustelun kohdalta käsitelty aivan kelvottomasti, ja yleensäkin tämän tiedustelun aineisto on käsitelty paljon huonommin kuin vuonna 1900 toimitetun tiedustelun aineisto. Vuoden 1910 tilastotiedustelussa on kaikki farmit jaettu ryhmiin maa-alan suuruuden mukaan (kuten vuonna 1900:kin), mutta päinvastoin kuin vuoden 1900 tilastossa palkkatyön käyttöä koskevia tietoja ei ole jaettu näihin ryhmiin. Meillä ei ole mahdollisuutta vertailla maa-alansa puolesta pieniä ja suuria talouksia palkkatyön käyttöön niissä. Käytettävämme ovat vain keskimääräistiedot valtioittain ja alueittain, t.s. tiedot, joissa kapitalistiset ja ei-kapitalistiset taloudet on pantu yhteen.

Vuoden 1900 tietoja, jotka on käsitelty paremmin, tarkas-
telemme erikseen alempana, nyt esitämme numerot vuodelta
1910. Numerot koskevat oikeastaan vuosia 1899 ja 1909.

A l u e e t :	Työläisiä palkkanneiden farmien prosentti (1909)	Palkkausmenojen	Palkkausmenot	
		lisääntyminen v:sta 1899 v:een 1909 % %	yhtä viljeltyä eekkeriä kohti (dollareita)	1909
Pohjoinen alue.....	55,1	+ 70,8	1,26	0,82
Etelä	36,6	+ 87,1	1,07	0,69
Länsi	52,5	+ 119,0	3,25	2,07
Koko Yhdysvallat	45,9	+ 82,3	1,36	0,86

Näistä numeroista käy ennen kaikkea epäilemättä selville, että maanviljely on luonteeltaan eniten kapitalistista pohjoisella alueella (55,1% farmeista käyttää palkkatyötä), sitten lännessä (52,5%) ja vähiten kapitalistista etelässä (36,6%). Niin tulee olla, kun vertaillaan asutettua ja teollista aluetta suhteessa siirtoasutettavaan alueeseen ja osaviljelyä harjoittavaan alueeseen. Alueiden tarkkaan vertailuun sopivat luonnollisesti paremmin tiedot palkkatyötä käyttäneiden farmien prosenttisuhteesta kuin tiedot palkkausmenojen suuruudesta viljellyn maan kutakin eekkeriä kohti. Jotta jälkimmäisiä numerotietoja voitaisiin verrata, olisi palkkatason eri alueilla oltava saman. Meillä ei ole tietoja työpalkoista Yhdysvaltojen maataloudessa, mutta kun tiedämme alueiden välisen perinjuurisen eroavuuden, ei työpalkkojen yhtäläisyys tunnu uskottavalta.

Siis pohjoisella alueella ja lännessä, näillä kahdella alueella, joilla on $\frac{2}{3}$ kaikesta viljellystä maasta ja $\frac{2}{3}$ kaikesta karjasta, *yli puolet* farmareista ei tule toimeen ilman palkkatyön käyttöä. Etelässä on palkkatyön osuus pienempi vain siksi, että puolittain feodaalinen (myös puolittain orjuudellinen) riisto osaviljelyn muodossa on siellä vielä hyvin voimakasta. Ei ole epäilystäkään, etteikö osa huonoimmassa asemassa olevista farmareista Amerikassakin, samoin kuin maailman kaikissa muissakin kapitalistisissa maissa, turvaudu työvoimansa myyntiin. Amerikkalaisessa tilastossa valitettavasti ei ole tästä ollenkaan numerotietoja — eroten siinä esimerkiksi saksalaisesta vuoden 1907 tilastosta, johon nämä tiedot on yksityiskohtaisesti käsiteltyinä koottu. Saksalaisten lähteiden mukaan 5.736.082:sta maatalousyrityksen omistajasta (kokonaisluku, johon kuu-

luvut kaikkein pienimmätkin „isännät”) on 1.940.867, t.s. yli 30%, *pääelinkeinonsa puolesta palkkatyöläisiä*. Tietysti valtaosa näistä maatilkun omistavista maataloustyöläisistä ja päiväläisistä kuuluu maanviljelijäin alimpiin ryhmiin.

Olettakaamme, että Yhdysvalloissa, missä aivan pieniä farmeja (3 eekkeriin saakka) ei yleisen säännön mukaan ole luetteloitu lainkaan, vain 10% farmareista myy työvoimaansa. Siinäkin tapauksessa saamme tulokseksi, että tilanherrojen ja kapitalistien *välittömästi* riistämiä farmareita on *yli kolmasosa* kokonaisluvusta (24,0% osaviljelijöitä, joita etiset orjanomistajat riistävät feodaaliseen tai puolittain feodaaliseen tapaan, ja 10% kapitalistien riistämiä tekee yhteensä 34%). Näin ollen farmarien *vähemmistö*, tuskin enemmän kuin *yksi viidesosa tai yksi neljäsosa* kokonaisluvusta, ei palkkaa työläisiä eikä itse palkkaudu tahi ei ole velkaorjuudessa.

Tällainen on todellinen asiointila „esimerkillisen ja edistyneimmän” kapitalismin maassa, missä jaetaan miljoonia desjatiinoja maata ilmaiseksi. Paljonpuhuttu „omaan työhön perustuva”, ei-kapitalistinen pienviljely on sielläkin tarua.

Kuinka suuri on palkkatyöläisten määrä Amerikan maataloudessa? kasvaako vai pieneneekö tuo määrä farmarien lukuun ja koko maaseutuväestöön verraten?

Amerikkalainen tilasto ei valitettavasti anna suoraa vastausta näihin mitä tärkeimpiin kysymyksiin. Etsikäämme likipitäistä vastausta.

Likipitäisen vastauksen voivat antaa ensinnäkin ammatteteja koskevan tilaston numerot (tilastotiedustelun IV nidos). Amerikkalaisilla tämä tilasto on „epäonnistunut”. Se on laadittu niin muodollisesti, kaavamaisesti, tolkuttomasti, ettei siinä ole tietoja henkilön asemasta elinkeinoammattissa, t.s. ei ole tehty eroa isännän, perheeseen kuuluvan työläisen ja palkkatyöläisen välillä. Tarkan taloudellisen jaon asemesta on tyydytty „yleiseen”, „tavanomaiseen” sanankäyttöön yhdistäen tökerösti otsikkoon „maatöyläiset” sekä farmarien perheenjäsenet että palkkatyöläiset. On tunnettua, että tässä kysymyksessä vallitsee täydellinen sekasotku *muissakin* kuin Amerikan tilastoissa.

Vuoden 1910 tilastossa on yritetty hiukan selvittää tätä sekasotkua, korjata ilmeiset virheet ja erottaa vaikkapa osa palkkatyöläisiä (working out) perheeseen kuuluvista

työntekijöistä (working on the home farm). Suoritettuaan useita laskelmia tilastotieteilijät ovat tehneet korjauksen maanviljelyksessä työskentelevien kokonaislukuun pienentäen tuota lukua 468.100 hengellä (IV nidos, s. 27). Sitten määritellään palkkatyössä olevien *naisten* lukumääräksi 220.048 vuonna 1900 ja 337.522 vuonna 1910 (lisäys 53%). Vuonna 1910 oli miespuolisia palkkatyöläisiä 2.299.444. Jos oletetaan, että maataloustyöläisten kokonaisluvusta oli vuonna 1900 sama prosentti palkkatyöläisiä kuin vuonna 1910, niin miespuolisten palkkatyöläisten luvuksi vuonna 1900 tulee 1.798.165 henkeä. Silloin saamme seuraavanlaisen kuvan:

	1900	1910	Lisäys % %
Maanviljelyksessä työskenteleviä yhteensä.....	10.381.765	12.099.825	+16 %
Farmarien lukumäärä	5.674.875	5.981.522	+ 5 %
Palkkatyöläisten lukumäärä.....	2.018.213	2.566.966	+27 %

Toisin sanoen, palkkatyöläisten luvun lisääntymisprosentti oli yli viisi kertaa suurempi (5%:n asemesta 27%) kuin farmarien luvun lisääntymisprosentti. Farmarien osuus maaseutuväestön keskuudessa *pieneni* ja palkkatyöläisten osuus *suureni*. Itsenäisten isäntien lukumäärä koko maaseutuväestöön verrattuna *pieneni*; riippuvaisuussuhteessa olevien, riistettyjen lukumäärä *suureni*.

Saksassa laskettiin vuonna 1907 olleen maataloudessa 4½ miljoonaa palkkatyöläistä, perheeseen kuuluvien työntekijäin ja palkkatyöläisten kokonaisluvun ollessa 15 miljoonaa. Palkkatyöläisiä siis 30%. Amerikassa likimääräisten laskelmien mukaan 2½ miljoonaa 12 miljoonasta, s.o. 21%. Saattaa olla, että ilmaiseksi jaettavat vapaat maat ja osaviljelijäfarmarien tavattoman suuri prosenttimäärä ovat omiaan alentamaan palkkatyöläisten prosenttimäärää Amerikassa.

Toiseksi, likipitäisen vastauksen voivat antaa numerot menojen suuruudesta työläisten palkkaukseen vuosina 1899 ja 1909. Samana aikana palkkatyöläisten määrä teollisuudessa kohosi 4,7 miljoonasta 6,6 miljoonaan, t.s. 40%, ja heidän työpalkkansa 2.008 miljoonasta dollarista 3.427 miljoonaan dollariin, t.s. 70%. (Ei pidä unohtaa, että elintarpeiden y.m. hintojen korottaminen on kokonaan mitätöinyt tuon nimellispalkan korotuksen.)

Näiden numerotietojen nojalla voidaan olettaa, että menojen lisääntymistä työläisten palkkaukseen maanviljelyksessä 82%:lla vastaa palkkatyöläisten lukumäärän lisääntyminen noin 48%:lla. Jos teemme samanlaisen oletuksen kolmen tärkeimmän alueen suhteen, niin saamme seuraavanlaisen kuvan:

A l u e e t:	Lisäys %:ssa vuodesta 1900 vuoteen 1910		
	Maaseutu- väestöä yhteensä	Farmien luku	Palkkatyö- läisten luku
Pohjoinen alue.....	+ 3,9 %	+ 0,6 %	+40 %
Etelä	+14,8 %	+18,2 %	+50 %
Länsi	+49,7 %	+53,7 %	+66 %
Koko Yhdysvallat	+11,2 %	+10,9 %	+48 %

Nämäkin numerot osoittavat meille, että isäntien lukumäärän kasvu jää koko maan mitassa jälkeen maaseutuväestön kasvusta, mutta palkkatyöläisten lukumäärän kasvu menee edelle maaseutuväestön lukumäärän kasvusta. Toisin sanoen: itsenäisten suhdeluku pienenee, riippuvaisten suhdeluku suurenee.

Huomautamme, että tavattoman suuri ero palkkatyöläisten luvun kasvussa edellisessä laskelmassa (+27%) ja jälkimmäisessä laskelmassa (+48%) on täysin mahdollinen, sillä edellisessä tapauksessa on otettu lukuun vain *ammattikseen* palkkatyötä tekevät, mutta jälkimmäisessä tapauksessa on otettu huomioon *jokainen tapaus*, jolloin on käytetty palkkatyövoimaa. Maataloudessa on ajoittaisella palkkatyövoiman käytöllä tavattoman suuri merkitys, ja sen vuoksi olisi aina pidettävä sääntönä, ettei rajoituta palkkatyöläisten, vakituisten ja väliaikaisten, lukumäärän toteamiseen, vaan sen lisäksi on, mikäli mahdollista, todettava myös palkkausmenojen kokonaissumma.

Joka tapauksessa molemmat laskelmat osoittavat meille vakuuttavasti kapitalismin *kasvua* Yhdysvaltojen maanviljelyksessä, palkkatyövoiman käytön *kasvua*, joka menee edelle maaseutuväestön ja farmarien lukumäärän kasvusta.

6. VOIMAPERÄISIMMAN MAANVILJELYKSEN ALUEET

Tarkasteltuamme yleisiä tietoja palkkatyöstä, joka on välittömin osoitin kapitalismista maanviljelyksessä, voimme nyt siirtyä tarkastelemaan seikkaperäisemmin sitä, missä

erikoisissa *muodoissa* kapitalismi ilmenee kyseisellä kansantalouden alalla.

Olemme tutustuneet yhteen sellaiseen alueeseen, jossa farmien keskikoko pienenee, nimittäin etelään, missä tuo pieneneminen merkitsee siirtymistä orjanomistajien latifundioista kaupalliseen pienviljelyyn. On olemassa toinenkin alue, jossa farmien keskikoko pienenee, nimittäin osa pohjoisesta alueesta: Uusi Englanti ja Keski Atlantin valtiot. Tässä numerotiedot näiltä alueilta:

	Farmin keskikoko (viljeltyä maata) eekkerinä	
	Uusi Englanti	Kesk. Atl. valtiot
1850.....	66,5	70,8
1860.....	66,4	70,3
1870.....	66,4	69,2
1880.....	63,4	68,0
1890.....	56,5	67,4
1900.....	42,4	63,4
1910.....	38,4	62,6

Farmin keskikoko on Uudessa Englannissa pienempi kuin missään muualla Yhdysvalloissa. Etelässä farmin koko on kahdella alueella 42—43 eekkeriä, mutta kolmannella, missä siirtoasutus on vielä käynnissä — lounaisissa keskivaltioissa — se on 61,8 eekkeriä, t.s. melkein sama kuin Keski-sissä Atlantin valtioissa. Farmien keskikoon pieneneminen Uudessa Englannissa ja Keski-sissä Atlantin valtioissa, „vanhemman kulttuurin ja korkeamman taloudellisen kehityksen saavuttaneissa valtioissa” (hra Gimmerillä s. 60), alueilla, joilla siirtoasuttaminen ei ole käynnissä, saikin kirjoittajamme, kuten hyvin monet muutkin porvarilliset taloustieteilijät, tekemään johtopäätöksen, että „kapitalistinen maanviljelys rappeutuu”, että „tuotanto jakautuu ja pirstoutuu”, että „ei ole sellaisia alueita, joilla siirtoasuttamista ei enää tapahtuisi eikä suurkapitalistinen maanviljelys rappeutuisi ja syrjäytyisi omaan työhön perustuvan maanviljelyksen tieltä”.

Hra Gimmer päätyi näihin suorastaan totuudenvastaisiin johtopäätöksiin sen vuoksi, että hän unohti... „pikkuseikan”: maanviljelyksen voimaperäistymisen! Se tuntuu uskomattomalta, mutta se on totta. Ja kun hyvin monet, melkein kaikki porvarilliset taloustieteilijät pyrkivät pien- ja suurtuotannosta maanviljelyksessä puhuessaan niin ikään unohtamaan

tuon „pikkuseikan”, vaikka he kaikki „teoriassa” „tietävät” mainiosti maanviljelyksen voimaperäistymisen ja myöntävät sen, niin tähän kysymykseen on pysähdyttävä erikoisen yksityiskohtaisesti. Juuri tässä on eräs tärkein alkulähde porvarillisen (mukaan lukien narodnikkilaisen ja opportunistisen) taloustieteen kaikkiin vastoinkäymisiin kysymyksessä „omaan työhön perustuvasta” pienviljelyksestä. Unohdetaan se „pikkuseikka”, että maanviljelyksen teknillisten erikoisuuksien vuoksi sen voimaperäistäminen johtaa hyvin usein *talouden mittasuhteiden suurenemiseen*, *tuotannon* ja *kapitalismin* kasvuun talouden keskimääräisen viljelyn maa-alan *supistuksessa*.

Tarkastelkaamme ennen kaikkea, onko maanviljelyksen tekniikan, sen yleisen luonteen ja voimaperäisyyden kannalta olemassa olennaista eroa toisaalta Uuden Englannin ja Keski-Atlantin valtioiden ja toisaalta muiden pohjoisvaltioiden ja maan muiden alueiden välillä.

Erilaisuutta maanviljelyskasvien viljelyssä luonnehtivat seuraavat numerot:

A l u e e t:	Koko sadon kokonaisarvosta muodostivat (1910) prosentteissa		
	viljakasvit	heinä ja vihantarehu	vihannekset, hedelmät y.m. erikoiskasvit
Uusi Englanti	7,6	41,9	33,5
Kesk. Atl. valt.	29,6	31,4	31,8
Koill. keskivaltiot	65,4	16,5	11,0
Luot. keskivaltiot	75,4	14,6	5,9

Kasvien viljelyssä on perusteellista eroavuutta. Kahdella ensin mainitulla alueella havaitaan maanviljelyksen olevan erittäin voimaperäisen, kahdella jälkimmäisellä laajaperäisen. Jälkimmäisillä alueilla viljakasveista saadaan suurin osa sadon kokonaisarvosta, edellisillä alueilla taas ei vain pienin osa, vaan joskus aivan mitätön osa (7,6%), jota paitsi erikoiset „kaupalliset” viljelyskasvit (vihannekset, hedelmät y.m.) muodostavat *suuremman* osan sadon arvosta kuin viljakasvit. Laajaperäinen maanviljely on väistynyt voimaperäisen tieltä. Heinänviljely on laajaa. Uudessa Englannissa on 3,8 miljoonaa eekkerin suuruisesta heinä- ja vihantarehualasta 3,3 miljoonaa eekkeriä *kylvöheinää*. Keski-Atlantin valtioissa ovat vastaavat luvut: 8,5 ja 7,9 miljoonaa. Sen sijaan Luoteisissa keskivaltioissa (siirtoasuttamisen ja laajaperäisen maanviljelyksen alueella)

27,4 miljoonan eekkerin suuruisesta heinä- ja vihantarehu-alasta on 14,5 miljoonaa, t.s. enemmän kuin puolet, „luonnon”-niittyinä j.n.e.

„Voimaperäisissä” valtioissa ovat sadot huomattavasti suuremmat:

A l u e e t:	Sato eekkeriltä (busheleja)			
	maissia		vehnää	
	1909	1899	1909	1899
Uusi Englanti	45,2	39,4	23,5	18,0
Kesk. Atl. valt.	32,2	34,0	18,6	14,9
Koill. keskivalt.	38,6	38,3	17,2	12,9
Luot. keskivalt.	27,7	31,4	14,8	12,2

Sama ilmiö on havaittavissa kaupallisen karjanhoidon ja maitokarjatalouden suhteen, mikä on näillä alueilla erikoisen kehittyntä:

A l u e e t:	Lypsylehmien keskiluku	1 lehmän keskilypsy (galloneja)	
	1 farmia kohti	1909	1899
	(1900)		
Uusi Englanti	5,8	476	548
Kesk. Atl. valt.	6,1	490	514
Koill. keskivalt.	4,0	410	487
Luot. keskivalt.	4,9	325	371
Etelä (3 aluetta).....	1,9—3,1	232—286	290—395
Länsi (2 aluetta).....	4,7—5,1	339—475	334—470
Keskimäärin Yhdysvalloissa	3,8	362	424

Tästä näkyy, että „voimaperäisissä” valtioissa maitokarjatalous on huomattavasti *suurempaa* kuin missään muissa valtioissa. Alueet, joilla farmit ovat kaikkein *pienimpiä* — viljellyn maa-alan suhteen, — ovat *suurimpien* maitokarjatalouksien alueita. Tällä seikalla on tavattoman suuri merkitys, sillä kuten tunnettua maitokarjatalous kehitty nopeimmin kaupunkien läheisyydessä ja erittäin pitkälle kehittyneissä teollisuusmaissa (tai alueilla). Tanskan, Saksan ja Sveitsin tilasto, jota tarkastelemme toisessa kohdassa *, osoittaa niin ikään maitokarjan *kasuvaa keskittymistä*.

Kuten olemme huomanneet, „voimaperäisissä” valtioissa heinä ja vihantarehu muodostavat koko sadon kokonais-

* Ks. Teokset, 5. osa, ss. 195—211 ja 13. osa, ss. 157—203. Toim.

arvosta huomattavasti suuremman osan kuin viljakasvit. Ja karjanhoidon kehitys tapahtuu siellä huomattavalta osaltaan *ostorehujen* kustannuksella. Tässä sitä osoittavia numerotietoja vuodelta 1909:

A l u e e t:	Summa (miljoonia dollareilta)		Tulot ylittävät menot (+) tai päinvastoin (-)
	Tuloja rehujen myynnistä	Menoja rehujen ostoon	
Uusi Englanti	+ 4,3	-34,6	- 30,3
Kesk. Atl. valt.	+ 21,6	-54,7	- 33,1
Koill. keskivalt.	+195,6	-40,6	+155,0
Luot. keskivalt.	+174,4	-76,2	+ 98,2

Pohjoisen alueen laajaperäisen maanviljelyksen valtiot myyvät rehuja. Voimaperäisen maanviljelyksen valtiot ostavat niitä. On selvää, että rehuja ostava talous voi *pienellä* maa-alalla olla mittasuhteiltaan *suuri* ja luonteeltaan korkeasti kapitalistinen.

Verratkaamme kahta pohjoista voimaperäisen maanviljelyksen aluetta, Uutta Englantia ja Keskisiä Atlantin valtioita, kaikkein laajaperäisimmän maanviljelyksen pohjoiseen alueeseen, Luoteisiin keskivaltioihin:

A l u e e t:	Viljeltyä maata, eekkeriä (milj.)	Koko karjan arvo (milj. doll.)	Tulot rehu- jen myyn- nistä (milj. doll.)	Menot rehujen ostoon (milj. doll.)
Uusi Englanti + Kesk. Atl. valt.	36,5	447	26	89
Luot. keskivalt.	164,3	1.552	174	76

Tästä näemme, että voimaperäisen maanviljelyksen valtioissa on karjaa yhtä viljeltyä eekkeriä kohti ($447 : 36 = 12$ dollaria 1 eekkeriä kohti) enemmän kuin laajaperäisen maanviljelyksen valtioissa ($1.552 : 164 = 9$ dollaria). Maa-alayksikköä kohti on sijoitettu enemmän pääomaa karjan muodossa. Yleinen rehukauppavaihtokin (osto + myynti) on voimaperäisen maanviljelyksen valtioissa maa-alayksikköä kohti laskettuna paljon suurempi ($26 + 89 = 115$ miljoonaa dollaria 36 miljoonaa eekkeriä kohti) kuin laajaperäisen maanviljelyksen valtioissa ($174 + 76 = 250$ miljoonaa dollaria 164 miljoonaa eekkeriä kohti). On selvää, että voimaperäisen maanviljelyksen valtioissa maanviljelys on paljon *kaupallisempaa* kuin laajaperäisen maanviljelyksen valtioissa.

Numerotiedot menoista lannoitteisiin sekä työkalujen ja koneiden arvosta ovat mitä täsmällisintä maanviljelyksen voimaperäistämistä kuvaavaa tilastoa. Tässä nuo numerotiedot:

A l u e e t:		Osto- lannoitteita käyttävien farmien prosentti	Menot yhtä farmia kohti keskimäärin (doll.)	Menot viljellyn maan yhtä eekkeriä kohti keskimäärin (doll.)		Viljeltyä maata keskimäärin farmia kohti (eekkeriä) (1909)
				1909	1899	
Pohjois- nen alue	Uusi Englanti	60,9	82	1,30	0,53	38,4
	Kesk. Atl. valtiot	57,1	68	0,62	0,37	62,6
	Koill. keskivaltiot	19,6	37	0,09	0,07	79,2
	Luot. keskivalt.	2,1	41	0,01	0,01	148,0
Etelä	Etel. Atl. valt.	69,2	77	1,23	0,49	43,6
	Kaakk. keskivalt.	33,8	37	0,29	0,13	42,2
	Loun. keskivalt.	6,4	53	0,06	0,03	61,8
Länsi	Vuoristovalt.	1,3	67	0,01	0,01	86,8
	Tyynten meren valt.	6,4	189	0,10	0,05	116,1
Koko Yhdysvallat		28,7	63	0,24	0,13	75,2

Tässä näkyy täysin selvästi ero pohjoisen alueen laaja-peräisen maanviljelyksen valtioiden — missä ostolannoitteita käyttävien farmien prosentti on mitättömän pieni (2—19%) ja menot lannoitteiden ostoon yhtä viljeltyä eekkeriä kohti laskettuna mitättömän vähäiset (0,01—0,09 dollaria) — ja toisaalta voimaperäisen maanviljelyksen valtioiden välillä, missä *enemmistö* farmeista (57—60%) käyttää ostolannoitteita ja menot niihin nousevat huomattaviin summiin. Esimerkiksi Uudessa Englannissa nuo menot nousevat 1,30 dollariin eekkeriä kohti, mikä on *maksimaalinen* luku kaikkiin alueisiin nähden (taaskin kaikkein pienen farmi maa-alansa puolesta ja menot lannoitteisiin suurimmat!) ja ylittää yhden eteläisen alueen (Eteläisten Atlantin valtioiden) vastaavan luvun. Huomautettakoon, että etelässä, missä kuten tunnettua käytetään eniten osaviljelijäneekerien työtä, vaatii puuvillan viljely erittäin paljon keinolannoitteita.

Tyynten meren valtioissa on lannoitteita käyttäneiden farmien prosentti hyvin pieni (6,4%) ja maksimaalisen suuret menot keskimäärin yhtä farmia kohti (189 dollaria), ottaen laskuihin tietenkin vain lannoitteita käyttäneet farmit. Tässä havaitsemme toisen esimerkin: *suurviljelyksen* ja kapitalistisen viljelyksen kasvun taloudella olevan maa-

alan *pienentyessä*. Kolmesta Tyynen meren osavaltiosta kahdessa, Washingtonissa ja Oregonissa, on lannoitteiden käyttö yleensä mitättömän vähäistä, kaiken kaikkiaan 0,01 dollaria eekkeriä kohti. Vain kolmannessa valtiossa, Kaliforniassa, on mainittu luku verrattain korkea: 0,08 vuonna 1899 ja 0,19 vuonna 1909. Tässä valtiossa on erikoinen osuus hedelmien tuotannolla, joka kasvaa tavattoman nopeasti puhtaasti kapitalistisessa muodossa ja antoi vuonna 1909 siellä 33,1% koko sadon arvosta, kun taas viljakaasveista saatiin 18,3% ja heinästä ja vihantarehusta 27,6%. Tyypillisenä hedelmiä tuottavana farmina on sellainen, jonka maa-ala on *keskinkertaista pienempi* ja joka käyttää lannoitteita ja palkkatyötä *paljon enemmän* kuin niitä keskimäärin käytetään. Me saamme vielä tilaisuuden kosketella näitä tämänlaatuisia suhteita, jotka ovat tyypillisiä voimaperäistä maanviljelystä harjoittaville kapitalistisille maille ja joita tilasto- ja taloustieteilijät eniten vieroksuvat.

Mutta palatkaamme „voimaperäisiin” pohjoisvaltioihin. Uudessa Englannissa ei vain lannoitteiden käyttö ole kaikkein suurin — 1,30 dollaria eekkeriä kohti — farmilla olevan maa-alan ollessa kaikkein pienimmän (38,4 eekkeriä), vaan myös menot lannoitteisiin kasvavat erittäin nopeasti. Kymmenen vuoden aikana, vuodesta 1899 vuoteen 1909, nuo menot kohosivat 0,53 dollarista 1,30 dollariin eekkeriä kohti, t. s. lisääntyivät kaksi ja puoli kertaiseksi. Maanviljelyksen voimaperäistyminen, sen teknillinen edistys ja kulttuurin kohoaminen edistyy siellä näin ollen erittäin nopeasti. Saadaksemme mahdollisimman havainnollisen käsityksen tämän tosiasian merkityksestä vertaamme voimaperäisimmän maanviljelyksen pohjoista aluetta, Uutta Englantia, kaikkein laajaperäisimmän maanviljelyksen alueeseen, Luoteisiin keskivaltioihin. Tällä jälkimmäisellä alueella ei käytetä juuri ollenkaan keinotekoisia lannoitteita (2,1% farmeista ja 0,01 dollaria eekkeriä kohti); farmien koko on siellä suurempi kuin missään muualla Amerikassa (148,0 eekkeriä) ja se kasvaa nopeimmin. Tavallisesti otetaan juuri tämä alue näytteeksi — ja hra Gimmerkin tekee niin — kapitalismista Yhdysvaltojen maanviljelyksessä. Tämä tavanomainen mielipide on väärä, minkä osoitamme yksityiskohtaisemmin alempana. Se perustuu laajaperäisen maanviljelyksen kaikkein karkeimman, alkeellisimman

muodon sekoittamiseen teknillisesti edistyneeseen voima-
peräisen maanviljelyksen muotoon. Luoteisissa keskival-
tioissa on farmin koko lähes neljä kertaa suurempi kuin
Uudessa Englannissa (148,0 eekkeriä ja 38,4 eekkeriä),
mutta menot lannoitteisiin keskimäärin kutakin lannoitteita
käyttäneitä farmia kohti kaksi kertaa pienemmät: 41 dolla-
ria ja 82 dollaria.

Elävässä elämässä on näin ollen tapauksia, jolloin farmin
maa-alan tavaton *pieneneminen* liittyy keinotekoisiiin lan-
noitteisiin käytettyjen varojen tavattoman suureen *lisään-
tymiseen*, joten „pien”-tuotanto — jos se edelleenkin totut-
tuun tapaan katsotaan maa-alan vuoksi pientuotannoksi —
osoittautuu maahan sijoitetun pääoman määrän mukaan
„suur”-tuotannoksi. Tällaiset tapaukset eivät ole yksityis-
luontoisia, vaan tyypillisiä kaikille niille maille, joissa
laajaperäinen maanviljelys on muuttumassa voimaperäi-
seksi. Näihin taas kuuluvat *kaikki* kapitalistiset maat, ja
tämän, maanviljelyksen tyypillisen, olennaisen ja perus-
erikoisuuden jättäminen huomioon ottamatta synnyttää
tavanomaisia virheitä pienviljelyksen ihailijoissa, jotka
tekevät johtopäätöksensä vain maa-alan suuruuden mukaan.

7. KONEET JA PALKKATYÖ MAANVILJELYKSESSÄ

Ottakaamme toinen pääoman maahan sijoittamisen
muoto, joka teknillisesti eroaa edellä esitetystä, nimittäin:
työkalujen ja koneiden käyttö. Koko Euroopan maatalous-
tilasto antaa kumoamattoman todistuksen siitä, että mitä
suurempi maamäärältään talous on, sitä suurempi prosentti
talouksista käyttää kaikenlaisia koneita ja sitä suurempi
määrä koneita on käytössä. Suurtalouksien etuisuus tässä
hyvin tärkeässä suhteessa on todettu täydellisesti ja ehdotto-
masti. Amerikkalainen tilasto on tässäkin suhteessa hiukan
omalaatuinen: työkaluja ja maatalouskoneita ei luetteloida
erikseen, vaan määritellään vain niiden kokonaisarvo. On
tietysti mahdollista, että tämänluontoiset numerot ovat
kussakin eri tapauksessa vähemmän tarkkoja, mutta sitä
vastoin yleensä ottaen ne antavat mahdollisuuden tehdä
tiettyjä vertailuja alueiden välillä ja talousryhmien välillä,
vertailuja, joita toisenluontoisia numerotietoja käytettäessä
ei voida tehdä.

Tässä numerotiedot maatalouskalustosta ja -koneista alueittain:

A l u e e t:		Työkalujen ja koneiden arvo (1909), dollareina	
		Keskimäärin farmia kohti	Keskimäärin farmeilla olevan koko maan 1 eekkeriä kohti
Pohjois- nen alue	Uusi Englanti	269	2,58
	Kesk. Atl. valt.	358	3,88
	Koill. keskivalt.	239	2,28
	Luot. keskivalt.	332	1,59
	Etelä (kolme aluetta).....	72—88—127	0,71—0,92—0,95
	Länsi (kaksi aluetta)	269—350	0,83—1,29
Yhdysvallat.....		199	1,44

Osoittautuu, että entinen orjanomistuksellinen etelä, osaviljelyn alue, on koneiden käytössä viimeisellä sijalla. Siellä on työkalujen ja koneiden arvo eekkeriä kohti — eri alueilla — kolme, neljä, viisi kertaa pienempi kuin pohjoisissa voimaperäisen maanviljelyksen valtioissa. Nämä osavaltiot ovat ensimmäisellä sijalla kaikkiin muihin osavaltioihin verrattuna, ja ne jättävät niin ikään kauas jälkeensä kaikkein maanviljelysvoittoisimman alueen, Amerikan viljaitaan, Luoteiset keskivaltiot, joita pintapuoliset havainnoitsijat yhä vieläkin ylipäänsä pitävät mallialueena koneiden käytön ja kapitalismin kannalta.

Huomautamme, että kun amerikkalaisilla tilastotieteilijöillä on tapana laskea koneiden sekä maan, karjan, rakennusten y.m. arvo farmeilla olevan *koko* maan eikä vain viljellyn maan yhtä eekkeriä kohti, niin se saa näyttämään pienemmältä „voimaperäisten” pohjoisvaltioiden etevämmyden, eikä sellaista tapaa yleensäkään voida pitää oikeana. Eri alueiden välinen eroavuus viljellyn maan prosenttisuhteen kannalta on hyvin suuri: lännessä tuo prosentti alenee vuoristovaltioissa 26,7%:iin, pohjoisen alueen Koillisissa keskivaltioissa se kohoaa 75,4%:iin. Taloustilastolle on epäilemättä tärkeämpää viljellyn maan eikä koko maan määrä. Uudessa Englannissa on viljellyn maan määrä farmeilla ja sen prosenttisuhde huomattavasti alentunut varsinkin vuoden 1880 jälkeen, nähtävästi lännen vapaiden maiden (maankorosta, herroille maanomistajille maksettavasta pakkoverosta vapaiden maiden) kilpailun vaikutuksesta. Mutta samanaikaisesti koneiden käyttö on tällä alueella erittäin laajaa ja koneiden arvo kutakin *viljeltyä*

eekkeriä kohti on erittäin korkea. Vuonna 1910 se teki siellä 7 dollaria eekkeriä kohti ja Keskisissä Atlantin valtioissa noin 5½ dollaria, mutta muilla alueilla korkeintaan 2—3 dollaria.

Maan määrän puolesta kaikkein *pienimpien* farmien alue osoittautuu taaskin alueeksi, jossa maahan sijoitetaan *suurimpia* pääomia koneiden muodossa.

Kun vertaamme pohjoisen alueen „voimaperäisistä” valtioista Keskisiä Atlantin valtioita pohjoisen laajaperäisimmän maanviljelyksen alueeseen, Luoteisiin keskivaltioihin, niin havaitsemme, että kullakin farmilla olevan viljellyn maan määrän kannalta edellisellä alueella on tuotanto *enemmän kuin kaksi kertaa „pienempää”* — 62,6 eekkeriä 148,0 eekkeriin verrattuna, — mutta maatalouskoneiden arvon kannalta se on *edellä* jälkimmäisestä alueesta — 358 dollaria ja 332 dollaria farmia kohti. Koneiden käytön kannalta pienet farmit osoittautuvat paljon suuremmiksi.

Meidän on vielä verrattava numerotietoja maanviljelyksen voimaperäisestä luonteesta numerotietoihin palkkatyön käytöstä. Ylempänä, 5. §:ssä, esitimme jo suppeassa muodossa viimeksi mainitut numerotiedot. Nyt meidän on tarkasteltava niitä seikkaperäisemmin alueittain.

A l u e e t :		Palkkatyölläisiä käyttäneiden farmien prosentti v. 1909	Menot työ- palkkanseen keskim. yhtä (palkkatyötä käyttäneitä)far- mia kohti (doll.)	Palkkausmenot viljelysmaan yhtä eekkeriä kohti		Näiden menojen suureneminen vuodesta 1899 vuoteen 1909 % %
				1909	1899	
Pohjoij- nen alue	Uusi Englanti	66,0	277	4,76	2,55	+86 %
	Kesk. Atl. valt.	65,8	253	2,66	1,64	+62 %
	Koill. keskivalt.	52,7	199	1,33	0,78	+71 %
	Luot. keskivalt.	51,0	240	0,83	0,56	+48 %
Etelä	Etel. Atl. valt.	42,0	142	1,37	0,80	+71 %
	Kaakk. keskivalt.	31,6	107	0,80	0,49	+63 %
	Loun. keskivalt.	35,6	178	1,03	0,75	+37 %
Länsi	Vuoristovalt.	46,8	547	2,95	2,42	+22 %
	Tyynten m. valt.	58,0	694	3,47	1,92	+80 %
Koko Yhdysvallat		45,9	223	1,36	0,86	+58 %

Tästä näkyy ensinnäkin, että pohjoisissa voimaperäisen maanviljelyksen valtioissa on kapitalismi maanviljelyksessä ehdottomasti ja kaikissa suhteissa kehittynyt paljon pitemmälle kuin laajaperäisen maanviljelyksen valtioissa; toi-

seksi, että kapitalismi kehittyy ensin mainituilla alueilla nopeammin kuin laajaperäisen maanviljelyksen alueilla; kolmanneksi, että kaikkein pienimpien farmien alue, Uusi Englanti, on maan kaikkia muita alueita korkeammalla niin maanviljelyskapitalismin korkeimman kehitystason kuin myös kapitalismin nopeimman kehityksen puolesta. Palkkausmenot viljellyn maan yhtä eekkeriä kohti ovat siellä kasvaneet 86%, ja Tyynen meren valtiot ovat siinä suhteessa toisella tilalla. Tyynen meren valtioista erottuu tässäkin suhteessa Kalifornia, jossa, kuten jo olemme maininneet, kehittyy nopeasti kapitalistinen hedelmien „pien-viljelys”.

Amerikan maanviljelyksen „mallikelpoisena” kapitalistisena alueena pidetään tavallisesti Luoteisia keskivaltioita, missä farmien koko on suurin (vuonna 1910 keskimäärin 148,0 eekkeriä, laskien vain viljellyn maan) ja missä niiden koko on vuodesta 1850 lähtien kasvanut nopeimmin ja varmimmin. Näemme nyt, että tuo mielipide on peräti erheellinen. Palkkatyön käytön taso on tietysti kapitalismin kehityksen kiistattomin ja suoranaisin osoitin. Ja tämä osoitin sanoo meille, että Amerikan „vilja-aitta”, kuulujen ja erikoisesti silmään pistävien „vehnätehtaiden” alue on *vähemmän* kapitalistinen kuin teollistettu ja voimaperäisen maanviljelyksen alue, missä maanviljelyksen edistys ei ilmene viljellyn maa-alan laajenemisena, vaan maahan tehtyjen pääomasijoitusten *suurenemisena* maa-alan *pienentyessä*.

Voidaan vallan hyvin kuvitella, miten „mustanmullan” tai yleensä koskemattomien uudismaiden viljelyksen laajentaminen voi koneita käyttämällä edistyä hyvin nopeasti, vaikka palkkatyön käyttö ei kasvakaan kovin paljon. Luoteisissa keskivaltioissa tekivät palkkausmenot yhtä viljellyn maan eekkeriä kohti 0,56 dollaria vuonna 1899 ja 0,83 dollaria vuonna 1909. Lisäys on vain 48%. Uudessa Englannissa,— missä viljellyn maan määrä ei kasva, vaan vähenee, eikä farmin keskikoko kasva, vaan pienenee,— eivät vain palkkausmenot olleet huomattavasti suuremmat sekä vuonna 1899 (2,55 dollaria eekkeriä kohti) että vuonna 1909 (4,76 dollaria), vaan myös niiden kasvu oli tuona aikana verrattomasti nopeampaa (+ 86%).

Keskikokoinen farmi Uudessa Englannissa on *neljä kertaa pienempi* kuin Luoteisissa keskivaltioissa (38,4 eekkeriä

ja 148,0 eekkeriä), mutta palkkausmenot ovat siellä keskimäärin *suuremmat* kuin jälkimmäisissä osavaltioissa: 277 dollaria ja 240 dollaria. Näin ollen farmin koon pieneneminen merkitsee tällaisissa tapauksissa maanviljelykseen käytetyn pääoman määrän suurenemista, maanviljelyksen kapitalistisen luonteen voimistumista, kapitalismin ja kapitalistisen tuotannon kasvua.

Kun Luoteiset keskivaltiot, joissa on 34,3% koko Yhdysvaltojen viljelystä maa-alasta, ovat erikoisen luonteenomaisia tyypillisenä „laajaperäisen” kapitalistisen maanviljelyksen alueena, niin *vuoristovaltiot* ovat näyte samanluontoisesta laajaperäisestä taloudesta nopeimman siirtoasutuksen oloissa. Palkkatyöläisiä käyttävien farmien prosenttisuhteen kannalta palkkatyön käyttö on siellä heikompa, mutta keskimääräisten palkkausmenojen kannalta paljon voimakkaampaa kuin Luoteisissa keskivaltioissa. Mutta palkkatyön käyttö kasvaa siellä hitaimmin (vain + 22%) kaikkiin muihin Amerikan alueisiin verrattuna. Tämänluontoinen kehitys on todennäköisesti johtunut seuraavista seikoista. Tällä alueella on siirtoasuttaminen ja homesteadien jakaminen erittäin voimakasta. Viljellyn maan määrä on kasvanut enemmän kuin millään muulla alueella: 89% vuosien 1900—1910 välisenä aikana. Homesteadin omistavat siirtolaiset käyttävät luonnollisesti — ainakin taloutensa perustamisen alkuaikoina — vähän palkkatyötä. Toisaalta, palkkatyötä erittäin suurissa mittasuhteissa käyttäviä talouksia siellä ovat ensinnäkin eräät latifundiot; niitä on tällä alueella, samoin kuin lännessä yleensäkin hyvin paljon; — toiseksi taloudet, joissa viljellään erikoiskasveja ja pitkälle kehittyneen kapitalistisen talouden viljelyskasveja. Esimerkiksi eräissä tämän alueen osavaltioissa hyvin suuren prosentin koko sadon arvosta muodostavat hedelmät (Arizona — 6%, Colorado — 10%), vihannekset (Colorado — 11,9%, Nevada — 11,2%) j.n.e.

Tehdessämme yhteenvedon meidän on sanottava: hra Gimmerin väite, että „ei ole sellaisia alueita, missä siirtoasuttamista ei enää tapahtuisi eikä suurkapitalistinen maanviljelys rappeutuisi ja joutuisi omaan työhön perustuvan maanviljelyksen syrjäyttämäksi”, on totuuden pilkkäämistä, se on aivan totuudenvastainen väite. Uuden Englannin alue, missä ei tapahdu mitään siirtoasuttamista, missä farmit ovat kaikkein pienimpiä ja missä maanviljelys on

kaikkein voimaperäisintä, ilmentää kapitalismin korkeinta tasoa maanviljelyksessä ja kapitalismin nopeinta kehitystä. Tällä johtopäätöksellä on mitä oleellisin ja perustavaa laatua oleva merkitys käsittääksemme kapitalismin kehitysprosessin maanviljelyksessä yleensä, sillä maanviljelyksen voimaperäistäminen ja siihen liittyvä keskinkertaisen määmäärän väheneminen farmeilla ei ole satunnainen, ei paikallinen eikä tilapäinen ilmiö, vaan *yleinen* ilmiö kaikissa sivistysmaissa. Se suunnaton määrä virheitä, joita tekevät kaikki ja kaikenlaiset porvarilliset taloustieteilijät käsitellessään numerotietoja maanviljelyksen kehityksestä esimerkiksi Isossa-Britanniassa, Tanskassa ja Saksassa, johtuu siitä, ettei tätä yleistä ilmiötä riittävästi tunneta, käsitetä, omaksuta eikä harkita.

8. SUURTALOUDET SYRJAYTTAVAT PIENTALOUKSIA. VILJELYN MAAN MÄÄRÄ

Olemme tarkastelleet niitä perusmuotoja, joissa kapitalismin kehitysprosessi maanviljelyksessä tapahtuu, ja huomanneet niiden olevan hyvin moninaisia. Olennaisimpia noista muodoista ovat orjanomistuksellisten latifundioiden hajoaminen etelässä, laajaperäisten suurtalouksien kasvu pohjoisella laajaperäisen maanviljelyksen alueella ja kapitalismin nopein kehitys pohjoisella voimaperäisen maanviljelyksen alueella, missä farmien keskimääräinen koko on pieni. Tosiasiat osoittavat kiistattomasti, että kapitalismin kehityksen merkinä on toisinaan farmien koon suureneminen, toisinaan taas niiden lukumäärän lisääntyminen. Kun asianlaita on näin, eivät koko maata käsittävät yleiset numerot farmien keskikoosta selitä mitään.

Minkälainen sitten on yleinen yhteenveto erilaisista paikallisista ja maanviljelyskulttuurin erikoisuuksista? Tämän yleisen yhteenvedon osoittivat palkkatyötä koskevat numerotiedot. Palkkatyön kasvava käyttö kulkee yleisenä prosessina näiden *kaikkien* erikoisuuksien läpi. Mutta useimmissa sivistysmaissa maataloustilasto, maksaen tahtoen tai tahtomattaan pakkoveroa vallalla oleville porvarillisille katsomuksille ja ennakkoluuloille, ei laisinkaan esitä systemaattisia numerotietoja palkkatyöstä tai esittää niitä vasta aivan viime aikoina (Saksan maataloudellinen tilastotiedustelu vuodelta 1907), joten vertaaminen aikaisempaan on

mahdotonta. Amerikan tilastossa, kuten asianomaisessa kohdassa seikkaperäisemmin osoitamme, on palkkатыötä koskevien numerotietojen yhdistely ja käsittely vuodesta 1900 vuoteen 1910 huonontunut tavattomasti.

Pienten ja suurten talouksien vertailu maa-alan suuruuden mukaan on edelleenkin tavallisena ja laajimmin levineenä menetelmänä loppuyhteenvedojen tekemisessä niin Amerikassa kuin useimmissa muissakin maissa. Näitä yhteenvedoja ryhdymmekin nyt tarkastelemaan.

Jakaessaan farmit ryhmiin maan määrän mukaan Amerikan tilasto ottaa lukuun koko maa-alan eikä yksistään viljeltyä maata, mikä olisi tietysti oikeampi menetelmä, ja Saksan tilasto tekeekin siten. Järkiperaisii perusteluja sille, miksi Yhdysvalloissa vuoden 1910 tilastokyselyn aineistoa käsiteltäessä tehtiin jako *seitsemään* ryhmään (alle 20 eekkerin, 20—49, 50—99, 100—174, 175—499, 500—999, 1.000 ja siitä yli), ei ole esitetty. Nähtävästi siinä on ollut suurimpana tekijänä tilastollinen kankeus. Me tulemme nimittämään 100—174 eekkerin ryhmiä keskiryhmiksi, koska niihin kuuluu enimmäkseen homesteadeja (valtion normi niillä = 160 eekkeriä) ja koska enimmäkseen juuri tämänsuuruinen maaomaisuus turvaa maanviljelijälle suurimman „itsenäisyyden” palkkатыön käytön ollessa pienimmän. Tämän ryhmän yläpuolella olevia ryhmiä tulemme nimittämään suurten tai kapitalististen farmien ryhmiksi, sillä niissä ei ylipäänsä tulla toimeen ilman palkkатыön käyttöä. Farmeja, joilla on maata 1.000 eekkeriä tai enemmän, — ja siitä on pohjoisella alueella $\frac{3}{5}$, etelässä $\frac{9}{10}$ ja lännessä $\frac{2}{3}$ viljelemätöntä maata, — me nimitämme latifundioiksi. Alle 100 eekkerin farmeja nimitämme pieniksi; niiden taloudellisesta itsenäisyydestä voidaan tietyissä mielessä tehdä päätelmiä sen toiseikan nojalla, että hevosettomien prosenttisuhde tekee kolmessa ryhmässä, alapäästä laskettuna, 51—43—23%. On itsestään selvää, ettei tällaista ryhmien luonnehdintaa saa käsittää absoluuttisessa mielessä eikä soveltaa — ilman erikoista analyysia — mihin tahansa erilliseen talousalueeseen tai mihin tahansa erikoisissa olosuhteissa olevaan paikkakuntaan.

Emme voi esittää tässä numerotietoja kaikista seitsemästä ryhmästä Yhdysvaltojen kaikkien tärkeimpien alueiden kohdalta, sillä se rasittaisi tavattomasti esitystä valtavalla numeromäärällä. Siksi rajoitumme viittaamaan lyhyesti

pohjoisen alueen, etelän ja lännen välisiin oleellisiin eroavuuksiin, ja täydelliset numerotiedot esitämme vain Yhdysvalloista kokonaisuudessaan. Muistutamme, että kaikesta viljelystä maasta on pohjoisella alueella $\frac{3}{5}$ (60,6%), etelässä vähemmän kuin kolmannes (31,5%) ja lännessä alle $\frac{1}{12}$ (7,9%).

Kolmen tärkeimmän alueen välisistä eroavuuksista pistää eniten silmään se, että kapitalistisella pohjoisalueella on kaikkein *vähiten* latifundioita, mutta niiden luku sekä niillä olevan maan määrä kuin myös viljellyn maan ala kasvaa. Vuonna 1910 oli pohjoisalueella 1.000 eekkerin ja sitä suurempia farmeja 0,5%; niillä 6,9% kaikesta maasta ja 4,1% viljelystä maasta. Etelässä oli tällaisia farmeja 0,7%, niillä kaikesta maasta 23,9% ja viljelystä maasta 4,8%. Lännessä tällaisia farmeja oli 3,9%, niillä 48,3% kaikesta maasta ja 32,3% viljelystä maasta. Tämä kuva on meille jo tuttu: ne ovat etelän orjanomistuksellisia latifundioita ja vieläkin laajempia lännen latifundioita, jotka ovat osittain mitä laajaperäisimmän karjanhoidon perustaa ja osittain „siirtolaisten” valtaamia alueita, varamaalakeuksia, joita jälleennyhdään tai (harvemmin) annetaan vuokralle „kaukaista länttä” viljelykseen ottaville todellisille maanviljelijöille.

Amerikan esimerkki puhuu meille havainnollista kieltä siitä, miten varomatonta olisi sekoittaa latifundiot suurkanapitalistiseen maanviljelykseen ja miten usein latifundiot ovat esikapitalististen — orjuudellisten, feodaalisten tai patriarkaalisten — suhteiden jätteitä. Sekä etelässä että lännessä on käynnissä latifundioiden pirstoutuminen, hajoaminen. Pohjoisella alueella on farmeilla olevan maan kokonaismäärä lisääntynyt 30,7 miljoonalla eekkerillä; tästä määrästä tulee latifundioiden osalle vain 2,3 miljoonaa, mutta suurten, kapitalististen farmien (175—999 eekkeriä) osalle 22 miljoonaa. Etelässä farmien käytössä olevan maan kokonaismäärä väheni $7\frac{1}{2}$ miljoonalla. Latifundioilla se *väheni* 31,8 miljoonalla. Pienfarmeilla on lisäystä 13 miljoonaa ja keskikokoisilla 5 miljoonaa. Lännessä farmeilla olevan maan kokonaismäärä lisääntyi 17 miljoonalla; latifundioilla on vähennys 1,2 miljoonaa; pienfarmeilla lisäys 2 miljoonaa, keskikokoisilla 5 miljoonaa ja suurilla 11 miljoonaa.

Viljellyn maan määrä latifundioilla on lisääntynyt kaikilla kolmella alueella: suuresti pohjoisalueella (+ 3,7 miljoonaa

eekkeriä = + 47,0%), kovin vähän etelässä (+ 0,3 miljoonaa = + 5,5%) ja enemmän lännessä (+ 2,8 miljoonaa = + 29,6%). Mutta pohjoisalueella on viljellyn maan määrä lisääntynyt eniten *suurilla* farmeilla (175—999 eekkeriä); etelässä *pienillä ja keskikokoisilla*; lännessä *suurilla ja keskikokoisilla* farmeilla. Tuloksena pohjoisalueella suurenee viljellyn maan *osuus* suurilla farmeilla, etelässä ja lännessä *pienillä ja osaksi keskikokoisilla*. Tämä seikka käy täydellisesti yhteen sen kanssa, mitä me tiedämme näillä alueilla vallitsevien olosuhteiden eroavuuksista. Etelässä kasvaa kaupallinen pienviljelys orjanomistuksellisten latifundioiden hajoamisen kustannuksella; lännessä on käynnissä sama prosessi suurempien, *ei* orjanomistuksellisten, vaan laajaperäistä karjanhoitoa harjoittavien ja „valtausoikeudellisten” latifundioiden hajotessa hitaammin. Sitä paitsi lännen Tyynen meren valtioista amerikkalaiset tilastotieteilijät huomauttavat seuraavaa:

„Pienten hedelmänviljelyä harjoittavien y.m. farmien voimakas kehitys Tyynen meren rannikolla on tulosta, ainakin osaksi, viime vuosina järjestetystä kastelusta. Se on johtanut pienten, alle 50 eekkeriä omistavien farmien lisääntymiseen Tyynen meren valtioissa” (s. 264, V nidos).

Pohjoisalueella ei ole orjanomistuksellisia eikä „primitiivisiä” latifundioita, siellä ei ilmene niiden pirstoutumista eikä pienten farmien voimistumista suurten kustannuksella.

Yleensä puhuen tämä prosessi on koko Yhdysvaltojen mitassa seuraavanlainen:

Farmiryhmät:	Farmien lukumäärä (tuhansia)		Sama % %		Lisäys tai vähennys
	1900	1910	1900	1910	
Alle 20 eekkeriä.....	674	839	11,7	13,2	+ 1,5
20— 49 „	1.258	1.415	21,9	22,2	+ 0,3
50— 99 „	1.366	1.438	23,8	22,6	— 1,2
100—174 „	1.422	1.516	24,8	23,8	— 1,0
175—499 „	868	978	15,1	15,4	+ 0,3
500—999 „	103	125	1,8	2,0	+ 0,2
1.000 eekk. tai enemmän	47	50	0,8	0,8	—
<i>Yhteensä</i>	5.738	6.361	100,0	100,0	—

Näin siis latifundioiden luku suhteessa farmien kokonaismäärään on jäänyt muuttumattomaksi. Muiden ryhmien keskinäissuhteissa tapahtuneille muutoksille on luonteenomaista *keskiryhmien poishuuhtoutuminen* ja äärimmäisten

ryhmien voimistuminen. Keskiryhmä (100—174 eekkeriä) ja sitä lähinnä oleva pienfarmien ryhmä on tungettu takalalle. Eniten ovat kasvaneet kaikkein pienimmät ja pienet farmit ja sitten suurkapitalistiset farmit (175—999 eekkeriä).

Tarkastelkaamme kaiken maan määrää.

Farmiryhmät:	Maan kokonais määrä farmeilla (tuh. eekk.)		Sama % %		Lisäys tai vähennys
	1900	1910	1900	1910	
Alle 20 eekkeriä	7.181	8.794	0,9	1,0	+0,1
20—49 „	41.536	45.378	5,0	5,2	+0,2
50—99 „	98.592	103.121	11,8	11,7	-0,1
100—174 „	192.680	205.481	23,0	23,4	+0,4
175—499 „	232.955	265.289	27,8	30,2	+2,4
500—999 „	67.864	83.653	8,1	9,5	+1,4
1.000 eekk. tai enemmän.....	197.784	167.082	23,6	19,0	-4,6
<i>Yhteensä</i>	838.592	878.798	100,0	100,0	—

Tässä näemme ennen kaikkea latifundioiden maaosuuden pienenevän hyvin huomattavasti. Muistutamme, että absoluuttinen pieneminen rajoittuu etelään ja länteen, missä *viljelemättömän* maan osuus vuonna 1910 teki latifundioilla 91,5% ja 77,1%. Sitten ilmenee kaiken maan mitättömän pientä suhteellista vähenemistä pienten farmien korkeimassa ryhmässä (-0,1% 50—99 eekkerin ryhmässä). Suurinta lisäystä on suurkapitalistisissa ryhmissä, 175—499 ja 500—999 eekkerin ryhmissä. Kaikkein pienimmissä ryhmissä koko maamäärän lisäys on suhteellisen vähäistä. Keskiryhmässä (100—174 eekkeriä) ilmenee melkein päseisähdus (+4%).

Tarkastelkaamme nyt numerotietoja viljellyn maan määrästä.

Farmiryhmät:	Viljellyn maan määrä farmeilla (tuh. eekk.)		Sama % %		Lisäys tai vähennys
	1900	1910	1900	1910	
Alle 20 eekkeriä	6.440	7.992	1,6	1,7	+0,1
20—49 „	33.001	36.596	8,0	7,6	-0,4
50—99 „	67.345	71.155	16,2	14,9	-1,3
100—174 „	118.391	128.854	28,6	26,9	-1,7
175—499 „	135.530	161.775	32,7	33,8	+1,1
500—999 „	29.474	40.817	7,1	8,5	+1,4
1.000 eekk. tai enemmän.....	24.317	31.263	5,9	6,5	+0,6
<i>Yhteensä</i>	414.498	478.452	100,0	100,0	—

Talouden suuruutta osoittaa — tietyn likimääräisesti ja eräin poikkeuksin, joista olemme puhuneet ja tulemme vielä puhumaan — vain viljellyn maan määrä eikä kaiken maan määrä. Ja tällöin havaitsemme, että latifundioiden osuus, joka on pienentynyt huomattavasti suhteessa kaiken maan kokonaisuutensa, on *suurentunut* suhteessa viljellyn maan kokonaisuutensa. Kaikki kapitalistiset ryhmät ylipäänsä ovat suurentuneet ja eniten on suurentunut 500—999 eekkeriä omistavien ryhmä. Eniten on pienentynyt keskiryhmä (— 1,7%) ja sitten kaikki pienet ryhmät, paitsi kaikkein pienintä, alle 20 eekkerin ryhmää, joka on jonkin verran suurentunut (+ 0,1%).

Huomautamme tässä jo ennakolta, että kaikkein pienimpien farmien luokkaan (alle 20 eekkeriä) kuuluvat myös alle 3 eekkerin farmit, mutta Amerikan tilasto ei rekisteröi kaikkia tällaisia farmeja, vaan ainoastaan ne niistä, jotka tuottavat tuotteita vähintään 250 dollarin arvosta vuodessa. Sen vuoksi näillä kaikkein pienimmillä farmeilla (alle 3 eekkeriä) on tuotemäärä suurempi ja ne ovat luonteeltaan kapitalistisesti kehittyneempiä kuin viereinen ryhmä, jossa on huomattavasti enemmän maata. Tässä asian valaisemiseksi numerotiedot vuodelta 1900; vuodelta 1910 ei vastavia numeroita valitettavasti ole:

Farmiryhmät (1900):	Keskimäärin yhtä farmia kohti:				
	viljeltyä maata eekk.	kokonais-tuotteen arvo (doll.)	palkkaus-menot (doll.)	työkatujen ja koneiden arvo (doll.)	koko karjan arvo (doll.)
Alle 3 eekkeriä	1,7	592	77	53	867
3—10 „	5,6	203	18	42	101
10—20 „	12,6	236	16	41	116
20—50 „	26,2	324	18	54	172

Jopa 3—10 eekkerin farmit, puhumattakaan alle 3 eekkerin farmeista, ovat eräissä suhteissa „suurempia” (menot työläisten palkkaamiseen, koneiden ja kaluston arvo) kuin 10—20 eekkerin farmit *. Siksi meillä on kaikki perusteet merkitä viljellyn maan osuuden kasvu tämän maan

* Vuodelta 1900 meillä on numerotiedot korkeatuottoisten farmien, s.o. sellaisten farmien, joiden kokonaistuote on yli 2.500 dollaria, luvusta maan määrän perusteella jaotelluissa eri talousryhmissä. Tässä nämä numerot: korkeatuottoisten farmien prosentti oli alle 3 eekkerin farmien joukossa 5,2%; 3—10 eekk.—0,6%; 10—20 eekk.—0,4%; 20—50 eekk.—0,3%; 50—100 eekk.—0,6%; 100—175 eekk.—1,4%; 175—260 eekk.—5,2%; 260—500 eekk.—12,7%; 500—1.000 eekk.—24,3%; 1.000 eekk. tai enemmän—39,5%. Tästä näemme, että kaikissa alle 20 eekkerin ryhmissä on korkeatuottoisten farmien prosentti *suurempi* kuin 20—50 eekkerin ryhmässä.

kokonaismäärässä alle 20 eekkeriä omaavilla farmeilla kaikkein pienimpien (maa-alan mukaan) kapitalistisesti pitkälle kehittyneiden talouksien osalle. — — —

Koko Yhdysvaltoja koskevista numerotiedoista, jotka koskevat viljellyn maan jakautumista pienten ja suurten farmien kesken vuosina 1900 ja 1910, saadaan yleensä puheen aivan selvä ja varma johtopäätös: *suurten farmien voimistuminen, pienten ja keskikokoisten heikkeneminen*. Siis *mikäli* maanviljelyksen kapitalistisesta tai ei-kapitalistisesta luonteesta voidaan tehdä päätelmiä maa-alan mukaan suoritettua talousryhmäjakoa koskevien numeroiden perusteella, sikäli me havaitsemme Yhdysvalloissa viimeisen vuosikymmenen aikana ylipäänsä suurten, kapitalististen talouksien kasvua ja pienten syrjäytymistä.

Numerotiedot siitä, miten paljon farmien luku ja viljellyn maan määrä on kasvanut kussakin ryhmässä, tekevät tämän johtopäätöksen vieläkin havainnollisemmaksi:

Farmiryhmät:	Lisääntymisprosentti vuodesta 1900 vuoteen 1910	
	farmien luvussa	viljellyn maan määrässä
Alle 20 eekkeriä.....	+ 24,5 %	+ 24,1 %
20— 49 „	+ 12,5 %	+ 10,9 %
50— 99 „	+ 5,3 %	+ 5,7 %
100—174 „	+ 6,6 %	+ 8,8 %
175—499 „	+ 12,7 %	+ 19,4 %
500—999 „	+ 22,2 %	+ 38,5 %
1.000 eekk. tai enemmän	+ 6,3 %	+ 28,6 %
<i>Yhteensä</i>	+ 10,9 %	+ 15,4 %

Viljellyn maan kasvuprosentti on suurin kaikkein korkeimpien ryhmien kahdessa viimeisessä ryhmässä. Pienin se on keskiryhmässä ja sitä lähinnä olevassa pienten farmien (50—99 eekkerin) ryhmässä. Kummassakin alimmassa ryhmässä on viljellyn maan kasvuprosentti pienempi kuin farmien luvun kasvuprosentti.

9. JATKOA. NUMEROTIETOJA FARMIEN ARVOSTA

Amerikan tilasto, erotukseksi Euroopan tilastosta, määrittelee talouden eri ainesten, maan, rakennusten, työkalujen ja karjan, sekä koko talouden arvon jokaisen farmin ja jokaisen farmiryhmän osalta. Nämä tiedot eivät

todennäköisesti ole yhtä tarkkoja kuin maan määrää koskevat numerot, mutta yleensä ne ovat yhtä luotettavia, kun sen lisäksi huomioidaan (tietyissä puitteissa) maanviljelyksen yleinen kapitalistinen tilanne.

Täydentääksemme edellistä esitystä otamme numerotiedot farmien koko arvosta kaikkine maataloudellisine omaisuuksineen sekä numerotiedot työkalujen ja koneiden arvosta. Valitsemme talouden eri aineksista työkalut ja koneet, sillä ne viittaavat välittömästi siihen, että maanviljelyä harjoitetaan, ja siihen, miten sitä harjoitetaan — enemmän vaiko vähemmän voimaperäisesti, käyttäen teknillisiä parannuksia suuremmassa vaiko pienemmässä määrin. Tässä koko Yhdysvaltoja koskevat numerot:

Farmiryhmät:		Arvon jakautuminen prosentti- suhteessa					
		kalkkia omaisuutta farmilla		lisäys tai vähennys	työkaluja ja koneita		lisäys tai vähennys
		1900	1910		1900	1910	
Alle 20 eekkeriä.....		3,8	3,7	-0,1	3,8	3,7	-0,1
20—49 "		7,9	7,3	-0,6	9,1	8,5	-0,6
50—99 "		16,7	14,6	-2,1	19,3	17,7	-1,6
100—174 "		28,0	27,1	-0,9	29,3	28,9	-0,4
175—499 "		30,5	33,3	+2,8	27,1	30,2	+3,1
500—999 "		5,9	7,1	+1,2	5,1	6,3	+1,2
1.000 eekk. tai enemmän		7,3	6,9	-0,4	6,2	4,7	-1,5
<i>Yhteensä</i>		100,0	100,0	—	100,0	100,0	—

Absoluuttiset numerot osoittavat kaiken omaisuuden kokonaisarvon kasvaneen farmeilla vuosien 1900—1910 aikana yli kaksinkertaiseksi, nimittäin 20 miljardista 440 miljoonasta dollarista 40 miljardiin 991 miljoonaan, t.s. 100,5%. Maataloustuotteiden kallistuminen ja maan koron suureneminen toivat kaikkien maanomistajien taskuihin miljoonia ja miljardeja dollareita työväenluokan kustannuksella. Minkä verran enemmän tai vähemmän tässä yhteydessä voittivat pienet ja suuret taloudet? Vastauksen antavat yllä esitetyt numerotiedot. Ne osoittavat latifundioiden rappeutuvan (muistutamme, että maan kokonaismäärä niillä väheni 23,6%:sta 19,0%:iin, s.o. 4,6%), ja edelleen sitä, että *suuret*, kapitalistiset taloudet (175—999 eekkeriä) *syryttävät pieniä ja keskikokoisia talouksia*. Yhdistämällä kaikki pienet ja keskikokoiset talou-

det saadaan tulokseksi, että niiden osuus kokonaisomaisuudessa *pieneni* 56,4%:sta 52,7%:iin. Yhdistämällä kaikki suurtaloudet ja latifundiot saadaan tulokseksi, että niiden osuus *kohosi* 43,7%:sta 47,3%:iin. Aivan samanluontoisia ovat ne muutokset, joita on tapahtunut pien- ja suurtalouksien välisissä suhteissa työkalujen ja koneiden kokonaisarvon jakautumisen kannalta.

Mitä tulee latifundioihin, niin näidenkin numerotietojen perusteella havaitsemme edellä mainitun ilmiön. Latifundioiden rappeutuminen rajoittuu kahteen alueeseen: etelään ja länteen. Se on toisaalta orjanomistuksellisten ja toisaalta alkeelliseen valtausoikeuteen perustuvien, alkeellisten laajaperäisten latifundioiden rappeutumista. Asutetulla ja teollisesti kehittyneellä pohjoisella alueella havaitsemme latifundioiden *kasvua*: tämänlaatuisten farmien luvun, niillä olevien kaikkien maiden määrän sekä viljellyn maan määrän kasvua kuin myös niiden osuuden kasvua kaiken omaisuuden kokonaisarvossa (1900 — 2,5%; 1910 — 2,8%) ja kaikkien työkalujen ja koneiden kokonaisarvossa.

Ja latifundioiden osuuden havaitaan tällöin kasvavan, ei vain yleensä pohjoisessa, vaan myös *kummallakin* pohjoisella voimaperäisen maanviljelyksen alueella, joilla ei ole ollut laisinkaan siirtoasutusta: Uudessa Englannissa ja Keskisissä Atlantin valtioissa. Näitä alueita on tarkasteltava seikkaperäisemmin, sillä toisaalta niillä olevien farmien erittäin pieni keskikoko ja tuon koon pieneneminen on johtanut hra Gimmerin ja monet muut harhaan, ja toisaalta juuri nämä voimaperäisimmän maanviljelyksen alueet ovat kaikkein tyypillisimpiä vanhoihin, jo kauan sitten asutettiin *Euroopan* sivistysmaihin verrattuna.

Vuodesta 1900 vuoteen 1910 noilla molemmilla alueilla supistui sekä farmien lukumäärä että niiden koko maa-ala kuin myös viljellyn maan määrä. Uudessa Englannissa suureni vain *kaikkein pienimpien*, alle 20 eekkerin farmien luku 22,4% (niillä oleva viljelty maa 15,5%) ja latifundioiden lukumäärä 16,3% ja niillä oleva viljelty maa 26,8%. Keskisissä Atlantin valtioissa kasvoivat *kaikkein pienimmät* farmit (farmien luku + 7,7%, viljelty maa + 2,5%) ja sitten 175—499 eekkerin farmit lukumääränsä puolesta (+ 1,0%) ja 500—999 eekkerin farmit viljellyn maan puolesta (+ 3,8%). Kummallakin alueella *kasvoi* pienimpien farmien ja latifundioiden osuus farmien kaiken omaisuuden

kokonaisarvossa sekä työkalujen ja koneiden kokonaisarvossa. Tässä havainnollisemmat ja täydellisemmat numerotiedot näistä kummastakin alueesta:

Farmiryhmät:	Kasvuprosentti			
	vuodesta 1900		vuoteen 1910	
	Uudessa Englannissa		Kesk. Atl. valtioissa	
	farmien koko omaisuuden arvo	työkalujen ja koneiden arvo	farmien koko omaisuuden arvo	työkalujen ja koneiden arvo
Alle 20 eekkeriä.....	60,9	48,9	45,8	42,9
20—49 "	31,4	30,3	28,3	37,0
50—99 "	27,5	31,2	23,8	39,9
100—174 "	30,3	38,5	24,9	43,8
175—499 "	33,0	44,6	29,4	54,7
500—999 "	53,7	53,7	31,5	50,8
1.000 eekk. tai enemmän	102,7	60,5	74,4	65,2
<i>Yhteensä</i>	35,6	39,0	28,1	44,1

Tästä näkyy, että kummallakin alueella ovat eniten voimistuneet, päässeet taloudellisesti voitolle ja parhaiten edistyneet teknillisesti *juuri latifundiot*. Suurimmat kapitalistiset taloudet *syryttävät* siellä muita, pienempiä talouksia. Koko omaisuuden sekä myös työkalujen ja koneiden arvo on kasvanut vähimmin joko keskiryhmässä tai pienissä ryhmissä, mutta ei kaikkein pienimmässä ryhmässä. Eniten jäävät siis jälkeen keskikokoiset ja pienet taloudet.

Kummankin alueen kaikkein pienimpien farmien (alle 20 eekkeriä) voimistuminen on *keskimäärää suurempi* ja ne jäävät jälkeen vain latifundioista. Tämän ilmiön syyn me jo tiedämme: kummallakin voimaperäisen maanviljelyksen alueella saadaan 31—33% sadon arvosta pitkälle kehittyneen kapitalistisen talouden viljelyskasveista (vihannekista, myös hedelmistä, kukista y.m.s.), joille on ominaista erittäin suuri tuotemäärä taloudella olevan maa-alan ollessa erittäin pienen. Viljakasvit muodostavat näillä alueilla vain 8—30% sadon arvosta, mutta heinä ja vihantarehu 31—42%: siellä kehittyi maitokarjatalous, jolle on niin ikään ominaista keskinkertaista *pienempi* farmin koko, mutta jossa tuotteen arvo ja pääoman käyttö työläisten palkkaukseen ovat keskinkertaista *suuremmat*.

Voimaperäisimmän maanviljelyksen alueilla farmien keskimääräinen viljelty maa-ala pienenee, sillä tuo keskimäärä muodostuu yhteenlaskemalla latifundiot ja pienim-

mät farmit, joiden luku kasvaa nopeammin kuin keskikokoisten farmien luku. Pienimpien farmien luku taas kasvaa nopeammin kuin latifundioiden luku. Mutta kapitalismi kasvaa kahdenlaisessa muodossa: sekä laajentamalla talouden mittasuhteita vanhalla teknillisellä perustalla että luomalla uusia, varsinkin maa-alansa puolesta pieniä ja pienimpiä talouksia, jotka viljelevät erikoisia kaupallisia maatalouskasveja; niiden viljelemiseen käytettävä maa-ala on mitättömän pieni, mutta tuotannon mittasuhteet ja palkkatyön käyttö ovat kehittyneet hyvin korkealle tasolle.

Tuloksena on latifundioiden ja suurtalouksien voimakkain kehitys, keskikokoisten ja pienten talouksien syrjäyttäminen ja kapitalistisesti pitkälle kehittyneiden kaikkein pienimpien talouksien kasvu.

Alempana näemme, kuinka noin ristiriitaisista — näennäisesti ristiriitaisista — kapitalismin ilmentymistä maanviljelyksessä voidaan tilastollisesti tehdä yleinen yhteenveto.

10. TAVALLISTEN TALOUSTUTKIMUSMENETELMIEN PUUTTEELLISUUDET. MARX MAANVILJELYKSEN ERIKOISUUKSISTA

Maanviljelystalouksien ryhmittäminen niiden hallussa tai viljeltävänä olevan maa-alan suuruuden mukaan on ainoa ryhmitystapa, jota Amerikan tilastossa on v. 1910 käytetty ja joka on käytännössä suurimmassa osassa Euroopan maita. Yleensä puhuen on kiistatonta, että paitsi fiskaalisia ja virallisia hallinnollisia näkökohtia on olemassa tiettyjä tieteellisiä näkökohtia, jotka puoltavat tällaisen ryhmittelyn välttämättömyyttä ja oikeellisuutta. Mutta tuo ryhmitys on ilmeisen puutteellinen, sillä siinä ei ollenkaan huomioida maanviljelyksen voimaperäistymisprosessia, pääomasijoitusten kasvua maa-alayksikköä kohti karjan, koneiden, valiosienten, parannettujen viljelysmenetelmien y.m.s. muodossa. Mutta juuri tämä prosessi on kaikkialla — varsin harvoja alkeellisen ja puhtaasti laajaperäisen maanviljelyksen alueita ja maita lukuunottamatta — luonteenomaisinta kapitalistisille maille. Tämän vuoksi talouksien ryhmittely maan määrän mukaan antaa useimmissa tapauksissa tavattoman yksinkertaistetun ja ylimalkaisen käsityksen

maanviljelyksen kehityksestä yleensä ja varsinkin kapitalismin kehityksestä siinä.

Kun lukee eniten levinneitä porvarillisia katsantokantoja edustavien talous- ja tilastotieteilijäin pitkiä järkeilyjä ehtojen erilaisuudesta maataloudessa ja teollisuudessa, ensin mainitun omalaatuisuudesta j.n.e. y.m.s., niin aina tekee mieli huomauttaa: hyvät herrat! te itse olette eniten syyllistyneet yksinkertaistettujen ja ylimalkaisten katsantokantojen ylläpitämiseen ja levittämiseen maanviljelyksen kehityksestä! Muistakaapa Marxin „Pääomaa”. Te löydätte sieltä viittauksen tavattoman moninaiisiin maanomistusmuotoihin — feodaaliseen, klaani- ja yhteisöomistukseen (lisäämme tähän: alkeelliseen valtausoikeuteen perustuvaan), valtionomistukseen y.m.— omistusmuotoihin, jotka pääoma tapaa ilmestyessään historian näyttämölle. Pääomaa alistaa kaikki nämä erilaiset maanomistusmuodot valtaansa ja muuttaa niitä omalla tavallaan, mutta nimenomaan tuon prosessin käsittämiseksi, arvioimiseksi ja ilmaisemiseksi tilastollisesti on osattava muuttaa kysymyksen asettelua ja tutkimusmenetelmiä prosessin *muodon* erilaisuuksia vastaavasti. Kapitalismi alistaa valtaansa sekä yhteisö- ja osuusmaanomistuksen Venäjällä että valtausoikeuteen perustuvan tahi maan vapaan ja ilmaisen jakamisen tietä demokraattisessa tahi maaorjuudellisessa valtiossa säännöstellyn maanomistuksen Siperiassa tahi Amerikan „kaukaisessa lännessä” kuin myös orjanomistuksellisen maanomistuksen Amerikan etelässä ja puolifeodaalisen maanomistuksen „aito venäläisissä” kuvernementeissa. Kapitalismin kasvun ja voiton prosessi on kaikissa näissä tapauksissa samanluontoinen, mutta muotonsa puolesta erilainen. Jos halutaan ymmärtää ja tutkia tarkkaan tämä prosessi, niin ei saa rajoittua kaavamaisiin ja poroporvarillisiin fraaseihin „omaan työhön perustuvasta” maanviljelyksestä tai yksistään maa-alojen vertailun kaavamaisiin menetelmiin.

Marxilta te löydätte edelleen analyysin kapitalistista tyyppiä olevan maankoron syntyperästä ja sen suhteesta historiallisesti edelläkäyneisiin maankoron muotoihin, esim. luontois- ja työllämaksukorkoon (veropäivätyö ja sen jätteet) sekä rahakorkoon (obrok y.m.s.). Entä onko joku porvarillinen tai pikkuporvarillinen, narodnikkilainen talous- tai tilastotieteilijä harkinnut vähänkään vakavasti näiden Marxin teoreettisten ohjeiden soveltamista sen tutkimiseen,

miten kapitalismi syntyy orjanomistuksellisesta taloudesta Amerikan etelävaltioissa tai veropäivätyötaloudesta keski-Venäjällä?

Marxilta te löydätte vihdoin järjestelmällisiä, koko maan-korkoanalyysiin liittyviä huomautuksia maanviljelyksen olosuhteiden erilaisuudesta, mikä ei johdu yksistään maapalstojen laadun ja sijainnin erilaisuuksista, vaan myös *maahan sijoitettujen pääomamäärien* erilaisuuksista. Mutta mitä merkitsee: pääoman sijoittaminen maahan? Se merkitsee teknillisiä muutoksia maanviljelyksessä, sen voima-peräistämistä ja korkeamman tason maanviljelysmenetelmien käytäntöön ottamista, keinotekoisien lannoitteiden voima-peräistä käyttämistä, työkalujen ja koneiden parantamista ja niiden laajenevaa käyttöä, palkkatyön kasvavaa käyttöä j.n.e. Yksistään maan määrän huomiointi ei voi ilmaista näitä monimutkaisia ja monitahoisia prosesseja, ja kuitenkin nimenomaan näistä prosesseista muodostuukin kapitalismin yleinen kehitysprosessi maanviljelyksessä.

Venäläiset zemstvotilastotieteilijät, varsinkin „vanhan hyvän”, vallankumousta edeltäneen ajan tilastotieteilijät ovat hankkineet itselleen kunnioitusta sillä, etteivät suhtautuneet toimintansa kohteeseen kaavamaisesti, eivät yksistään fiskaalisia tai virallishallinnollisia etuja silmälläpitäen, vaan tietynlaisella tieteellisellä kiinnostuksella. He ehkenpä ennen muita tilastotieteilijöitä huomasivat, että talouksien ryhmitys pelkästään maa-alan mukaan on riittämätön, ja ottivat käytäntöön muita ryhmitysmenetelmiä: kylvöalan, työjuhtien määrän, palkkatyön käytön y.m.s. mukaan. Valitettavasti hajanaisuus ja epäsystemaattisuus meikäläisessä zemstvotilastotyössämme, joka on aina ollut niin sanoaksemme keitaana maaorjuudellisen pimeyden, byrokraattisen piintyneisyyden ja kaikenlaisen tylsän kansliapuuhailun erämaassa, on johtanut siihen, ettei ole onnistuttu luomaan varmoja tuloksia enempää venäläisen kuin eurooppalaisenkaan taloustieteen käytettäväksi.

Huomautamme, että kysymys nykyaikaisen maataloustiedustelun hankkiman aineiston ryhmityksestä ei ole lainkaan sellainen suppean teknillinen ja suppean erikoistunut kysymys, miltä se saattaa ensi silmäykseltä näyttää. Tälle aineistolle on ominaista kutakin erillistä taloutta koskevien tietojen tavaton runsaus ja täydellisyys. Mutta taitamattoman,

harkitsemattoman ja kaavamaisen yhdistelyn ja ryhmityksen takia tuo mitä rikkain aineisto vallan katoaa, häipyy, menettää värikkyytensä ja muuttuu useinkin aivan kelvottomaksi maatalouden kehityslakien tutkimisen kannalta. Kootun aineiston perusteella voidaan kustakin erillisestä taloudesta sanoa erehtymättä, onko se kapitalistinen talous ja missä määrin, onko se voimaperäinen ja missä määrin y.m.s., mutta kun on yhdistelty tiedot miljoonista talouksista, niin kaikkein oleellisimmat erikoisuudet, piirteet ja tunnusmerkit, jotka ennen kaikkea olisi pitänyt *osata tuoda esille*, määritellä ja huomioida, katoavat, ja taloustieteilijä saa harkitusti muokatun tilastollisen aineiston asemesta käytettäväkseen kaavamaiset ja sisällyksettömät numerosarakkeet, tilastollisen „numeroleikin”.

Meitä tällä kertaa kiinnostava Amerikan tilastotiedustelu vuodelta 1910 on mitä havainnollisin näyte siitä, miten runsautensa ja täydellisyytensä puolesta erinomaisen aineiston on tehnyt arvottomaksi ja pilannut tämän aineiston käsitteiden henkilöiden kaavamaisuus ja sivistymättömyys. Vuoden 1900 tilastotiedusteluun verraten se on käsitelty paljon huonommin, eikä edes tavanomaista talouksien ryhmitystä maa-alan mukaan ole suoritettu täydellisesti, joten meillä ei ole mahdollisuutta vertailla eri ryhmien talouksia esim. palkkatyön käytön, viljelysmenetelmien erilaisuuden, lannoitteiden käytön y.m.s. perusteella.

On pakko turvautua vuoden 1900 tilastoon. Mikäli tiedämme, se on ainoa tapaus maailmassa, jolloin ei ole käytetty yhtä, vaan *kolmea* eri ryhmitys- eli „luokittelu”-menetelmää (kuten amerikkalaiset sanovat) käsiteltäessä mitä runsainta aineistoa, joka on koottu yhdessä maassa, samaan aikaan, saman ohjelman mukaan ja käsittää yli viisi ja puoli miljoonaa taloutta.

Tosin siinäkin ei ole suoritettu ainoatakaan ryhmitystä täydellisesti kaikkien talouden tyyppiä ja suuruutta koskevien olennaisten tunnusmerkkien kannalta. Mutta siitä huolimatta kuva kapitalistisesta maanviljelyksestä ja maanviljelyksen kapitalistisesta kehityksestä on — toivomme, että voimme sen osoittaa — verrattomasti täydellisempi, verrattomasti oikeammin todellisuutta heijastava kuin mitä tavallinen, yksipuolinen ja riittämätön yksi ryhmitysmenetelmä

antaa. Porvarillisen ja pikkuporvarillisen, narodnikkilaisen poliittisen taloustieteen pahimmat virheet ja ennakkoluulot tulevat esille ja paljastuvat heti, kun tulee mahdollisuus tutkia täydellisemmin tosiasioita ja tendenssejä, joista voidaan täydellä syyllä sanoa, että ne ovat yleisiä kaikissa maailman kapitalistisissa maissa.

Koska puheena olevilla numerotiedoilla on niin tärkeä merkitys, on meidän pysähdyttävä tarkastelemaan niitä erikoisen yksityiskohtaisesti ja esitettävä taulukoita useammin kuin tähän asti. Käsittäen varsin hyvin, miten paljon taulukot kuormittavat tekstiä ja vaikeuttavat lukemista, olemme tähän saakka koettaneet supistaa niiden määrän aivan välttämättömään minimiin. Toivomme, ettei lukija moiti meitä, kun meidän täytyy nyt korottaa tuota minimiä, sillä käsiteltävänä olevien kysymysten erittelystä ei riipu ainoastaan yleinen yhteenveto pääkysymyksessä — nykyaikaisen maanviljelyksen suunnasta, tyypistä, luonteesta ja sen kehityslaista, — vaan myös yleensä kaikkien nykyisen maataloustilaston antamien numerotietojen arviointi, tietojen, joita niin usein käytetään ja niin usein vääristellään.

Ensimmäinen ryhmittäminen — „maan mukaan” — antaa Amerikan maanviljelyksestä vuodelta 1900 seuraavan kuvan:

Farmiryhmät:	Farmien luku % :ssa verrattuna niiden kokonaislu- kuun	Koko maan määrä (samoin % :ssa kokonaisuudessaan)	Keskimäärin yhtä farmia kohti:			
			Viljeltyä maata, eekkeriä	Palkkausten (doll.)	Tuotteen arvo** (doll.)	Työkalujen ja koneiden arvo (doll.)
Alle 3 eekkeriä.....	0,7	— *	1,7	77	592	53
3— 10 ".....	4,0	0,2	5,6	18	203	42
10— 20 ".....	7,1	0,7	12,6	16	236	41
20— 50 ".....	21,9	4,9	26,2	18	324	54
50— 100 ".....	23,8	11,7	49,3	33	503	106
100— 175 ".....	24,8	22,9	83,2	60	721	155
175— 260 ".....	8,5	12,3	129,0	109	1.054	211
260— 500 ".....	6,6	15,4	191,4	166	1.354	263
500— 1.000 ".....	1,8	8,1	287,5	312	1.913	377
1.000 eekk. tai enemmän	0,8	23,8	520,0	1.059	5.334	1.222
<i>Yhteensä</i>	100,0	100,0	72,3	—	656	133

* Vähemmän kuin 1/10 prosenttia.

** Tuotteen arvoon eivät sisälly karjan ruokintaan käytetyt tuotteet.

Voidaan varmuudella sanoa, että minkä tahansa kapitalistisen maan tilasto antaa aivan samanluontoisen kuvan. Eroavuutta saattaa olla vain toisarvoisissa yksityisheikoissa. Viimeisten tilastotiedustelujen nojalla Saksa, Itävalta, Unkari, Sveitsi ja Tanska vahvistavat sen. Sitä mukaa kuin farmeilla olevan maan kokonaismäärä kasvaa, suurenee ryhmästä ryhmään viljellyn maa-alan keskisuuruus, tuotteen keskimääräinen arvo, työkalujen ja koneiden arvo, karjan arvo (nämä numerot olemme jättäneet pois) sekä palkkausmenojen suuruus. (Sen pienen poikkeuksen merkityksestä, jona ovat alle 3 eekkerin farmit ja osittain 3—10 eekkerin farmit, olemme jo ylempänä puhuneet.)

Saattaa näyttää siltä, ettei muuten voi ollakaan. Palkkausmenojen suureneminen kaikesta päätellen vahvistaa ehdottomasti sen, että talouksien jako maan määrän mukaan pieniin ja suuriin vastaa täydellisesti niiden jakoa epäkapitalistisiin ja kapitalistisiin. Yhdeksän kymmenesosaa „pien”-viljelystä koskevista tavanomaisista mielipiteistä perustuu tähän vastaavaisuuteen ja tällaisiin numero-tietoihin.

Ottakaamme nyt keskiluvut (koko) maa-alan yhtä eekkeriä kohti, eikä yhtä farmia kohti:

Farmiryhmät:		Koko maa-alan 1 eekkeriä kohti dollareina			
		Palkkausmenot	Menot lannoittelihin	Koko karjan arvo	Työkalujen ja koneiden arvo
Alle	3 eekkeriä	40,30	2,36	456,76	27,57
3—	10	2,95	0,60	16,32	6,71
10—	20	1,12	0,33	8,30	2,95
20—	50	0,55	0,20	5,21	1,65
50—	100	0,46	0,12	4,51	1,47
100—	175	0,45	0,07	4,09	1,14
175—	260	0,52	0,07	3,96	1,00
260—	500	0,48	0,04	3,61	0,77
500—	1.000	0,47	0,03	3,16	0,57
1.000 eekk.	tai enemmän	0,25	0,02	2,15	0,29

Aivan mitättömiä poikkeuksia lukuunottamatta näemme talouden voimaperäisyyttä osoittavien tunnusmerkkien säännöllisen heikkenemisen alemmista ryhmistä korkeampiin.

Näennäisesti syntyä aivan kiistaton johtopäätös, että „pien”-tuotanto maanviljelyksessä on voimaperäisempää kuin suurtuotanto, että tuotannon „mittasuhteiden” supistuessa maanviljelyksen voimaperäisyys ja tuottoisuus suurenee, että „näin ollen” kapitalistinen tuotanto maanviljelyksessä pysyttelee vain talouden laajaperäisen, alkeellisen luonteen varassa j.n.e. y.m.s.

Ja kun missä kapitalistisessa maassa tahansa, jos taloudet ryhmitetään maan määrän mukaan (ja se ei ole ainoastaan tavallinen, vaan miltei ainoa ryhmitystapa), voidaan havaita aivan samanlainen kuva, voidaan nähdä sama maanviljelyksen voimaperäisyyttä osoittavien tunnusmerkien väheneminen alemmista ryhmistä korkeampiin, niin koko porvarillinen ja pikkuporvarillinen (opportunististen „marxilainen” ja narodnikkilainen) kirjallisuus tekeekin alinoma, joka askeleella, juuri sellaisen johtopäätöksen. Palauttakaa mieleenne esimerkiksi tunnetun Eduard Davidin tunnettu teos, tuo porvarillisten ennakkoluulojen ja porvarillisen valheen kokoelma, joka on verhottu „myösosialistisella” sanonnalla „Sosialismi ja maatalous”. Juuri tällaisilla numerotiedoilla siinä todistellaan „pien”-tuotannon „etevämyyttä”, „elinkykyisyyttä” y.m.s.

Tämänlaatuisten päätelmien tekoa helpottaa erikoisesti eräs seikka: edellä esitettyjen kaltaiset numerotiedot ovat tavallisesti olemassa karjan määrästä, mutta palkkatyötä koskevia tietoja, varsinkaan niin yleistetyssä muodossa kuin palkkausmenojen summa, ei koota juuri missään. Mutta juuri palkkatyötä koskevat tiedot paljastavatkin kaikkien tuollaisten päätelmien virheellisyyden. Todellakin, jos esimerkiksi karjan arvon (tai, mikä on aivan sama, koko karjan pääluvun) lisääntyminen pinta-alayksikköä kohti talouden mittasuhteiden pienentyessä on todisteena „pien”-viljelyn „etevämyydestä”, niin tuo „etevämyys” liittyy palkkausmenojen *suurenemiseen* sitä mukaa kuin talouden mittasuhteet pienenevät!! Mutta tämä menojen suureneminen palkkatyöhön — huomatkkaa, puhe on koko ajan pinta-alayksikölle, 1 eekkerille, 1 hehtaarille, 1 desjatiinalle lankeavista suureista — merkitsee talouden *kapitalistisen* luonteen lisääntymistä! Talouden kapitalistinen luonne taas on ristiriidassa tavallisen, eniten levinneen käsitteen kanssa „pien”-tuotannosta, sillä pientuotannolla ymmärretään selaista tuotantoa, jonka perustana *ei ole* palkkatyö.

Syntyy ikään kuin ristiriitojen vyyhti. Yleiset tiedot maan määrän mukaan tehdystä talousryhmytyksestä osoittavat, että „pienet” taloudet ovat epäkapitalistisia, suurtaloudet kapitalistisia. Ja samat numerotiedot osoittavat, että mitä „pienempi” talous on, sitä suurempi on sekä sen voima-
peräisyys että myös palkkausmenojen summa maan pinta-
alaysikköä kohti!

Asian selvittämiseksi otamme toisenlaisen ryhmytyksen.

11. PIEN- JA SUURTALOUKSIEN TARKEMPAA VERTAILUA

Kuten jo mainitsimme amerikkalainen tilasto ottaa tässä tapauksessa laskuihin taloudessa tuotettujen tuotteiden arvon summan, josta vähennetään pois karjan ruokintaan käytettyjen tuotteiden arvo. Erillisinä nämä tällaiset numerotiedot, joita tavataan ehkenpä yksistään vain amerikkalaisesta tilastosta, eivät tietenkään ole yhtä tarkkoja kuin tiedot maan tai karjan määrästä j.n.e. Mutta kokonais-
tietoina, otettuina monista miljoonista talouksista ja varsinkin kun niitä käytetään määriteltäessä talousryhmien välisiä *keskinäissuhteita* koko maassa, ei näitä numerotietoja tietenkään voida katsoa vähemmän päteviksi kuin muita tietoja. Joka tapauksessa *tuotannon mittasuhteita* — ja varsinkin kaupallisen tuotannon mittasuhteita, t.s. myytäväksi menevien tuotteiden summaa — mainitut tiedot valaisevat paljon välittömämmin kuin mitkään muut tiedot. Ja kaikissa maanviljelyksen kehitystä ja sen lakeja koskevissa päätelmissä on kysymys nimenomaan pien- ja suur-
tuotannosta.

Eikä siinä kaikki. Tällaisissa tapauksissa on aina kysymys maanviljelyksen kehityksestä kapitalistisena tai kapitalismin yhteydessä, sen vaikutuksen alaisena j.n.e. Tuon vaikutuksen huomioimiseksi on ennen kaikkea pyrittävä erottamaan luontoistalous kaupallisesta taloudesta maanviljelyksessä. On yleisesti tunnettua, että luontoistaloudella, s.o. tuotannolla viljelijäperheen omia tarpeita eikä markkinointia varten, on nimenomaan maanviljelyksessä suhteellisesti hyvin suuri merkitys ja se väistyy tavattoman hitaasti kaupallisen maanviljelyksen tieltä. Ja ellei poliitti-

sen taloustieteen selville saamia teoreettisia toteamuksia sovelleta kaavamaisesti, mekaanisesti, vaan ajatellen, niin esim. sitä lakia, että suurtuotanto syrjäyttää pientuotantoa, voidaan soveltaa *vain* kaupalliseen maanviljelykseen. Tuskinpa kukaan rupeaa kiistämään tätä toteamusta teoreettisesti. Mutta talous- ja tilastotieteilijät kuitenkin vain ani harvoin kiinnittävät tietoisesti huomiota siihen, että tulisi erikoisesti erotetuksi, tutkituksi ja otetuksi mahdollisuuksien mukaan huomioon juuri ne tunnusmerkit, jotka osoittavat maanviljelyksen muuttuvan luontoisviljelyksestä kaupalliseksi viljelykseksi. Talouksien ryhmitys niiden tuotteiden rahallisen arvon suuruuden mukaan, joita ei käytetä karjan ruokintaan, ottaa pitkän askeleen tätä hyvin tärkeää teoreettista vaatimusta kohti.

Huomautamme, että kun puhutaan siitä kiistattomasta tosiasiaista, että suurtuotanto syrjäyttää pientuotantoa teollisuudessa, niin teollisuuslaitokset ryhmitetään aina tuotto-summan tai palkkatyöläisten luvun mukaan. Teknillisten erikoisuuksiensa vuoksi on asia teollisuudessa paljon yksinkertaisempi. Maanviljelyksessä ovat tuotannon mittasuhteet ja tuotteiden rahallinen arvo sekä palkkatyön käytön mittasuhteet paljon vaikeammin määriteltävissä, sillä maanviljelyksessä ovat suhteet verrattomasti monimutkaisempia ja toisiinsa punoutuneita. Tässä jälkimmäisessä tapauksessa on otettava lukuun palkkatyön määrä koko vuoden ajalta eikä siltä päivältä, jolloin tilastotiedustelu suoritetaan, sillä maanviljelys on luonteeltaan erikoisen „sesonkimaista” tuotantoa, jota paitsi on otettava lukuun vakituisten palkkatyöläisten ohessa myös päiväläiset, joilla on maataloudessa tavattoman tärkeä merkitys. Mutta vaikeus ei ole mahdottomuus. Sellaisten järkipäisten tutkimusmenetelmien käyttäminen, jotka huomioivat maanviljelyksen teknilliset erikoisuudet — muun muassa käyttävät tuotannon suuruuden, tuotteiden rahallisen arvon summan sekä palkkatyön käytön taajuuden ja mittasuhteiden mukaista ryhmittelyä, — tulee laajenemaan ja raivaamaan itselleen tien sen tiheän verkon läpi, jonka porvarilliset ja pikkuporvarilliset ennakkoluulot ja porvarillisen todellisuuden kaunistelupyrkimykset muodostavat. Ja voidaan varmuudella sanoa, että jokainen askel eteenpäin järkipäisten tutkimusmenetelmien käyttämisessä on oleva askel eteenpäin sen totuuden

vahvistamisessa, että kapitalistisessa yhteiskunnassa suur-
tuotanto syrjäyttää pientuotantoa maataloudessakin eikä
vain teollisuudessa.

Tässä numerotiedot tuotteen arvon suuruuden mukaan
jaotelluista talousryhmistä Amerikassa vuonna 1900:

Farmiryhmät dollareissa ilmaistun tuotteen arvon mukaan	Farmien luku (prosentteina kokonaissummasta)	Koko maan määrä	Viljeltyä maata, eekkeriä	Keskimäärin 1 farmia kohti Palkkaus- menot (doll.)	Työkalujen ja koneiden arvo
0	0,9	1,8	33,4	24	54
1— 50 doll.	2,9	1,2	18,2	4	24
50— 100 "	5,3	2,1	20,0	4	28
100— 250 "	21,8	10,1	29,2	7	42
250— 500 "	27,9	18,1	48,2	18	78
500—1.000 "	24,0	23,6	84,0	52	154
1.000—2.500 "	14,5	23,2	150,5	158	283
2.500 doll. tai enemmän	2,7	19,9	322,3	786	781
<i>Yhteensä</i>	100,0	100,0	72,3	—	133

Tulottomiin farmeihin, joiden tuotteen arvo on merkitty
0 (nollaksi), kuuluvat nähtävästi ensi sijassa vasta äsken
asutetut homesteadit, joissa haltija ei ole vielä ehtinyt pys-
yttää rakennuksia, hankkia karjaa, kylvää eikä korjata
satoa. Sellaisessa maassa kuin Amerikassa, jossa siirto-
asutus on tavattoman laajaa, on kysymyksellä siitä, miten
kauan isäntä on pitänyt farmia hallussaan, erikoinen mer-
kitys.

Kun jätetään syrjään tulottomat farmit, saadaan saman-
lainen kuva kuin se, joka saatiin ylempänä samojen
numerotietojen ryhmityksestä farmeilla olevan koko maa-
alan mukaan. Sitä mukaa kuin farmin tuotearvo suurenee,
suurenee myös farmien viljellyn maan keskimäärä, lisääntyvät
keskimääräismenot työläisten palkkaukseen, kohoaa
työkalujen ja koneiden keskimääräisarvo. Yleensä otettuna
suurempituloiset farmit — kun otetaan lukuun kokonais-
tulo, t.s. kaikkien tuotteiden arvo — ovat suurempia myös
maan määrään nähden. Uusi ryhmitys ei tunnu antavan
kerrassaan mitään uutta.

Mutta ottakaamme nyt keskiluvut (karjan ja työkalujen
arvosta, menoista työvoiman palkkaukseen ja lannoitteisiin)
ei yhtä farmia, vaan yhtä eekkeriä kohti:

Farmiryhmät tuotearvon mukaan	Koko maa-alan yhtä eekkeriä kohti dollareita			
	Paikkaus- menot	Menot lannoittei- siin	Koko karjan arvo	Työkalujen ja koneiden arvo
0	0,08	0,01	2,97	0,19
1— 50 doll.	0,06	0,01	1,78	0,38
50— 100 "	0,08	0,03	2,01	0,48
100— 250 "	0,11	0,05	2,46	0,62
250— 500 "	0,19	0,07	3,00	0,82
500—1.000 "	0,36	0,07	3,75	1,07
1.000—2.500 "	0,67	0,08	4,63	1,21
2.500 doll. tai enemmän	0,72	0,06	3,98	0,72

Poikkeuksen muodostavat eräissä suhteissa tulottomat farmit, joilla on ylipäänsä aivan erikoinen asema, ja kaikkein korkeatuottoisimmat, jotka mainitsemiemme neljän tunnusmerkin mukaan ovat kolmessa tapauksessa vähemmän voimaperäisiä kuin viereinen ryhmä. Mutta yleensä puhuen havaitaan maanviljelyksen voimaperäisyyden säännöllistä *kohoamista* farmin tuottamien tuotteiden arvon *kasvun mukaisesti*.

Kuva on aivan vastakkainen sille, jonka näimme, kun taloudet ryhmitettiin maa-alan mukaan.

Erilaisia ryhmittymenetelmiä käytettäessä samasta aineistosta saadaan aivan vastakkaiset johtopäätökset.

Talouden mittasuhteiden laajetessa maanviljelyksen voimaperäisyys *vähenee*, jos talouden mittasuhteista päätellään maa-alan mukaan; se *suurenee*, jos talouden mittasuhteista päätellään talouden tuotearvon mukaan.

Kumpi näistä kahdesta johtopäätöksestä sitten on oikea?

On selvää, että maan määrä ei anna *minkäänlaista* käsitystä talouden mittasuhteista, ellei maa ole viljeltyä (älkäämme unohtako, että Amerikassa ei oteta ryhmittymisen perustaksi pelkkää viljeltyä maata, vaan koko maa-ala ja että viljellyn maan prosentti tässä maassa vaihtelee eri talousryhmissä 19:stä 91%:iin ja eri alueilla 27:stä 75%:iin); — se ei anna *missään määrin oikeaa* käsitystä, kun maanmuokausmenetelmien, viljelyksen voimaperäisyyden, peltoviljelysjärjestelmien, lannoitteiden määrän, koneiden käytön, karjanhoidon luonteen y.m.s. kannalta eri talouksien välillä on hyvin useissa tapauksissa oleellista eroavuutta.

Nimenomaan tämä tapaus koskee tunnetusti *kaikkia* kapitalistisia maita ja jopa kaikkia niitäkin, joiden maanviljelykseen kapitalismi on vaikuttanut.

Tässä näemme erään pohjimmaisimman ja yleisimmän syyn siihen, miksi virheelliset käsitykset pienviljelyn „paremmuudesta” säilyvät niin lujasti, miksi tämänluontoiset porvarilliset ja pikkuporvarilliset ennakkoluulot viihtyvät niin hyvin sosiaalisen tilaston ja muun muassa maataloustilaston viime vuosikymmeninä saavuttaman suuren edistyksen rinnalla. Näiden virheiden ja ennakkoluulojen säilymistä tukevat tietysti vielä porvariston *edut*; porvaristo pyrkii hämäämään nykyisen porvarillisen yhteiskunnan luokkaristiriitojen syvyyttä, ja kun asia koskee etuja, niin silloin, kuten tunnettua, aletaan kiistää kaikkein kiistattomimpiakin totuuksia.

Mutta me rajoitumme tässä siihen, että tarkastelemme pienviljelyn „paremmuutta” koskevan virheellisen käsityksen teoreettisia alkujuuria. Ei voi olla epäilystäkään siitä, etteikö näiden alkujuurten joukossa olisi huomattavin paikka epäkriittisellä, rutiinilla suhtautumisella kuluneisiin menetelmiin vertailla talouksia toisiinsa vain niillä olevan koko maamäärän tai viljellyn maan määrän mukaan.

Amerikan Yhdysvallat on poikkeuksena kaikista muista kapitalistisista maista siinä suhteessa, että siellä on vielä paljon asuttamattomia, vapaita maita, joita jaetaan ilmaiseksi. Siellä voi maatalous vielä kehittyä ja todella kehittyäkin asuttamattomien maiden valtauksen tietä, siten, että muokataan uudismaita, joita ei vielä koskaan ole viljelty, — kehittyä kaikkein alkeellisimman ja laajaperäisimmän karjanhoidon ja maanviljelyksen muodossa. Kapitalistisen Euroopan vanhoissa sivistysmaissa ei ole mitään sellaista. Maatalous kehittyä siellä *etupäässä* voimaperäisesti, ei lisäämällä viljellyn maan *määrää*, vaan parantamalla viljelyn *laatua*, suurentamalla sitä pääomaa, joka sijoitetaan samalle maa-alalle. Ja ne, jotka rajoittuvat rinnastamaan talouksia vain maan määrän mukaan, jättävätkin huomiomatta juuri tämän, kapitalistisen maanviljelyksen kehityksen päälinjan, josta Amerikassakin tulee vähitellen päälinja.

Kapitalistisen maanviljelyksen kehityksen päälinjana on nimenomaan se, että *pientalous*, joka maa-alan suuruuden puolesta *pysyy pientaloutena*, *muuttuu suurतालoudeksi* tuotannon mittasuhteiden puolesta, karjanhoidon kehityksen,

lannoitteiden käytön laajuuden, koneiden käytön lisääntymisen y.m.s. puolesta.

Näin ollen se johtopäätös, joka saadaan rinnastettaessa eri talousryhmiä maan määrän mukaan ja joka kuuluu, että talouden kasvaessa maanviljelyksen voimaperäisyys pienee, on ehdottomasti väärä. Ja päinvastoin se johtopäätös, joka saadaan rinnastettaessa eri talouksia tuotearvon suuruuden mukaan ja joka kuuluu, että talouden mittasuhteiden kasvaessa suurenee maanviljelyksen voimaperäisyys, on ainoa oikea johtopäätös.

Sillä maan määrä on vain välillinen todiste talouden mittasuhteista, ja tuo „todiste” pätee sitä vähemmän, mitä laajemmin ja nopeammin maanviljelys voimaperäistyy. Talouden tuotearvo sen sijaan on välitön eikä välillinen todiste talouden mittasuhteista ja sitä paitsi kaikissa tapauksissa. Kun puhutaan pienviljelyksestä, niin sillä tarkoitetaan aina sellaista viljelystä, joka *ei* pohjautu palkkatyöhön. Mutta siirtyminen palkkatyöläisten riistoon ei riipu ainoastaan talouden pinta-alan laajentumisesta talouden teknillisen perustan pysyessä entisellään — niin voi tapahtua vain laajaperäisessä, primitiivisessä taloudessa,—vaan myös tuon tekniikan tason kohottamisesta, sen muuttamisesta vanhasta uudeksi, lisäpääoman sijoittamisesta samaan maa-alaan esimerkiksi uusien koneiden tai keinotekoisien lannoitteiden tahi karjan lisäämisen ja parantamisen muodossa j.n.e.

Farmin tuotearvon suuruuden mukaan suoritettu ryhmitys yhdistää taloudet, joissa on todella *samansuuruinen tuotanto* riippumatta niillä olevan maan määrästä. Pienellä maapalstalla sijaitseva hyvin voimaperäinen talous joutuu tällöin samaan ryhmään suurella maa-alalla sijaitsevan verrattain laajaperäisen talouden kanssa; ja molemmat taloudet ovat todella suurtalouksia sekä tuotannon mittasuhteiden että palkkatyön käyttötason kannalta.

Maa-alan mukaan suoritettu ryhmitys sitä vastoin yhdistää suuret ja pienet taloudet, kun ne kerran ovat maanhallinnan laajuuden kannalta toistensa kaltaisia, se yhdistää taloudet, joiden tuotemäärä on aivan erilaista suuruusluokkaa, yhdistää sellaiset, joissa perheen jäsenten työ on vallitsevana, ja sellaiset, joissa palkkatyö on vallitsevana. Siitä syntyy perin juurin väärä kuva, joka vääristelee

kokonaan todellisen asiointilan, mutta joka on hyvin mieluinen porvaristolle, kuva *luokkaristiriitojen lievenemisestä* kapitalismin aikana. Siitä syntyy yhtä valheellinen ja porvaristolle yhtä mieluinen *pienviljelijäin aseman kaunistelu*, syntyy kapitalismin ylistely.

Todellakin. Kapitalismin perus- ja päätendenssinä on se, että suurtuotanto syrjäyttää pientuotantoa sekä teollisuudessa että maanviljelyksessä. Mutta tuota syrjäyttämistä ei saa käsittää *yksistään* viivyttelemättömän pakkoluovutuksen mielessä. Syrjäyttämiseen kuuluu myös pienviljelijäin taloudelliseen häviöön joutuminen, heidän taloutensa aseman huononeminen, mikä voi jatkua vuosia ja vuosikymmeniä. Tuo huononeminen ilmenee pienviljelijän ylivoimaisena työntekona, ravinnon huononemisena ja häntä rasittavana velkataakkana, karjan ruokinnan ja yleensä karjan hoidon huononemisena, maan hoitokehtojen sekä sen muokkauksen ja lannoituksen y.m.s. huononemisena, talouden teknillisen kehityksen seisauksena j.n.e. Tieteen kannalla olevan tutkijan tehtävänä on, ellei hän halua ottaa päälleen syytteitä tahallisesta tai tahattomasta porvariston mielitelystä kaunistelemalla taloudelliseen häviöön joutuvien ja poljetussa asemassa olevien pienviljelijäin tilaa, hänen tehtävänä on ennen kaikkea määritellä tarkoin taloudellisen häviön tunnusmerkit, jotka eivät lainkaan ole niin yksinkertaisia ja yhdenkaltaisia; hänen tehtävänä on edelleen löytää nuo tunnusmerkit, tarkastella niitä ja huomioida mahdollisuuksien mukaan niiden levinneisyys ja niiden muuttuminen ajan mittaan. Nykyajan talous- ja tilastotieteilijät kiinnittävät tähän asian erittäin tärkeään puoleen kaikkein vähiten huomiota.

Kuvitelkaa, että tilastotieteilijä lisää 90:een pienviljelijään, joilla ei ole pääomaa taloutensa parantamiseen, jotka jäävät jälkeen ajastaan ja joutuvat vähitellen taloudelliseen häviöön, 10 sellaista talollista, joilla on riittävästi pääomaa ja jotka perustavat yhtä pienelle palstalle mittasuhteiltaan suuren, palkkatyöhön perustuvan yrityksen. Kokonais- ja keskinumerot antavat kaunistellun kuvan kaikkien, s.o. sadan pienviljelijän asemasta.

Nimenomaan tällaisen kaunistellun kuvan — ja sitä paitsi objektiivisesti porvariston eduksi kaunistellun kuvan — antoi amerikkalainen, vuonna 1910 toimitettu tilastotiedus-

telu ennen kaikkea siksi, että se luopui vuonna 1900 käytetystä maamäärän mukaan tehdyn ryhmityksen vertailusta tuotteen arvon mukaan tehtyyn ryhmitykseen. Me saamme esim. tietää vain sen, että menot lannoitteisiin ovat kasvaneet tavattomasti, nimittäin 115%, t.s. kasvaneet enemmän kuin kaksinkertaiseksi, kun taas palkkausmenot ovat kasvaneet vain 82%, ja sadon kokonaisarvo on kasvanut 83%. Edistys on valtava. Kansan maanviljelyksen edistys. Ja ehkäpä joku taloustieteilijä tekee, ellei ole jo tehnytkin, johtopäätöksen: „omaan työhön perustuvan” pienviljelyksen edistys, sillä yleensä puhuen tiedot maan määrän mukaan ryhmitetyistä talouksista osoittavat, että „pienviljelyksessä menot lannoitteisiin 1 eekkeriä kohti ovat paljon suuremmat.

Mutta me tiedämme nyt, että tuollainen johtopäätös olisi väärä, sillä talouksien ryhmitys maan määrän mukaan juuri yhdistääkin taloudelliseen häviöön joutuvat tai ainakin puutteen painamat pienviljelijät, joilla ei ole varaa hankkia ostolannoitteita, ja *kapitalistit*, vaikkakin pienet, mutta sittenkin kapitalistit, jotka järjestävät pienellä maapalstalla parannetun, voimaperäisen, palkkatyöläisiä käyttävän suurtalouden.

Kun suurviljely yleensä syrjäyttää pienviljelyä, kuten tiedot farmien koko omaisuuden arvosta vuosilta 1900 ja 1910 osoittavat, kun tämän ajan kuluessa, kuten heti saamme nähdä, kehittyi erikoisen nopeasti korkeatasoinen kapitalistinen maanviljely pienillä maapalstoilla, kun tuotearvon mukaan pien- ja suurtalouksia koskevien yleisten numero-tietojen perusteella menot lannoitteisiin kasvavat talouden mittasuhteiden suuretessa, niin siitä seuraa kiertämättä johtopäätös, että „edistys” lannoitteiden käytössä vuodesta 1900 vuoteen 1910 on entisestään voimistanut kapitalistisen maanviljelyksen ylivoimaa pienviljelykseen nähden ja on entisestään työntänyt syrjään ja ahdistanut tätä viimeksi mainittua.

12. ERILAISET TALOUSTYYPIT MAANVILJELYKSESSÄ

Se, mitä edellä on sanottu voimaperäisistä, kapitalistisista suurtalouksista pienillä maapalstoilla, herättää seuraavanlaisen kysymyksen: onko syytä olettaa, että maanviljelyksen voimaperäistäminen on johtava maan määrän

väheneeseen taloudessa? Toisin sanoen, onko olemassa sellaisia itse nykyaikaisen maanviljelyksen tekniikkaan liittyviä ehtoja, jotka viljelyn voimaperäistämisen kohottamiseksi vaativat taloudessa olevan maa-alan vähentämistä?

Tähän kysymykseen eivät anna vastausta yleiset teoreettiset päätelmät eivätkä esimerkit. Kysymys on teknillisen kaluston konkreettisesta tasosta kyseisten maanviljelysehtojen vallitessa ja siitä pääoman konkreettisesta määrästä, joka tarvitaan tiettyä talousjärjestelmää varten. Teoriassa on ajateltavissa mikä tahansa, kuinka suuri pääoman sijoitus tahansa mihin maamäärään tahansa, mutta on itsestään selvää, että „se riippuu” vallitsevista taloudellisista, teknillisistä, kulttuurillisista y.m.s. ehdoista, ja koko kysymys on nimenomaan siitä, minkälaiset ehdot kyseisellä hetkellä ovat kyseisessä maassa olemassa. Esimerkit eivät kelpaa sen vuoksi, että sellaisten monimutkaisten, monipuolisten, toisiinsa kietoutuneiden ja ristiriitaisten tendenssien alalla kuin nykyaikaisen maanviljelyksen ekonomikassa voidaan aina löytää esimerkkejä vastakkaisten katsantokantojen vahvistukseksi. Maanviljelyksen alalla vaaditaan ennen kaikkea ja pääasiallisesti prosessin kuvaamista *kokonaisuutena*, kaikkien tendenssien huomioimista ja niiden resultaatin eli niiden summan, niiden tuloksen määrittelyä.

Amerikkalaisten tilastotieteilijäin vuonna 1900 käyttämä kolmas ryhmitysjärjestelmä auttaa vastaamaan herätettyyn kysymykseen. Se on ryhmitys *tärkeimmän tulolähteen mukaan*. Kaikki farmit on tämän tunnusmerkin mukaan jaettu seuraaviin kategorioihin: 1) tärkeimpänä tulolähteenä heinä ja vilja; 2) sekalaiset; 3) karjanhoito; 4) puuvilla; 5) vihannekset; 6) hedelmät; 7) maitotuotteet; 8) tupakka; 9) riisi; 10) sokeri; 11) kukat; 12) ansarituotteet; 13) taro; 14) kahvi. Viimeiset seitsemän kategoriaa (8—14) muodostavat yhdessä vain 2,2% farmien kokonaisluvusta, t.s. niin mitättömän osan, ettemme ryhdy tarkastelemaan niitä erikseen. Nämä kategoriat (8—14) ovat taloudellisen luonteensa ja merkityksensä puolesta aivan samanlaiset kuin kolme edellistä kategoriaa (5—7), muodostaen yhdessä saman tyypin.

Tässä erityyppisiä farmeja luonnehtivia tietoja:

Farmiryhmät tärkeimmän tulolähteen mukaan:	Prosentteina far- mien kokonais- määrästä	Maata keski- määrin 1 farmia kohti		Keskimäärin koko maa-alan kutakin eekkeriä kohti (doll.)			
		koko maa- ala	viljel- tyä	Palkkaus- menoja	Menoja lannoit- teisiin	Työkalujen ja koneiden arvo	Koko karjan arvo
Heinä ja vilja	23,0	159,3	111,1	0,47	0,04	1,04	3,17
Sekalaiset	18,5	106,8	46,5	0,35	0,08	0,94	2,73
Karjanhoito	27,3	226,9	86,1	0,29	0,02	0,66	4,45
Puuvilla	18,7	83,6	42,5	0,30	0,14	0,53	2,11
Vihannekset	2,7	65,1	33,8	1,62	0,59	2,12	3,74
Hedelmät	1,4	74,8	41,6	2,46	0,30	2,34	3,35
Maitotuotteet	6,2	121,9	63,2	0,86	0,09	1,66	5,58
Kaikki farmit yhteensä	100,0	146,6	72,3	0,43	0,07	0,90	3,66

Tästä näemme, että kahta ensimmäistä kategoriaa (heinä ja vilja; sekalaiset) voidaan sanoa keskinkertaisiksi sekä talouden kapitalistisen luonteen kehitystason kannalta (palkkausmenot ovat lähinnä keskilukuja: 0,35—0,47, koko Yhdysvalloissa keskiluku on 0,43) että maanviljelyksen voimaperäisyyden kannalta. Kaikki talouden voimaperäisyyden osoittimet — menot lannoitteisiin, koneiden ja karjan arvo 1 eekkeriä kohti — ovat lähinnä koko Yhdysvaltain keskilukuja.

Ei ole epäilystäkään, etteivätkö nämä molemmat ryhmät olisi yleensä erittäin tyypillisiä suurimmalle osalle maanviljelystalouksia. Maanviljelystalouksien perustyyppinä kaikissa maissa ovat heinän ja viljan tuotanto, sitten erilaisen maanviljelystuotteiden yhdistelmä („sekalaiset” tulolähteet). Olisi kovin mielenkiintoista saada seikkaperäisemmät tiedot näistä ryhmistä, jakaen ne esimerkiksi vähemmän ja enemmän kaupallisiin y.m.s. Mutta otettuaan askeleen tähän suuntaan amerikkalainen tilasto, kuten olemme nähneet, on lähtenyt sitten taaksepäin eikä eteenpäin.

Seuraavat kaksi kategoriaa, karjanhoito ja puuvilla, ovat näyte vähiten kapitalistisista farmeista (palkkausmenot 0,29—0,30 keskiluvun ollessa 0,43), joiden maanviljelys on vähiten voimaperäistä. Työkalujen ja koneiden arvo on niissä alhaisin ja huomattavasti pienempi kuin keskiluku (0,66 ja 0,53 vastoin 0,90). Farmeilla, joiden tärkeimpänä tulolähteenä on karjanhoito, on tietenkin enemmän karjaa 1 eekkeriä kohti kuin keskimäärin Yhdysvalloissa (4,45 ja 3,66), mutta se on ilmeisesti laajaperäistä karjanhoitoa:

menot lannoitteisiin ovat minimaaliset, farmien keskikoko suurin (226,9 eekkeriä), viljelyn maan osuus kaikkein pienin (86,1 eekkeriä 226,9:sta). Puuvillafarmeilla on lannoitteiden käyttö keskinkertaista suurempi, mutta muut maanviljelyksen voimaperäisyyttä osoittavat tunnusmerkit (karjan ja koneiden arvo kutakin eekkeriä kohti) ovat siellä minimaalisen heikot.

Lopuksi viimeiset kolme luokkaa — vihanneksia, hedelmiä ja maitotuotteita tuottavat farmit — ne ovat ensinnäkin kaikkein pienimpiä farmeja (viljeltyä maata 33—63 eekkeriä vastoin 42—86, 46—111 eekkeriä muissa kategorioissa); toiseksi, ne ovat eniten kapitalistisia: palkkausmenot ovat suurimmat, 2—6 kertaa keskinkertaista suuremmat; kolmanneksi, ne ovat kaikkein voimaperäisimpiä. Melkein kaikki maanviljelyksen voimaperäisyyden osoittimet ovat niissä keskinkertaista korkeammat: sekä menot lannoitteisiin että koneiden arvo kuin myös karjan arvo (vähäisen poikkeuksen tekevät hedelmänviljelyfarmit, jotka viimeksi mainitussa suhteessa jäävät jälkeen keskitasosta, mutta ovat edellä niistä farmeista, jotka saavat tulonsa etupäässä heinästä ja viljasta).

Siirrymme nyt kysymykseen, nimenomaan millainen on näiden kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneiden farmien osuus yleensä maan taloudessa. Mutta ensin meidän on pysähdyttävä tarkastelemaan jonkin verran seikkaperäisemmin niiden voimaperäisyyttä.

Tarkastelkaamme farmeja, jotka saavat perustulonsa vihanneksista. On tunnettua, että kaupunkien, tehtaiden, teollisuusasutusten, rautatieasemien, satamien y.m. kehitys kaikissa kapitalistisissa maissa aiheuttaa näiden elintarvikkeiden kysynnän vilkastumista ja niiden hintojen kohoamista sekä niitä myytäväksi tuottavien maataloudellisten yritysten lukumäärän suurenemista. Keskinkertaisen „vihannes”-farmin viljelysala on *enemmän kuin kolme kertaa pienempi* kuin „tavallisessa” farmissa, joka saa tulonsa etupäässä heinästä ja viljasta: ensin mainitulla on 33,8, jälkimmäisellä 111,1 eekkeriä. Näin ollen kyseinen tekniikka maataloudellisen pääoman kyseisen kasaantumistason vallitessa vaatii, että „vihannes”-farmin mittasuhteet olisivat pienemmät; toisin sanoen, pääoman sijoittamiseksi maanviljelykseen ja vähintään keskimääräisen voiton saamiseksi on vihanneksia tuottava talous tekniikan nykyisen tilan

vallitessa järjestettävä *pienemmälle maa-alalle* kuin heinää ja viljaa tuottava talous.

Eikä siinä kaikki. Kapitalismin kasvu maanviljelyksessä on ennen kaikkea siirtymistä luontoisviljelyksestä kaupalliseen viljelykseen. Tämä seikka unohdetaan aina ja siitä on yhä uudelleen muistutettava. Kaupallisen maanviljelyksen kehityshän ei kulje laisinkaan sellaista „yksinkertaista” tietä, jollainen piirtyy porvarillisten taloustieteilijäin mielikuvitukseen tai jollaista he edellyttävät, — *samojen* tuotteiden tuotannon lisäämisen tietä. Ei. Kaupallisen maanviljelyksen kehitystie on hyvin usein sellainen, että toisten tuotteiden asemesta ruvetaan viljelemään toisia. Siirtyminen heinän ja viljan tuotannosta vihannesten tuotantoon on juuri tuota tavanomaista siirtymistä. Entä mitä tämä tällainen siirtyminen merkitsee meitä kiinnostavassa kysymyksessä, joka koskee taloudella olevan maa-alan suuruutta sekä kapitalismin kasvua maanviljelyksessä?

Tämä siirtyminen merkitsee 111,1 eekkerin suuruisen „suur”-farmin *pirstoutumista* enemmän kuin kolmeen 33,8 eekkerin suuruisen „pien”-farmiin. Entisen farmin tuotanto oli 760 dollaria: keskimääräinen tuotearvo — karjan ruokintaan käytetyt tuotteet pois laskien — sellaisella farmilla, jonka tärkeimpänä tulolähteenä ovat heinä ja vilja. Jokaisen uuden farmin tuotanto tekee 665 dollaria. Yhteensä siis $665 \times 3 = 1.995$ dollaria, t.s. yli kaksi kertaa enemmän kuin ennen.

Suurtuotanto syrjäyttää pientuotantoa taloudella olevan maa-alan *pienentyessä*.

Keskimääräiset menot työläisten palkkaukseen tekivät entisellä farmilla 76 dollaria, uudella 106 dollaria — melkein puolitoista kertaa enemmän maa-alan pienentyessä kolme kertaa ja enemmänkin. Menot lannoitteisiin ovat kohonneet 0,04 dollarista eekkeriä kohti 0,59 dollariin, melkein 15-kertaisesti, työkalujen ja koneiden arvo kaksinkertaisesti, 1,04 dollarista 2,12 dollariin j.n.e.

Tämän johdosta meille tavallisesti sanotaan, että tällaisen, erikoisia „kaupallisia” viljelyskasveja viljelevien, kapitalistisesti pitkälle kehittyneiden farmien lukumäärä on farmien kokonaismäärään verraten mitättömän pieni. Mutta me vastaamme, että ensiksikin tuollaisten farmien määrä ja *merkitys*, niiden taloudellinen merkitys on paljon suurempi kuin yleensä luullaan; ja toiseksi — ja se on pääasia — *juuri*

näiden viljelyskasvien viljely kapitalistisissa maissa kasvaa muita *nopeammin*. Senpää vuoksi maa-alan pieneneminen taloudessa maanviljelyksen voimaperäistymisprosessin aikana hyvin usein merkitseekin tuotannon mittasuhteiden laajenemista eikä supistumista, palkkatyön käytön lisääntymistä eikä vähenemistä.

Tässä tätä asiaa koskevat amerikkalaisen tilaston tarkat tiedot, jotka käsittävät koko maan. Otamme *kaikki* erikoiset eli „kaupalliset” kasvit, jotka on edellä lueteltu otsakkeissa 5—14: vihannekset, hedelmät, maitotuotteet, tupakka, riisi, sokeri, kukat, ansarituotteet, taro ja kahvi. Niiden farmien lukumäärä, joiden *tärkeimpänä* tulolähteenä olivat edellä mainitut tuotteet, oli Yhdysvalloissa vuonna 1900 12,5% farmien kokonaisluvusta. Siis pieni vähemmistö, yksi kahdeksasosa. Maata niillä oli 8,6% koko maasta — vain $\frac{1}{12}$. Mutta menkäämme edelleen. Ottakaamme koko Amerikan maanviljelystuotteiden kokonaisarvo, vähentäen siitä karjan ruokintaan menevän osan. Tästä arvosta tulee mainittujen farmien osalle jo 16,0%, s.o. osa, joka on miltei kaksi kertaa suurempi kuin niillä olevan maan muodostama osa.

Näin ollen työn ja maan tuottavuus näillä farmeilla on melkein kaksi kertaa keskimääräistä korkeampi.

Ottakaamme kaikki palkkausmenot Amerikan maanviljelyksessä. Tästä summasta tulee mainittujen farmien osalle 26,6%, t.s. enemmän kuin neljännes; tämä osa on yli kolme kertaa suurempi kuin niillä olevan maan muodostama osa, se on yli kolme kertaa keskimäärää suurempi. Näiden farmien kapitalistinen luonne on siis keskitasoa verrattomasti korkeampi.

Niiden osa työkalujen ja koneiden kokonaisarvosta tekee 20,1% ja kokonaismenoista lannoitteisiin 31,7%, s.o. vähän alle *kolmasosan* kokonaissummasta, hiukan vaille *neljä kertaa* keskitasoa suuremman osan.

Yhteenvedoksi saamme siis sen kiistattoman ja koko maan mittakaavassa todetun tosiasian, että erittäin voimaperäistä maanviljelystä harjoittaville farmeille on luonteenomaista se, että niillä on tavattoman vähän maata farmia kohti ja että ne käyttävät erittäin paljon palkkatyötä; että niissä on erittäin korkea työn tuottavuus; — että näiden farmien taloudellinen osuus kyseisen maan koko maanviljelyksessä on kaksi, kolme kertaa niin suuri ja suurempikin kuin niiden

osuus farmien kokonaisluvussa maan kokonaismäärästä puhumattakaan.

Väheneekö vai kasvaako ajan oloon näiden kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneelle ja hyvin voimaperäiselle maanviljelykselle ominaisten viljelyskasvien ja farmien osuus maataloudessa muihin viljelyskasveihin ja farmeihin verrattuna?

Kahden viimeisen tilastotiedustelun vertailu antaa ehdottomasti sellaisen vastauksen, että tuo osuus *kasvaa*. Ottakaamme eri viljelyskasvien kylvöala. Vuosina 1900—1910 kasvoi kaikkien viljakasvien kylvöala Yhdysvalloissa vain 3,5%; — pavun, herneen y.m.s. 26,6%; — heinän ja vihantarehun 17,2%; — puuvillan 32,0%; — vihannesten 25,5%; sokerijuurikkaan, sokeriruo'on y.m.s. 62,6%.

Ottakaamme tiedot maataloustuotteiden tuotannosta. Vuosina 1900—1910 kaikkien viljakasvien kokonaissato kasvoi kaikkiaan 1,7%; — pavun 122,2%; — heinän ja vihantarehun 23,0%; — sokerijuurikkaan 395,7%; sokeriruo'on 48,5%; — perunan 42,4%; — viinirypäleen 97,6%; vuosi 1910 oli katovuosi marjojen, omenien y.m.s. osalta, mutta esim. appelsiinit ja sitruunat antoivat kolminkertaisen sadon; j.n.e.

Niinpä siis koko Amerikan maanviljelyksen suhteen voidaan pitää todistettuna se paradoksaaliselta näyttävä, mutta kuitenkin epäilemätön tosiasia, että suurtuotannon suorittama pientuotannon syrjäyttäminen ei yleensä puhuen ole ainoastaan käynnissä, vaan että tuo syrjäyttäminen tapahtuu seuraavassa muodossa:

suurtuotanto syrjäyttää pientuotantoa siten, että maa-alansa puolesta „pienemmät”, mutta tuottoisammat, voimaperäisempää maanviljelystä harjoittavat ja kapitalistisesti kehittyneet farmit syrjäyttävät maa-alansa puolesta „suurempia”, mutta vähempituottoisia, vähemmän voimaperäistä maanviljelystä harjoittavia ja kapitalistisesti vähemmän kehittyneitä farmeja.

13. MITEN PIENTUOTANNON JOUTUMISTA SUURTUOTANNON SYRJÄYTTÄMÄKSI MAANVILJELYKSESSÄ PEITELLÄÄN

Meitä vastaan saatetaan väittää: jos *pientuotannon* syrjäyttäminen tapahtuu „myös” talouden voimaperäistämisenä (ja „kapitalistisointina”) pienemmällä *farmeilla*, niin

voidaanko maan määrän mukaan suoritettua ryhmitystä pitää ylipäänsä mihinkään kelpaavana? eikö silloin synny kaksi vastakkaista tendenssiä ja eikö silloin ole mahdotonta tehdä mitään yleistä johtopäätöstä?

Ennen kuin tähän vastaväitteeseen voidaan vastata, on saatava *kokonaiskuva* Amerikan maanviljelyksestä ja sen kehityksestä. Sitä varten on yritettävä vertailla ja rinnastaa yhdessä kaikkia kolmea ryhmitystä, jotka muodostavat niin sanoaksemme maksimin siitä, mitä sosiaalilasto on viime vuosien aikana maatalouden alalla antanut.

Tällainen vertailu ja rinnastus on mahdollista. Sitä varten on vain laadittava taulukko, joka ensi silmäykseltä saattaa näyttää kovin abstraktiselta ja monimutkaiselta ja siten „säikäyttää” lukijan. Mutta kun vähänkin syvennyttään asiaan, tämän taulukon „lukeminen”, ymmärtäminen ja erittely ei tuota mitään vaikeuksia.

Kolmen erilaisen ryhmityksen vertailemiseksi on otettava yksinomaan eri ryhmien väliset *prosenttisuhteet*. Kaikki tarvittavat laskelmat on tehty v. 1900 toimitetussa amerikkalaisessa tilastotiedustelussa. Kaikki ryhmät olemme yhdistelleet *kolmeksi* pääryhmäksi. Maan määrän mukaan otamme: 1) pikkufarmit (alle 100 eekkerin); 2) keskikokoiset (100—175 eekkeriä) ja 3) suurfarmit (175 eekkeriä tai enemmän). Tuotteen arvon mukaan otamme: 1) ei-kapitalistiset farmit (alle 500 dollarin); 2) keskinkertaiset (500—1.000 dollaria) ja 3) kapitalistiset farmit (1.000 dollaria tai enemmän). Tärkeimmän tulolähteen mukaan otamme: 1) kapitalistisesti heikosti kehittyneet farmit (karjanhoito; puuvilla); 2) keskinkertaiset (heinä ja vilja; sekalaiset) ja 3) kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneet farmit (ne erikoiset, „kaupalliset” kasvit, jotka on lueteltu edellä, 12. §:ssä, otsakkeet 5—14).

Jokaisen ryhmän osalta otamme ennen kaikkea farmien prosenttiluvun, s.o. kyseiseen ryhmään kuuluvien farmien prosenttisuhteen Yhdysvaltojen farmien kokonaismäärään. Edelleen kaiken maan prosenttiluvun, s.o. kyseisessä ryhmässä olevan kaiken maan prosenttisuhteen Yhdysvaltojen kaikkien farmien maan kokonaismäärään. Maan määrä voi olla talouden laajaperäisyyden mittasuhteiden osoittimena (käytettävissämme ovat valitettavasti tiedot vain *kaikesta* maasta, eikä yksinomaan viljellystä maasta, mikä olisi tarkempaa). Jos kaiken maan prosenttisuhte on *suurempi*

kuin farmien luvun prosenttisuhde, esim. 17,2%:lla farmeista on 43,1% maata, niin se merkitsee, että kysymyksessä ovat suurfarmit, keskikokoa suuremmat ja sitä paitsi yli kaksi kertaa keskikokoa suuremmat farmit. Jos maa-alan prosenttisuhde on *pienempi* kuin farmien prosenttisuhde, niin johtopäätös on päinvastainen.

Edelleen otetaan talouden *voimaperäisyyden* osoittimet, työkalujen ja koneiden arvo sekä lannoitemenojen kokonaissumma. Siinäkin otetaan kyseiselle ryhmälle lankeavan arvon ja menosumman prosenttisuhde koko valtakunnan kokonaissuureisiin verrattuna. Jos tämä prosentti on *suurempi* kuin *maan* prosentti, niin johtopäätökseksi saadaan keskinkertaista *korkeampi* voimaperäisyys j.n.e.

Ja vihdoin, samaa menetelmää käytetään talouden kapitalistisen luonteen tarkkaa määrittelyä varten työpalkkamenojen kokonaissumman suhteen ja tuotannon mittasuhteiden määrittelyä varten koko maassa tuotettujen maanviljelystuotteiden kokonaisarvon suhteen.

Siten on laadittu seuraava taulukko, jota nyt ryhdymme selittämään ja erittelemään. (Ks. sivu 70.)

Ottakaamme ensimmäinen ryhmittäminen tärkeimmän tulolähteen mukaan. Farmit on tällöin jaettu niin sanoaksemme maatalouden erikoisaloittain — jossain määrin samaan tapaan kuin teollisuuslaitokset jaetaan teollisuusaloittain. Maanviljelyksessä on asia kuitenkin monin verroin mutkikkaampi.

Ensimmäisessä sarakkeessa näemme kapitalistisesti heikosti kehittyneiden farmien ryhmän. Tämä ryhmä käsittää melkein puolet kaikista farmeista — 46,0%. Maata niillä on 52,9%, t.s. taloudet ovat keskikokoa suuremmat (tähän ryhmään on otettu erittäin suuret, laajaperäistä taloutta harjoittavat karjanhoitotaloudet ja keskikokoa pienemmät puuvillafarmit). Prosenteissa laskettu osa koneiden arvosta (37,2%) ja lannoitteisiin käytetyistä summista (36,5%) on pienempi kuin maaosuus prosenteissa: voimaperäisyys on siis keskitasoa alhaisempi. Samoin on laita talouden kapitalistisen luonteen (35,2%) ja tuotearvon (45,0%) suhteen. Työn tuottavuus on keskitasoa alhaisempi.

Toinen sarake — keskinkertaiset farmit. Juuri siksi kun *kaikissa* kolmessa ryhmittäyksessä keskiryhmään joutuvat taloudet, jotka ovat *joka* suhteessa „keskinkertaisia”,

huomaamme, että *kaikki* prosenttisuhteet ovat tässä lähinnä toisiaan. Vaihtelut ovat suhteellisen pieniä.

Kolmas sarake — kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneet farmit. Edellä olemme jo tarkastelleet yksityiskohtaisesti tämän sarakkeen numeroiden merkitystä. Mainittakoon, että *vain* tämän tyyppin farmeista meillä on tarkat ja toisiinsa verrattavissa olevat tiedot sekä vuodelta 1900 että vuodelta 1910, tiedot, jotka osoittavat näiden kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneiden talouksien kasvavan keskinkertaista nopeammin.

Kolmen ryhmittymisen rinnastelua:

(numerot merkitsevät prosenttia kokonaissummasta; kolmen vaakasoran sarakkeen summa=100)

	farmin tärkeim- män tuotolahteen mukaan			farmin maa-alan mukaan			farmin tuotearvon mukaan						
	kapitalistisesti helkosti kehittyneet	keskinkertaiset	kapitalistisesti voi- makaasti kehittyneet	pienet farmit	keskikokoiset	suurfarmit	ei-kapitalistiset	keskinkertaiset	kapitalistiset				
Farmien luku.....	46,0	41,5	12,5	57,5	24,8	17,7	58,8	24,0	17,2	talouden laajaperäl- syyden osoitin			
Maan eekkeri- määrä.....	52,9	38,5	8,6	17,5	22,9	59,6	33,3	23,6	43,1				
Pysyvä pääoma:	Työkalujen ja koneiden arvo			37,2	42,7	20,1	31,7	28,9	39,4	25,3	28,0	46,7	talouden voimaperäisyy- den osoittimet
	Menot lannoit- teisiin			36,5	31,8	31,7	41,9	25,7	32,4	29,1	26,1	44,8	
Valhteleva pääoma:	Menot työläis- ten palkkauk- seen			35,2	38,2	26,6	22,3	23,5	54,2	11,3	19,6	69,1	talouden kapitalisti- sen luon- teen osoitin
Tuotannon mittasuht- teet:	Tuotearvo			45,0	39,0	16,0	33,5	27,3	39,2	22,1	25,6	52,3	

Millä tavoin tämä nopeampi kasvu heijastuu useimmissa maissa esiintyvässä tavallisessa ryhmityksessä? Sen osoittaa seuraava sarake: pienten farmien ryhmä maan määrän mukaan suoritettussa ryhmityksessä.

Farmien luvun puolesta tämä ryhmä on hyvin suuri (57,5% kokonaisluvusta). Tällä ryhmällä on maata kaikkiaan 17,5% kokonaisuudesta, t.s. vähemmän kuin kolmannes keskimäärästä. Tämä on niin muodoin kaikkein „vähämaisoin”, kaikkein „köyhin” ryhmä. Mutta edelleen näemme, että sekä maanviljelyksen voimaperäisyys (koneiden arvo ja menot lannoitteisiin) että sen kapitalistinen luonne (menot työläisten palkkaukseen) kuin myös työn tuottavuus (tuote-arvo) ovat tässä keskinkertaista *korkeammat*: 22,3—41,9%, kun taas maata on 17,5%.

Mistä tässä on kysymys? Selvä juttu: siitä, että juuri tähän maamäärän mukaan „pieneen” ryhmään joutuu erittäin paljon *kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneitä* farmeja — katso edellistä pystysaraketta. Tässä on vähän maata ja vähän pääomaa omaavaan todelliseen pienviljelijäenemmistöön lisätty *vähemmistö* rikkaita, pääomaa paljon omistavia isäntiä, jotka ovat pienillä maapalstoilla järjestäneet tuotannon mittasuhteiden puolesta suuren ja luonteeltaan kapitalistisen talouden. Tällaisia isäntiä on koko Amerikassa kaikkiaan 12,5% (= kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneiden farmien prosentti); siis vaikka ne kaikki olisivat joutuneet samaan, maa-alan puolesta pienten farmien ryhmään, niin sittenkin tähän ryhmään jäisi (57,5—12,5 =) 45% isäntiä, joilla ei ole pääomaa eikä riittävästi maata. Todellisuudessa tietenkin osa kapitalistisesti voimakkaasti kehittyneistä farmeista, vaikka tosin pieni osa, kuuluu maan määrän puolesta keskikokoisiin ja suuriin farmeihin, joten luku 45% vielä *pienentääkin* pääomaa omaamattomien ja vähämaisten farmarien todellista lukua.

On helppo huomata, missä määrin näiden neljäkymmentä viisi prosenttia — minimum 45% — muodostavien, niin maan kuin pääomankin puolesta kaikkein osattomampien farmarien asema tulee *kaunistelluksi*, kun samaan ryhmään niiden kanssa liitetään jokunen 12, 10 j.n.e. prosenttia sellaisia isäntiä, joilla on keskinkertaista suurempi määrä pääomaa, työkaluja, koneita ja rahaa lannoitteiden ostoa, työläisten palkkausta y.m.s. varten.

Emme rupea käsittelemään erikseen tämän ryhmittymisen keskikokoisia ja suuria farmeja. Se olisi sen toistamista hiukan toisessa muodossa, mitä on sanottu pienistä farmeista. Esim. kun tiedot maamäärän puolesta pienistä farmeista kaunistelevalle pientuotannon ahdinkotilaa, niin saman tunnusmerkin mukaiset tiedot suurfarmeista osoittavat suurtuotannon aikaansaaman keskittymisen maataloudessa ilmeisesti todellista *pienemmäksi*. Alempana näemme tarkan tilastollisen ilmauksen tuosta keskittymisen pienentelystä.

Saadaan seuraavanlainen yleinen toteama, joka voidaan muotoilla laiksi maan määrän mukaan toimitetun talouksien ryhmittymisen suhteen missä kapitalistisessa maassa tahansa: mitä laajemmin ja nopeammin maanviljelyksen voima-peräistäminen kehittyy, sitä enemmän maan mukaan toimitettu ryhmittymys *kaunistelee* pientuotannon poljettua asemaa maanviljelyksessä, kaunistelee *niin* maan *kuin* pääomankin puolesta osattoman pienviljelijän asemaa; *hämää* luokkaristiriidan todellista kärkevyyttä menestyvän suurtuotannon ja taloudelliseen häviöön joutuvan pientuotannon välillä; — esittää *todellista pienemmäksi* pääoman keskittymisen suurtuotannon haltuun ja sen, kuinka se työntää syrjään pientuotantoa.

Tämän toteaman vahvistaa havainnollisesti viimeinen kolmas ryhmittymys: tuotearvon mukaan tehty ryhmittymys. Eikapitalististen talouksien (tai vähätuloisten, jos otetaan huomioon kokonaistulo) prosentti on 58,8, t.s. jopa jonkin verran suurempi kuin „pienien” talouksien prosentti (57,5%). Maata niillä on paljon *enemmän* — 33,3% (kun taas „pienien” farmarien ryhmässä sitä on 17,5%). Mutta niillä olevan tuotteiden kokonaisarvon osuus on *puolitoista kertaa pienempi*: 22,1% vastoin 33,5%!

Mistä tässä on kysymys? Nimenomaan siitä, että tähän ryhmään eivät kuulu pienillä maapalstoilla sijaitsevat voimakkaasti kehittyneet kapitalistiset taloudet, jotka *keino-tekoisesti ja väärin* kohottavat pienviljelijöille koneiden, lannoitteiden y.m.s. muodossa kuuluvan *pääoman* osuutta.

Pientuotannon osattomuus, poljettu asema — ja niin muodoin sen taloudelliseen häviöön joutuminen — osoittautuu maanviljelyksessä *paljon voimakkaammaksi* kuin mitä saattaisi luulla pieniä *farmeja* koskevien numerotietojen perusteella.

Maan määrän mukaan laadituissa numerotiedoissa pienistä ja suurista farmeista ei ole otettu ollenkaan lukuun *pääoman osuutta*,— on selvää, että kapitalistisessa taloudessa tällaisen „pikkuseikan” jättäminen laskuista pois vääristelee pientuotannon asemaa, kaunistelee sitä vilpillisesti, sillä se „voisi olla” siedettävä, „ellei” olisi pääomaa, t.s. ellei olisi rahan valtaa ja palkollisen suhdetta kapitalistiin, farmarin suhdetta kauppiaseen ja luotonantajaan j.n.e.!

Suurfarmien aikaansaama keskittyminen maanviljelyksessä on tämän takia paljon heikompaa kuin suurtuotannon, s.o. kapitalistisen tuotannon aikaansaama keskittyminen: „suur”-farmeihin, joita on 17,7%, on keskittynyt 39,2% tuotearvosta (vähän yli kaksi kertaa enemmän kuin keskiluku). Mutta *kapitalistisiin* farmeihin, joita on 17,2%, on keskittynyt 52,3% koko tuotearvosta, t.s. yli kolme kertaa enemmän kuin keskiluku.

Maassa, jossa tavattoman suuria määriä asuttamattomia maita jaetaan ilmaiseksi ja jota Manilovit nimittävät „omaan työhön perustuvien” talouksien maaksi, on *enemmän kuin puolet* koko maanviljelystuotannosta keskittynyt noin $\frac{1}{6}$ muodostavien *kapitalististen* talouksien käsiin, jotka käyttävät työläisten palkkaukseen kutakin keskikokoista farmia kohti laskettuna neljä kertaa keskimäärää enemmän (69,1% farmien määrän ollessa 17,2%) ja kutakin maa-eekkeriä kohti laskettuna puolitoista kertaa keskimäärää enemmän (69,1% palkkausmenoista maan kokonaismäärän ollessa 43,1%).

Toisessa kohtiossa enemmän kuin puolet, lähes $\frac{3}{5}$ farmien kokonaisluvusta (58,8%) on ei-kapitalistisia farmeja. Niiden hallussa on kolmannes koko maasta (33,3%), mutta tuo maa on varustettu koneilla keskitasoa huonommin (25,3% koneiden arvosta), sitä lannoitetaan keskinkertaista huonommin (29,1% lannoitemenoista) ja sen tuottavuus on tämän vuoksi puolitoista kertaa *keskitasoa alhaisempi*. Tämä pääoman yleisen sarron eniten polkema valtava farmimassa, jonka hallussa on kolmannes koko maasta, omaa vähemmän kuin neljänneksen (22,1%) tuotannon kokonaissummasta, tuotteen kokonaisarvosta.— — —

Maan määrän mukaan suoritetun ryhmityksen merkitystä koskevan kysymyksen johdosta voimme näin ollen tehdä sellaisen yleisen johtopäätöksen, ettei tätä ryhmitystä saa

katsoa kokonaan kelpaamattomaksi. Ei vain saa milloinkaan unohtaa, että se peittelee pientuotannon joutumista suur-
tuotannon syrjäyttämäksi, peittelee sitä enemmän, mitä laa-
jemmin ja nopeammin kehittyä maanviljelyksen voimape-
räistäminen, mitä tuntuvampaa eroavuutta on talouksien
välillä samaan pinta-alayksikköön sijoitetun pääoman mää-
rän kannalta. Nykyisin tutkimusmenetelmin, jotka antavat
erittäin hyvän ja erittäin runsaan tietovarannon jokaisesta
erillisestä taloudesta, tarvitsisi vain esim. yhdistää kaksi
ryhmittymismenetelmää,— sanokaamme jakaa kaikki viisi
maan määrän mukaan muodostettua ryhmää kolmeen tai
kahteen alaryhmään palkkatyön käytön paljouden perus-
teella. Kun sitä ei tehdä, niin huomattavissa määrin siihen
on syynä juuri se, että pelätään liian peittelemättömästi
kuvattua todellisuutta, liian räikeää kuvaa pienviljelijäin
suuren joukon poljetusta asemasta, kurjuudesta, taloudelli-
sista häviöstä ja pakkoluovutuksesta; niiden asemaa kau-
nistelevat niin „mukavasti” ja „huomaamattomasti” kapita-
listiset „malli”-taloudet, jotka maa-alansa puolesta ovat
niin ikään „pieniä” ja muodostavat pienen vähemmistön
osattomien suuressa joukossa. Tieteen kannalta katsoen ei
kukaan rohkene väittää sitä vastaan, että ei vain maalla,
vaan myös pääomalla on merkityksensä nykyaikaisessa
maanviljelyksessä. Tilastotekniikan kannalta tai tilastolli-
sen työmäärän kannalta katsoen ei 10—15 ryhmää
kokonaislukuna ole lainkaan liian paljon verrattuna esim.
vuoden 1907 saksalaisen tilaston 18 + 7 maa-alaryhmään.
Tämä tilasto, jossa on ryhmitetty mitä rikkain aineisto
5.736.082 taloudesta noin moneen ryhmään maa-alan
mukaan, on mallinäyte virkamiesmäisestä rutiinista, tie-
teellisestä roskasta ja järjettömästä numeroilla leikkimi-
sestä, sillä tällaisten ryhmien moisen määrän tunnustami-
selle tyypilliseksi ei ole olemassa järkevien, tarkoituksen-
mukaisten, tieteen ja elämän hyväksymien perusteiden
varjoakaan.

14. PIENVILJELIJAIN PAKKOLUOVUTUS

Kysymys pienviljelijäin pakkoluovutuksesta on tavatto-
man tärkeä kapitalismin ymmärtämiseksi ja arvioimiseksi
maanviljelyksessä yleensä. Ja nykyaikaiselle, porvarillisten
katsomusten ja ennakkoluulojen läpeensä kyllästämmälle

poliittiselle taloustieteelle ja tilastotieteelle on erittäin luonteenomaista se, että nimenomaan tätä kysymystä ei tutkita juuri ollenkaan tai tutkitaan vähiten huolellisesti.

Yleiset tiedot kaikista kapitalistisista maista näyttävät, että kaupunkilaisväestö kasvaa maalaisväestön kustannuksella, että väestö pakenee maaseudulta. Yhdysvalloissa tämä prosessi on käynnissä keskeytymättömästi. Kaupunkilaisväestön prosentti kohosi vuonna 1880 olleesta 29,5%:sta 36,1%:iin vuonna 1890, 40,5%:iin vuonna 1900 ja 46,3%:iin vuonna 1910. Kaupunkilaisväestö kasvaa maan kaikilla alueilla nopeammin kuin maalaisväestö: pohjoisella teollisuusalueella maaseutuväestö kasvoi vuosien 1900—1910 välisenä aikana 3,9%, kaupunkiväestö 29,8%; entisessä orjanomistuksellisessa etelässä edellinen 14,8% ja jälkimmäinen 41,4%; siirtoasutettavassa lännessä edellinen 49,7% ja jälkimmäinen 89,6%.

Noin yleinen prosessi olisi ehdottomasti pitänyt tutkia myös maataloudellisia tilastotiedusteluja suoritettaessa. Herää aivan itsestään tieteellisessä suhteessa mitä tärkein kysymys, mistä maaseudun väestönosista, kerroksista ja ryhmistä maalta pakenevat ovat lähtöisin ja minkälaiset olot tuota pakolaisuutta aiheuttavat. Kun kerran joka kymmenes vuosi kerätään mitä yksityiskohtaisimmat tiedot jokaisesta maatalousyrityksestä, jokaisesta talouden karaan kuuluvasta eläimestä, niin olisi vallan helppoa tehdä kysymys, kuinka monta ja minkälaisia farmeja on myyty tai annettu vuokralle kaupunkiin muuttamisen takia, kuinka monta perheenjäsentä ja minkälaisissa olosuhteissa hylkäävät maanviljelyksen väliaikaisesti tai ainiaaksi. Mutta tällaisia kysymyksiä ei tehdä ja tutkimuksissa ei mennä noita virallisia kaavamaisia numeroja pitemmälle: „maalaisväestö väheni vuosien 1900—1910 välisenä aikana 59,5%:sta 53,7%:iin”. Aivan kuin tutkijat eivät aavistaisikaan, miten paljon puutetta, sortoa ja kurjuutta piileekään noiden kaavamaisten numeroiden takana. Porvarilliset ja pikkuporvarilliset taloustieteilijät eivät useissa tapauksissa halua edes huomata sitä ilmeistä yhteyttä, mikä on väestön maalta pakenemisen ja pientuottajien taloudelliseen häviöön joutumisen välillä.

Meille ei jää muuta neuvoksi kuin yrittää koota yhteen vuoden 1910 tilastossa olevat suhteellisesti hyvin vajavaiset

ja kerrassaan huonosti käsitellyt tiedot pienviljelijäin pakkoluovutuksesta.

Meillä on tiedot farmien hallintamuodoista: omistajien luvusta, jotka on jaettu sellaisiin, jotka omistavat farminsa *kokonaan*, ja sellaisiin, jotka omistavat vain *osan* hallinnassaan olevasta farmista, ja sitten sellaisista vuokramiehistä, jotka vuokraavat sato-osaa vastaan, ja sellaisista vuokramiehistä, jotka vuokraavat maata rahamaksusta. Nämä tiedot on jaettu alueittain, mutta talousryhmittäin niitä ei ole jaettu.

Otamme kokonaisluvut vuosilta 1900 ja 1910 ja saamme ennen kaikkea seuraavanlaisen kuvan:

Koko maaseutuväestö kasvanut	11,2%
Farmien kokonaisluku suurentunut	10,9%
Omistajien kokonaisluku suurentunut	8,1%
<i>Koko</i> farmin omistavien kokonaisluku suurentunut	4,8%

On selvää, että tämä kuva merkitsee pienviljelyksen kasvavaa pakkoluovutusta. Maalaisväestön luku kasvaa hitaammin kuin kaupunkilaisväestön. Farmarien luku hitaammin kuin maalaisväestön luku; omistajien luku hitaammin kuin farmarien luku; *koko* farmin omistavien luku hitaammin kuin yleensä farminomistajain luku.

Omistajien prosenttiosa farmarien kokonaisluvussa on koko ajan jo useampien vuosikymmenien kuluessa pienentynyt. Mainittu prosentti teki:

vuonna 1880 —	74,0%
• 1890 —	71,6%
• 1900 —	64,7%
• 1910 —	63,0%

Vuokramiesten prosenttiosuus kasvaa vastaavasti, jota paitsi osavuokraajien luku kasvaa nopeammin kuin rahalla-vuokraajien luku. Osavuokraajien prosentti teki vuonna 1880 — 17,5%, sitten 18,4% ja 22,2% ja vuonna 1910 jo 24,0%.

Se, että omistajien osuuden pieneminen ja vuokramiesten osuuden kasvaminen merkitsee ylipäänsä pienviljelijäin taloudellista häviötä ja niiden syrjäyttämistä, näkyy seuraavista numerotiedoista:

Farmiluokat:	Prosentteissa farmeja, jotka omistivat talouskarjaa hevosia					
	1900	1910	±	1900	1910	±
Omistajat	96,7	96,1	—0,6	85,0	81,5	—3,5
Vuokramiehet	94,2	92,9	—1,3	67,9	60,7	—7,2

Omistajat ovat molempina vuosina kaikissa suhteissa taloudellisesti korkeammalla tasolla. Vuokramiesten asema huononee *tuntuvammin* kuin omistajien asema.

Katsokaamme eri alueita koskevia tietoja.

Kuten edellä jo mainitsimme, vuokramiesten luku on kaikkein suurin etelässä, ja siellä se kasvaa nopeimmin: 47,0%:sta vuonna 1900 49,6%:iin vuonna 1910. Pääoma murskasi orjanomistuksen puoli vuosisataa sitten *palauttaakseen* sen nyt takaisin uudistetussa muodossa, nimittäin osavuokrauksen muodossa.

Pohjoisessa on vuokramiesten luku huomattavasti pienempi ja kasvaa paljon hitaammin: kaikkiaan 26,2%:sta vuonna 1900 26,5%:iin vuonna 1910. Lännessä on vuokramiehiä kaikkein vähimmän ja *vain* siellä niiden luku ei suurene, vaan pienenee: 16,6%:sta vuonna 1900 14,0%:iin vuonna 1910. „Tavattoman alhainen vuokrafarmien prosentti”, sanotaan vuoden 1910 tilaston yhteenvedoissa, „on havaittavissa Vuoristovaltioissa ja Tyynen meren valtioissa” (nämä kaksi aluetta muodostavatkin yhdessä „lännen”); „ilmeisesti tällainen asiointi johtuu siellä etupäässä siitä, että nämä molemmat alueet on asutettu vasta hiljattain ja että monet farmarit siellä ovat homesteadien omistajia” (t.s. saaneet vapaan asuttamattoman maapalstan ilmaiseksi tai mitättömästä hinnasta), „jotka ovat saaneet maapalstansa hallitukselta” (V nidos, s. 104).

Tässä näemme erittäin havainnollisesti Yhdysvaltojen erikoisuuden, josta olemme jo monesti maininneet ja joka on siinä, että siellä on asuttamattomia, vapaita maita. Tämä erikoisuus selittää toisaalta sen, miksi kapitalismi kehittyy Amerikassa tavattoman laajasti ja nopeasti. Maan yksityisomistuksen puuttuminen laajan maan joillakin alueilla ei poista kapitalismia — huomatkoot narodnikkimme tämän! — vaan päinvastoin laajentaa sille perustaa, jouduttaa sen kehitystä. Toisaalta tämä erikoisuus, jota kauan sitten asutetuissa vanhoissa Euroopan kapitalistisissa maissa ei

lainkaan tunnetta, *hämää* Amerikassa pienviljelijäin pakko-
luovutusprosessia, joka on käynnissä maan jo asutetuilla ja
teollisesti pisimmälle kehittyneillä alueilla.

Ottakaamme pohjoisvaltiot. Saamme seuraavanlaisen
kuvan:

	1900	1910	Lisäys tai vähennys
Koko maaseutuväestö (milj.)	22,2	23,1	+3,9%
Kaikkiaan farmeja (tuhansia)	2.874	2.891	+0,6%
Kaikkiaan omistajia (tuhansia)	2.088	2.091	+0,1%
Koko farmin omistajia (tuhansia).....	1.794	1.749	-2,5%

Tässä emme näe ainoastaan omistajien luvun suhteellista
pienenemistä, emme ainoastaan heidän syrjäyttämistä far-
marien kokonaislukuun verrattuna j.n.e., vaan suorastaan
jopa omistajien luvun *absoluuttista pienenemistä*, samalla
kun tuotanto kasvaa Yhdysvaltojen pääosassa, jossa on
60% koko valtakunnan viljellystä maasta!

Sitä paitsi ei saa myöskään unohtaa, että neljästä „poh-
joisen” muodostavasta alueesta *yhdellä* alueella, nimittäin
Luoteisissa keskivaltioissa *vielä nykyäänkin jaetaan home-
steadeja*, joiden yhteenlaskettu maa-ala teki kymmenen vuo-
den aikana, 1901—1910, 54 miljoonaa eekkeriä.

Kapitalistinen pienviljelyksen pakko-
luovutustendenssi vaikuttaa niin voimakkaasti, että Amerikan „pohjois-
alueella” maanomistajien luku *absoluuttisesti pienenee*,
vaikka siellä jaetaan kymmeniä miljoonia eekkereitä asutta-
mattomia, vapaita maita.

Vain kaksi seikkaa vielä paralysoi tätä tendenssiä Yhdys-
valloissa: 1) vielä pirstomattomien orjanomistuksellisten
plantaasien säilyminen etelässä, missä on poljettua ja nöy-
ryytettyä neekeriväestöä, ja 2) lännen asuttamattomuus. On
selvää, että nämä molemmat seikat yhdessä ovat omiaan
laajentamaan tulevaa perustaa kapitalismille, valmista-
maan edellytyksiä vielä nopeammalle ja vielä laajemmalle
kapitalismin kehitykselle. Ristiriitojen kärjistyminen ja
pientuotannon syrjäyttäminen ei katoa, vaan siirtyy laa-
jemmalle areenalle. Kapitalistista paloa ikään kuin „hidas-
tetaan”, minkä hintana on se, että sille valmistetaan valta-
vaa määrää uutta ja vielä tulenarempaa ainesta.

Edelleen. Pienviljelyksen pakkoluovutusta koskevassa kysymyksessä meillä on tiedot karjaa omistavien farmien luvusta. Tässä Yhdysvaltoja koskevat yleiset yhteenvedot:

Prosentteissa farmeja, joilla on	1900	1910	Lisäys tai vähennys
yleensä kotitalouskarjaa	95,8	94,9	-0,9
lypsylehmiä	78,7	80,8	+2,1
hevoseja	79,0	73,8	-5,2

Nämä numerot osoittavat, että omistajien luku verrattuna farmarien kokonaislukuun pienenee. Lypsylehmiä omistavien prosenttisuhde on kasvanut, mutta ei niin paljon kuin hevoseja omistavien prosenttisuhde on pienentynyt.

Tarkastelkaamme numerotietoja kahden tärkeimmän karjalajin osalta talousryhmittäin.

Farmiryhmät	Lypsylehmiä omistavien farmien prosentti		Lisäys tai vähennys
	1900	1910	
Alle 20 eekkeriä	49,5	52,9	+3,4
20—49 "	65,9	71,2	+5,3
50—99 "	84,1	87,1	+3,0
100—174 "	88,9	89,8	+0,9
175—499 "	92,6	93,5	+0,9
500—999 "	90,3	89,6	-0,7
1.000 eekkeriä tai enemmän.....	82,9	86,0	+3,1
Koko Yhdysvallat	78,7	80,8	+2,1

Tästä näemme, että eniten on lisääntynyt *pienten*, lypsykarjaa pitävien farmien luku, sitten latifundioiden ja edelleen keskikokoisten farmien luku. 500—999 eekkeriä omistavien suurisäntien ryhmässä on lypsykarjafarmien prosenttisuhde pienentynyt.

Yleensä tässä näyttää voiton puolella olevan pienviljelys. Huomautamme kuitenkin, että lypsykarjan omistuksella on maataloudessa kahdenlainen merkitys: toisaalta se voi merkitä hyvinvoinnin yleistä kasvua ja ravitsemuksen paranemista. Toisaalta — ja useimmiten — se merkitsee kaupallisen maanviljelyn ja karjanhoidon yhden alan kehitystä: maidon tuotantoa myytäväksi kaupunkeihin ja teollisuuskeskuksiin. Ylempänä saimme nähdä, että amerikkalaiset

tilastotieteilijät ovat erottaneet tällaiset farmit, „maito”-farmit, erikoiseen ryhmään perustulolähteen mukaan. Tässä ryhmässä on viljeltyä maata ja yleensä kaikkea maata keskimäärää *vähemmän* tuotantosumman ollessa keskimäärää *suuremman* ja palkkatyövoiman käytön *kaksi kertaa* keskimäärää *suuremman* maa-alan yhtä eekkeriä kohti laskettuna. Pienfarmien osuuden suureneminen maitotaloudessa voi hyvin helposti merkitä — ja varmasti merkitsee — tämän tyyppin *kapitalististen* maitofarmien kasvua pienillä maapalstoilla. Tässä esitämme rinnastettaviksi tiedot lypsykarjan *keskittymisestä* Amerikassa:

A l u e e t:	Lypsylehmien keskiluku 1 farmia kohti		Lisäys
	1900	1910	
Pohjoinen	4,8	5,3	+0,5
Etelä	2,3	2,4	+0,1
Länsi	5,0	5,2	+0,2
<i>Kaikkiaan</i>	3,8	4,0	+0,2

Näemme, että pohjoinen alue, joka on rikkain lypsykarjasta, on eniten kartuttanut rikkauttaan. Tämä lisäys jakaantuu ryhmien kesken seuraavasti:

Pohjoinen Farmiryhmät:	Lypsylehmien luvun suureneminen tai pieneneminen prosentteissa vuodesta 1900 vuoteen 1910		
Alle 20 eekkeriä.....	— 4%	(farmien luvun lisäys	+ 10,0%)
20— 49 „	— 3%	(„ „ „	— 12,6%)
50— 99 „	+ 9%	(„ „ „	— 7,3%)
100—174 „	+14%	(„ „ „	+ 2,2%)
175—499 „	+18%	(„ „ „	+ 12,7%)
500—999 „	+29%	(„ „ „	+ 40,4%)
1.000 eekkeriä tai enemmän	+18%	(„ „ „	+ 16,4%)
<i>Kaikkiaan</i>	+14%	(farmien luvun lisäys	+ 0,6%)

Lypsykarjaa omistavien pienten farmien *luvun* nopeampi kasvu ei ole ehkäissyt lypsykarjan nopeampaa *keskittymistä* suuriin talouksiin.

Tarkastelkaamme nyt numerotietoja hevosia omistavien farmien luvusta. Tästä puolesta meillä on työjuhtia koskevat numerotiedot, jotka eivät kuvaa kaupallisen maanviljelyksen erikoisalaa, vaan talouden yleistä rakennetta.

Farmiryhmät:	Hevosia omistavia farmeja prosentteissa		Vähennys
	1900	1910	
Alle 20 eekkeriä.....	52,4	48,9	— 3,5
20— 49 „	66,3	57,4	— 8,9
50— 99 „	82,2	77,6	— 4,6
100—174 „	88,6	86,5	— 2,1
175—499 „	92,0	91,0	— 1,0
500—999 „	93,7	93,2	— 0,5
1.000 eekkeriä tai enemmän	94,2	94,1	— 0,1
Koko Yhdysvalloissa...	79,0	73,8	— 5,2

Tästä näemme, että hevoseetomuutta on sitä enemmän, mitä pienempiä taloudet ovat. Lukuunottamatta kaikkein pienimpiä talouksia (alle 20 eekkerin), joihin kuten tiedämme kuuluu suhteellisesti enemmän kapitalistisia farmeja kuin viereisiin ryhmiin, havaitsemme hevoseetomuuden nopeaa vähenemistä ja paljon heikompaan hevoseetomuuden kasvua. Saattaa olla, että höyryaurojen ja muunlaisten mekaanisten voimakoneiden käyttö rikkailla farmeilla josain määrin korvaa työjuhtien vähenemisen, mutta köyhimpien talouksien suureen joukkoon nähden sellainen oletamus ei tule kysymykseenkään.

Lopuksi, pakkoluovutuksen kasvu näkyy myös kiinnitettyjen farmien lukumäärää koskevista tiedoista:

A l u e e t:	Kiinnitettyjä farmeja prosentteissa		
	1890	1900	1910
Pohjoinen	40,3	40,9	41,9
Etelä	5,7	17,2	23,5
Länsi	23,1	21,7	28,6
Koko Yhdysvallat	28,2	31,0	33,6

Kiinnitettyjen farmien prosentti kasvaa alituisesti maan kaikilla alueilla, jota paitsi tiheimmin asutetuissa, teollisissa ja kapitalistisissa pohjoisvaltioissa tuo prosentti on korkein. Amerikkalaiset tilastotieteilijät toteavat (s. 159, V nidos), että kiinnitettyjen farmien luvun kasvu etelässä todennäköisesti johtuu plantaasien „pirstoutumisesta”, kun niitä myydään palstoittain neekereille sekä valkoihoisille farmaareille, jolloin maksetaan vain osa ostohinnasta muun osan muuttuessa hypoteekiksi. Orjanomistuksellisessa etelässä tapahtuu näin ollen tavallaan *lunastautumistoimitus*. Mainittakoon, että vuonna 1910 Yhdysvalloissa kuului neekereille kaikkiaan 920.883 farmia, s.o. 14,5% farmien

kokonaisluvusta. Valkoihoisten farminomistajien luku kasvoi vuosien 1900—1910 välisenä aikana 9,5%, mutta neekerien kaksi kertaa nopeammin — 19,6%. Puolen vuosisadan kuluttua orjanomistajista „saavutetun voiton” jälkeen neekerien keskuudessa yhä vielä esiintyy erikoisen tarmokasta pyrkimystä vapautumaan „plantaasinomistajista”.

Yleensä puhuen farmien kiinnittäminen ei aina merkitse puutetta, kirjoittavat amerikkalaiset tilastotieteilijät samassa paikassa, vaan useinkin pääomien hankkimista maanparannukseen y.m. Se on kiistatonta. Mutta tämän kiistattoman huomautuksen ei tule hämätä — kuten porvarillisilla taloustieteilijöillä liian usein tapahtuu — sitä tosiasiaa, että vain vähemmistö varakkaista kykenee sillä tavoin hankkimaan pääomia maanparannukseen y.m. ja käyttämään niitä tuottoisasti, — enemmistö sitä vastoin köyhtyy yhä enemmän joutuen tässä muodossa esiintyvän finanssipääoman kynsiin.

Farmarien riippuvaisuus finanssipääomasta olisi voinut — ja sen olisi pitänyt — kiinnittää puoleensa paljon enemmän tutkijain huomiota. Mutta tämä puoli asiasta kaikesta tärkeydestään huolimatta on jäänyt varjoon.

Mutta kiinnitettyjen farmien lukumäärän kasvu merkitsee joka tapauksessa sitä, että niiden hallinta siirtyy tosiasiallisesti pääoman käsiin. Paitsi niitä farmeja, joiden kiinnitys on saanut virallisen tai notariaattisen vahvistuksen, on tietenkin olemassa melkoinen määrä sellaisia yksityisvelkojen pauloihin joutuneita farmeja, joiden velkaa ei ole noin muodollisesti virallistettu tahi ei ole huomioitu tilastotiedustelussa.

15. VERTAILUKUVA TEOLLISUUDEN JA MAANVILJELYN KEHITYKSESTÄ

Kaikista puutteellisuuksistaan huolimatta amerikkalaisen tilaston antama aineisto eroaa edukseen muiden maiden vastaavanlaisesta aineistosta täydellisyytensä ja kokoamismenetelmiensä yhtäläisyyden puolesta. Siksi voidaankin vertailla teollisuudesta ja maataloudesta vuosina 1900 ja 1910 koottuja tietoja, rinnastaa kansantalouden kummankin osan talousmuodon yleistä kuvaa ja tämän muodon kehitystä. Porvarillisen taloustieteen tavanomaisimpana ideana, jota niin ikään hra Gimmer toistelee, on teollisuuden ja

maanviljelyksen *vastakkain asettelu*. Tarkastakaamme täsmällisten ja joukkoluontoisten numerotietojen nojalla, miten oikeaa tuo vastakkain asettelu on.

Aloitamme teollisuus- ja maatalousyritysten luvusta.

	Yritysten luku, tuhansia		Lisäys %%	Väestönlisäys (kaup. ja maalla) %%
	1900	1910		
Teollisuus.....	207,5	268,5	+ 29,4 %	+ 34,8 %
Maatalous.....	5.737	6.361	+ 10,9 %	+ 11,2 %

Maataloudessa on yrityksiä paljon enemmän ja ne ovat paljon pienempiä. Siinä ilmenee sen takapajuisuus, pirstoutuneisuus ja hajanaisuus.

Yritysten kokonaisluku kasvaa maataloudessa paljon hitaammin kuin teollisuudessa. Yhdysvalloissa on kaksi seikkaa, joita ei ole muissa edistyneimmissä maissa ja jotka voimistavat ja jouduttavat tavattomasti maanviljelysyritysten lukumäärän kasvua. Ensinnäkin, yhä vielä tapahtuva orjanomistuksellisten latifundioiden pirstoutuminen etelässä ja se, että neekerit ja myös valkoihoiset farmarit „lunastavat” „plantaasinomistajilta” pieniä maapalstoja; toiseksi se, että on olemassa valtavat määrät asuttamattomia, vapaita maita, joita hallitus jakaa jokaiselle halukkaalle. Ja sittenkin yritysten luku kasvaa maanviljelyksessä paljon hitaammin kuin teollisuudessa.

Syy on kahdenlainen. Toisaalta maataloudessa ovat vielä säilyneet melko tuntuvasti luontoistalouden piirteet, ja maanviljelyksestä eroaa edelleenkin erilaisia toimintoja, jotka ennen kuuluivat talonpoikaisperheen töihin — esim. erilaisten työkalujen, kotitalousesineiden y.m.s. valmistaminen ja korjaus, — mutta nyt muodostavat erillisiä teollisuusaloja. Toisaalta maataloudelle on ominaista monopoli, jota teollisuus ei tunne ja jota kapitalismin vallitessa ei voida poistaa; se on maanomistusmonopoli. Ja vaikkei maan yksityisomistusta olekaan — Yhdysvalloissa sitä ei vielääkään tosiasiallisesti ole hyvin suurilla alueilla, — niin maan joutuminen erillisten, yksityisten isäntien hallintaan synnyttää monopolin. Maan tärkeimmillä alueilla on jo koko maa varattu ja maataloudellisten yritysten määrän lisääntyminen on mahdollista vain pirstomalla jo olevia yrityksiä; uusien yritysten perustaminen vapaasti entisten rinnalle on mahdotonta. Maanomistusmonopoli muodostuu

maanviljelyksen kehityksen jarruksi, joka — toisin kuin teollisuudessa — pidättää kapitalismin kehitystä maataloudessa.

Teollisiin ja maataloudellisiin yrityksiin sijoitetun pääoman mittasuhteita ei voida tarkkuudella vertailla, sillä maan arvoon sisältyy myös maankorko. Ei auta muu kuin vertailla teollisuuteen sijoitettua pääomaa ja teollisuustuotteiden hintaa farmien koko omaisuuden kokonaisarvoon ja tärkeimmän maanviljelystuotteen hintaan. Tällöin ovat täysin vertailukelpoisia vain prosenttisuhteet, jotka osoittavat kummankin arvosumman kasvua.

		Milj. dollaria		Lisäys
		1900	1910	%%
Teollisuus	{ Kaikkien yritysten pääoma	8.975	18.428	+105,3%
	{ Tuotteiden hinta	11.406	20.671	+ 81,2%
Maanviljelys	{ Farmien koko omaisuuden hinta.....	20.440	40.991	+100,5%
	{ Kaikkien viljakasvien kokonaissadon hinta	1.483	2.665	+ 79,8%
	{ Sadon määrä milj. bush.	4.439	4.513	+ 1,7%
	{			

Näemme, että kymmenen vuoden aikana, vuodesta 1900 vuoteen 1910, teollisuuteen sijoitettu arvo ja pääoma sekä farmeilla oleva koko omaisuus ovat *kaksinkertaistuneet*. Suunnattoman suuri ja perustavaa laatua oleva eroavuus on siinä, että tärkeimmän tuotteen, viljan, tuotanto on kasvanut maanviljelyksessä mitättömän vähän, 1,7%, — ja tämä aikana, jolloin koko väestö on lisääntynyt 21,0%.

Maanviljelys jää kehityksessään jälkeen teollisuudesta — se on *kaikille* kapitalistisille maille luonteenomainen ilmiö ja eräs kaikkein syvimpiä syitä kansantalouden eri alojen välisen määräsuhteen rikkoutumiseen, puliin ja elinkustannusten kalleuteen.

Pääoma vapautti maanviljelyksen feodalismista, veti sen mukaan kauppavaihtoon ja samalla maailman taloudelliseen kehitykseen, kiskaisi sen pois keskiaikaisuuden ja patriarkaalisuuden pysähdystilasta ja näivettyneisyydestä. Mutta pääoma ei ole poistanut joukkojen poljettua asemaa, riistoa ja kurjuutta; päinvastoin, se on synnyttänyt noita onnettomuuksia uudessa asussa ja uudistanut niiden vanhoja muotoja „nykyaikaisella” perustalla. Kapitalismi ei ole poistanut ristiriitaa teollisuuden ja maanviljelyksen väliltä; päinvastoin, se laajentaa ja kärjistää sitä yhä enemmän.

Maanviljelystä painaa yhä rasittavammin pääoman sorto, pääoman, joka syntyy pääasiassa kaupan ja teollisuuden piirissä.

Maanviljelystuotteen mitätön määrällinen lisääntyminen (+ 1,7%) ja sen hinnan valtava kasvu (+ 79,8%) osoittaa meille havainnollisesti toisaalta sen, mikä merkitys on maankorolla, tuolla pakkoverolla, jonka maanomistajat perivät yhteiskunnalta. Monopoli asemansa vuoksi maanomistajat voivat käyttää teollisuuden kehityksestä jälkeen jäävän maanviljelyksen takapajuisuutta hyväkseen ja pistävät taskuunsa miljoonia ja miljardeja. Farmien koko omaisuus lisääntyi 10 vuodessa 20¹/₂ miljardia dollaria. Tästä summasta tekee rakennusten sekä karjan ja kaluston hinnan kasvu vain 5 miljardia. Maan hinta, kapitalisoitu maankorko, on 10 vuodessa kasvanut 15 miljardia (+ 118,1%).

Toisaalta me näemme tässä erittäin selvästi pienviljelijäin ja palkkatyöläisten *luokka*-aseman erilaisuuden. Tietysti, kummatkin „tekevät työtä”; tietysti, kumpiakkin pääoma riittää, vaikkakin aivan erilaisissa muodoissa. Mutta vain vulgäärit porvarilliset demokraatit saattavat tällä perusteella yhdistää nämä eri luokat yhteen ja puhua „omaan työhön perustuvasta” pienviljelyksestä. Se merkitsee nimenomaan talouden *yhteiskunnallisen* järjestelmän, sen porvarillisen muodon verhoamista ja hämäämistä nostamalla etualalle sellaisen tunnusmerkin, joka on ominainen *kaikille* edeltäneille talousmuodoille: pienviljelijän olemassaololle välttämättömän työn, henkilökohtaisen työn, fyysillisen työn.

Kapitalismin vallitessa pienviljelijästä tulee — saman tekevää, haluaako hän sitä vai ei, huomaako hän sen vai ei — tavarantuottaja. Ja tämä muuttuminen on koko asian ydin. Vaikkei pienviljelijä vielä riistä palkkatyöläisiä, niin jo yksistään tämä muutos tekee hänestä kuitenkin proletariaatin antagonistin, tekee hänestä pikkuporvarin. Hän myy tuotteitaan, proletariiri myy työvoimaansa. Pienviljelijät luokkana eivät voi olla pyrkimättä korottamaan maanviljelystuotteiden hintoja, ja se merkitsee, että he osallistuvat yhdessä suurmaanomistajien kanssa maankoron jakamiseen, että he ovat solidaarisia tilanherrojen kanssa muuta yhteiskuntaa vastaan. Pienviljelijästä tulee *luokka*-asemansa puolesta kiertämättä *pieni maanomistaja* sitä mukaa kuin tavarantuotanto kehittyy.

Palkkatyöläistenkin keskuudessa on sellaisia tapauksia, että pieni osa heistä liittyy yhteen isäntiensä kanssa koko palkkatyöväenluokkaa vastaan. Mutta se on nimenomaan luokan *pienen osan* liittymistä yhteen vastustajan kanssa *koko* luokkaa vastaan. Palkkatyöläisten, heidän luokkansa aseman parantamista ei voida kuvitella ilman joukkojen hyvinvoinnin kohoamista ja ilman joukkojen ja nykyisessä yhteiskunnassa vallitsevan pääoman, koko kapitalistien luokan välisen vastakohtaisuuden kärjistymistä. Päinvastoin, voidaan vallan hyvin kuvitella sellainen ilmiö, ja se on jopa tyypillinenkin kapitalismille, että pienviljelijäin, heidän luokkansa aseman paraneminen on tulosta heidän liittymisestäään yhteen tilanherrojen kanssa, heidän osallistumisestaan korotetun maankoron perimiseen koko yhteiskunnalta, heidän vastakohtaisuudestaan proletaarien ja puoliproletaarien joukkoihin, jotka ovat riippuvaisia kokonaan tai pääasiassa työvoiman myynnistä.

Tässä vertailemme amerikkalaisen tilaston esittämiä numerotietoja palkkatyöläisten asemasta ja lukumäärästä pienviljelijäin asemaan ja lukumäärään:

		1900	1910	Lisäys %%	
Maanviljelys	Teollisuus	Palkkatyöläisten lukumäärä (tuhan- sia)	4.713	6.615	+ 40,4 %
		Heidän työpalkkansa (milj. dollaria)	2.008	3.427	+ 70,6 %
Maanviljelys	Teollisuus	Palkkatyöläisten lukumäärä.....	?	?	noin + 47,1 %
		Heidän työpalkkansa (milj. dollaria)	357	652	+ 82,3 %
Maanviljelys	Teollisuus	Farmarien lukumäärä (tuhansia)	5.737	6.361	+ 10,9 %
		Niiden perustuotteen, viljan hinta (milj. dollaria).....	1.483	2.665	+ 79,8 %

Teollisuustyöläiset ovat *menettäneet*, sillä heidän työpalkkansa on kohonnut vain 70,6% („vain”, sillä melkein entinen viljamäärä, 101,7% entiseen määrään verrattuna, maksaa nyt 179,8% entiseen hintaan verrattuna!!) työläisten lukumäärän lisääntyessä kokonaista 40%.

Pienviljelijät pienmaanomistajina ovat *hyötäneet* proletariaatin kustannuksella. Pienviljelijäin lukumäärä on kasvanut kaikkiaan 10,9% (vaikka erotetaan erikseen vain pienet farmarit, niin sittenkin lisäys on vain 11,9%), tuot-

teen määrä niillä ei ole lisääntynyt juuri ollenkaan (+ 1,7%), mutta tuotteen hinta on kasvanut 79,8%.

Kauppa- ja finanssipääoma on tietysti ottanut itselleen leijonanosan tuosta maankorosta, mutta sittenkin pienviljelijäin ja palkkatyöläisten luokka-asema niiden keskinäis-suhteiden kannalta vastaa kokonaisuudessaan pikkuporvarin ja proletaarin asemaa.

Palkkatyöläisten lukumäärän kasvu *ohittaa* väestön kasvun (ensin mainittu + 40%, jälkimmäinen + 21%). Pientuottajien ja pienviljelijäin pakkoluovutus voimistuu. Väestön proletarisoituminen kasvaa*.

Farmarien lukumäärän kasvu — ja vielä enemmän, kuten tiedämme, heidän keskuudessaan olevien farminomistajien lukumäärän kasvu — *jää jälkeen* väestön kasvusta (10,9% ja 21%). Pienviljelijöistä tulee yhä enemmän monopolisteja, pieniä maanomistajia.

Luokaamme nyt katsaus pien- ja suurtuotannon välisiin suhteisiin teollisuudessa ja maanviljelyksessä. Teollisuuden osalta numerotiedot ovat peräisin vuosilta 1904 ja 1910 eivätkä vuosilta 1900 ja 1910.

Teollisuusyritykset jaamme kolmeen pääryhmään tuotannon mittasuhteiden mukaan lukien pieniksi yrityksiksi ne, joiden tuottosumma on alle 20.000 dollarin, keskisuuriksi 20:stä 100 tuhanteen dollariin ja suuriksi ne, joiden tuotto on 100.000 dollaria tai enemmän. Maataloudellisia yrityksiä emme voi ryhmittää muuten kuin maa-alan mukaan. Pieniksi farmeiksi laskemme alle 100 eekkeriä omaavat, keskisuuriksi 100:sta 175 eekkeriin ja suuriksi ne, joilla on maata 175 eekkeriä tai enemmän.

Yritysryhmät:		Yritysten luku, tuhansia				Lisäys % %
		1900	%	1910	%	
Teolli- suus	Pienet yritykset	144	66,6	180	67,2	+25,0%
	Keskisuuret	48	22,2	57	21,3	+18,7%
	Suuret	24	11,2	31	11,5	+29,1%
	<i>Yhteensä</i>	216	100,0	268	100,0	+24,2%
Maa- talous	Pienet yritykset	3.297	57,5	3.691	58,0	+11,9%
	Keskisuuret	1.422	24,8	1.516	23,8	+ 6,6%
	Suuret	1.018	17,7	1.154	18,2	+13,3%
	<i>Yhteensä</i>	5.737	100,0	6.361	100,0	+10,9%

* Palkkatyöläisten luku maanviljelyksessä tai oikeammin niiden luvun kasvu on saatu yhtälöstä: 82,3 : 70,6 = x : 40,4, jolloin x = 47,1.

Osoittautuu, että kehitys tapahtuu ihmeellisen yhtäläisesti.

Sekä teollisuudessa että maanviljelyksessä vähenee juuri keskisuurten yritysten osuus; niiden luku kasvaa hitaammin kuin pienten ja suurten yritysten luku.

Sekä teollisuudessa että maanviljelyksessä pienten yritysten luku kasvaa hitaammin kuin suurten.

Minkälaisia muutoksia tapahtuu eri tyyppisten yritysten taloudellisessa mahdissa tai taloudellisessa osuudessa? Teollisten yritysten osalta meillä on numerotiedot tuotteen arvosta, maataloudellisten osalta farmien kaiken omaisuuden hinnasta:

Yritysryhmät:		Miljoonia dollareita				Lisäys	
		1900	%	1910	%	%	%
Teollisuus	Pienet yritykset	927	6,3	1.127	5,5	+	21,5%
	Keskisuuret	2.129	14,4	2.544	12,3	+	19,5%
	Suuret	11.737	79,3	17.000	82,2	+	44,8%
	<i>Yhteensä</i>	14.793	100,0	20.671	100,0	+	39,7%
Maatalous	Pienet yritykset	5.790	28,0	10.499	25,6	+	81,3%
	Keskisuuret	5.721	28,0	11.089	27,1	+	93,8%
	Suuret	8.929	43,6	19.403	47,3	+	117,3%
	<i>Yhteensä</i>	20.440	100,0	40.991	100,0	+	100,5%

Tässäkin kehitys tapahtuu ihmeellisen yhtäläisesti.

Sekä teollisuudessa että maanviljelyksessä vähenee niin pienten kuin keskisuurtenkin yritysten osuus ja kasvaa vain suurten yritysten osuus.

Toisin sanoen niin teollisuudessa kuin maanviljelyksessäkin suurtuotanto syrjäyttää pientuotantoa.

Teollisuuden ja maanviljelyksen välinen eroavuus on tässä tapauksessa siinä, että teollisuudessa pienten yritysten osuus on kasvanut jonkin verran enemmän kuin keskisuurten osuus (+ 21,5% ja + 19,5%), mutta maanviljelyksessä päinvastoin. Tämä ero ei tietenkään ole kovin suuri eikä sen perusteella voida tehdä mitään yleistäviä johtopäätöksiä. Mutta tosiasia kuitenkin on se, että viimeisen vuosikymmenen aikana maailman edistyneimmässä kapitalistisessa maassa pientuotanto on teollisuudessa voimistunut enemmän kuin keskisuuri tuotanto, mutta maanviljelyksessä on tapahtunut päinvastoin. Tämä tosiasia

osoittaa, miten hataria ovat porvarillisten taloustieteilijäin keskuudessa levinneet väitteet siitä, että teollisuus muka vahvistaa ehdottomasti ja poikkeuksetta sen lain, että suur-tuotanto syrjäyttää pientuotantoa, mutta maanviljelys kumoaa sen.

Yhdysvaltojen maanviljelyksessä suur-tuotanto ei ainoas-taan syrjäytä pientuotantoa, vaan se tapahtuu paljon laki-määräisemmin ja säännöllisemmin kuin teollisuudessa.

Tällöin ei pidä unohtaa edellä todistamaamme seikkaa, nimittäin sitä, että maanviljelystalouksien maa-alan mukai-nen ryhmitys *peittelee* pientuotannon joutumista suur-tuotannon syrjäyttämäksi.

Mitä tulee jo saavutettuun keskittymistasoon, niin siinä suhteessa maanviljelys on jäänyt hyvin pahasti jälkeen. Teollisuudessa 11% yrityksistä, suuret tuotantolaitokset, pitävät hallussaan yli kahdeksan kymmenesosaa koko tuo-tannosta. Pienten yritysten osuus on mitätön: $\frac{2}{3}$:lla kaikista yrityksistä on hallussaan 5,5% tuotannosta! Maanviljelys on tähän verrattuna vielä pirstoutunutta: 58%:lla pien-yrityksistä on hallussaan neljännes farmien kaiken omai-suuden kokonaisarvosta; 18%:lla yrityksistä, suuryrityk-sillä, on vähemmän kuin puolet (47%). Maanviljelysyritys-ten kokonaisluku ylittää enemmän kuin 20-kertaisesti teollisuusyritysten luvun.

Tämä vahvistaa sen jo aikoja sitten tehdyn johtopäätök-sen, että kapitalismi maanviljelyksessä, jos sen kehitystä verrataan teollisuuden kehitykseen, on lähempänä manu-faktuuriastetta kuin koneellista suurteollisuutta. Maanvil-jelyksessä vallitsee vielä lihasvoimatyö ja koneiden käyttö on suhteellisesti tavattoman heikkoa. Mutta esitetyt numero-tiedot eivät laisinkaan ole todisteena siitä, ettei maan-viljelystuotannon yhteiskunnallistaminen olisi mahdollista kehityksensä tälläkin asteella. Ken pitää käsissään pank-keja, hän pitää *välittömästi* käsissään kolmasosaa koko Amerikan farmeista ja välillisesti hän hallitsee koko farmi-massaa. Tuotannon järjestäminen saman, yhteisen suunnitelman mukaan miljoonissa talouksissa, jotka antavat yli puolet kokonaistuotannon summasta, on kaikenlaisten liit-tojen, yhteydenpitotekniikan ja liikennelaitoksen nykyi-sen kehitystason vallitessa täysin toteutettavissa oleva asia.

16. YHTEENVEDOT JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhdysvalloissa vuosina 1900 ja 1910 suoritettut maataloustiedustelut ovat tällä kansantalouden alalla yhteiskunnallisen tilastotieteen viimeinen sana. Se on edistyneimpien maiden parasta saatavissa olevaa aineistoa, joka käsittää miljoonia talouksia ja antaa mahdollisuuden tehdä tarkkoja tosiasioihin perustuvia johtopäätöksiä ja yhteenvetoja maatalouden kehityksestä kapitalismin vallitessa. Tämän kehityksen lakeja voidaan mainitun aineiston perusteella tutkia eritoten vielä senkin takia, että Amerikan Yhdysvallat on maa, jonka kaikkein laajimmassa kapitalistisessa maanviljelyksessä on mitä moninaisimpia suhteita, mitä runsaimmin erilaisia vivahteita ja muotoja.

Siellä havaitsemme toisaalta siirtymistä maanviljelyksen orjanomistuksellisesta — tahi, mikä tässä tapauksessa on samaa, feodaalisesta — muodosta kaupalliseen ja kapitalistiseen muotoon; toisaalta kapitalismin erittäin laajaa ja nopeaa kehitystä vapaimmassa ja edistyneimmässä porvarillisessa maassa. Ja rinnan sen kanssa varsin laajaa siirtoasuttamista, joka on saatettu demokraattis-kapitalistisille raiteille.

Siellä havaitsemme sekä kauan sitten asutettuja, sangen teollistettuja ja hyvin voimaperäisesti kehittyneitä alueita, jotka ovat samanlaisia kuin sivilisoidun, vanhanaikaista kapitalismia edustavan länsi-Euroopan useimmat seudut, että alkeellisen, laajaperäisen maanviljelyksen ja karjanhoidon alueita, sellaisia kuin eräät Venäjän syrjäseudut tai eräät alueet Siperiassa. Havaitsemme sekä suurten että pienten farmien mitä erilaisimpia tyyppejä: entisen orjanomistuksellisen etelän ja siirtoasuttavan lännen kuin myös kapitalistisesti pitkälle kehittyneen Atlantin valtameren pohjoisrannikon suuria latifundioita ja plantaatseja; — sekä osaviljelijäneekerien pieniä farmeja että kapitalistisia pienfarmeja, jotka tuottavat teollisissa pohjoisvaltioissa markkinoitavaksi maitoa tai vihanneksia tahi Tyynen meren rannikolla hedelmiä; — sekä palkkatyötä käyttäviä „vehnätehtaita” että „itsenäisten” pienviljelijäin *homesteadeja*, joiden omistajia vielä kiehtoo lapsellinen harhakuvitelma elämästä „kättensä työllä”.

Suhteiden moninaisuus on erinomaista, se käsittää sekä menneisyyden että tulevaisuuden, sekä Euroopan että Venä-

jän. Vertaaminen Venäjään on erittäin opettavaa muun muassa siinä kysymyksessä, mitä seurauksia voi olla, jos kaikki maat siirtyisivät talonpojille ilman lunastusmaksua, siirtyisivät edistyksellistä, mutta ehdottoman kapitalistista tietä.

Maanviljelyksessä esiintyviä kapitalismin kehityksen yleisiä lakeja ja näiden lakien esiintymismuotojen moninaisuutta on sopivinta tutkia käyttämällä Yhdysvaltoja esimerkkinä. Ja tästä tutkimisesta saadaan johtopäätökset, jotka voidaan esittää seuraavissa lyhyissä päätelmissä.

Lihassoimatyötä käytetään maanviljelyksessä konetyöhön verrattuna verrattomasti laajemmin kuin teollisuudessa. Kone raivaa kuitenkin itselleen alituisesti jalansijaa kohottaen talouden teknillistä tasoa ja tehden siitä laajemman ja kapitalistisemman. Koneita käytetään nykyaikaisessa maanviljelyksessä kapitalistisesti.

Kapitalismin tärkeimpänä tunnusmerkkinä ja osoittimena maanviljelyksessä on palkkatyö. Palkkatyön käytön kehitys samoin kuin koneiden käytön kasvu on havaittavissa maan *kaikilla* alueilla, maatalouden kaikilla aloilla. Palkkatyöläisten luvun kasvu on nopeampaa kuin maaseutuväestön ja maan koko väestön kasvu. Farmarien luvun kasvu jää jälkeen maaseutuväestön kasvusta. Luokkaristiriidat voimistuvat ja kärjistyvät.

Suurtuotanto syrjäyttää maanviljelyksessä lakkaamatta pientuotantoa. Farmien koko omaisuutta koskevien tietojen vertailu vuosilta 1900 ja 1910 osoittaa aivan selvästi sen.

Mutta tuota syrjään joutumista on peitelty ja pienviljelijäin asema on tullut kaunistelluksi, kun vuonna 1910 tilastotutkijat rajoittuivat Amerikassa — samoin kuin he rajoittuivat melkein kaikkialla Euroopassa — talouksien luokitteluun maan määrän mukaan. Mitä laajemmin ja nopeammin maanviljelyksen voimaperäistäminen tapahtuu, sitä tuntuu vampa on tuo peittely ja kaunistelu.

Kapitalismi ei kasva ainoastaan sitä tietä, että laajaperäisen maanviljelyksen alueilla joudutetaan maa-alaltaan suurten talouksien kehitystä, vaan myös luomalla voimaperäisen maanviljelyksen alueilla tuotannon mittasuhteitten puolesta suurempia, kapitalistisesti kehittyneimpiä talouksia pienemmillä maapalstoilla.

Tuloksena on, että tuotannon keskittyminen on suurissa talouksissa tosiasiaassa voimakkaampaa, — pientuotannon

syrjäytetyksi joutuminen menee tosiasiaassa paljon pitemmälle ja syvemmälle kuin mitä tavalliset numerotiedot maa-alan mukaan ryhmitetyistä erisuuruisista farmeista osoittavat. Vuoden 1900 tilastotiedustelun numerotiedot, jotka on käsitelty huolellisemmin, yksityiskohtaisemmin ja tieteellisemmin, eivät jätä siinä suhteessa pienintäkään epäilystä.

Pienviljelyksen pakkoluovutus edistyy. Viimeisten vuosikymmenien aikana on omistajien prosenttisuhde farmarien kokonaisluvussa alituisesti pienentynyt farmarien kokonaisluvun taas jäädessä kasvussaan jälkeen väestön kasvusta. Pohjoisessa, maan tärkeimmällä alueella, joka antaa suurimman määrän maataloustuotteita ja jossa ei ole orjanomistuksen jätteitä eikä valtavaa siirtoasutusta, koko farmin omistajien luku pienenee absoluuttisesti. Viimeisen vuosikymmenen aikana on pienentynyt sellaisten farmarien prosenttimäärä, jotka yleensä omistavat karjaa; vastakohtana lypsykarjaa omistavien isäntien prosenttimäärän lisääntymiselle on lisääntynyt ja paljon enemmän lisääntynyt hevosettomien prosenttimäärä, varsinkin pienfarmarien keskuudessa.

Yleensä puhuen teollisuutta ja maanviljelystä koskevien samanluontoisten ja samaa ajankohtaa koskevien tietojen vertailu osoittaa, että vaikka maanviljelys on paljon takapajuisempaa kuin teollisuus, niin niiden kehityslait ovat hämmästyttävän yhtäläiset suurtuotannon syrjäyttäessä pientuotantoa niissä kummassakin.

ESIPUHE N. BUHARININ KIRJASEEN „MAAILMANTALOUS JA IMPERIALISMI”

Sen aiheen tärkeys ja ajankohtaisuus, jota N. I. Buharin teoksessaan käsittelee, ei kaipaa erikoisia selityksiä. Kysymys imperialismista ei ole ainoastaan eräs oleellisimpia kysymyksiä, vaan jopa kaikkein oleellisin kysymys sillä taloustieteen alalla, joka tutkii kapitalismin muodonmuutoksia uusimmalla ajalla. Jokaisen, joka on kiinnostunut nykyisen yhteiskuntaelämän mistä alasta tahansa eikä yksistään vain taloustieteen alasta, on ehdottomasti tutustuttava tätä seikkaa koskeviin tosiasioihin, joita tekijä on valikoinut niin runsaasti viimeaikaisista aineistoista. On itsestään selvää, ettei nykyisen sodan konkreettisesta historiallisesta arvioinnista voi olla puhettakaan, ellei tuon arvion perustaksi oteta imperialismien olemuksen täydellistä selvittämistä niin sen taloudelliselta kuin poliittiseltakin puolelta. Muuten ei voida laisinkaan käsittää talous- ja diplomatiahistoriaa viimeisten vuosikymmenien ajalta, ja ilman sitä on naurettavaa puhuakin oikean näkökannan kehittämisestä sotakysymyksessä. Marxilaisuus ilmentää tässä kysymyksessä erittäin selväpiirteisesti yleensä nykyaikaisen tieteen vaatimuksia, ja sen näkökannalta saattaa vain synnyttää hymyilyä sellaisten menetelmien „tieteellinen” merkitys, joiden mukaan sodan konkreettinen historiallinen arvio on siinä, että diplomaattisista „asiakirjoista” ja ajankohdan poliittisista tapahtumista y.m.s. temmataan pieniä irrallisia tosiasioita, jotka ovat mieluisia tai sopivia jonkun yhden maan vallassaoleville luokille. Esimerkiksi hra Plehanovin oli täydellisesti luovuttava marxilaisuudesta voidakseen vaihtaa imperialismien — uusimman, korkealle kehittyneen, kypsyneen ja ylikypsyneen kapitalismin

taloudellisten suhteiden järjestelmän — perusominaisuuksien ja -tendenssien analyysin parin sellaisen pienen tosiasian onkimiseen, jotka ovat mieluisia Purishkevitsheille ynnä Miljukoveille. Tällöin tieteellinen imperialismi-käsite mataloitetaan jonkinlaiseksi kahden juuri edellä mainitun imperialistin välittömien kilpailijain ja vastustajien solvaamiseksi, vaikka nämä imperialistit ovat aivan samalla luokkapohjalla kilpailijoittensa ja vastustajiensa kanssa! Meidän aikanamme, unhoitettujen sanojen, kadotettujen periaatteiden, nurinmenneiden maailmankatsomusten sekä syrjään työnnettyjen päätöslauselmien ja juhlallisten lupauksen aikana sitä ei kannata ihmetellä.

N. I. Buharinin teoksen tieteellinen merkitys on erikoisesti siinä, että hän tarkastelee maailmantalouden tärkeimpiä tosiasioita, jotka koskevat imperialismia kokonaisuutena, korkeimmalle kehittyneen kapitalismin tietynä kehitysasteena. On ollut suhteellisen „rauhallisen” kapitalismin kausi, jolloin kapitalismi Euroopan edistyneimmissä maissa voitti täydellisesti feodalismia ja saattoi kehittyä *verrattain* rauhallisesti ja tasaisesti, laajentuen „rauhallisesti” valtavan laajoille, vielä valtaamattomille maa-alueille ja sellaisiin maihin, joita ei vielä oltu vedetty lopullisesti kapitalismin pyörteeseen. Mutta tuonakin kautena, joka voidaan likimäärin merkitä vuosiluvuilla 1871—1914, „rauhallinen” kapitalismi loi tietysti sellaiset olosuhteet, jotka olivat hyvin kaukana todellisesta „rauhasta” niin sotilaallisessa kuin yleensä luokkasuhteidenkin mielessä. Edistyneimpien maiden väestön yhdeksälle kymmenesosalle, siirtomaiden ja takapajuisten maiden väestön sadoille miljoonille tuo kausi ei ollut „rauhaa”, vaan sortoa, kärsimyksiä ja kauhuja, jotka olivat sitäkin kauheampia, kun ne näyttivät „loputtomalta kauhistukselta”. Tuo kausi on mennyt palautumattomasti ohi, se on vaihtunut suhteellisesti paljon rajumpaan, hyppäyksiä, katastrofeja ja selkkauksia käsittävään kauteen, jolloin laajoille väestöjoukoille ei enää ole niinkään tyypillistä „lopun kauhistus” kuin „kauhistuttava loppu”.

Tämän yhteydessä on erittäin tärkeää panna merkille, että tuota vaihdosta ei ole saanut aikaan mikään muu kuin kapitalismin ja yleensä tavarantuotannon syvimpien ja pohjimmaisten tendenssien välitön kehitys, laajeneminen ja jatkuminen. Vaihdon kasvu ja suurtuotannon kasvu —

siinä ne perustendenssit, jotka on havaittu vuosisatojen ajan ehdottomasti koko maailmassa. Ja vaihdon kehityksen tietyllä asteella, suurtuotannon kehityksen tietyllä asteella, nimenomaan sillä asteella, joka saavutettiin likipitäen XIX ja XX vuosisadan vaihteessa, vaihto sai aikaan taloudellisten suhteiden sellaisen kansainvälistymisen, pääoman sellaisen kansainvälistymisen, suurtuotanto muuttui jo niin suureksi, että vapaan kilpailun tilalle alkoi tulla monopoli. Silloin eivät enää olleet tyypillisiä „vapaasti” kilpailevat — kotimaassa ja *maiden välisissä suhteissa* — tuotantolaitokset, vaan liikemiesten monopoliyhtymät, trustit. Maailman tyypilliseksi „valtiaaksi” oli jo tullut finanssipääoma, joka on erittäin liikkuvaa ja joustavaa, tavattoman punoutunutta sekä maan rajojen sisällä että kansainvälisesti, tavattoman persoonatonta ja välittömästi tuotannosta irtaantunutta ja joka keskittyy tavattoman helposti ja on jo keskittynyt tavattoman pitkälle, joten koko maailman kohtalot ovat kirjaimellisesti muutaman sadan miljardöörin ja miljonnäärin käsissä.

Abstraktisen teoreettisesti päätellen voidaan tulla johtopäätökseen, johon muuten Kautsky on tullutkin — hieman toista tietä, mutta samoin käännettyään selkensä marxilaisuudelle — nimittäin: ettei enää ole kovin kaukana noiden pääoman magnaattien yhdistymisenkään koko maailman mitassa yhtenäiseksi yleismaailmalliseksi trustiksi, joka tuo valtiollisesti toisistaan eristettyjen finanssipääomien kilpailun ja taistelun tilalle kansainvälisesti yhdistyneen finanssipääoman. Tällainen johtopäätös on kuitenkin yhtä abstraktinen, yksinkertaistettu ja väärä, kuin meikäläisten „struvelaisten” ja „ekonomistien” viime vuosisadan 90-luvulla tekemä analoginen johtopäätös, kun he kapitalismin edistykellisyys, sen kiertämättömyyden, sen Venäjällä lopullisesti saavuttaman voiton nojalla tekivät milloin apologeettisia päätelmiä (kapitalismin kumartelu, kapitalismin sopeutuminen, ylistely taistelun asemesta), milloin apoliittisia päätelmiä (t.s. sellaisia, jotka kieltävät politiikan tai kieltävät politiikan tärkeyden sekä yleispoliittisten järkytysten todennäköisyyden j.n.e.; tämä on erikoisesti „ekonomistien” virhe), jopa suorastaan „lakkolaismielisiä” päätelmiä („yleislakko” lakkoliikkeen sellaisena apoteosina, että unohdetaan ja jätetään huomiotta liikkeen muut muodot ja „hypätään” kapitalismista suoraa päätä

kapitalismin voittamiseen puhtaasti lakkotietä, yksinomaan lakkotietä). On olemassa merkkejä siitä, että se kiistämätön tosiasia, että kapitalismi on edistyksellistä puolittain poroporvarilliseen vapaan kilpailun „paratiisiin” verrattuna, että imperialismi ja sen lopullinen voitto „rauhallisesta” kapitalismista maailman edistyneimmissä maissa on väistämätön, saattaa nytkin johtaa yhtä monilukuisiin ja moninaisiin poliittisiin ja apoliittisiin virheisiin ja kummeluksiin.

Kautskyn ilmeinen pesäero marxilaisuudesta ei muuten ilmene politiikan kieltämisenä tai unohtamisena, ei „hyp-päyksenä” varsinkin imperialismiin kaudella esiintyvien monilukuisten ja monenlaisten poliittisten selkkausten, järkytysten ja mullistusten yli, ei imperialismiin apologetiikkana, vaan haaveiluna „rauhallisesta” kapitalismista. „Rauhallinen” kapitalismi on vaihtunut ei-rauhalliseen, so-taisaan ja katastrofaaliseen imperialismiin, se Kautskyn on pakko myöntää, sillä hän on sen myöntänyt jo vuonna 1909 erikoisessa teoksessaan ⁴, jossa hän esiintyi viimeisen ker-ran ehein johtopäätöksin, kuten marxilainen. Mutta ellei saa yksinkertaisesti, suoranaisesti ja karkeahkosti haaveilla takaisinpaluusta imperialismista „rauhalliseen” kapitalis-miin, niin eikö noita itse asiassa samoja pikkuporvarillisia haaveita saisi pukea viattomien, „rauhallisesta” „ultra-imperialismista” mietiskelyjen muotoon? Jos kansallisten (oikeammin: valtiollisesti erillisten) imperialismien kan-sainvälistä yhtymää sanotaan ultraimperialismiksi, joka „voisi” poistaa erittäin epämieluiset, pikkuporvarille eri-koista rauhattomuutta ja levottomuutta tuottavat selkkauk-set, kuten sodat, poliittiset järkytykset y.m.s., niin miksei silloin voitaisi viitata kintaalla nykyiselle, jo koittaneelle, olevalle, varsin selkkaukselliselle ja katastrofaaliselle impe-rialismin kaudelle haaveillen viattomasti suhteellisen rau-hallisesta, suhteellisen selkkauksettomasta, katastrofeista suhteellisen vapaasta „ultraimperialismista”? Eikö voitaisi viitata kintaalla „kärkeville” tehtäville, joita Euroopassa koittanut imperialismiin kausi asettaa ja on jo asettanut, ja haaveilla siitä, että ehkäpä tuo kausi menee kohta ohi ja ehkäpä sen jälkeen on ajateltavissa vielä suhteellisen „rauhallinen” „ultraimperialismin” kausi, joka ei kaipaa „kärkevää” taktiikkaa? Niinhän Kautsky sanookin, että „sellainen kapitalismin uusi (ultraimperialistinen) vaihe on

joka tapauksessa ajateltavissa”, mutta „onko se toteutettavissa, sen ratkaisemiseen ei ole vielä riittäviä edellytyksiä” („Neue Zeit”⁵ 30/IV. 1915, s. 144).

Tässä pyrkimyksessä viitata kintaalla jo koittaneelle imperialismille ja haaveilla „ultraimperialismista”, jonka toteutettavuudesta ei ole tietoa, tässä pyrkimyksessä ei ole hituistakaan marxilaisuutta. Tässä rakennelmassa marxilaisuus hyväksytään sitä „uutta kapitalismin vaihetta” varten, jonka *toteutettavuudesta* itse sen sepittäjäkään ei voi mennä takuuseen, mutta nykyistä, jo koittanutta vaihetta varten marxilaisuuden asemesta tarjotaan pikkuporvarillinen ja syvästi taantumuksellinen yritys vaimentaa ristiriitoja. Kautsky *lupasi* olla marxilainen tulevaisuuden kärkevällä katastrofaalisella aikakaudella, joka hänen oli pakko enteillä ja myöntää aivan selvästi silloin, kun hän kirjoitti vuoden 1909 teosta tästä tulevasta aikakaudesta. Nyt, kun on käynyt jo ehdottoman selväksi, että tuo aika-kaus on koittanut, Kautsky taaskin vain *lupaa* olla marxilainen tulevana ultraimperialismin kautena, jonka toteutettavuudesta ei ole tietoa! Sanalla sanoen kuinka paljon hyvänsä lupauksia olla marxilainen *toisena* aikakautena, mutta ei nyt, ei nykyisissä oloissa, ei nyky kautena! Marxilaisuutta luoton varaan, marxilaisuutta lupauksena, marxilaisuutta huomiseksi, mutta tänään pikkuporvarillinen, opportunistinen teoria — *eikä vain teoria* — ristiriitojen vaimentamisesta. Jotain nykyisinä aikoina hyvin levinnyttä internationalismia ulosvietäväksi, jolloin kiihkeät — o, hyvin kiihkeät! — internationalistit ja marxilaiset ovat myötämielisiä kaikille internationalismin ilmentymille... vastustajien leirissä, kaikkialla muualla, mutta ei vain kotona, ei vain omien liittolaisten keskuudessa; he ovat myötämielisiä demokratialle... kun se jää „liittolaisten” lupaukseksi; ovat myötämielisiä „kansakuntien itsemääräämisoikeudelle”, mutta *ei* niiden kansakuntien, jotka ovat riippuvaisia siitä kansakunnasta, jolla on kunnia lukea myötämielinen siihen kuuluvaksi... Sanalla sanoen, eräs ulkokultaisuuden 1001:stä lajista.

Voidaanko kuitenkaan väittää sitä vastaan, että abstraktisesti on „ajateltavissa” kapitalismin uusi vaihe imperialismiin *jälkeen*, nimittäin ultraimperialismi? Ei voida. Abstraktisesti sellainen vaihe on ajateltavissa. Mutta käytännössä se kuitenkin merkitsee tulemistä

opportunistiksi, joka kieltää nykyajan kärkevät tehtävät haaveillakseen tulevista tehtävistä, jotka eivät ole kärkeviä. Teoriassa se merkitsee, ettei nojaututa todellisuudessa tapahtuvaan kehitykseen, vaan *irtaudutaan* siitä mielivaltaisesti noiden haaveilujen vuoksi. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö kehityksen *suuntana* olisi yksi ainoa koko maailman käsittävä trusti, joka nielee poikkeuksetta kaikki tuotantolaitokset ja poikkeuksetta kaikki valtiot. Mutta kehitys kulkee siihen suuntaan sellaisissa olosuhteissa, sellaista vauhtia, sellaisten ristiriitojen, selkkausten ja järjestysten oloissa — eikä suinkaan vain taloudellisten, vaan myös poliittisten, kansallisten y.m. y.m., — että *ennen* kuin päädytään yhteen maailmantrustiin, kansallisten finanssipääomien „ultra-imperialistiseen” yleismaailmalliseen yhtymään imperiaalismi on ehdottomasti romahtava ja kapitalismi muuttuu omaksi vastakohtakseen.

XII. 1915.

V. Iljin

*Julkaistu ensi kerran
tammikuun 21 p:nä 1927
„Pravda” lehden 17. n:o:ssa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

OPPORTUNISMI JA II INTERNATIONALEN VARARIKKO ⁶

I

Onko II Internationale todella lakannut olemasta? Sen arvovaltaisimmat edustajat, sellaiset kuin Kautsky ja Vandervelde, itsepintaisesti kieltävät sen. Eihän mitään ole tapahtunut, lukuunottamatta yhteyksien katkeamista; kaikki on hyvin; sellainen on heidän kantansa.

Totuuden selville saamiseksi tarkastelemme v. 1912 pidetyn *Baselin kongressin manifestia*, joka koskee nimenomaan nykyistä imperialistista maailmansotaa ja jonka ovat hyväksyneet maailman kaikki sosialistiset puolueet. Sanottakoon, ettei yksikään sosialisti rohkene teoriassa kieltää jokaisen sodan konkreettisen historiallisen arvioinnin välttämättömyyttä.

Nyt, kun sota on syttynyt, eivät avoimet opportunistit enempää kuin kautskylaisetkaan uskalla kieltää Baselin manifestia eivätkä myöskään vertailla sen asettamia vaatimuksia ja sosialististen puolueiden menettelyä sodan aikana. Miksi? Siksi, että manifesti paljastaa täydellisesti ne kummatkin.

Siinä ei ole halaistua sanaa isänmaan puolustuksesta eikä hyökkäyssodan ja puolustussodan välisestä erosta, ei halaistua sanaa kaikesta siitä, mitä Saksan ja nelisopimuksen ⁷ maiden opportunistit ja kautskylaiset * hokevat nyt maailmalle kaikissa tienristeyksissä. Manifesti ei voinutkaan siitä puhua, koska se, mitä se sanoo, kerta kaikkiaan sulkee pois näiden käsitteiden soveltamisen. Se viittaa täysin konkreettisesti moniin taloudellisiin ja poliittisiin

* Puhe ei ole henkilöistä, jotka kannattavat Saksassa Kautskya, vaan niiden näennäisten marxilaisten kansainvälisestä tyypistä, jotka häilyvät opportunistimin ja radikalismien välillä, mutta todellisuudessa ovat vain opportunistimin viikunanlehti.

selkkauksiin, jotka vuosikymmenien kuluessa valmistelivat tätä sotaa, tulivat täydellisesti esiin v. 1912 ja aiheuttivat sodan v. 1914. Manifesti muistuttaa Venäjän ja Itävallan välisestä selkkauksesta, jossa oli kysymys „hegemoniasta Balkanilla”, Englannin, Ranskan ja Saksan välisestä selkkauksesta (*kaikkien* näiden maiden välillä!) niiden „Vähässä Aasiassa toteuttaman valtauspolitiikan” vuoksi, Itävallan ja Italian selkkauksesta, jossa oli kysymys „herruuteen pyrkimisestä” Albaniassa j.n.e. Manifesti määrittelee lyhyesti kaikki nämä selkkaukset „kapitalistisen imperialismin” perustalla tapahtuviksi selkkauksiksi. Manifestissa määritellään siis aivan selvästi tämän sodan anastus-kiihkoinen, imperialistinen, taantumuksellinen, orjanomistuksellinen luonne, s.o. sellainen luonne, joka muuttaa isänmaan puolustuksen sallittavuuden teoreettiseksi järjestömyydeksi ja käytännölliseksi tolkuttomuudeksi. On käynnissä suurten haikalojen taistelu vieraiden „isänmaiden” nielemisestä. Manifesti tekee kiistattomista historiallisista tosiasioista kiertämättömät johtopäätökset: tätä sotaa ei voida „puolustella minkäänlaisella kansan edun pienimmäläkään tekosyyllä”; sitä valmistellaan „kapitalistien liikevoittojen ja hallitsijasukujen kunnianhimon vuoksi”. Olisi „rikos”, jos työläiset „alkaisivat ampua toisiaan”. Niin sanoo manifesti.

Kapitalistisen imperialismin kausi on luhistumisensa aattoa elävän kypsyneen ja ylikypsyneen kapitalismin aikakautta, kapitalismin, joka on siinä määrin kypsynyt, että sen on luovutettava paikkansa sosialismille. Vuosien 1789—1871 kausi oli edistyksellisen kapitalismin aikakautta. Silloin oli historian päiväjärjestyksessä feodalismin ja absolutismin kukistaminen sekä vapautuminen vierasmaalaisesta ikeestä. Tällä perustalla, ja *vain* tällä perustalla, oli sallittavaa „isänmaan puolustus”, s.o. puolustautuminen sortoa vastaan. Tätä käsitystä voitaisiin soveltaa nytkin imperialistisia suurvaltoja *vastaan* käytävään sotaan, mutta olisi järjestöntä soveltaa sitä imperialististen suurvaltojen *väliseen* sotaan, jossa on kysymys siitä, kuka pystyy ryöstämään enemmän Balkanin maita, Vähää Aasiaa j.n.e. Siksi ei ole syytä ihmetellä sitä, että „socialistit”, jotka hyväksyvät „isänmaan puolustuksen” tässä nykyisessä sodassa, kiertävät Baselin manifestia kuin varas sitä paikkaa, jossa hän on varastanut. Manifestihan todistaa, että he ovat sociali-

shovinisteja, s.o. sosialisteja sanoissa, shovinisteja teoissa, ja he auttavat „omaa” porvaristoaan ryöväämään muita maita, orjuuttamaan muita kansakuntia. Se se onkin oleellista „shovinismi”-käsitteessä, että puolustetaan „omaa” isänmaata jopa silloinkin, kun sen toiminta on suunnattu vieraiden isänmaiden orjuuttamiseen.

Jos sodan katsotaan olevan kansallista vapausotaa, johtuu siitä tietynlainen taktiikka, jos sen katsotaan olevan imperialistista sotaa, johtuu siitä toisenlainen taktiikka. Manifesti viittaa selvästi tähän toiseen taktiikkaan. Sota „aiheuttaa taloudellisen ja poliittisen kriisin”, jota on „käytettävä”: ei kriisin lieventämiseen, ei isänmaan puolustamiseen, vaan päinvastoin joukkojen „*ravisteleminen*”, „jouduttamaan pääoman herruuden kukistumista”. Sitä, minkä historialliset ehdot eivät ole vielä kypsyneet, ei voida jouduttaa. Manifesti totesi, että yhteiskunnallinen vallankumous on mahdollinen, että sen edellytykset ovat kypsyneet, että se tulee nimenomaan sodan yhteydessä: „hallitsevat luokat” pelkäävät „proletaarista vallankumousta”, sanotaan manifestissa viitaten *Pariisin Kommuunin ja Venäjän vuoden 1905 vallankumouksen* esimerkkiin, siis joukkolakkojen ja kansalaissodan esimerkkeihin. On valhetta väittää Kautskyn tavoin, että sosialismin suhdetta tähän sotaan ei oltu selvitetty. Tätä kysymystä ei vain käsitelty, vaan se myös ratkaistiin Baselissa, jossa hyväksyttiin proletaarisen vallankumouksellisen joukkotaistelun taktiikka.

Se on inhottavaa teeskentelyä, kun Baselin manifesti kokonaan tai sen oleellisimmat kohdat kierretään ja sen sijaan siteerataan eri puolueiden johtajien puheita tai niiden päätöslausemia, vaikka ensinnäkin nuo puheet on pidetty ennen Baselin kongressia, toiseksi, nuo päätökset eivät ole olleet koko maailman puolueiden päätöksiä, kolmanneksi, ne ovat koskeneet erilaisia mahdollisia sotia, mutta eivät tätä nykyistä sotaa. Kysymyksen ydin on siinä, että Euroopan suurvaltojen kansallisten sotien aikakausi on vaihtunut näiden suurvaltojen välisten imperialististen sotien aikakaudeksi ja että Baselin manifestin piti ensi keran virallisesti tunnustaa tämä tosiasia.

Olisi virheellistä olettaa, että Baselin manifesti on vain tyhjänpäiväinen julistus, virallinen fraasi, kevytmielinen uhkaus. Siten haluaisivat asettaa kysymyksen ne, jotka tämä manifesti paljastaa. Mutta se ei ole totta. Manifesti

on vain II Internationalen koko aikakauden suuren propagandatyön tulos, vain yhteenvelo kaikesta siitä, mitä sosialistit olivat kylväneet joukkoihin sadoissa tuhansissa puheissaan, kirjoituksissaan ja julistuksissaan kaikilla kielillä. Se toistaa vain sen, mitä esimerkiksi *Jules Guesde* kirjoitti v. 1899 ruoskiessaan sodan varalta sosialistien ministeristöönmeno: hän puhui „kapitalististen merirosvojen” („*En garde!*” *, s. 175) syyttämästä sodasta; se toistaa vain sen, mitä *Kautsky* kirjoitti v. 1909 kirjassaan „Tie valtaan”, jossa hän katsoo „rauhan” aikakauden päättyneen ja sotien ja vallankumousten aikakauden alkaneen. Baselin manifestin käsittäminen fraseologiaksi tai virheeksi merkitsee, että koko sosialistinen toiminta viimeisten 25 vuoden ajalta katsotaan fraseologiaksi tai virheeksi. Juuri siksi manifestin ja sen soveltamatta jättämisen välinen ristiriita onkin niin sietämätön opportunisteille ja kautskylaisille, kun se paljastaa mitä syvimmän ristiriidan II Internationalen työssä. Vuosien 1871 ja 1914 välisen aikakauden suhteellisen „rauhallinen” luonne ruokki opportunistia aluksi *mielialana*, sitten *suuntana* ja vihdoin työväenbyrokratian ja pikkuporvarillisten mukanaulkijoiden *ryhmänä eli kerroksena*. Nämä ainekset saattoivat alistaa työväenliikkeen vain siten, että tunnustivat sanoissa vallankumoukselliset päämäärät ja vallankumouksellisen taktiikan. Ne saattoivat voittaa joukkojen luottamuksen vain vannonen ja vakuuttaen, että koko „rauhallinen” toiminta on muka vain proletaarisen vallankumouksen *valmistelua*. Tämä ristiriita oli paise, jonka piti jolloinkin puhjeta, ja se puhkesi. Koko kysymys on siitä, pitäisikö tämä mätä yrittää työntää jälleen elimistöön „yhtenäisyyden” (mädän kanssa „yhtenäisyyden”) säilyttämiseksi, kuten tekevät Kautsky ja kumpp., vai pitäisikö työväenliikkeen elimistön täydellistä parantamista varten poistaa tuo mätä mahdollisimman nopeasti ja tarkkaan, huolimatta tämän toimituksen aiheuttamasta väliaikaisesta vihlovasta kivusta.

On ilmeistä, että ne, jotka äänestivät sotamäärärahojen puolesta, menivät ministeristöön ja puolustivat isänmaan puolustuksen aatetta vv. 1914—1915, ovat pettäneet sosialismin. Tämän tosiasian voivat kieltää vain teeskentelijät. Sitä pitää selittää.

* — „*Vartiossa!*”. *Toim.*

II

Olisi typerää tarkastella koko kysymystä henkilökysymyksenä. Mitä tekemistä sillä on opportunistin kanssa, jos sellaiset henkilöt kuin *Plehanov* ja *Guesde* j.n.e.? — kysyi *Kautsky* („*Neue Zeit*” * toukokuun 28 p:nä 1915). Mitä tekemistä sillä on opportunistin kanssa, jos *Kautsky* j.n.e.? — vastasi *Axelrod* nelisopimuksen maiden opportunistien nimessä („*Die Krise der Sozialdemokratie*” **, Zürich, 1915, s. 21). Kaikki tuo on komediaa. *Koko liikkeen kriisin selittämiseksi on tarkasteltava ensinnäkin kyseisen politiikan taloudellista merkitystä, toiseksi aatteita, jotka ovat sen perustana, ja kolmanneksi sen yhteyttä sosialismin suuntien historiaan.*

Mikä on puolustuskannan taloudellinen olemus vuosien 1914—1915 sodan aikana? *Kaikkien* suurvaltojen porvaristo käy sotaa maailman jakamis- ja riistämistarkoituksessa, kansojen sortamistarkoituksessa. Pienelle työväenbyrokratian, työväenaristokratian ja pikkuporvarillisten mukana-kulkijoiden ryhmälle voi pudota jonkinlaisia muruja porvariston suurvoitoista. Sosialishovinismin ja opportunistin todellinen luokkaolemus on sama: pienen etuoikeutettujen työläisten kerroksen liitto „oman” kansallisen porvaristonsa kanssa työväenluokan joukkoja *vastaan*, porvariston lakeijoiden liitto porvariston kanssa sen riistämää luokkaa *vastaan*.

Opportunistin ja sosialishovinismin poliittinen sisältö on sama: luokkien yhteistoiminta, proletariaatin diktatuurista kieltäytyminen, vallankumouksellisesta toiminnasta kieltäytyminen, porvarillisen laillisuuden ehdoton hyväksyminen, epäluottamus proletariaattiin ja luottamus porvaristoon. *Sosialishovinismi on englantilaisen liberaalisen työväenpolitiikan, millerandismin ja bernsteiniläisyyden suoranaista jatkoa, niiden täydellistymä.*

Työväenliikkeen kahden perussuunnan, vallankumouksellisen ja opportunistisen sosialismin, välinen taistelu täyttää koko ajanjakson vuodesta 1889 vuoteen 1914. Nykyäänkin on kaikissa maissa olemassa kaksi päävirtausta sotaan suhtautumista koskevassa kysymyksessä. Heittäkäämme

* — „*Uusi Aika*”. *Toim.*

** — „*Sosialidemokratian kriisi*”. *Toim.*

syrjään porvarillinen ja opportunistinen tapa vedota henkilöihin. Ottakaamme eräissä maissa esiintyvät *suunnat*. Otamme kymmenen eurooppalaista valtiota: Saksan, Englannin, Venäjän, Italian, Hollannin, Ruotsin, Bulgarian, Sveitsin, Belgian ja Ranskan. Ensimmäisissä kahdeksassa maassa jakautuminen opportunistiseen ja vallankumoukselliseen suuntaan vastaa sosialishoviniteihin ja internationalisteihin jakautumista. Saksassa sosialishovinismin tukikohtina ovat „Sozialistische Monatshefte”⁸ ja Legien ja kumpp.; Englannissa fabianilaiset⁹ ja Työväenpuolue¹⁰ (I. L. P.¹¹ on aina ollut liitossa niiden kanssa, kannattanut niiden äänenkannattajaa ja ollut tässä liitossa aina heikompi kuin sosialishovinit, kun taas B. S. P:ssä¹² internationalistit muodostavat kolme seitsemäsosaa); Venäjällä tätä suuntaa edustaa „Nasha Zarja”¹³ (nykyään „Nashe Delo”), Organisaatiokomitea¹⁴ ja Tshheidzen johtama duumaryhmä; Italiassa Bissolatin johtamat reformistit; Hollannissa Troelstran puolue; Ruotsissa Brantingin johtama puolueen enemmistö; Bulgariassa „shirokkien” puolue; Sveitsissä Greulich ja kumpp. Nimenomaan vallankumouksellisten sosialidemokraattien keskuudessa *kaikissa* näissä maissa on jo kajahtanut enemmän tai vähemmän jyrkkä vastalause sosialishovinismia vastaan. Poikkeuksen tekee vain kaksi maata: Ranska ja Belgia, joissa kuitenkin internationalismi on myös olemassa, mutta se on vain kovin heikkoa.

Sosialishovinismi on täydellisyytteen kehitettyä opportunistia. Se on kypsytynyt solmiakseen avoimen, usein vulgäärin liiton porvariston ja yleisesikuntien kanssa. Ja juuri tämä liitto antaa sille suuren voiman ja monopoliaseman julkisessa painetussa sanassa ja joukkojen peittämisessä. *On typerää yhä vielä katsoa opportunistia puolueen sisäiseksi ilmiöksi*. On typerää kuvitella voitavan toteuttaa Baselin päätöslauselma yhdessä Davidin, Legienin, Hyndmanin, Plehanovin ja Webbin kanssa. Yhtenäisyys sosialishovinitien kanssa on yhtenäisyyttä „oman” kansallisen porvariston kanssa, joka riistää muita kansakuntia, se on kansainvälisen proletariaatin kahtiajakamista. Tämä ei merkitse, että ero opportunisteista on kaikkialla heti mahdollinen. Se merkitsee vain, että se on historiallisesti kypsytynyt, että se on proletariaatin vallankumoukselliselle taistelulle välttä-

mätön ja kiertämätön, että historia, joka on johtanut „rauhallisesta” kapitalismista imperialistiseen kapitalismiin, on valmistellut tämän välien katkaisemisen. *Volentem ducunt fata, nolentem trahunt* *.

III

Porvariston viisaat edustajat ovat käsittäneet tämän mainiosti. Siksi he niin kehuvat nykyisiä sosialistipuolueita, joiden johdossa ovat „isänmaan puolustajat”, s.o. imperialistisen rosvouksen puolustajat. Siksi hallitukset palkitsevatkin sosialishovinistisia johtajia missä ministerinpaikoilla (Ranskassa ja Englannissa), missä taas esteettömän julkisen olemassaolon monopolilla (Saksassa ja Venäjällä). Siksi Saksassa, missä sosialidemokraattinen puolue oli kaikkein voimakkain ja missä sen muuttuminen kansallis-liberaaliseksi *vastavallankumoukselliseksi* työväenpuolueeksi oli kaikkein ilmeisin, asiat ovat menneet niin pitkälle, että „vähemmistön” ja „enemmistön” välisessä taistelussa prokuraattorinvirasto näkee „luokkavihan kiihtymisen”! Siksi viisaat opportunistit pitävät eniten huolta entisen „yhtenäisyyden” säilyttämisestä vanhoissa puolueissa, jotka ovat tehneet niin suuria palveluksia porvaristolle vv. 1914—1915. Eräs Saksan sosialidemokratian jäsen, joka huhtikuussa 1915 julkaisi salanimellä „*Monitor*” kirjoituksen taantumuksellisessa aikakauslehdessä „*Preussische Jahrbücher*”¹⁵, ilmaisee kiitosta ansaitsevalla avoimielisyydellä näiden opportunistien kannan maailman kaikissa maissa. Monitorin mielestä porvaristolle olisi hyvin vaarallista, jos sosialidemokratia menisi *vielä pitemmälle oikeaan*: „Sen on säilytettävä sosialistiset ihanteet omaavan työväenpuolueen piirteet, sillä sinä päivänä, jolloin se luopuu niistä, syntyy uusi puolue, joka omaksuu vanhan, entisen puolueen hylkäämän ohjelman ja antaa sille vieläkin radikaalisemman sanamuodon” („*Preussische Jahrbücher*” 1915, № 4, ss. 50—51).

Monitor on osunut naulan kantaan. Tätä nimenomaan ovat englantilaiset liberaalit ja ranskalaiset radikaalit aina halunneetkin: vallankumoukselliselta soinnahtavia fraaseja joukkojen pettämiseksi, jotta nämä osoittaisivat luottamusta

* — Halukasta kohtalo johtaa, halutonta raahaa. *Toim.*

Lloyd Georgelle, Sembat'ille, Renaudelille, Legienille ja Kautskylle, henkilöille, jotka saattavat saarnata „isänmaan puolustusta” ryöstösodassa.

Mutta Monitor edustaa vain yhtä opportunistilajia: avointa, karkeata, kyynillistä. Toiset toimivat peitetysti, ovelasti, „rehellisesti”. Engels sanoi aikoinaan, että „rehelliset” opportunistit ovat työväenluokalle kaikkein vaarallimpia...¹⁶ Tässä eräs esimerkki:

Kautsky kirjoittaa „*Neue Zeit*” lehdessä (marraskuun 26 p:nä 1915): „Oppositio enemmistöä vastaan kasvaa; joukoilla on oppositiomieliä”. „Sodan jälkeen (vasta sodan jälkeen? *N. L.*) luokkaristiriidat kärjistyvät siinä määrin, että radikalismi saa yliotteen joukkojen keskuudessa”. „Sodan jälkeen (vasta sodan jälkeen? *N. L.*) meitä uhkaa radikaalisten aineiden pako puolueesta ja niiden virtaaminen antiparlamentarisiin (?? tulee ymmärtää: ulkoparlamentarisiin) joukkotoiminnan puolueisiin”. „Näin muodoin meidän puolueemme hajoaa kahdeksi vastakkaiseksi leiriksi, joilla ei ole keskenään mitään yhteistä”. Yhtenäisyyden pelastamisen nimessä *Kautsky* yrittää suostutella valtiopäiväenemmistöä, että se sallisi vähemmistön pitää muutamia radikaalisia parlamenttipuheita. Se merkitsee, että *Kautsky* haluaa muutamien radikaalisten parlamenttipuheiden avulla saada sovintoon vallankumoukselliset joukot opportunistien kanssa, joilla „ei ole mitään yhteistä” vallankumouksen kanssa ja jotka ovat jo kauan johtaneet ammattiliittoja ja nyt, nojaten kiinteään liittoonsa porvariston ja hallituksen kanssa, ovat vallanneet myös puoluejohdon. Missä suhteessa tämä oikeastaan eroaa Monitorin „ohjelmasta”? Ei missään, lukuunottamatta marxilaisuutta prostituoivia imeliä fraaseja.

Valtiopäiväryhmän istunnossa maaliskuun 18 p:nä 1915 kautskylainen *Wurm* „varoitti” ryhmää „jännittämästä jouta liikaa; työläisjoukoissa kasvaa oppositio ryhmäkuntalaista enemmistöä vastaan; on pidettävä kiinni marxilaisesta” (! luultavasti painovirhe: pitää olla „monitorilaisesta”) „keskustasta” („*Klassenkampf gegen den Krieg! Material zum „Fall Liebknecht”*”). *Als Manuskript gedruckt* *. S. 67). Täten näemme, että *joukkojen* vallankumouksellisuuden *tosiasia* tunnustettiin *kaikkien* kaut-

* — „Luokkataistelu sotaa vastaan! Aineistoa „Liebknechtin juttuun””. Käsikirjoituksen oikeuksilla. *Toim.*

skylaisten (niin sanotun „keskustan”) nimessä *jo maaliskuussa 1915!* Ja 8½ kuukauden kuluttua Kautsky tekee jälleen ehdotuksen, että taisteluhaluiset joukot on saatava „leppymään” opportunistisen, vastavallankumouksellisen puolueen kanssa,— ja sitä paitsi muutamien vallankumouksellisilta soinnahtavien fraasien avulla!!

Sodasta on usein hyötyä siinä suhteessa, että se paljastaa mädän ja heittää syrjään sovinnaisuudet.

Vertailkaamme englantilaisia fabianilaisia ja saksalaisia kautskylaisia. *Todellinen* „marxilainen” Friedrich Engels kirjoitti ensin mainituista tammikuun 18 p:nä 1893: „...kopla kiipeilijöitä, jotka ovat riittävän järkeviä käsittääkseen yhteiskunnallisen kumouksen kiertämättömyyden, mutta jotka eivät missään tapauksessa halua uskoa tätä jättiläis-tehtävää yksinomaan kypsymättömälle proletariaatille... Heidän peruseriaatteenaan on kauhu vallankumousta kohtaan”... (Kirjeenvaihto Sorgen kanssa, s. 390¹⁷).

Marraskuun 11 p:nä 1893 hän kirjoittaa: „Nämä kopeat porvarit, jotka armollisesti laskeutuvat proletariaatin pariin vapauttaakseen sen ylhäältä, jos se vain haluaisi käsittää, että sellainen harmaa sivistymätön joukko ei voi itse itseään vapauttaa eikä mitään saavuttaa ilman näiden viisaiden asianajajien, kirjailijoiden ja sentimentaalisten akkojen armollisuutta”... (sama, s. 401)¹⁸.

Teoriassa Kautsky suhtautuu fabianilaisiin halveksuen, kuten fariseus köyhään publikaaniin. Sillä hänhän vannoo uskollisuutta „marxilaisuudelle”. Mutta mikä ero niiden välillä on käytännössä? Kumpikin allekirjoitti Baselin manifestin ja kumpikin menetteli sen suhteen samalla tavalla kuin Vilhelm II Belgian puolueettomuuden suhteen. Mutta Marx ruoski koko ikänsä niitä henkilöitä, jotka pyrkivät tukahduttamaan työläisten vallankumouksellisen hengen.

Kautsky asetti vallankumouksellisia marxilaisia vastaan uuden, „ultraimperialismin” teorian. Hän ymmärtää sillä „kansallisten finanssipääomien keskinäisen taistelun” syrjään tunkemista ja sitä, että sen sijalle tulee „maailman yhteinen riistäminen kansainvälisen finanssipääoman taholta” („N. Z.” huhtikuun 30 p:nä 1915). Mutta hän lisää tähän: „meillä ei ole vielä riittävästi edellytyksiä ratkaistaksemme, onko tämä kapitalismin uusi vaihe toteutettavissa”. Siis yksistään vain „uudesta vaiheesta” tekemiensä olettamusten perusteella, rohkenematta sanoa suoraan sen olevan

„toteutettavissa”, tämän „vaiheen” keksijä hylkää omat vallankumoukselliset lausuntonsa, hylkää proletariaatin vallankumoukselliset tehtävät ja vallankumouksellisen taktiikan *nykyään, jo alkaneen* kriisin, sodan ja luokkaristiriitosen ennenkuulumattoman kärjistymisen „vaiheessa”! Eikö tuo ole mitä inhottavinta fabianilaisuutta?

Venäläisten kautskylaisten johtaja *Axelrod* pitää „proletariaatin vapausliikkeen kansainvälistämisongelman painopisteenä jokapäiväisen käytännön kansainvälistämistä”: esimerkiksi „työnsuojelu- ja vakuutuslainsäädännöstä pitää tulla työläisten kansainvälisen toiminnan ja järjestön kohde” (*Axelrod*. „Sosialidemokratian kriisi”, Zürich, 1915, ss. 39—40). On aivan selvää, että ei vain Legien, David ja Webbit, vaan myös itse Lloyd George, Naumann, Briand ja Miljukov yhtyvät täydellisesti tällaiseen „internationalismiin”. *Axelrod* on valmis samoin kuin v. 1912 esittämään hyvin kaukaista tulevaisuutta varten mitä vallankumouksellisimpia fraaseja, jos tuleva Internationale „esiintyy (hallituksia vastaan sodan syttyessä) ja nostaa vallankumouksellisen myrskyn”. Ajatelkaahan, kuinka rohkeita me olemme! Mutta kun kysymys on joukkojen keskuudessa alkaneen vallankumouksellisen kuohunnan tukemisesta ja kehittämisestä *nyt*, niin *Axelrod* vastaa, että tuota joukkojen vallankumouksellisten esiintymisten taktiikkaa „voitaisiin jotenkin vielä puolustaa, jos eläisimme välittömästi yhteiskunnallisen vallankumouksen aattoa, kuten asianlaita oli esim. Venäjällä, jossa vuoden 1901 ylioppilasmielenosoitukset tiesivät absolutisminvastaisten ratkaisevien taistelujen lähenemistä”. Mutta nykyisellä ajankohdalla kaikki tuo on „utopiaa”, „bakunilaisuutta” j.n.e., aivan Kolbin, Davidin, Südekumin ja Legienin hengessä.

Rakastettavin *Axelrod* vain unohtaa, että v. 1901 Venäjällä ei kukaan tiennyt eikä voinut tietää, että ensimmäinen „ratkaiseva taistelu” tulee neljän vuoden kuluttua — älkää unohtako: *neljän* vuoden kuluttua — ja jää „*ratkaisemattomaksi*”. Ja kuitenkin vain me, vallankumoukselliset marxilaiset, olimme silloin oikeassa: me pilkkasimme Kriševskejä ja Martynoveja, jotka kehottivat viipymättömään rynnäkköön. Vain me neuvoimme työläisiä heittämään kaikkialla opportunistit ulos ja kaikin voimin tukemaan, kärjistämään ja laajentamaan mielenosoituksia ja muita joukkoluontoisia vallankumouksellisia esiintymisiä. Nykyi-

nen tilanne Euroopassa on aivan samanlainen: olisi mieleltöntä kehottaa „viipymättömään” rynnäkköön. Mutta olisi häpeä nimittää itseään sosialidemokraatiksi eikä neuvoa työläisiä katkaisemaan välejäan opportunisteihin ja kaikin voimin lujittamaan, syventämään, laajentamaan ja kärjistämään alkavaa vallankumouksellista liikettä ja mielenosoituksia. Vallankumous ei milloinkaan tipahda taivaasta aivan valmiina, ja vallankumouksellisen kuohunnan alussa ei kukaan milloinkaan tiedä, johtaako se ja milloin „todelliseen”, „oikeaan” vallankumoukseen. Kautsky ja Axelrod antavat työläisille vanhoja, kuluneita ja vastavallankumouksellisia neuvoja. Kautsky ja Axelrod ruokkivat joukkoja toivolla, että *tuleva* Internationale tulee jo varmasti olemaan vallankumouksellinen,—kunhan vain *nyt* saisivat suojelluksi, peiteltyksi ja kaunistelluksi vastavallankumouksellisten ainesten — Legienien, Davidien, Vanderveldien ja Hyndmanien herruuden. Eikö ole selvää, että „yhtenäisyys” Legienien ja kumpp. kanssa on paras keino „tulevan” vallankumouksellisen Internationalen valmistelua varten?

„Olisi mielettömyyttä pyrkiä muuttamaan maailmansota kansalaissodaksi”, sanoo saksalaisten opportunistien johtaja *David* („Die Sozialdemokratie und der Weltkrieg” — „Sosialidemokratia ja maailmansota”, 1915, s. 172) vastassa puolueemme Keskuskomitean manifestiin marraskuun 1 piltä 1914. Tässä manifestissa on muun muassa sanottu:

„Niin suurilta kuin tällaisen muuttamisen vaikeudet jollain hetkellä näyttänevätkin, sosialistit eivät milloinkaan kieltäydy tämänsuuntaisesta järjestelmällisestä, päättäväisestä ja hellittämättömästä valmistelutyöstä, kun kerran sodasta on tullut tosiasia”*.

(Tämä on siteerattu myös Davidilla, s. 171.) Kuukautta ennen Davidin kirjan ilmestymistä puolueemme julkaisi päätöslauseimat, joissa „järjestelmällinen valmistelu” selitettiin seuraavalla tavalla: 1. Sotamäärärahojen kieltö. 2. Linnarauhan rikkominen. 3. Illegaalisten järjestöjen muodostaminen. 4. Juoksuhaudoissa ilmenevän solidaarisuuden kannatus. 5. Kaikkien vallankumouksellisten joukkoesiintymisten kannatus**.

* Ks. Teokset. 21. osa, s. 20. *Toim.*

** Sama, s. 148. *Toim.*

David on melkein samanlainen urho kuin Axelrod: v. 1912 hän ei katsonut „mielettömyydeksi” viittausta sodan varalta Pariisiin Kommuuniin.

Plehanov, ententeläisten sosialishovinistien tyypillinen edustaja, järkeilee vallankumouksellisesta taktiikasta aivan samalla tavalla kuin David. Hän nimittää sitä „unelmointi-ilveilyksi”. Mutta kuulkaamme *Kolbia*, avointa opportunistia, joka kirjoitti: „Liebknechtin ympärillä olleiden henkilöiden taktiikan tuloksena olisi taistelu saksalaisen kansakunnan sisällä saatettu kiehumapisteeseen”. („Die Sozialdemokratie am Scheidewege” — „Sosialidemokratia tienhaarassa”, s. 50.)

Mutta mitä on kiehumapisteeseen saatettu taistelu, ellei kansalaissotaa?

Jos meidän Keskuskomiteamme taktiikka, joka peruspiirteissään on yhtäläinen kuin Zimmerwaldin vasemmiston¹⁹ taktiikka, olisi ollut „mielettömyyttä”, „haaveilua”, „seikkailua”, „bakuninilaisuutta” — kuten David, Plehanov, Axelrod, Kautsky y.m. ovat väittäneet,— niin se ei olisi milloinkaan voinut johtaa „taisteluun kansakunnan sisällä”, semmitenkään kiehumapisteeseen saatettuun taisteluun. Anarkistiset fraasit eivät ole missään koko maailmassa johtaneet taisteluun kansakunnan sisällä. Tosiasiat sitä vastoin osoittavat, että juuri vuonna 1915 sodan synnyttämän kriisin perustalla joukoissa kasvaa vallankumouksellinen kuohunta, kasvavat lakot ja poliittiset mielenosoitukset Venäjällä, lakot Italiassa ja Englannissa, poliittiset ja nälkämielenosoitukset Saksassa. Eikö tämä ole vallankumouksellisten joukkoesiintymisten alkua?

Vallankumouksellisten joukkoesiintymisten tukeminen, kehittäminen, laajentaminen ja kärjistäminen, illegaalisten järjestöjen luominen, joita ilman „vapaissakaan” maissa kansanjoukoille ei voida sanoa totuutta: siinä sosialidemokratian koko käytännöllinen ohjelma tässä sodassa. Kaikki muu on valhetta tai fraseologiaa, kaunisteltakoon sitä millä opportunistisilla tai pasifistisilla teorioilla tahansa.*

* Kansainvälisessä naisten kongressissa, joka pidettiin Bernissä maaliskuussa 1915, puolueemme Keskuskomitean edustajat totesivat, että illegaalisten järjestöjen perustaminen on ehdottoman välttämätöntä. Ehdotus hylättiin. Englantittaret tekivät pilaa tästä ehdotuksesta ja ylistelivät englantilaista „vapautta”. Mutta muutamana kuukauden kuluttua saatiin englantilaisia lehtiä, kuten „Labour Leader”²⁰, joissa oli tyhjiä palstoja, sitten saapui tietoja poliisin toimeenpanemista kotitarkastuksista, kirjausten takavarikoimisista, vangitsemisista ja drakonisista tuomioista tovereille, jotka puhuivat Englannissa rauhasta, vain rauhasta!

Kun meille sanotaan, että tämä „venäläinen taktiikka” (Davidin sanonta) ei kelpaa Euroopalle, niin me tavallisesti vastaamme viittaamalla tosiasioihin. Lokakuun 30 pnä puolueen puhemieshistoriaan Berliinissä saapui tovereittemme, berliiniläisten naisten edustajisto ja julisti, „että nyt, kun on olemassa laaja organisaatiokoneisto, voidaan paljon helpommin kuin sosialistilakien aikana levittää illegaalisia kirjasia ja julistuksia sekä järjestää „luvattomia kokouksia””. „Varoista ja keinoista ei ole puutetta, mutta halua nähtävästi puuttuu” („Berner Tagwacht”²¹, 1915, № 271.)

Johtivatko näitä kelvottomia tovereita harhaan oikealta tieltä venäläiset „lahkolaiset” j.n.e.? Eivätkö juuri nämä toverit edusta todellisia *joukkoja* eivätkä Legien ja Kautsky? Legien, joka selostuksessaan tammikuun 27 pnä 1915 ruoski maanalaisten järjestöjen perustamista koskevaa „anarkistista” ajatusta; Kautsky, josta on tullut siinä määrin vastavallankumouksellinen, että marraskuun 26 pnä, neljä päivää ennen Berliinin kymmentuhantista mielenosoitusta, luonnehti katumielenosoitukset „seikkailuksi”!

Riittää jo fraaseja, riittää prostituoitua „marxilaisuutta” à la Kautsky! II Internationalen 25-vuotisen olemassaolon jälkeen, Baselin manifestin jälkeen työläiset eivät enää usko fraaseihin. Opportunismi on ylikypsyntynyt, se on siirtynyt lopullisesti porvariston leiriin muuttuen sosialishovinismiksi: henkisesti ja poliittisesti se on tehnyt eron sosialidemokratiasta. Se eroaa siitä myös järjestöllisesti. Työläiset vaativat jo „sensuroimattomia” kirjasia ja lehtiä ja „luvattomia” kokouksia, s.o. maanalaisia järjestöjä joukkojen vallankumouksellisen liikkeen tukemiseksi. Vain tällainen „sota sodalle” on sosialidemokraattista työtä eikä fraseologiaa. Ja huolimatta mistään vaikeuksista, väliaikaisista tappioista, virheistä, hairahduksista ja pysähdyksistä tämä työ johtaa ihmiskunnan voittoisaan proletaariseen vallankumoukseen.

*Julkaistu tammikuussa 1916
aikakauslehdessä „Vorbote”, № 1
Allekirjoitus: N. Lenin*

*Venäjäin kielellä ensi kerran
julkaistu v. 1929 V. I. Leninin
Teosten 2. ja 3. painoksessa, XIX osa*

*Julkaistaan aikakauslehteen
tekstin mukaan
Venäjännös saksan kielestä*

TOISEN SOSIALISTIKONFERENSSIN KOOLLEKUTSUMISTA KOSKEVAN PÄÄTÖSLAUSELMAN LUONNOS ²²

Neuvoteltuaan eri maiden useampien edustajain kanssa Toimikunta (I. S. K.²³) päättää:

kutsua koolle Zimmerwaldin päätösten kannalla olevien sosialistien toisen *konferenssin*.

Päiväjärjestys:

- 1) taistelu sotaa vastaan;
- 2) sotaa ja nationalismia vastustavien sosialistien kansainvälinen yhteenliittyminen;
- 3) käytännölliset toimenpiteet järjestäytymisen ja agitaa-tion alalla sekä taistelussa hallituksia vastaan;
- 4) Zimmerwaldin päätösten kehittäminen.

Konferenssin kokoontumisajaksi määrätään huhtikuun 15 päivä 1916.

Tämä päätös julkaistaan (julkaistaessa päivämäärä muu-tetaan maaliskuun 15 päiväksi).

Kaikkia sosialistien järjestöjä, jotka kannattavat Zimmer-waldin päätöksiä, kehotetaan käsittelemään (diskussio) kaikki päiväjärjestyksen kysymykset ja kaikki päätösluon-nokset²⁴. Luonnokset (2—3 edustajan allekirjoittamina) julkaistaan „Bernin Tagwachtissa” *.

*Kirjoitettu tammikuun 23 ja 26 pn
(helmikuun 5 ja 8 pn)
välisenä aikana 1916
Julkaistaan ensi kerran*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

* — „Bernin Vartio”. *Toim.*

VUODEN 1916 HUHTIKUUN 24 pn KONFERENSSISTA

EDUSTAJISTON EHDOTUS²⁵

1. Konferenssiin saavat osallistua vain niiden poliittisten ja ammatillisten järjestöjen edustajat ja myös ne yksityiset henkilöt, jotka kannattavat Zimmerwaldin konferenssin päätöksiä.

2. Niistä maista, joissa viralliset puolueet tai ammatilliset järjestöt ovat yhtyneet kannattamaan I. S. K:ia *, saavat osallistua vain näiden järjestöjen nimeämät edustajat.

3. Niistä maista, joissa viralliset puolueet tai ammatilliset järjestöt eivät ole yhtyneet kannattamaan I. S. K:ia, saavat osallistua vain niiden järjestöjen ja ryhmien edustajat, jotka:

a) kyseisessä maassa esiintyvät suullisesti ja kirjallisesti Zimmerwaldin päätösten hengessä;

b) tukevat toiminnallaan I. S. K:ia.

4. Yksityishenkilöt saavat olla edustajina vain poikkeustapauksissa ja ainoastaan neuvottelevalla äänioikeudella.

5. Valtakirjojen pätevyyttä koskevat riidat ratkaisee lopullisesti konferenssin valitsema 9 henkeä, siinä luvussa myös neljä I. S. K:in jäsentä, käsittävä valiokunta kuultuaan motiivit ja ottamalla huomioon asianhaarat.

6. Äänestämisyjärjestyksen säätää konferenssi.

[[Lisäys jätettäkään julkaisematta,— se on merkitty pöytäkirjaan:

Zimmerwaldissa olleilla tovereilla on *oikeus* (ranskalaisessa tekstissä „le droit”) osallistua toiseen konferenssiin neuvottelevalla äänioikeudella.]]

*Kirjottettu tammikuun 23 ja 26 pn
(helmikuun 5 ja 8 pn) välisenä aikana
1916 saksan kielellä*

*Julkaistu helmikuun 29 pnä 1916,
„Bulletin. Internationale Sozialistische
Kommission zu Bern” № 3*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan
Venäjännös saksan kielestä*

Venäjän kielellä julkaistaan ensi kerran

* — Internationale Sozialistische Kommission — Kansainvälinen sosialistinen toimikunta. *Toim.*

PUHE KANSAINVÄLISESSÄ JOUKKOKOKOUKSESSA BERNISSÄ HELMIKUUN 8 pnä 1916 ²⁶

Toverit! Euroopan sota on raivonnut jo yli puolitoista vuotta. Sodan jatkuessa työväenjoukoille käy kuukausi kuukaudelta, päivä päivältä yhä selvemmäksi, että Zimmerwaldin manifesti ²⁷ ilmaisi totuuden sanoessaan, että puheet „isänmaan puolustuksesta” ja muusta sellaisesta eivät ole mitään muuta kuin kapitalistien harjoittamaa petosta. Päivä päivältä käy selvemmäksi, että nykyinen sota on *kapitalistien, suurrosvojen, sotaa*, jotka kiistelevät keskenään siitä, kuka heistä saa suurimman saaliin, eniten maita ryövättäväkseen ja eniten kansakuntia sorrettavakseen ja orjuutettavakseen.

Varsinkin sveitsiläisistä tovereista kuulostanee epätodelliselta, mutta sittenkin on totta se, etteivät meillä *Venäjäjälläkään* vain verinen tsarismi ja vain kapitalistit väitä Venäjän käyvän „puolustussotaa” ja taistelevan vain Saksan maahanhyökkäystä vastaan, vaan samaa väittää myös osa niin sanotuista eli entisistä sosialisteista. Mutta todellisuudessa koko maailma tietää, että tsarismi on jo kymmeniä vuosia sortanut Venäjällä toista sataa miljoonaa muihin kansallisuuksiin kuuluvaa ihmistä, että Venäjä on jo kymmeniä vuosia harjoittanut Kiinaan, Persiaan, Armeniaan ja Galitsiaan kohdistunutta ryöstöpolitiikkaa. *Ei Venäjällä, ei Saksalla eikä millään muullakaan suurvallalla ole oikeutta puhua „puolustussodasta”*: kaikki suurvallat käyvät imperialistista, kapitalistista sotaa, ryöstösotaa, sotaa, jonka tarkoituksena on pienten ja vieraiden kansojen sortaminen ja voittotulojen turvaaminen kapitalisteille, jotka tekevät joukkojen hirtittävistä kärsimyksistä ja proletariaatin verestä miljarditulojensa puhdasta kultaa.

Neljä vuotta sitten, marraskuussa vuonna 1912, jolloin oli jo käynyt selväksi, että sota on tulossa, koko maailman sosialistien edustajat kokoontuivat Kansainväliseen sosialistikongressiin Baseliin. Jo silloin oli epäilemätöntä, että tuleva sota oli oleva suurvaltojen sota, suursaalistajien sota, että syypäitä sotaan ovat *kaikkien* suurvaltojen hallitukset ja kapitalistiluokka. Ja Baselin manifesti, jonka koko maailman sosialistiset puolueet hyväksyivät *yksimielisesti*, toi avoimesti julki tämän totuuden. *Baselin manifestissa ei mainita sanallakaan „puolustusodasta” eikä „isänmaan puolustuksesta”*. Se ruoskii poikkeuksetta kaikkien suurvaltojen hallituksia ja porvaristoa. Siinä sanotaan julkisesti, että sota on oleva mitä suurin rikos, että työläiset pitävät toistensa ampumista rikoksena, että sodan kauhujen ja niihin kohdistuvan työläisten suuttumuksen täytyy johtaa väistämättömästi *proletaariseen vallankumoukseen*.

Kun sota todella syttyi, huomattiin, että Baselissa oli määritelty oikein tuon sodan luonne. Sosialistiset järjestöt ja työväenjärjestöt eivät kuitenkaan noudattaneet yksimielisesti Baselin päätöksiä, vaan noissa järjestöissä tapahtui hajaannus. Maailman kaikissa maissa näemme nyt sosialististen järjestöjen ja työväenjärjestöjen jakautuneen kahdeksi suureksi leiriksi. Pienempi osa, nimittäin johtajat, toimihenkilöt ja puoluevirkailijat, on pettänyt sosialismin ja asettunut hallitusten puolelle. Toinen osa, johon kuuluvat tietoiset työväenjoukot, jatkaa voimiensa kokoamista ja taistelua sotaan vastaan proletaarisen vallankumouksen puolesta.

Tämän toisen osan katsantokanta on saanut ilmauksensa muun muassa Zimmerwaldin manifestissa.

Meillä Venäjällä Duuman *työläisedustajat* kävivät päättäväisesti aivan sodan alusta alkaen vallankumouksellista taistelua sotaan ja tsaarin monarkiaa vastaan. Viisi työläisedustajaa: Petrovski, Badajev, Muranov, Shagov ja Samoilov levittivät vallankumouksellisia sodanvastaisia julisteita ja harjoittivat tarmokkaasti vallankumouksellista agitaa-tiota. Tsaarivalta vangitutti nämä 5 edustajaa, järjesti oikeusjutun heitä vastaan ja tuomitsi karkotettavaksi elinkaudeksi Siperiaan. Venäjän työväenluokan johtajat ovat kituneet jo monia kuukausia Siperiassa, mutta heidän

ajamansa asia ei ole joutunut turmioon. Koko Venäjän valveutuneet työläiset jatkavat heidän työtään samaan suuntaan.

Toverit! Kuulitte täällä eri maiden edustajien puhuvan teille työväen vallankumouksellisesta sodanvastaisesta taistelusta. Haluan vain mainita teille vielä esimerkkinä erään suurimman ja rikkaimman maan, nimittäin Amerikan Yhdysvallat. Mainitun maan kapitalistit saavat nyt Euroopan sodan ansiosta suunnattomia voittotuloja. Ja he harjoittavat niin ikään agitaatiota sodan puolesta. He sanovat, että Amerikankin on valmistauduttava osallistumaan sotaan, ja kansalta tullaan puristamaan satoja miljoonia dollareita käytettäväksi uusiin asevarustuksiin, loputtomaan aseistautumiseen. Amerikassakin osa sosialisteista noudattaa tuota väärää, tuota rikollista kehotusta. Mutta luen teille, mitä kirjoittaa toveri *Eugene Debs*, Amerikan tunnetuin sosialistien johtaja, jonka Amerikan sosialistinen puolue on asettanut ehdokkaaksi tasavallan presidentin virkaan.

Hän kirjoittaa amerikkalaisessa sanomalehdessä „Appeal to Reason”²⁸ („Vetoomus Järkeen”) syyskuun 11 p:nä 1915 seuraavaa: *„En ole kapitalistien sotilas, vaan proletaarinen vallankumousmies, en kuulu plutokratian vakinaiseen armeijaan, vaan kuulun kansan irregulaariseen armeijaan. Kieltäydyin lähtemästä sotimaan kapitalistiluokan etujen puolesta. Vastustan kaikkia sotia, paitsi yhtä, ja vain sitä sotaa puollan koko sydämestäni: sosiaalisen vallankumouksen nimessä käytävää maailmansotaa. Siihen sotaan olen valmis osallistumaan, jos vallassaolevat luokat tekevät sodan yleensä välttämättömäksi”.*

Näin kirjoittaa Amerikan työläisille heidän pidetty johtajansa, Amerikan Bebel, tov. *Eugene Debs*.

Ja tämä on, toverit, teille uutena osoituksena siitä, että maailman kaikissa maissa todella valmistaudutaan kokoamaan työväenluokan voimia. Sodan kauhut ja ne kärsimykset, joita sota on tuottanut kansalle, ovat tavattomia, mutta me emme saa eikä meillä ole mitään syytä olla epätoivoisia tulevaisuuden suhteen.

Sodassa ja sodan takia ei suotta kaadu miljoonia uhreja. Miljoonat nälkää näkevät, miljoonat, jotka uhraavat henkensä juoksuhaudoissa, eivät ainoastaan kärsi, vaan kokoavat myös voimia, mietiskelevät sodan todellisia syitä, karkaisevat tahtoaan, ja heidän käsityksensä muuttuvat yhä selvemmin vallankumouksellisiksi. Yhä kasvavaa joukkojen tyytymättömyyttä, lisääntyvää kuohuntaa, lakkoja, mielenosoituksia ja vastalauseita sotaa vastaan — kaikkea tuota on havaittavissa maailman *kaikissa* maissa. *Ja se on meille takeena siitä, että Euroopan sodan jälkeen alkaa proletaarin v allankumous kapitalismia vastaan.*

„*Berner Tagwacht*“ № 33,
helmikuun 9 pnä 1916

Venäjän kielellä julkaistu ensi kerran 1929

V. I. Leninin Teosten
2. ja 3. painoksessa, XIX osa

Julkaistaan „*Berner Tagwacht*“
lehden tekstin mukaan
Venäjänns saksan kielestä

OPPOSITION TEHTÄVISTÄ RANSKASSA

(KIRJE TOVERI SAFAROVILLE)

10/II 1916.

Kallis toveri! Teidän karkottamisenne Ranskasta, minkä johdosta m.m. jopa shovinistinen „*La Bataille*”²⁹ lehtikin on esittänyt vastalauseensa, vaikkei olekaan halunnut sanoa totuutta, nimittäin, että Teidät on karkotettu oppositiota kohtaan osoittamanne myötämielisyyden vuoksi, tämä karkottamisenne on johdattanut kerta toisensa jälkeen mieleeni kipeän kysymyksen Ranskan opposition asemasta ja tehtävistä.

Zimmerwaldissa näin Bourderonin ja Merrheimin. Kuulin heidän toimintaselostuksensa, ja olen lukenut lehdistä heidän työstään. En voi vähimmässäkään määrässä epäillä heidän vilpittömyyttään ja uskollisuuttaan proletariaatin asialle. Mutta siitä huolimatta on ilmeistä, että heidän taktiikkansa on virheellistä. Kumpikin heistä pelkää eniten kahtiajakautumista. Ei ainoatakaan sellaista askelta eikä ainoatakaan sellaista sanaa, mikä voisi johtaa Ranskan sosialistisen puolueen tai työväensyndikaattien kahtiajakautumiseen tai II Internationalen hajoamiseen ja III Internationalen luomiseen — tämä on sekä Bourderonin että Merrheimin ohjelauseena.

Työväenliikkeen ja sosialistisen liikkeen kahtiajakautuminen koko maailmassa on silti tosiasia. Sotaan nähden on olemassa kaksi sovittamatonta työväenluokan taktiikkaa ja politiikkaa. Hassua on ummistaa silmät näkemästä sitä. Se, että yritetään sovittaa sovittamatonta, on koko oman toiminnan tuomitsemista tehottomaksi. Saksassa on edustaja Otto Rühlekin, Liebknechtin toveri, tunnustanut avoimesti puolueen kahtiajakautumisen väistämättömäksi, sillä Saksan

puolueen nykyinen enemmistö, virallinen „huippukerros” on asettunut porvariston puolelle. Väitteet, joita n.s. „keskustan” eli „suon” (le marais) edustajat Kautsky ja „Vorwärts”³⁰ ovat esittäneet Rühleä ja kahtiajakautumista vastaan, ovat pelkkää valhetta ja ulkokultaisuutta, niin „hyvää tarkoitettavaa” kuin tuo ulkokultaisuus lieneekin. Kautsky ja „Vorwärts” eivät voi eivätkä edes yritäkään kumota sitä tosiasiaa, että Saksan puolueen enemmistö toteuttaa käytännössä *porvariston* politiikkaa. Työväenluokalle on vahinkoa sen ja tuollaisen enemmistön yhtenäisyydestä. Tuo yhtenäisyys on työväenluokan saattamista „oman” kansakunnan porvariston alaiseksi, se on koko maailman työväenluokan hajottamista. Ja Rühle on itseasiassa oikeassa sanoessaan, että Saksassa on *kaksi puoluetta*. Toinen, virallinen puolue, toteuttaa porvariston politiikkaa. Toinen, vähemmistö, julkaisee illegaalisia julisteita, järjestää mielenosoituksia j.n.e. Samaa on havaittavissa kaikkialla maailmassa, ja voimattomat diplomaatit eli „suo”, kuten Kautsky Saksassa, Longuet Ranskassa, Martov ja Trotski Venäjällä, aiheuttavat työväenliikkeelle mitä suurinta vahinkoa puolustamalla yhtenäisyysfiktiota ja *estämällä* siten jo ajankohtaiseksi ja välttämättömäksi käynyttä kaikkien maiden *opposition* yhtymistä ja III Internationalen perustamista. Englannissa jopa niinkin maltillinen lehti kuin „Labour Leader” * on julkaissut Russel Williamsin kirjeitä, joissa sanotaan, että on *erottava* työväensyndikaattien johtajista ja työväenluokan edut „myyneestä” „Työväenpuolueesta” (Labour Party). Ja useat „Riippumattoman työväenpuolueen” (Independent Labour Party) jäsenet ovat kirjallisesti ilmoittaneet olevansa samaa mieltä Russel Williamsin kanssa. Venäjällä on „sovinnonhieroja” Trotskinin nyt pakko myöntää välttämättömäksi erota „patrioteista”, t.s. „Organisaatiokomitean” ryhmästä, OK:sta, joka puolustelee työläisten menemistä sotateollisuuskomiteoihin. Ja vain väärästä itserakkaudesta Trotski puolustaa yhä sitä, että on säilytettävä „yhtenäisyys” Tshheidzen duumaryhmän kanssa, joka on „patrioottien” ja „OK:n” varmin ystävä, suoja ja turva.

Vieläpä Amerikan Yhdysvalloissakin kahtiajakautuminen on itseasiassa täydellistä, sillä osa sosialisteista on siellä armeijan, „valmistautumisen” („preparadness”) ja sodan

* — „Työväen Johtaja”. *Toim.*

kannalla. Toiset, siinä luvussa tunnetuin työväenjohtaja, sosialistisen puolueen asettama tasavallan presidenttiehdokas Eugene Debs julistavat kansalaissotaa kansojen sotaa vastaan!

Entä noiden samaisten Bourderonin ja Merrheimin *teot!* Puheissaan he vastustavat jakautumista. Mutta lukekaapa se päätöslauselmaehdotus, jonka Bourderon esitti Ranskan sosialistisen puolueen ³¹ kongressille. Mainitussa päätöslauselmaehdotuksessa vaaditaan sosialisteja eroamaan ministeristöstä!! Päätöslauselma suorastaan „désapprouve” sekä C. A. P. että G. P. (C. A. P. = Com. Adm. Perm., G. P. = Groupe Parlem.)*!!! On päivänselvää, että sellaisen päätöslauselmaehdotuksen hyväksyminen olisi merkinnyt *sekä* sosialistisen puolueen *että* syndikaattien kahtiajakautumista, sillä herrat Renaudel, Sembat, Jouhaux et Co** eivät voi koskaan suostua siihen.

Bourderonille ja Merrheimille ovat ominaisia Zimmerwaldin konferenssin *enemmistön* virheet, heikkous ja arkuus. Toisaalta tuo enemmistö kehottaa *välillisesti* manifestissaan *vallankumoukselliseen* taisteluun, muttei uskalla sanoa sitä suoraan. Toisaalta se kirjoittaa: *kaikkien maiden kapitalistit valehtelevat* sanoessaan, että nykyisessä sodassa „puolustetaan isänmaata”. Toisaalta enemmistö ei rohjennut lisätä sitä ilmeistä totuutta, jonka kuitenkin jokainen ajatteleva työläinen lisää, nimittäin, että *valehtelijoita* eivät ole yksinomaan kapitalistit, vaan myös Renaudel, Sembat, Longuet, Hyndman, Kautsky, Plechanoff et Co***!! Zimmerwaldin konferenssin enemmistö *haluaa* jälleen sopia Vandervelden, Huysmansin, Renaudelin ja kumpp. kanssa. Se on *vahingoksi* työväenluokalle, joten „Zimmerwaldin vasemmisto” teki oikein sanoessaan työläisille *avoimesti* totuuden.

Katsokaas, miten ulkokultaisia ovat les socialisteschauvins****! Ranskassa he keuhuvat *Saksan* ja Saksassa *Ranskan* „minorité”*****!

Miten suuri merkitys olisikaan sillä, jos Ranskan oppositio esiintyisi ilmoittaen suoraan, pelkäämättä ja avoimesti

* — „desavuo!” sekä Vakituksen hallintokomission että Parlamenttiryhmän. *Toim.*

** — Jouhaux ja kumpp. *Toim.*

*** — Plehanov ja kumpp. *Toim.*

**** — sosialishovinitit. *Toim.*

***** — „vähemmistöä”. *Toim.*

koko maailmalle: me olemme solidaarisia *vain Saksan* opposition kanssa, *vain Rühlen* ja hänen aatetoveriensä kanssa!! Vain niiden kanssa, jotka katkaisevat pelkäämättä välinsä sekä avoimeen että verhottuun sosialishovinismiin, socialisme chauvin'iin, t.s. kaikkiin niihin, jotka ovat „isänmaanpuolustajia” nykyisessä sodassa!! Me puolestamme *emme pelkää* rikkoa välejämme Ranskan „patriotteihin”, jotka sanovat „isänmaan puolustamiseksi” siirtomaa-alueiden puolustamista, vaan kehotamme kaikkien maiden sosialisteja ja syndikalisteja *katkaisemaan samoin välinsä* niihin!! Me ojennamme kätemme Otto Rühlelle ja Liebknechtille, heille ja *vain* heidän aatetovereilleen, ja tuomitsemme sekä Ranskan että Saksan „majorité'n”* ja „le marais'n”**. Me julistamme maailman kaikkien niiden sosialistien suurta kansainvälistä yhtymistä, jotka nykyisessä sodassa ovat sanoutuneet irti valheellisesta „isänmaanpuolustus”-fraasista ja tekevät työtä julistaen ja valmistellen proletaarista maailmanvallankumousta!

Sellaisella julistuksella olisi valtava merkitys. Se ajaisi hajalle teeskentelijät, toisi ilmi ja paljastaisi kansainvälisen petoksen ja edistäisi mitä voimakkaimmin internationalismille *todella* uskollisiksi jääneiden työläisten lähentymistä koko maailmassa.

Anarkistinen fraseologia on aina tuottanut Ranskassa paljon vahinkoa. Mutta nyt sellaiset anarkistipatriootit, anarkisti-chauvins, kuin Kropotkin, Grave, Cornelissen ynnä muut de la „Bataille *Chauviniste'in*”*** ritarit auttavat hyvin monia työläisiä parantumaan anarkistisesta fraseologiasta. Alas sosialistipatriootit ja sosialisti-chauvins, samoin kuin „alas anarkistipatriootit” ja anarkisti-chauvins! tämä kehotus *on saava* vastakaikua Ranskan työläisten sydämessä. Ei anarkistista vallankumousfraseologiaa, vaan jatkuvaa, vakavaa, sitkeää, järkähtämätöntä ja järjestelmällistä toimintaa illegaalisten järjestöjen luomiseksi *kaikkialle työläisten* keskuuteen, *vapaan*, t.s. illegaalisen kirjallisuuden levittämiseksi ja omaa hallitusta vastaan tähdätyn *j o u k k* oliikkeen valmistamiseksi. Juuri sitä kaipaa työväenluokka kaikissa maissa!

* — „enemmistön”. *Toim.*

** — „suon”. *Toim.*

*** — „Shovinistisen Ottelun”. *Toim.*

Ei ole totta, että „ranskalaiset eivät kykene” järjestelmälliseen illegaaliseen toimintaan. Se ei ole totta! Ranskalaiset tottuivat pian suojautumaan ampumakaivantoihin. He tottuivat pian myös *uusiin* oloihin, toimimaan illegaalisesti ja valmistelemaan järjestelmällisesti *vallankumouksellista joukkoliikettä*. Luotan Ranskan vallankumoukselliseen proletariaattiin. Se on kannustava Ranskan oppositiotakin.

Toivotan mitä parhainta. Teidän *Lenin*

P. S.* Kehotan ranskalaisia tovereita julkaisemaan tämän kirjeeni käännöksen (täydellisen käännöksen) *erillisenä lentolehtisenä* ³².

*Julkaistu 1916 ranskan kielellä
erillisenä lehtisenä*

*Julkaistu venäjäksi ensi kerran 1924
„Proletarskaja Revoljutsija”
aikakauslehden 4. (27.) n:ossa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

* — Postscriptum — jälkikirjoitus. *Toim.*

ONKO ORGANISAATIOKOMITEALLA JA TSHHEIDZEN RYHMÄLLÄ OMAA LINJAA?

Kokoelmassaan³³ ja sitäkin selvemmin Kansainväliselle sosialistiselle toimikunnalle tekemässään selostuksessa (Bulletini № 2, ilmestyi saksan kielellä 27. XI. 1915)³⁴ orgkomitealaiset koettavat vakuuttaa yleisölle, että Tshheidzen ryhmällä³⁵ ja OK:lla on täysin internationalistinen ja „Nashe Delon” linjasta eriävä oma linjansa. Nuo vakuutetut ovat mitä törkeintä valhetta. Ensiksikin OK:n perustamisesta lähtien (elokuu 1912) me olemme nähneet, että Tshheidzen ryhmä ja OK ovat olleet *monta vuotta* kaikissa pääasioissa poliittisesti täysin solidaarisia ja mitä läheisimmässä poliittisessa yhteistoiminnassa „Nasha Zarjan” ryhmän kanssa, minkä lisäksi *vain* tämä ryhmä on toiminut systemaattisesti joukkojen keskuudessa (likvidaatiorien päivälehdet). Se, että niin peräti läheisten „ystävien” kesken on vähänkin oleellista erimielisyyttä, pitäisi todistaa painavilla tosiasioilla eikä sanoilla. *Mitään sellaisia tosiasioita ei ole.* Toiseksi Tshheidzen ryhmä ja OK ovat olleet *useiden vuosien* ajan, vv. 1912—1914, „Nasha Zarjan” pelinappuloita ja puolustelleet systemaattisesti sen politiikkaa, minkä tietävät hyvin niin Pietarin kuin muidenkin paikkakuntien työläiset, eivätkä ne ole yrittäneet *kertaakaan* saada muutosta „Nasha Zarjan”, „Lutshin”³⁶ j.n.e. politiikkaan.

Joukkoja koskevassa politiikassa — esimerkiksi taistelussa „lakkokiihkoa” vastaan, suurimpien ammattiliittojen (metallimiehet y.m.) ja tärkeimpien vakuutuslaitosten (Yleisenäläisen vakuutusneuvoston) johtomiesten vaaleissa — „Nasha Zarjan” ryhmä ja vain se on esiintynyt itsenäisesti, OK:n ja Tshheidzen ryhmän vain auttaessa ja palvellessa sitä uskollisesti ja vilpittömästi. Kolmanneksi

puolentoista sotavuoden ajalta ei ole *yhtäkään tosiasiaa*, joka todistaisi Tshheidzen ryhmän ja OK:n muuttaneen vuosikausien kuluessa muodostunutta suhdettaan „Nasha Zarjaan”. Sen sijaan on päivittäisiä tosiasioita, sellaisia-kin, joista voidaan puhua julkisesti (useimmista sen tapaisista tosiasioista ei voida puhua julkisesti). Tosiasia on, että OK ja Tshheidzen ryhmä *eivät* ole esiintyneet Venäjällä *ainoatakaan* kertaa „Nashe Delon” politiikkaa vastaan, ja jotta tähän todella saataisiin muutos, kertaesiintyminen ei riitä, vaan on käytävä jatkuvaa ja voitokasta taistelua, sillä „Nashe Delo” on liberaalisten yhdyssiteiden ylläpitämä poliittinen tekijä, jota vastoin OK ja Tshheidzen ryhmä ovat poliittisia kulisseja. Tosiasia on, että sanomalehdet „Utro” ja „Rabotsheje Utro”³⁷, jotka ajavat täydellisesti ja kokonaan „Nashe Delon” politiikkaa, korostavat jopa ulkonaisestikin, että ne ja Tshheidzen ryhmä ovat poliittisesti lähellä toisiaan, ja puhuvat koko elokuun blokin nimissä. Tosiasia on, että Tshheidzen ryhmä järjestää rahankeräyksiä „Rabotsheje Utron” hyväksi. Tosiasia on, että Tshheidzen ryhmä kokonaisuudessaan on ryhtynyt Samaran sosialishovinistisen „Nash Golos” lehden avustajaksi (ks. 17. n:o). Tosiasia on, että Tshheidzen ryhmän muuan huomatuimmista jäsenistä, nimittäin Tshhenkeli, esitti lehdistössä, „puolustuskantalaisten” eli sosialishovinistien aikakauslehdessä „Sovremennyi Mir”³⁸, herrojen Plehanovin ja Aleksinskin aikakauslehdessä, periaatteellisia julkilausumia täydellisesti Plehanovin, „Nashe Delon”, Kautskyn ja Axelrodin hengessä. Olemme jo aikoja sitten siteeranneet tuota Tshhenkelin julkilausumaa, jota eivät ole rohjenneet ottaa puolustettavakseen enempää orgkomitealaiset kokoelmassaan kuin Trotskikaan „Nashe Slovo”³⁹ lehdessään, vaikka ottavatkin puolustaakseen Tshheidzen ryhmän ja mainostaakseen sitä. Neljänneksi suoranaiset poliittiset esiintymiset koko Tshheidzen ryhmän ja OK:n nimissä todistavat väitteemme oikeiksi. Ottakaamme tärkeimmät mielipideilmaisut, jotka on julkaistu OK:n kokoelmassa: Tshheidzen ja kumpp. julistus ja OK:n juliste. Kummankin asiakirjan näkökanta on *samanlainen* ja samanlaista on niiden kannanottokin. Koska OK on puolueettamme vastaan muodostetun „elokuun blokin” ylin johtoelin ja koska OK on julkaissut illegaalisen lentolehtisen, t.s. se on voinut puhua vapaammin ja suuremmin kuin Tshheidze Duumassa,

niin otamme tarkasteltavaksemme nimenomaan tämän lentolehtisen.

On muuten mielenkiintoista, että tästä lentolehtisestä on käyty jo väittelyä saksalaisessa sosialidemokraattisessa lehdistössä, Bernin sosialidemokraattisessa sanomalehdessä. Lehden avustaja sanoi tuota lentolehtistä „patrioottiseksi”. OK:n ulkomainen sihteeristö suuttui, julkaisi vastalauseen, selitti, että „mekin, ulkomainen sihteeristö, olemme syyppäitä sellaiseen patriotismiin”, ja haastoi lehden toimituksen ikään kuin tuomariksi lähettämällä sille lentolehtisestä täydellisen saksankielisen käännöksen. Omasta puolestamme huomautamme, että mainittu toimitus suhtautuu ilmeisen puolueellisesti OK:hon ja mainostaa sitä. Entä mitä tämä OK:hon puolueellisesti suhtautuva toimitus sanoi?

„Olemme lukeneet OK:n lentolehtisen”, toimitus sanoi (№ 250), „ja meidän on myönnettävä, että sen teksti saattaa aiheuttaa epäilemättä väärinkäsityksiä ja antaa kokonaisuudessaan sellaisen ajatuksen, joka on mahdollisesti vieras lentolehtisen laatijoille”.

Miksi orgkomitealaiset eivät julkaisseet kokoelmassaan tätä toimituksen lausuntoa, toimituksen, jonka he itse olivat kutsuneet tuomariksi? Siksi, että tuon lausunnon antoivat OK:n ystävät, jotka julkisesti kieltäytyivät puolustamasta OK:ta! Lausunto on kirjoitettu hienotunteisen ja diplomaattisen kohteliaasti, mikä tähdentää erikoisesti sitä, että toimitus haluaa sanoa Axelrodille ja Martoville jotain „mieluisuista”. Ja „mieluisimmaksi” osottautui seuraava: „OK sanoi mahdollisesti (*vain* „mahdollisesti”!) toisin kuin oli tahtonut sanoa, mutta se, minkä se sanoi, „saattaa aiheuttaa epäilemättä väärinkäsityksiä” ”!!

Kehotamme hartaasti lukijoita tutustumaan OK:n lentolehtiseen, joka on julkaistu myös Bustin Lehdessä (№ 9). Jokainen, joka lukee sen huolellisesti, huomaa yksinkertaiset ja selvät tosiasiat: (1) lentolehtisessä ei ole ainoatakaan sanaa, jolla tuomittaisiin periaatteessa kaikkalainen maanpuolustus nykyisessä sodassa; (2) lentolehtisessä ei ole kerrassaan mitään sellaista, mitä „puolustuskantalaiset” eli „socialishovinitit” eivät voisi periaatteessa hyväksyä; (3) lentolehtisessä monet sanonnat ovat täysin „puolustuskannan” mukaisia: „proletariaatti ei voi suhtautua välinpitämättömästi hävityksen uhkaan” (melkein kirjaimellisesti samaa on „Rabotsheje Utron” 2. n:ossa: „ei suhtauduta

välinpitämättömästi” „maan pelastamiseen hävitykseltä”); „proletariaatin elinedut vaativat maan itesäilytystä”; „kansan vallankumouksen” tulee pelastaa maa „ulkoiselta hävitykseltä” j.n.e. Joka todella vihaa sosialishovinismia, hänen olisi pitänyt sanoa moisten fraasien *asemesta*: tilanherrat, tsaari ja porvaristo valehtelevat sanoessaan maan itesäilytykseksi sitä, kun Puolaa pidetään isovenäläisten ikeessä ja väkivalloin estetään sitä eroamasta; — valehtelevat, kun ne korulauseilla „maan” pelastamisesta salaavat pyrkimyksensä „pelastaa” suurvaltalaiset etuoikeudet ja kääntävät proletariaatin huomiota pois niistä tehtävistä, joita edellyttää taistelu *kansainvälistä* porvaristoa vastaan. Ulkokultaisuutta ja omien julkilausumien muuttamista pelkäksi valheelliseksi deklamoinniksi on se, että katsotaan sopivaksi puhua korulauseita *jonkin* sotaakäyvän maan „pelastamisesta hävitykseltä” samalla kun tunnustetaan sotaakäyvien maiden proletariaatin kansainvälinen solidaarisuus imperialistisessa ryöstösodassa. Sillä se on proletariaatin taktiikan asettamista riippuvaiseksi kyseisen maan sotilaallisesta tilanteesta kyseisellä hetkellä, ja jos kerran asia on siten, niin Ranskankin sosialishovinitit ovat oikeassa auttaessaan „pelastamaan hävitykseltä” Itävaltaa tai Turkia.

OK:n ulkomainen sihteeristö esitti *saksalaisessa* sosialidemokraattisessa lehdistössä (berniläinen sanomalehti) vielä erään sofismin, joka on siinä määrin hävytön, siinä määrin törkeä, siinä määrin „mukaiitu” erikoisesti saksalaisten vikoittelemiseksi, että orgkomitealaiset tekivät viisaasti pidättyessään toistamasta tuota sofismia venäläiselle yleisölle.

„Jos lienee patriotismia se”, kirjoittavat he *saksalaisille* ylevän suuttumuksen hengessä, „että proletariaatille esitetään vallankumous ainoaksi keinoksi pelastaa maa tuholta”, niin mekin olemme sellaisia patriootteja, „toivoisimme Internationalella olevan enemmän sellaisia „patriootteja” jokaisessa sosialistisessa puolueessa; me olemme varmoja, että Liebknecht, Rosa Luxemburg ja Merrheim olisivat erittäin tyytyväisiä nähdessään ympärillään enemmän sellaisia „patriootteja”, jotka kääntyvät Saksan ja Ranskan työläisten puoleen *senkaltaisin* lentolehtisin”.

Aito huijarin tempu: viisi sihteerä tietävät mainiosti, että Ranskassa ja Saksassa, jotka kulkevat sosialistista val-

lankumousta kohti, ei ole hajuakaan *porvarillisesta* vallankumouksellisuudesta, ei ole hajuakaan sellaisesta *porvarillisesta* yhteiskunnallisesta liikkeestä, joka pyrkisi vallankumoukseen *voittaakseen vihollisensa*. Mutta Venäjällä *sellainen* liike on varmasti olemassa juuri sen takia, että Venäjä kulkee *porvarillis-demokraattista* vallankumousta kohti. Viisi sihteeriiä petkuttavat saksalaisia huvittavalla sofismilla: OK ja Tshheidze kumppaneineen eivät voi olla *vallankumouksellisia shovinisteja* Venäjällä, koska Euroopassa vallankumouksellisuuden yhdistäminen shovinismiin on järjetöntä!

Niin, Euroopassa se on järjetöntä. Mutta Venäjällä se on tosiasia. Voitte moittia „prizyviläisiä”⁴⁰ siitä, että he ovat huonoja porvarillisia vallankumouksellisia, mutta ette voi kieltää sitä, että he yhdistävät tavallaan shovinismin vallankumouksellisuuteen. Narodnikkien heinäkuun konferenssi Venäjällä⁴¹, „Nashe Delo” ja „Rabotsheje Utro” ovat siinä suhteessa täydellisesti ja kokonaan „prizyviläisten” kannalla, hekin yhdistävät shovinismin vallankumouksellisuuteen.

Tshheidzen ryhmä on ottanut julistuksessaan (OK:n kokoelma, ss. 141—143) *saman* kannan. Tshheidze puhuu samoja shovinistisia fraaseja „hävityksen vaarasta”, ja joskin hän tunnustaa sodan imperialistisen luonteen, „rauhan ilman aluevaltauksia”, „koko maailman proletariaatin yhteiset tehtävät”, „taistelun rauhan puolesta” j.n.e. j.n.e., niin senhän tunnustaa myös „Rabotsheje Utro”, sen tunnustavat venäläiset narodnikitkin — pikkuporvarit. Samasta OK:n kokoelmasta s. 146 voidaan lukea, että pikkuporvarilliset narodnikit ovat tunnustaneet sekä sodan imperialistisen luonteen että „rauhan ilman aluevaltauksia” ja sen, että sosialistien on välttämättömästi (narodnikit näet haluavat käydä sosialisteista niin kuin „Rabotsheje Utrokin”) „pyrittävä ennallistamaan mitä pikemmin sosialistisen järjestön kansainvälinen solidaarisuus sodan lopettamiseksi” y.m. Narodnikit — pikkuporvarit — käyttävät kaikkia noita fraaseja naamioidakseen „kansallisen puolustuksen” tunnuksen, jonka he ovat esittäneet suoraan, kun taas Tshheidze ja OK, samoin kuin „Rabotsheje Utrokin” sanovat samaa tunnusta „maan pelastamiseksi hävitykseltä”!

Lopputulokseksi saadaan, että Tshheidze ja OK ovat lörpöelleet vallankumouksellisia fraaseja, jotka eivät velvoita

kerrassaan mihinkään eivätkä haittaa kerrassaan mitenkään prizyviläisten ja nashedelolaisten käytännöllistä politiikkaa, mutta *olleet vaiti tästä politiikasta*. He kannattavat tavalla tai toisella osallistumista sotateollisuuskomiteoihin ⁴².

Vähemmän fraaseja vallankumouksesta, hyvät herrat, enemmän selvyyttä, suoruutta ja rehellisyyttä nykyhetken käytännöllisessä politiikassa. Te lupaatte olla vallankumouksellisia, mutta autatte nyt shovinisteja, porvaristoa, tsarismia joko puoltamalla suoranaisesti työläisten osallistumista sotateollisuuskomiteoihin tai puolustamalla vaitiololla niihin osallistujia ettekä taistele niitä vastaan.

Martov saa tempuilla mielensä mukaan. Trotski saa meluta ryhmäkuntalaisuuttamme vastaan ja hämätä tuolla melulla (vanha turgenevilaisen... sankarin resepti! ⁴³) niitä kaiketi ei-ryhmäkuntalaisia „toiveitaan”, että Tshheidzen ryhmästä joku N. N. on „samaa mieltä” Trotskin kanssa ja vannoo olevansa vasemmistolainen, internationalisti j.n.e. Tosiasia pysyy tosiasiana. OK:n ja Tshheidzen ryhmän välillä, samoin kuin näiden kahden laitoksen ja „Rabotsheje Utron” tai „Prizyvin” välillä *ei ole* mitään vakavaa poliittista eroa.

Siksi ne kaikki esiintyvätkin *todellisuudessa* yhdessä puolueettamme vastaan *kannattaen* sitä porvarillista politiikkaa, että työläiset osallistuisivat sotateollisuuskomiteoihin, yhdessä puoluekannattomien työläisten ja narodnikien kanssa. Ja „ulkomaisten sihteerien” sanalliset varaukset ja vakuuttelut, että he „ovat eri mieltä”, jäävät pelkiksi korulauseiksi, jotka eivät vaikuta joukkojen käytännölliseen politiikkaan, niin kuin Südekumia, Legienia ja Davidia ei puhdistu shovinismista se, että he vannovat olevansa „rauhan kannalla” ja „vastustavansa sotaa”.

RAUHA ILMAN ALUEVALTAUKSIA JA PUOLAN RIIPPUMATTOMUUS PÄIVÄN TUNNUKSINA VENÄJÄLLÄ

„Pasifismi ja abstraktinen rauhan saarnaaminen ovat eräs työväenluokan pettämismuoto... Nykyään rauhan propagoiminen, ellei samalla kehoteta joukkoja vallankumoukselliseen toimintaan, voi vain kylvää illuusioita, demoralisoida proletariaattia herättämällä siinä luottamusta porvariston humanisuuteen ja tehdä siitä sotivien maiden salaisen diplomatian leikkikalun”. Näin sanotaan Bernissä hyväksytyssä puolueemme päätöslauselmassa (ks. „Sotsial-Demokrat”⁴⁴, № 40 ja „Sosialismi ja sota”)*.

Monet, jotka vastustavat meikäläistä rauhankysymyksen asetelua — heitä on paljon venäläisten emigranttien, mutta ei venäläisten työläisten keskuudessa, — eivät ole kertakaan vaivautuneet erittelemään noita väitteitä. Teoreettisesti kumoamattomina ne saavat nyt erittäin kouraantuntuvaa käytännöllistä vahvistusta, mikä johtuu nimenomaan käänteestä maamme tapahtumien kulussa.

Organisaatiokomitean aatteellisesti tukema Pietarin legalistilikkividaattorien sanomalehti „Rabotsheje Utro” asettui, kuten tunnettua, heti ensimmäisessä numerossaan sosialishovinistiselle kannalle, „puolustuskannalle”. Se julkaisi Pietarin ja Moskovan sosialishovinistien „puolustuskantaiset” manifestit. Molemmissa manifesteissa on esitetty muun muassa ajatus „rauha ilman aluevaltauksia”, ja „Rabotsheje Utron” 2. n:o, nostaen etutilalle erikoisesti tämän tunnuksen, painaa sen kursiivilla ja sanoo sitä „linjaksi, joka turvaa maalle ulospääsyn umpikujasta”. Se on nähkääs vain parjausta, että me olisimme muka shovinisteja; me hyväksymme täydellisesti kaikkein „demokraattisimman”.

* Ks. Teokset, 21. osa, ss. 149—150 ja 309—310. *Toim.*

ihan „tosisosialistisen” tunnuksen: „rauha ilman aluevaltauksia”!

Nikolai Veriselle on epäilemättä nyt hyvin edullista, että hänen uskolliset alamaisensa esittävät tuollaisen tunnuksen. Tilanherroihin ja porvaristoon nojaten tsarismi johti sotajoukkonsa ryöstämään ja orjuuttamaan Galitsiaa (Turkin jakoa y.m. koskevasta sopimuksesta puhumattakaan). Saksan yhtä ryöstönhaluisten imperialistien sotajoukot ovat torjuneet venäläisten rosvojen rynnistyksen ja tunkeneet ne pois ei ainoastaan Galitsiasta, vaan „Venäjän Puolastakin”. (Satoja tuhansia venäläisiä ja saksalaisia työläisiä ja talonpoikia on kaatunut tällöin kuoleman kentillä molempien klikkien etujen nimessä.) Tunnus „rauha ilman aluevaltauksia” on osoittautunut siis tsarismin „salaisen diplomatian” mainioksi „leikkikaluksi”: meille on nähkääs tehty vääryyttä, meidät on ryöväyty, meiltä on viety Puola, me vastustamme aluevaltauksia!

Miten mielenmukaista tuo tsarismin lakeijain osa on „Rabotsheje Utron” sosialishoviniteille, näkyy varsinkin ensimmäisessä numerossa julkaistusta artikkelista „Puolan emigraatio”. „Kuluneet sotakuukaudet”, sanotaan siinä, „ovat herättäneet Puolan laajojen kansankerrosten tietoisuudessa hartaita itsenäisyyspyrkimyksiä”. Ennen sotaa sellaista ei tietenkään ollut!! „Puolan laajojen kansankerrosten yhteiskunnallisessa tietoisuudessa on päässyt voitolle Puolan kansallisen riippumattomuuden massa” (tässä on nähtävästi painovirhe; pitää lukea: aate, ajatus t.m.s.)... „Puolan kysymys nousee pakottavana koko laajuudessaan Venäjän demokraattien ratkaistavaksi”... „Venäläiset liberaalit” kieltäytyvät vastaamasta suoraan „Puolan riippumattomuutta” koskeviin pulmakysymyksiin...

Kuinkas muuten, Nikolai Verinen, Hvostov, Tshelnokov, Miljukov ja kumpp. ovat täydellisesti, koko sydämestään Puolan riippumattomuuden kannalla *nyt*, kun tuo tunnus merkitsee *käytännössä voittoa* Saksasta, joka on riistänyt Venäjältä Puolan. Huomatkaa, että „stolypinilaisen työväenpuolueen”⁴⁵ luojat esiintyivät *ennen sotaa* ylipäänsä ja erikoisesti kansakuntien itsemääräämisoikeus-tunnusta vastaan, Puolan eroamisvapautta vastaan, käyttäen opporunisti Semkovskia sellaiseen jaloon tarkoitukseen kuin Puolaan kohdistuneen tsaristisen sorron puolustamiseen. Nyt, kun Puola on riistetty Venäjältä, he ovat Puolan „riip-

pumattomuuden” *kannalla* (että kysymyksessä on Puolan riippumattomuus Saksasta, siitä ollaan vaatimattomasti vaiti...).

Venäjän tietoisia työläisiä te, herrat sosialishovinitit, ette voi pettää! Vuonna 1915 antamanne „lokakuulainen”⁴⁶ tunnus: Puolan riippumattomuus ja rauha ilman aluevaltauksia on todellisuudessa tsarismmin palvelemista, tsarismmin, joka *oman* sotansa naamioksi tarvitsee juuri nyt, nimenomaan vuoden 1916 helmikuussa, kauniskaikuisia sanoja „rauha ilman aluevaltauksia” (Hindenburg pois Puolasta) ja Puolan riippumattomuus (Vilhelmistä, mutta riippuvaisuus Nikolai II:sta).

Venäläinen sosialidemokraatti, joka ei ole unohtanut ohjelmaansa, ajattelee toisin. Venäjän demokraatit, hän sanoo, tarkoittaen ennen kaikkea ja pääasiassa suurvenäläisiä demokraatteja, koska vain heillä on aina ollut sananvaltaa Venäjällä, ovat ehdottomasti *hyötyneet* siitä, ettei Venäjä *tällä haavaa* sorra Puolaa eikä pidä sitä väkivalloin alaisenaan. Venäjän proletariaatti on ehdottomasti hyötynyt siitä, ettei se sorra erästä kansaa, jonka sortamisessa se vielä eilen auttoi. Saksan demokraatit ovat ehdottomasti menettäneet: niin kauan kuin Saksan proletariaatti sietää sitä, että Saksa sortaa Puolaa, niin kauan se on pahemmassa kuin orjan asemassa, toisten orjuuttamista auttavan halunkin asemassa. Vain Saksan junkkerit ja porvaristo ovat ehdottomasti hyötyneet.

Tästä seuraa johtopäätös: Venäjän sosialidemokraattien on paljastettava, että kun *nyt* esitetään Venäjällä tunnukset „rauha ilman aluevaltauksia” ja „Puolan riippumattomuus”, niin tsarismi *pettää* siten kansaa, sillä nykyisessä tilanteessa nämä molemmat tunnukset merkitsevät, että pyritään jatkamaan sotaa, ja ne esittävät tuon pyrkimyksen oikeelliseksi. Meidän on sanottava: ei mitään sotaa Puolan omistamisesta! Venäjän kansa ei halua tulla uudelleen Puolan sortajaksi!

Entä miten voidaan auttaa Puolaa vapautumaan Saksasta? Eikö meidän ole autettava siinä asiassa? On tietysti, mutta ei ainakaan tukemalla tsaristisen eikä porvarillisenkaan eikä edes porvarillis-tasavaltalaisenkaan Venäjän imperialistista sotaa, vaan *tukemalla* Saksan vallankumouksellista proletariaattia, tukemalla Saksan sosialidemokratistisen puolueen niitä aineksia, jotka taistelevat Südekumien,

Kautskyn ja kumpp. *vastavallankumouksellista* työväenpuoluetta vastaan. Kautsky todisti vasta hiljattain erittäin havainnollisesti vastavallankumouksellisuutensa: marraskuun 26 päivänä 1915 hän sanoi katumielenosoituksia „*seikkailuksi*” (niin kuin Struve sanoi vuoden 1905 tammikuun 9 pn edellä, ettei Venäjällä ole vallankumouksellista kansaa). Mutta marraskuun 30 pnä 1915 Berliinissä osoitti mieltään 10.000 työläisnaista!

Kaikkien, jotka haluavat tunnustaa kansojen vapauden ja kansojen itsemääräämisoikeuden todella *eivätkä ulko-kultaisesti* Südekumin, Plehanovin, Kautskyn tapaan, on *vastustettava* Puolan sortamiseksi käytävää sotaa, *puollettava* Venäjän *nykyisin* sortamien kansojen: Ukrainan, Suomen y.m. oikeutta erota Venäjästä. Kaikkien, jotka eivät halua olla *käytännössä* sosialishovinisteja, on tuettava kussakin maassa yksinomaan niitä sosialistisen puolueen aineksia, jotka työskentelevät tällä hetkellä kotimaassaan suoranaisesti ja välittömästi proletaarisen vallankumouksen hyväksi.

Ei „rauha ilman aluevaltauksia”, vaan rauha tölleille, sota palatseille, rauha proletariaatille ja työtätekeville, sota porvaristolle!

„Sotsial-Demokrat” № 51,
helmikuun 29 pnä 1916

Julkaistaan „Sotsial-Demokrat” lehdien
tekstin mukaan

WILHELM KOLB JA GEORGI PLEHANOV

Avomielisen saksalaisen opportunistin Wilhelm Kolbin kirjanen „Sosialidemokratia tienhaarassa” (Karlsruhe, 1915) ilmestyi juuri parahiksi Plehanovin „Sota” kokoelman jälkeen. Kautskylainen Rudolf Hilferding vastaa kovin lievästi Kolbille „Neue Zeitissa” * ollen vaiti pääasiasta ja valitellen sen johdosta, että Kolb sanoo totuudenmukaisesti Saksan sosialidemokraattien yhtenäisyyden olevan enää vain „puhtaasti muodollista”.

Niille, jotka haluavat ajatella vakavasti II Internationaalen romahduksen merkitystä, sopii suositella Kolbin ja Plehanovin *aatteellisen* asenteen vertailemista. Molemmat (kuten Kautskykin) ovat samaa mieltä *perusasiassa*: kieltävät pilkkaa tehden sen ajatuksen, että nykyisen sodan yhteydessä olisi toimittava vallankumouksellisesti; molemmat syyttävät vallankumouksellisia sosialidemokraatteja „tappiopoliitikasta”, käyttääksemme plehanovilaisten mielisanaa. Plehanov sähisee „vallankumouksellista fraseologiaa” vastaan sanoen, että ajatus vallankumouksen suorittamisesta nykyisen sodan yhteydessä on „unelmafarssi”. Kolb kiroaa tukussa „vallankumouksellisen fraseologian”, „vallankumouksellisen fantasiikan”, „radikaali (Radikalinski)-hysterikot”, „lahkokuntalaisuuden” y.m. Kolb ja Plehanov ovat yhtä mieltä pääasiassa, nimittäin he molemmat vastustavat vallankumousta. Ja se seikka, että Kolb on yleensä vallankumousta vastaan ja Plehanov ja Kautsky „yleensä puolesta”, on vain vivahde-ero, ero sanoissa: Plehanov ja Kautsky ovat itse asiassa Kolbin apureita.

* — „Uusi Aika”. Toim.

Kolb on rehellisempi — ei henkilökohtaisessa, vaan poliittisessa mielessä, t.s. kantansa johdonmukaisuuden vuoksi hänen ei tarvitse teeskennellä. Siksi hän ei pelkää tunnustaa totuutta, että koko Internationalen syntinä oli hänen mielestään „vallankumouksellisen fantasiikan henki” ja että Internationale „uhkaili” (uhkaili vallankumouksella, hrat Plehanov ja Kolb!) sodan johdosta. Kolb on oikeassa, kapitalistisen yhteiskunnan „periaatteellinen kieltäminen” on typerää sen jälkeen, kun Euroopan sosialidemokraattiset puolueet asettuivat puolustamaan tuota yhteiskuntaa ajankohtana, jolloin kapitalistinen valtio alkoi rakoilla kaikista liitoksistaan, jolloin „sen olemassaolo oli kyseenalaista”. Tämä objektiivisen vallankumouksellisen tilanteen tunnustaminen on totuutta.

Kolb kirjoittaa: „Seurauksena (Liebknechtin kannattajien taktiikasta) olisi ollut Saksan kansakunnan aina kiehumapisteeseen saatettu *sisäinen* taistelu ja siis myös sotilaallinen ja poliittinen heikkeneminen”... „kolmisopimuksen imperialismin” *eduksi ja voitoksi!!* Juuri tämä onkin „tappion toivomista” vastaan suuntautuneen opportunistisen myrskyn perusajatus!!

Koko kysymyksen perusajatus on todellakin siinä. „Kiehumapisteeseen saatettu sisäinen taistelu” on kansalaissotaa. Kolb on oikeassa, vasemmistolaisten taktiikka *johtaa* siihen; hän on oikeassa, se on Saksan sotilaallista heikkenemistä, t.s. Saksan tappion toivomista ja auttamista, tappiopoliittikkaa. Kolb on väärässä vain — vain! — siinä, ettei halua nähdä tuon vasemmistolaisten taktiikan kansainvälistä luonnetta. Kaikissa sotaa käyvissä maissa *voidaan* „sisäinen taistelu saattaa kiehumapisteeseen”, „heikentää” imperialistisen porvariston „sotilaallista voimaa” ja muuttaa (sen vuoksi, sen yhteydessä, sen kautta) imperialistinen sota kansalaissodaksi. Siinä koko kysymyksen ydin. Kiitämme Kolbia hyvistä toivomuksista, tunnustuksista ja valaisevista selityksistä: kun tuon kaiken tekee mitä johdonmukaisin, rehellisin ja avomielisin vallankumouksen vihollinen, on se erittäin hyödyllistä Plehanovien ja Kautskyjen halpamaisen ulkokultaisuuden ja häpeällisen selkärangattomuuden paljastamiseksi työläisille.

SOSIALISTINEN VALLANKUMOUS JA KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄMISOIKEUS

(TEESIT)

I. IMPERIALISMI, SOSIALISMI JA SORRETTUJEN KANSAKUNTIEN VAPAUTTAMINEN

Imperialismi on kapitalismin korkein kehitysvaihe. Pääoma on kasvanut edistyneimmissä maissa kansallisten valtioiden puitteiden yli ja asettanut kilpailun tilalle monopolin, luoden kaikki objektiiviset edellytykset sosialismin toteutumiselle. Tämän vuoksi Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa on päiväjärjestyksessä proletariaatin vallankumouksellinen taistelu kapitalististen hallitusten kukistamiseksi, porvariston pakkoluovuttamiseksi. Imperialismi sysää joukkoja tähän taisteluun, kärjistäen valtavassa mitassa luokkaristiriitoja ja huonontaen joukkojen asemaa niin taloudellisessa suhteessa — trustit, kallis aika — kuin myös poliittisessa suhteessa: militarismin kasvu, sotien taajeneminen, taantumuksen voimistuminen, kansallisuussorron ja siirtomaarosvouksen vakiintuminen ja laajeneminen. Voiton saatuaan sosialismin on saatettava välttämättömästi voimaan täydellinen demokratia, joten sen ei ole siis ainoastaan tehtävä kansakuntia täysin tasa-arvoisiksi, vaan sen on myös myönnettävä sorretuille kansakunnille itsemäärämisoikeus, s.o. oikeus vapaaseen valtiolliseen eroamiseen. Sellaiset sosialistiset puolueet, jotka eivät todista toiminnallaan niin nyt kuin vallankumouksen aikanakin ja sen voiton jälkeen, että ne vapauttavat sorretut kansakunnat ja rakentavat suhteensa niihin vapaan liiton pohjalle — ja vapaa liitto ilman eroamisoikeutta on valheellinen fraasi, — sellaiset puolueet pettäisivät sosialismin.

Demokratiakin on tietysti valtiomuoto, joka on häviävä silloin, kun valtio häviää, mutta niin käy vasta sitten, kun lopullisesti voittaneesta ja lujittuneesta sosialismista siirrytään täydelliseen kommunismiin.

2. SOSIALISTINEN VALLANKUMOUS JA TAISTELU DEMOKRATIAN PUOLESTA

Sosialistinen vallankumous ei ole kertakaikkinen tapahtuma eikä jokin yksi yhden rintaman taistelu, vaan se on kokonainen kausi kärkeviä luokkakonflikteja, pitkä sarja taisteluja kaikilla rintamilla, s.o. kaikista talouden ja politiikan kysymyksistä, taisteluja, jotka voivat päättyä vain porvariston pakkoluovuttamiseen. Perinjuurin virheellistä olisi luulla, että demokratian puolesta käyty taistelu kääntäisi proletariaatin pois sosialistisesta vallankumouksesta tai saattaisi varjoon, hämärän peittoon j.n.e. tämän vallankumouksen. Päinvastoin, niin kuin sosialismi ei voi voittaa, ellei se saata voimaan täydellistä demokratiaa, niin ei myöskään proletariaatti voi valmistautua voittamaan porvaristoa, ellei se käy kaikkinaista, johdonmukaista ja vallankumouksellista taistelua demokratian puolesta.

Yhtä virheellistä olisi luopua jostakin demokraattisen ohjelman kohdasta, esim. kansakuntien itsemääräämisoikeudesta, sillä perusteella, että se on muka imperialismin oloissa „käytännöllisesti mahdoton” tai „illusorinen”. Väite, että kansakuntien itsemääräämisoikeus on käytännöllisesti mahdoton kapitalismin puitteissa, lienee ymmärrettävä joko absoluuttisessa, taloudellisessa mielessä tai ehdollisessa, poliittisessa mielessä.

Edellisessä tapauksessa se on teoreettisesti perinjuurin virheellinen. Ensiksikin, siinä mielessä käytännöllisesti mahdottomia ovat kapitalismin vallitessa työrahat tai pulien poistaminen j.n.e. Mutta ei pidä lainkaan paikkaansa se, että kansakuntien itsemäärääminen olisi *niin ikään* käytännöllisesti mahdotonta. Toiseksi, yksikin esimerkki, Norjan eroaminen Ruotsista vuonna 1905, riittää kumoamaan „käytännöllisen mahdottomuuden” tässä mielessä. Kolmanneksi, olisi naurettavaa eittää, ettei uuden Puolan valtion, Intian valtion j.n.e. muodostuminen ole „käytännöllisesti” täysin „mahdollista” tänään tai huomenna, jos esim. Saksan ja Englannin poliittiset ja strategiset keskinäissuhteet hieman muuttuvat. Neljänneksi, ekspansioyrkimyksissään finanssipääoma ostaa ja lahjoo „vapaasti” vapaimmankin demokraattisen ja tasavaltalaisen hallituksen ja valinnalliset virkamiehet joka maassa, vaikka tämä maa olisikin „riip-

pumaton". Finanssipääoman, samoin kuin yleensä pääoman herruutta ei voida poistaa *minkäänlaisilla* valtiollisen demokratian alalla toimeenpannuilla uudistuksilla, mutta itsemäärääminen koskee kokonaan ja yksistään tätä alaa. Tämä finanssipääoman herruus ei kuitenkaan tee missään määrin olemattomaksi sitä merkitystä, mikä valtiollisella demokratialla on luokkasorron ja luokkataistelun vapaampana, laajempänä ja selvempänä *muotona*. Sen vuoksi kaikki sellaiset päätelmät, että eräs valtiollisen demokratian vaatimus on taloudellisessa mielessä „käytännöllisesti mahdoton” kapitalismin oloissa, johtuvat yleensä kapitalismin ja valtiollisen demokratian yleisten ja tärkeimpien suhteiden vääristä teoreettisesta määrittelemisestä.

Jälkimmäisessä tapauksessa tuo väite on epätäydellinen ja epätarkka, sillä ei ainoastaan kansakuntien itsemääräämisoikeus, vaan *kaikki* valtiollisen demokratian perusvaatimukset ovat imperialismin oloissa „käytännöllisesti mahdollisia” vain osittaisesti, pahasti runneltuina ja harvoina poikkeustapauksina (esim. Norjan eroaminen Ruotsista vuonna 1905). Kaikkien vallankumouksellisten sosialidemokraattien vaatima siirtomaiden viipymätön vapauttaminen on kapitalismin vallitessa myös „käytännöllisesti mahdoton” ilman useita vallankumouksia. Mutta siitä ei suinkaan seuraa, että sosialidemokratian olisi kieltäydyttävä käymästä hetikohtaista ja mitä päättävintä taistelua *kaikkien* näiden vaatimusten puolesta — sellainen kieltäytyminen olisi vain eduksi porvaristolle ja taantumukselle,— vaan siitä päinvastoin seuraa, että kaikki nuo vaatimukset on määriteltävä ja täytettävä vallankumouksellisesti eikä reformistisesti; ettei rajoituta porvarillisen julkisuuden puitteisiin, vaan särjetään ne; ettei tyydytä parlamentaarisii esiintymisiin ja sanallisiin vastalauseisiin, vaan vedetään joukot mukaan aktiiviseen toimintaan, laajennetaan ja voimistetaan taistelu jokaisen perustavaa laatua olevan demokraattisen vaatimuksen puolesta proletariaatin suoranaisesti hyökkäykseksi porvaristoa vastaan, s.o. sosialistiseksi vallankumoukseksi, joka pakkoluovuttaa porvariston. Sosialistinen vallankumous voi saada alkunsa ei ainoastaan suuresta lakosta tai katumielenosoituksesta, nälkämellakasta tai sotilaskapinasta taikka siirtomaakapinasta, vaan myös jokaisesta Dreyfusin jutun⁴⁷ tai Zabernin

välikohtauksen ⁴⁸ tapaisesta poliittisesta kriisistä tai sorretun kansakunnan eroamiskysymystä koskevan kansanäänestyksen yhteydessä j.n.e.

Kansallisuussorron voimistuminen imperialismin oloissa ei anna aihetta sosialidemokratialle kieltäytyä käymästä „utooppista”, kuten porvaristo sanoo, taistelua kansakunnan eroamisvapauden puolesta, vaan se päinvastoin edellyttää käyttämään voimaperäisesti *myös* tällä pohjalla syntyviä konflikteja joukkotoiminnan sekä porvariston-vastaisten vallankumouksellisten esiintymisten aiheina.

3. ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN MERKITYS JA SUHDE FEDERAATIOON

Kansakunnan itsemääräämisoikeus merkitsee yksinomaan oikeutta olla riippumaton valtiollisessa mielessä, oikeutta erota sortavasta kansakunnasta valtiollisesti. Konkreettisesti tämän valtiollisen demokratian vaatimisen tarkoituksena on täydellinen vapaus harjoittaa agitaatiota eroamisen puolesta ja eroamiskysymyksen ratkaiseminen eroavan kansakunnan keskuudessa suoritettavalla kansanäänestyksellä. Tämä vaatimus ei ole siis lainkaan samaa kuin vaatia eroamista, pirstomista, pikkuvaltioiden muodostamista. Se on vain kaikkea kansallisuussortoa vastaan suuntautuvan taistelun johdonmukainen ilmaus. Mitä lähempänä demokraattinen valtiojärjestelmä on täydellistä eroamisvapautta, sitä harvemmin ja heikommin tullaan käytännössä pyrkimään eroon, sillä suuret valtiot ovat kiistattomasti edullisimpia niin taloudellisen edistyksen kuin myös joukkojen etujen kannalta katsoen, ja ne käyvät yhä edullisemmiksi kapitalismin kasvaessa. Itsemääräämisen tunnustaminen ei ole samaa kuin tunnustaa federaatio periaatteena. Voidaan olla tämän periaatteen päättävä vastustaja ja demokraattisen sentralismin kannattaja ja katsoa silti federaatio kansallista eriarvoisuutta paremmaksi ainoana täydelliseen demokraattiseen sentralismiin johtavana tienä. Nimenomaan tältä näkökannalta Marx, joka oli sentralisti, katsoi, että Irlannin ja Englannin federaatiokin on parempi kuin Irlannin väkivaltainen alistaminen englantilaisten valtaan ⁴⁹.

Sosialismin päämääränä ei ole ainoastaan tehdä loppua ihmiskunnan pirstoutuneisuudesta pieniksi valtioiksi ja kaikenlaisesta kansakuntien eristyneisyydestä eikä ainoastaan lähentää kansakuntia, vaan myös yhdistää ne. Ja nimenomaan saavuttaaksemme tämän päämäärän meidän on toisaalta selitettävä joukoille Rennerin ja O. Bauerin niin sanotun „kansallisen kulttuuriautonomian”⁵⁰ aatteiden taantumuksellisuus, ja toisaalta vaadittava sorrettujen kansakuntien vapauttamista ei yleisissä epämääräisissä fraaseissa, ei sisällyksettömissä lausunnoissa eikä siinä muodossa, että „lykätään” kysymys sosialismin aikaan, vaan selvästi ja tarkasti määritellyssä poliittisessa ohjelmassa, jossa on otettu erikoisesti huomioon sortavien kansakuntien sosialistien ulkokultaisuus ja pelkuruus. Niin kuin ihmiskunta voi saada luokat häviämään vain sorretun luokan väliaikaisen diktatuurikauden kautta, niin se myös voi saada aikaan kansakuntien välttämättömän yhdistymisen vain sellaisen välikauden kautta, jolloin kaikki sorretut kansakunnat on täydellisesti vapautettu, t.s. ne ovat vapaita eroamaan.

4. KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄÄMISTÄ KOSKEVA KYSYMYS VALLANKUMOUKSELLISEN PROLETARIAATIN KANNALTA ASETETTUNA

Ei ainoastaan kansakuntien itsemääräämistä koskeva vaatimus, vaan *kaikki* muutkin demokraattisen minimiohjelmamme kohdat oli esitetty *aikaisemmin*, jo XVII ja XVIII vuosisadalla, pikkuporvariston taholta. Ja nytkin vielä pikkuporvaristo esittää ne *kaikki* utooppisesti näkemättä luokkataistelua ja sen voimistumista demokratian oloissa sekä uskoen „rauhalliseen” kapitalismiin. Nimenomaan sellainen kansaa pettävä ja kautskylaisten puolustama utopia on tasa-arvoisten kansakuntien rauhanomainen liitto imperialismin vallitessa. Tämän poroporvarillisen ja opportunistisen utopian vastapainoksi sosialidemokraattien ohjelmassa on asetettava kansakuntien jako sortaviin ja sorrettuihin, mikä on tärkeää, oleellisinta ja kiertämätöntä imperialismin oloissa.

Sortavien kansakuntien proletariaatti ei voi rajoittua yleisiin, kaavamaisiin, jokaisen pasifistisen porvarin hokemiin

fraaseihin, joissa yleensä vastustetaan aluevaltauksia ja puolustetaan kansakuntien tasa-arvoisuutta. Proletariaatti ei voi sivuuttaa vaitiololla kansallisuussortoon perustuvan valtion *rajoja* koskevaa kysymystä, joka on erittäin „vastenmielinen” imperialistiselle porvaristolle. Proletariaatti ei voi olla taistelematta sitä vastaan, että sorrettuja kansakuntia pidetään väkivalloin kyseisen valtion rajojen puitteissa, mutta sehän juuri merkitsee taistelua itse-määräämisoikeuden puolesta. Proletariaatin on vaadittava „oman” kansakuntansa sortamille siirtomaille ja kansakunnille vapautta valtiolliseen eroamiseen. Muussa tapauksessa proletariaatin internationalismi on olematonta ja sanallista, sorretun ja sortavan kansakunnan työläisten keskinäinen luottamus ja luokkasolidarisuus on mahdotonta ja jää paljastamatta niiden reformististen ja kautsky-laisten itsemääräämisen puolustajien ulkokultaisuus, jotka ovat vaiti „heidän oman” kansakuntansa sortamista ja „heidän oman” valtionsa puitteissa väkivalloin pidetyistä kansakunnista.

Sorrettujen kansakuntien sosialistien on toisaalta erikoidesti puolustettava ja ajettava käytännössä sorretun kansakunnan ja sortavan kansakunnan työläisten välisen täydellisen ja ehdottoman, m.m. järjestöllisen, yhtenäisyyden asiaa. Ilman sitä ei voida säilyttää proletariaatin itsenäistä politiikkaa eikä luokkasolidarisuutta muiden maiden proletariaatin kanssa aikana, jolloin porvaristo vehkeilee, pettää ja juonittelee. Sorrettujen kansakuntien porvaristo käyttää näet aina kansallisen vapautuksen tunnuksia työläisten pettämiseen: sisäpolitiikassaan se käyttää näitä tunnuksia tehdäkseen taantumuksellisia sopimuksia hallitsevan kansakunnan porvariston kanssa (esim. Itävallan ja Venäjän puolalaiset sopivat taantumuksen kanssa sortaa-ukseen juutalaisia ja ukrainalaisia); ulkopolitiikassaan se koettaa solmia sopimuksia jonkin kilpailevan imperialistisen suurvallan kanssa toteuttaakseen omat rosvouspyrkimyksensä (Balkanin pikkuvaltioiden politiikka j.n.e.).

Se seikka, että jotain imperialistista valtakuntaa vastaan suuntautuvaa kansallista vapaustaistelua toinen „suur”-valta voi tietyissä oloissa käyttää yhtä imperialististen päämääriensä hyväksi, ei voi pakottaa sosialidemokratiaa kieltäytymään kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnus-

tamisesta, niin kuin sosialidemokraatteja ei voi pakottaa luopumaan tasavaltalaisuudesta se, että porvaristo käyttää monesti tasavaltalaisia tunnuksia tarkoituksenaan poliittinen petkus ja finanssirovous, kuten esim. romaanisissa maissa*.

5. MARXILAISUUS JA PROUDHONILAISUUS KANSALLISUUSKYSYMYKSESSÄ

Päinvastoin kuin pikkuporvarilliset demokraatit Marx piti poikkeuksetta kaikkia demokraattisia vaatimuksia porvariston johtamien kansanjoukkojen feodalisminvastaisen taistelun historiallisena ilmauksena eikä minään absoluuttina. Mikään näistä vaatimuksista ei ole sellainen, jota porvaristo ei voisi käyttää tai ei olisi käyttänyt tietyissä olosuhteissa välikappaleena työläisten petämisessä. Tässä suhteessa on teoreettisesti perinjuurin väärin erottaa poliittisen demokratian vaatimuksista jokin yksi vaatimus, nimittäin kansakuntien itsemäärääminen, ja asettaa se muiden vaatimusten vastakohtaksi. Proletariaatti voi käytännössä säilyttää itsenäisyytensä vain siten, että se asettaa kaikista demokraattisista vaatimuksista, myös tasavallasta käymänsä taistelun riippuvaiseksi porvariston kukistamiseksi käymästään vallankumouksellisesta taistelusta.

Toisaalta päinvastoin kuin proudhonilaiset, „jotka kielsivät” kansallisuuskysymyksen „yhteiskunnallisen vallankumouksen nimessä”, Marx asetti etutilalle, pitäen silmällä ennen kaikkea edistyneimpien maiden proletariaatin luokkataistelun etuja, internationalismin ja sosialismin peruseriaatteen: kansa, joka sortaa toisia kansoja, ei voi olla vapaa⁵¹. Pitäen silmällä nimenomaan Saksan työläisten vallankumouksellisen liikkeen etuja Marx vaati vuonna 1848 Saksan voittoisaa demokratiaa julistamaan ja suomaan vapauden saksalaisten sortamille kansoille⁵². Pitäen

* On sanomattakin selvää, että kerrassaan naurettavaa olisi evätä itsemääräämisoikeus sillä perusteella, että se muka edellyttää „isänmaan puolustusta”. Sosialishovinitit ovat vedonneet yhtä oikeutetusti — t.s. yhtä perusteettomasti — vuosina 1914—1916 jokaiseen demokraatiavaatimukseen (esim. demokratian tasavaltaisuuteen) ja jokaiseen kansallisuussortoa vastaan tähdätyn taistelun määrittelmään todistaakseen „isänmaan puolustuksen” oikeutetuksi. Hyväksyessään isänmaan puolustuksen Euroopan sodissa, esim. Ranskan suuren vallankumouksen sodissa tai Garibaldin sodissa, samoin kuin kieltäessään isänmaan puolustuksen vuosien 1914—1916 imperialistisessa sodassa marxilaisuus lähtee kunkin sodan konkreettisten historiallisten erikoisuuksien analyysistä eikä suinkaan mistään „yleisestä periaatteesta”, mistään erillisestä ohjelmakohdasta.

silmällä nimenomaan Englannin työläisten vallankumouksellista taistelua Marx vaati vuonna 1869 Irlannin eroamista Englannista, samalla kun hän lisäsi: „vaikkapa eroamisen jälkeen päädyttäisiinkin federaatioon”⁵³. Vain asettamalla tällaisen vaatimuksen Marx todella kasvatti Englannin työläisiä internationalismin hengessä. Vain siten hän saattoi vastoin opportunisteja ja porvarillista reformismia, joka ei ole vielä puolen vuosisadan kuluttuakaan suorittanut Irlannin „reformia”, ratkaista vallankumouksellisesti tuon historiallisen tehtävän. Vain siten Marx saattoi vastoin pääoman puolustajia, jotka kirkuvat pienten kansakuntien eroamisvapauden utooppisuudesta ja mahdottomuudesta ja paitsi taloudellisen, myös valtiollisen keskittymisen edistyksestä, puolustaa epäimperialistisesti tuota edistyksestä keskittymistä, puolustaa ei väkivaltaan, vaan kaikkien maiden proletaarien vapaaseen liittoon perustuva kansakuntien lähestymistä. Vain siten Marx saattoi joukkojen vallankumouksellisen toiminnan asettaa myös kansallisuuskysymysten ratkaisemisessa kansakuntien tasa-arvoisuuden ja itsemääräämisen sanallisen ja useinkin ulkokultaisen tunnustamisen vastakohtaksi. Vuosien 1914—1916 imperialistinen sota ja sen paljastamat opportunistien ja kautskylaisten ulkokultaisuuden Augiaan tallit ovat vahvistaneet silminnähävästi oikeaksi tuon Marxin politiikan, jonka pitää muodostua esikuvaksi kaikille edelläkävijämalle, sillä jokainen niistä sortaa nykyään vieraita kansakuntia*.

6. KOLME VALTIOTYYPPIÄ KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄÄMISEN KANNALTA

Tältä kannalta on erotettava kolme tärkeintä valtiotyyppiä:

Ensinnäkin Länsi-Euroopan kehittyneimmät kapitalistiset maat ja Yhdysvallat. Porvariston edistykseellinen kansalli-

* Usein vedotaan — esim. hiljattain saksalainen shovinisti Lensch „Die Glocke”⁵⁴ lehden 8. ja 9. n:o:ssa — siihen, että Marxin kielteinen suhtautuminen eräiden kansojen kansalliseen liikkeeseen, esim. v. 1848 olleeseen tšekkien liikkeeseen, todistaa, ettei kansakuntien itsemääräämisen tunnustaminen ole marxilaisuuden näkökannalta välttämätöntä. Mutta se ei pidä paikkaansa, sillä vuonna 1848 oli historiallisia ja poliittisia syitä erottaa toisistaan „taantumukselliset” ja vallankumoukselliset-demokraattiset kansakunnat. Marx oli oikeassa tuomitessaan edelliset ja kannattaessaan jälkimmäisiä⁵⁵. Itsemääräämisoikeus on eräs demokratian vaatimus, joka on tietysti alistettava palvelemaan demokratian yleisiä intressejä. Vuonna 1848 ja sitä seuraavina vuosina nuo yleiset intressit vaativat etupäässä taistelua tsarismia vastaan.

nen liike on päättynyt niissä jo kauan sitten. Jokainen näistä „suurista” kansakunnista sortaa vieraita kansakuntia siirtomaissa ja omassa maassaan. Hallitsevan kansakunnan proletariaatin tehtävät ovat niissä nimenomaan sellaisia, jollaisia sen tehtävät olivat XIX vuosisadalla Englannissa Irlannin suhteen*.

Toiseksi Euroopan itäosa: Itävalta, Balkanin maat ja varsinkin Venäjä. Niissä on juuri XX vuosisata kehittänyt erikoisesti porvarillis-demokraattisia kansallisia liikkeitä ja kärjistänyt kansallista taistelua. Näiden maiden proletariaatti ei voi täyttää tehtäviään: suorittaa loppuun maansa porvarillis-demokraattista uudistamista ja auttaa toisaalta muiden maiden sosialistista vallankumousta, ellei vaadita kansakuntien itsemääräämisoikeutta. Erittäin vaikeana ja erittäin tärkeänä tehtävänä niissä on sortavan kansakunnan työväen sekä sorretun kansakunnan työväen luokkataistelun yhteensulauttaminen.

Kolmanneksi puolisiirtomaat, sellaiset kuin Kiina, Persia ja Turkki, ja kaikki siirtomaat, joissa on yhteensä noin 1.000 miljoonaa asukasta. Toisissa niissä porvarillis-demokraattiset liikkeet ovat vasta alkamaisillaan ja toisissa ne eivät ole vielä läheskään päättäneet. Sosialistien ei ole vain vaadittava siirtomaiden ehdotonta, lunastuksetonta ja viipymätöntä vapauttamista — ja poliittisessa mielessä tämä vaatimus ei merkitse mitään muuta kuin nimenomaan itsemääräämisoikeutta; sosialistien on tuettava mitä päättävimmmin näiden maiden porvarillis-demokraattisen kansallisen vapausliikkeen vallankumouksellisia aineksia ja autettava niiden kapinaa — ja kun sattuu, myös niiden vallankumouksellista sotaa — niitä sortavia imperialistisia valtoja *vastaan*.

* Eräissä vuosien 1914—1916 sodan ulkopuolelle jääneissä pikkuvaltioissa, esim. Hollannissa ja Sveitsissä, porvaristo käyttää ututterasti hyväkseen „kansakuntien itsemääräämis”-tunnusta puoltaakseen osallistumista imperialistiseen sotaan. Siinä eräs syy, joka pakottaa näiden maiden sosialidemokraatteja kieltämään itsemääräämisen. Oikeaa proletariaatin politiikkaa, nimittäin sitä, että kielletään „isänmaan puolustus” *imperialistisessa* sodassa, puolustellaan väärillä perusteilla. Teoriassa se on marxilaisuuden vääristelyä ja käytännössä eräänlaista pikkukansallista rajoittuneisuutta, „suurvaltiasten” kansakuntien orjuuttamien kansakuntien *satoja miljoonia* käsittävän väestön unohtamista. Mainiossa kirjassaan „Imperialismi, sota ja sosialidemokratia” tov. Gorter on väärässä kieltäessään periaatteessa kansakuntien itsemääräämisen, mutta *soveltaa* tuota periaatetta oikein vaatiessaan Hollannin Intialle *viipymättä* „poliittista ja kansallista riippumattomuutta” ja paljastaessaan hollantilaiset opportunistit, jotka kieltäytyvät asettamasta sellaista vaatimusta ja taistelemasta sen puolesta.

7. SOSIALISHOVINISMI JA KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄÄMINEN

Imperialismin kausi ja etenkin vuosien 1914—1916 sota on asettanut edelläkävijämaissa tehtäväksi shovinismin ja nationalismin vastaisen taistelun. Sosialishovinistien, s.o. opportunistien ja kautskylaisten keskuudessa, jotka kaunistelevat imperialistista, taantumuksellista sotaä soveltamalla siihen „isänmaanpuolustus”-käsitettä, ollaan pääasiassa kahta mieltä kansakuntien itsemääräämistä koskevassa kysymyksessä.

Toisaalla me näemme jokseenkin avomieliisiä porvariston palvelijoita, jotka puolustavat aluevaltauksia sillä verukkeella, että imperialismi ja poliittinen keskittyminen on edistyksellistä, ja kieltävät itsemääräämisoikeuden muka utooppisena, illusorisena, pikkuporvarillisena j.n.e. Heihin kuuluvat Saksassa Cunow, Parvus ja äärimmäiset opportunistit, Englannissa osa fabianilaisia ja trade unionien johtajia ja Venäjällä opportunistit Semkovski, Liebmann, Jurkevitch y.m.

Toisaalla näemme kautskylaisia, joihin kuuluvat myös Vandervelde, Renaudel ja monet Englannin ja Ranskan pasifistit y.m. Heidän kantansa on se, että on säilytettävä yhtenäisyys ensin mainittujen kanssa, ja käytännössä he ovat täydellisesti näiden kaltaisia puolustaen itsemääräämisoikeutta pelkästään sanallisesti ja ulkokultaisesti: heidän mielestään on „liikaa” („zu viel verlangt”: Kautsky „Neue Zeit” * lehdessä 21. toukokuuta 1915) vaatia valtiollista eroamisvapautta, he eivät vaadi, että juuri sortavien kansakuntien sosialistien taktiikan pitäisi olla vallankumouksellista, vaan päinvastoin hämäröittävät näiden vallankumouksellisia velvollisuuksia, puolustavat näiden opportunistia, auttavat näitä pettämään kansaa, sivuuttavat juuri valtakunnan *rajaa* koskevan kysymyksen sellaisen valtakunnan suhteen, joka pitää väkivalloin alaisuudessaan vajaa-oikeudellisia kansakuntia j.n.e.

Niin edelliset kuin jälkimmäisetkin ovat opportunisteja, jotka prostituoivat marxilaisuutta menetettyään kaiken kykynsä ymmärtää Marxin taktiikan teoreettista merkitystä

* — „Uusi Aika”. Toim.

ja käytännöllistä tarpeellisuutta, taktiikan, jota hän selitti ottamalla Irlannin esimerkiksi.

Mitä tulee muuten aluevaltauksiin, niin niitä koskeva kysymys on tullut erittäin ajankohtaiseksi sodan yhteydessä. Mutta mitä on aluevaltaus? On helppoa vakuuttua siitä, että aluevaltauksia vastaan protestoiminen on joko kansakuntien itsemääräämisen tunnustamista tai se perustuu status quo'ta puoltavaan ja *kaikkea*, jopa vallankumouksellistakin, väkivaltaa vastustavaan pasifistiseen fraseologiaan. Sellainen fraseologia on perinjuurin valheellista ja sovittamattomassa ristiriidassa marxilaisuuden kanssa.

8. PROLETARIAATIN KONKREETTISET TEHTÄVÄT LÄHITULEVAISUUDESSA

Sosialistinen vallankumous voi alkaa aivan lähitulevaisuudessa. Proletariaatin hetikohtaiseksi tehtäväksi tulee siinä tapauksessa vallan valtaaminen, pankkien pakkoluovuttaminen ja muiden diktatuuritoimenpiteiden toteuttaminen. Porvaristo — ja etenkin fabianilais- ja kautskyilaistyypinen intelligenssi — yrittää silloin hajottaa ja jarruttaa vallankumousta tyrkyttämällä sille rajoitettuja, demokraattisia päämääriä. Joskin *kaikki* puhtaasti demokraattiset vaatimukset saattavat muodostua tietyssä mielessä vallankumouksen haitaksi silloin, kun proletaarit ovat jo alkaneet rynnäkön porvariston vallan perustoja vastaan, niin *kaikkien* sorrettujen kansojen vapauden (s.o. niiden itsemääräämisoikeuden) julistaminen ja voimaansaattaminen on oleva välttämättömästi tarpeellista sosialistisessa vallankumouksessa, niin kuin se oli tarpeellista porvarillis-demokraattisen vallankumouksen voittoa varten esim. Saksassa vuonna 1848 tai Venäjällä vuonna 1905.

Sosialistisen vallankumouksen alkuun saattaa kuitenkin olla vielä 5, 10 vuotta tai enemmänkin. Päiväjärjestyksessä on oleva joukkojen vallankumouksellinen kasvattaminen siinä hengessä, että sosialististen shovinistien ja opportunistien kuuluminen työväenpuolueeseen ja niiden voitto, sen tapainen kuin vuosien 1914—1916 voitto, kävisi mahdolliseksi. Sosialistien on selitettävä joukoille, että englantilaiset sosialistit, jotka eivät vaadi siirtomaille ja Irlannille eroamisvapautta; saksalaiset sosialistit, jotka eivät vaadi

siirtomaille, elsassilaisille, tanskalaisille, puolalaisille eroamisvapautta ja jotka eivät välittömästi ulota vallankumouksellista propagandaa ja vallankumouksellista joukkoliikettä myös kansallisuussortoa vastaan suuntautuvan taistelun alalle eivätkä käytä hyväksi sellaisia välikohtauksia kuin Zabernin välikohtausta harjoittaakseen mitä laajinta illegaalista propagandaa sortavan kansakunnan proletariaatin keskuudessa ja järjestääkseen katumielenosoituksia ja vallankumouksellisia joukkoesiintymisiä; venäläiset sosialistit, jotka eivät vaadi Suomelle, Puolalle, Ukrainalle y.m. eroamisvapautta j.n.e.,— että sellaiset sosialistit menettelevät kuin shovinistit, kuin veren ja lian peittämiä imperialististen monarkioiden ja imperialistisen porvariston lakeijat.

9. VENÄJÄN JA PUOLAN SOSIALIDEMOKRAATTIEN JA II INTERNATIONALEN SUHTAUTUMINEN ITSEMÄÄRÄÄMISEEN

Venäjän vallankumouksellisten sosialidemokraattien ja Puolan sosialidemokraattien väliset erimielisyydet itsemäärämiskysymyksessä tulivat esiin jo vuonna 1903, edustajakokouksessa, missä hyväksyttiin VSDTP:n ohjelma ja missä Puolan sosialidemokraattien valtuuskunnan vastalauseista huolimatta otettiin tähän ohjelmaan 9. pykälä, jossa hyväksytään kansakuntien itsemääräämisoikeus. Puolan sosialidemokraatit eivät ole sittemmin kertaakaan ehdottaneet puolueensa nimissä puolueemme ohjelman 9. pykälän poistamista tai sen sanamuodon muuttamista joksikin toiseksi.

Venäjällä, missä sorrettuihin kansakuntiin kuuluu vähintään 57% väestöstä, siis yli 100 miljoonaa, missä näiden kansakuntien asumia ovat etupäässä maan reuna-alueet, missä osa näistä kansakunnista on kulttuuritasoltaan isovenäläisiä korkeammalla, missä valtiollinen järjestelmä on luonteeltaan erikoisen barbaarista ja keskiaikaista, Venäjällä, missä porvarillis-demokraattista vallankumousta ei ole saatettu vielä päätökseen, sosialidemokraattien on demokraattisten ja sosialististen tehtäviensä vuoksi tunnustettava ehdottoman välttämättömästi tsarismien sortamien kansakuntien oikeus erota vapaasti Venäjästä. Vuoden 1912 tammikuussa uudistettu puolueemme hyväksyi vuonna 1913 päätöslauselman⁵⁶, jossa itsemääräämisoikeus tunnustetaan

oikeaksi ja selitetään nimenomaan yllämainitussa konkreettisessa merkityksessään. Isovenäläisen shovinismin riehunta vuosina 1914—1916 niin porvariston kuin myös opportunististen sosialistien keskuudessa (Rubanovitsh, Plehanov, „Nashe Delo” j.n.e.) saa meidät vieläkin enemmän korostamaan tätä vaatimusta ja tunnustamaan, että ne, jotka sen kieltävät, ovat käytännössä suurvenäläisen shovinismin ja tsarismien tukena. Puolueemme ilmoittaa, että se kieltäytyy mitä jyrkimmin ottamasta missään määrin vastuulleen sellaista itsemääräämisoikeuden vastustamista.

Puolan sosialidemokraattien kanta kansallisuuskysymyksessä käsittää uusimmassa sanamuodossaan (Puolan sosialidemokraattien julkilausuma Zimmerwaldin konferenssissa) seuraavat ajatukset:

Tuossa julistuksessa tuomitaan Saksan ja muiden maiden hallitukset, jotka katsovat „Puolan alueet” vakuudeksi tulevassa kompensaatiopelissä „riistäen Puolan kansalta mahdollisuuden päättää itse omasta kohtalostaan”. „Puolan sosialidemokraatit protestoivat jyrkästi ja virallisesti kokonaisen maan paloittelua ja osittelua vastaan”... Siinä ruoskitaan sosialisteja, jotka ovat jättäneet „sorrettujen kansojen vapauttamisen asian” Hohenzollernien huostaan. Siinä ilmaistaan vakaumus, että vain maailman vallankumouksellisen proletariaatin osallistuminen tähän lähestyvään taisteluun, taisteluun sosialismista, „katkoo kansallisen sorron kahleet ja hävittää kaikki muukalaisvallan muodot turvaten Puolan kansalle mahdollisuuden kehittyä kaikin puolin vapaasti kansojen liiton tasavertaisena jäsenenä”. Julistus myöntää, että „puolalaisille” sota on „kaksinverroin veljesmurhasotaa” (Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan Bulletin, n:o 2, 27. IX. 1915, s. 15; venäjännös julkaistu kokoelmassa: „Internationale ja sota”, s. 97).

Nämä väitteet eivät oleellisesti eroa millään tavoin kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnustamisesta, ja niitä vaivaa vain poliittisten määritelmien vieläkin suurempi venyväisyys ja epämääräisyys kuin useimpia II Internationalen ohjelmia ja päätöslausemia. Jokainen yritys ilmaista nuo ajatukset täsmällisinä poliittisinä määritelmänä ja arvioida, sopivatko ne kapitalistiseen tai yksinomaan sosialistiseen järjestelmään, on osoittava sitäkin

kouraantuntuvammin, että Puolan sosialidemokraatit ovat väärässä kieltäessään kansakuntien itsemääräämisoikeuden.

Vuonna 1896 Lontoossa pidetyn kansainvälisen sosialistikongressin päätöstä, jossa tunnustetaan kansakuntien itsemääräämisoikeus, on täydennettävä edellä esitettyjen teesien pohjalla osoittamalla 1) että tämä vaatimus on erikoisen tarpeellinen imperialismin oloissa, 2) että kaikki poliittista demokratiaa tavoittelevat vaatimukset ja muun muassa tämäkin vaatimus ovat poliittisesti ehdollisia ja niillä on luokkasisältö, 3) että on välttämättömästi tehtävä ero sortavien kansakuntien sosialidemokraattien ja sorrettujen kansakuntien sosialidemokraattien konkreettisten tehtävien välillä, 4) että opportunistien ja kautskylaisten kohdalta itsemääräämisen tunnustaminen on epäjohtonmukaista, vain sanallista ja siitä johtuen poliittiselta merkitykseltään ulkokultaista, 5) että ne sosialidemokraatit, varsinkin suurvaltalaisten kansakuntien (isovenäläiset, englantilaiset ja amerikkalaiset, saksalaiset, ranskalaiset, italialaiset, japanilaiset y.m.) sosialidemokraatit, jotka eivät vaadi siirtomaille ja „omien” kansakuntiansa sortamille kansakunnille eroamisvapautta, ovat tosiasiallisesti samaa maata kuin shovinistit, 6) että tästä vaatimuksesta, samoin kuin kaikista muistakin poliittisen demokratian perusvaatimuksista käyty taistelu on välttämättä alistettava palvelemaan porvarillisten hallitusten kukistamiseksi ja sosialismin toteuttamiseksi käytävää vallankumouksellista joukkotaistelua.

Internationalen siirtyminen muutamien pienten kansakuntien ja etenkin Puolan sosialidemokraattien näkökannalle, jotka ovat erehtyneet kieltämään itsemääräämisen taistellessaan Puolan porvaristoa vastaan, joka pettää kansaa kansallisilla tunnuksilla, olisi teoreettinen virhe, marxilaisuuden vaihtamista proudhonilaisuuteen, ja käytännössä se merkitsisi pakostakin suurvaltalaisten kansakuntien mitä vaarallisimman shovinismin ja opportunistien tukemista.

*VSDTP:n Pää-äänenkannattajan
„Sotsial-Demokratian” toimitus*

Postskriptumi. Vastikään ilmestyneessä „Neue Zeitan” vuoden 1916 maaliskuun 3 pn numerossa Kautsky ojentaa avoimesti kätensä kristillisen sovinnon merkiksi mitä likai-

simman saksalaisen shovinismin edustajalle, Austerlitzille, kieltäen sorrettujen kansojen eroamisvapauden Habsburgien Itävallan osalta, mutta tunnustaen sen Venäjän Puolan osalta tehdäkseen lakeijan palveluksen Hindenburgille ja Vilhelm II:lle. Selvempää kautskylaisuuden itsepaljastusta olisi vaikea toivoakaan!

Kirjoitettu tammi- — helmikuussa 1916

Julkaistu huhtikuussa 1916

„Vorbote“ aikakauslehden 2. n:ossa

Venäjän kielellä julkaistu lokakuussa 1916

„Sbornik Sotsial-Demokrata“

kokoelmassa № 1

*Julkaistaan kokoelman
tekstin mukaan*

**ULKOMAISTEN JÄRJESTÖJEN KOMITEAN
KIRJE
VSDTP:n JAOSTOILLE**

Arvoisat toverit! Hiljattain ilmestyneessä Puolan sosialidemokraattien *opposition* äänenkannattajan „Gazeta Robotnicza”⁵⁷ 25. n:ossa (*toinen* numero sodan aikana) on julkaistu *opposition* neuvottelukokouksen (toimituskollegion neuvottelukokouksen) päätöslauselmia, jotka on hyväksytty jo vuoden 1915 *kesäkuussa*.

Noista päätöslauselmista ilmenee selvästi, että *järjestönä* (emme puhu sen yksityisistä jäsenistä, joista eräät suorittavat mitä hyödyllisintä työtä saksalaisessa sosialidemokraattisessa lehdistössä) PSD * horjuu *jälleen täysin* selkärangattomana.

Ei sanaakaan *kautskylaisuutta* vastaan, ei sanaakaan määrätietoisesta ja päättävästä taistelusta *opportunistia*, sosialishovinismin *alkulähdettä* ja *tukea*, vastaan!! Todellisuudessa se merkitsee yksinomaan ja vain sitä, että ollaan valmiita (kuten Brysselissä 3/16. VII. 1914⁵⁸) ryhtymään jälleen „leikkiin” kautskylaisten kanssa.

Tärkeimmän päätöslauselman (IV) esitämme kuitenkin kokonaan. Tässä sen teksti:

P. S. D:n (*opposition*) „Gazeta Robotnicza” № 25 (tammi-kuu 1916). „Toimituskollegion vuoden 1915 kesäkuun 1—2 p:nä olleen neuvottelukokouksen päätöslauselmat.”

...IV. *Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian suhde VSDTP:seen**.*

„Päättäväisimmistä vallankumouksellis-internationalistisista aineksista muodostuneeksi kollektiiviksi Venäjällä

* — Puolan sosialidemokratia. *Toim.*

** — „Gazeta Robotniczan” päätöslauselman venäjännöksen on tehnyt N. K. Krupskaja. Lihavalla painetut kohdat ovat V. I. Leninin tekemiä lisäyksiksi ja korjauksia puolan kielestä tehtyyn käännökseen. *Toim.*

Puolan vallankumoukselliset sosialidemokraatit katsovat VSDTP:n KK:n ja he tulevat tukemaan sitä ja koordinoimaan toimintaansa KK:n toiminnan kanssa, jättäen maakunnallisen järjestön tehtäväksi säännöstellä tulevaisuudessa organisatoriset suhteet siihen.

Puolan sosialidemokraattien ja KK:n vallankumouksellisen asenteen yhtäläisyys niiden politiikan oleellisimmissa (wytycznych [tietyissä?]) peruskohdissa velvoittaa Puolan ja Liettuan sosialidemokraatteja suhtautumaan kuten ennenkin kriittisesti KK:n taktiikan eittämättömiin liioitteluihin (wybujalosci [„hurja” viljankasvu y.m.s.]).

Halutessaan oikeutetusti kylläkin korostaa proletariaatin ehdotonta vihamielisyyttä tsarismiin ryöstöpolitiikkaa kohtaan KK antaa tunnuksen *Venäjän tappio* sillä perusteella,

!! ||| että tsarismi esittää erikoisen taantumuksellista osaa Euroopassa ja että Venäjän vallankumouksella on erikoinen merkitys; KK joutuu kuitenkin siten ristiriitaan internationalistisen metodin kanssa, joka ei salli sitoa proletariaatin toiveita ja tehtäviä mihinkään sodan lopputulokseen, ja antaapa vielä argumentteja saksalaisille sosialipatrioteille.

!! ||| Samalla kun KK aivan oikein toteaa vallankumouksellisen toiminnan olevan välttämätöntä uuden Internationalen rakentamiseksi ja vastustaa oikeutetusti kaikkia sellaisia yrityksiä, joiden tarkoituksena on konfliktin hämääminen ja entisen rikkinäisen Internationalen kyhääminen jälleen kokoon, se pitää kuitenkin liian suurimerkityksisenä mekaanista eristäytymistä kaikista vähemmän jyrkistä aineksista, jotka eivät ole a priori * olleet sen katsantokannalla, ja unohtaa (przeocza), että vallankumouksellisen leirin (obozy) tehtävänä ei pidä olla näiden ainesten syrjimin, vaan niiden vetäminen mukaan taisteluun sosialipatriotismipuijasta (petkutusta) (szalbiertwem) vastaan ja niiden radikalisoitumisen edistäminen arvostelemalla jyrkästi niiden aatteellista horjuvaisuutta.

Mitä tulee Organisaatiokomiteaan (VSDTP:n), niin neuvottelukokous (narada) vahvistaa, että Venäjällä oleva OK:n pääryhmä samoin kuin kirjallinen edustajakin (ekspozytura literacka) on sosialipatriotismin kannalla, että sen heikolla internationalistisella siivellä ei ole voimaa eikä rohkeutta erota sosialipatrioteista ja että OK:n keskuksen

* — etukäteen, alun perin. Toim.

kanta on pasifistinen; **neuvottelukokous** on sitä mieltä, että Puolan ja Liettuan sosialidemokraattien suhtautuminen OK:aan voi olla yksinomaan vain OK:n asenteen arvostelusta, sen hajoamisen (rozkladu) edistämistä ja niiden internationalististen aineiden irrottamista OK:sta, jotka ovat ryhmittyneet „Nashe Slovon” ympärille, äänenkannattajan ympärille, joka on tehnyt paljon internationalististen vallankumouksellisten katsantokantojen muovaamiseksi (kristallisoimiseksi) VSDTP:n keskuudessa.

Sama koskee muuten myös siihen (OK:aan) kuuluvaa Bundia, jonka kanta muodostuu vieläkin kaaosmaisemmasta sosialipatrioottisten ja pasifististen, russofiilisten ja germanofiilisten aineiden sekoituksesta”.

Puolan sosialidemokraatit sanovat tässä, että he haluavat „koordinoida” toimintaansa KK:n toiminnan kanssa.

Luulemme, että meidän ehdoton velvollisuutemme on sanoa KK:lle: KK ei saa *eikä voi* „koordinoida” toimintaansa PSD:n toiminnan kanssa.

Miksi?

Siksi, että PSD taaskin, 1001. kerran, *horjuu* (tai mikä on objektiivisesti samaa, pelaa omaa peliään) puolueemme *tärkeimmässä* kysymyksessä. Sosialidemokraattisen liikkeen tärkeimpänä kysymyksenä Venäjällä on nyt epäilemättä *kahtiajakokysymys*.

Tässä kysymyksessä me olemme peräänantamattomia, sillä Venäjän sosialidemokraattisen liikkeen *koko* kokemus, varsinkin vuosilta 1903—1909, vielä enemmän 1910—1914 ja eniten 1915—1916, on saanut meidät *vakuuttumaan* siitä, että yhtenäisyys OK:n kanssa (tai mikä on aivan samaa, Tshheidzen ryhmän kanssa) on *vahingollista* työväenliikkeelle, *asettaa* sen *varmasti* porvariston alaiseksi.

Sota ja „gvozdevilaisuus”⁵⁹ ovat todistaneet sen lopullisesti.

Ja nimenomaan tässä tärkeimmässä, oleellisimmassa peruskysymyksessä Puolan sosialidemokraatit taaskin *kieroilevat*.

He eivät sano *sanaakaan* siitä, että sota on todistanut heille kahtiajaon välttämättömäksi ja heidän Brysselissä (3/16. VII. 1914) noudattamansa taktiikan *virheelliseksi*.

Päinvastoin, he ovat pistäneet päätöslauselmaan *lauseen*, joka on aivan kuin varta vasten sepitetty sitä varten, että

voitaisiin puolustaa uutta „brysseliläistä” loikkausta Organisaatiokomitean tai Tshheidzen puolelle ja suorittaa se. Tässä tämä lause:

„...KK pitää liian suurimerkityksisenä mekaanista eristäytymistä”...

Siinä on asian ydin. Kaikki muu on vain fraseologiaa. Jos kerran KK „liioittelee” kahtiajaon välttämättömyyttä, niin on selvä, että PSD:lla on huomenna tai ylihuomenna oikeus äänestää *jälleen* uutta brysseliläis-kautskylaista „yhtenäisyys”-päätöslauselmaa.

Tämä on aina vain sitä vanhaa tyszkalaisuutta ⁶⁰, vanhaa peliä Keskuskomitean ja Organisaatiokomitean välimailla, entisenkaltaista eklektistä (lievästi sanoen) heiluriasenteen hyväksikäyttöä.

Meillä ei ole suinkaan mitään sitä vastaan, että *toimittaisiin yhdessä* PSD:n kanssa niin yleensä kuin Zimmerwaldin vasemmistossakin; me emme puolusta päätöslauselmiemme jokaista *kirjainta*, mutta *me olemme leppymättömiä* kysymyksessä, joka koskee (1) *kahtiajakautumista Venäjällä* ja (2) leppymätöntä suhtautumista kautskylaisuuteen Euroopassa. Katsomme velvollisuudeksemme varoittaa kaikkia tovereita Puolan sosialidemokraattien *epäluottavuudesta* ja vaatia, ettei Keskuskomitea antaisi taas houkutella itseään toistamiseen „brysseliläisiin” kokeisiin eikä luottaisi noiden kokeiden alkuunpanijoihin ja suorittajiin.

Toverillisin terveisin *UJK*

Kirjoitettu helmi- — maaliskuussa 1916

*Julkaistu ensi kerran v. 1937
XXX Lenin-kokoelmassa*

*Julkaistaan
häskikirjoituksen mukaan*

„RAUHANOHJELMASTA”

„Zimmerwaldilaisten” toisen kansainvälisen konferenssin⁶¹ päiväjärjestykseen asetettuja tärkeimpiä kysymyksiä on kysymys sosialidemokraattisesta „rauhanohjelmasta”. Tutustuttaaksemme lukijan heti tämän kysymyksen todelliseen *olemuksen* esitämme sitä koskevan lausunnon, jonka on antanut Kautsky, II Internationalen arvovaltaisina edustajia ja kaikkien maiden sosialishoviniistien arvovaltaisina puolustajia.

„Internationale ei ole kelvollinen ase sota-aikana; se on oikeastaan rauhan ase... Taistelu rauhasta, luokkataistelu rauhan aikana” („Neue Zeit” * 27. XI. 1914). „Kaikissa niissä rauhanohjelmissä, joita tähän mennessä on kaavailtu Internationalen puitteissa, Kööpenhaminan, Lontoon ja Wienin ohjelmissä, vaaditaan kansakuntien itsenäisyyden tunnustamista ja aivan oikeutetusti. Tuon vaatimuksen tulee olla kompassinamme nykyisessä sodassa” (sama, 21. V. 1915).

Nämä muutamat sanat ilmaisevat mainiosti sosialishoviniistien kansainvälisen yhdistymisen ja sovinnon „ohjelman”. Jokainen tietää, että Wienissä pitivät istuntoa Südekumin ystävät ja kannattajat, jotka toimivat täysin hänen hengessään ja puolustavat Saksan imperialismia „isänmaan puolustuksen” varjolla. Lontoossa taas pitivät istuntoa ranskalaiset, englantilaiset ja venäläiset Südekumit, jotka puolustavat saman tekosyn nojalla „omaa” kansallista imperialismia. Sekä lontoolaisten että wieniläisten sosialishoviniismin sankarien todellisen politiikan tarkoituksena on todistaa oikeaksi osallistuminen imperialistiseen sotaan,

* — „Uusi Alka”. *Toim.*

todistaa oikeaksi se, että ranskalaiset työläiset murhaavat saksalaisia työläisiä ja saksalaiset ranskalaisia selvittääkseen sen, millä kansallisella porvaristolla tulee olla etuoikeus ryöstää vieraita maita. Tämän todellisen politiikkansa naamioimista ja työläisten pettämistä varten Lontoon ja Wienin sankareilla on apunaan se *fraasi*, että he muka „hyväksyvät” „kansakuntien itsenäisyyden” eli, toisin sanoen, hyväksyvät kansakuntien itsemääräämisen, eivät hyväksy aluevaltauksia j.n.e. y.m.s.!

On päivänselvää, että tuo „hyväksyminen” on huutavaa valhetta, mitä halpamaisinta ulkokultaisuutta, kun kerran todistellaan oikeutetuksi osallistuminen sotaan, jossa *kummankin* puolen tarkoituksena on kansakuntien orjuuttaminen eikä niiden itsenäisyys. Ja nyt arvovaltainen Kautsky *siunaa* ulkokultaisuuden sen sijaan, että toisi ilmi, paljastaisi ja tuomitsisi sen. Sosialismin kavaltaneiden shovinistien yksimielinen pyrkimys pettää työläisiä todistaa Kautskyn mielestä Internationalen „yksimielisyyttä” ja elinvoimaisuutta rauhankysymyksen suhteen!!! Kautsky muuttaa törkeän, kouraantuntuvan, silmiinpistävän ja työläisille ilmeisen kansallisen ulkokultaisuuden hiotuksi, naamioiduksi ja työläisiä pettäväksi kansainväliseksi ulkokultaisuudeksi. Kautskyn politiikka on työväenliikkeelle sata kertaa vahingollisempaa ja vaarallisempaa ja Kautskyn ulkokultaisuus sata kertaa inhottavampaa kuin Südekumin.

Eikä kysymys ole suinkaan vain Kautskysta, sillä samantyyppistä politiikkaa harjoittavat itseasiassa Axelrod, Martov ja Tshheidze Venäjällä, Longuet ja Pressemanne Ranskassa, Treves Italiassa j.n.e. Tämän politiikan objektiivinen merkitys on siinä, että sen avulla pidetään yllä porvariston valheita työväenluokassa ja juurrutetaan porvarillisia aatteita proletariaatin keskuuteen. Ilmeistä on, että toisaalta Südekum ja toisaalta Plehanov kertailevat vain „oman” kansakuntansa kapitalistien porvarillisia valheita, mutta se, että Kautsky *siunaa nuo samat* valheet ja ylentää ne „yksimielisen” Internationalen „korkeimmaksi totuudeksi”, ei ole yhtä ilmeistä. Porvaristohan haluaa juuri sitä, että työläiset pitäisivät Südekumeja ja Plehanoveja arvovaltaisina, yksimielisinä, vain väliaikaisesti eri mieltä olevina „sosialisteina”. Porvaristo haluaa juuri sitä, että puhumalla rauhasta ulkokultaisia fraaseja, sisällyksettömiä, mihinkään velvoittamattomia fraaseja, *vieroitettaisiin* työläiset vallan-

kumouksellisesta taistelusta sodan aikana, että heitä tuuditeltaisiin ja lohduteltaisiin sellaisilla toiveilla kuin „rauha ilman aluevaltauksia”, demokraattinen rauha y.m. j.n.e.

Huysmans on vain popularisoinut Kautskyn rauhanohjelmaa lisäämällä siihen sovinto-oikeudet, ulkopoliittikan demokratisoinnin y.m.s. Mutta sosialistisen rauhanohjelman ensimmäisenä ja peruspykälänä tulee olla proletariaattiin kohdistuvaa porvarillista vaikutusta *voimistavan* kautskylaisen rauhanohjelman *ulkokultaisuuden paljastaminen*.

Palautamme mieleen sosialistisen opin peruskäsitteet, joita kautskylaiset vääristelevät. Sota on sen saman politiikan jatkamista väkivaltakeinoin, jota sotivien valtojen vallassaolevat luokat harjoittivat jo kauan ennen sotaa. Rauha on *saman* politiikan jatkamista *ottamalla huomioon* ne osapuolien voimasuhteissa tapahtuneet muutokset, joita sotatoimet ovat aiheuttaneet. Sota sinänsä ei voi muuttaa sitä suuntaa, johon politiikka oli kehittynyt ennen sotaa, vaan ainoastaan *jouduttaa* tuota kehitystä.

Vuosien 1870—1871 sota oli Saksan vapauttamista ja yhdistämistä tavoitelleen edistyksellisen porvarillisen (jo vuosikymmeniä kestäneen) politiikan jatkamista. Napoleon III:n murskaaminen ja kukistaminen jouduttivat tuota vapauttamista. Senaikainen sosialistien rauhanohjelma oli tuon edistyksellisen porvarillisen lopputuloksen huomioonottamista, demokraattisen porvariston tukemista: Ranskaa ei saanut ryöstää, kunniallinen rauha tasavallan kanssa.

Mutta kuinka hassua onkaan yrittää „toistaa” orjallisesti tuo esimerkki vuosien 1914—1916 imperialistisen sodan oloissa. Tämä sota on liika kypsän, taantumuksellisen, maailmaa ryövänneen, siirtomaita anastaneen j.n.e. porvariston politiikan jatkamista. Porvarillisten suhteiden maaperällä tämä sota *ei voi*, objektiivisen tilanteen vuoksi ei voi, johtaa mihinkään demokraattiseen „edistykseen”, vaan ainoastaan yleensä kaikenlaisen sarron, m.m. kansallisuussarron voimistumiseen ja laajenemiseen — ja niin on käyvä, päättyköön sota miten tahansa.

Silloinen sota joudutti kehitystä demokraattiseen, edistykselliseen porvarilliseen suuntaan: Napoleon III:n kukistamista ja Saksan yhdistämistä. *Nykyinen* sota jouduttaa kehitystä *vain* sosialistista vallankumousta kohti. *Silloin* oli demokraattista (porvarillista) rauhaa tavoittelevalla ohjelmalla *objektiivista* historiallista pohjaa. *Nyt* tuota pohjaa

ei ole, ja korupuheet demokraattisesta rauhasta ovat porvarillisia valheita, joiden objektiivisena tarkoituksena on vieroittaa työläiset käymästä vallankumouksellista taistelua sosialismin puolesta! *Silloin* sosialistit tukivat demokraattista rauhaa tavoittelevalla ohjelmallaan todellista laajaa, vuosikymmeniä vaikuttanutta porvarillis-demokraattista *joukkoliikettä* (Napoleon III:n kukistamiseksi, Saksan yhdistämiseksi). *Nyt* porvarillisten suhteiden maaperällä sosialistit auttavat demokraattista rauhaa tavoittelevalla ohjelmallaan porvaristoa *pettämään* kansaa, porvaristoa, joka haluaa saada proletariaatin luopumaan *sosialistisesta* vallankumouksesta.

Niin kuin puhumalla „isänmaan puolustuksesta” juurrutetaan petollisesti joukkoihin kansallisen vapaussodan ideologiaa, niin myös puhumalla demokraattisesta rauhasta salakuljetetaan *kiertoteitse* samaa porvarillista valhetta!

„Teillä ei ole siis minkäänlaista rauhanohjelmaa, te vastustatte siis demokraattisia vaatimuksia”, väittävät kautskylaiset keinoitellen sillä, että vähemmän tarkkaavaiset ihmiset eivät huomaa tuohon vastaväitteeseen sisältyvää olevien sosialististen tehtävien vaihtamista olemattomiin porvarillis-demokraattisiin tehtäviin.

Ehei, hyvät herrat, me vastaamme kautskylaisille. Me *kannatamme* demokraattisia vaatimuksia, *vain* me taistellemme *vilpittömästi* niiden puolesta, sillä objektiivinen historiallinen tilanne ei salli asettaa niitä muuten kuin sosialistisen vallankumouksen yhteydessä. Ottakaa esimerkiksi se „kompassi”, jota Kautsky ja kumpp. käyttävät pettääkseen työläisiä porvariston hengessä.

Südekum ja Plehanov ovat „rauhan ohjelmasta” „yksimielisiä”: ei aluevaltauksia! kansakuntien itsenäisyyden puolesta! Ja huomatkaa, Südekumit *ovat oikeassa* sanoessaan, että Venäjän suhtautuminen Puolaan, Suomeen j.n.e. on aluevaltauksellista suhtautumista. Oikeassa on Plehanovkin sanoessaan, että samalla tavalla Saksakin suhtautuu Elsass-Lothringeniin, Serbiaan, Belgiaan y.m. maihin. Molemmat ovat oikeassa, eikö totta? Ja Kautsky „rakentaa sovintoa” saksalaisen Südekumin ja venäläisen Südekumin välille!!!

Mutta jokainen järkevä työläinen huomaa heti, että niin Kautsky kuin *molemmat* Südekumitkin ovat teeskentelijöitä.

Se on selvää. Jotta voisi olla sosialisti, ei ole suhtauduttava sovinnollisesti ulkokultaiseen demokratismiin, vaan *on paljastettava* se. Miten se pitäisi paljastaa? Hyvin yksinkertaisesti: kansakuntien itsenäisyyden „tunnustamista” voidaan pitää vilpittömänä *vain* silloin, kun sortavan kansakunnan edustaja on sekä ennen sotaa että sodan aikana vaatinut eroamisvapautta *hänen oman* „isänmaansa” sortamalle kansakunnalle.

Vain tämä vaatimus on marxilaisuuden mukainen. Lähtökohtanaan Britannian proletariaatin edut Marx esitti sen vaatiessaan vapautta Irlannille, olettaen samalla federaation mahdolliseksi eroamisen jälkeen, t.s. vaatien eroamisvapautta ei pirstomisen eikä eristäytymisen, vaan lujemman ja demokraattisemman yhteyden vuoksi. Aina kun on olemassa sorrettuja ja sortavia kansakuntia ja kun ei ole niitä erikoisia olosuhteita, jotka nostavat esiin vallankumouksellisdemokraattisia ja taantumuksellisia kansakuntia (sellaiset olosuhteet olivat esimerkiksi XIX vuosisadan 40-luvulla), Marxin Irlannin-politiikan tulee olla proletaarisen politiikan esikuvana. Ja imperialismi on juuri sitä aikakautta, jolloin kansakuntien jakaminen sortaviin ja sorrettuihin on oleellista ja tyypillistä, kun taas Euroopan taantumuksellisten ja vallankumouksellisten kansakuntien erottelu on kerrassaan mahdotonta.

Puolueemme asetti jo vuonna 1913 kansallisuuskysymystä koskevassa päätöslauselmassaan sosialidemokraattien velvollisuudeksi soveltaa itsemääräämis-käsitettä siinä mielessä kuin tässä on osoitettu. Ja vuosien 1914—1916 sota on osoittanut meidän olleen täysin oikeassa.

Ottakaamme „Neue Zeit” lehdessä 3. III. 1916 julkaistu Kautskyn viimeinen artikkeli. Hän sanoo suoraan olevansa *samaa mieltä* kuin Austerlitz, Itävallassa oleva tunnettu ja äärimmäinen saksalainen shovinisti, wieniläisen „Työväenlehden”⁶² toimittaja, nimittäin samaa mieltä siitä, ettei saa „sekoittaa toisiinsa kansakunnan itsenäisyyttä ja suvereenisuutta”. Toisin sanoen sorretuille kansakunnille riittää kansallinen autonomiakin „kansallisuuksien valtion” puitteissa, niille ei tarvitse välttämättömästi vaatia yhtäläistä oikeutta valtiolliseen itsenäisyyteen. Ja samalla, samassa artikkelissa Kautsky väittää olevan mahdotonta todistaa, että „Venäjän valtakuntaan kuulumisen on puolalaisille välttämätöntä”!!!

Mitä se merkitsee? Se merkitsee, että Hindenburgin, Südekumin, Austerlitzin ja kumpp. mieliksi Kautsky tunnustaa Puolan *vapaaksi eroamaan* Venäjältä, vaikka Venäjä onkin „kansallisuuksien valtio”, muttei sano mitään siitä, ovatko puolalaiset vapaita eroamaan Saksasta!!! Samassa artikkelissaan Kautsky julistaa Ranskan sosialistit internationalismista luopuneiksi sillä perusteella, että he tahtovat *sodan avulla* saada vapauden Elsass-Lothringenille. Kautsky on vaiti siitä, että saksalaiset Südekumit ja kumpp. luopuvat internationalismista, kun kieltäytyvät vaatimasta Elsass-Lothringenille vapautta erota *Saksasta!*

Kautsky käyttää sosialishovinismin ilmeiseen puolustamiseen sanontaa „kansallisuuksien valtio” — tätä sanontaa voidaan soveltaa sekä Englantiin, kun otetaan lukuun Irlanti, että Saksaan, kun otetaan lukuun Puola, Elsass y.m.l „Taistelu aluevaltauksia vastaan” on Kautskyn ansiosta muuttunut shovinistien kanssa solmittavan „*rauhan ohjelmaksi*”, törkeäksi teeskentelyksi. Ja samassa artikkelissa Kautsky kertailee imeliä Judushkan puheita: „Internationale ei ole milloinkaan lakannut vaatimasta asianomaisen väestön suostumusta valtakunnan rajoja siirrettäessä”. Eikö liene selvää, että Südekum ja kumpp. vaativat elsassilaisia ja belgialaisia „suostumaan” siihen, että heidät liitetään Saksaan, ja Austerlitz ja kumpp. vaativat puolalaisia ja serbialaisia „suostumaan” siihen, että heidät liitetään Itävaltaan?

Entä venäläinen Kautskyn kannattaja Martov? Hän on ruvennut gvozdevilaisten „Nash Golos”⁶³ lehdessä (Samara) todistelemaan sitä eittämätöntä totuutta, ettei kansakuntien itsemäärääminen vielä edellytä isänmaan puolustusta imperialistisessa sodassa. Mutta Martov on vaiti siitä, että venäläinen sosialidemokraatti luopuu itsemääräämisperiaatteesta, ellei hän vaadi isovenäläisten sortamille kansakunnille *eroamisvapautta*, ja ojentaa siten kätensä sovinnoksi Aleksinskeille, Gvozdeveille, Potresoveille ja Plehanoveille! Martov on vaiti siitä myös illegaalisessa lehdistössä! Hän polemisoi hollantilaista Gorteria vastaan, vaikka Gorter, joka on väärässä kieltäessään kansakuntien itsemääräämisen periaatteen, *soveltaa* sitä oikein vaatiesaan Hollannin Intialle *valtiollista riippumattomuutta* ja paljastaessaan sosialismin pettureiksi hollantilaiset opporunistit, jotka sitä vastustavat. Mutta Martov ei halua

väitellä sihteerikumppaninsa Semkovskin kanssa, joka yksin esiintyi 1912—1915 tästä kysymyksestä likvidaattorien lehdistössä ja *kielsi* eroamisoikeuden, kielsi yleensä itsemääräämisen!

Eikö ole selvää, että Martov „puolustaa” itsemääräämistä yhtä ulkokultaisesti kuin Kautskykin? Salaa samalla tavoin halunsa *päästä sovintoon* shovinistien kanssa?

Entä Trotski? Hän *puoltaa* jyrkästi itsemääräämistä, mutta hänkin esittää sen pelkkänä fraasina, sillä hän ei vaadi *kyseisen* kansallisen sosialistin „isänmaan” sortamille kansakunnille eroamisvapautta; hän *on vaitti* Kautskyn ja kautskyläisten ulkokultaisuudesta!

Moinen „taistelu aluevaltauksia vastaan” on työväen pettämistä eikä sosialidemokraattien ohjelman *selittämistä*, se on *asian kuittaamista sanahelinällä* eikä internationalistien velvollisuuden konkreettista osoittamista, se on myöntyminen nationalismin ennakkoluuloille ja sen omanvoitonpyynteille („me” kaikki, niin porvaristo kuin sosialishovinistitkin „hyödyimme” kansakunnan sortamisesta, jota „meidän” isänmaamme harjoittaa) eikä taistelua nationalismia vastaan.

Sosialidemokraattien „rauhanohjelman” tulee olla ennen kaikkea porvarillisten, sosialishovinististen sekä kautskyläisten rauhanfraasien ulkokultaisuuden paljastamista. Se on ensimmäinen ja tärkein seikka. Ilman sitä autamme tahtomatta tai tahtoen *pettämään* joukkoja. Meidän „rauhanohjelmamme” vaatii, että demokratian tärkeintä pykälää tässä kysymyksessä — aluevaltausten kieltämistä — sovellettaisiin käytännössä eikä vain sanoissa, että se palvelisi internationalistista propagandaa eikä nationalistista ulkokultaisuutta. Sen vuoksi on selitettävä joukoille, että aluevaltausten kieltäminen, *se on* itsemääräämisen tunnustaminen, on vilpittömpää vasta silloin, kun *jokaisen* kansakunnan sosialisti vaatii kansakuntansa sortamille kansakunnille eroamisvapautta. Positiivisena ohjelauseena, jolla vedetään joukot vallankumoukselliseen taisteluun ja tehdään selväksi, että „demokraattisen” rauhan saavuttaminen vaatii vallankumouksellisia toimenpiteitä, on asetettava ohjelause: kieltäytykää maksamasta valtion velkoja!

Ja lopuksi „rauhanohjelmamme” tulee olla sen selittämistä, että imperialistiset valtiot ja imperialistinen porvaristo *eivät voi* antaa demokraattista rauhaa. Sitä *tulee* etsiä

ja tavoitella — mutta *ei menneisyydestä*, ei sellaisesta utopiasta kuin *ei-imperialistinen kapitalismi* tai tasa-arvoisten kansakuntien liitto kapitalismin *vallitessa*, vaan *tulevaisuudesta*, proletariaatin sosialistisesta vallankumouksesta. Kehittyneimmissä imperialistisissa valtioissa ei voida ajaa läpi mitään demokraattista perusvaatimusta vähänkään laajemmassa mitassa ja pysyvästi muutoin kuin sosialismin lipun alla käytyjen vallankumouksellisten taistelujen *kautta*.

Ja proletariaattia pettää se, joka lupaa kansoille „demokraattisen” rauhan julistamatta samalla sosialistista vallankumousta ja hyväksymättä taistelua tuon vallankumouksen puolesta, taistelua jo sodan aikana.

„Sotsial-Demokrat” № 52,
maaliskuun 25 pnä 1916

Julkaistaan „Sotsial-Demokrat” lehden
tekstin mukaan

VSDTP:n KESKUSKOMITEAN EHDOTUS TOISELLE SOCIALISTIKONFERENSSILLE

(*Teesit* päiväjärjestyksen kohdista: 5, 6, 7a, 7b ja 8, taistelu sodan lopettamiseksi, suhtautuminen rauhankysymyksiin, parlamenttitoimintaan ja joukkotaisteluun, kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsumiseen).

(Ilmoitettuaan toisen konferenssin koollekutsumisesta I. S. K.* kehotti järjestöjä käsittelemään nämä kysymykset ja lähettämään omat ehdotuksensa. Alla esitetyt teesit on puolueemme vastaus tuohon kehotukseen).

1. Niin kuin kaikinainen sota on vain sen saman politiikan väkivaltaista jatkamista, jota sotivat valtiot ja niiden hallitsevat luokat harjoittivat monia vuosia, joskus vuosikymmeniäkin ennen sotaa, niin myös rauha, johon jokainen sota päättyy, voi olla vain kyseisen sodan kulussa ja sen tuloksena tapahtuneiden todellisten voimanmuutosten huomioonottamista ja kirjaamista.

2. Niin kauan kuin nykyisten, t.s. porvarillisten, yhteiskuntasuhteiden perustat säilyvät koskemattomina, imperialistisen sodan seurauksena voi olla vain imperialistinen rauha, t.s. se, että finanssipääoma, joka on kasvanut jättiläismäisesti ei ainoastaan nykyisen sodan edellä, vaan sen aikanakin, voimistaa, laajentaa ja tehostaa heikkojen kansakuntien ja maiden sortoa. Objektiviselta sisällöltään se politiikka, jota *molempien* suurvaltaryhmien porvaristo ja hallitukset ovat harjoittaneet niin ennen sotaa kuin sen aikanakin, johtaa taloudellisen sarron, kansallisen orjuuttamisen ja poliittisen taantumuksen voimistumiseen. Sen

* — Internationale Sozialistische Kommission — Kansainvälinen sosialistinen toimikunta. *Toim*

vuoksi tämän sodan lopettava rauha, olkoon sodan loppu-
tulos mikä tahansa, ei voi olla vakiinnuttamatta tuota
joukkojen taloudellisen ja poliittisen aseman huononemista,
kun kerran porvarillinen yhteiskuntajärjestelmä säilyy.

Imperialistista sotaa seuraavan demokraattisen rauhan
olettaminen mahdolliseksi on — teoriassa — ennen nykyistä
sotaa ja sen aikana harjoitetun politiikan historiallisen
tutkimuksen vaihtamista vulgääriin fraasiin, ja käytännössä
se on kansanjoukkojen pettämistä sumentamalla heidän
poliittista tietoisuuttaan, naamioimalla ja kaunistelemalla
sitä vallassaolevien luokkien todellista politiikkaa, jolla
valmistellaan tulevaa rauhaa, ja salaamalla joukoilta pää-
asian, nimittäin sen, että demokraattinen rauha on mahdo-
ton ilman useita vallankumouksia.

3. Sosialistit eivät kieltäydy kamppailemasta reformien
puolesta. Heidän on esim. nytkin parlamenteissa kannatet-
tava äänestettäessä kaikkia, pienimpiäkin joukkojen asemaa
lieventäviä parannuksia, hävitettyjen alueiden väestölle
annettavien avustusten suurentamista, kansallisuussorron
lieventämistä y.m.s. Mutta pelkkää porvarillista petosta on
kehottaa ratkaisemaan reformeilla sellaiset kysymykset,
jotka historia ja todellinen poliittinen tilanne ovat aset-
taneet vallankumouksellisesti. Juuri sellaisia ovat ne
kysymykset, jotka nykyinen sota on asettanut päiväjärjes-
tykseen. Ne ovat imperialismiin peruskysymyksiä, t.s. kysy-
myksiä, jotka koskevat kapitalistisen yhteiskunnan itse
olemassaoloa, kapitalismin luhistumisen lykkäämistä uuden,
„suurvaltojen” välisiä uusia voimasuhteita vastaavan
maailmanjaon avulla, „suurvaltojen”, jotka ovat viime
vuosikymmenien aikana kehittyneet ei ainoastaan valtavan
nopeasti, vaan myös — mikä on erittäin tärkeää — tavatto-
man epätasaisesti. Todellinen poliittinen toiminta, joka
muuttaa yhteiskunnan voimasuhteita eikä ole pelkkää
joukkojen pettämistä sanoilla, on nyt mahdollista vain
jommassakummassa muodossa: joko autetaan „omaa” kan-
sallista porvaristoa ryöväämään vieraita maita (ja sano-
taan tuota auttamista „isänmaan puolustukseksi” tai „maan
pelastamiseksi”), tai autetaan proletariaatin sosialistista
vallankumousta siten, että pidetään yllä ja voimistetaan
joukkojen keskuudessa sitä kuohuntaa, joka on alkamassa
kaikissa sotaikäyvissä maissa, tuetaan puhkeavia lakkoja
ja mielenosoituksia j.n.e., laajennetaan ja kärjistetään nämä

toistaiseksi vielä heikot vallankumouksellisen joukkotaistelun ilmaukset proletariaatin yleiseksi rynnäköksi porvariston kukistamiseksi.

Niin kuin kaikki sosialishovinistit pettävät nyt kansaa ja naamioivat kapitalistien todellista, t.s. imperialistista, politiikkaa, joka jatkuu nykyisenä sotana, puhumalla ulkokultaisia fraaseja kapitalististen saalistajain jommankumman ryhmän „epärehellisestä” hyökkäyksestä tai „rehellisestä” puolustautumisesta, niin myös pelkästään kansan peittämiseksi puhutaan „demokraattisesta rauhasta”, ikään kuin tuleva rauha, jota kapitalistit ja diplomaatit jo nyt valmistelevat, voisi „ilman muuta” tehdä lopun „epärehellisestä” hyökkäyksestä ja palauttaa „rehelliset” suhteet eikä olisi-kaan saman imperialistisen politiikan, t.s. finanssirosvouden, siirtomaaryöväyksen, kansallisuussorron, poliittisen taantumuksen ja kapitalistisen riiston kaikkinaisen koven- tamisen politiikan, jatkumista, kehittymistä ja vakiintu- mista. Kapitalistit ja heidän diplomaattinsa tarvitsevatkin juuri nyt sellaisia porvariston „sosialistisia” palvelijoita, jotka huumaavat, puijaavat ja nukuttavat kansaa puhu- malla fraaseja „demokraattisesta rauhasta”, naamioivat noilla fraaseilla porvariston todellista politiikkaa, estävät avaamasta joukkojen silmiä näkemästä tuon politiikan olemusta ja vieroittavat joukkoja pois vallankumous- taistelusta.

4. Nimenomaan sellaista porvarillista petkutusta ja ulko- kultaaisuutta on se „demokraattisen” rauhan ohjelma, jota parhaillaan laativat II Internationalen huomattavimmat edustajat. Esimerkiksi Huysmans Arnheemin ⁶⁴ puolue- kokouksessa ja Kautsky „Neue Zeit” * lehdessä ovat tuon Internationalen arvovaltaisimpina, virallisimpina ja „teo- reettisimpina” edustajina muotoilleet tuon ohjelman seu- raavasti: kieltäytyminen vallankumouksellisesta taistelusta siihen saakka, kunnes imperialistiset hallitukset solmivat rauhan, ja toistaiseksi sanallinen aluevaltausten ja pakko- verojen kieltäminen, kansojen itsemäärääminen, ulkopoli- tiikan demokratisoiminen, sovinto-oikeudet kansainvälisten valtioselkkausten selvittämistä varten, aseistariisuminen, Euroopan Yhdysvallat ⁶⁵ j.n.e. y.m.s. Kautsky ilmaisi tuon „rauhanohjelman” todellisen poliittisen tarkoituksen erittäin

* — „Uusi Aika”. Toim.

havainnollisesti esittäessään „Internationalen yksimielisyyden” todisteeksi tässä kysymyksessä sen tosiasian, että Lontoon (II. 1915) ja Wienin (IV. 1915) konferenssit hyväksyivät yksimielisesti tuon ohjelman pääpykälän, nimittäin „kansakuntien itsenäisyyden”. Kautsky antoi siis avoimesti koko maailman nähden siunauksensa sille ilmeiselle kansanpettämislle, mitä harjoittavat sosialishovinitit, joilla kansakuntien „itsenäisyyden” tai itsemääräämisen sanalliseen, ulkokultaiseen, mihinkään velvoittamattomaan ja mihinkään johtamattomaan tunnustamiseen liittyy „omien” hallitusten tukeminen imperialistisessa sodassa, vaikka *kumpikin* puoli käy tätä sotaa loukaten järjestelmällisesti heikkojen kansakuntien „itsenäisyyttä” ja *tarkoituksenaan* niiden sorron vakiinnuttaminen ja laajentaminen.

Objektiiviselta merkitykseltään tämä levinnein „rauhanohjelma” on työväenluokan alistamista yhä lujemmin porvariston valtaan siten, että „rakennetaan sovintoa” vallankumoustaistelua kehittämään ryhtyneiden työläisten ja näiden shovinististen johtajien välille ja hämätään sosialismin kriisin syvyys sosialististen puolueiden saattamiseksi jälleen siihen tilaan, missä ne olivat ennen sotaa ja mikä juuri saikin suurimman osan johtajista siirtymään porvariston puolelle. Tämä „kautskylainen” politiikka on proletariaatille sitäkin vaarallisempaa, kun sitä verhotaan hyvältä kuulostavilla fraaseilla ja ajetaan kaikissa maissa eikä yksinomaan Saksassa. Esim. Englannissa tätä politiikkaa ajaa suurin osa johtomiehistä, Ranskassa Longuet, Pressemanne y.m., Venäjällä Axelrod, Martov, Tshheidze y.m. Käyttämällä sanontaa „maan pelastaminen” Tshheidze naamioi shovinistisen idean: „maanpuolustus” nykyisessä sodassa; toisaalta hän sanoo hyväksyvänsä Zimmerwaldin, mutta toisaalta kehuu ryhmänsä virallisessa julkilausumassa Huysmansin Arnheemissa pitämää surullisenkuuluisaa puhetta eikä käytännössä vastusta enempää Duuman puhujalavalta kuin lehdistössäkään työläisten osallistumista sotateollisuuskomiteoihin, vaan on edelleenkin sellaista lehtien avustajana, jotka puolustavat tuota osallistumista. Italiassa Treves harjoittaa samanlaista politiikkaa: ks. Italian sosialistisen puolueen pää-äänenkannattajassa „Avanti!”⁶⁶ maaliskuun 5 p:nä 1916 ollutta uhkausta paljastaa Treves ja muut „reformistipossibilistit”, paljastaa, „ketkä ovat turvautuneet kaikkiin keinoihin häiritäkseen

puoluehallinnon ja Oddino Morgarin toimintaa, minkä tarkoituksena on ollut Zimmerwaldin yhdistys ja uuden Internationalen luominen”, j.n.e. j.n.e.

5. „Rauhan kysymyksistä” tärkein on nykyään aluevaltauskysymys. Ja nimenomaan tässä kysymyksessä tulevat havainnollisimmin näkyviin niin nykyisin vallitseva sosialistinen ulkokultaisuus kuin myös tosi sosialistisen propagandan ja agitaation tehtävät.

On selitettävä, mitä on aluevaltaus, miksi ja miten sosialistien on taisteltava aluevaltauksia vastaan. Aluevaltauksena ei voida pitää *mitä tahansa* „vieraan” alueen liittämistä toiseen, sillä sosialistit ylipäänsä suhtautuvat myönteisesti kansakuntien välisten rajojen poistamiseen ja suurempien valtioiden muodostamiseen; mitä tahansa status quon rikkomista, sillä se olisi mitä pahinta taantumuksellisuutta ja historiatieteen peruskäsitteiden pilkkaamista; mitä tahansa sotilaallista liittämistä, sillä sosialistit eivät voi kieltää väestön enemmistön etujen mukaista väkivaltaa ja sotaa. Aluevaltauksiksi on katsottava vain *vastoin* väestön *tahtoa* suoritettu alueen liittäminen, toisin sanoen aluevaltauskäsite liittyy erottamattomasti käsitteeseen kansakuntien itsemäärääminen.

Mutta juuri siksi, koska nykyinen sota on *molempien* sotivien valtioryhmien taholta imperialistista sotaa, sen pohjalla täytyi syntyä ja syntyikin sellainen ilmiö, että porvaristo ja sosialishovinistit „taistelevat” tarmokkaasti aluevaltauksia vastaan silloin, kun vihollisvaltio ne suorittaa tai on suorittanut. On selvää, että tuollainen „taistelu aluevaltauksia vastaan” ja tuollainen „yksimielisyys” aluevaltauskysymyksessä on silkkaa teeskentelyä. On selvää, että *todellisuudessa* ovat *aluevaltausten kannattajia* myös ne ranskalaiset sosialistit, jotka puoltavat Elsass-Lothringeniä käytävää sotaa, sekä ne saksalaiset sosialistit, jotka eivät vaadi Elsass-Lothringenille, Saksan Puolalle y.m. vapautta erota Saksasta, ja ne venäläiset sosialistit, jotka sanovat „maan pelastamiseksi” sotaa, jonka tarkoituksena on Puolan saattaminen uudelleen tsarismiin orjuuteen, ja vaativat Puolan liittämistä Venäjään sen nimessä, että tehtäisiin „rauha ilman aluevaltauksia”, j.n.e. j.n.e.

Ettei taistelu aluevaltauksia vastaan olisi teeskentelyä tai pelkkä fraasi ja että se kasvattaisi joukkoja todella internationalismin hengessä, tämä kysymys on asetettava niin,

että se avaisi joukkojen silmät näkemään nykyisen niin laajamittaisen petoksen aluevaltauskysymyksessä eikä verhoaisi tuota petosta. Ei riitä, että jokaisen kansakunnan sosialistit sanovat tunnustavansa kansakuntien tasa-arvoisuuden tai julistavat, vannovat ja vakuuttavat olevansa aluevaltauksia vastaan. Jokaisen kansakunnan sosialistien on heti ja ehdottomasti vaadittava *eroamisvapautta oman „isänmaansa”* sortamille siirtomaille ja kansakunnille.

Muutoin kansakuntien itsemääräämisen ja internationaalismin periaatteiden tunnustaminen jää Zimmerwaldin manifestissakin enintään kuolleeksi kirjaimeksi.

6. Sosialistien „rauhanohjelman”, samoin kuin heidän „sodan lopettamiseksi käytävä taistelu”-ohjelmansa lähtökohtana tulee olla se, että paljastetaan „demokraattista rauhaa” ja sotivien osapuolten rauhanpyrkimyksiä koskevat valheet, joita kaikkien maiden demagogiset ministerit, pasifistiset porvarit, sosialishovinitit ja kautskylaiset esittävät nykyään kansalle. Jokainen „rauhanohjelma” on kansan pettämistä ja teeskentelyä, ellei se aseta ensi kädessä tehtäväksi selittää joukoille vallankumouksen välttämättömyyttä ja tukea, edistää ja kehittää joukkojen vallankumoustaistelua, joka on kaikkialla alkamassa (levottomuudet, vastalauseet, veljeily juoksuhaudoissa, lakot, mielenosoitukset, kirjeet rintamalta omaisille — esimerkiksi Ranskassa, — etteivät nämä merkitsisi sotalainaa, j.n.e. y.m.s.).

Sosialistien velvollisuus on tukea, laajentaa ja syventää kaikkea sellaista kansanliikettä, jonka tarkoituksena on sodan lopettaminen. Mutta tämän velvollisuutensa täyttävät todellisuudessa vain ne sosialistit, jotka parlamentin puhujalavalta kehottavat, kuten Liebknecht, sotilaita laskemaan aseensa ja julistavat vallankumousta, imperialistisen sodan muuttamista kansalaissodaksi sosialismin puolesta.

Positiiviseksi ohjelauseeksi, jolla vedetään joukot vallankumoukselliseen taisteluun ja tehdään selväksi, että „demokraattisen” rauhan mahdollistamiseksi tarvitaan vallankumouksellisia toimenpiteitä, on asetettava ohjelause: kiel-täytykää maksamasta valtion velkoja!

Ei riitä se, että Zimmerwaldin manifestissa vihjataan vallankumoukseen sanomalla, että työläisten on uhrattava oman asiansa, eikä vieraan asian hyväksi. Joukoille on osoitettava ymmärrettävästi ja selvästi niiden tie. Joukkojen on tiedettävä, mihin ja miksi niiden on mentävä. On

ilmeistä, että sodan aikana vallankumouksellinen joukko-toiminta, jos se kehittyy menestyksellisesti, voi johtaa vain imperialistisen sodan muuttamiseen kansalaissodaksi, jota käydään sosialismin puolesta, ja olisi vahingollista salata sitä joukoilta. Päinvastoin, tuo päämäärä on osoitettava selvästi, näyttäköön sen saavuttaminen miten vaikealta tahansa silloin, kun ollaan vasta alkutaipaleella. Ei riitä, että sanotaan niin kuin Zimmerwaldin manifestissa on sanottu, että „kapitalistit valehtelevat sanoessaan puolustettavan isänmaata” nykyisessä sodassa ja että vallankumouksellisessa taistelussa työläisten ei pidä välittää maansa sotilaallisesta tilanteesta; on sanottava selvästi se, mikä tässä on ilmaistu vihjaamalla, nimittäin, etteivät ainoastaan kapitalistit, vaan myös sosialishovinistit ja kautskylalaiset valehtelevat katsoessaan mahdolliseksi soveltaa isänmaanpuolustus-käsitettä nykyiseen, imperialistiseen sotaan; — että vallankumouksellinen toiminta sota-aikana on mahdotonta ilman „oman” hallituksen tappionuhkaa ja että hallituksen jokainen tappio taantumuksellisessa sodassa helpottaa vallankumousta, joka yksin vain voi suoda pysyvän ja demokraattisen rauhan. Ja vihdoin joukoille on sanottava, että elleivät ne itse luo illegaalisia järjestöjä ja sotasensuurista vapaata, t.s. illegaalista, lehdistöä, niin mahdotonta on tukea ja kehittää kunnolla alkamassa olevaa vallankumouksellista taistelua, arvostella eri taistelutoimenpiteitä, oikaista siinä tehtyjä virheitä, laajentaa ja kärjistää sitä järjestelmällisesti.

7. Sosialistien parlamenttitaistelua (Aktion) koskevassa kysymyksessä on otettava huomioon, että Zimmerwaldin päätöslauselmassa ei ainoastaan osoiteta myötätuntoa viittä puolueeseemme kuuluvaa Valtakunnanduuman sosialidemokraattiedustajaa kohtaan, jotka on tuomittu karkotettaviksi Siperiaan, vaan kannatetaan myös heidän taktiikkaansa. Mahdotonta on hyväksyä joukkojen vallankumouksellinen taistelu ja samalla tyytyä vain sosialistien julkiseen parlamenttitoimintaan. Siitä seuraa vain työläisten oikeutettua tyytymättömyyttä ja heidän kääntymisensä pois sosialidemokratiasta parlamentinvastaiseen anarkismiin tai syndikalismiin. On sanottava selvästi ja kaikkien kuullen, että parlamenteissa olevien sosialidemokraattien on käytettävä hyväkseen asemaansa ei ainoastaan esiintyäkseen parlamenteissa, vaan myös edistääkseen kaikin tavoin ulko-

parlamentaarista tietä työläisten illegaalista järjestäytymistä ja vallankumouksellista taistelua, ja että joukkojen on itsensä tarkkailtava illegaalisen järjestönsä kautta johtomiestensä tämänsuuntaista toimintaa.

8. Kysymys Kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsumisesta päättyy siihen perus- ja periaatekysymykseen, onko vanhojen puolueiden sekä II Internationalen yhtenäisyys mahdollista. Jokainen askel, jonka kansainvälinen työväenliike astuu eteenpäin Zimmerwaldissa viitoitettua tietä, osoittaa yhä selvemmin Zimmerwaldin enemmistön ottaman kannan epäjohtonmukaisuuden: vanhojen puolueiden ja II Internationalen politiikka on toisaalta rinnastettu *porvarilliseen* politiikkaan työväenliikkeessä, politiikkaan, joka ajaa porvariston eikä proletariaatin etuja (tätä koskevat esim. Zimmerwaldin manifestin ne sanat, että „kapitalistit” valehtelevat sanoessaan „puolustettavan isänmaata” nykyisessä sodassa, edelleen monet vieläkin selveämmät lausunnot 10. II. 1916 päivätyssä Internationale Sozialistische Kommissionin kirjelmässä⁶⁷); toisaalta Internationale Sozialistische Kommission ei rohkene katkaista välejä Kansainvälisen sosialistisen toimiston kanssa, vaan on luvannut julkisesti, että Internationale Sozialistische Kommission hajaantuu, jos mainittu Toimisto kokoontuu⁶⁸.

Toteamme, että Zimmerwaldissa tuosta lupauksesta ei edes keskusteltu saatikka äänestetty.

Zimmerwaldin jälkeinen puolivuosisikausi on todistanut, että Zimmerwaldin hengen mukaiseen toimintaan — emme puhu pelkästä suunsoitosta, vaan toiminnasta — on *tosi-asiallisesti* kautta maailman liittynyt yhä syvempi ja laajempi kahtiajakautuminen. Saksassa julkaistaan illegaalisia sodanvastaisia lentolehtisiä vastoin puolueen päätöksiä, t.s. lahkolaishenkisesti. Kun edustaja Otto Rühle, K. Liebknechtin läheisin toveri, ilmoitti julkisesti, että todellisuudessa on jo olemassa kaksi puoluetta: toinen auttaa porvaristoa, toinen taistelee sitä vastaan, niin monet, muun muassa kautskylaisetkin, moittivat sen vuoksi Rühleä, mutta kukaan ei kumonnut hänen väitettään. Ranskassa sosialistisen puolueen jäsen Bourderon vastustaa jyrkästi kahtiajakautumista, mutta samalla hän kehottaa puoluettaan hyväksymään sellaisen päätöslauseelman — desavuoimaan puolueen KK:n ja Parlamenttiryhmän (désapprouver Comm. Adm. Perm. ja Gr. Parl.), — joka aiheuttaisi ehdottomasti ja heti

kahtiajakautumisen, jos se hyväksyttäisiin. Englannissa I. L. P:n * jäsen T. Russel Williams tunnustaa avoimesti maltillisen „Labour Leader” ** lehden sivuilla väistämättömäksi kahtiajakautumisen ja häntä kannattavat paikalliset työntekijät kirjeissään. Amerikan esimerkki on ehkä vieläkin opettavaisempi, sillä siellä, puolueettomassakin maassa, sosialistisessa puolueessa on havaittavissa jo kaksi toisilleen leppymättömän vihamielistä virtausta: toisaalta niin sanotun „preparadness'in”, t.s. sodan, militarismin ja meriherruuspolitiikan, kannattajat, ja toisaalta sellaiset sosialistit kuin entinen sosialistisen puolueen presidenttiehdokas Eugene Debs, joka kehottaa avoimesti kansalaissotaan sosialismin puolesta nimenomaan tulevan sodan yhteydessä.

Koko maailman mitassa on tosiasiallisesti jo tapahtunut kahtiajako ja on jo havaittavissa kahdenlaista, täysin sovitamatonta työväenluokan politiikkaa sodan suhteen. Ei saa sulkea silmiä näkemästä tätä, sillä siten vain aiheutetaan sekaannusta työväenjoukoissa, sumennetaan niiden tietoisuutta, vaikeutetaan sitä vallankumouksellista joukkotaistelua, jota kaikki zimmerwaldilaiset virallisesti kannattavat, voimistetaan joukkojen keskuudessa niiden johtajien vaikutusta, joita Internationale Sozialistische Kommission syyttää 10. II. 1916 päivätyssä kirjelmässään avoimesti siitä, että he „johtavat joukkoja harhaan” ja valmistelevat „salaliittoa” („Pakt”) sosialismia *vastaan*.

Kaikkien maiden sosialishovinistit ja kautskylaiset tulevat ennallistamaan vararikkoutunutta Kansainvälistä sosialistista toimistoa. Sosialistien tehtävänä on selittää joukoille välttämättömäksi erota niistä, jotka ajavat porvariston politiikkaa sosialismin lipun varjolla.

Kirjoitettu helmi- — maaliskuussa 1916

*Julkaistu huhtikuun 22 p:nä 1916,
„Bulletin. Internationale Sozialistische
Kommission zu Bern”, № 4*

*Julkaistu venäjän kielellä kesäkuun
10 p:nä 1916 „Sotsial-Demokrat” lehdessä
54.—55. n:o:ssa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

* — Independent Labour Party — Riippumaton työväenpuolue. *Toim.*
** — „Työväenjohtaja”. *Toim.*

KAHTIAJAKAUTUMINEN VAIKO MÄTÄNEMINEN?

Näin asetti „Sotsial-Demokrat” kysymyksen jo 35. n:osaan *, kehitellessään puolueemme KK:n julkaiseman sotaa käsittelevän manifestin ** perusaatteita Saksan sosialidemokraattiseen puolueeseen sovellettuna. Ja katsokaas, miten *tosiasiat* vahvistavat oikeaksi tuon johtopäätöksen.

Saksan sosialidemokraattinen puolue mätännee ilmeisesti. Kahtiajakautumisen puolesta on esiintynyt *avoimesti* K. Liebnechtin lähin toveri *Otto Rühle*, puhumattakaan „Saksan internationalististen sosialistien” (I. S. D.⁶⁹) ryhmästä, joka sotii *johdonmukaisesti* ulkokultaisia kautskylaisia vastaan. „Vorwärts” *** lehti ei voinut esittää hänelle ainoatakaan painavaa, ainoatakaan rehellistä vastaväitettä. Saksassa on todella *kaksi* työväenpuoluetta.

Englannissa on jopa maltillisen, pasifistisen „Labour Leader” **** lehden („Riippumattoman työväenpuolueen” pää-äänenkannattaja) palstoilla esiintynyt T. Russel Williams, ja monet paikalliset työntekijät ovat kohottaneet äänensä kannattaen häntä. Tov. *Ornatski* ⁷⁰, joka on hankkinut itselleen suurta arvontoa internationalistisella työllään Englannissa, on sovitteluhenkisessä pariisilaisessa „Nashe Slovoissa” sanonut kannattavansa viipymätöntä kahtiajakautumista. On sanomattakin selvää, että me olemme kokonaan *Ornatskin* kannalla siinä polemiikissa, jota hän on käynyt Kautskyn kannalle siirtynyttä „Kommunistin” ⁷¹ avustajaa *F. Rotshteiniä* vastaan.

* Ks. Teokset, 21. osa, ss. 80—87. *Toim.*

** Sama, ss. 11—20. *Toim.*

*** — „Eteenpäin”. *Toim.*

**** — „Työväenjohtaja”. *Toim.*

Ranskassa Bourderon vastustaa kiivaasti kahtiajakautumista, *mutta...* kehottaa puolueen edustajakokousta hyväksymään päätöslauselman, jossa suorastaan desavuoidaan niin puolueen KK kuin parlamenttiryhmäkin! Sellaisen päätöslauselman hyväksyminen olisi merkinnyt puolueen viipymätöntä kahtiajakautumista.

Amerikassa „sosialistinen puolue” on muodollisesti yhtenäinen. Todellisuudessa toiset sen jäsenistä, kuten Russel y.m., kehottavat „valmistautumaan”, ovat sodan kannalla, puoltavat sotaväen ja laivaston muodostamista. Toiset, kuten puolueen presidenttiehdokas Eugene Debs, kehottavat avoimesti aloittamaan *kansalaissodan* imperialistisen sodan „sattuessa” eli oikeamminkin sen yhteydessä.

Maailmassa on nyt tosiasiallisesti kaksi puoluetta. Jo nyt on tosiasiallisesti kaksi Internationalea. Ja kun Zimmerwaldin enemmistö pelkää tunnustaa tätä, haaveilee sosialishovinistien kanssa aikaansaataavasta yhtenäisyydestä ja selittää olevansa valmis suostumaan tuollaiseen yhtenäisyyteen, niin nuo „hyvät toiveet” jäävät itse asiassa vain toiveiksi, ajattelun epäjohdonmukaisuuden ja arkuuden ilmaukseksi. Tietoisuus jää jälkeen olemisesta.

Kirjoitettu helmi- — huhtikuussa 1916

*Julkaistu ensi kerran 1931
XVII Lenin-kokoelmassa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

SAKSALAISESTA JA EI-SAKSALAISESTA SHOVINISMISTA ⁷²

Saksan shovinistit ovat kuten tunnettua alistaneet vaikutusvaltaansa niin sanotun sosialidemokraattisen — oikeastaan nyt kansallis-liberaaliseksi muuttuneen — työväenpuolueen johtajien ja virkailijoiden valtaenemmistön. Missä määrin on sanottava samaa herrojen Potresovien, Levitskien ja kumpp. tapaisista ei-saksalaisista shovinisteista, sen tulemme näkemään tuonnempana. Nyt meidän on kuitenkin puhuttava nimenomaan saksalaisista shovinisteista, joihin oikeudenmukaisuus vaatii lukemaan myös Kautskyn, jos kohta esim. P. B. Axelrod puolusteleekin saksalaisessa kirjassaan hyvin utterasti ja peräti väärin Kautskya, julistaen hänet „internationalistiksi”.

Saksalaisen shovinismin yhtenä tunnusmerkkinä on se, että „sosialistit” — sosialistit lainausmerkeissä — puhuvat muiden, paitsi heidän oman kansakuntansa sortamien kansojen riippumattomuudesta. Ei ole kovinkaan oleellista eroa sen välillä, puhutaanko siitä avoimesti vai siten, että otetaan suojeltaviksi, puolusteltaviksi tai varjeltaviksi ne, jotka siitä puhuvat.

Saksalaiset shovinistit, siinä luvussa myös Parvus, joka julkaisee „Kello” nimistä aikakauslehteä, mihin kirjoittavat Lensch, Haenisch, Grunwald ja koko tuo Saksan imperiaalistisen porvariston „sosialististen” lakeijain veljeskunta, puhuvat hyvin paljon ja hyvin mielellään esim. Englannin sortamien kansojen riippumattomuudesta. Saksan sosialishovinistit — t.s. ne, jotka ovat sosialisteja sanoissaan, shovinisteja teoissaan,— sekä koko Saksan porvarillinen lehdistö toitottavat nyt koko voimallaan siitä, miten häpeämättömästi, väkivaltaisesti, taantumuksellisesti y.m.s.

Englanti isännöi omissa siirtomaissaan. Saksalaiset lehdet kirjoittavat nyt Intian vapausliikkeestä suu supulla, vahingoniloisina, riemuiten ja toivorikkaina.

Ei ole kovinkaan vaikea käsittää Saksan porvariston vahingonilon syytä: Saksan porvaristo haluaa parantavansa sotilaallista asemaansa lietsomalla Intiassa Englannin-vastaista tyytymättömyyttä ja liikettä. Nuo ovat tietysti tyhmähköjä toiveita, sillä hassua, suorastaan hassua on yrittää vaikuttaa monimiljoonaisen ja hyvin omaperäisen kansan elämään syrjästä käsin, kaukaa ja vieraalla kielellä, vaikuttaa siihen ei systemaattisesti, vaan satunnaisesti, vain sodan aikana. Siten Saksan imperialistinen porvaristo ei niinkään paljoa aio vaikuttaa Intiaan kuin lohduttaa itseään, vetää nenästä Saksan kansaa ja kääntää sen huomion sisäisistä asioista ulkoisiin.

Mutta aivan itsestään herää yleisteoreettinen kysymys: missä on pohjimmaltaan moisten järkeilyjen vilpillisyys? mikä on se oikea, varmasti tehoava keino, jolla paljastetaan Saksan imperialistien ulkokultaisuus? Oikea teoreettinen vastaus siihen kysymykseen, missä vilppi piilee, auttaa näet aina paljastamaan teeskentelijät, jotka ovat taipuvaisia — hyvinkin ymmärrettävistä syistä — naamioimaan vilpin, hämäämään sen, pukemaan sen jos jonkinlaisiksi koreiksi fraaseiksi, kaikenlaisiksi fraaseiksi, fraaseiksi, joissa puhutaan mistä tahansa, jopa internationalismistakin. Sanoissaan ovat julistautuneet internationalisteiksi niin Lenschit ja Südekumit kuin Scheidemannitkin, nuo kaikki Saksan porvariston asiamiehet, jotka ovat valitettavasti niin sanottu Saksan „sosialidemokraattisen” puolueen jäseniä. Ihmisiä on arvostettava heidän tekojensa eikä heidän sanojensa mukaan. Se on tiedetty jo kauan sitten. Kukapa Venäjällä muodostaisi mielipiteensä herroista Potresoveista, Levitskeista, Bulkineista ja kumpp. heidän sanojensa perusteella? Ei tietenkään kukaan.

Saksalaisten shovinistien vilpillisyys on pohjimmaltaan siinä, että huutaessaan kannattavansa sotilaallisen vastustajansa, Englannin, sortamien kansojen riippumattomuutta he ovat vaatimattomasti — väliin liiankin vaatimattomasti — vaiti *heidän oman* kansakuntansa sortamien kansojen riippumattomuudesta.

Ottakaamme esimerkiksi tanskalaiset. Kun Preussi kaikkien muiden suurvaltojen tapaan liitti alueihinsa Slesvi-

gin, se anasti myös tanskankielisen väestön asuman osan siitä. Mainitun väestön oikeuksien loukkaaminen oli niin ilmeistä, että kun Itävalta luovutti Prahassa elokuun 23—30 p:nä 1866 solmitun rauhansopimuksen mukaisesti Slesvigiä koskevat „oikeutensa” Preussille, rauhansopimuksessa määrättiin, että Slesvigin pohjoisseutujen väestöltä on vapaan äänestyksen tietä kysyttävä, haluaisiko se liittyä Tanskaan, ja että se on liitettävä Tanskaan, jos vastaus on myönteinen. Preussi ei noudattanut määräystä ja sai vuonna 1878 kumotuksi tämän sille niin „epämieluisen” ehdon.

Fr. Engels, joka ei suhtautunut välinpitämättömästi suurvaltalaisten kansakuntien shovinismiin, on erikoisesti huomauttanut tästä pienen kansan oikeuksia loukkaavasta Preussin menettelystä⁷³. Mutta Saksan nykyiset sosialishovinistit, jotka tunnustavat puheissaan kansakuntien itsemääräämisoikeuden, kuten Kautskykin sen tunnustaa puheissaan, eivät todellisuudessa ole milloinkaan harjoittaneet eivätkä harjoita johdonmukaisen demokraattista ja jyrkän demokraattista agitaatiota sorretun kansakunnan vapautuksen puolesta, kun kysymyksessä on „oman” kansakunnan harjoittama sorto. Siinä asian olemus. Siinä shovinismia ja sen paljastamista koskevan kysymyksen ydin.

Meillä on vitsailtu paljon sen johdosta, että „Russkoje Znamja” („Venäjän Lippu”)⁷⁴ on esiintynyt hyvin usein „Prusskoje Znamjana” („Preussin Lippuna”). Mutta kysymys ei ole yksinomaan „Russkoje Znamjasta”, sillä hrat Potresovit, Levitskit ja kumpp. ajattelevat periaatteessa aivan kuin Lensch, Kautsky ja kumpp. Vilkaiskaapa esimerkiksi likvidaattorien „Rabotsheje Utro” lehteä, niin näette siellä aivan samanlaisia „preussilaisia”, oikeamminkin sanoen, internationalistis-shovinistisia argumentteja ja ajattelutapoja. Shovinismi pysyy shovinismina, olkoon se mitä kansallista merkkiä tahansa ja verhoutukoon se minkälaatuisiin pasifistisiin fraaseihin tahansa.

**IMPERIALISMI
KAPITALISMIN KORKEIMPANA
VAIHEENA ⁷⁵**

YLEISTAJUINEN ESITYS

Kirjoitettu tammi- — kesäkuussa v. 1916

*Julkaistu ensi kerran vuoden 1917
keskivaiheilla erillisenä kirjasena
Pietari*

*Julkaistaan käsikirjoituksesta,
joka on tarkistettu vertaamalla sitä
kirjasein tekstiin*

Н. ЛЕНИНЪ (ВЛ. ИЛЬИНЪ).

**ИМПЕРІАЛИЗМЪ,
КАКЪ НОВѢЙШІЙ ЭТАПЪ
КАПИТАЛИЗМА.**

(Популярный очеркъ).

СКЛАДЪ ИЗДАНИЯ:

Книжный складъ и магазинъ „Жизнь и Знаніе“
Петроградъ, Поварской пер., 2, кв. 9 и 10. Тел. 227—42.
1917 г.

V. I. Leninin kirjan „Imperialismi
kapitalismin korkeimpana vaiheena” kansi. — 1917

Pienennetty

ALKULAUSE

Kirjasen, joka tässä tarjotaan lukijalle, olen kirjoittanut Zürichissä keväällä v. 1916. Sikäläisissä työoloissa jouduin tietenkin kärsimään jossakin määrin puutetta ranskalaisesta ja englantilaisesta kirjallisuudesta ja hyvin suurta puutetta venäläisestä kirjallisuudesta. Imperialismia koskevaa tärkeintä englantilaista teosta, J. A. Hobsonin kirjaa, olen kuitenkin käyttänyt sillä huomiolla, jonka se mielestäni ansaitsee.

Kirjanen on kirjoitettu tsaarin sensuuria silmälläpitäen. Sen vuoksi olen pakotettu paitsi rajoittumaan mahdollisimman tarkasti pelkkään teoreettiseen — varsinkin taloudelliseen — erittelyyn, myöskin esittämään harvalukuiset välttämättömät politiikkaa koskevat huomautukset hyvin varovaisesti, vihjauksin, tuolla vertauskuvallisella — kiro-tulla vertauskuvallisella — kielellä, johon tsarismi pakotti kaikki vallankumoukselliset turvautumaan, kun he tarttuivat kynään kirjoittaakseen „legaalisen” teoksen.

Raskasta on nyt, vapauden päivinä, lukea uudelleen näitä kokoonahdettuja, rautapuristimiin puserrettuja kirjasen kohtia, jotka ajatus tsaarin sensuurista on runnellut. Siitä, että imperialismi on sosialistisen vallankumouksen aatto, että sosialishovinismi (sosialismia sanoissa, shovinismia teoissa) on täydellistä sosialismin kavaltamista, täydellistä porvariston puolelle siirtymistä, että tämä työväenliikkeen kahtiajakautuminen on yhteydessä imperialismin objektiivisten ehtojen kanssa y.m.s.— kaikesta tuosta jouduin puhumaan „orjan”-kielellä, ja minun on kysymystä harrastavalle lukijalle viitattava piakkoin uutena painoksena ilmestyviin, ulkomailla vuosina 1914—1917 kirjoittamiini artikkeleihin.

Erikoisesti on paikallaan huomauttaa eräästä kohdasta sivuilla 119—120 *: voidakseni sellaisessa muodossa, että se läpäisee sensuurin, selittää lukijalle, kuinka häpeämättömästi kapitalistit ja heidän puolelleen siirtyneet sosialishovinistit (joita vastaan Kautsky niin epäjohdonmukaisesti taistelee) valehtelevat annektointikysymyksessä, kuinka häpeämättömästi he *peittelevät omien* kapitalistiensa aluevaltauksia,— olin pakotettu ottamaan esimerkiksi... Japanin! Tarkkaava lukija voi asettaa helposti Japanin tilalle Venäjän ja Korean tilalle Suomen, Puolan, Kuurinmaan, Ukrainan, Khivan, Buharan, Eestin sekä muut alueet, jotka eivät ole isovenäläisten asuttamia.

Toivon, että kirjaseni auttaa pääsemään selville siitä taloudellisesta peruskysymyksestä, jota tutkimatta ei kyetä lainkaan arvioimaan nykyistä sotaa eikä nykyajan politiikkaa, nimittäin imperialismin taloudellista olemusta koskevasta kysymyksestä.

Tekijä

Pietari. Huhtikuun 26 pnä 1917

* Ks. tätä osaa, ss. 287—288. *Toim.*

ALKULAUSE
RANSKALAISEEN JA SAKSALAISEEN PAINOKSEEN ⁷⁶

I

Tämä kirjanen on kirjoitettu, kuten venäläisen painoksen alkulauseessa on mainittu, vuonna 1916 tsaarin sensuuria silmälläpitäen. Minulla ei ole nyt tilaisuutta muokata uudelleen koko tekstiä, eikä se ehkä olisi tarkoituksenmukaisakaan, sillä kirjan perustehtävänä oli ja on: näyttää kiistattomien porvarillisten tilastotietojen yhteenvedojen ja kaikkien maiden porvarillisten tiedemiesten lausuntojen perusteella, minkälainen oli *kokonaiskuva* kapitalistisesta maailmantaloudesta, sen kansainvälisten keskinäissuhteiden kannalta katsoen, XX vuosisadan alussa, ensimmäisen imperialistisen maailmansodan aattona.

Osaksi on monille kommunisteille edistyneimmissä kapitalistisissa maissa jopa hyödyllistäkin vakuuttua tämän, *tsaarin sensuurin kannalta legaalisen*, kirjasen esimerkin perusteella siitä, että on mahdollista — ja välttämätöntä — käyttää niitä legaalisuuden vähäisiäkin rippeitä, joita kommunisteille on vielä jäänyt esimerkiksi nykypäivien Amerikassa tai Ranskassa äskeisen miltei kaikkien kommunistien vangitsemisen jälkeen, — sosialipasifististen katsojien ja „maailmandemokratiaan” pantujen toiveiden täydellisen valheellisuuden selittämiseksi. Välttämättömimmät lisäykset tähän sensuuria silmälläpitäen kirjoitettuun kirjaseen pyrin antamaan tässä alkulauseessa.

II

Kirjasessa todistetaan, että vuosien 1914—1918 sota oli molemmin puolin imperialistista (s.o. anastus-, ryöstö- ja rosvosotaa), sotaa maailmanjaosta, siirtomaiden, finanssipääoman „vaikutuspiirien” y.m.s. jakamisesta ja uudelleenjakamisesta.

Sen todistaminen, mikä oli sodan todellinen yhteiskunnallinen tai oikeammin: sen todellinen luokkaluonne, ei tietenkään sisälly sodan diplomaattiseen historiaan, vaan *kaikkien* sotaakäyvien valtojen vallassaolevien *luokkien objektiivisen* aseman erittelyyn. Jotta voitaisiin antaa käsitys tästä objektiivisesta asemasta, ei ole tuotava esimerkkejä eikä erillisiä todisteita (koska yhteiskunnallisen elämän ilmiöt ovat suunnattoman moninaisia, voidaan aina löytää kuinka paljon tahansa esimerkkejä tai erillisiä todisteita jokaisen väitteen vahvistukseksi), vaan ehdottomasti *kaikkien* sotaakäyvien valtojen ja *koko* maailman talouselämän *perusteita* koskevien tietojen *kokonaisuus*.

Juuri tällaisia yhteenvetotietoja, joita ei voida kumota, olen esittänyt kuvatessani *maailmanjakoa* vuosina 1876 ja 1914 (6. §) ja koko maailman *rautateiden* jakaantumista vuosina 1890 ja 1913 (7. §). Rautatiet ovat yhteenvetoja kapitalistisen teollisuuden perusaloista, kivihiili- ja rautateollisuudesta, yhteenvetoja ja samalla havainnollisimpia osoittimia maailmankaupan ja porvarillisdemokraattisen sivilisaation kehityksestä. Millä tavoin rautatiet ovat sidottu suurtuotantoon, monopoleihin, syndikaatteihin, kartelleihin, trusteihin, pankkeihin ja finanssioligarkiaan, se on osoitettu kirjan edellisissä luvuissa. Rautatieverkoston jakaantuminen, tuon jakaantumisen epätasaisuus ja verkoston kehityksen epätasaisuus — kaikki se on nykyaikaisen, monopolistisen kapitalismin tulosta maailmanmitassa. Ja nämä tulokset osoittavat, että *tällaisella* taloudellisella pohjalla, *niin kauan kuin* vallitsee tuotannonvälineiden yksityisomistus, imperialistiset sodat ovat ehdottomasti kiertämättömiä.

Rautateiden rakentaminen näyttää yksinkertaiselta, luonnolliselta, demokraattiselta, kulttuuri- ja sivistysyritykseltä: sellaista se on porvarillisten professorien mielestä, joille maksetaan kapitalistisen orjuuden kaunistelemisesta, sekä pikkuporvarillisten filisterien mielestä. Kapitalistiset langat, jotka tuhansin säikein liittävätkin nämä yritykset tuotannonvälineiden yksityisomistukseen yleensä, ovat tehneet tästä rakennustyöstä tosiasiaa *miljardin* ihmisen sortamisvälineen (siirtomaissa ja puolisiirtomaissa), t.s. se sortaa enempää kuin puolta maapallon väestöstä riippuvaisissa maissa ja pääoman palkkaorjia „sivistys”-maissa.

Pienomistajan työhön perustuva yksityisomistus, vapaa kilpailu, demokratia — kaikki nuo iskusanat, joilla kapitalistit ja heidän lehdistönsä pettävät työläisiä ja talonpoikia, ovat jääneet kauas menneisyyteen. Kapitalismi on muuttunut maailmanjärjestelmäksi, jossa muutamat harvat „edistyneimmät” maat harjoittavat maapallon väestön suunnattomaan enemmistöön kohdistuvaa siirtomaasortoa ja finanssiorjuutusta. Ja tämän „saaliin” jako tapahtuu 2—3 maailmanmahtavan, kiireestä kantapäähän aseistetun rosvon (Amerikan, Englannin ja Japanin) kesken, jotka vetävät omaan sotaansa oman saaliinsa jaosta koko maailman.

III

Monarkistisen Saksan sanelema Brest-Litovskin rauha ja sen jälkeen „demokraattisten” tasavaltojen, Amerikan ja Ranskan, sekä „vapaan” Englannin sanelema paljon petomaisempi ja katalampi Versailles'in rauha ovat tehneet ihmiskunnalle sangen hyödyllisen palveluksen paljastaessaan sekä imperialismin palkkaamat kynäniekkarengit että taantumukselliset poroporvarit, vaikka nämä nimittävätkin itseään pasifisteiksi ja sosialisteiksi, jotka ylistivät „wilsonilaisuutta” ja todistelivat rauhan sekä reformien mahdollisuutta imperialismin vallitessa.

Kymmenet miljoonat kaatuneet ja raajarikot, jotka sota jätti jälkeensä, sota, jota käytiin siitä, englantilainen vaiko saksalainen finanssirosvojen ryhmä saa suuremman osan saaliista, ja sen jälkeen nämä kaksi „rauhansopimusta” avaavat ennenkuulumattoman nopeasti miljoonien ja kymmenien miljoonien porvariston näännyttämien, polkemien, petkuttamien ja pimittämien ihmisten silmät. Sodan aiheuttaman yleismaailmallisen hävityksen pohjalla kasvaa näin ollen yleismaailmallinen vallankumouksellinen kriisi, joka, olivatpa sen vaiheet miten pitkäaikaisia ja raskaita tahansa, ei voi päättyä muuhun kuin proletaariseen vallankumoukseen ja sen voittoon.

II Internationalen Baselin manifesti, joka vuonna 1912 arvioi juuri sen sodan, joka alkoi vuonna 1914, eikä sotaa yleensä (sotia on erilaisia, on myös vallankumouksellisia sotia), tämä manifesti jäi muistomerkeksi, joka paljastaa

II Internationalen sankarien koko häpeällisen romahduksen, koko heidän luopiomaisuutensa.

Sen vuoksi julkaisen tuon manifestin teokseni tämän painoksen liitteenä ja kiinnitän yhä uudelleen lukijain huomiota siihen, että II Internationalen sankarit kiertävät yhtä huolellisesti ne kohdat tässä manifestissa, joissa puhutaan täsmällisesti, selvästi ja suoraan siitä yhteydestä, joka juuri tällä lähenevällä sodalla on proletaariseen vallankumoukseen,—kiertävät ne yhtä huolellisesti kuin varas kiertää sitä paikkaa, missä on varastanut.

IV

Erikoinen huomio on tässä kirjasessa kiinnitetty „kautsky-laisuuden”, tuon kansainvälisen aatevirtauksen arvosteluun, virtauksen, jota maailman kaikissa maissa edustavat „huomatuimmat teoreetikot”, II Internationalen johtajat (Itävallassa Otto Bauer ja kumpp., Englannissa Ramsay MacDonald y.m., Ranskassa Albert Thomas j.n.e. y.m.s.) sekä suuri joukko sosialisteja, reformisteja, pasifisteja, porvarillisia demokraatteja ja pappeja.

Tämä aatevirtaus on toisaalta II Internationalen lahoamisen ja mätänemisen tuote, toisaalta kiertämätön hedelmä pikkuporvareiden ideologiasta, pikkuporvareiden, joita olosuhteet pitävät porvarillisten ja demokraattisten ennakkoluulojen vankina.

Kautskylla ja hänen kaltaisillaan tuollaiset mielipiteet ovat juuri niiden marxilaisuuden vallankumouksellisten perusteiden täydellistä hylkäämistä, joita tämä kirjailija on vuosikymmeniä puolustanut, muun muassa erityisesti taistelussa sosialistista opportunistia (Bernsteiniä, Millerandia, Hyndmania, Gompersia y.m.) vastaan. Sen vuoksi ei olekaan sattuma, että koko maailmassa „kautskylaiset” ovat nyt käytännöllisesti ja poliittisesti liittyneet yhteen äärimmäisten opportunistien kanssa (II eli keltaisen Internationalen kautta) ja porvarillisten hallitusten kanssa (porvarillisten kokoomushallitusten kautta, joihin sosialistit osallistuvat).

Koko maailmassa kasvava proletaarinen vallankumouksellinen liike yleensä ja varsinkin kommunistinen liike vaatii, että „kautskylaisuuden” tekemät teoreettiset virheet analysoidaan ja paljastetaan. Tämä on sitäkin välttämättö-

mämpää, koska pasifismi ja yleensä „demokratismi”, jotka, lainkaan tavoittelematta marxilaisuuden nimeä, hämäävät aivan samoin kuin Kautsky ja kumpp. imperialismin ristiriitojen syvyyttä ja sen synnyttämän vallankumouksellisen kriisin kiertämättömyyttä,—koska nämä virtaukset ovat vielä tavattoman voimakkaasti levinneet koko maailmassa. Ja taistelu näitä virtauksia vastaan on välttämätön proletariaatin puolueelle, jonka on vallattava porvaristolta sen pettämät pikkuisännät ja miljoonat työtätekevät, joiden elinehdot ovat enemmän tai vähemmän pikkuporvarillisia.

V

On välttämättä sanottava muutama sana VIII luvusta: „Kapitalismin loismaisuus ja mätäneminen”. Kuten kirjan tekstissä on jo todettu, Hilferding, entinen „marxilainen”, nykyinen Kautskyn työtoveri ja eräs „Saksan riippumattoman sosialidemokraattisen puolueen”⁷⁷ porvarillisen, reformistisen politiikan pääedustajista, on ottanut tässä kysymyksessä askeleen taaksepäin englantilaiseen Hobsoniin, *avoimeen* pasifistiin ja reformistiin verrattuna. Koko työväenliikkeen kansainvälinen kahtiajakautuminen on nyt tullut jo täysin selvästi näkyviin (II ja III Internationale). Esiin on tullut myös molempien virtausten välinen aseellisen taistelun ja kansalaissodan tosiasia: Venäjän menshevikit ja „sosialistivallankumoukselliset” tukevat Koltshakia ja Denikiniä bolshevikkeja vastaan, Saksan scheidemannilaiset, Noske ja kumpp. yhdessä porvariston kanssa ovat spartakisteja⁷⁸ vastaan, samoin on Suomessa, Puolassa, Unkarissa j.n.e. Mikä on tämän maailmanhistoriallisen ilmiön taloudellinen perusta?

Juuri kapitalismin loismaisuus ja mätäneminen, jotka ovat ominaisia sen korkeimmalle historialliselle asteelle, s.o. imperialismille. Kuten tässä kirjasessa on todistettu, kapitalismi on nyt kehittänyt *kourallisen* (vähemmän kuin kymmenesosa maapallon väestöstä, ja „anteliainta” sekä liioittelevaa laskutapaa käyttäen vähemmän kuin yksi viidesosa) erikoisen rikkaita ja mahtavia valtioita, jotka ryöstävät — yksinkertaisesti „kuponkeja leikkaamalla” — koko maailmaa. Pääoman maastavienti tuottaa vuosittain 8—10 miljardin frangin tulot sodan edellä vallinneiden

hintojen ja sodan edellä esitettyjen porvarillisten tilastotietojen mukaan. Nykyään tietenkin paljon enemmän.

On ymmärrettävää, että tällaisella jättiläismäisellä *yli-voitolla* (sillä se saadaan sen voiton lisäksi, jonka kapitalistit puristavat „oman” maansa työläisistä) *voidaan lahjoa* työväen johtajia ja työläisaristokratian ylin kerros. „Edistyneimpien” maiden kapitalistit lahjovatkin ne, lahjovat tuhansin keinoin, välittömästi ja välillisesti, avoimesti ja peitetysti.

Tämä porvarillistuneiden työläisten eli „työläisaristokratian” kerros, joka on täysin poroporvarillinen elintavoiltaan, työpalkoiltaan ja koko maailmankatsomukseltaan, on II Internationalen päätuki ja meidän päivinämmä *porvariston* tärkein *yhteiskunnallinen* (ei sotilaallinen) *tuki*. Sillä ne ovat *porvariston* todellisia *asiamiehiä työväenliikkeessä*, kapitalistiluokan työläiskäskyläisiä (labor lieutenants of the capitalist class), todellisia reformismin ja shovinismin asian ajajia. Proletariaatin kansalaissodassa porvaristoa vastaan ne asettuvat, runsaslukuisina, välttämättä porvariston puolelle, „versailles’ilaisten” puolelle „kommunardeja” vastaan.

Käsittämättä tämän ilmiön taloudellisia juuria, arvioimatta sen poliittista ja yhteiskunnallista merkitystä, ei voida ottaa askeltakaan kommunistisen liikkeen ja koittavan yhteiskunnallisen vallankumouksen käytännöllisten tehtävien ratkaisuun saattamisessa.

Imperialismi on proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen aattoa. Tämä on tullut vahvistetuksi vuodesta 1917 koko maailman mitassa.

Heinäkuun 6 pnä 1920

N. Lenin

Имперіалізмъ, какъ. всеміная
стадія капитализма.
 (Почувствую очеркъ).

За послѣдніе 15-20 лѣтъ, особенно послѣ испано-американской (1898) и англо-бурской (1899-1902) войнъ, экономическая, а также политическая температура стараго и новаго свѣта все чаще и чаще обостряется на почвѣ имперіалізма. Въ характеристикѣ преобладающей нашей эпохи. Въ 1902 году в Лондонѣ и Нью-Йоркѣ вышло въ свѣтъ сочиненіе англійскаго экономиста Дж. А. Гобсона: "Имперіалізмъ". Авторъ, стоящій на точкѣ зрѣній буржуазнаго социаль-реформизма и пацифизма — односторонней, в сущности, съ современной позиціей бывшего марксиста Н. Кауцкиса, — далъ очень хорошее и обстоятельное описаніе основнаго экономическаго и политическаго особеннаго имперіалізма. Въ 1910 году в Бернѣ вышло въ свѣтъ сочиненіе австрійскаго марксиста Рудольфа Гиллфердинга: "Римановскій капитализмъ" (рус.

Ensimmäinen sivu V. I. Leninin
käsikirjoituksesta „Imperialismi
kapitalismin korkeimpana
vaiheena”.—

Tammi- — kesäkuu 1916

Pienennetty

Viimeisten 15—20 vuoden aikana, varsinkin espanjalais-amerikkalaisen (1898) ja englantilais-buurilaisen (1899—1902) sodan jälkeen vanhan ja uuden maailman taloudellinen sekä poliittinen kirjallisuus käyttää yhä useammin „imperialismi”-käsitettä sen aikakauden luonnehtimiseksi, jota elämme. Vuonna 1902 Lontoossa ja New Yorkissa ilmestyi englantilaisen taloustieteilijän J. A. Hobsonin teos „Imperialismi”. Tekijä, joka on porvarillisen sosialireformismin ja pasifismin näkökannalla — itse asiassa samantaisella kuin entinen marxilainen K. Kautsky nykyään,— on sangen hyvin ja seikkaperäisesti kuvannut imperialismin taloudellisia ja poliittisia peruserikoisuuksia. Vuonna 1910 ilmestyi Wienissä itävaltalaisen marxilaisen Rudolf Hilferdingin teos „Finanssipääoma” (venäjännös ilmestyi Moskovassa v. 1912). Huolimatta tekijän virheestä rahan teoriaa koskevassa kysymyksessä ja tietystä taipumuksesta marxilaisuuden sovitteluun opportunistin kanssa tämä teos on erittäin arvokas teoreettinen analyysi „uusimmasta vaiheesta kapitalismin kehityksessä”, kuten Hilferdingin kirjan alaotsikko kuuluu. Se, mitä viime vuosina on puhuttu imperialismista — varsinkin tavattoman monilukuisissa aikakaus- ja sanomalehtikirjoituksissa tästä aiheesta sekä päätöslauselmissa, esimerkiksi syksyllä 1912 pidettyjen Chemnitzin ja Baselin kongressien päätöslauselmissa,— on tuskin mennyt, itse asiassa, niiden aatteiden piiriin ulkopuolelle, joita kumpikin mainittu tekijä on esittänyt tai oikeammin, joista he ovat tehneet johtopäätökset...

Seuraavassa koetamme lyhyesti ja mahdollisimman yleis-tajuisessa muodossa esittää imperialismin *tärkeimpien*

taloudellisten erikoisuuksien yhteyden ja keskinäiset suhteet. Kysymyksen ei-taloudelliseen puoleen ei meillä ole tilaisuutta kajota, niin hyvin kuin se sen ansaitsisikin. Viittaukset kirjallisuuteen ja muut huomautukset, jotka eivät kiinnosta kaikkia lukijoita, jätämme kirjasen loppuun.

I. TUOTANNON KESKITTYMINEN JA MONOPOLIT

Teollisuuden valtavan suuri kasvu ja tuotannon erinomaisen nopea keskittyminen yhä suurempiin liikeyrityksiin on eräs kapitalismin luonteenomaisimpia erikoisuuksia. Täydellisimmät ja täsmällisimmät tiedot tästä prosessista saaykypäivien teollisuustilastosta.

Esimerkiksi Saksassa jokaisesta tuhannesta teollisuuslaitoksesta oli suuria, s.o. sellaisia, joissa työskenteli enemmän kuin 50 palkkatyöläistä, v. 1882 — 3; v. 1895 — 6 ja v. 1907 — 9. Niiden osalle tuli jokaisesta sadasta työläisestä: 22, 30 ja 37. Mutta tuotannon keskittyminen on paljon voimakkaampaa kuin työläisten keskittyminen, sillä suurissa laitoksissa on työ paljon tuottavampaa. Sitä osoittavat tiedot höyrykoneista ja sähkömoottoreista. Jos otetaan se, mitä Saksassa sanotaan teollisuudeksi laajassa merkityksessä, s.o. lukien mukaan myös kaupan, kulkulaitoksen y.m., niin saamme seuraavan kuvan. 3.265.623:sta on suurlaitoksia 30.588, s.o. vain 0,9%. Niissä on työläisiä 5,7 miljoonaa 14,4 miljoonasta, s.o. 39,4%; höyryvoimaa hevosvoimiksi laskettuna 6,6 miljoonaa 8,8 miljoonasta, s.o. 75,3%; sähkövoimaa 1,2 milj. kilowattia 1,5 milj. kilowatista, s.o. 77,2%.

Vähemmällä kuin sadasosalla liikeyrityksistä on *enemmän kuin 3/4* koko höyry- ja sähkövoimasta! 2,97 miljoonalla pikkuliikeyrityksellä (kussakin enintään 5 palkkatyöläistä), jotka muodostavat 91% koko liikeyritysten määrästä, on kaikkiaan 7% höyry- ja sähkövoimasta! Jotkut kymmenentuhannet suurliikeyritykset ovat kaikki kaikessa; miljoonat pikkuliikkeet eivät ole mitään.

Laitoksia, joissa on tuhat työläistä tai enemmän, oli v. 1907 Saksassa 586. Niissä oli melkein *kymmenesosa* (1,38 milj.) työläisten koko lukumäärästä ja *melkein kolmasosa* (32%) höyry- ja sähkövoimasta *. Rahapääoma

* Numerolliset yhteenvedot kirjasta *Annalen des deutschen Reichs*, 1911, Zahn (Saksan Valtakunnan aikakirjat. *Toim.*).

ja pankit, kuten tulemme näkemään, tekevät tämän harvalukuisten jättiläisliikkeiden ylivoiman vieläkin masentavamaksi tämän sanan kirjaimellisessa mielessä, s.o. miljoonat pienet, keskisuuret ja jopa osa suuriakin „isäntiä” ovat todellisuudessa muutaman sadan miljonääri-finanssimiehen täydellisesti orjuuttamia.

Toisessa nykykapitalismin kehittyneimmässä maassa, Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, tuotannon keskittymisen kasvu on vieläkin voimakkaampi. Siellä tilasto erottaa teollisuuden sanan suppeassa merkityksessä ja ryhmittelee laitokset vuosituoannon arvon mukaan. V. 1904 oli suurliikeyrityksiä, joiden tuotanto oli miljoona dollaria ja siitä yli, 1.900 (216.180:stä, s.o. 0,9%); niissä oli 1,4 milj. työläistä (5,5 miljoonasta, s.o. 25,6%) ja vuosituoanto 5,6 miljardia (14,8 miljardista, s.o. 38%). Viiden vuoden kuluttua, v. 1909, vastaavat luvut olivat: 3.060 liikettä (268.491:stä; — 1,1%), 2 milj. työläistä (6,6 miljoonasta; — 30,5%) ja 9 miljardin vuosituoanto (20,7 miljardista; — 43,8%)*.

Melkein puolet maan kaikkien liikeyritysten koko tuotannosta on liikeyritysten *yhden sadasosan* käsissä! Ja nuo kolme tuhatta jättiläisliikeyritystä käsittävät 258 teollisuusalaa. Tästä selviää, että keskittyminen määrättyllä kehitysteellaan niin sanoaksemme itsestään johtaa välittömästi monopoliin. Muutaman kymmenen jättiläisliikeyrityksen on näet helppo päästä sopimukseen keskenään, ja toisaalta juuri liikeyritysten laajat mittasuhteet aiheuttavat kilpailun vaikeutumisen ja monopolisoitumistendenssin. Tämä kilpailun muuttuminen monopoliksi on eräs tärkeimmistä — ellei tärkein — uusimman kapitalismin talouden ilmiöistä, ja meidän on seikkaperäisemmin kajottava siihen. Mutta aluksi on poistettava eräs mahdollinen väärinkäsitys.

Amerikkalaisessa tilastossa sanotaan: 3.000 jättiläisliikeyritystä 250 teollisuusalalla. Sen mukaan olisi vain 12 jättiläisliikeyritystä kullakin alalla.

Mutta asianlaita ei olekaan siten. Suurliikeyrityksiä ei ole kaikilla teollisuusaloilla; toisaalta taas korkeimmalle kehitysteelle päässeellä kapitalismilla on tavattoman tärkeä erikoisuus, niin sanottu *kombinaatio*, s.o. se, että yhteen liikeyritykseen yhdistetään erilaisia teollisuusaloja, jotka

* Statistical Abstract of the United States 1912, p. 202 (Yhdysvaltojen tilastokokoelma vuodelta 1912, s. 202. *Toim.*).

ovat joko raaka-aineen jalostamisen toisiaan seuraavia asteita (esim. valuraudan sulatus malmista ja valuraudan jalostaminen teräkseksi sekä edelleen ehkä joidenkin valmiiden terästuotteiden valmistaminen) — tahi avustavia osia toinen toisiinsa nähden (esim. jätteiden tai sivutuotteiden jalostus; pakkaustarpeiden valmistus j.n.e.).

„Kombinaatio”, kirjoittaa Hilferding, „tasoittaa suhdanneeroavaisuudet ja sen vuoksi takaa kombinoidulle liikkeelle vakaantuneemman voiton suhdeluvun. Toiseksi, kombinaatio johtaa kaupan syrjäyttämiseen. Kolmanneksi, se tekee mahdolliseksi teknilliset parannukset ja siis myös lisävoiton saannin verrattuna „puhtaisiin” (s.o. kombinoimattomiin) liikeyrityksiin. Neljänneksi, se lujittaa kombinoidun liikkeen asemaa „puhtaiden” liikkeiden asemaan verrattuna, tekee sen voimakkaammaksi kilpataistelussa ankan depression (lamakauden, kriisin) aikana, jolloin raaka-aineiden hintojen aleneminen jää jälkeen valmistajien hintojen alenemisestä” *.

Saksalainen porvarillinen taloustieteilijä Heymann sanoo Saksan rautateollisuuden „seka-”, s.o. kombinoituja, liikkeitä käsittelevässä erikoisteoksessaan: „puhtaat liikkeet sortuvat raaka-aineiden korkeiden hintojen ja valmiiden tuotteiden alhaisten hintojen rusementamina”. Tuloksena on seuraava kuva: „Yhtäältä ovat jääneet jäljelle suuret kivihiilyhtiöt, joiden hiilituotanto on muutamia miljoonia tonneja ja jotka ovat lujasti järjestyneet hiilisyndikaattiinsa; ja sitten näihin läheisesti liittyneet suuret teräsvalimot terässyndikaatteineen. Nämä jättiläisliikkeet, jotka tuottavat vuosittain 400.000 tonnia (tonni = 60 puutaa) terästä, valtaavan suuret määrät malmia, hiiltä ja valmiita terästuotteita ja joilla on 10.000 työläistä, jotka asuvat tehdasasutusten kasarmeissa, nämä jättiläisliikeyritykset, joilla väliin on omat rautatiet ja satamat, ovat tyypillisiä Saksan rautateollisuuden edustajia. Ja keskittyminen menee yhä pitemmälle. Eri liikeyritykset kasvavat yhä suuremmiksi; yhä suurempi määrä saman alan tai eri alojen liikkeitä yhtyy jättiläisyrittäjäksi, joita palvelee, tukee ja johtaa puoli tusinaa Berliinin suurpankkeja. Saksan vuoriteollisuuden suhteen on Karl Marxin keskittymisoppi tullut täsmälleen todistetuksi oikeaksi; tosin tämä koskee maata, jossa teolli-

* „Finanssipääoma”, venäjännös, ss. 286—287.

suus on suojattu suojelustulleilla ja liikennetariffeilla. Saksan vuoriteollisuus on kypsynyt pakkoluovutettavaksi” *.

Poikkeustapauksessa tunnollisen porvarillisen taloustieteilijän täytyi tulla tuollaiseen johtopäätökseen. On pantava merkille, että hän asettaa Saksan tavallaan erikoisasemaan sen teollisuuden korkeitten suojelustullien vuoksi. Mutta tämä seikka saattoi vain jouduttaa keskittymistä ja liikeyrittäjien monopoliyhtymien, kartellien, syndikaattien y.m. muodostumista. Erikoisen tärkeätä on, että *myöskin* vapaa-kaupan maassa, Englannissa, keskittyminen johtaa monopoliin, vaikkakin jonkin verran myöhemmin ja ehkä toisessa muodossa. Professori Hermann Levy kirjoittaa erikoistutkielmassaan „Monopolit, kartellit ja trustit” Ison-Britannian taloudellista kehitystä koskevien tietojen perusteella seuraavaa:

„Isossa-Britanniassa juuri liikeyritysten suuruuteen ja niiden korkeaan teknilliseen tasoon kätkeytyy monopolisointumistendensi. Keskittyminen on yhtäältä johtanut siihen, että liikeyrityksiin täytyy käyttää valtavia pääomasummia; sen vuoksi on uusien liikeyritysten edessä yhä suuremmat vaatimukset välttämättömän pääoman suuruuteen nähden, ja se vaikeuttaa niiden syntymistä. Toisaalta (ja tätä kohtaa pidämme tärkeämpänä) jokaisen uuden liikeyrityksen, joka haluaa asettua keskittymisen luomien jättiläisyhtymien tasolle, on tuotettava sellainen ylijäämä tuotteita, että niiden myynti voittoa tuottavasti on mahdollinen vain kysynnän tavattomasti lisääntyessä, sillä muussa tapauksessa tämä tuotteiden ylijäämä alentaa hinnat tasolle, joka on epäedullinen sekä uudelle tehtaalle että monopoliyhtymille”. Englannissa liikeyrittäjien monopoliyhtymät, kartellit ja trustit, syntyvät pääasiassa — erotukseksi muista maista, joissa suojelustullit helpottavat kartelloitumista — vasta silloin, kun tärkeimpien kilpailevien liikeyritysten lukumäärä rajoittuu „johonkin pariin tusinaan”. „Keskittymisen vaikutus monopolin syntymiseen suurteollisuudessa ilmenee täällä kristallinkirkkaasti” **.

Puoli vuosisataa sitten, jolloin Marx kirjoitti „Pääomansa”, vapaa kilpailu näytti taloustieteilijäin valtavasta

* Hans Gideon Heymann: „Die gemischten Werke im deutschen Grosseisenwerke”. Stuttgart. 1904 (SS. 256, 278) („Sekaliikkeet Saksan suurissa rautateollisuudessa” (ss. 256, 278). *Toim.*).

** Hermann Levy: „Monopole, Kartelle und Trusts”, Jena, 1909, SS. 286, 290, 298 („Monopolit, kartellit ja trustit”, ss. 286, 290 ja 298. *Toim.*).

enemmistöstä „luonnon lailta”. Virallinen tiede yritti vaikeumalla tappaa Marxin teoksen, joka kapitalismin teoreettisella ja historiallisella analyysillä todisti, että vapaa kilpailu synnyttää tuotannon keskittymisen ja että määrättyyn asteeseen kehittyttyään tämä keskittyminen vie monopoliiin. Nyt on monopoli tullut tosiasiksi. Taloustieteilijät kirjoittelevat röykkiöittäin kirjoja, joissa he kuvaavat monopolin eri ilmiöitä ja julistavat edelleenkin kuorossa, että „marxilaisuus on kumottu”. Mutta tosiasiat ovat itsepintaisia, kuten englantilainen sananlasku sanoo, ja ne on tahtomattakin otettava huomioon. Tosiasiat osoittavat, että eri kapitalistimaiden väliset eroavaisuudet, esimerkiksi suojelustullijärjestelmään ja vapaakauppaan nähden, aiheuttavat vain epäoleellisia eroavaisuuksia monopolien muotoon tai niiden ilmaantumisaikaan nähden, mutta monopolin syntyminen tuotannon keskittymisestä yleensä on kapitalismin nykyisen kehitystason yleinen peruslaki.

Eurooppaan nähden voidaan melko tarkasti määritellä aika, jolloin vanha kapitalismi *lopullisesti* vaihtui uuteen: se on juuri XX vuosisadan alku. Eräässä uusimmassa „monopolien muodostumisen” historiaa yleistävässä teoksessa sanotaan:

„Vuotta 1860 edeltäneeltä aikakaudelta voidaan esittää yksityisiä esimerkkejä kapitalistisista monopoleista; niissä voidaan löytää sellaisten muotojen ituja, jotka nykyään ovat niin yleisiä; mutta kaikki se on ehdottomasti vain kartellien esihistoriaa. Nykyaikaisten monopolien muodostumisen varsinainen alku ulottuu korkeintaan 1860-luvulle. Monopolien ensimmäinen suuri kehityskausi alkaa teollisuuden kansainvälisestä lamakaudesta 1870-luvulla ja jatkuu 1890-luvun alkuun”. „Jos tarkastellaan asiaa Euroopan mitassa, niin vapaan kilpailun kehityksen äärirajana ovat 60- ja 70-luvut. Englanti päätti silloin vanhatyyllisen kapitalistisen organisaationsa rakentamisen. Saksassa tämä organisaatio ryhtyi päättävään taisteluun käsityötä ja kotiteollisuutta vastaan ja alkoi luoda omia olomuotojaan”.

„Suuri kumous alkaa vuoden 1873 romahduksesta tai oikeammin sitä seuranneesta lamakaudesta, joka — tuskin huomattavin keskeytyksin 80-luvun alussa ja vaihtuen tavattoman voimakkaaseen, mutta lyhyeen nousukohtaan vuoden 1889 vaiheilla — jatkuu 22 vuotta Euroopan taloudellisessa historiassa”. „Lyhyen nousun aikana vuosina

1889—1890 kartelleja käytettiin voimaperäisesti suhdanteen hyväksikäyttämistä varten. Harkitsematon politiikka kohotti hintoja vielä nopeammin ja voimakkaammin kuin mitä olisi tapahtunut ilman kartelleja, ja melkein kaikki nuo kartellit kukistuivat kunniatta „vararikon hautaan”. Huonoa aikaa ja alhaisia hintoja kesti vielä viisi vuotta, mutta teollisuudessa ei vallinnut enää entinen mieliala. Lamaannusta ei enää pidetty minään itsestään selvänä asiana, siinä nähtiin vain tauko uuden suotuisan suhdanteen edellä.

Ja niinpä kartelloitumisliike siirtyikin toiseen kauteensa. Ohimenevän ilmiön asemesta kartellit muodostuvat erääksi niistä perusteista, joille pohjautuu koko talouselämä. Ne valtaavat teollisuusalan toisensa jälkeen, etupäässä raaka-aineiden jalostuksen. Jo 1890-luvun alussa kartellit loivat itselleen koksisyndikaatin organisaatiossa, jonka malliin on luotu hiilisyndikaatti, sellaisen kartellitekniikan, jota kauemmas kehitys ei varsinaisesti ole mennyt. Suuri nousu XIX vuosisadan lopulla ja vuosien 1900—1903 kriisi tapahtuvat — ainakin vuori- ja rautateollisuudessa — ensi kerran täydellisesti kartellien merkeissä. Ja jos tämä näytti silloin vielä joltain uudelta, niin nyt on laajalle yleiselle mieliteelle tullut itsestään selväksi totuudeksi, että taloudellisen elämän suuret alat on yleensä poistettu vapaasta kilpailusta”*.

Monopoliin historian perusvaiheet ovat siis seuraavat: 1) 1860- ja 1870-luvulla vapaa kilpailu saavutti korkeimman, äärimmäisen kehitysasteensa. Monopolit ilmenivät vasta tuskin huomattavina ituina. 2) Vuoden 1873 kriisin jälkeen seuraa laaja kartellien kehitysvaihe, mutta ne ovat vielä poikkeuksia. Ne eivät ole vielä kestäviä. Ne ovat vielä ohimenevä ilmiö. 3) Nousu XIX vuosisadan lopulla ja vuosien 1900—1903 kriisi: kartellit muodostuvat erääksi niistä perusteista, joille pohjautuu koko talouselämä. Kapitalismi muuttui imperialismiksi.

Kartellit sopivat myyntiehdoista, maksuajoista y.m. Ne jakavat keskenään menekkialueet. Ne päättävät

* Th. Vogelstein: „Die finanzielle Organisation der kapitalistischen Industrie und die Monopolbildungen”, „Grundriss der Sozialökonomik”, VI Abt., Tüb. 1914 („Kapitalistisen teollisuuden finanssiorganisaatio ja monopoliin muodostuminen”, „Yhteiskunnallisen talouden perusteet. VI osasto, Tübingen, 1914. Toim.”). Vrt. saman tekijän teosta: „Organisationsformen der Eisenindustrie und Textilindustrie in England und Amerika”. Bd. I, Lpz. 1910 („Englannin ja Amerikan rauta- ja tekstiiliteollisuuden järjestömuodot”. I osa, Leipzig, 1910. Toim.).

valmistettavien tuotteiden määrästä. Ne määräävät hinnat. Ne jakavat liikevoiton eri liikeyritysten kesken j.n.e.

Vuonna 1896 laskettiin Saksassa olleen noin 250 kartellia ja v. 1905 385 kartellia, ja niihin kuului noin 12.000 liikettä *. Mutta kaikki myöntävät, että nämä numerot ovat typistettyjä. Edellä esitetyistä Saksan teollisuustilaston tiedoista vuodelta 1907 näkyy, että jo 12.000 suurimman liikeyrityksen käsiin on keskittynyt varmasti enemmän kuin puolet koko höyry- ja sähkövoimasta. Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa laskettiin v. 1900 olleen 185 trustia; v. 1907 niitä oli 250. Amerikan tilasto ryhmittelee kaikki teollisuuslaitokset yksityisille henkilöille, toiminimille ja yhtymille kuuluviksi. Viimeksi mainituille kuului v. 1904 — 23,6%, v. 1909 — 25,9%, s.o. yli neljäsosa liikeyritysten koko määrästä. Näissä laitoksissa oli työläisiä v. 1904 — 70,6% ja v. 1909 — 75,6% eli kolme neljäsosaa koko määrästä; tuotantomäärä oli 10,9 ja 16,3 miljardia dollaria, s.o. 73,7% ja 79,0% kokonaismäärästä.

Kartellien ja trustien käsiin keskittyy usein 7—8 kymmenesosaa asianomaisen teollisuusalan koko tuotannosta. Reinin-Westfalenin kivihiilisyndikaattia perustettaessa v. 1893 se keskitti käsiinsä 86,7% koko alueen hiilituotannosta ja v. 1910 jo 95,4% **. Täten luotu monopoli takaa jättiläistulot ja vie tavattoman suurten teknillis-tuotannollisten yksikköjen muodostumiseen. Kuuluissa öljytrusti Yhdysvalloissa (Standard Oil Company) perustettiin v. 1900. „Sen pääoma oli 150 miljoonaa dollaria. Tavallisia osakkeita laskettiin liikkeelle 100 milj. ja etuoikeutettuja 106 milj. dollarin arvosta. Viimeksi mainituille maksettiin voitto-osinkoa vuosina 1900—1907: 48, 48, 45, 44, 36, 40, 40, 40%, kaikkiaan 367 milj. dollaria. Vuodesta 1882 vuoteen 1907 saatiin puhdasta voittoa 889 milj. dollaria; niistä maksettiin 606 miljoonaa voitto-osinkoina ja loppu siirrettiin varapää-

* Dr. Riesser: „Die deutschen Grossbanken und ihre Konzentration im Zusammenhange mit der Entwicklung der Gesamtwirtschaft in Deutschland“. 4. Aufl. 1912, S. 149.— R. Liefmann: „Kartelle und Trusts und die Weiterbildung der volkswirtschaftlichen Organisation“. 2. Aufl. 1910, S. 25 (Tri. Riesser: „Saksan suurpankit ja niiden keskittyminen Saksan koko kansantalouden kehityksen yhteydessä“. 4. painos, 1912, s. 149.— R. Liefmann: „Kartellit ja trustit ja kansantalousorganisaation edelleenkehitys“. 2. painos, 1910, s. 25. *Toim.*).

** Dr. Fritz Kestner: „Der Organisationszwang. Eine Untersuchung über die Kämpfe zwischen Kartellen und Aussenseitern“. Bri. 1912, s. 11 („Järjestymispakko. Tutkimus kartellien ja „sivullisten“ välisestä taistelusta“. Berliini. *Toim.*).

omaksi" *. „Kaikissa terästrustin (United States Steel Corporation) liikkeissä oli v. 1907 vähintään 210.180 työläistä ja virkailijaa. Saksan vuoriteollisuuden suurimmalla liikkeellä Gelsenkirchenin vuorityöyhtiöllä (Gelsenkirchener Bergwerksgesellschaft'illa) oli v. 1908 — 46.048 työläistä ja virkailijaa" **. Terästrusti tuotti jo v. 1902 9 milj. tonnia terästä ***. Sen terästuotanto oli v. 1901 — 66,3% ja v. 1908 — 56,1% koko Yhdysvaltain terästuotannosta ****; malmin tuotanto samoina vuosina — 43,9% ja 46,3%.

Amerikan hallituksen valiokunnan selostuksessa trusteista sanotaan: „Trustien ylivoima kilpailijoihinsa nähden perustuu niiden liikeyritysten suuruuteen ja erinomaiseen tekniikkaan. Perustamisestaan saakka tupakkatrusti on ponnistanut kaikki voimansa vaihtaakseen käsityön laajassa mitassa konetyöhön kaikkialla. Tässä tarkoituksessa se osti kaikki patentit, jotka olivat jossakin yhteydessä tupakan jalostukseen, ja käytti siihen valtavia summia. Monet patentit osoittautuivat ensin kelpaamattomiksi, ja trustin palveluksessa olevien insinöörien täytyi niitä kehittää. Vuoden 1906 lopussa perustettiin kaksi tytäryhtiötä, joiden tarkoituksena oli vain patenttien osto. Samaa tarkoitusta varten trusti perusti omia valimoita, koneitehtaita ja korjauspajoja. Eräässä näistä laitoksista, joka sijaitsee Brooklynissa, työskentelee keskimäärin 300 työläistä; täällä kokeillaan paperossien, pienten sikaarien, nuuskatupakan, pakkaukseen käytettävän tinapaperin, laatikkojen y.m. valmistamista koskevia keksintöjä; täällä myös parannetaan keksintöjä" *****. „Myöskin toiset trustit pitävät palveluksessaan niin sanottuja developing engineers (tekniikkaa kehittäviä insinöörejä), joiden tehtävänä on keksiä uusia tuotantomenetelmiä ja kokeilla teknillisiä parannuksia.

* R. Liefmann: „Betelligungs- und Finanzierungsgesellschaften. Eine Studie über den modernen Kapitalismus und das Effektenwesen". 1. Aufl. Jena, 1909, s. 212. („Osallistumis- ja rahoittamisyhtiöt. Kirjoitelmia nykyaikaisesta kapitalismista ja arvopaperiopeeraatioista". 1. painos. *Toim.*).

** Sama, s. 218.

*** Dr. S. Tschierschky: „Kartell und Trust", Gött., 1903, s. 13 („Kartelli ja trusti". Göttingen. *Toim.*).

**** Th. Vogelstein: „Organisationsformen", s. 275 („Organisaatiomuodot". *Toim.*).

***** Report of the Commissioner of Corporations on the Tobacco Industry. Washington. 1909, s. 266 (Valiokunnan jäsenen selostus tupakkateollisuuden korporeaatioista. *Toim.*) — lainaus on otettu Dr. Paul Tafelin kirjasta: „Die nord-amerikanischen Trusts und ihre Wirkungen auf den Fortschritt der Technik" („Pohjois-Amerikan trustit ja niiden vaikutus tekniikan kehitykseen". *Toim.*). Stuttgart. 1913. s. 48.

Terästrusti maksaa insinööreilleen ja työläisilleen korkeita palkkioita keksinnöistä, joilla voidaan kohottaa tekniikkaa tai vähentää tuotantokustannuksia” *.

Samalla tavoin on järjestetty teknillinen parannustyö Saksan suurteollisuudessa, esimerkiksi kemiallisessa teollisuudessa, joka on viime vuosikymmeninä kehittynyt aivan jättiläismäisesti. Tuotannon keskittymisprosessi oli luonut jo vuoteen 1908 mennessä tässä teollisuudessa kaksi pää-„ryhmää”, jotka tavallaan myöskin lähentelivät monopolia. Aluksi nämä ryhmät olivat kahden suuren tehdasparin „kaksoisliittoja”, ja kummankin pääoma oli 20—21 milj. markkaa: toisaalta entinen Meisterin tehdas Höchstissä ja Cassellan Frankfurt am Mainissa, ja toisaalta aniliini- ja soodatehdas Ludwigshafenissa ja entinen Bayerin tehdas Elberfeldissa. Sitten v. 1905 toinen ryhmä ja v. 1908 toinen tekivät kumpikin sopimuksen vielä yhden suurtehtaan kanssa. Täten syntyi kaksi „kolmiliittoa”, ja kummallakin oli 40—50 miljoonan markan pääoma; näiden „liittojen” välillä alkoi jo „lähentyminen”, hinta-„sopimusten” solmiminen j.n.e.**

Kilpailu muuttuu monopoliksi. Tuloksena on tuotannon yhteiskunnallistumisen jättiläisedistys. Muun muassa yhteiskunnallistuu myöskin teknillisten keksintöjen ja parannusten prosessi.

Tämä on jo aivan toista kuin vanha vapaa kilpailu erillisten yksityisyrittäjien kesken, jotka eivät tienneet toisistaan mitään ja jotka tuottivat tuntemattomia menekki-markkinoita varten. Keskittyminen on mennyt niin pitkälle, että voidaan tehdä likipitäisiä laskelmia kaikista raaka-ainelähteistä (esimerkiksi rautamalmiesiintymistä) asianomaisessa maassa, jopa, kuten tulemme näkemään, useassa maassa, koko maailmassa. Eikä suinkaan rajoituta vain tällaisiin laskelmiin, vaan jättiläismonopoliyhtymät anastavat nämä lähteet yksiin käsiin. Likimäärin lasketaan markkinain suuruus, ja nämä yhtymät „jakavat” ne keskenään sopimustietä. Ammattitaitoinen työvoima monopolisoidaan, palkataan parhaat insinöörit, vallataan kulkulaitokset ja liikennevälineet — rautatiet Amerikassa, laivayhtiöt Euroo-

* Dr. Paul Tafel, mainittu teos, s. 49.

** Riesser, main. teos, s. 547 ja seur. 3. painoksen mukaan. Lehdet kertovat (kesäkuussa 1916) uudesta jättiläisstruktista, joka yhdistää Saksan kemiallisen teollisuuden.

passa ja Amerikassa. Imperialistisella asteellaan kapitalismi vie kaikinpuoliseen tuotannon yhteiskunnallistumiseen, se tavallaan sysää kapitalistit vastoin tahtoaan ja tietoaan eräänlaiseen uuteen yhteiskuntajärjestykseen, joka on siirtymistila täydellisestä kilpailuvapaudesta täydelliseen yhteiskunnallistumiseen.

Tuotanto muodostuu yhteiskunnalliseksi, mutta omistus jää yksityiseksi. Yhteiskunnalliset tuotannonvälineet jäävät pienen henkilöryhmän yksityisomaisuudeksi. Muodollisesti tunnustettavan vapaan kilpailun yleiset puitteet jäävät olemaan, ja harvalukuisten monopolistien harjoittama muun väestön sorto käy sata kertaa raskaammaksi, tuntuvamaksi ja sietämättömämmäksi.

Saksalainen taloustieteilijä Kestner omisti erikoisen teoksen „kartellien ja sivullisten”, s.o. kartelliin kuulumattomien yrittäjien, „välillä tapahtuvan taistelun” tutkimiselle. Hän pani teoksensa nimeksi: „Järjestymispakko”, vaikka olisi tietenkin pitänyt kapitalismia kaunistelematta puhua monopolistien liittojen tahtoon alistumisen pakosta. On opettavaista vaikkapa vain vilkaista niihin nykyaikaisen, uusimman, sivistyneen taistelun keinoihin, joihin monopolistien liitot turvautuvat taistelussa „organisaation” puolesta: 1) raaka-aineita jättäminen („...eräs tärkeimmistä keinoista pakotettaessa liittymään kartelliin”); 2) työvoimatta jättäminen „allianssien” avulla (s.o. kapitalistien ja työväenjärjestöjen sopimuksilla siitä, että työläiset työskentelevät vain kartelloiduissa liikkeissä); 3) kuljetuksen evääminen; 4) markkinoiden riistäminen; 5) sopimus ostajan kanssa kauppasuhteiden ylläpitämisestä vain kartellien kanssa; 6) suunnitelmallinen hintojen polkeminen („sivullisten”, s.o. monopolistien tahtoon alistumattomien likeyritysten kukistamiseksi käytetään miljoonia, jotta jonkin aikaa voitaisiin myydä alle tuotantokustannusten: bensini-teollisuudessa on ollut tapauksia hintojen alentamisesta 40:stä 22:een markkaan, s.o. melkein puolella!); 7) luoton riistäminen; 8) boikotin julistaminen.

Tämä ei ole enää pienten ja suurten, teknillisesti takapajuisten ja teknillisesti edistyneitten likeyritysten kilpa-taistelua. Tässä monopolistit kuristavat ne, jotka eivät alistu monopoliin, sen ikeeseen, sen mielivaltaan. Tämä prosessi heijastuu porvarillisen taloustieteilijän tajunnassa seuraavalla tavalla:

„Jopa puhtaasti taloudellisenkin toiminnan alalla”, kirjoittaa Kestner, „tapahtuu vissi siirtyminen kauppatoiminnasta entisessä mielessä organisatoriseen keinottelutoimintaan. Suurinta menestystä ei nauti kauppias, joka teknillisen ja kauppakokemuksensa perusteella parhaiten ymmärtää ostajan tarpeet, osaa hakea ja niin sanoaksemme „löytää” salassa piilleen kysynnän, vaan keinottelunero (?!), joka osaa etukäteen laskea tai vaikkapa vain vainuta organisatorisen kehityksen, liikeyritysten ja pankkien vissien suhteiden mahdollisuuden”...

Ihmiskielelle käännettynä tämä merkitsee: kapitalismin kehitys on mennyt niin pitkälle, että vaikka tavarantuotanto edelleenkin „vallitsee” ja sitä pidetään koko talouden perustana, niin on sitä todellisuudessa jo horjutettu ja päävoitot joutuvat niille, jotka ovat „neroja” finanssihuijausten alalla. Näiden huijausten ja petkutusten perustana on tuotannon yhteiskunnallistuminen, mutta ihmiskunnan,— joka on työllään päässyt tähän yhteiskunnallistumiseen,— saavuttama jättiläisedistys menee... keinottelijain hyväksi. Tuonempana tulemme näkemään, miten kapitalistisen imperialismin pikkuporvarillis-taantumuksellinen arvostelu „tällä perusteella” haaveilee palaamisesta *takaisin*, „vapaaseen”, „rauhalliseen” ja „rehelliseen” kilpailuun.

„Kartellien muodostamisen aiheuttama pitkäaikainen hintain nousu”, sanoo Kestner, „on tähän saakka havaittu vain tärkeimpiin tuotannonvälineisiin, varsinkin kivihiiheen, rautaan ja kaliin nähden; mutta sen sijaan valmiisiin tuotteisiin nähden sitä ei ole koskaan ollut havaittavissa. Tämän kanssa yhteydessä oleva tulojen kohoaminen on samoin rajoittunut tuotannonvälineitä tuottavaan teollisuuteen. Tätä havaintoa on vielä täydennettävä sillä, että teollisuus, joka jalostaa raaka-aineita (eikä puolivalmisteita), ei vain nauti kartellien tuottamia etuja suurten voittojen muodossa puolivalmisteita jalostavan teollisuuden kustannuksella, vaan on myöskin päässyt tähän teollisuuteen nähden tiettyyn *herruussuhteeseen*, jollaista ei ollut vapaan kilpailun vallitessa” *.

Alleviivaamamme sanat paljastavat sen pääasian, jonka porvarilliset taloustieteilijät niin haluttomasti ja harvoin tunnustavat ja josta opportunistin nykyiset puolustajat

* Kestner, mainittu teos, s. 254.

K. Kautskyn johdolla niin hartaasti yrittävät päästä kaikenlaisilla verukkeilla. Herruussuhde ja siihen liittyvä väkivalta, juuri se on tyypillistä „uusimmalle vaiheelle kapitalismin kehityksessä”, juuri sen täytyi kiertämättä johtua ja se johtuikin kaikkivaltiaitten taloudellisten monopolien muodostumisesta.

Vielä yksi esimerkki kartellien isännöimisestä. Siellä, missä on mahdollista vallata kaikki tai tärkeimmät raaka-ainelähteet, siellä on kartellien syntyminen ja monopolien muodostuminen erittäin helppoa. Mutta olisi väärin luulla, ettei monopoleja synny sellaisillakin teollisuusaloilla, missä on mahdotonta vallata raaka-ainelähteitä. Sementtiteollisuudella on raaka-ainetta kaikkialla. Mutta tämäkin teollisuus on Saksassa vahvasti kartelloitunut. Tehtaat ovat yhtyneet aluesyndikaateiksi: Etelä-Saksan, Reinin-Westfalenin j.n.e. syndikaateiksi. On säädetty monopolihinnat: 230—280 markkaa vaunulastilta, tuotantokustannusten ollessa 180 markkaa! Liikeyritykset jakavat 12—16% voitto-osinkoa, eikä ole sitä paitsi unohdettava, että voitto-osinkoina jaettavien summien lisäksi nykyaikaisen keinottelun „nerot” osaavat pistää taskuihinsa muitakin suuria voittosummia. Poistaakseen kilpailun näin suurta voittoa tuottavasta teollisuudesta monopolistit turvautuvat viekkauteenkin: levitetään perättömiä huhuja teollisuuden muka kehnosta tilasta, julkaistaan anonyymeja ilmoituksia lehdissä; „kapitalistit! varokaa sijoittamasta pääomia sementtiteollisuuteen”; vihdoin ostetaan „sivullisten” (s.o. syndikaattien ulkopuolella olevien) liikeyrityksiä, maksetaan heille „luopumisesta” 60—80 — 150 tuhatta markkaa *. Monopoli raivaa itselleen tien kaikkialla ja kaikin keinoin, alkaen „vaatimattomista” luopumismaksuista ja päätyen amerikkalaiseen dynamiitin „käyttämiseen” kilpailijaa vastaan.

Kriisien estäminen kartellien avulla on porvarillisten taloustieteilijäin satua heidän yrittäessään hinnalla millä tahansa kaunistella kapitalismia. Päinvastoin, *erällä* teollisuuden aloilla muodostuva monopoli lisää ja kärjistää kaaosmaisuuutta, joka on ominaista *koko* kapitalistiselle tuotannolle yleensä. Kapitalismille yleensä ominainen epäsuhte maanviljelyksen ja teollisuuden kehityksen välillä tulee yhä suuremmaksi. Se etuoikeutettu asema, jossa on

* „Zement” von L. Eschwege: „Die Bank”, 1909, 1, s. 115 ja seuraavat („Sementti”, L. Eschwege: „Pankki”. *Toim.*).

eniten kartelloitunut n.s. *raskas* teollisuus, varsinkin hiili- ja rautateollisuus, johtaa muilla teollisuuden aloilla „entistä suurempaan suunnitelmallisuuden puuttumiseen”, kuten tunnustaa Jeidels, joka on kirjoittanut erään parhaista „Saksan suurpankkien suhdetta teollisuuteen” * käsittelevistä teoksista.

„Mitä kehittyneempi kansantalous on”, kirjoittaa Liefmann, kapitalismin häikäilemätön puolustaja, „sitä enemmän se suuntautuu uskallettuihin tai ulkomaisiin liikeyrityksiin, sellaisiin, jotka kehittyäkseen vaativat pitkän ajan, tai vihdoin sellaisiin, joilla on vain paikallinen merkitys” **. Suurempaan riskiin antautuminen on loppujen lopuksi yhteydessä pääoman jättiläismäiseen kasvuun, kun pääoma niin sanoaksemme tulvii yli äyräittänsä, virtaa ulkomaille j.n.e. Tämän ohella tekniikan kiihtyvä kasvu synnyttää yhä enemmän epäsuhteen aineksia kansantalouden eri puolien välillä, yhä enemmän kaaosta ja kriisejä. „Ihmiskunnalla”, on saman Liefmannin pakko tunnustaa, „on todennäköisesti lähitulevaisuudessa tekniikan alalla jälleen edessään suuria mullistuksia, jotka tulevat vaikuttamaan myöskin kansantalouden organisaatioon”... sähkö, ilmapurjehdus... „Tavallisesti ja yleisen säännön mukaan kehittyä tällaisina perinpohjaisten taloudellisten muutosten kausina kova keinottelu”... ***.

Mutta kriisit — kaikenlaiset, useimmiten taloudelliset, mutta eivät yksinomaan taloudelliset — voimistavat vuorostaan tavattomasti tendenssiä keskittymiseen ja monopolisiin. Kiinnitämme huomiota Jeidelsin erittäin opettavaan lausuntoon vuoden 1900 kriisin merkityksestä, kriisin, joka, kuten tiedämme, oli käännekohta nykyajan monopolien historiassa:

„Vuoden 1900 kriisi tapasi jättiläisliikeyritysten rinnalla teollisuuden pääaloilla vielä paljon sellaisia liikeyrityksiä, joiden organisaatio oli nykyisten käsitysten mukaan vanhentunut, tapasi „puhtaita” liikeyrityksiä” (s.o. kombinoimattomia), „jotka olivat päässeet kohoamaan teollisuuden nousun aallonharjalla. Hintojen lasku ja kysynnän heiken-

* Jeidels: „Das Verhältnis der deutschen Grossbanken zur Industrie mit besonderer Berücksichtigung der Eisenindustrie”. Lpz., 1905, s. 271 („Saksan suurpankkien suhde teollisuuteen, varsinkin metallurgiseen teollisuuteen”. Leipzig. Toim.).

** Liefmann: „Beteiligungs- etc. Ges.”, s. 434.

*** Sama, ss. 465—466.

tyminen saattoi nämä „puhtaat” liikeyritykset sellaiseen hätätilaan, jollaiseen kombinoidut jättiläisliikeyritykset eivät lainkaan joutuneet tai joka kosketti niitä vain varsin lyhyen ajan. Tästä syystä vuoden 1900 kriisi johti teolliseen keskittymiseen verrattomasti suuremmassa mitassa kuin vuoden 1873 kriisi: viimeksi mainittu sai tosin myös aikaan parhaiten liikeyritysten valikoitumisen, mutta tuo valikoituminen ei silloisen tekniikan vallitessa voinut johtaa kriisistä voitokkaasti selviytyneiden liikeyritysten monopoliin. Juuri sellainen kestävä ja samalla korkeatasoinen monopoli on nykypäivien rauta- ja sähköteollisuuden jättiläisliikeyrityksillä niiden varsin monimutkaisen tekniikan, pitkälle kehitetyn organisaation ja pääoman voiman ansiosta, ja vähemmässä määrin myös koneenrakennusliikeyrityksillä, vissien metallurgian, liikenteen y.m. alojen liikeyrityksillä” *.

Monopoli — se on „kapitalismin kehityksen uusimman vaiheen” viimeinen sana. Mutta käsityksemme nykyaikaisten monopolien todellisesta voimasta ja merkityksestä olisi sangen riittämätön, epätäydellinen ja suppea, elleimme huomioisi pankkien merkitystä.

II. PANKIT JA NIIDEN UUSI OSUUS

Pankkien alkuperäinen ja perusoperaatio on maksujen välittäminen. Sen yhteydessä pankit muuttavat toimeentulon rahapääoman toimivaksi, s.o. voittoa tuottavaksi pääomaksi, kokoavat kaikki ja kaikenlaiset rahatulot, myöntäen ne kapitalistiluokan käytettäväksi.

Sitä mukaa kun pankkitoiminta kehittyy ja keskittyy harvalukuisiin laitoksiin, pankit kasvavat vaatimattomista välittäjistä kaikkivaltiaiksi monopolisteiksi, jotka määräävät kaikkien kapitalistien ja pikkuisäntien melkein kaikesta rahapääomasta, samoin myös suurimmasta osasta tuotannonvälineitä ja raaka-ainelähteitä asianomaisessa maassa ja suuressa joukossa maita. Tämä monilukuisten vaatimattomien välittäjien muuttuminen kouralliseksi monopolisteja on eräs kapitalismin kapitalistiseksi imperialismiksi kasvamisen perusprosesseja, ja meidän on sen vuoksi ensi kädessä pysähdyttävä käsittelemään pankkitoiminnan keskittymistä.

* Jeidels, s. 108.

Saksan kaikkien niiden osakepankkien talletukset, joiden pääoma oli yli miljoonan markan, olivat v. 1907/8 7 miljardia markkaa; v. 1912/3 ne olivat jo 9,8 miljardia. Siis 40 prosentin lisäys viidessä vuodessa, ja tästä 2,8 miljardin lisäyksestä 2,75 miljardia tulee 57 pankin osalle, joilla oli pääomaa yli 10 miljoonan markan. Talletukset jakaantuivat suurten ja pienten pankkien kesken seuraavasti*:

Kaikki talletukset prosentteina

	Berliinin 9:llä suurpankilla	muilla 48 pankilla, joilla on yli 10 milj. mk. pääoma	115 pankilla, joilla on 1-10 milj. mk. pääoma	pikkupankeilla (alle 1 milj. mk. pääoma)
1907/8	47	32,5	16,5	4
1912/3.....	49	36	12	3

Suurpankit ovat sysänneet syrjään pienet pankit. Vain 9 suurpankkia keskittää käsiinsä lähes puolet kaikista talletuksista. Ja tällöin on vielä jätetty monta seikkaa huomiomatta, esimerkiksi se, että kokonainen sarja pieniä pankkeja muuttuu tosiasiaassa suurpankkien haaraosastoiksi j.n.e., mistä puhumme tuonnempana.

Vuoden 1913 lopussa Schulze-Gaevernitz arvioi Berliinin 9 suurpankin talletukset 5,1 miljardiksi markaksi noin 10 miljardin markan kokonaissummasta. Ottaen huomioon, paitsi talletukset, myös koko pankkipääoman, sama tekijä kirjoitti: „Vuoden 1909 lopussa Berliinin 9 suurpankkia, yhdessä niihin liittyvien pankkien kanssa, hallitsi 11,3 miljardin markan pääomaa, s.o. noin 83% Saksan koko pankkipääomasta. „Saksan pankki” („Deutsche Bank”), joka hallitsee yhdessä siihen liittyvien pankkien kanssa noin kolmea miljardia markkaa, on Preussin valtionrautateiden hallinnon ohella suurin ja samalla erittäin epäkeskitetty pääomakasautuma vanhassa maailmassa”**.

Alleiviivasimme viittauksen „liittyviin” pankkeihin, sillä se kohdistuu erääseen usiaikaisimman kapitalistisen keskityksen kaikkein tärkeimpään luonteenomaiseen erikoisuuteen. Suurliikeyritykset, varsinkin pankit, eivät vain suorastaan niele pieniä, vaan myöskin „liittävät” niitä itseensä, alistavat ne, liittävät „omaan” ryhmäänsä, omaan

* Alfred Lansburgh: „Fünf Jahre d. Bankwesens”, „Die Bank”, 1913, № 8, s. 728 („Viisi vuotta Saksan pankkien toimintaa”, „Pankki”. Toim.).

** Schulze-Gaevernitz: „Die deutsche Kreditbank”, „Grundriss der Sozialökonomik”. Tüb., 1915, ss. 12 ja 137 („Saksan luottopankki”, „Yhteiskunnallisen talouden perusteet”. Tübingen. Toim.).

„konserniinsa” — kuten teknillinen termi kuuluu — „osallistumalla” niiden pääomaan, ostamalla tai vaihtamalla osakkeita, velkasuhdejärjestelmällä y.m.s. j.n.e. Professori Liefmann omisti kokonaisen puoli tuhatta sivua käsittävän suur-„teoksen” nykyaikaisten „osallistumis- ja finanssioimisyhtiöitten” * kuvaamiseen — valitettavasti lisäten sangen halpahintaisia „teoreettisia” mielelmiä useinkin sulamattomaan, raakaan aineistoon. Mihin tulokseen keskityksen kannalta vie tämä „osallistumis”-järjestelmä, sen on parhaiten kuvannut pankkialan „toimihenkilö” Riesser Saksan suurpankkeja käsittelevässä teoksessaan. Mutta ennen kuin siirrymme hänen numerotietoihinsa, esitämme konkreettisen esimerkin „osallistumis”-järjestelmästä.

„Saksan pankin” „ryhmä” on eräs suurimmista ellei suurin kaikista suurpankkiryhmistä. Saadaksemme selville tärkeimmät langat, jotka sitovat yhteen kaikki tähän ryhmään kuuluvat pankit, meidän täytyy erottaa ensimmäisen, toisen ja kolmannen asteen „osallistuminen” tai, mikä on aivan sama, ensimmäisen, toisen ja kolmannen asteen riippuvaisuus (pienempien pankkien riippuvaisuus „Saksan pankista”). Saadaan seuraava kuva **:

	1. asteen riippuvaisuus:	2. asteen riippuvaisuus:	3. asteen- riippuvaisuus:
„Saksan pankki” osallistu- tuu:	vakituisesti 17 pankkiin; niistä	9 34:ään; niistä 4 7:ään.	
	tuntemattoman ajan 5	—	—
	aika-ajoin 8	niistä 5 14:ään; niistä 2 2:een.	
	<i>Yhteensä</i> 30 pankkiin; niistä	14 48:aan; niistä 6 9:ään.	

Niistä 8 pankista, jotka „aika-ajoin” ovat „ensimmäisen asteen riippuvaisuudessa” „Saksan pankista”, on kolme ulkomaista: yksi itävaltalainen (Wienin „Pankkiliitto” — „Bankverein”) ja kaksi venäläistä (Siperian kauppapankki ja Venäjän ulkomaankauppapankki). „Saksan pankin” ryhmään kuuluu välittömästi tai välillisesti, kokonaan tai osaksi, kaikkiaan 87 pankkia; ryhmän oma ja sen

* R. Liefmann: „Beteiligungs- und Finanzlerungsgesellschaften. Eine Studie über den modernen Kapitalismus und das Effektenwesen”. 1. Aufl. Jena. 1909, s. 212.

** Alfred Lansburgh: „Das Beteiligungssystem im deutschen Bankwesen”, „Die Bank”, 1910, 1, s. 500 („Osallistumisjärjestelmä Saksan pankkitoiminnassa”, „Pankki”. Toim.).

käytettävissä oleva pääoma arvioidaan olevan 2—3 miljardia markkaa.

Selvää on, että pankki, joka on tuollaisen ryhmän johdossa ja tekee sopimuksia puolen tusinan sitä vähän heikomman pankin kanssa erityisen suurista ja edullisista finanssioperaatioista, kuten valtionlainoista, on jo kehittänyt „välittäjää” pitemmälle ja muodostunut harvalukuisten monopolistien liitoksi.

Miten nopeasti juuri XIX vuosisadan lopussa ja XX vuosisadan alussa tapahtui Saksan pankkitoiminnan keskittyminen, nähdään Riesserin numerotiedoista, jotka seuraavassa esitämme supistettuina:

Berliinin 6:lla suurpankilla oli

V u o s i	Osastoja Saksassa	Talletuskassoja ja vaihtokont- toreita	Vakinalnen osanotto saksal. osakepankeissa	Yhteensä kaikkia laitoksia
1895	16	14	1	42
1900	21	40	8	80
1911	104	276	63	450

Näemme, kuinka nopeasti kasvaa niiden kanavien tiheä verkko, jotka ulottuvat yli koko maan, keskittävät kaikki pääomat ja rahatulot, muuttavat tuhannet ja taas tuhannet hajallaan olevat taloudet yhtenäiseksi yleiskansalliseksi kapitalistiseksi taloudeksi ja vihdoin kapitalistiseksi maailmantaloudeksi. Se „epäkeskitys”, josta Schulze-Gaevernitz puhuu edellä esitetystä lainauksessa meidän päiviemme porvarillisen kansantaloustieteen nimessä, merkitsee todellisuudessa sitä, että aikaisemmin verrattain „itsenäisiä” tai oikeammin lokaalisesti (paikallisesti) rajoittuneita talousyksiköitä on yhä suurempi määrä alistettu yhden keskuksen alaiseksi. Todellisuudessa se merkitsee *keskitystä*, monopolijättiläisten osuuden, merkityksen ja mahdin kasvamista.

Vanhemmissa kapitalistimaissa tämä „pankkiverkosto” on vieläkin tiheämpi. Englannissa, Irlanti mukaan luettuna, kaikkien pankkien haaraosastojen lukumäärä v. 1910 oli yhteensä 7.151. Neljällä suurpankilla oli kullakin enemmän kuin 400 haaraosastoa (447:stä 689:ään), sitten oli vielä 4, joilla kullakin oli yli 200, ja 11, joilla kullakin yli 100 haaraosastoa.

Ranskassa *kolme* jättiläispankkia: Crédit Lyonnais, Comptoir National ja Société Générale * kehittivät toimintaansa ja osastoverkkoaan seuraavalla tavalla **:

	Osastojen ja kassojen lukumäärä			Pääoman suuruus	
	maaseudulla	Pariisissa	yhteensä	oman (milj. frangia)	vieraan
1870	47	17	64	200	427
1890	192	66	258	265	1.245
1909	1.033	196	1.229	887	4.363

Kuvatakseen nykyaikaisen suurpankin „yhteyksiä” Rieser esittää tietoja „Diskonttoyhtiön” („Disconto-Gesellschaft”), Saksan ja koko maailman erään suurimman pankin (jonka pääoma v. 1914 oli 300 miljoonaa markkaa) lähettämien ja saamien kirjeiden lukumäärästä:

	Kirjeiden lukumäärä	
	saatuja	lähetettyjä
1852	6.135	6.292
1870	85.800	87.513
1900	533.102	626.043

Pariisilaisessa suurpankissa, „Lyonin luotto”, nousi tilien lukumäärä 28.535:stä v. 1875 633.539:ään v. 1912 ***.

Nämä yksinkertaiset numerot osoittavat ehkä havainnollisemmin kuin pitkät selittelyt, kuinka pankkien merkitys pääoman keskittyessä ja niiden liikevaihdon kasvaessa muuttuu perinpohjin. Erillisistä kapitalisteista muodostuu yksi kollektiivinen kapitalisti. Hoitaessaan muutamien kapitalistien juoksevia tilejä pankki suorittaa ikään kuin puhtaasti teknillistä, pelkästään avustavaa liikeoperaatiota. Mutta kun tämä operaatio kasvaa mittasuhteiltaan jättiläismäiseksi, ilmeneekin, että kourallinen monopolisteja alistaa valtaansa koko kapitalistisen yhteiskunnan kauppa- ja teollisuustoiminnan, sillä noille monopolisteille käy — pankkiyhteyksien, juoksevien tilien ja muiden finanssiopeeraatioiden kautta — mahdolliseksi ensin *saada tarkasti tietoonsa* yksityisten kapitalistien asiat, sitten *kontrolloida* heitä, vaikuttaa heihin luoton lisäämisen tai vähentämisen,

* „Lyonin luotto”, „Kansallinen diskonttokonttori”, „Päyhtiö”. *Toim.*

** Eugen Kaufmann: „Das französische Bankwesen”, Tüb., 1911, ss. 356 ja 362 („Pankkitoiminta Ranskassa”, Tübingen. *Toim.*).

*** Jean Lescure: „L'épargne en France”. P., 1914, s. 52 („Talletustoiminta Ranskassa”, Pariisi. *Toim.*).

sen helpottamisen tai vaikeuttamisen avulla ja vihdoin *kokonaan määrätä* heidän kohtalostaan, määrätä heidän tuloistaan, riistää heiltä pääoma tai sitten tehdä heille mahdolliseksi pääomansa nopea ja voimakas lisääminen j.n.e.

Mainitsimme vastikään Berliinin „Diskonttoyhtiön” 300 milj. markan pääomasta. „Diskonttoyhtiön” pääomallisäys kuuluu eräänä tapauksena siihen taisteluun, mitä Berliinin kahden suurimman pankin, „Saksan pankin” ja „Diskonttoyhtiön”, välillä käytiin hegemoniasta. V. 1870 oli ensin mainittu vielä vasta-alkaja ja sillä oli kaikkiaan 15 milj. pääoma, viimeksi mainitulla 30 milj. pääoma. V. 1908 oli ensin mainitulla 200 milj. pääoma ja viimeksi mainitulla 170 milj. V. 1914 ensin mainittu kohotti pääomansa 250 miljoonaan, viimeksi mainittu, sulautumalla yhteen toisen ensiluokkaisen suurpankin „Schaffhausenin liittopankin” kanssa, 300 miljoonaan. Ja tämä taistelu hegemoniasta käy tietenkin rinnan „sopimusten” lisääntymisen ja lujittumisen kanssa molempien pankkien kesken. Tämä kehityskulku panee pankkispesialistit, jotka katselevat talouskysymyksiä sellaiselta näkökannalta, mikä ei mitenkään mene maltillisimman ja säntillisimmän porvarillisen reformiharrastelun rajojen yli, tekemään seuraavat johtopäätökset:

„Muut pankit tulevat seuraamaan samaa tietä”, kirjoitti saksalainen aikakauslehti „Pankki”, kun „Diskonttoyhtiön” pääoma kohosi 300 miljoonaan, „ja niistä 300 henkilöstä, jotka nykyään hallitsevat Saksaa taloudellisesti, jää ajan oloon jäljelle 50, 25 tai vieläkin vähemmän. Ei ole odotettavissa, että uusin keskittymisliike rajoittuu vain pankkitoimintaan. Eri pankkien väliset läheiset yhdyssiteet vievät luonnollisesti myös niiden suosimain teollisuussyndikaattien keskinäiseen lähentymiseen... Eräänä kauniina päivänä me havahdumme, ja ihmettelevä katseemme tapaakin vain pelkkiä trusteja; eteemme nousee välttämättömyys muuttaa yksityismonopolit valtionmonopoleiksi. Emmekä kuitenkaan oikeastaan voi moittia itseämme mistään muusta kuin siitä, että me soimme asioille vapaan, osakkeiden hieman jouduttaman kehityskulun” *.

* A. Lansburgh: „Die Bank mit den 300 Millionen”, „Die Bank”, 1914, I, s. 426 („Kolmensadan miljoonan pankki”, „Pankki”. *Tom.*).

Siinä mallinäyte porvarillisen publisistiikan avuttomuudesta, publisistiikan, josta porvarillinen tiede eroaa vain siinä, että se on vähemmän vilpitön ja pyrkii hämäämään asian ytimen niin, ettei nähtäisi metsää puilta. „Hämmästyä” keskittymisen seurauksia, „moittia” kapitalistisen Saksan hallitusta tai kapitalistista „yhteiskuntaa” („me”), pelätä keskittymisen „jouduttamista” osakkeiden käytännönoton johdosta, kuten eräs saksalainen „kartelli”-spesialisti Tschierschky pelkää amerikkalaisia trusteja ja „pitää parempina” saksalaisia kartelleja, koska ne eivät muka ole omiaan „niin ylettömästi jouduttamaan teknillistä ja taloudellista edistystä, kuten trustit tekevät” *, — eikö tämä ole avuttomuutta?

Mutta tosiasiat ovat tosiasioita. Saksassa ei ole trusteja, vaan „ainoastaan” kartelleja, mutta sitä *hallitsee* korkeintaan 300 pääomaylimystä. Ja heidän lukumääränsä pienee jatkuvasti. Joka tapauksessa kaikissa kapitalistimaissa ja mitä erilaisimman pankkilainsäädännön vallitessa pankit lisäävät ja jouduttavat moninkertaisesti pääoman keskittymisen ja monopolien muodostumisen prosessia.

„Pankit luovat yhteiskunnan mitassa tuotannonvälineiden yleisen kirjanpidon ja niiden yleisen jakaantumisen muodon, mutta nimenomaan vain muodon”, kirjoitti Marx puoli vuosisataa sitten „Pääomassa” (venäjännös, III osa, II nidos, s. 144⁷⁹). Esittämämme tiedot pankkipääoman kasvusta, suurimpien pankkien konttorien ja haaraosastojen sekä niiden tilien lukumäärän y.m. lisääntymisestä näyttävät meille konkreettisesti tämän *koko* kapitalistiluokan „yleisen kirjanpidon”, eikä vain kapitalistien, sillä pankit kokoavat, vaikkapa vain joksikin ajaksi, myöskin kaikenlaiset pikkuyrittäjäin, virkailijain ja mitättömän pienen työläis-huippukerroksen rahatulot. „Tuotannonvälineiden yleinen jakaantuminen” — juuri se, muodollisesti katsoen, *kasvaa* esiin nykyaikaisista pankeista, jotka jonkin kolmen tai kuuden suurimman pankin muodossa Ranskassa, kuuden tai kahdeksan Saksassa määräävät miljardeista ja yhä uusista miljardeista. Mutta *sisällöltään* tämä tuotannonvälineiden jakaantuminen ei ole lainkaan „yleistä”, vaan yksityistä, s.o. se noudattaa suuren ja ensi kädessä suurimman, monopolistisen pääoman etuja, pääoman, joka toimii

* S. Tschierschky, mainittu teos, s. 128.

sellaisissa olosuhteissa, jolloin väestöjoukot elävät puolinnälkäisinä, jolloin koko maanviljelyksen kehitys jää auttamattomasti jälkeen teollisuuden kehityksestä ja teollisuudessa „raskas teollisuus” perii pakkoveroa kaikilta sen muilta aloilta.

Kapitalistisen talouden yhteiskunnallistamisessa alkavat pankkien kanssa kilpailla säästökassat ja postilaitokset, jotka ovat enemmän „epäkeskittyneitä”, s.o. valtaavat vaikutuspiiriinsä suuremman määrän paikkakuntia, syrjäseutuja, laajemmat väestökerrokset. Esitämme seuraavia numerotietoja, jotka on koonnut pankki- ja säästökassatalletusten kehitystä eri maissa tutkinut amerikkalainen valio-kunta *:

Talletuksia (miljardia mk.)

	Englanti		Ranska		Saksa		
	pan-keissa	säästökassoissa	pan-keissa	säästökassoissa	pan-keissa	luotto-yhtiöissä	säästökassoissa
1880.....	8,4	1,6	?	0,9	0,5	0,4	2,6
1888.....	12,4	2,0	1,5	2,1	1,1	0,4	4,5
1908.....	23,2	4,2	3,7	4,2	7,1	2,2	13,9

Maksaessaan 4 ja 4½% talletuskorkoa säästökassain täytyy etsiä „tuottavia” sijoituksia pääomilleen, antautua vekseli-, hypoteekki- y.m. operaatioihin. Pankkien ja säästökassojen väliset rajat „häviävät yhä enemmän”. Kauppakamarit esimerkiksi Bochumissa ja Erfurtissa vaativat, että säästökassoja „kielletään” harjoittamasta „puhtaita” pankkioperaatioita, kuten vekselien diskonttausta, vaativat postilaitosten „pankki”-toiminnan rajoittamista **. Pankkiporhot näyttävät pelkäävän, että valtion monopoli lähestyy heitä salavihkaa odottamattomalta taholta. Mutta tämä pelko ei tietenkään mene niin sanoaksemme saman kanslian kahden osastopäällikön kilpailun rajan yli. Sillä toisaalta säästökassain miljardipääomista tosiasiaassa määräävät loppujen lopuksi *samat* pankkipääomamagnaatit; toisaalta taas valtion monopoli on kapitalistisessa yhteiskunnassa vain jonkin teollisuusalan vararikon partaalla olevien miljoonanomistajain tulojen kohottamis- ja lujittamiskeino.

* Amerikkalaisen National Monetary Commission (Kansallisen Rahavallion-
nan. Toim.) „Die Bank” lehdessä antamat tiedot, 1910, 1, s. 1200.

** Sama, 1913, ss. 811, 1022; 1914, s. 713.

Vanhan kapitalismin, jolloin vallitsi vapaa kilpailu, vaihtuminen uuteen kapitalismiin, jolloin vallitsee monopoli, ilmenee m.m. pörssin merkityksen vähenemisessä. „Pörssi on jo kauan sitten”, kirjoittaa aikakauslehti „Pankki”, „lakannut olemasta sellainen välttämätön kierron välittäjä, mikä se oli aikaisemmin, jolloin pankit eivät vielä kyenneet sijoittamaan suurinta osaa liikkeellelaskettavista arvopapereista asiakkaittensa keskuuteen” *.

„Jokainen pankki on pörssi”, — tähän nykypäivien puheenparteen sisältyy sitä enemmän totuutta, mitä suurempi on pankki ja mitä enemmän edistyy keskitys pankkialalla” **. „Jos aikaisemmin, 70-luvulla, pörssi nuoruudenhairahduksineen” („hieno” viittaus vuoden 1873 pörssiromahdukseen, Gründer-skandaaleihin⁸⁰ y.m.) „aloitti Saksan teollistumisen aikakauden, niin tätä nykyä pankit ja teollisuus kykenevät „tulemaan toimeen itsenäisesti”. Suurpankkimme herruus pörsseihin nähden... ei ole mitään muuta kuin Saksan täysin organisoidun teollisuusvaltion ilmaus. Kun automaattisesti toimivien taloudellisten lakien vaikutusala täten supistuu ja pankkien kautta tapahtuvan tietoisien säännöstelyn ala tavattomasti laajenee, niin sen kautta kasvaa tavattomasti myös harvalukuisten johtavien henkilöiden kansantaloudellinen edesvastuu” — näin kirjoittaa saksalainen professori Schulze-Gaevernitz ***, saksalaisen imperialismin puolustaja ja kaikkien maiden imperialistien auktoriteetti, joka yrittää hämätä „pikkuasian”, nimittäin sen, että tämä pankkien kautta tapahtuva „tietoinen säännöstely” merkitsee yleisön rosvoamista harvalukuisten „täysin järjestyneiden” monopolistien taholta. Porvarillisen professorin tehtävänä ei näet ole koko mekanismin selvittäminen eikä pankkimonopolistien huijausmetkujen paljastaminen, vaan niiden kaunistelu.

Aivan samoin Riesser, joka on vieläkin arvovaltaisempi taloustieteilijä ja pankkialan „toimihenkilö”, välttää tyhjiillä lauseparsilla kajoamasta tosiasioihin, joita on mahdoton kieltää: „pörssi menettää yhä enemmän tuota koko taloudelle ja arvopaperien kiertokululle ehdottoman välttämätöntä

* „Die Bank”, 1914, 1, s. 316.

** Dr. Oscar Stillech: „Geld- und Bankwesen”, Berlin, 1907, s. 169 („Raha- ja pankkitoiminta”. Berliini. *Toim.*).

*** Schulze-Gaevernitz: „Die deutsche Kreditbank”, „Grundriss der Sozialökonomik”, Tübingen, 1915, s. 101.

ominaisuuttaan olla paitsi tarkin mittausväline, myöskin melkein automaattisesti toimiva siihen kerääntyvän taloudellisen liikunnan säännöstelijä” *.

Toisin sanoen: vanha kapitalismi, vapaan kilpailun kapitalismi siihen kuuluvine ehdottoman välttämättömine säännöstelijöineen, pörsseineen, siirtyy menneisyyteen. Sen tilalle on tullut uusi kapitalismi, jolla on vissin siirtymisen, vapaan kilpailun ja monopolin jonkinlaisen sekoituksen ilmeiset piirteet. Luonnollisesti herää kysymys, *minne* tämä uusi kapitalismi on „siirtymässä”, mutta porvarilliset oppineet pelkäävät asettaa tätä kysymystä.

„Kolmekymmentä vuotta sitten vapaasti kilpailevat yrittäjät suorittivat $\frac{9}{10}$ siitä taloudellisesta työstä, joka ei kuulunut „työläisten” ruumiillisen työn alaan. Nykyisin suorittavat *virkamiehet* $\frac{9}{10}$ tästä taloudellisesta henkisestä työstä. Pankkitoiminta on tämän kehityksen etunenässä” **. Tämä Schulze-Gaevernitzin tunnustus vie yhä uudelleen kysymykseen: minne siirtymistä on uusin kapitalismi, kapitalismi imperialistisessa vaiheessaan. — — —

Niiden harvalukuisten pankkien kesken, jotka keskittymisprosessin vaikutuksesta jäävät koko kapitalistisen talouden johtoon, ilmenee ja vahvistuu luonnollisesti yhä enemmän pyrkimys monopolistiseen sopimukseen, *pankkitrustiin*. Amerikassa hallitsee 11 miljardin markan pääomaa ei yhdeksän, vaan *kaksi* suurinta miljardöörien Rockefellerin ja Morganin pankkia ***. Edellä mainitsemamme „Diskonttoyhtiön” suorittama „Schaffhausenin liittopankin” valtaus aiheutti Saksassa pörssietuja valvovan „Frankfurter Zeitungin” ⁸¹ taholta seuraavan arvion:

„Pankkien keskittymisen kasvaessa supistuu niiden laitosten piiri, joiden puoleen yleensä voidaan kääntyä luoton haussa, minkä johdosta suurteollisuuden riippuvaisuus harvalukuisista pankkiryhmistä lisääntyy. Teollisuuden ja finanssimiesmaailman läheisen yhteyden vallitessa on pankkipääomaa tarvitsevien teollisuusyhtiöiden liikuntavapaus rajoitettu. Sen vuoksi suurteollisuus katselee sekävin tuntein pankkien lisääntyvää trustiutumista (yhtymistä tai muuttumista trusteiksi); todellakin, on jo usein havaittu

* Riesser, mainittu teos, s. 629 4. painoksen mukaan.

** Schulze-Gaevernitz: „Die deutsche Kreditbank”, „Grundriss der Sozialökonomik”, Tübingen, 1915, s. 151.

*** „Die Bank”, 1912, 1, s. 435.

suurpankkikonsernien keskinäisten sopimusten ituja, sopimusten, jotka tähtäävät kilpailun rajoittamiseen” *.

Pankkitoiminnan kehityksen viimeisenä sanana on yhä uudelleen — monopoli.

Mitä tulee pankkien ja teollisuuden läheiseen keskinäiseen yhteyteen, niin juuri tällä alalla on tullut melkein pä havainnollisimmin ilmi pankkien uusi osuus. Kun pankki diskonttaa jonkun liikeyrittäjän vekseleitä, avaa sille juoksevan tilin j.n.e., niin erikseen otettuina nämä liiketoimet eivät vähennä rahtuakaan tämän yrittäjän itsenäisyyttä, eikä pankki ylitä vaatimattoman välittäjän tehtävää. Mutta kun nämä liiketoimet taajenevat ja vakiintuvat, kun pankki „kasaa” hallintaansa mittasuhteiltaan tavattoman suuria pääomia ja kun asianomaisen liikeyrityksen juoksevien tilien hoito antaa pankille mahdollisuuden — ja juuri näin se tapahtuukin — yhä yksityiskohtaisemmin ja täydellisemmin tutustua asiakkaansa taloudelliseen asemaan, niin tuloksena on teollisuuskapitalistin yhä täydellisempi riippuvaisuus pankista.

Samalla kehittyy niin sanoaksemme pankkien persoonallinen unioni suurimpien teollisuus- ja kauppaliikkeiden kanssa, niiden molempien sulautuminen toisiinsa osakemistuksen kautta, pankinjohtajain liittymisen kautta kauppa- ja teollisuuslaitosten valvontaneuvostojen (tai hallintojen) jäseniksi, ja päinvastoin. Saksalainen taloustieteilijä Jeidels on kerännyt mitä yksityiskohtaisimmat tiedot pääomien ja liikkeiden tällaisesta keskittymismuodosta. Kuusi Berliinin suurpankkia oli johtajiensa kautta edustettuna 344 teollisuusyhtiössä ja hallintonsa jäsenen kautta vielä 407:ssä, yhteensä 751 yhtiössä. 289 yhtiössä niillä oli joko kaksi jäsentä kussakin valvontaneuvostossa tai puheenjohtajan paikka. Näiden kauppa- ja teollisuusyhtiöiden joukosta tapaamme mitä erilaisimpia teollisuusaloja, sekä vakuutustoimintaa että kulkulaitoksia, sekä ravintoloita että teattereita, taideteollisuutta y.m. Toisaalta taas samojen kuuden pankin valvontaneuvostoissa oli (v. 1910) 51 suurinta teollisuudenharjoittajaa, niiden joukossa toimiminen Kruppin johtaja, jättiläislaivayhtiö „Hapagin” (Hamburg—Amerika)** johtaja j.n.e. j.n.e. Kukin näistä kuudesta pankista osallistui vuodesta 1895 vuoteen 1910 monien

* Siteerattu Schulze-Gaevernitzin teoksesta Grdr. d. S.-Oek., s. 155.

** — „Hapag” (Hampuri—Amerikka). Toim.

satojen teollisuusyhtiöiden, nimittäin 281—419 teollisuusyhtiön*, osakkeiden ja obligaatioiden liikkeellelaskemiseen.

Pankkien ja teollisuuden välistä „persoonallista unionia” täydentää kumpaistenkin yhtiöiden „persoonallinen unioni” hallituksen kanssa. „Valvontaneuvostojen jäsenpaikkoja”, kirjoittaa Jeidels, „annetaan vapaaehtoisesti henkilöille, joilla on kuuluisa nimi, sekä myöskin entisille valtion virkamiehille, jotka voivat helpottaa huomattavasti (!) kanssakäymistä viranomaisten kanssa”... „Suurpankin valvontaneuvostossa tapaamme tavallisesti parlamentin jäsenen tai Berliinin kaupunginvaltuuston jäsenen”.

Suurkapitalististen monopolien luominen ja muokkaaminen tapahtuu siis niin sanoaksemme täydellä höyryllä, kaikkiin „luonnollisiin” ja „yliluonnollisiin” keinoin. Nykyisen kapitalistisen yhteiskunnan muutamien satojen finanssikuninkaiden kesken muovautuu järjestelmällisesti vissi työnjako:

„Rinnan tämän yksityisten suurteollisuudenharjoittajain” (jotka ryhtyvät jäseniksi pankkihallintoihin j.n.e.) „toiminta-alan laajenemisen kanssa ja rinnan sen kanssa, että maaseutupankkien johtajain hoidettavaksi jätetään vain joku määrätty teollisuusalue, lisääntyy määrätty specialisoituminen suurpankkien johtajain kesken. Tällainen specialisoituminen on yleensä ajateltavissa vain silloin, kun pankkiliike on suuri ja varsinkin kun sillä ovat laajat yhteydet teollisuuteen. Tämä työnjako tapahtuu kahteen suuntaan: toisaalta jätetään suhteiden ylläpito koko teollisuuden kanssa yhden johtajan erikoisalaksi; toisaalta taas kukin johtaja ottaa valvontaansa sellaisia yksityisiä likeyrityksiä tai likeyritysryhmiä, jotka ovat keskenään läheisiä ammattialansa tai etujensa puolesta”... (Kapitalismi on kehittynyt jo niin pitkälle, että se suorittaa yksityisten likeyritysten järjestynyttä *valvontaa*)... „Jonkun erikoisalana on Saksan teollisuus, vieläpä toisinaan vain länsi-Saksan teollisuus” (länsi-Saksa on teollisesti kehittynein osa Saksaa), „toisten alana ovat suhteet ulkomaisiin valtioihin ja niiden teollisuuteen, tiedot teollisuudenharjoittajain henkilöisyydestä y.m., pörssiasiat j.n.e. Sitä paitsi kukin pankinjohtaja saa usein hoitoonsa jonkin paikkakunnan tai erikoisen teollisuusalan; joku työskentelee pääasiassa sähkö-

* Jeidels ja Riesser, mainitut teokset.

yhtiöiden valvontaneuvostoissa, toinen kemiallisissa tehtaisissa, olutpanimoissa tai juurikassokeritehtaisissa, kolmas muutamissa eristyneissä liikeyrityksissä ja tämän ohella vakuutusyhtiöiden valvontaneuvostossa... Sanalla sanoen suurpankeissa muodostuu epäilemättä niiden liiketoiminnan laajetessa ja monipuolistuessa yhä pitemmälle menevä työnjako johtajien kesken — siinä tarkoituksessa (ja sillä tuloksella), että heidät niin sanoaksemme kohotetaan jonkin verran korkeammalle varsinaisia pankkiasioita, tehdään heidät kykenevämmiksi harkitsemaan, paremmin tuntemaan teollisuuden yleisiä kysymyksiä ja sen eri alojen erikoiskysymyksiä, koulutetaan heidät toimimaan pankin teollisen vaikutuspiirin alalla. Tätä pankkijärjestelmää täydentää pyrkimys valita valvontaneuvostoihin teollisuutta hyvin tuntevia henkilöitä, liikeyrittäjiä, entisiä virkamiehiä, erittäinkin rautateillä ja vuoriteollisuusvirastoissa palvelleita” j.n.e.*.

Samanluontoisia laitoksia, vain hiukan toisessa muodossa, tapaamme Ranskan pankkitoiminnassa. Esimerkiksi yksi Ranskan kolmesta suurimmasta pankista, „Lyonin luotto”, perusti itselleen erikoisen „finanssitietojen kokoomisosaston” (service des études financières). Siinä työskentelee vakinaisesti yli 50 insinööriä, tilastomiestä, talousoppinutta, lakimiestä y.m. Se maksaa 600—700 tuhatta frangia vuodessa. Se on vuorostaan jaettu kahdeksaan alaosaan: yksi kerää tietoja erikoisesti teollisuusyrityksistä, toinen tutkii yleistä tilastoa, kolmas — rautatie- ja laivayhtiöitä, neljäs — arvopapereita, viides — varainhoitokertomuksia j.n.e.**.

Tuloksena on toisaalta se, että pankki- ja teollisuus pääomat sulautuvat yhteen yhä enemmän eli, kuten N. I. Buharin sattuvasti sanoi, kasvavat yhteen, ja toisaalta se, että pankit muuttuvat todella „universaalilaitoksiksi”. Katsomme välttämättömäksi esittää asiaa parhaiten tutkineen kirjoittajan, Jeidelsin, tarkat sanonnat tästä kysymyksestä:

„Tulokseksi teollisten yhteyksien tarkastamisesta kokonaisuutena saamme sen, että teollisuuden hyväksi toimivat finanssilaitokset ovat *luonteeltaan universaalisia*. Vastoin

* Jeidels, mainittu teos, s. 157.

** Eug. Kaufmannin kirjoitus Ranskan pankeista, „Die Bank”, 1909, 2, s. 851 ja seur.

muuta pankkimuotoja ja vastoin sellaisia, kirjallisuudessa väliin esitettyjä vaatimuksia, että pankkien olisi, etteivät menettäisi pohjaa jalkainsa alta, spesialisoiduttava määrättylle toimi- tai teollisuusosalalle,— suurpankit pyrkivät tekemään yhdysiteensä teollisuusyrityksiin mahdollisimman monipuolisiksi tuotannon paikkaan ja laatuun nähden, pyrkivät poistamaan ne epätasaisuudet pääoman jakaantumisessa eri paikkakuntien tai teollisuusalojen kesken, jotka saavat selityksensä eri liikkeiden historiasta”. „Toisena tendenssinä on tehdä yhteys teollisuuteen yleiseksi ilmiöksi, toisena — tehdä se lujaksi ja tehokkaaksi; molemmat ovat toteutetut kuudessa suurpankissa epätäydellisesti, mutta jo huomattavassa mitassa ja samassa määrässä kumpikin”.

Kauppa- ja teollisuuspiirien taholta kuulee useinkin valituksia pankkien „terrorismista”. Eikä ole ihme, että moisia valituksia kuuluu, kun suurpankit „komentavat” sillä tavoin kuin seuraavakin esimerkki osoittaa. Marraskuun 19 pnä 1901 eräs niin sanotuista Berliinin *d*-pankeista (neljän suurimman pankin nimet alkavat *d*-kirjaimella) kääntyi luoteisen keski-Saksan sementtisyndikaatin hallinnon puoleen seuraavalla kirjeellä: „Kuluvan kuun 18 pnä N-lehdessä julkaisemastanne tiedonannosta näkyy, että meidän täytyy ottaa huomioon se mahdollisuus, että syndikaattinne yleisessä kokouksessa t.k. 30 pnä tullaan tekemään päätöksiä, jotka voivat aiheuttaa liikkeessänne sellaisia muutoksia, joita emme voi hyväksyä. Sen vuoksi olemme, syväksi mielihapaksemme, pakotetut lopettamaan teiltä nauttimanne luoton... Mutta jos tässä yleisessä kokouksessa ei tulla tekemään meille sopimattomia päätöksiä ja jos meille annetaan vastaavat takeet tässä suhteessa tulevaisuuteen nähden, niin ilmoitamme olevamme valmiit ryhtymään neuvotteluihin uuden luoton avaamisesta teille” *.

Nämä ovat itse asiassa samanlaisia valituksia kuin pikkupääoman valitukset suurpääoman harjoittamasta sorrosta, mutta tässä vain joutui „pienten” joukkoon kokonainen syndikaatti! Vanha pien- ja suurpääoman välinen taistelu uusiintuu uudella, verrattomasti korkeammalla kehitysteella. Selvää on, että suurpankkien miljardiliikerytykset voivat edistää tekniikkaakin sellaisin keinoin, etteivät ne mitenkään ole verrattavissa entisiin. Pankit perustavat esi-

* Dr. Oscar Stillich: „Geld- und Bankwesen”. Berlln. 1907, s. 148.

merkiksi erikoisia yhtiöitä teknillisiä tutkimuksia varten, ja näiden tuloksia käyttävät hyväkseen tietenkin vain „ystävyyssuhteissa” olevat teollisuusyritykset. Tällaisia ovat „Sähkörautatiekysymystä tutkiva yhtiö”, „Tieteellisten ja teknillisten tutkimusten keskustoimisto” y.m.

Suurpankkien johtajat itse eivät voi olla näkemättä, että on muodostumassa jonkinlaisia uusia kansantalouden olosuhteita, mutta he ovat voimattomia niiden edessä:

„Ken on seurannut viime vuosien kuluessa”, kirjoittaa Jeidels, „suurpankkien johtajien ja valvontaneuvostojen jäsenten vaihdoksia, hän ei ole voinut olla huomaamatta, kuinka valta siirtyy vähitellen sellaisten henkilöiden käsiin, jotka pitävät suurpankkien välttämättömänä ja yhä polttavampana tehtävänä aktiivista puuttumista teollisuuden yleiseen kehitykseen, jonka ohella näiden henkilöiden ja vanhojen pankinjohtajain välillä kehittyi tästä johtuva erimielisyys liiketoiminnan ja usein myös henkilökohtaisella pohjalla. Kysymys on itse asiassa siitä, eivätkö pankit luottolaitoksina kärsi tästä pankkien puuttumisesta teollisuuden tuotantoprosessiin, eikö vakiintuneita periaatteita ja varmoja voittoja uhrata sellaisen toiminnan hyväksi, jolla ei ole mitään yhteistä luoton välityksen kanssa ja joka johtaa pankin sellaiselle alalle, jossa se on entistä enemmän teollisuussuhdanteen sokean vallan alainen. Näin puhuvat monet vanhat pankinjohtajat, mutta useimmat nuoret pitävät aktiivista puuttumista teollisuuskysymyksiin samanlaisena välttämättömyytenä kuin on sekin, mikä on yhdessä nykyaikaisen suurteollisuuden kanssa luonut sekä suurpankit että uudenaikaisimman teollisen pankkiliikeryityksen. Kumpikin puoli on yhtä mieltä vain siitä, että suurpankkien uudella toiminnalla ei ole lujia periaatteita eikä konkreettista päämäärää” *.

Vanha kapitalismi on elänyt aikansa. Uusi on siirtymistä johonkin. „Lujien periaatteiden ja konkreettisen päämäärän” löytäminen monopolin „sovittamiseksi” vapaan kilpailun kanssa on tietenkin toivotonta. Käytännönmiesten lausunnot eivät käy lainkaan yhteen sen „järjestyneen” kapitalismin ihannoituksen virallisen ylistyksen kanssa, jota suorittavat sen puolustajat Schulze-Gaevernitz, Liefmann y.m. samantyyppiset „teoreetikot”.

* Jeidels, mainittu teos. ss. 183—184.

Mihin aikaan nimenomaan on tapahtunut suurpankkien „uuden toiminnan” lopullinen vakiintuminen, tähän tärkeään kysymykseen löydämme varsin tarkan vastauksen Jeidelsilta:

„Teollisuusyritysten keskinäiset yhteydet uusine sisältöineen, uusine muotoineen, uusine elimineen, nimittäin: samanaikaisesti sekä keskitetysti että epäkeskitetysti järjestettyine suurpankkeineen, kehittyvät luonteenomaisiksi kansantaloudellisiksi ilmiöiksi tuskin ennen 1890-lukua; voidaanpa tämä alkukohta siirtää vississä mielessä vuoteen 1897 saakka, jolloin tapahtui suuria liikeyritysten „yhteensulautumisia”, joitten yhteydessä otettiin ensi kertaa, pankkien teollisuuspolitiikan näkökohtia silmälläpitäen, käytäntöön uusi epäkeskitetty organisaatiomuoto. Tämä alkukohta voidaan ehkä siirtää vieläkin myöhemmäksi, sillä vasta vuoden 1900 kriisi joudutti jättiläismitassa keskittymisprosessia sekä teollisuudessa että pankkialalla, vakiinnutti tämän prosessin, ensi kerran muutti suurpankkien suhteet teollisuuteen todelliseksi suurpankkien monopoliksi, teki nämä suhteet huomattavasti kiinteämmiksi ja tehokkaammiksi” *.

XX vuosisata oli siis käännekohta vanhasta kapitalismista uuteen, pääoman herruudesta yleensä finanssipääoman herruuteen.

III. FINANSSIPÄÄOMA JA FINANSSIOLIGARKIA

„Yhä kasvava osa teollisuuspääomasta”, kirjoittaa Hilferding, „ei kuulu niille teollisuudenharjoittajille, jotka sitä käyttävät. Pääoman he saavat määräysvaltaansa vain pankin välityksellä, joka heihin nähden edustaa tämän pääoman omistajia. Toisaalta myös pankin täytyy yhä suurempi osa pääomistaan kiinnittää teollisuuteen. Pankki tulee sen vuoksi yhä suuremmassa määrin teollisuuskapitalistiksi. Tällaista pankkipääomaa — siis pääomaa rahamuodossa, — joka on todellisuudessa tällä tavalla muutettu teollisuuspääomaksi, minä nimitän finanssipääomaksi”. „Finanssipääoma on sellainen pääoma, joka on pankkien määrättävissä ja jota teollisuudenharjoittajat käyttävät” **.

* Jeidels, mainittu teos, s. 181.

** R. Hilferding: „Finanssipääoma”, Moskova, 1912, ss. 338—339.

Tämä määritelmä on epätäydellinen sikäli, että siinä ei viitata erääseen kaikkein tärkeimpään seikkaan, nimittäin siihen, että tuotannon ja pääoman keskittyminen on kasvanut niin suuressa määrin, että se johtaa ja on jo johtanut monopoliin. Mutta yleensä koko Hilferdingin esityksessä korostetaan *kapitalististen monopolien* merkitystä, varsinkin niissä kahdessa luvussa, jotka ovat ennen sitä lukua, mistä tämä määritelmä on lainattu.

Tuotannon keskittyminen, siitä syntyvät monopolit, pankkien sulautuminen eli yhteenkasvaminen teollisuuden kanssa — siinä finanssipääoman syntyhistoria ja tämän käsitteen sisältö.

Meidän on nyt siirryttävä kuvaamaan, kuinka kapitalististen monopolien „isännöiminen” muodostuu kiertämättömästi tavarantuotannon ja yksityisomistuksen yleisten olosuhteiden vallitessa finanssioligarkian herruudeksi. Huomautamme, että saksalaisen — eikä vain saksalaisen — porvarillisen tieteen edustajat, kuten Riesser, Schulze-Gaevernitz, Liefmann y.m., kaikki tyynni ovat imperialismin ja finanssipääoman puolustajia. He eivät paljasta, vaan hämäävät ja kaunistelevat oligarkian muodostumisen „mekaniikkaa”, sen menetelmien, sen „kunniallisten ja kunniantomien” tulojen suuruutta, sen yhteyttä parlamentteihin j.n.e. j.n.e. He suoriutuvat „kirotuista kysymyksistä” puhumalla tärkeännäköisinä hämäriä korulauseita, vetoamalla pankinjohtajien „vastuunalaisuuden tuntoon”, ylistämällä preussilaisten virkamiesten „velvollisuuden tuntoa”, käsittelemällä vakavissaan aivan teennäisten „valvontaa” ja „säännöstelyä” koskevien lakiehdotusten sivuseikkoja ja puhumalla sellaista teoreettista palturia kuin on esimerkiksi seuraava „tieteellinen” määritelmä, joka on professori Liefmannin saavutuksia:... **„kauppa on elinkeinotoimintaa, joka on suunnattu hyödykkeiden keräämiseen, niiden säilyttämiseen ja niiden käytettäväksi saattamiseen”*** (lihava kursivointi professorin teoksessa)... Tämän mukaan olisi siis kauppaa käynyt jo alkuihminen, jolle vaihto oli vielä tuntematon, ja sitä tullaan käymään myöskin sosialistisessa yhteiskunnassa!

Mutta finanssioligarkian hirvittävää herruutta koskevat hirvittävät tosiasiat ovat siinä määrin silmiinpistäviä, että

* R. Liefmann, mainittu teos, s. 476.

kaikissa kapitalistimaissa, sekä Amerikassa, Ranskassa että Saksassa, on syntynyt kirjallisuus, joka tosin on *porvarillisella* kannalla, mutta antaa kuitenkin likipitäen oikean kuvan ja — tietenkin pikkuporvarillisen — arvostelun finanssioligarhiasta.

Päähuomio on kiinnitettävä siihen „osallistumisjärjestelmään”, josta jo edellä oli mainittu muutamalla sanalla. Kysymyksen ytimen esittää saksalainen taloustieteilijä Heymann, joka on siihen ehkä ensimmäisenä kiinnittänyt huomiota, seuraavalla tavalla:

„Johtaja valvoo perusyhtiötä (kirjaimellisesti — „emäyhtiötä”); se vuorostaan hallitsee siitä riippuvia yhtiötä („tytäryhtiötä”); viimeainitut — „tyttärentytäryhtiöitä” j.n.e. Tällä tavoin voidaan, tarvitsematta omistaa kovinkaan suurta pääomaa, hallita tavattoman laajoja tuotannonaloja. Tosiaankin, jos se seikka, että omistetaan 50% pääomasta, on aina riittävä osakeyhtiön valvontaan, niin johtajan tarvitsee omistaa vain yksi miljoona, kun hän jo voi valvoa „tyttärentytäryhtiöitten” 8-miljoonaista pääomaa. Mutta jos tämä „kietoutuminen” menee pitemmälle, niin 1 miljoonalla voidaan valvoa 16 milj., 32 milj. j.n.e. pääomaa” *.

Itse asiassa kokemus osoittaa, että jos omistetaan 40% osakkeista, niin se on jo riittävä määräysvallan saamiseen osakeyhtiön asioihin nähden **, sillä hajallaan olevien pikkuosakkaiden tietyllä osalla ei käytännössä ole lainkaan mahdollisuutta osallistua yleisiin kokouksiin y.m. Osakeomistuksen „demokratisoituminen”, jonka tuloksena porvarilliset sofistit ja opportunistiset „myös-sosialidemokraatit” odottavat (tai uskottelevat odottavansa) „pääoman demokratisoitumista”, pientuotannon osuuden ja merkityksen voimistumista y.m.s., on todellisuudessa finanssioligarkian mahdin eräs lisäämiskeino. Muun muassa tämän vuoksi kehittyneimpien eli vanhempien ja „kokeneimpien” kapitalistimaiden lainsäädäntö sallii hyvinkin pieniä osakkeita. Saksassa ei laki salli 1.000 markkaa pienempiä osakkeita, ja saksalaiset finanssimagnaatit katselevat kateudella Englantia, jossa laki sallii 1 sterlinkipunnat (=20 markan eli noin 10 ruplan) osakkeita. Siemens, joka

* Hans Gideon Heymann: „Die gemischten Werke im deutschen Grosseisen-gewerbe”, St. 1904, ss. 268—269.

** Liefmann. Beteiligungsges, etc., s. 258 1. painoksen mukaan.

on Saksan suurimpia teollisuudenharjoittajia ja „finanssi-kuninkaita”, selitti valtiopäivillä kesäkuun 7 p:nä 1900, että „sterlinkipunnan osake on Britannian imperialismiin perusta” *. Tällä kauppiaalla on huomattavasti syvempi, „marxilaisempi” käsitys siitä, mitä on imperialismi, kuin eräällä säädyttömällä kynäilijällä, jota pidetään Venäjän marxilaisuuden perustajana ⁸² ja joka arvelee, että imperialismi on erään kansan huono ominaisuus...

Mutta „osallistumisjärjestelmä” ei ainoastaan edistä monopolistien vallan tavanomaista lisääntymistä, vaan se sallii myös suorittaa rankaisematta miten hämää ja likaisia tekoja tahansa ja nylkeä yleisöä, sillä „emäyhtiön” johtajat eivät muodollisesti, lain mukaan, vastaa „tytäryhtiöstä”, jota pidetään „itsenäisenä” ja jonka *kautta* voidaan *kaikki* „ajaa läpi”. Tässä esimerkki, jonka lainaamme saksalaisesta „Pankki” aikakausjulkaisusta toukokuulta 1914:

„Kasselin „Vieteriteräsyhtiötä” pidettiin muutama vuosi sitten eräänä Saksan tuottavimpana liikeyrityksenä. Huono johto vei asiat siihen, että voitto-osingot laskivat 15%:sta nolnaan. Hallinto oli osakkaiden tietämättä, kuten sitten selvisi, myöntänyt *6 milj. markan* lainan erälle „tytäryhtiölleen”, „Hassialle”, jolla oli nimellispääomaa vain muutama satatuhatta markkaa. Tätä lainaa, joka on melkein kolme kertaa suurempi „emäyhtiön” pääomaa, ei viimeainnutun tilinpäätöksessä ilmennyt lainkaan; juridisesti sellainen vaikeneminen oli täysin laillista ja saattoi jatkua kokonaista kaksi vuotta, koska sen kautta ei rikottu ainoatakaan kauppalainsäädännön pykälää. Valvontaneuvoston puheenjohtaja, joka vastuunalaisena henkilönä allekirjoitti harhauttavat tilinpäätökset, oli ja on Kasselin kauppakamarin puheenjohtajana. Tästä „Hassia” yhtiölle annettua lainasta osakkaat saivat tietää vasta pitkän ajan kuluttua sen jälkeen, kun se oli osoittautunut virheeksi”... (kirjoittajan olisi pitänyt varustaa tämä sana lainausmerkeillä)... „ja kun „vieteriteräs”-osakkeiden hinta, sen johdosta, että asioiden tilasta selville päässeet alkoivat niitä myydä, aleni noin 100%...”

...„Tämä tyypillinen esimerkki temppuilemisestä tilinpäätöksillä, mikä on aivan jokapäiväistä osakeyhtiöissä, selittää meille, miksi yhtiöiden hallinnot ryhtyvät paljon

* Schulze-Gaevernitz, „Grdr. d. S.-Oek.”, V, 2, s. 110.

helpommin uskallettuihin liiketoimiin kuin yksityisyrittäjät. Tilinpäätösten uusin laatimistekniikka tekee heille mahdolliseksi riskin salaamisen keskinkertaiselta osakkaalta, sitä paitsi se antaa asiasta eniten kiinnostuneille henkilöille mahdollisuuden vapautua seurauksista sen kautta, että myyvät, tempun epäonnistuessa, osakkeensa aikanaan, kun taas yksityinen yrittäjä vastaa omalla selkänahallaan kaikesta, mitä hän tekee...

Monien osakeyhtiöiden tilinpäätökset muistuttavat niitä keskiajalta tunnettuja palimpsestejä” (pergamentteja, joista peruskirjoitus on pyyhitty pois ja sen päälle kirjoitettu toinen), „joista ensin täytyy pyyhkiä pois kirjoitettu, jotta paljastettaisiin niiden alla olevat käsikirjoituksen todellista sisältöä ilmaisevat merkit”.

„Yksinkertaisin ja siitä syystä useimmin käytetty keino tehdä tilinpäätökset läpinäkymättömiksi on se, että yhtenäisen liike jaetaan muutamiiin osiin „tytäryhtiöitten” perustamisen tai näiden siihen liittämisen avulla. Tällaisen järjestelmän edullisuus eri päämäärien — laillisten ja laitottomain — kannalta katsoen on niin ilmeinen, että nykyisin ovat suorastaan poikkeuksia sellaiset suuryhtiöt, jotka eivät käyttäisi tätä järjestelmää” *.

Esimerkkinä valtavasta monopoliyhtiöstä, joka tavattoman laajasti käyttää tätä järjestelmää, tekijä mainitsee kuuluisan „Yleisen sähköyhtiön” (A. E. G., josta puhumme vielä tuonnempana). V. 1912 laskettiin tämän yhtiön osallistuneen 175 — 200 yhtiöön, halliten tietenkin niitä ja vallaten käytettäväkseen yhteensä noin 1,5 miljardin markan pääoman **.

Tässä ei voi olla mitään merkitystä millään niillä säännöksillä valvonnasta, tilinpäätösten julkaisemisesta, määrätyn kaavan laatimisesta niitä varten, valvontalaitoksista y.m.s., mihin hyväätarkoittavat — s.o., joilla on hyvä tarkoitus puolustaa ja kaunistella kapitalismia — professorit ja virkamiehet kiinnittävät yleisön huomiota. Sillä yksityisomistus on pyhää, eikä ketään voida kieltää ostamasta, myymästä tai vaihtamasta osakkeita, panttaamasta niitä j.n.e.

* L. Eschwege: „Tochtergesellschaften”, „Die Bank”, 1914, 1. s. 545 („Tytäryhtiöt”, „Pankki”. *Toim.*).

** Kurt Heinig: „Der Weg des Elektrotrusts”, „Neue Zeit”, 1912, 30. Jahrg., 2. s. 484 („Sähkötrustin tie”, „Uusi Aika”, 1912, 30. vuosikerta. *Toim.*).

Miten laajaksi on kehittynyt „osallistumisjärjestelmä” Venäjän suurpankeissa, voidaan päätellä E. Agahdin julkaisemista tiedoista; Agahd palveli 15 vuotta virkamiehenä venäläis-kiinalaisessa pankissa ja julkaisi toukokuussa 1914 teoksen hieman epätarkalla otsikolla: „Suurpankit ja maailmanmarkkinat” *. Tekijä jakaa Venäjän suurpankit kahteen perusryhmään: a) „osallistumisjärjestelmällä” toimiviin ja b) „riippumattomiin”, käsittäen „riippumattomuudella” kuitenkin mielivaltaisesti riippumattomuutta *ulkomaisista* pankeista; tekijä jakaa ensimmäisen ryhmän kolmeen alaryhmään: 1) saksalaisten, 2) englantilaisten ja 3) ranskalaisten osallistuminen, tarkoittaen asianomaisten kansallisuuksien suurimpien ulkomaanpankkien „osallistumista” ja herruutta. Pankkien pääomat tekijä jakaa „tuottavasti” sijoitettuihin (kauppaan ja teollisuuteen) sekä „spekulatiivisesti” sijoitettuihin (pörssi- ja finanssitoimiin), olettaen hänelle ominaisen pikkuporvarillis-reformistisen katsantokannan mukaan, että kapitalismin säilyessä muka voitaisiin ensin mainittu sijoituslaji erottaa toisesta ja tykkäänään poistaa toinen laji. Tekijän esittämät tiedot ovat seuraavat:

Pankkien varat (vuoden 1913 loka—marraskuun tiliselostusten mukaan) miljoonia ruplia

Venäläisten pankkien ryhmät:	Pääomat, jotka on sijoitettu		
	tuottavasti	spekulatiivisesti	yhteensä
a 1) 4 pankkia: Siperian Kauppa-, Venäjän, Kansainvälinen ja Diskonttopankki	413,7	859,1	1.272,8
a 2) 2 pankkia: Kauppa- ja teollisuuspankki sekä Venäjän-Englannin pankki.....	239,3	169,1	408,4
a 3) 5 pankkia: Venäjän-Aasian, Pietarin yksit., Asovan-Donin, Moskovan Union-, Venäjän-Ranskan Kauppapankki	711,8	661,2	1.373,0
(11 pankkia) <i>Yhteensä</i> a)=	1.364,8	1.689,4	3.054,2
b) 8 pankkia: Moskovan Kauppia-; Volgan-Kaman; Junker ja kumpp.-; Pietarin Kauppa-, ent. Wawelbergin; Moskovan ent. Rjabushin skin; Moskovan Diskontto-; Moskovan Kauppa- ja Moskovan Yksityispankki	504,2	391,1	895,3
(19 pankkia) <i>Kaikkiaan</i>	1.869,0	2.080,5	3.949,5

* E. Agahd: „Grossbanken und Weltmarkt. Die wirtschaftliche und politische Bedeutung der Grossbanken im Weltmarkt unter Berücksichtigung ihres Einflusses auf Russlands Volkswirtschaft und die deutsch-russischen Beziehungen”. Berl., 1914 („Suurpankit ja maailmanmarkkinat. Suurpankkien taloudellinen ja poliittinen merkitys maailmanmarkkinoilla ja niiden vaikutus Venäjän kansantalouteen ja Venäjän-Saksan suhteisiin”. Berliini. *Toim.*),

Näiden tietojen mukaan tulee niistä lähes 4 miljardista ruplasta, jotka muodostavat suurpankkien „toimivan” pääoman, *enemmän kuin* $\frac{3}{4}$, yli 3 miljardia, sellaisten pankkien osalle, jotka itse asiassa ovat ulkomaisten pankkien „tytäryhtiöitä”, ensi kädessä pariisilaisten (kuuluisan pankkitrion: Pariisin Liitto; Pariisin ja Alankomaiden; Pääyhtiön) ja berliiniläisten (varsinkin Saksan pankin ja Diskonttoyhtiön). Kaksi suurinta venäläistä pankkia, „Venäjän” („Venäjän ulkomaankauppapankki”) ja „Kansainvälinen” („Pietarin kansainvälinen kauppapankki”) lisäsivät pääomiaan vuodesta 1906 vuoteen 1912 44:stä 98:aan miljoonaan ruplaan ja vararahastojaan 15:stä 39:ään miljoonaan „toimien $\frac{3}{4}$ saksalaisilla pääomilla”; ensin mainittu pankki kuuluu berliiniläisen „Saksan pankin” ja toinen berliiniläisen „Diskonttoyhtiön” „konserniin”. Kunnon Agahd on syvästi suutuksissaan siitä, että osake-enemmistö on Berliinin pankeilla ja että venäläiset osakkaat ovat siitä syystä voimattomia. Ja pääomaa vievä maa kuorii luonnollisesti kermat: esimerkiksi berliiniläinen „Saksan pankki”, laskiessaan Berliinissä liikkeelle Siperian kauppapankin osakkeita, piti niitä kokonaisen vuoden salkussaan ja myi ne sitten kursilla 193 100:sta, s.o. lähes kaksinkertaisella hinnalla, „ansaiten” noin 6 miljoonan ruplan voiton, jota Hilferding nimitti „perustajanvoitoksi”.

Tekijä määrittelee Pietarin suurimpien pankkien koko „mahdin” 8.235 miljoonaksi ruplaksi, noin $8\frac{1}{4}$ miljardiksi; „osallistumisen”, oikeammin ulkomaisten pankkien herruuden, hän jakaa näin: Ranskan pankit — 55%, Englannin — 10%, Saksan — 35%. Tästä summasta, 8.235 miljoonasta, 3.687 milj., s.o. yli 40%, toimivaa pääomaa kuuluu tekijän laskelman mukaan syndikaateille Prodogolj ja Prodamet sekä nafta-, metallurgia- ja sementtiteollisuuden syndikaateille. Pankki- ja teollisuuspääoman yhteensulautuminen on siis kapitalististen monopoliin muodostumisen yhteydessä mennyt Venäjälläkin valtavin askelin eteenpäin.

Harvojen käsiin keskittynyt ja tosiasiaassa monopolia nauttiva finanssipääomä poimii tavattoman suuria ja yhä kasvavia voittoja perustamisesta, arvopaperien liikkeellelaskusta, valtionlainoista y.m.s. lujittaen finanssioligarkian herruutta, verottaen koko yhteiskuntaa monopolistien hyväksi. Tässä eräs lukemattomista esimerkeistä amerikkalaisten trustien „isännöimisestä”, jonka esimerkin Hilferding

esittää: Havemeyer perusti v. 1887 sokeritrustin sulauttamalla yhteen 15 pientä yhtiötä, joiden yhteinen pääoma oli 6½ milj. dollaria. Mutta trustin pääoma oli amerikkalaisen sanontatavan mukaan „vesitetty”, määritelty 50 miljoonaksi dollariksi. „Ylikapitalisoinnissa” huomioitiin tulevat monopolivoitot, samoin kuin terästrusti samassa Amerikassa huomioi tulevat monopolivoitot ostellessaan yhä enemmän rautamalmialueita. Ja todellakin sokeritrusti sääti monopolihinnat ja sai sellaiset tulot, että voi jakaa 10% voitto-osinkoa *seitsenkertaisesti* „vesitetylle” pääomalle, s.o. *miltei 70% sille pääomalle, joka oli todella sijoitettu trustia perustettaessa!* V. 1909 trustin pääoma oli 90 milj. dollaria. Kahdenkymmenen kahden vuoden kuluessa pääoma oli kasvanut enemmän kuin kymmenkertaiseksi.

Ranskassa „finanssioligarkian” herruus („Finanssioligarkiaa vastaan Ranskassa” — tällainen nimi on Lysisin tunnetulla kirjalla, jonka viides painos ilmestyi v. 1908) on ottanut vain hieman toisenlaisen muodon. Neljällä suurimmalla pankilla ei ole suhteellinen, vaan „ehdoton monopoli” arvopaperien liikkeellelaskussa. Tosiasiassa se on „suurpankkien trusti”. Ja monopoli turvaa monopolivoitot arvopaperien liikkeellelaskusta. Lainaava maa saa tavallisesti korkeintaan 90% koko lainasummasta; 10% jää pankeille ja muille välittäjille. Pankkien voitto venäläis-kiinalaisesta 400 milj. frangin lainasta oli 8%, Venäjän (1904) 800 milj. lainasta 10%, Marokon (1904) 62½ milj. lainasta 18¼%. Kapitalismi, joka oli alkanut kehityksensä pienestä koronkiskuripääomasta, päättää kehityksensä jättiläismäiseen koronkiskuripääomaan. „Ranskalaiset ovat Euroopan koronkiskureita”, sanoo Lysis. Kaikki taloudellisen elämän ehdot muuttuvat syvästi tämän kapitalismin rappeutumisen johdosta. Väestön, teollisuuden, kaupan ja meriliikenteen kasvun ollessa pysähdyksissä „maa” voi rikastua koronkiskonnalla. „8 milj. frangin pääomaa edustavat viisikymmentä henkilöä voivat hallita *kahta miljardia* neljässä pankissa”. Meille jo tuttu „osallistumis”-järjestelmä vie samoihin seuroksiin: eräs suurimmista pankeista, „Pääyhtiö” (Société Générale), laskee liikkeelle „tytäryhtiön”, „Egyptin rafinaaditehtaiden”, 64.000 obligaatiota. Liikkeellelaskukurssi on 150%, s.o. pankki voittaa 50 kopeekkaa ruplalta. Tämän yhtiön voitto-osingot osoittautuivat tekais-
tuiksi ja „yleisö” menetti 90—100 milj. frangia; „eräs

„Pääyhtiön” johtajista oli „Rafinaaditehtaiden” hallinnon jäsen”. Ei ole ihme, että kirjoittajan täytyy tehdä johtopäätös: „Ranskan tasavalta on finanssimonarkia”; „finanssioligarkian täydellinen herruus; se hallitsee sekä lehdistöä että hallitusta”*.

Poikkeuksellisen korkeat voitot arvopaperien liikkeellelaskusta, joka on finanssipääoman tärkeimpiä operaatioita, näyttelevät sangen suurta osaa finanssioligarkian kehityksessä ja lujittumisessa. „Maassa ei ole yhtään gescheftiä, joka tuottaisi vaikkapa likipitään niin korkean voiton kuin välitys ulkomaisten lainojen liikkeellelaskussa”, sanoo saksalainen „Pankki” aikakausjulkaisu**.

„Ei ole ainoatakaan pankkioperaatiota, joka tuottaisi niin suurta voittoa kuin arvopaperien liikkeellelasku”. Teollisuusliikkeiden arvopaperien liikkeellelaskusta saatu voitto oli „Saksan Ekonomistin” tietojen mukaan vuosittain keskimäärin:

1895 — 38,6 %	1898 — 67,7 %
1896 — 36,1 %	1899 — 66,9 %
1897 — 66,7 %	1900 — 55,2 %

„Kymmenen vuoden aikana, 1891—1900, „ansaittiin” saksalaisten teollisuusarvopaperien liikkeellelaskusta *toista miljardia*”***.

Kun teollisuuden nousuaikana finanssipääoman voitot ovat suunnattoman suuret, niin laskuaikana pienet ja epävakaaat liikkeet tuhoutuvat ja suurpankit „osallistuvat” niiden ostamiseen halvalla tai niiden voittoatuottavaan „parantamiseen” ja „uudestijärjestämiseen”. Tappiotatuottavia liikkeitä „parannettaessa” „osakepääomaa alennetaan, s.o. tulot jaetaan pienemmälle pääomalle ja myöhemmin maksetaan vain sille. Tai jos tuottoisuus on alentunut nolnaan, hankitaan uutta pääomaa, joka, yhdyttyään vähemmän tuottoisaan vanhaan, tuottaa silloin jo riittävän tulon. Sivumennen sanoen”, lisää Hilferding, „kaikilla näillä parantamisilla ja uudestijärjestelyillä on kahtalainen merkitys pankeille: ensiksikin ne ovat voittoatuottavia operaatioita ja, toiseksi, sopivia tilaisuuksia tällaisten apua-

* Lysis. „Contre l'oligarchie financière en France”, 5 éd. P. 1908, pp. 11, 12, 26, 39, 40, 48 („Finanssioligarkiaa vastaan Ranskassa”. 5. painos, Pariisi, 1908, ss. 11, 12, 26, 39, 40, 48. *Toim.*).

** „Die Bank”, 1913, № 7, s. 630.

*** Stillech, mainittu teos, s. 143 ja W. Sombart: „Die deutsche Volkswirtschaft im 19. Jahrhundert”, 2. Aufl., 1909, s. 526, Anlage 8 („Saksan kansantalous XIX vuosisadalla”. 2. painos, 1909, s. 526, Liite 8. *Toim.*).

tarvitsevien yhtiöiden saattamiseksi riippuvaisiksi näistä pankeista”*.

Esimerkki: vuoriteollisuusyhtiö „Union” Dortmundissa perustettiin v. 1872. Liikkeellelaskettu osakepääoma oli noin 40 milj. mk., ja kun ensimmäisenä vuotena saatiin 12% voitto-osinkoa, niin kurssi nousi 170%:iin. Finanssipääoma kuori kermat ansaiten pikkusumman, siinä jotain 28 miljoonan paikkeilla. Tätä yhtiötä perustettaessa pääosaa näytteli se sama Saksan suurin pankki „Diskonttoyhtiö”, joka saavutti onnellisesti 300 milj. markan pääoman. Sitten „Unionin” voitto-osingot laskevat nollaan. Osakkaiden täytyy suostua pääoman „poispyyhkimiseen”, s.o. sen osittaiseen menettämiseen, etteivät menettäisi kaikkea. Ja monien „parannusten” tuloksena „Union” yhtiön kirjoista häviää 30 vuoden kuluessa yli 73 miljoonaa markkaa. „Nykyisin tämän yhtiön alkuperäisillä osakkailla on käsissään vain 5% osakkeittensa nimellisarvosta”**, — mutta pankit „ansaitsivat” edelleenkin jokaisesta „parannuksesta”.

Keinottelu maapalstoilla nopeasti kasvavien suurkaupunkien ympäristössä on myöskin erittäin voittoatuottava finanssipääoman liiketoimi. Pankkimonopoli sulautuu siinä yhteen maankorkomonopolin ja kulkulaitosmonopolin kanssa, sillä maapalstojen hintain nousu, mahdollisuus myydä ne edullisesti pienissä erissä j.n.e. riippuvat ennen kaikkea hyvistä kulkuyhteyksistä kaupungin keskuksen, mutta nämä kulkuyhteydet ovat suuryhtiöiden hallussa, jotka ovat osallistumisjärjestelmän ja johtajanpaikkojen jaon kautta sidotut noihin samoihin pankkeihin. Muodostuu „suo”, — kuten sitä nimittää saksalainen kirjailija L. Eschwege, „Pankki” aikakausjulkaisun avustaja, joka erikoisesti tutkinut maapalstojen kauppaa, niiden pantausta j.n.e.: kiihkeä keinottelu esikaupunkiteilla, sellaisen rakennustoiminimien vararikot kuin berliiniläinen toim nimi „Boswau ja Knauer”, mikä sieppasi 100 milj. markkaa tuon mitä „edustavimman ja suurimman” „Saksan pankin” (Deutsche Bank) välityksellä, joka tietysti toimi „osallistumis”-järjestelmän mukaan, s.o. salaa, selän takana, ja pääsi jutusta menetettyään „vain” 12 miljoonaa markkaa, — edelleen pikkuisäntien ja työläisten saattaminen puille paljaille, he kun eivät saa mitään paisutelluilta rakennustoiminimiltä,

* „Finanssipääoma”, s. 172.

** Stüllich, mainittu teos, s. 138 ja Liefmann, s. 51.

veijarimaiset kaupat Berliinin „kunniallisen” poliisilaitoksen ja hallinnon kanssa saadakseensa käsiinsä maapalstoja koskevien tietojen ja kaupunginvaltuuston rakennuslupienannon j.n.e. j.n.e.*.

„Amerikkalaiset tavat”, joitten johdosta eurooppalaiset professorit ja hyväätarkoittavat porvarit niin tekopyhästi luovat katseensa korkeuksiin, ovat finanssipääoman aikakaudella tulleet kaikissa maissa kirjaimellisesti jokaisen suurkaupungin tavoiksi.

Vuoden 1914 alussa Berliinissä puhuttiin, että edessä on „liikennetrustin” muodostaminen, s.o. „etujen yhtenäisydestä” Berliinin kolmen liikennelaitoksen: kaupungin sähkörautatie, raitiotieyhtiön ja linja-autoyhtiön välillä. „Että tällainen aie on olemassa, sen olemme tietäneet”, kirjoitti aikakausjulkaisu „Pankki”, „jo siitä asti, kun tuli tunnetuksi, että suurin osa linja-autoyhtiön osakkeista oli siirtynyt kahden muun liikenneyhtiön haltuun. ...Henkilöihin, joilla on tuollainen tavoite, voidaan täydellisesti luottaa siinä, että liikennetoiminnan yhtenäisen säännöstelyn avulla he toivovat saavansa sellaisia säästöjä, joista osa loppujen lopuksi voisi joutua yleisölle. Mutta kysymystä vaikeuttaa se, että tämän muodostettavan liikennetrustin takana ovat pankit, jotka voivat, jos haluavat, alistaa monopolisoimansa liikennelaitokset omien maapalsta-kauppaetujensa alaisiksi. Vakuuttuakseen siitä, miten luonnollinen tällainen otaksuma on, riittää sen seikan mieleenpalauttaminen, että jo kaupungin sähkörautatietieyhtiötä perustettaessa siihen olivat kietoutuneet sen suurpankin edut, joka oli kannustanut sen perustamista. Tämän liikennelaitoksen edut nimittäin kietoutuivat yhteen maapalstakaupan etujen kanssa. Asia oli siten, että tämän radan itäisen linjan tuli ulottua niille maapalstoille, jotka tämä pankki sittemmin, kun radan rakentaminen oli jo taattu, myi saaden itse, samoin kuin muutamat osallistuneet henkilötkin, hyvin suuren voiton” **...

Kun monopoli kerran on muodostunut ja käyntelee miljardeja, niin se tunkeutuu ehdottoman kiertämättömästi yhteiskunnallisen elämän *kaikkiin* puoliin valtiollisesta rakenteesta ja minkäänlaisista muista „yksityisseikoista”

* „Die Bank”, 1913, s. 952, L. Eschwege: „Der Sumpf” („Suo”. Toim.); sama, 1912, I, s. 223 ja seur.

** „Verkehrstrust”, „Die Bank”, 1914, I, s. 89 („Liikennetrusti”, „Pankki”. Toim.).

huolimatta. Saksan talouskirjallisuudessa on tavallista preussilaisen virkamiehistön rehellisyyden lakeijamainen itseystyly, samalla kun viittaillaan ranskalaiseen Panamaan⁸³ tai amerikkalaiseen poliittiseen lahjottavuuteen. Mutta tosiasia on, että jopa Saksan pankkiasioita käsittelevän porvarillisen kirjallisuudenkin on pakko alituisen poiketa kauas pelkän pankkitoiminnan puitteiden ulkopuolelle ja kirjoittaa esimerkiksi virkamiesten lisääntyvän pankkialalle siirtymisen johdosta „pankkiin pyrkimisestä”: „kuinka on valtion virkamiehen lahjomattomuuden laita, kun hänen salainen pyrkimyksensä suuntautuu edulliseen toimeen Behrenstrassella?”* — Berliinin katu, jonka varrella sijaitsee „Saksan pankki”. Aikakauslehden „Pankki” julkaisija Alfred Lansburgh kirjoitti v. 1909 kirjoituksen „Bysanttismin taloudellinen merkitys” m.m. Vilhelm II Palestiinan-matkan ja „tuon matkan välittömän tuloksen — Bagdadin radan rakentamisen, tämän kohtalokkaan „saksalaisen yritteliäisyyden suurteen” johdosta, joka on enemmän syyllinen „piiritykseen” kuin kaikki meidän poliittiset syntimme yhteensä”** (piirityksellä tarkoitetaan Edvard VII politiikkaa, kun hän pyrki eristämään Saksan ja ympäröimään sen Saksan-vastaisen imperialistisen liiton renkaalla). Jo edellä mainitsemamme tämän saman lehden avustaja Eschwege kirjoitti v. 1911 kirjoituksen: „Plutokratia ja virkamiehistö” paljastaen esimerkiksi saksalaisen virkamiehen Völkerin jutun. Völker oli kartelleja tutkivan toimikunnan jäsen ja kunnostautui tarmokkuudellaan. Jonkin ajan kuluttua hän sai hyvätuloisen toimen suurimmassa kartellissa — terässyndikaatissa. Tuollaiset tapaukset, jotka eivät ole lainkaan satunnaisia, pakottivat saman porvarillisen kirjoittajan myöntämään, että „Saksan perustuslain turvaama taloudellinen vapaus on talouselämän monilla aloilla muutunut sisällyksettömäksi fraasiksi” ja että nykyisen plutokratiaherruuden vallitessa „ei laajinkaan poliittinen vapaus voi pelastaa meitä siltä, että meistä tulee epävapaitten ihmisten kansa”***.

Mitä Venäjään tulee, niin rajoitumme yhteen esimerkkiin: muutamia vuosia sitten kaikissa lehdissä kierteli uutinen,

* „Der Zug zur Bank”, „Die Bank”, 1909, 1, s. 79 („Pankkiin pyrkimisestä”, „Pankki”. Toim.).

** Sama, s. 301.

*** Sama, 1911, 2, s. 825; 1913, 2, s. 962.

että luottokanslian johtaja Davydov eroaa valtion palveluksesta ja ottaa paikan eräässä suuressa pankissa palkasta, jonka piti sopimuksen mukaan tehdä muutaman vuoden kuluessa toista miljoonaa ruplaa. Luottokanslia on laitos, jonka tehtävänä on „valtion kaikkien luottolaitosten toiminnan yhdistäminen” ja joka myöntää apurahoja pääkaupunkipankeille aina 800—1.000 miljoonaan ruplaan saakka * — — —.

Kapitalismille on yleensä ominaista pääoman omistuksen erottuminen sen tuotantoon sijoittamisesta, rahapääoman erottuminen teollisesta eli tuotantopääomasta, yksinomaan rahapääoman tuloista elävän koronnauttijan erottuminen liikeyrittäjistä ja kaikista pääoman käyttämiseen välittömästi osallistuvista henkilöistä. Imperialismi eli finanssipääoman herruus on se kapitalismin korkein aste, jolloin tämä erottuminen saavuttaa valtavan laajuuden. Finanssipääoman vallitseva asema pääoman kaikkiin muihin olo-
muotoihin nähden merkitsee koroillaeläjän ja finanssioligarkian hallitsevaa asemaa, muutamien finanssi-„mahtisten” valtioiden erottumista kaikista muista. Miten laaja tämä prosessi on, siitä voidaan päätellä emissioilaston, s.o. kaikenlaatuisten arvopaperien liikkeellelaskun perusteella.

„Kansainvälisen tilastoinstituutin bulletiinissa” A. Neymarck ** julkaisi erittäin yksityiskohtaisia, täydellisiä ja vertailukelpoisia tietoja emissioista koko maailmassa, tietoja, joita sittemmin on esitetty osittain hyvin usein taloudellisessa kirjallisuudessa. Tässä yhteenvedot neljän vuosikymmenen ajalta:

<i>Emissioitten määrä miljardeina frangeina vuosikymmenittäin</i>	
1871 — 1880.....	76,1
1881 — 1890.....	64,5
1891 — 1900.....	100,4
1901 — 1910.....	197,8

Emissioitten yleismäärää koko maailmassa kohottivat 1870-luvulla erikoisesti lainat, joita aiheuttivat Ranskan—Preussin sota ja sitä seurannut Gründer-kausi Saksassa.

* E. Agahd, s. 202.

** Bulletin de l'institut international de statistique, t. XIX, livr. II. La Haye (Kansainvälisen tilastoinstituutin bulletini, XIX osa, II kirja, Haag, Toim.). 1912.— Pieniä valtioita koskevat tiedot, toisessa rivissä, on otettu likimain vuoden 1902 normien mukaan ja suurennettu 20%:illa.

Yleensä otettuna lisäys XIX vuosisadan kolmen viimeisen vuosikymmenen kuluessa ei tapahdu suhteellisesti kovinkaan nopeasti, ja vasta XX vuosisadan ensimmäisen vuosikymmenen aikana tapahtuu suuri lisäys, melkein kaksinkertaistuminen 10 vuoden aikana. XX vuosisadan alku on siis murroskausi ei vain monopolien (kartellien, syndikaattien, trustien) kasvuun nähden, josta jo mainitsimme, vaan myöskin finanssipääoman kasvuun nähden.

Neymarck määrittelee arvopaperien yhteissumman koko maailmassa v. 1910 likimain 815 miljardiksi frangiksi. Laskien likimääräisesti toistumiset hän pienentää tuon summan 575—600 miljardiksi. Tässä jakaantuminen eri maiden kesken (otamme 600 miljardia):

Arvopaperien summa v. 1910 (miljardeina frangeina):

Englanti	142	} 479	Hollanti	12,5
Yhdysvallat	132		Belgia	7,5
Ranska	110		Espanja	7,5
Saksa	95		Sveitsi	6,25
Venäjä	31		Tanska	3,75
Itävalta-Unkari	24		Ruotsi, Norja, Romania	
Italia	14		y.m.	2,5
Japani	12		<i>Yhteensä</i>	600

Näistä numeroista näkyy heti, miten jyrkästi erottautuu muista neljä rikkainta kapitalistimaata, joista kukin omistaa likipitään 100—150 miljardia frangia arvopapereita. Näistä neljästä maasta on kaksi — Englanti ja Ranska — kaikkein vanhinta ja, kuten tulemme näkemään, eniten siirtomaita omistavaa kapitalistimaata; toiset kaksi — Yhdysvallat ja Saksa — ovat edistyneimpiä kapitalistimaita kehitysnopeuteen ja kapitalististen monopolien tuotantoonleviämisen asteeseen nähden. Näillä neljällä maalla on yhteensä 479 miljardia frangia, s.o. lähes 80% koko maailman finanssipääomasta. Melkein koko muu maailma on tavalla tai toisella näiden maiden, näiden kansainvälisten pankkiirien, näiden maailman finanssipääoman neljän „tukipylvään” velallisia ja veronalaisia.

Erikoisesti on pysähdyttävä tarkastelemaan, mikä merkitys pääoman maastaviennillä on kansainvälisen riippuvaisuusverkoston ja finanssipääoman yhdyssiteiden luomisessa.

IV. PÄÄOMAN MAASTAVIENTI

Vanhalle kapitalismille täydellisine kilpailuvapauksineen oli tyypillistä *tavarain* maastavienti. Uusimmalle kapitalismille monopolien herruuksineen on tullut tyypilliseksi *pääoman* maastavienti.

Kapitalismi on tavarantuotantoa sen kehityksen korkeimmalla asteella, jolloin työvoimakin muuttuu tavaraksi. Sekä maan sisäisen että varsinkin kansainvälisen vaihdon kasvu on kapitalismin luonteenomainen erikoispiirre. Epätasaisuus ja hyppäykset eri liikeyritysten, eri teollisuusalojen ja eri maiden kehityksessä ovat kapitalismin vallitessa kiertämättömiä. Englannista tuli ensiksi ja ennen muita kapitalistinen maa, ja käyden vapaakauppaa se pyrki aina XIX vuosisadan puoliväliin asti olemaan „koko maailman työpajana”, tehdasvalmisteiden toimittajana kaikkiin maihin, joitten vuorostaan tuli varustaa sitä raaka-aineilla. Mutta *tämä* Englannin monopoli murtui jo XIX vuosisadan viimeisellä neljänneksellä, sillä joukko muita maita, jotka puolustautuivat „suojelus”-tulleilla, kehittyi itsenäisiksi kapitalistisiksi valtioiksi. XX vuosisadan kynnyksellä näemme muodostuvan toisenlaisia monopoleja: ensiksikin kapitalistien monopoliliittoja kaikissa kehittyneen kapitalismin maissa; toiseksi muutamien rikkaimpien maiden monopoliaseman, maiden, joissa pääoman kasautuminen on saavuttanut jättiläismäisen laajuuden. Edistyneimmissä maissa syntyi tavattoman suuri „pääoman ylijäämä”.

Jos kapitalismi voisi kehittää maanviljelystä, joka nykyään on kaikkialla jäänyt tavattomasti jälkeen teollisuudesta, jos se voisi kohottaa väestöjoukkojen elintasoja, jotka ovat kaikkialla huimaavasta teknillisestä edistyksestä huolimatta jääneet puolinälkäisiksi ja köyhiksi,— silloin ei pääoman ylijäämästä voisi tietenkään olla puhuttakaan. Ja sellainen „perustelu” esitetäänkin tämän tästä kapitalismin pikkuporvarillisten arvostelijain taholta. Mutta silloin kapitalismi ei olisikaan kapitalismia, sillä sekä kehityksen epätasaisuus että joukkojen puolinälkäinen elintaso ovat tämän tuotantotavan kiertämätön perusehto ja edellytys. Niin kauan kuin kapitalismi pysyy kapitalismina, ei pääoman ylijäämää käytetä asianomaisen maan joukkojen elintason kohottamiseen, sillä se olisi kapitalistien voiton pienentämistä, vaan sitä käytetään voiton kohottamiseen

viemällä pääomaa ulkomaille, takapajuisiin maihin. Näissä takapajuisissa maissa on voitto tavallisesti suuri, sillä pääomia on vähän, maan hinta verrattain alhainen, työpalkka pieni ja raaka-aineet halpoja. Pääoman vientimahdollisuus syntyy siten, että joukko takapajuisia maita on jo vedetty maailmankapitalismin vaihdon piiriin, rautateitten pääradat on joko rakennettu tai niiden rakentaminen pantu alulle, teollisuuden kehityksen alkeelliset ehdot turvattu j.n.e. Pääoman vienti käy välttämättömäksi siitä syystä, että kapitalismi on muutamissa maissa „ylikypsynt” ja pääomalta puuttuu (maanviljelyksen kehittymättömyyden ja joukkojen kurjuuden vuoksi) „voittoa tuottavia” sijoitusmahdollisuuksia.

Tässä likimääräiset tiedot pääomista, joita kolme tärkeintä maata on sijoittanut ulkomaille*:

Ulkomaille sijoitettu pääoma

V u o s i	Englanti	(miljardia frangia)		Saksa
		Ranska		
1862	3,6	—	—	
1872	15	10 (1869)	—	
1882	22	15 (1880)	?	
1893	42	20 (1890)	?	
1902	62	27—37	12,5	
1914	75—100	60	44	

Tästä näemme, että pääoman vienti saavutti jättiläiskehityksen vasta XX vuosisadan alussa. Ennen sotaa kolmen tärkeimmän maan pääomasijoitukset ulkomaille tekivät 175—200 miljardia frangia. Tämän pääoman antamat tulot olivat vaatimattoman 5% mukaan laskien 8—10 miljardia

* Hobson: „Imperialism”, L. 1902, p. 58. Riesser, mainittu teos, ss. 395 ja 404; P. Arndt, „Weltwirtschaftliches Archiv”issa”, Bd. 7, 1916, S. 35 („Maailmantalouden arkistossa”, 7. osa, 1916, s. 35. *Toim.*); Neymarck Bulletinissa; Hilferding, Finanssipääoma, s. 492; Lloyd-George, puhe alahuoneessa toukokuun 4 p:nä 1915, „Daily Telegraph” („Päivän Telegrafi”. *Toim.*) toukokuun 5 p:nä 1915. B. Harms: „Probleme der Weltwirtschaft”, Jena, 1912, S. 235 ja seur. („Maailmantalouden problemeja”. *Toim.*); Dr. Siegmund Schilder: „Entwicklungstendenzen der Weltwirtschaft”, Berlin, 1912, Band 1, S. 150 („Maailmantalouden kehityssuunta”. Berliini, 1912, 1. osa, s. 150. *Toim.*). George Paish: „Great Britain’s Capital Investments etc.” „Journal of the Royal Statistical Society”ssa”, vol. LXXIV. 1910—1911, s. 167, seur. („Iso-Britannian pääomasijoitukset j.n.e.” „Kuninkaallisen tilastoyhdistyksen aikakauslehdessä”, LXXIV osa. *Toim.*). Georges Douritch: „L’Expansion des banques allemandes à l’étranger, ses rapports avec le développement économique de l’Allemagne” P. 1909, p. 84 („Saksan pankkien ekspansio ulkomailla Saksan taloudellisen kehityksen yhteydessä”. Pariisi, 1909, s. 84. *Toim.*).

frangia vuodessa. Vankka pohja maailman kansakuntain ja maiden enemmistön imperialistiselle sortamiselle ja riis-tämislle sekä harvalukuisten rikkaimpien valtioiden kapita-listiselle loismaisuudelle!

Kuinka tämä ulkomaille sijoitettu pääoma jakaantuu niiden eri maiden kesken, *mihin* se on sijoitettu, siihen kysymykseen voidaan antaa vain likimääräinen vastaus, joka kuitenkin kykenee valaisemaan eräitä nykyisen impe-rialismin yleisiä suhteita ja yhdyssiteitä:

*Maanosat, joiden kesken jakaantuvat (likipitään)
ulkolaiset pääomat (v. 1910 paikkeilla)*

	Englanti	Ranska	Saksa	Kaikkiaan
	(miljardeja markkoja)			
Eurooppa	4	23	18	45
Amerikka.....	37	4	10	51
Aasia, Afrikka ja Australia	29	8	7	44
<i>Yhteensä</i>	70	35	35	140

Englantiin nähden ovat ensi tilalla sen siirtomaat, jotka ovat sangen suuret Amerikassakin (esim. Kanada), puhu-mattakaan Aasiasta y.m. Pääoman jättiläismäinen vienti on tässä tapauksessa kiinteimmin sidottu jättiläismäisiin siirtomaihin, joiden merkityksestä imperialismille tulee tuonnempana vielä puhe. Ranskaan nähden on asia toisin. Sen vientipääoma on sijoitettu pääasiassa Eurooppaan, ennen kaikkea Venäjälle (vähintään 10 miljardia frangia), ja se on etupäässä *lainapääomaa*, valtionlainoja, eikä teollisuuslaitoksiin sijoitettua pääomaa. Erotukseksi englan-tilaisesta, siirtomaaimperialismista, ranskalaista voidaan nimittää koronkiskuri-imperialismiksi. Saksalla on kolmas muunnos: sen siirtomaat eivät ole suuria ja sen ulkomaille sijoittama pääoma jakaantuu tasaisimmin Euroopan ja Amerikan kesken.

Pääoman maastavienti vaikuttaa tavattoman joudutta-vasti kapitalismin kehitykseen niissä maissa, joihin pää-omaa viedään. Jos tämä vienti on sen vuoksi vississä määrin omiansa aiheuttamaan jonkinlaista pysähdystä vientimaiden kehityksessä, niin se voi tapahtua vain sillä hinnalla, että kapitalismin edelleenkehitys koko maailmassa laajenee ja syvenee.

Pääomaa vievät maat saavat melkein aina mahdollisuuden hankkia vissejä „etuja”, joiden luonne valaisee finanssipääoman ja monopolien aikakauden omalaatuisuutta. Niinpä esimerkiksi lokakuussa 1913 berliiniläinen aikakauslehti „Pankki” kirjoitti:

„Kansainvälisillä pääomamarkkinoilla on viime aikoina näytelty komediaa, joka on Aristofaneen piirtimen arvoinen. Kokonainen joukko vieraita maita Espanjasta Balkaneille, Venäjältä Argentiinaan, Brasiliaan ja Kiinaan saakka esiintyy julkisesti tai salaa suurilla rahamarkkinoilla lainapyyntöillä, toisinaan tavattoman itsepintaisillakin. Rahamarkkinat eivät nykyisin ole varsin loistavassa tilassa, eivätkä poliittiset näköalat ole ruusuisia. Mutta millään rahamarkkinoilla ei uskalleta kieltää lainaa, koska pelätään, että naapuri ehättää edelle, suostuu antamaan lainan ja sen kautta turvaa itselleen vissejä vastapalveluksia. Tämän tapaisissa kansainvälisissä kaupoissa tipahtaa melkein aina yhtä ja toista lainanantajan hyväksi: kauppasopimusmyönnytys, hiiliasema, sataman rakentaminen, edullinen toimilupa, tykkitalaus” *.

Finanssipääoma on luonut monopolien aikakauden. Mutta monopolit tuovat kaikkialla mukanaan monopoliset perusteet: „yhteyksien” hyväksikäyttö edullisen kaupan solmimiseksi tulee avoimilla markkinoilla tapahtuneen kilpataistelun tilalle. Mitä tavallisin juttu on se, että lainan ehdoksi asetetaan, että osa siitä on käytettävä tuotteiden, varsinkin aseistuksen, laivojen y.m. ostoon lainanantajamaasta. Ranska on sangen usein käyttänyt tätä keinoa kahden viime vuosikymmenen (1890—1910) aikana. Pääoman vienti ulkomaille muodostuu tavarain ulosviennin edistämiskeinoksi. Tällöin ovat kaupat, varsinkin suurliikkeitten kesken, tavallisesti sellaisia, että ne ovat, kuten Schilder ** „lievästi” sanoi, „lahjomisen rajalla”. Krupp Saksassa, Schneider Ranskassa, Armstrong Englannissa — siinä mallinäytteitä toiminimistä, jotka ovat kiinteässä yhteydessä jättiläispankkeihin ja hallitukseen, joita ei ole helppo „sivuuttaa” lainasopimusta solmittaessa.

Antaessaan lainoja Venäjälle Ranska „puristi” sitä kauppasopimuksessa syyskuun 16 pltä 1905 saaden vissejä

* „Die Bank”, 1913, 2, 1024.

** Schilder, mainittu teos, ss. 346, 350, 371.

myönnytyksiä vuoteen 1917 saakka; sama tapahtui kauppasopimuksessa Japanin kanssa elokuun 19 p:ltä 1911. Itävallan ja Serbian välinen tullisota, joka jatkui seitsemän kuukauden keskeytyksin vuodesta 1906 vuoteen 1911, aiheutui osittain Itävallan ja Ranskan kilpailusta sotatarvikehankinnassa Serbialle. Paul Deschanell ilmoitti edustajakamarissa tammikuussa 1912, että ranskalaiset toiminimet olivat vuosina 1908—1911 hankkineet Serbialle sotatarpeita 45 milj. frangin arvosta.

Itävalta-Unkarin konsuli São Paolossa (Brasiliassa) sanoo selostuksessaan: „Brasilian rautateitä rakennetaan suurimmaksi osaksi ranskalaisilla, belgialaisilla, brittiläisillä ja saksalaisilla pääomilla; rautateiden rakentamiseen liittyvissä finanssisopimuksissa nämä maat varaavat itselleen rautateiden rakennusainehankinnan”.

Tällä tavoin finanssipääoma levittää sanan kirjaimellisessa mielessä verkonsa maailman kaikkiin maihin. Suurta osaa tässä näyttelevät siirtomaihin perustetut pankit ja niiden haaraosastot. Saksalaiset imperialistit katselevat kateudella „vanhoihin”, siirtomaita omistaviin maihin, jotka tässä suhteessa ovat turvanneet itsensä erikoisella „menestyksellä”: Englannilla oli v. 1904 50 siirtomaapankkia, niillä 2.279 haaraosastoa (v. 1910 — 72 ja 5.449 haaraosastoa); Ranskalla 20 siirtomaapankkia ja 136 haaraosastoa; Hollannilla 16 ja 68 haaraosastoa, mutta Saksalla „kaikkiaan vain” 13 ja niillä 70 haaraosastoa *. Amerikan kapitalistit vuorostaan kadehtivat Englannin ja Saksan kapitalisteja: „Etelä-Amerikassa”, valittivat he v. 1915, „5 saksalaisella pankilla on 40 haaraosastoa ja 5 englantilaisella 70 haaraosastoa... Englanti ja Saksa ovat viimeisten 25 vuoden kuluessa sijoittaneet Argentiinaan, Brasiliaan, Uruguayhin noin 4 biljoonaa (miljardia) dollaria, jonka seurauksena niiden osalle lankeaa 46% näiden kolmen maan koko kaupasta” **.

* Riesser, mainittu teos, s. 375, 4. painos, ja Diouritch, s. 283.

** „The Annals of the American Academy of Political and Social Science, vol. LIX, May 1915, p. 301 (Amerikan Valtiollisten ja yhteiskunnallisten tieteiden akatemian vuosikirjat, LIX osa, toukokuu 1915, s. 301. Toim.). Samassa myös, s. 331 sanotaan, että tunnettu tilastomies Paish viimeksi ilmestyneessä finanssilehdessä „Statist” („Tilastotieteilijä”. Toim.) määritteli Englannin, Saksan, Ranskan, Belgian ja Hollannin vientipääoman 40 miljardiksi dollariksi, s.o. 200 miljardiksi frangiksi.

Pääomaa vievät maat jakoivat maailman keskenään sanan kuvaannollisessa merkityksessä. Mutta finanssipää-oma on johtanut myöskin *suoranaisesti* maailmanjakoon.

V. MAAILMANJAKO KAPITALISTILIITTOJEN KESKEN

Kapitalistien monopoliliitot — kartellit, syndikaatit, trustit — jakavat keskenään ennen kaikkea sisämarkkinat valtaamalla kyseessäolevan maan tuotannon haltuunsa enemmän tai vähemmän täydellisesti. Mutta sisämarkkinat ovat kapitalismin vallitessa kiertämättömästi sidotut ulkomarkkinoihin. Kapitalismi on jo aikoja sitten luonut maailmanmarkkinat. Ja sitä mukaa kuin pääoman vienti kasvoi ja ulkomaiset ja siirtomaasuhteet sekä suurimpien monopoliliittojen „vaikutuspiirit” kaikin tavoin laajenivat, tultiin niiden kesken „luonnollisesti” maailmansopimukseen, kansainvälisten kartellien muodostumiseen.

Tämä on pääoman ja tuotannon yleismaailmallisen keskittymisen uusi, edellisiä verrattomasti korkeampi aste. Tarkastakaamme, kuinka tämä ylimonopoli kasvaa esiin.

Sähköteollisuus on tyypillisintä tekniikan uusimmille saavutuksille, XIX vuosisadan *lopun* ja XX vuosisadan alun kapitalismille. Ja se on kehittynyt eniten kahdessa maassa, jotka ovat edistyneimpiä uusista kapitalistimaista, Yhdysvalloissa ja Saksassa. Saksassa vaikutti keskittymisen kasvuun tällä alalla erittäin voimakkaasti vuoden 1900 kriisi. Pankit, jotka siihen mennessä olivat jo varsin lujasti kasvaneet yhteen teollisuuden kanssa, mitä suurimmassa määrin jouduttivat ja syvensivät tuon kriisin aikana suhteellisesti pienten liikeyritysten tuhoutumista ja niiden joutumista suurten nielemiksi. „Pankit”, kirjoittaa Jeidels, „ottivat pois avustavan käden juuri niiltä liikeyrityksiltä, jotka olivat eniten sen tarpeessa, aiheuttaen siten aluksi huimaavan nousun ja sittemmin niiden yhtiöiden toivotoman romahduksen, jotka eivät olleet riittävän kiinteästi sidotut niihin” *.

Tulos oli se, että keskittyminen vuoden 1900 jälkeen edistyi jättiläisaskelin. Ennen vuotta 1900 oli sähköteollisuudessa kahdeksan tai seitsemän „ryhmää” muodostuen kukin

* Jeidels, mainittu teos, s. 232.

muutamista yhtiöistä (kaikkiaan niitä oli 28) ja kunkin takana oli 2—11 pankkia. Vuosiin 1908—1912 mennessä kaikki nämä ryhmät sulautuivat kahdeksi tai yhdeksi. Tämä prosessi tapahtui seuraavalla tavalla:

Ryhmittymät sähköteollisuudessa:

Ennen vuotta 1900:	Felten ja Guil- laume	Lah- meyer	Union A. E. G.	Siemens ja Halske	Schuc- kert ja kumpp.	Berg- mann	Kum- mer
	Felten ja Lahmeyer		A. E. G. (Yleinen sähköyh- tiö)	Siemens ja Halske-Schuckert		Berg- mann	Ro- mahti
	A. E. G. (Yleinen sähköyhtiö)			Siemens ja Halske- Schuckert			
Vuoteen 1912:	(Kiinteä „kooperaatio“ vuodesta 1908)						

Täten kasvanut kuuluisa A. E. G. (Yleinen sähköyhtiö) hallitsee 175—200 yhtiötä („osallistumis”-järjestelmän kautta) ja määrää yhteensä likimain $1\frac{1}{2}$ miljardin markan pääomasta. Sillä on yksinpä suoranaisia ulkomaisia edustuksia 34, niistä osakeyhtiöitä 12,— useammassa kuin 10 valtiossa. Jo v. 1904 laskettiin, että pääomat, jotka Saksan sähköteollisuus oli sijoittanut ulkomaille, tekivät 233 milj. markkaa, joista 62 milj. oli sijoitettu Venäjälle. Sanomattakin on selvää, että „Yleinen sähköyhtiö” on „kombinoitu” jättiläisliike, — yksin tehdasyhtiöitä sillä on 16,— joka tuottaa mitä erilaisimpia valmisteita, kaapeleita ja eristimistä autoihin ja lentokoneisiin asti.

Mutta keskittyminen Euroopassa oli myöskin Amerikassa tapahtuneen keskittymisprosessin oleellinen osa. Se tapahtui näin:

	„Yleinen sähköyhtiö” (General Electric C ^o)	
Amerikka	Thompson—Houston- yhtiö perustaa Euroop- paa varten toiminimen	Edison-yhtiö perustaa Eu- rooppaa varten toiminimen: „Ranskalainen Edison-yhtiö”, joka luovuttaa patentit saksal- laiselle toiminimelle
Saksa	„Union sähköyhtiö”	„Yl. sähköyhtiö” (A. E. G.)
	„Yl. sähköyhtiö” (A. E. G.)	

Täten muodostui *kaksi* sähkö-„valtakuntaa”: „muita, niistä *täysin* riippumattomia sähköyhtiöitä ei maailmassa ole”, sanoo Heinig kirjoituksessaan „Sähkötrustin tie”. Kummankin „trustin” liikevaihdon ja liikeyritysten suuruudesta antavat jonkinlaisen käsityksen — ei likimainkaan täydellistä — seuraavat numerot:

	tavaravaihto (milj. mk.)	henkilö- kuntaa	puhdas voitto (milj. mk.)
Amerikka: „Yl. sähköyhtiö” (G. E. C.)	1907: 252 1910: 298	28.000 32.000	35,4 45,6
Saksa: „Yl. sähköyhtiö” (A.E.G.)	1907: 216 1911: 362	30.700 60.800	14,5 21,7

Ja niinpä vuonna 1907 amerikkalainen ja saksalainen trusti tekivät sopimuksen maailmanjaosta. Kilpailu poistetaan. „Yl. sähköyhtiö” (G. E. C.) „saa” Yhdysvallat ja Kanadan; „Yl. sähköyhtiö” (A. E. G.) „saa osakseen” Saksan, Itävallan, Venäjän, Hollannin, Tanskan, Sveitsin, Turkin ja Balkanin niemimaan. Erikoiset — luonnollisesti salaiset — sopimukset on solmittu „tytäryhtiöihin” nähden, jotka tunkeutuvat uusille teollisuusaloille ja „uusiin”, muodollisesti vielä jakamattomiin maihin. On otettu käytäntöön keskinäinen keksintöjen ja kokeitten vaihto*.

Itsestään on selvää, miten vaikeata on kilpailu tätä, tosiasiaa yhtä, yleismaailmallista trustia vastaan, joka hallitsee usean miljardin pääomaa ja jolla on „osastonsa”, edustuksensa, asioimistonsa, yhteytensä j.n.e. maailman kaikilla äärillä. Mutta maailmanjako kahden voimakkaan trustin kesken ei tietenkään poista *uudelleenjakamista*, jos voimasuhteet — kehityksen epätasaisuuden, sotien, romahdusten y.m.s. johdosta — muuttuvat.

Opettavan esimerkin tällaisesta uudelleenjakamisen yrityksestä ja taistelusta sen suorittamiseksi antaa paloöljyteollisuus.

„Maailman paloöljymarkkinat”, kirjoitti Jeidels vuonna 1905, „on vielä nytkin jaettu kahden suuren finanssiryhmän: amerikkalaisen Rockefellerin „Paloöljytrustin” (Standard

* Rlesser, mainittu teos; Diouritch, mainittu teos, s. 239; Kurt Heinig, mainittu kirjoitus.

Oil C-y) ja venäläisen Bakun naftan isäntien, Rotschildin ja Nobelin, välillä. Molemmat ryhmät ovat kiinteässä yhteydessä keskenään, mutta niiden monopoli-asemaa on jo muutamana vuoden ajan uhannut viisi vihollista* : 1) Amerikan naftalähteiden ehtyminen; 2) Mantashevin kilpaileva liike Bakussa; 3) naftalähteet Itävallassa ja 4) Romaniassa; 5) valtamerentakaiset naftalähteet, varsinkin Hollannin siirtomaissa (upporikkaat Samuelin ja Shellin toiminimet, jotka ovat yhteydessä myöskin englantilaiseen pääomaan). Kolme viimeksi mainittua liikeryhmää on yhteydessä Saksan suurpankkeihin, suurimman, „Saksan pankin” ollessa johdossa. Nämä pankit ovat itsenäisesti ja suunnitelmanmukaisesti kehittäneet paloöljyteollisuutta esimerkiksi Romaniassa, saadakseen „oman” tukipisteensä. V. 1907 laskettiin Romanian paloöljyteollisuudessa olleen ulkolaista pääomaa 185 milj. frangia, siitä 74 milj. saksalaista**.

Alkoi taistelu, jota talouskirjallisuudessa nimitetäänkin taisteluksi „maailman jakamisesta”. Toisaalta Rockefellerin „Paloöljytrusti”, joka halusi anastaa *kaiken*, perusti „tytär-yhtiön” *itse* Hollantiin, ostellen naftalähteitä Hollannin Intiasta ja haluten täten antaa iskun pääviholliselleen: hollantilais-englantilaiselle „Shellin” trustille. Toisaalta „Saksan pankki” ja muut Berliinin pankit pyrkivät „säilyttämään” „itselleen” Romanian ja yhdistämään sen Venäjän kanssa Rockefelleria vastaan. Viimeksi mainitulla oli verrattomasti suurempi pääoma ja erinomainen organisaatio paloöljyn kuljettamista ja kuluttajille saattamista varten. Taistelun täytyi päättyä ja se päättyikin vuonna 1907 „Saksan pankin” täydelliseen häviöön, pankin, jolle jäi valittavaksi kaksi vaihtoehtoa: joko tehdä miljoonatappioin loppu omista „paloöljyharrastuksistaan” tai alistua. Valittiin viimeksi mainittu ja solmittiin „Paloöljytrustin” kanssa „Saksan pankille” sangen epäedullinen sopimus. Tämän sopimuksen mukaan „Saksan pankki” sitoutui „olemaan ryhtymättä mihinkään, mikä olisi epäedullista amerikkalaisien intresseille”, jonka ohella kuitenkin edellytettiin, että sopimus menettää voimansa, jos Saksassa menee läpi laki valtion paloöljymonopolista.

* Jeidels, s. 193.

** Diouritch, s. 245.

Silloin alkaa „paloöljykomedialla”. Eräs Saksan finanssikuninkaista, von Gwinner, „Saksan pankin” johtaja, alkaa yksityissihteerinsä Staussin kautta agitaation paloöljy-monopolin puolesta. Berliinin suurimman pankin koko jättiläiskoneisto ja kaikki laajat „suhteet” pannaan liikkeelle, lehdistö on tukehtumaisillaan „isänmaallisista” huudoista amerikkalaisen trustin „iestä” vastaan, ja valtiopäivät hyväksyvät maaliskuun 15 p:nä 1911 melkein yksimielisesti päätöksen, jossa hallitusta kehoitetaan laatimaan lakiehdotus paloöljymonopolista. Hallitus tarttui tähän „suosituu” ajatukseen, ja „Saksan pankki”, joka halusi petkuttaa amerikkalaista sopimuskomppaniaan ja parantaa asioitaan valtiomonopolin avulla, näytti jo voittaneen pelin. Saksan paloöljykuninkaasit nauttivat jo ennakolta niistä jättiläisvoitoista, jotka eivät jäisi jälkeen Venäjän sokeritehtailijain voitoista... Mutta ensiksikin, saksalaiset suurpankit riitaantuivat keskenään saaliinjaosta ja „Diskonttoyhtiö” paljasti „Saksan pankin” itsekkäät pyyteet; toiseksi, hallitus pelästy taistelua Rockefelleria vastaan, sillä oli sangen epäilyttävää, saisiko Saksa öljyä ilman sitä (Romanian tuotanto ei ollut suuri); kolmanneksi, vuonna 1913 ehätti väliin miljardin määräraha Saksan sotavalmisteluihin. Monopoli-ehdotus lykättiin. Rockefellerin „Paloöljytrusti” pääsi taistelusta toistaiseksi voittajana.

Berliiniläinen aikakauslehti „Pankki” kirjoitti tämän johdosta, että Saksa voisi taistella „Paloöljytrustia” vastaan ainoastaan ottamalla käytäntöön sähkövirtamonopolin ja muuttamalla vesivoimaa halvaksi sähköksi. Mutta — lisäksi se — „sähkömonopoli saadaan silloin, kun tuottajat tulevat sitä tarvitsemaan; juuri silloin, kun kynnykselle saapuu seuraava suuri romahdus sähköteollisuudessa ja kun ne jättiläismäiset, kalliit sähköasemat, joita nyt sähköteollisuuden yksityiset „konsernit” rakentavat kaikkialle ja joita varten nämä „konsernit” saavat nyt jo vissejä erillisiä monopoleja kaupungeilta, valtioilta y.m., eivät kykene toimimaan voittoa tuottavasti. Silloin täytyy ottaa käytäntöön vesivoima; mutta sitä ei voida muuttaa valtion kustannuksella halvaksi sähköksi, se täytyy taaskin luovuttaa „valtion valvomalle yksityiselle monopolille”, koska yksityisteollisuus on jo tehnyt monia sopimuksia ja saanut varatuksi itselleen suuria palkkioita... Siten oli kalimonopolin laita, siten on

paloöljymonopolin laita, siten tulee olemaan sähkömonopolinkin laita. Ja valtiossosialistiemme, jotka antavat sokaista itsensä kauniilla periaatteella, olisi jo aika lopultakin käsittää, että Saksassa monopolit eivät ole milloinkaan tavoitelleet sellaista päämäärää eivätkä johtaneet sellaiseen tulokseen, että tuottaisivat etua kuluttajille tai luovuttaisivat vaikkapa osan yrittäjänvoitostaan valtiolle, vaan niiden merkitys on ollut vain siinä, että ne ovat valtion kustannuksella tervehdyttäneet melkein vararikon partaalle joutunutta yksityisteollisuutta” *.

Näin arvokkaita tunnustuksia ovat pakotetut tekemään Saksan porvarilliset talousoppineet. Tästä näemme havainnollisesti, kuinka finanssipääoman aikakaudella yksityis- ja valtionmonopolit kietoutuvat yhteen, miten molemmat ovat käytännössä vain yksityisiä renkaita suurimpien monopolistien välisessä imperialistisessa taistelussa maailman jakamisesta.

Kauppalaivaliikenteessä on keskittymisen jättiläiskasvu myöskin johtanut maailmanjakoon. Saksassa on astunut esiin kaksi jättiläisyhtiötä: „Hampuri—Amerikka” ja „Pohjois-Saksan Lloyd”, kummallakin 200 milj. mk. pääoma (osakkeita ja obligaatioita) ja höyrylaivoja 185—189 milj. mk. arvosta. Toiselta puolen, Amerikassa muodostui tammikuun 1 p:nä 1903 n.s. Morganin trusti, „Kansainvälinen merikauppayhtiö”, joka yhdistää Amerikan ja Englannin 9 laivayhtiötä ja hallitsee 120 milj. dollarin (480 milj. mk.) pääomaa. Jo vuonna 1903 solmittiin saksalaisten jättiläisten ja tämän amerikkalais-englantilaisen trustin välillä sopimus maailmanjaosta voiton jakamisen yhteydessä. Saksalaiset yhtiöt luopuivat kilpailusta kuljetuksissa Englannin ja Amerikan välillä. Määriteltiin tarkoin, kenelle mitkin satamat „myönnetään”, perustettiin yhteinen valvontakomitea j.n.e. Sopimus solmittiin 20 vuodeksi, sillä tarkkanäköisellä varauksella, että sodan sattuessa se menettää voimansa **.

Erikoisen opettava on myös kansainvälisen rata-kiskokartellin muodostumishistoria. Englannin, Belgian ja Saksan kiskotehtaat yrittivät ensimmäisen kerran perustaa sellaisen kartellin jo v. 1884, jolloin teollisuus oli mitä ankarimmassa

* „Die Bank”, 1912, 1, 1036; 1912, 2, 629; 1913, 1, 388.

** Riesser, mainittu teos, s. 125.

lamatilassa. Sovittiin, ettei sopimukseen yhtyneiden maiden sisämarkkinoilla kilpailla ja että ulkomarkkinat jaetaan seuraavasti: 66% Englannille, 27% Saksalle ja 7% Belgialle. Intia myönnettiin kokonaan Englannille. Erästä sopimuksen ulkopuolelle jäänyttä englantilaista toiminimeä vastaan ryhdyttiin käymään yhteistä taistelua, jonka kulut korvattiin määrättyllä prosentilla yleisistä myyntimääristä. Mutta liitto hajosi v. 1886, kun siitä erosi kaksi englantilaista toiminimeä. On kuvaavaa, että myöhemmin seuranneina teollisuuden nousukausina sopimusta ei onnistuttu saamaan aikaan.

Vuoden 1904 alussa perustettiin Saksassa terässiindikaatti. Marraskuussa 1904 uudistettiin kansainvälinen kiskokartelli seuraavien normien pohjalla: Englannille 53,5%, Saksalle 28,83% ja Belgialle 17,67%. Sitten siihen liittyi Ranska sen osuuden ollessa ensimmäisenä, toisena ja kolmantena vuotena 4,8%, 5,8% ja 6,4% yli 100%:n, s.o. kokonaismäärien ollessa 104,8% j.n.e. V. 1905 liittyi Yhdysvaltain „Terästrusti” („Teräskorporaatio”), sitten Itävalta ja Espanja. „Tällä hetkellä”, kirjoitti Vogelstein v. 1910, „on maapallon jako päättynyt, ja suurkuluttajat, ensi kädessä valtionrautatiet, voivat elää,— kun kerran maailma on jo jaettu ja niiden etuja ei ole otettu huomioon,— kuin runoilija Jupiterin taivaassa” *.

Mainitsemme vielä kansainvälisen sinkkisindikaatin, joka perustettiin vuonna 1909 ja joka jakoi tarkasti tuotannon määrän viiden tehdasryhmän — saksalaisten, belgialaisten, ranskalaisten, espanjalaisten ja englantilaisten tehtaiden — kesken; — sitten kansainvälisen ruutitrustin, joka on Liefmannin sanojen mukaan „täysin nykyaikainen kiinteä liitto kaikkien Saksan räjähdysainetehtaiden välillä, jotka sitten yhdessä samalla tavoin järjestyneitten Ranskan ja Amerikan dynamiittitehtaiden kanssa jakoivat keskenään, voidaan sanoa, koko maailman” **.

Kaikkiaan Liefmann laskee v. 1897 olleen noin 40 kansainvälistä kartellia, joihin Saksa osallistui, ja vuonna 1910 jo noin 100.

* Vogelstein: „Organisationsformen”, s. 100.

** Liefmann: „Kartelle und Trusts”, 2. A., s. 161.

Eräät porvarilliset kynäilijät (joihin on nyt yhtynyt K. Kautskykin, joka on täydellisesti luopunut marxilaisesta kannastaan, mikä hänellä oli ollut esimerkiksi vuonna 1909) ovat lausuneet sen mielipiteen, että kansainväliset kartellit, jotka ovat pääoman kansainvälistymisen näkyvimpiä ilmauksia, antavat toivoa kansojen välisen rauhan säilymiselle kapitalismin vallitessa. Tämä mielipide on teoreettisesti silkkää pötyä ja käytännössä se on sofismi, pahimman opportunistin epärehellinen puolustuskeino. Kansainväliset kartellit osoittavat, mille asteelle saakka kapitalistiset monopolit ovat nyt kasvaneet ja *mistä* käydään taistelua kapitalistiliittojen välillä. Viimeksi mainittu seikka on kaikkein tärkein; vain se selittää meille tapahtumien historiallisen ja taloudellisen merkityksen, sillä taistelun *muoto* saattaa muuttua ja muuttuukin alituisen, riippuen erilaisista, verrattain yksityisluontoisista ja tilapäisistä syistä, mutta taistelun *olemus*, sen luokkasisältö *ei* kuitenkaan *voi* muuttua niin kauan kuin luokat ovat olemassa. Ymmärrettävää on, että esimerkiksi Saksan porvariston etujen mukaista, jonka puolelle Kautsky teoreettisissa päätelmissään on todellisuudessa siirtynyt (tästä tulee vielä tuonnempana puhe), on nykypäivien taloudellisen taistelun (maailman jakamisen) *sisällön* hämääminen ja milloin yhden, milloin toisen tämän taistelun *muodon* korostaminen. Saman virheen tekee Kautsky. Eikä puhe ole tietenkään Saksan, vaan koko maailman porvaristosta. Kapitalistit eivät jaa maailmaa erikoisen ilkeämielisyytensä vuoksi, vaan sen vuoksi, että saavutettu keskittymisen aste pakottaa asettumaan tälle tielle voiton saamiseksi; jako suoritetaan tällöin „pääoman mukaan”, „voiman mukaan”,— muuta jakotapaa ei voi olla tavarantuotannon ja kapitalismin systeemissä. Voima taas vaihtelee taloudellisesta ja poliittisesta kehityksestä riippuen; tapahtumien käsittämiseksi täytyy tietää, mitä kysymyksiä voimain muutokset ratkaisevat; ovatko ne „puhtaasti” taloudellisia vaiko talouden *ulkopuoolella* olevia (esim. sotilaallisia) muutoksia, se on toisarvoinen kysymys, joka ei voi lainkaan muuttaa peruskäsityksiä kapitalismin uusimmasta aikakaudesta. Kapitalistiliittojen välisen taistelun ja sopimisen *sisältöä* koskevan kysymyksen vaihtaminen taistelun ja sopimisen muotoa koskevaan kysymykseen (tänään sovussa, huomenna epäsovussa, ylihuomenna taas epäsovussa) merkitsee sofistiksi alentumista.

Uusimman kapitalismin aikakausi osoittaa meille, että kapitalistiliittojen välille muodostuu määrättyjä suhteita maailman taloudellisen jaon *pohjalla* ja että tämän ohella, tämän yhteydessä muodostuu poliittisten liittojen, valtioiden välille määrättyjä suhteita maailman alueellisen jaon pohjalla, siirtomaista käytävän taistelun, „talousalueesta käytävän taistelun” pohjalla.

VI. MAAILMANJAKO SUURVALTAIN KESKEN

Maantieteilijä A. Supan kirjassaan „Euroopan siirtomaiden alueellinen kehitys” * tekee seuraavan lyhyen yhteenvedon tästä kehityksestä XIX vuosisadan lopussa:

Euroopan siirtomaavaloille (Yhdysvallat mukaan luettuna) kuuluva maa-alue prosenteissa:

	1876	1900	Lisäys
Afrikassa	10,8 %	90,4 %	+79,6 %
Polynesiassa	56,8 %	98,9 %	+42,1 %
Aasiassa	51,5 %	56,6 %	+ 5,1 %
Australiassa	100,0 %	100,0 %	—
Amerikassa	27,5 %	27,2 %	— 0,3 %

„Tämän kauden luonteenomaisena piirteenä”, päättelee hän, „on siis Afrikan ja Polynesian jako”. Koska Aasiassa ja Amerikassa ei ole vapaita, s.o. millekään valtiolle kuulumattomia maita, niin Supanin johtopäätöstä täytyy laajentaa ja sanoa, että kysymyksessä olevan aikakauden luonteenomaisena piirteenä on maapallon lopullinen jako, ei siinä mielessä lopullinen, että *uudelleenjakaminen* olisi mahdoton,— päinvastoin, uudelleenjakamiset ovat mahdollisia ja kiertämättömiä,— vaan siinä mielessä, että kapitalistimaiden siirtomaapolitiikka *on suorittanut loppuun* vapaiden maiden anastuksen planeetallamme. Maailma on ensi kerran jo jaettu, niin että edelleen seuraavat *vain* uudelleenjakamiset, s.o. siirtyminen toiselta „omistajalta” toiselle, eikä isännättömyydestä „isännälle”.

Elämme siis omalaatuista yleismaailmallisen siirtomaapolitiikan aikakautta, politiikan, joka on mitä kiinteimmässä

* A. Supan: „Die territoriale Entwicklung der europäischen Kolonien”, 1906, s. 254 („Euroopan siirtomaiden alueellinen kehitys”. *Toim.*).

yhteydessä „uusimpaan vaiheeseen kapitalismin kehityksessä”, finanssipääomaan. Sen vuoksi on välttämätöntä pysähtyä yksityiskohtaisemmin ennen kaikkea fakta-aineistoon selvittääksemme mahdollisimman tarkoin sekä tämän kauden eroavaisuuden edellisistä kausista että asiaintilan nykyään. Ensi kädessä herää tässä kaksi konkreettista kysymystä: onko havaittavissa siirtomaapolitiikan voimistumista, taistelun kärjistymistä siirtomaista nimenomaan finanssipääoman kaudella ja kuinka nimenomaan on tässä suhteessa maailma jaettu nykyään.

Kirjassaan kolonisaation historiasta * amerikkalainen kirjoittaja Morris tekee yrityksen koota yhteen tiedot Englannin, Ranskan ja Saksan siirtomaanomistuksen laajuudesta XIX vuosisadan eri kausina. Tässä lyhennettyinä hänen saamansa tulokset:

Siirtomaanomistuksen laajuus

Vuodet	Englanti		Ranska		Saksa	
	alue (milj. neliömailia)	asukkaita (milj.)	alue (milj. neliömailia)	asukkaita (milj.)	alue (milj. neliömailia)	asukkaita (milj.)
1815—1830	?	126,4	0,02	0,5	—	—
1860	2,5	145,1	0,2	3,4	—	—
1880	7,7	267,9	0,7	7,5	—	—
1899	9,3	309,0	3,7	56,4	1,0	14,7

Englantiin nähden ovat 1860—1880-luvut siirtomaanastusten valtavan lisääntymisen kautta ja XIX vuosisadan kaksi viimeistä vuosikymmentä sen hyvin huomattavan lisääntymisen kautta. Ranskaan ja Saksaan nähden — juuri nämä kaksi vuosikymmentä. Edellä näimme jo, että esimonopolistisen kapitalismin, jolloin vapaa kilpailu oli vallitsevana, korkein kehitysvaihe on 1860- ja 1870-luvuilla. Nyt näemme, että *juuri tämän kauden jälkeen* alkaa siirtomaanastusten valtava „nousu”, taistelu maailman aluejaosta kärjistyy tavattomasti. Eittämätön on siis se tosiasia, että kapitalismin siirtyminen monopolistisen kapitalismin asteelle, finanssipääomaan, *on yhteydessä* taistelun kärjistymiseen maailman jakamisesta.

* Henry C. Morris: „The history of colonization”, N. Y., 1900, vol. II, pp. 88; I, 419; II, 304 („Kolonisaation historia”, New York, 1900, II osa, s. 88; I, 419; II, 304. *Toim.*).

Imperialismia käsittelevässä teoksessaan Hobson erottaa vuosien 1884—1900 kauden Euroopan tärkeimpien valtioiden kiihkeän „ekspansion” (alueiden laajentamisen) kautena. Hänen laskelmiensa mukaan Englanti hankki tuona aikana 3,7 miljoonaa neliömailia 57 miljoonaisine asukkaaneen; Ranska 3,6 milj. neliömailia, väestöä 36½ milj.; Saksa 1,0 milj. neliömailia, väestöä 14,7 milj.; Belgia 900 tuhatta neliömailia, väestöä 30 milj.; Portugali 800 tuhatta neliömailia, väestöä 9 milj. Siirtomaavaltauskilpailu esiintyy kaikkien kapitalististen valtioiden taholta XIX vuosisadan lopulla ja varsinkin 1880-luvulta alkaen diplomatian ja ulkopolitiikan historian yleisesti tunnettuna tosiasiana.

Vapaan kilpailun suurimman kukoistuksen kaudella Englannissa, 1840—1860-luvuilla, maan johtavat porvarilliset poliitikot olivat siirtomaapolitiikkaa *vastaan* ja pitivät siirtomaiden vapautumista, niiden täydellistä Englannista eroamista väistämättömänä ja hyödyllisenä. M. Beer huomauttaa v. 1898 ilmestyneessä kirjoituksessaan „uusimmasta englantilaisesta imperialismista”*, että vuonna 1852 sellainen, yleensä puhuen imperialismiin taipuva englantilainen valtiomies kuin Disraeli lausui: „Siirtomaat ovat myllynkiviä kaulassamme”. Mutta XIX vuosisadan lopulla päivän-sankareita olivat Englannissa Cecil Rhodes ja Joseph Chamberlain, jotka saarnasivat avoimesti imperialismia ja ajoivat imperialistista politiikkaa mitä suurimmalla kyynillisyydellä!

On mielenkiintoista, että uusimman imperialismiin sanoaksemme puhtaasti taloudellisten ja yhteiskunnallis-poliittisten juurten keskinäinen yhteys oli näille Englannin porvariston johtaville poliitikoille jo silloin selvää. Chamberlain saarnasi imperialismia „todellisena, viisaana ja taloudellisena politiikkana” viitaten erikoisesti siihen kilpailuun, jota Englanti kohtaa nyt maailmanmarkkinoilla Saksan, Amerikan ja Belgian taholta. Pelastus on monopolissa, sanoivat kapitalistit perustaen kartelleja, syndikaatteja ja trusteja. Pelastus on monopolissa, toistivat porvariston poliittiset johtajat kiirehtien kaappaamaan vielä jakamattomia maailman osia. Ja Cecil Rhodes, kuten hänen läheinen ystävänsä sanomalehtimies Stead kertoi, oli

* „Die Neue Zeit”, XVI, I, 1898, S. 302.

puhunut hänelle vuonna 1895 imperialistisista aatteistaan: „Olin eilen Lontoon Eastendissa (työläiskorttelissa) ja kävin eräässä työttömäin kokouksessa. Kun kuuntelin siellä villejä puheita, jotka olivat kauttaaltaan huutoa: leipää! leipää!, niin kotiin mennessäni ja mietiskellessäni näkemääni tulin entistä enemmän vakuuttuneeksi imperialismin tärkeydestä... Minun pyhä aatteeni on yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaiseminen, nimittäin: pelastaaksemme Yhdistyneen Kuningaskunnan neljäkymmentä miljoonaa asukasta murhaavalta kansalaissodalta meidän, siirtomaapoliitikkojen, on vallattava uusia maita sijoittaaksemme liikaväestön, hankkiaksemme uusia alueita tehtaissa ja kaivoksissa tuotettavien tavarain menekkiä varten. Imperiumi, olen aina sen sanonut, on vatsakysymys. Ellette halua kansalaissotaa, täytyy teidän tulla imperialisteiksi” *.

Näin puhui v. 1895 Cecil Rhodes, miljonääri, finanssikuningas, englantilais-buurilaisen sodan pääsyyllinen; hänen imperialismin puolustuksensa on vain karkeaa ja kyynillistä, mutta asiallisesti se ei kuitenkaan eroa herrojen Maslovin, Südekumin, Potresovin, Davidin, Venäjän marxilaisuuden perustajan y.m. y.m. „teoriasta”. Cecil Rhodes oli vähän rehellisempi sosialishovinisti...

Antaaksemme mahdollisimman tarkan kuvan maailman aluejaosta ja siinä tapahtuneista muutoksista viime vuosikymmenten aikana, käytämme niitä tilastoja, joita Supan esittää mainitussa teoksessaan maailman kaikkien valtojen siirtomaaomistuksesta. Supan ottaa vuodet 1876 ja 1900; me otamme vuoden 1876,— ajankohdan, joka on valittu sangen onnistuneesti, sillä juuri siihen mennessä voidaan yleensä katsoa länsi-Euroopan kapitalismin kehitys päättyneeksi sen esimonopolistisessa vaiheessa,— ja vuoden 1914, asettaen Supanin numeroiden tilalle tuoreimmat tiedot Hübnerin „Maantieteellis-tilastollisista taulukoista”. Supan ottaa vain siirtomaat; me pidämme hyödyllisenä — esittääksemme täydellisen kuvan maailmanjaosta — lisätä lyhyesti tietoja sellaisistakin maista, jotka eivät ole siirtomaita, ja puoli-siirtomaista, joihin luemme Persian, Kiinan ja Turkin: ensin mainittu on jo melkein täydellisesti siirtomaa. Kiina ja Turkki ovat muuttumassa siirtomaiksi.

* „Die Neue Zeit”, XVI, I, 1898, s. 304.

Saamme seuraavat tulokset:

*Suurvaltain siirtomaaomistus:
(milj. neliökilometriä ja milj. asukasta)*

	Siirtomaat				Emämaat		Kaikkiaan	
	1876		1914		1914		1914	
	km ²	asukk.	km ²	asukk.	km ²	asukk.	km ²	asukk.
Englanti.....	22,5	251,9	33,5	393,5	0,3	46,5	33,8	440,0
Venäjä.....	17,0	15,9	17,4	33,2	5,4	136,2	22,8	169,4
Ranska.....	0,9	6,0	10,6	55,5	0,5	39,6	11,1	95,1
Saksa.....	—	—	2,9	12,3	0,5	64,9	3,4	77,2
Yhdysvallat.....	—	—	0,3	9,7	9,4	97,0	9,7	106,7
Japani.....	—	—	0,3	19,2	0,4	53,0	0,7	72,2
<i>Yhteensä 6 suurvaltaa.....</i>	<i>40,4</i>	<i>273,8</i>	<i>65,0</i>	<i>523,4</i>	<i>16,5</i>	<i>437,2</i>	<i>81,5</i>	<i>960,6</i>

Muiden valtain (Belgian, Hollannin y. m.) siirtomaat 9,9 45,3

Puolisiirtomaat (Persia, Kiina, Turkki) 14,5 361,2

Muut maat 28,0 289,9

Koko maailma..... 133,9 1.657,0

Tästä näemme havainnollisesti, miten maailmanjako oli „päättynyt” XIX ja XX vuosisadan vaihteessa. Siirtomaaomistukset laajenivat vuoden 1876 jälkeen valtavasti: enemmän kuin puolitoista kertaiseksi, 40:stä 65:een miljoonaa neliökilometriin kuudella suurimmalla vallalla; lisäys on 25 milj. neliökilometriä eli puolitoista kertaa suurempi kuin on emämaiden alue (16½ milj.). Vuonna 1876 kolmella valtakunnalla ei ollut minkäänlaisia siirtomaita ja neljänellä, Ranskalla, ei niitä ollut juuri nimeksikään. Vuoteen 1914 mennessä nämä neljä valtakuntaa olivat hankkineet siirtomaita 14,1 milj. neliökilometriä, s.o. noin puolitoista kertaa Eurooppaa suuremman alan, jolla on väestöä melkein 100 milj. henkeä. Siirtomaaomistukset ovat laajentuneet hyvin epätasaisesti. Jos verrataan keskenään esimerkiksi Ranskaa, Saksaa ja Japania, jotka eivät suurestikaan eroa toisistaan alueensa laajuuden ja asukasmäärän puolesta, niin käy selväksi, että ensin mainittu on hankkinut melkein kolme kertaa niin paljon siirtomaita (pinta-alaltaan)

kuin toinen ja kolmas yhteensä. Mutta finanssipääomankin suuruuteen nähden Ranska oli tarkastelemamme kauden alussa nähtävästi muutamia kertoja rikkaampi kuin Saksa ja Japani yhteensä. Siirtomaaomistuksen laajuuteen vaikuttavat puhtaasti taloudellisten ehtojen lisäksi ja niiden perustalla myös maantieteelliset y.m. ehdot. Niin voimakkaasti kuin maailman tasoittuminen, talouden ja elämän ehtojen tasoittuminen suurteollisuuden, vaihdon ja finanssipääoman painostuksesta onkin tapahtunut viime vuosikymmenten aikana eri maissa, niin kuitenkin eroavaisuus ei ole jäänyt pieneksi, ja kuuden mainitun maan joukossa me havaitsemme ensiksikin nuoria, tavattoman nopeasti edistyneitä kapitalistisia maita (Amerikka, Saksa ja Japani); toiseksi, vanhan kapitalistisen kehityksen maita (Ranska ja Englanti), jotka ovat viime aikoina edistyneet paljon hitaammin kuin ensin mainitut; kolmanneksi, taloudellisessa suhteessa eniten takapajulle jääneen maan (Venäjän), jossa uusin kapitalistinen imperialismi on niin sanoaksemme kiedottu erittäin tiheään esikapitalististen suhteiden verkkoon.

Suurvalloille kuuluvien siirtomaiden rinnalle olemme asettaneet pikkuvaltioiden vähäiset siirtomaat, jotka esiintyvät niin sanoaksemme mahdollisen ja todennäköisen siirtomaiden „uudelleenjakamisen” lähimpänä kohteena. Näillä pikkuvaltioilla säilyvät siirtomaat pääasiallisesti vain siksi, että suurvaltain välillä on etujen vastakohtaisuuksia, hankauksia y.m., jotka ehkäisevät pääsemästä sopimukseen saaliinjaosta. Mitä tulee „puolisiirtomaa”-valtioihin, niin ne ovat esimerkkinä niistä siirtymismuodoista, joita tavataan luonnon ja yhteiskunnan kaikilla aloilla. Finanssipääoma on niin suuri, voidaanpa sanoa ratkaiseva voima kaikissa taloudellisissa ja kaikissa kansainvälisissä suhteissa, että se kykenee alistamaan ja todellisuudessa alistaakin alaisekseen mitä täydellisintä valtiollista riippumattomuutta nauttivat valtiot; siitä näemme heti esimerkkejä. Mutta suurimmat „mukavuudet” ja suurimmat edut finanssipääomalle tuottaa tietenkin *sellainen* alistaminen, johon liittyy alistettavien maiden ja kansojen valtiollisen riippumattomuuden menetys. Puolisiirtomaat ovat tässä suhteessa tyypillisiä „väliasteena”. On selvää, että taistelun näistä puolittain riippuvaisista maista täytyi erikoisesti kärjistyä finanssipääoman kaudella, jolloin muu maailma oli jo jaettu.

Siirtomaapolitiikkaa ja imperialismia oli olemassa jo ennen kapitalismin uusinta astetta, vieläpä ennen kapitalismiakin. Orjuuteen perustunut Rooma harjoitti siirtomaapolitiikkaa ja toteutti imperialismia. Mutta „yleiset” järkeilyt imperialismista, jolloin unohtetaan tai jätetään taka-alalle yhteiskunnallis-taloudellisten muodostumien perinpohjainen eroavaisuus, muuttuvat kiertämättä mitä tyhjimäksi typeryydeksi tai pöyhkeilyksi, sen tapaiseksi kuin „suuren Rooman” vertaaminen „suureen Britanniaan” *. Vieläpä kapitalismin *entisten* vaiheiden kapitalistinen siirtomaapolitiikkakin eroaa oleellisesti finanssipääoman siirtomaapolitiikasta.

Uusimman kapitalismin perustunnusmerkkinä on suurimpien liikeyrittäjien monopoliliittojen herruus. Tällaiset monopolit ovat lujimpia silloin, kun anastetaan yksin käsiin *kaikki* raaka-ainelähteet, ja me olemme nähneet, miten innokkaasti kansainväliset kapitalistiliitot ponnistelevat saadakseen riistetyksi vastustajalta kaiken kilpailumahdollisuuden, ostetuksi itselleen esimerkiksi rautamalialueet tai naftalähteet j.n.e. Yksistään siirtomaan omistaminen antaa täydet takeet monopolin menestykselle kaikkien sattumien varalta taistelussa kilpailijaa vastaan,— jopa senkin sattuman varalta, että vastustaja haluaisi puolustautua valtionmonopolia koskevan lain avulla. Mitä kehittyneempi on kapitalismi, mitä voimakkaammin tuntuu raaka-aineen puute, mitä kärjistyneempää on kilpailu ja raaka-ainelähteiden tavoittelu koko maailmassa, sitä hurjempaa on taistelu siirtomaiden hankkimiseksi.

„Voidaan esittää väite”, kirjoittaa Schilder, „joka eräistä ehkä näyttäneen paradoksilta, nimittäin, että kaupunki- ja teollisuusväestön kasvua saattaa enemmän tai vähemmän läheisessä tulevaisuudessa ehkäistä teollisuuden raaka-aineen puute paljon pikemmin kuin elintarvikkeiden puute”. Niinpä esimerkiksi puun puute käy yhä tuntuvaammaksi, puun, joka tulee yhä kalliimmaksi, niin myöskin nahkan sekä kutomateollisuuden raaka-aineen puute. „Teollisuudenharjoittajain liitot yrittävät luoda tasapainoa maatalouden ja teollisuuden välille koko maailmantalouden puitteissa;

* C. P. Lucas: „Greater Rome and Greater Britain”, Oxf. 1912 („Suuri Rooma ja Suuri Britannia”, Oxford, 1912. *Toim.*). tai Earl of Cromer: „Ancient and modern imperialism”, L. 1910 („Mufnainen ja nykyaikainen imperialismi”. Lontoo, 1910. *Toim.*).

esimerkkinä voidaan mainita vuodesta 1904 alkaen toimiva, eräiden tärkeimpien teollisuusvaltioiden puuvillankehruutehtailijain yhtymäin kansainvälinen liitto; ja myöskin sen esikuvan mukaan vuonna 1910 perustettu Euroopan pella- vankehruutehtailijain yhtymäin liitto” *.

Porvarilliset reformistit ja niiden joukossa erikoisesti nykypäivien kautskylaiset yrittävät tietenkin heikentää tällaisten tosiasiajn merkitystä viittaamalla siihen, että raaka-aineita „voitaisiin” saada vapailta markkinoilta ilman „kallista ja vaarallista” siirtomaapolitiikkaa, että raaka-aineen tarjontaa „voitaisiin” tavattomasti lisätä parantamalla „yksinkertaisesti” maatalouden tilaa yleensä. Mutta tällaiset viittaukset muuttuvat imperialismin puolustamiseksi, sen kaunistelemiseksi, sillä ne perustuvat uusimman kapitalismin pääerikoisuuden, monopolin unohtamiseen. Vapaat markkinat siirtyvät yhä enemmän menneisyyteen, monopolistiset syndikaatit ja trustit rajoittavat niitä päivä päivältä yhä enemmän, ja maatalouden tilan „yksinkertainen” parantaminen merkitsee joukkojen aseman parantamista, työpalkan korottamista ja voiton vähenemistä. Mutta missä, paitsi imelien reformistien mielikuvituksessa, löytyy trusteja, jotka huolehtivat joukkojen tilasta siirtomaiden valtaamisen asemesta?

Paitsi jo löydettyjä raaka-ainelähteitä finanssipääomalle ovat tärkeitä myöskin mahdolliset lähteet, sillä meidän päivinämme tekniikka kehittyy tavattoman nopeasti, ja maat, jotka ovat tänään kelpaamattomia, voidaan huomenna tehdä kelpoiksi, jos löydetään uusia menetelmiä (ja sitä varten suurpankki voi varustaa erikoisen insinööri-, agronomi- y.m. retkikunnan) ja jos käytetään suuria pääomia. Sama koskee mineraalirikkauksien etsintää, niiden taikka näiden raaka-aineiden y.m. uusia jalostustapoja ja tarkkaa hyväksikäyttöä j.n.e. Tästä johtuu finanssipääoman välttämätön pyrkimys talousalueen, jopa yleensäkin alueen laajentamiseen. Samoin kuin trustit kapitalisoivat omaisuutensa kaksinkertaisen tai kolminkertaisen arvioinnin mukaan, pitäen silmällä tulevaisuuden „mahdollisia” (eikä nykyisiä) voittoja, pitäen silmällä monopolin myöhempiä tuloksia, samoin myös finanssipääoma yleensä pyrkii anastamaan mahdollisimman paljon maita miten tahansa, mil-

* Schilder, mainittu teos, ss. 38—42.

laisia tahansa ja missä hyvänsä, pitäen silmällä mahdollisia raaka-ainelähteitä ja peläten jäävänsä jälkeen hurjassa taistelussa maailman viimeisistä, vielä jakamattomista eristä tai jo jaettujen alueiden uudelleenjakamisesta.

Englannin kapitalistit pyrkivät kaikin tavoin kehittämään puuvillantuotantoa *omassa* siirtomaassaan, Egyptissä,—vuonna 1904 oli Egyptin viljelystä 2,3 miljoonasta hehtaarista otettu puuvillan viljelykseen jo 0,6 milj., s.o. yli neljäsosa; Venäjän kapitalistit tekevät samoin *omassa* siirtomaassaan Turkestanissa, koska tätä tietä he voivat helpommin lyödä ulkolaiset kilpailijansa, voivat helpommin monopolisoida raaka-ainelähteet, luoda mahdollisimman edullisen, voittoatuottavan kutomotrustin, jolla on „kombinoitu” tuotanto ja joka keskittää yksin käsiin puuvillan tuotannon ja jalostuksen *kaikki* asteet.

Pääoman viennin edut sysäävät myös siirtomaavaltauksiin, sillä siirtomaamarkkinoilla on helpompi (ja toisinaan vain siten on mahdollistakin) poistaa kilpailija monopolistisin keinoin, taata itselleen hankinta, varmistaa asianomaiset „yhteydet” j.n.e.

Finanssipääoman pohjalla kasvanut talouden ulkopuolinen päälysrakennus, finanssipääoman politiikka, sen ideologia lisää pyrkimystä siirtomaiden valtaamiseen. „Finanssipääoma ei halua vapautta, vaan herruutta”, sanoo aivan oikein Hilferding. Ja eräs ranskalainen porvarillinen kirjoittaja aivan kuin kehittää ja täydentää edellä esitettyjä Cecil Rhodesin * ajatuksia kirjoittaessaan, että nykyajan siirtomaapolitiikan taloudellisiin syihin on lisättävä yhteiskunnalliset: „elämän kasvavan monimutkaisuuden ja vaikeuden johdosta, joka painaa, paitsi työläisjoukkoja, myöskin keskiluokkia, kasaantuu kaikissa vanhan sivistyksen maissa „yhteiskunnallista rauhaa uhkaava kärsimättömyys, ärtyneisyys, suuttumus; määrättyiltä luokkaraiteilta suistuneelle tarmolle täytyy löytää käyttömahdollisuuksia, antaa sille tointa maan ulkopuolella, ettei sisällä tapahtuisi räjähdys” **.

Kun kerran on puhe kapitalistisen imperialismin kauden siirtomaapolitiikasta, niin on välttämätöntä huomauttaa,

* Ks. tätä osaa, ss. 247—248. *Toim.*

** Wahl: „La France aux colonies” („Ranska siirtomaissa”. *Toim.*), lainattu Henri Russier’lta: „Le Partage de l’Océanie”. P. 1905, p. 165 („Oseanian jako”. Pariisi, 1905, s. 165. *Toim.*).

että finanssipääoma ja sitä vastaava kansainvälinen politiikka, joka on suurvaltojen taistelua maailman taloudellisesta ja poliittisesta jakamisesta, luovat monia valtiollisen riippuvaisuuden *siirtymismuotoja*. Tälle kaudelle eivät ole tyypillisiä ainoastaan maiden kaksi perusr ryhmää: siirtomaita omistavat maat ja siirtomaat, vaan myös valtiollisesti, muodollisesti itsenäisten, mutta todellisuudessa finanssi- ja diplomaattisen riippuvaisuuden verkkoon kiedottujen riippuvaisten maiden erilaiset muodot. Erääseen näistä muodoista — puolisiirtomaihin — olemme jo edellä viitanneet. Mallinäytteenä toisesta muodosta on esimerkiksi Argentiina.

„Etelä-Amerikka, varsinkin Argentiina”, kirjoittaa Schulze-Gaevernitz teoksessaan Britannian imperialismista, „on siinä määrin finanssiriippuvaisuudessa Lontoosta, että sitä sopii nimittää melkeinpä Englannin kauppasiirtomaaksi”*. Pääomat, jotka Englanti oli sijoittanut Argentiinaan, Schilder määritteli, Itävalta-Unkarin Buenos Airesin konsulin vuodelta 1909 antaman tiedonannon mukaan, 8³/₄ miljardiksi frangiksi. On helppo käsittää, miten lujat siteet tämän johdosta Englannin finanssipääoma — ja sen uskollinen „ystävä”, diplomatia — saa Argentiinan porvaristoon, sen koko taloudellisen ja valtiollisen elämän johtaviin piireihin.

Hieman toisenlaisen finanssi- ja diplomaattisen riippuvaisuusmuodon, valtiollisen riippumattomuuden säilyessä, osoittaa meille Portugalin esimerkki. Portugali on itsenäinen, suvereeninen valtio, mutta tosiasiaa se on jo yli 200 vuoden ajan, Espanjan perimyssodan (1701—1714) ajoista saakka ollut Englannin protektoraattina. Englanti on puolustanut sitä ja sen siirtomaita lujittaakseen omaa asemaansa taistelussa vihollisiaan, Espanjaa ja Ranskaa, vastaan. Englanti sai vastikkeeksi kauppaetuja, paremmat ehdot tavarain ja varsinkin pääoman viennissä Portugaliin ja sen siirtomaihin, Portugalin satamien ja saarten, sen kaapeleitten y.m. käyttömahdollisuuden j.n.e.**. Tämän

* Schulze-Gaevernitz: „Britischer Imperialismus und englischer Freihandel zu Beginn des 20-ten Jahrhunderts“ Lpz. 1906, s. 318 („Britannian Imperialismi ja Englannin vapaakauppa XX vuosisadan alkuun mennessä”. Lelptzig, 1906. Toim.). Samaa puhuu Sartorius v. Waltershausen: „Das volkswirtschaftliche System der Kapitalanlage im Auslande”, Berlin, 1907. S. 46 („Pääomien ulkomaille sijoittamisen kansantaloudellinen järjestelmä”. Berliini, 1907, s. 46. Toim.).

** Schilder, mainittu teos, I osa, ss. 160—161.

tapaisia suhteita on erinäisten suurten ja pienten valtioiden välillä ollut aina, mutta kapitalistisen imperialismin kaudella ne muodostuvat yleiseksi järjestelmäksi, kuuluvat osana „maailmanjakoon” liittyvien suhteitten summaan, muuttuvat yleismaailmallisen finanssipääoman operaatioiden renkaiksi.

Päätämme kysymyksen maailmanjaosta, on meidän huomautettava vielä seuraavaa. Tämän kysymyksen on asettanut täysin avoimesti ja selvästi juuri XIX vuosisadan lopussa ja XX vuosisadan alussa ei ainoastaan Amerikan kirjallisuus espanjalais-amerikkalaisen sodan jälkeen ja Englannin kirjallisuus englantilais-buurilaisen sodan jälkeen; eikä ainoastaan Saksan kirjallisuus, joka kaikkein „innokkaimmin” on seurannut „brittiläistä imperialismia”, ole järjestelmällisesti arvioinut tätä tosiasiaa. Myös Ranskan porvarillisessa kirjallisuudessa on kysymys asetettu niin selvästi ja laajasti, kuin porvarilliselta näkökannalta se on ajateltavissa. Viittaamme historioitsija Driault'on, joka kirjassaan: „Valtiolliset ja yhteiskunnalliset ongelmat XIX vuosisadan lopulla” luvussa „suurvalloista ja maailmanjaosta” kirjoitti seuraavaa: „Viime vuosien kuluessa ovat kaikki vapaat paikat maapallolla, Kiinaa lukuunottamatta, Euroopan ja Pohjois-Amerikan valtojen ylösottamia. Tällä pohjalla on jo tapahtunut eräitä selkkauksia ja vaikutusvallan siirtymisiä, jotka ovat ennakkoviestejä vielä kauheammista purkauksista lähitulevaisuudessa. Sillä täytyy kiirehtiä: kansakunnat, jotka eivät ole turvanneet itseään, ovat vaarassa jäädä ainiaaksi osattomiksi ja sivuun siitä maailman jättiläisriidosta, joka tulee olemaan seuraavan (s.o. XX) vuosisadan oleellisia tosiasioita. Juuri tämän takia on koko Euroopan ja Amerikan vallannut viime aikoina siirtomaalajennusten, „imperialismin” kuume, joka on XIX vuosisadan lopulle kaikkein huomattavin ja luonteenomaisin piirre”. Ja tekijä lisäsi: „Tässä maailman jakamisessa, tässä maailman aarteiden ja suurmarkkinain hurjassa takaa-ajossa, on tällä, XIX, vuosisadalla perustettujen valtakuntien suhteellinen voima aivan suhteeton siihen asemaan nähden, joka on Euroopassa niitä perustaneilla kansakunnilla. Valtiot, jotka ovat Euroopassa vallitsevia ja jotka päättävät sen kohtaloista, eivät ole samassa määrin vallitsevia koko maailmassa. Ja koska siirtomaamahtavuus ja toivo omistaa vielä huomioimattomia

rikkauksia tulee ilmeisesti vaikuttamaan takaisin Euroopan valtakuntien suhteelliseen voimaan, niin tämän vuoksi siirtomaakysymys — „imperialismi”, jos niin halutaan sanoa,— joka on jo muuttanut itse Euroopan poliittiset olot, tulee muuttamaan niitä yhä enemmän ja enemmän”*.

VII. IMPERIALISMI KAPITALISMIN ERIKOISENA VAIHEENA

Nyt meidän on koetettava tehdä määrätynlaiset loppupäätelmät, yhteenveto siitä, mitä edellä on sanottu imperialismista. Imperialismi muodostui yleensä kapitalismin perusominaisuuksien edelleenkehittymisenä ja niiden suoranaisena jatkona. Mutta kapitalismista tuli kapitalistinen imperialismi vasta määrätyllä, sangen korkealla kehitystasellaan, jolloin kapitalismin eräät perusominaisuudet alkoivat muuttua vastakohtakseen, jolloin kautta koko linjan muodostuivat ja tulivat ilmi kapitalismista korkeampaan yhteiskunnallis-taloudelliseen muotoon vievän siirtymiskauden piirteet. Taloudellisesti tärkeintä tässä prosessissa on kapitalistisen vapaan kilpailun vaihtuminen kapitalistisiin monopoleihin. Vapaa kilpailu on kapitalismin ja tavarantuotannon perusominaisuus yleensä; monopoli on vapaan kilpailun suoranainen vastakohta, mutta vapaa kilpailu on silmiemme edessä alkanut muuttua monopoliksi luomalla suurtuotantoa, syrjäyttämällä pientuotantoa, kehittämällä suurtuotannon tilalle vieläkin suuremman, viemällä tuotannon ja pääoman keskityksen niin pitkälle, että siitä syntyi ja edelleen syntyy monopoli: kartellit, syndikaatit, trustit ja niiden kanssa yhteensulautuva kymmenkunnan miljardipankin pääoma. Ja samalla nuo vapaasta kilpailusta esiin kasvavat monopolit eivät poista tuota kilpailua, vaan ovat olemassa sen yläpuolella ja rinnalla synnyttäen siten monia erittäin kärkeviä ja jyrkkiä ristiriitoja, hankauksia ja selkkauksia. Monopoli on siirtymistä kapitalismista korkeampaan järjestelmään.

Jos olisi annettava mahdollisimman lyhyt määritelmä imperialismista, niin pitäisi sanoa, että imperialismi on kapitalismin monopolistinen vaihe. Tällaiseen määritelmään sisältyisi pääasia, sillä toisaalta finanssipääoma on harva-

* J.-E. Driault: „Problèmes politiques et sociaux”. P. („Valtiolliset ja yhteiskunnalliset probleemit”. Pariisi. Toim.), 1907, s. 299.

lukuisten monopolististen jättiläispankkien pankkipääomaa, joka on sulautunut yhteen teollisuudenharjoittajain monopoliliittojen pääoman kanssa; ja toisaalta maailman jakaminen on siirtymistä sellaisesta siirtomaapolitiikasta, joka voi esteettömästi laajeta millekään kapitalistivallalle kuulumattomille alueille, sellaiseen siirtomaapolitiikkaan, jolloin monopolisesti hallitaan jo loppuun saakka jaetun maapallon aluetta.

Mutta liian suppeat määritelmät, vaikka ovatkin mukavia, koska ne sisältävät yhteenvedon tärkeimmistä,— ovat kuitenkin riittämättömiä, koska niistä pitää erikseen johtaa määriteltävän ilmiön varsin oleelliset piirteet. Sen vuoksi täytyy — unohtamatta kaikkien määritelmien ehdollista ja suhteellista merkitystä yleensä, ne kun eivät milloinkaan voi käsittää ilmiön kaikinpuolisia yhteyksiä sen täydessä kehityksessään,— antaa imperialismista sellainen määritelmä, että se sisältäisi seuraavat viisi imperialismiin perustunnusmerkkiä: 1) tuotannon ja pääoman keskittyminen, joka on saavuttanut niin korkean kehitysasteen, että se on luonut monopolit, joilla on ratkaiseva osa taloudellisessa elämässä; 2) pankkipääoman sulautuminen yhteen teollisuuspääoman kanssa ja finanssiharvainvallan muodostuminen tämän „finanssipääoman” pohjalla; 3) pääoman vienti, erotukseksi tavarain viennistä, saa erikoisen tärkeän merkityksen; 4) muodostuu kapitalistien kansainvälisiä monopoliliittoja, jotka jakavat maailman, ja 5) maapallon alueellinen jako suurimpien kapitalistivalttojen kesken on suoritettu loppuun. Imperialismi on kapitalismia sillä kehitysasteella, jolloin on muodostunut monopolien ja finanssipääoman herruus, pääoman vienti saanut huomattavan merkityksen, kansainväliset trustit alkaneet maailman jakamisen ja maapallon koko alueen jakaminen suurimpien kapitalististen maiden kesken on päättynyt.

Tulemme tuonnempana vielä näkemään, miten imperialismi voidaan ja pitääkin määritellä toisella tavalla, jos ei pidetä silmällä vain pelkästään taloudellisia peruskäsitteitä (joihin esitetty määritelmä rajoittuu), vaan myös kapitalismin kyseessäolevan vaiheen historiallista paikkaa kapitalismiin nähden yleensä tai imperialismiin ja työväenliikkeen kahden perussuunnan välistä suhdetta. Mutta tällä kertaa on pantava merkille, että mainitussa mielessä käsitettynä imperialismi epäilemättä on kapitalismin erikoinen

kehitysvaihe. Esittäksemme lukijalle mahdollisimman perustellun kuvauksen imperialismista, koetimme tarkoituksellisesti lainata mahdollisimman paljon lausuntoja *porvarillisilta* taloustieteilijöiltä, jotka ovat pakotetut tunnustamaan erikoisen kiistämättömästi todetut kapitalismin uusimman ekonomiikan tosiasiat. Samassa tarkoituksessa esitimme myös yksityiskohtaisia tilastotietoja, jotka osoittavat, nimenomaan minkälaiselle asteelle pankkipääoma on kasvanut j.n.e., missä nimenomaan on ilmennyt määrän muuttuminen laaduksi, kehittyneen kapitalismin muuttuminen imperialismiksi. Tarpeetonta on tietenkin sanoa, että kaikki rajat luonnossa ja yhteiskunnassa ovat ehdollisia ja muuttuvaisia, että olisi mieletöntä kiistellä esimerkiksi siitä, minä vuonna tai vuosikymmenenä imperialismi „lopullisesti” muodostui.

Mutta imperialismin määritelmästä on väiteltävä ennen kaikkea K. Kautskyn kanssa, joka oli johtava marxilainen teoreetikko niin sanotun toisen internationalen kaudella, s.o. 25-vuotiskaudella 1889—1914. Meidän imperialismimääritelmämme perusajatuksia vastaan Kautsky esiintyi aivan päättävästi sekä v. 1915 että jo marraskuussa 1914, jolloin hän selitti, että imperialismilla ei ole käsitettävä talouden „vaihetta” tai astetta, vaan politiikkaa, nimenomaan määrättyä finanssipääoman „eniten suosimaa” politiikkaa, että imperialismia ja „nykyaikaista kapitalismia” ei saa „samaistaa” ja että jos imperialismilla käsitetään „kaikkia nykyajan kapitalismin ilmiöitä” — kartelleja, protektionismia, finanssimiesten herruutta, siirtomaapolitiikkaa,— niin silloin kysymys imperialismin välttämättömyydestä kapitalismille on „mitä latteinta tautologiaa”, sillä silloinhan „imperialismi on luonnollisesti kapitalismille elinvälttämättömyys” j.n.e. Ilmaisemme tarkimmin Kautskyn ajatuksen, jos esitämme hänen antamansa imperialismimääritelmän, joka suuntautuu suoraan esittämiemme ajatusten olemusta vastaan (sillä vastaväitteet niiden saksalaisten marxilaisten leiristä, jotka jo monta vuotta ovat esittäneet samantapaisia ajatuksia, ovat jo kauan olleet Kautskylle tunnettuja määrätyn, marxilaisten keskuudessa ilmenevän virtauksen vastaväiteinä).

Kautskyn määritelmä kuuluu:

„Imperialismi on korkealle kehittyneen teollisuuskapitalismin tuote. Se on kunkin teollisen kapitalistisen kansakun-

nan pyrkimystä liittää itseensä tai alistaa alaisekseen yhä suurempia *agraarisia* (alleviivaus Kautskyn) alueita, välittämättä siitä, minkä kansakuntien asuttamia ne ovat” *.

Tämä määritelmä ei kelpaa kerrassaan mihinkään, sillä se ottaa yksipuolisesti, s.o. mielivaltaisesti, esille yksistään kansallisuuskysymyksen (joka tosin sinänsä ja myöskin suhteessaan imperialismiin on mitä tärkein) sitoen sen mielivaltaisesti ja *väärin vain* muita kansakuntia annektoivien maiden teollisuuspääomaan ja korostaen yhtä mielivaltaisesti ja *väärin* agraarialueiden annektointia.

Imperialismi on pyrkimystä annektointiin — siihen päätyy Kautskyn määritelmän *poliittinen* osa. Se on oikea, mutta äärimmäisen epätäydellinen, sillä poliittisesti imperialismi on yleensä pyrkimystä väkivaltaan ja taantumukseen. Meitä kiinnostaa kuitenkin tässä asian *taloudellinen* puoli, jonka Kautsky *itse* sisällytti *omaan* määritelmänsä. Kautskyn määritelmän virheet ovat silmään pistäviä. Imperialismille juuri *ei* olekaan luonteenomaista teollisuuspääoma, *vaan* finanssipääoma. Ei ole sattuma, että Ranskassa juuri erikoisen nopea *finanssipääoman* kehitys, teollisuuspääoman samalla heikentyessä, aiheutti viime vuosisadan 80-luvulta alkaen annektointi- (siirtomaa-) politiikan äärimmäisen kärjistymisen. Imperialismille on luonteenomaista juuri pyrkimys annektoida *ei vain* agraarialueita, vaan myös mitä teollisimpia (Belgiaan kohdistuvat Saksan ja Lothringeniin kohdistuvat Ranskan ppytteet) alueita, sillä, ensinnäkin, loppuun suoritettu maailmanjako pakottaa *uudestaanjakamisessa* kahmimaan *kaikenlaisia* maita; toiseksi, imperialismille on oleellista muutamien suurvaltain kilpataistelu hegemoniasta, s.o. pyrkimys maiden valtaukseseen ei siinä määrin suorastaan itseään varten kuin vastustajan heikentämiseksi ja *sen* hegemonian järkyttämiseksi (Saksalle on Belgia erikoisen tärkeä tukikohtana Englantia vastaan; Englannille Bagdad tukikohtana Saksaa vastaan j.n.e.).

Kautsky vetoaa erikoisesti — ja tavantakaa — englantilaisiin, jotka muka ovat vakiinnuttaneet imperialismisalle puhtaasti poliittisen merkityksen siinä mielessä kuin

* „Die Neue Zeit“, 1914, 2 (32 v.), s. 909, syyskuun 11 piltä 1914. Vrt. 1915, 2, s. 107 ja seur.

hänkin. Otamme englantilaisen Hobsonin ja luemme hänen „Imperialismi”-teoksestaan vuodelta 1902:

„Uusi imperialismi eroaa vanhasta ensinnäkin siinä, että se asettaa yhden ainoan kasvavan valtakunnan pyrkimysten tilalle sellaisten kilpailevien valtakuntien teorian ja käytännön, joista kutakin johtavat samanlaiset pyrkimykset valtiolliseen laajentumiseen ja liikehyötyyn; toiseksi siinä, että finanssiedut tai pääoman sijoittamisedut ovat hallitsevia kauppautuihin nähden” *.

Näemme, että Kautsky on tosiasiaa ehdottomasti väärässä vedotessaan yleensä englantilaisiin (hän voisi vedota korkeintaan Englannin vulgäärisiin imperialisteihin tai imperialismiin suoranaisiin puolustajiin). Näemme, että Kautsky, esiintyessään muka edelleenkin marxilaisuuden puoltajana, itse asiassa ottaakin askeleen taaksepäin *sosialiliberaali* Hobsoniin verraten, joka huomioi *oikeammin* nykyaikaisen imperialismiin kaksi „historiallisesti konkreettista” tunnusmerkkiä (Kautsky suorastaan pilkkaa määritelmällään historiallista konkreettisuutta!), nimittäin: 1) *muutamien* imperialismien kilpataistelun ja 2) finanssiherran vallitsevan aseman kauppiaaseen nähden. Mutta jos kysymys on pääasiassa siitä, että teollisuusmaa annektoidi agraarimaan, niin siten asetetaan etualalle kauppiaan merkitys.

Kautskyn määritelmä ei ole vain väärä ja epämarxilainen. Se on pohjana kokonaiselle katsantokantain järjestelmälle, jotka kautta linjan tekevät eron sekä marxilaisesta teoriasta että marxilaisesta käytännöstä; ja siitä tulee vielä tuonnempana puhe. Kerrassaan kevytmielistä on se kiista sanoista, jonka Kautsky on alkanut: nimitetäänkö kapitalismin uusinta astetta imperialismiksi vaiko finanssipääoman asteeksi. Nimittääkää sitä miten haluatte; se on samantekevää. Asian ydin on siinä, että Kautsky irroittaa imperialismiin politiikan sen ekonomiikasta puhuessaan valtauksista finanssipääoman „enemmän suosimana” politiikkana ja asettaessaan sitä vastaan toisen, samalla finanssipääoman pohjalla myöskin muka mahdollisen porvarillisen politiikan. Tämän mukaan siis talouden alalla olevat monopolit soveltuisivat yhteen sellaisen poliittisen toiminnan kanssa, joka ei ole monopolistista, väkivaltaista eikä valloituslaluista.

* Hobson: „Imperialism”, L. 1902, p. 324.

Tämän mukaan siis maapallon alueellinen jakaminen, joka on suoritettu loppuun juuri finanssipääoman kaudella ja muodostaa kapitalististen suurvaltioiden kilpataistelun nykyisten muotojen omalaatuisuuden perustan, sopii yhteen ei-imperialistisen politiikan kanssa. Tuloksena on kapitalismin uusimman asteen oleellisimpien perusvastakohtien hämääminen ja tylsistäminen sen sijaan, että paljastettaisiin niiden syvyys, tuloksena on porvarillinen reformismi marxilaisuuden asemesta.

Kautsky väittelee imperialismiin ja aluevaltausten saksalaista puolustajaa Cunowia vastaan, joka järkeilee puisevasti ja kyynillisesti: imperialismi on nykyaikaista kapitalismia; kapitalismin kehitys on välttämätöntä ja edistyksestä; siis imperialismi on edistyksestä; siis täytyy nöyristellä imperialismiin edessä ja ylistää sitä! Tämä on sen pilakuvan tapaista, jonka narodnikit piirsivät Venäjän marxilaisia vastaan vuosina 1894—1895: jos muka marxilaiset pitävät kapitalismia Venäjällä kiertämättömänä ja edistyksestä, niin heidän tulee avata kapakka ja ryhtyä istuttamaan kapitalismia. Kautsky väittää Cunowia vastaan: ei, imperialismi ei ole nykyaikaista kapitalismia, vaan ainoastaan yksi nykyaikaisen kapitalismin politiikan muodoista, ja me voimme ja meidän tulee taistella tätä politiikkaa vastaan, taistella imperialismia, aluevaltauksia y.m. vastaan.

Vastaväite näyttää täysin nuhteettomalta, mutta todellisuudessa se on hienompaa, verhotumpaa (ja sen vuoksi vaarallisempaa) saarnaa sovinnosta imperialismiin kanssa, sillä sellainen „taistelu” trustien ja pankkien politiikkaa vastaan, joka ei kosketa trustien ja pankkien talouden perusteita, rajoittuu porvarilliseen reformismiin ja pasifismiin, hyviin ja hurskaksiin toivomuksiin. Olemassaolevista ristiriidoista puhumisella suoriutumista ja kaikkein tärkeimpien ristiriitojen unohtamista niiden perinpohjaisen paljastamisen asemesta,— sellaista on Kautskyn teoria, jolla ei ole mitään yhteistä marxilaisuuden kanssa. Ja on selvää, että tällainen „teoria” puolustaa vain ajatusta yhtenäisyydestä Cunowien kanssa!

„Puhtaasti taloudelliselta kannalta”, kirjoittaa Kautsky, „ei ole mahdotonta, että kapitalismi elää vielä yhden uuden vaiheen, kartellipolitiikan siirtämisen ulkopolitiikkaan,

ultraimperialismin vaiheen” *, s.o. yli-imperialismin vaiheen, koko maailman imperialismien yhdistymisen eikä niiden taistelun vaiheen, kapitalismin vallitessa tapahtuvan sotien loppumisen vaiheen, „kansainvälisesti yhtyneen finanssipääoman yhteisen maailmanriiston” vaiheen **.

Tämän „ultraimperialismin teorian” käsittelyyn meidän täytyy pysähtyä tuonnempana, osoittaaksemme seikkaperäisesti, miten ratkaisevasti ja peruuttamattomasti se sanoutuu irti marxilaisuudesta. Tässä on meidän tämän esityksen yleissuunnitelman mukaisesti luotava katsaus tätä kysymystä koskeviin tarkkoihin taloudellisiin tilastotietoihin. Onko „ultraimperialismi” „puhtaasti taloudelliselta kannalta” mahdollista vai onko se ultrapötyä?

Jos puhtaasti taloudellisella näkökannalla tarkoitetaan „puhdasta” abstraktiota, niin silloin kaikki, mitä voidaan sanoa, sisältyy teesiin: kehitys kulkee monopoleihin, siis yhtä maailmanmonopolia, yhtä maailmantrustia kohti. Se on kiistämätöntä, mutta se on myöskin täysin sisällyksetöntä, samantapaista kuin väite, että „kehitys kulkee” elintarvikkeiden tuottamiseen laboratorioissa. Tässä mielessä ultraimperialismin „teoria” on samanlaista järjettömyyttä kuin mitä olisi „ultramaanviljelyksen teoria”.

Jos taas puhutaan finanssipääoman kauden „puhtaasti taloudellisista” olosuhteista XX vuosisadan alkuun kuuluvana konkreettisena historiallisena kautena, niin parhain vastaus „ultraimperialismin” kuolleisiin abstraktioihin (jotka palvelevat yksinomaan mitä taantumuksellisinta tarkoituspäätä: huomion johtamista pois *olevien* ristiriitojen syvällisyydestä) on se, että niitä vastaan asetetaan nykyaikaisen maailmantalouden konkreettinen taloudellinen todellisuus. Kautskyn jonninjoutavat jutut ultraimperialismista kannustavat muun muassa sitä syvästi virheellistä ja imperialismien puolustajien myllyyn vettä valavaa ajatusta, että finanssipääoman herruus muka *heikentää* epätasaisuutta ja ristiriitoja maailmantaloudessa, vaikka se tosiasiassa *voimistaa* niitä.

Pienessä kirjasessaan „Johdatus maailmantalouteen” *** R. Calwer on yrittänyt tehdä yhteenvedon tärkeimmistä

* „Die Neue Zeit”, 1914, 2 (32 v.), s. 921, syyskuun 11 piltä 1914. Vrt. 1915, 2, s. 107 ja seur.

** „Die Neue Zeit”, 1915, 1, s. 144, huhtikuun 30 piltä 1915.

*** R. Calwer: „Einführung in die Weltwirtschaft”. Bri. 1906.

puhtaasti taloudellisista tilastotiedoista, joiden pohjalla voidaan saada konkreettinen käsitys maailmantalouden sisäisistä keskinäisyyhteistä XIX ja XX vuosisatain vaihteessa. Hän jakaa maailman 5 „taloudelliseen pääalueeseen”: 1) keski-Euroopan (koko Eurooppa, Venäjää ja Englantia lukuunottamatta); 2) Britannian; 3) Venäjän; 4) itä-Aasian ja 5) Amerikan talousalue, lukien siirtomaat niiden valtioiden „alueisiin”, joille ne kuuluvat, ja „jättäen sivuun” harvat, talousalueitten kesken jakamattomat maat, esimerkiksi Persian, Afganistanin ja Arabian Aasiassa, Marokon ja Abessinian Afrikassa j.n.e.

Seuraavassa lyhennettynä hänen esittämänsä taloudelliset tiedot näistä alueista:

Maailman taloudelliset pääalueet	Maa- Väes- alue tö		Liiken- nelaitos rauta- liet (tuh. km.)	Kaup- tuontti ja vien- ti (mil- jard. mk.)	Kaup- tuontti (mil- jard. mk.)	Teollisuus		
	(milj. km. ²)	(milj.)				rauh- len tuo- tanto (milj. tonn.)	rauh- raudan tuo- tanto (milj. tonn.)	värt- tinän lukum. villa- teoll. (milj.)
1) keski-Euroopan	27,6	388	204	8	41	251	15	26
	*(23,6)	(146)						
2) Britannian.....	28,9	398	140	11	25	249	9	51
	*(28,6)	(355)						
3) Venäjän.....	22	131	63	1	3	16	3	7
4) itä-Aasian.....	12	389	8	1	2	8	0,02	2
5) Amerikan.....	30	148	379	6	14	245	14	19

Näemme kolme aluetta, joissa kapitalismi on kehittynyt korkealle (liikennelaitoksen, kaupan ja teollisuuden voimakas kehittyminen): keski-Euroopan, Britannian ja Amerikan. Niiden joukossa on kolme maailmanhallitsevaa valtiota: Saksa, Englanti ja Yhdysvallat. Imperialistinen kilpailu ja taistelu niiden välillä on kärjistynyt äärimmilleen sen vuoksi, että Saksalla on mitätön alue ja vähän siirtomaita; „keski-Euroopan” muodostuminen on vielä tulevaisuuden asia, ja sen syntyminen tapahtuu hurjassa taistelussa. Toistaiseksi on koko Euroopan tunnusmerkkinä

* Suluissa siirtomaiden maa-alue ja väestö.

valtiollinen pirstoutuneisuus. Britannian ja Amerikan alueella sitävastoin valtiollinen keskitys on hyvin suuri, mutta ensin mainitun äärettömien siirtomaiden ja toisen mitättömien siirtomaiden välillä on valtava epäsuhde. Siirtomaissa taas kapitalismin kehitys on vasta alkanut. Taistelu Etelä-Amerikasta käy yhä kärkevämmäksi.

Kaksi aluetta — Venäjän ja itä-Aasian — ovat kapitalismin heikon kehityksen alueita. Ensimmäisessä on asutus tavattoman harva, toisessa — tavattoman tiheä; ensimmäisessä on valtiollinen keskitys suuri, toisesta sitä puuttuu. Kiinaa on vasta alettu jakaa, ja taistelu siitä Japanin, Yhdysvaltojen y.m. välillä kärjistyy yhä enemmän.

Verratkaa tähän todellisuuteen — taloudellisten ja poliittisten ehtojen tavattomaan erilaisuuteen, eri maiden kasvunopeuden y.m. äärimmäiseen epätasaisuuteen ja imperialististen valtioiden väliseen raivoisaan taisteluun — Kautskyn tyhmiä kaskuja „rauhallisesta” ultraimperialismista. Eikö se olekin säikähtäneen pikkuporvarin taantumuksellinen yritys piiloutua ankaralta todellisuudelta? Eivätkö kansainväliset kartellit, jotka Kautskysta näyttävät ultraimperialismin iduilta (kuten pillerienkin valmistus laboratoriossa „voidaan” selittää ultramaanviljelyksen iduksi), tarjoa meille esimerkkiä maailmanjaosta ja uudelleenjakamisesta, siirtymisestä rauhallisesta jaosta ei-rauhalliseen ja päinvastoin? Eikö Amerikan y.m. finanssipääoma, joka on, Saksan siihen osallistuessa, rauhallisesti jakanut koko maailman esimerkiksi kansainvälisen ratakiskosyndikaatin kautta tai kansainvälisen kauppalaivastustin kautta, nyt uudelleen jaa maailmaa uusien voimasuhteiden perusteella, jotka eivät muutu lainkaan rauhallista tietä?

Finanssipääoma ja trustit eivät heikennä, vaan lisäävät maailmantalouden eri osien kasvunopeuden erilaisuutta. Ja kun kerran voimasuhteet ovat muuttuneet, niin minkä muun kuin *voiman* perusteella voitaisiin kapitalismin vallitessa ratkaista ristiriidat? Erikoisen tarkkoja tietoja kapitalismin ja finanssipääoman erilaisesta kasvunopeudesta koko maailmantaloudessa saamme rautatietilastosta *. Imperialisti-

* Stat. Jahrbuch für das deutsche Reich, 1915; Archiv für Eisenbahnwesen, 1892 (Saksan valtakunnan tilastollinen vuosikirja, 1915; Rautatien arkisto, 1892. Toim.); eräät pienet yksityiskohdat, jotka koskevat rautateiden jakaantumista eri maiden siirtomaissa, on vuodelta 1890 pitänyt määrittellä likipitään.

sen kehityksen viime vuosikymmenien aikana rautateiden pituus on muuttunut seuraavasti:

	1890	1913	Rautatiet (tuh. km.)	
Eurooppa	224	346	+	+122
Amerikan Yhdysvallat	268	411		+143
Kaikki siirtomaat	82	210		+128
Aasian ja Amerikan itsenäiset ja puoli-itsenäiset valtiot	43	137		+ 94
	125	347		+222
<i>Kaikkiaan</i>	617	1.104		

Rautateiden kehitys on siis tapahtunut nopeimmin siirtomaissa sekä Aasian ja Amerikan itsenäisissä (ja puoli-itsenäisissä) valtioissa. On tunnettua, että 4—5 suurimman kapitalistisen valtion finanssipääoma hallitsee ja johtaa täällä täydellisesti. Kaksisataa tuhatta kilometriä uusia rautateitä siirtomaissa ja muissa Aasian ja Amerikan maissa merkitsee yli 40 miljardin markan pääoman uutta sijoitusta erikoisen edullisilla ehdoilla, erikoisilla takeilla tuloista, voittoa tuottavilla tilauksilla teräsvalimoille y.m. j.n.e.

Kapitalismi kasvaa nopeimmin siirtomaissa ja valtameren takaisissa maissa. Niiden keskuudessa ilmestyy *uusia* imperialistisia valtoja (Japani). Maailman imperialistien taistelu kärjistyy. Kasvaa pakkovero, jota finanssipääoma perii erikoisen tuottavista siirtoma- ja merentakaisista liikkeistä. Tätä „saalista” jaettaessa poikkeuksellisen suuri osuus joutuu niiden maiden käsiin, jotka eivät aina ole ensi sijalla tuotantovoimien kehitysvauhdissa. Suurimmissa valtioissa, niiden siirtomaat mukaanotettuina, rautateiden pituus oli seuraava:

	(tuhansia kilometrejä)		
	1890	1913	
Yhdysvallat	268	413	+145
Britannian valtakunta	107	208	+101
Venäjä	32	78	+ 46
Saksa	43	68	+ 25
Ranska	41	63	+ 22
<i>Kaikkiaan 5 valtiossa</i>	491	830	+339

Siis noin 80% koko rautateiden määrästä on keskittynyt viiden suurimman valtion käsiin. Mutta näiden rautateiden *omistuksen* keskittyminen, finanssipääoman keskittyminen

on vielä verrattomasti suurempi, sillä esimerkiksi Englannin ja Ranskan miljonääreille kuuluu valtava määrä Amerikan, Venäjän y.m. rautatieosakkeista ja -obligaatioista.

Siirtomaittensa ansiosta Englanti on lisännyt „omaa” rautatieverkkoaan 100.000 kilometrillä, neljä kertaa enemmän kuin Saksa. Kuitenkin on yleisesti tunnettua, että Saksan tuotantovoimien kehitys ja varsinkin kivihiili- ja rautateollisuuden kehitys tapahtui tuona aikana verrattomasti nopeammin kuin Englannissa — Ranskasta ja Venäjältä puhumattakaan. V. 1892 Saksa tuotti 4,9 milj. tonnia valurautaa, Englanti 6,8; mutta v. 1912 Saksa tuotti jo 17,6, Englanti 9,0, s.o. jättiläismäinen ylivoima Englantiin nähden! * Herää kysymys, mitä muita keinoja kuin sota voi *kapitalismin pohjalla* löytyä sen epäsuhteen poistamiseksi, mikä on toisaalta tuotantovoimien kehityksen ja pääoman kasautumisen, toisaalta siirtomaiden ja finanssipääoman „vaikutuspiirien” jakamisen välillä?

VIII. KAPITALISMIN LOISMAISUUS JA MÄTÄNEMINEN

Meidän tulee nyt vielä pysähtyä tarkastelemaan imperialismin erästä sangen tärkeätä puolta, jolle useimmiten ei anneta riittävää merkitystä tätä aihetta käsiteltäessä. Eräs marxilaisen Hilferdingin puutteista on se, että hän on tässä ottanut askeleen taaksepäin ei-marxilaiseen Hobsoniin verraten. Tarkoitamme imperialismin ominaista loismaisuutta.

Kuten olemme nähneet, imperialismin pohjimmainen taloudellinen perusta on monopoli. Tämä monopoli on kapitalistinen, t.s. se on kasvanut esiin kapitalismista ja on olemassa kapitalismin, tavarantuotannon ja kilpailun yleisissä olosuhteissa, alituisessa ja ulospääsyä vailla olevassa ristiriidassa näiden yleisten olosuhteiden kanssa. Mutta siitä huolimatta se synnyttää, kuten kaikenlainen monopoli, kiertämättä pysähdys- ja mätänemisyrittämyksen. Mikäli saatetaan voimaan, vaikkapa väliaikaisesti, monopolihinnat, sikäli katoavat tiettyssä määrin teknilliseen ja siis kaikkeen muuhunkin edistykseen ja eteenpäin menoon kannustavat vaikuttimet; sikäli ilmaantuu edelleen *taloudellinen mah-*

* Vrt. myöskin Edgar Crammond: „The Economic Relations of the British and German Empires” „Journal of the Royal Statistical Society'ssa”, 1914, July, pp. 777 ss. („Britannian ja Saksan valtakunnan väliset taloudelliset suhteet” „Kuninkaallisen tilastoyhdistyksen julkaisussa”, 1914, heinäkuu, s. 777 ja seur. Toim.).

dollisuus teknillisen edistyksen keinotekoiseen pidättämiseen. Esimerkki: muuan Owens keksi Amerikassa pullo-koneen, joka merkitsee vallankumousta pullojen valmistuksessa. Saksalainen pullotehtailijain kartelli ostaa Owensin patentit ja pistää ne veran alle estäen niiden käytäntöön-oton. Monopoli ei tietenkään voi kapitalismin vallitessa milloinkaan täydellisesti ja hyvin pitkäksi ajaksi poistaa kilpailua maailmanmarkkinoilta (siinä on muun muassa yksi syy ultraimperialismin teorian järjettömyyteen). Tuotantokulujen supistamisen ja voittojen suurentamisen mahdollisuus teknillisten parannusten avulla vaikuttaa tietenkin uudistusten hyväksi. Mutta monopolille ominainen pysähdys- ja mätänemistendenssi vaikuttaa puolestaan edelleenkin ja pääsee eri teollisuusaloilla ja eri maissa aika ajoin voitolle.

Erikoisen laajojen, rikkaiden tai edullisesti sijaitsevien siirtomaiden omistamismonopoli vaikuttaa samaan suuntaan.

Edelleen. Imperialismi on rahapääoman valtavaa kasautumista harvoin maihin, rahapääoman, joka, kuten näimme, kohoaa 100—150 miljardiin frangiin arvopapereina. Siitä johtuu koroillaan, s.o. „kuponkeja leikkaamalla”, elävien henkilöiden luokan tai, oikeammin, kerroksen tavaton kasvu,— henkilöiden, jotka ovat täydellisesti erillään kaikista liikeyrityksistä ja joiden ammattina on joutilaisuus. Pääoman maastavienti, joka on imperialismin oleellisimpia taloudellisia perusteita, lisää vielä enemmän tätä koroilla-eläjäkerroksen täydellistä erilläänoloa tuotannosta ja painaa loismaisuuden leiman koko siihen maahan, joka elää riistämällä muutamien merentakaisen maiden ja siirtomaiden työtä.

„Vuonna 1893”, kirjoittaa Hobson, „ulkomaille sijoitettu brittiläinen pääoma oli noin 15% koko Yhdistyneen Kuningaskunnan rikkaudesta” *. Muistakaamme, että vuoteen 1915 mennessä tämä pääoma lisääntyi likipitään 2½-kertaisesti. „Aggressiivinen imperialismi”, kirjoittaa Hobson edelleen, „joka tulee niin kalliiksi veronmaksajille ja jolla on niin vähän merkitystä teollisuudenharjoittajalle ja kauppiaille,... on suurten voittojen lähde kapitalistille, joka etsii sijoitusta pääomalleen”... (englanniksi tämä

* Hobson, ss. 59, 60.

käsite ilmaistaan yhdellä sanalla: „investor” — „sijoittaja”, koroillaeläjä)... „Koko vuositulon, jonka Iso-Britannia saa koko ulkomaan- ja siirtomaankaupastaan, viennistä ja tuonnista, tilastotieteilijä Giffen määrittelee 18 milj. sterlinkipunnaksi (noin 170 milj. ruplaksi) v. 1899, kun laskeetaan $2\frac{1}{2}\%$ koko 800 milj. sterlinkipunnan vuosivaihhdolle”. Niin suuri kuin tämä summa onkin, se ei voi antaa selitystä Ison-Britannian aggressiiviselle imperialismille. Siitä antaa selityksen se 90—100 milj. sterlinkipunnan summa, joka edustaa „sijoitetun” pääoman tuloja, koroillaeläjäkerroksen tuloja.

Koroillaeläjäin tulot ovat *viisi kertaa* suuremmat kuin tulot ulkomaankaupasta maailman huomattavimmassa „kauppa”-maassa! Siinä on imperialismin ja imperialistisen loismaisuuden olemus.

„Koroillaeläjävaltio”-(Rentnerstaat) eli koronkiskurivaltio-käsitettä on sen vuoksi alettu käyttää yleisesti imperialismia koskevassa taloudellisessa kirjallisuudessa. Maailma on jakaantunut kouralliseen koronkiskurivaltioita ja velallisvaltioiden suureen enemmistöön. „Pääoman ulkomaisten sijoitusten joukossa”, kirjoittaa Schulze-Gaevernitz, „ovat ensi sijalla sellaiset, jotka lankeavat valtiollisesti riippuvaisiin maihin tai liittolaismaihin: Englanti myöntää lainoja Egyptille, Japanille, Kiinalle ja Etelä-Amerikalle. Sen sotalaivasto näyttelee äärimmäisessä tapauksessa ulosottomiehen osaa. Englannin valtiollinen voima varjelee sitä velallisten levottomuuksilta”*. Sartorius von Waltershausen asettaa teoksessaan „Pääoman ulkomaille sijoittamisen kansantaloudellinen järjestelmä” „koroillaeläjävaltion” esikuvaksi Hollannin ja huomauttaa, että sellaisiksi ovat nyt muodostumassa Englanti ja Ranska**. Schilderin mielestä viisi teollisuusvaltiota: Englanti, Ranska, Saksa, Belgia ja Sveitsi ovat „ilmeisiä krediittorimaita”. Hollantia hän ei laske niihin vain sen vuoksi, että sen „teollisuus on vähän kehittyynyttä”***. Yhdysvallat esiintyvät krediittorina vain Amerikassa.

„Englanti”, kirjoittaa Schulze-Gaevernitz, „muuttuu vähitellen teollisuusvaltiosta krediittorivaltioksi. Huolimatta teollisuustuotannon ja teollisen viennin absoluuttisesta

* Schulze-Gaevernitz, Br. Imp., 320 y.m.

** Sart. von Waltershausen: „D. Volkswirt. Syst. etc.” B. 1907, Buch IV.

*** Schilder, s. 393.

lisääntymisestä, kasvaa koroista ja voitto-osingoista, emissioista, välityksestä ja keinottelusta saatavien tulojen suhteellinen merkitys koko kansantaloudessa. Mielestäni juuri tämä seikka on imperialistisen nousun taloudellinen perusta. Krediittori on lujemmissa suhteissa velalliseen kuin myyjä ostajaan”*. Berliiniläisen „Pankki” aikakauslehden julkaisija A. Lansburgh kirjoitti Saksaan nähden v. 1911 kirjoituksessaan „Saksa koroillaeläjävaltiona” seuraavasti: „Saksassa tehdään mielellään pilkkaa Ranskassa havaittavasta taipumuksesta muuttua koroillaeläjäksi. Mutta tällöin unohdetaan, että mikäli se koskee porvaristoa, Saksan olot muodostuvat yhä enemmän Ranskan olojen kaltaisiksi”**.

Koroillaeläjävaltio on loismaisen, mätänevän kapitalismin valtio, ja tämä seikka ei voi olla heijastumatta kaikissa kyseessä olevien maiden yhteiskunnallis-poliittisissa oloissa yleensä eikä työväenliikkeen kahdessa päävirtauksessa erikoisesti. Saadaksemme tämän mahdollisimman havainnollisesti esitetyksi, annamme puheenvuoron Hobsonille, joka on „luotettavin” todistaja, sillä häntä on mahdoton epäillä mieltymyksestä „marxilaiseen oikeauskoisuuteen”, ja toisaalta hän on englantilainen, joka tuntee hyvin asiain-tilan tuossa sekä siirtomaista, finanssipääomasta että imperialistisesta kokemuksesta rikkaimmassa maassa.

Kuvatessaan englantilais-buurilaisen sodan voimakkaiden vaikutelmien alaisena imperialismiin yhteyttä „finanssiherrojen” etuihin sekä heidän voittojensa kasvua urakoista, hankinnoista y.m., Hobson kirjoitti: „tämän selvästi loismaisen politiikan suuntaajina ovat kapitalistit; mutta nuo samat syyt vaikuttavat myöskin erikoisiin työläiskerrokseen. Monissa kaupungeissa tärkeimmät teollisuusalat ovat riippuvaisia valtion tilauksista; metallurgisen ja laivanrakennusteollisuuden keskusten imperialismi on melkoisesti riippuvainen tästä seikasta”. Kahdenlaiset seikat heikensivät tekijän mielestä vanhojen valtakuntien voimaa: 1) „taloudellinen parasitismi” ja 2) sotaväen muodostaminen riippuvaisuussuhteissa olevista kansoista. „Ensimmäisenä seikkana on tavanomainen taloudellinen parasitismi, jonka mukaisesti isäntävaltio käyttää provinssiaan, siirtomaitaan ja riippuvaisuussuhteissa olevia maita oman hallitsevan

* Schulze-Gaevernitz, Br. Imp., 122.

** „Die Bank”, 1911, I, ss. 10—11.

luokkansa rikastuttamiseen ja omien alaluokkiensa lahjomiseen, jotta nämä pysyisivät rauhallisina". Tällaisen lahjomisen, tapahtuipa se missä muodossa tahansa, taloudellista mahdollisuutta varten on välttämätöntä — lisäämme puolestamme — monopolistisesti korkea voitto.

Toiseen seikkaan nähden Hobson kirjoittaa: „Imperialismin sokeuden kummallisimpia oireita on se huolettomuus, jolla Iso-Britannia, Ranska ja muut imperialistiset kansakunnat lähtevät tälle tielle. Iso-Britannia on mennyt muita pitemmälle. Useimmat niistä taisteluista, joilla me valloitimme intialaisen valtakuntamme, kävivät sikäläisestä väestöstä muodostetut sotajoukkomme; Intiassa samoin kuin viime aikoina Egyptissäkin on suuria brittiläisten komentamia vakinaisia armeijoita; alkuasukkaat ovat käyneet meitä varten miltei kaikki ne sodat, joilla olemme alistaneet valtaamme Afrikan, sen eteläosaa lukuunottamatta”.

Kiinan jakamisen perspektiivi on saanut Hobsonin antamaan seuraavan taloudellisen arvion: „Suurin osa länsi-Eurooppaa voisi silloin saada sen ulkonäön ja luonteen, mikä nyt on näiden maiden eräillä osilla: etelä-Englannilla, Rivieralla, niillä Italian ja Sveitsin seuduilla, missä käy eniten matkailijoita ja asuu rikkaita, nimittäin sellaisia rikkaiden ylimysten pikkuryhmiä, jotka saavat osinkoja ja eläkettä kaukaisesta Idästä, ja hieman huomattavampi ryhmä toimenhaltijoita ja kauppiaita ja suurempi määrä kotiapulaisia ja kuljetusalalla ja tuotteiden loppujalostuksen suorittavassa teollisuudessa työskenteleviä työläisiä. Tärkeimmistä teollisuusaloista tulisi loppu, ja elintarvikkeita ja puolivalmisteita virtaisi massatuotteina pakkoveron muodossa Aasiasta ja Afrikasta”. „Sellaisia mahdollisuuksia tarjoaa meille länsivaltojen laajempi yhteenliittymä, Euroopan suurvaltojen liitto: se ei ainoastaan olisi viemättä eteenpäin maailman sivilisaation asiaa, vaan saattaisi merkitä hirveän suurta lännen parasitismien vaaraa: erottaa erilliseksi ryhmäksi teollisesti kehittyneet kansakunnat, joiden yläluokat saisivat valtavan suurta pakkoveroa Aasiasta ja Afrikasta ja pitäisivät tämän pakkoveron turvin yllä suuria, nöyriä toimitsija- ja palvelijajoukkoja, jotka eivät enää työskentelisi maatalouden ja teollisuuden massatuotteiden tuotannossa, vaan olisivat yksilöiden palveluksessa tai toisarvoisessa teollisessa työssä uuden finanssiylimystön valvonnan alaisina. Ne, jotka ovat valmiit

viittaamaan kintaalla sellaiselle teorialle" (olisi pitänyt sanoa: perspektiiville) „käsittelyä ansaitsemattomana, ajateltakoot niitä taloudellisia ja sosiaalisia oloja, jotka vallitsevat nykyisen etelä-Englannin niissä piirikunnissa, jotka on jo saatettu sellaiseen tilaan. Ajateltakoot he sitä, miten tavattoman laajaksi tällainen järjestelmä saattaisi muodostua, jos Kiina alistettaisiin sentapaisten rahamiesryhmien, „pääoman sijoittajain" ja heidän poliittisten ja kauppa- ja teollisuuspalvelijainsa taloudelliseen valvontaan, jotka pumpaavat tuloja säiliöstä, joka potentiaalisesti on suurimpia, mitä maailma on koskaan nähnyt, tarkoituksenaan käyttää nuo voittotulot Euroopassa. Tilanne on tietenkin liian monimutkainen ja maailman voimien peli liian vaikea arvioitavaksi, jotta voitaisiin pitää hyvin uskottavana joko tätä tai tuota, vain jotain yhdensuuntaista tulevaisuuden tulkintaa. Mutta ne vaikutteet, jotka ohjaavat länsi-Euroopan imperialismia nykyään, sysäävät tähän suuntaan, ja elleivät ne kohtaa vastarintaa, ellei niitä johdeta toiseen suuntaan, niin ne tulevat suuntaamaan kehitystä nimenomaan sellaiseen lopputulokseen" *.

Tekijä on aivan oikeassa: *elleivät* imperialismiin voimat kohtaisi vastarintaa, niin ne johtaisivat juuri tähän. „Euroopan Yhdysvaltain" merkitys nykyisissä, imperialistisissa oloissa on siinä arvioitu oikein. Pitäisi vain lisätä, että *myöskin työväenliikkeessä* opportunistit, jotka ovat nykyisin tilapäisesti voittaneet useimmissa maissa, „työskentelevät" järjestelmällisesti ja itsepintaisesti juuri tähän suuntaan. Imperialismi, joka merkitsee maailmanjakoa ja muidenkin kuin Kiinan riistämistä ja joka merkitsee monopolisesti korkeita voittoja muutamille rikkaimmille maille, tekee taloudellisesti mahdolliseksi proletariaatin ylimpien kerrosten lahjomisen ja ruokkii, muovaa ja lujittaa siten opportunistia. Ei ole vain unohtettava niitä yleensä imperialismia ja erikoisesti opportunistia vastaan toimivia voimia, joita sosialiliberaali Hobson ei tietenkään voi nähdä.

Saksalainen opportunisti Gerhard Hildebrand, joka aikoo erotettiin puolueesta imperialismiin puolustamisen vuoksi, mutta joka nykyisin voisi olla Saksan n.s. „sosialidemokraattisen" puolueen johtaja, täydentää hyvin

* Hobson, ss. 103, 205, 144, 335, 386.

Hobsonia saarnatessaan „länsi-Euroopan Yhdysvaltoja” (ilman Venäjää) tarkoituksella saada aikaan „yhteisiä” toimenpiteitä... afrikkalaisia neekereitä vastaan, „suur-islamilaista liikettä” vastaan, „voimakkaan sotajoukon ja laivaston” ylläpitämistä varten, „japanilais-kiinalaista liittoutumaa” vastaan * y.m.s.

Schulze-Gaevernitzin kuvaus „brittiläisestä imperialis-
mista” näyttää meille samat loismaisuuden piirteet. Eng-
lannin kansallistulot likipitään kaksinkertaistuivat vuo-
desta 1865 vuoteen 1898, mutta tulot „ulkomailta” kasvoivat
samaan aikaan *yhdeksänkertaisesti*. Jos imperialismiin
„ansiona” on „neekerien kouluttaminen työhön” (pakotta-
matta se ei käy...), niin imperialismiin „vaarallisuus” on
siinä, että „Eurooppa sälyttää ruumiillisen työn — aluksi
maanviljelys- ja kaivostyön, mutta sitten karkeamman teol-
lisuustyönkin — tummaihoisen ihmiskunnan harteille ja itse
asettuu koroillaeläjäksi, valmistaen mahdollisesti siten
punaihoisten ja tummaihoisten rotujen taloudellista ja sitten
poliittistakin emansipaatiota”.

Yhä suurempi osa maata Englannissa riistetään maa-
taloustuotannolta ja otetaan urheilutarkoituksiin, rikkaiden
huviteluun. Skotlannista — aristokraattisesta metsästys- ja
nuusta urheiluseudusta — sanotaan, että „se elää mennei-
syydellään ja mister Carnegie’lla” (amerikkalaisella miljar-
döörillä). Yksistään kilpa-ajoihin ja ketunmetsästyksen
Englanti kuluttaa vuosittain 14 milj. sterlinkipuntaa (noin
130 milj. ruplaa). Koroillaeläjien lukumäärä Englannissa
on noin miljoona. Tuotannossa työskentelevän väestön
prosenttimäärä alenee:

	Englannin väestö (milj.)	Työl. lukum. teol- lisuuden pöälalolla (milj.)	Suhde väestöön % %
1851	17,9	4,1	23%
1901	32,5	4,9	15%

Ja Englannin työväenluokasta puhuessaan on „XX vuosi-
sadan alussa ilmenevän brittiläisen imperialismiin” porvaril-
linen tutkija pakotettu järjestelmällisesti tekemään eron
työläisten „huippukerroksen” ja „varsinaisesti proletaarisen
alemman kerroksen” välillä. Huippukerros antaa suuren

* Gerhard Hildebrand: „Die Erschütterung der Industriegherrschaft und des
Industriesozialismus”, 1910, s. 299 ja seur. („Teollisuuden herruuden ja teollisuus-
sosialismin järkyttyminen”. *Toim.*).

joukon jäseniä osuuskuntiin ja ammattiliittoihin, urheiluyhdistyksiin ja monilukuisiin uskonnollisiin lahkokuntiin. Sen tasolle on mukautettu äänioikeus, joka Englannissa on „yhä vielä *kyllin rajoitettu, sulkeakseen pois varsinaisesti proletaarisen alemman kerroksen*”! Englannin työväenluokan aseman kaunistelemiseksi puhutaan tavallisesti vain tästä huippukerroksesta, joka muodostaa proletariaatin *vähemmistön*: esimerkiksi „työttömyyskysymys on pääasiassa kysymys, joka koskee Lontoota ja proletaarista alinta kerrosta, *josta poliitikot hyvin vähän välittävät*” *... Olisi pitänyt sanoa: josta porvarilliset politikointsijat ja „sosialistiset” opportunistit hyvin vähän välittävät.

Niihin imperialismin erikoispiirteisiin, jotka ovat yhteydessä kuvailtavaan ilmiöpiiriin, kuuluu siirtolaisuuden väheneminen imperialistimaista ja maahanmuuton (työläisten ja siirtolaisten maahantulon) lisääntyminen näihin maihin takapajuisemmista maista, joissa on pienemmät palkat. Siirtolaisuus Englannista, kuten Hobson huomauttaa, vähennee vuodesta 1884: se oli sinä vuonna 242 tuh. henkeä ja vuonna 1900 169 tuhatta. Siirtolaisuus Saksasta kohosi korkeimmilleen vuosikymmenenä 1881—1890, nimittäin: 1.453.000, väheten kahtena seuraavana vuosikymmenenä 544.000:een ja 341.000:een. Sen sijaan Itävallasta, Italiasta, Venäjältä y.m. Saksaan saapuvien työläisten lukumäärä kasvoi. Vuoden 1907 väenlaskun mukaan Saksassa oli 1.342.294 ulkomaalaista, niistä teollisuustyöläisiä 440.800, maatyöläisiä 257.329 **. Ranskassa ovat vuoriteollisuustyöläiset „huomattavimmalta osaltaan” ulkomaalaisia: puolalaisia, italialaisia ja espanjalaisia ***. Yhdysvalloissa on itä- ja etelä-Euroopasta saapuneilla siirtolaisilla huonoimmin palkatut työpaikat, mutta amerikkalaiset työläiset muodostavat suurimman osan niistä, joita nostetaan työnjohtajiksi ja jotka saavat parhaimmin palkatut työt ****. Imperialismin on todennäköisesti vetää työläistenkin keskuudesta esiin etuoikeutettuja ryhmiä ja lohkaista ne erilleen proletariaatin laajasta joukosta.

* Schulze-Gaevernitz, Br. Imp., 301.

** Statistik des Deutschen Reichs, Bd. 211 (Saksan valtakunnan tilasto, 211. osa. Toim.).

*** Henger: „Die Kapitalsanlage der Franzosen”, St. 1913 („Ranskan pääomaisjoitukset”. Stuttgart, 1913. Toim.).

**** Hourwich: „Immigration and Labour”. N. Y. 1913 („Immigraatio ja työ”. New York, 1913. Toim.).

On pantava merkille, että imperialismiin pyrkimys työläisten hajottamiseen ja opportunistin voimistamiseen heidän keskuudessaan, työväenliikkeen väliaikaisen hajaannustilan aikaansaamiseen tuli Englannissa esille jo paljon ennen XIX vuosisadan loppua ja XX vuosisadan alkua. Sillä Englannissa esiintyi XIX vuosisadan puolivälistä alkaen kaksi imperialismiin huomattavaa erikoispiirrettä: valtavat siirtomaat ja monopoliasema maailmanmarkkinoilla. Marx ja Engels seurasivat systemaattisesti monen vuosikymmenen ajan tätä työväenliikkeessä olevan opportunistin yhteyttä Englannin kapitalismin imperialistisiin erikoispiirteisiin. Engels esimerkiksi kirjoitti Marxille lokakuun 7 p:nä 1858: „Englannin proletariaatti porvarillistuu tosiasiaa yhä enemmän, joten tuo kaikista kansakunnista porvarillisiin kansakunta haluaa nähtävästi johtaa asiat loppujen lopuksi siihen, että sillä on porvariston *ohella* porvarillinen ylimystö ja porvarillinen proletariaatti. Koko maailmaa riistävän kansakunnan taholta sellainen on tietenkin tietysti suhteessa lainmukaista”⁸⁴. Lähes neljännesvuosisadan kuluttua, kirjeessään elokuun 11 p:ltä 1881, hän puhuu „pahimmista Englannin trade unioneista, jotka sallivat porvariston ostamien tai ainakin sen palkkaamien henkilöiden johtaa itseään”⁸⁵. Ja kirjeessään Kautskylle syyskuun 12 p:ltä 1882 Engels kirjoitti: „Kysytte minulta, mitä Englannin työläiset ajattelevat siirtomaapolitiikasta? Sitä samaa, mitä he ajattelevat yleensä politiikasta. Täällä ei ole työväenpuoluetta, täällä on ainoastaan vanhoillisia ja liberaalisia radikaaleja, ja työläiset nauttivat kaikessa rauhassa yhdessä heidän kanssaan siitä monopoliasemasta, joka Englannilla on siirtomaissa ja maailmanmarkkinoilla”^{*}. (Samaa on Engels sanonut lehdistöä varten esipuheessaan „Työväenluokan asema Englannissa” teoksen toiseen painokseen v. 1892.)

Tässä on selvästi esitetty syyt ja seuraukset. Syyt: 1) kyseessäoleva maa riistää koko maailmaa; 2) sen monopoliasema maailmanmarkkinoilla; 3) sen siirtomaamonopoli. Seuraukset: 1) Englannin proletariaatin erään osan porvarillistuminen; 2) osa siitä sallii sellaisten henkilöiden

* Briefwechsel von Marx und Engels, Bd. II, S. 290; IV, 433 (Marxin ja Engelsin kirjeenvaihto, II osa, s. 290. *Toim.*).— K. Kautsky: „Sozialismus und Kolonialpolitik”, Brl. 1907, s. 79 („Sosialismi ja siirtomaapolitiikka”. Berliini, 1907. *Toim.*); tämä kirjanen on kirjoitettu niinä äärettömän kaukaisina aikoina, jolloin Kautsky oli marxilainen.

johtaa itseään, jotka porvaristo on ostanut tai ainakin pal-kannut. Imperialismi XX vuosisadan alussa suoritti loppuun maailmanjaon harvalukuisten valtioiden kesken, joista jokainen nyt riistää (ylivoittojen kiskomisen mielessä) vähän pienempää osaa „koko maailmasta” kuin Englanti vuonna 1858; kullakin on monopoli-asema maailmanmarkki-noilla trustien, kartellien, finanssipääoman sekä krediittorin ja velallisen välisten suhteiden ansiosta; kullakin on vis-sissä määrin siirtomaamonopoli (olemme nähneet, että maailman *kaikkien* siirtomaiden 75 miljoonasta neliökilo-metrinä on 65 milj., s.o. 86% keskittynyt kuuden vallan haltuun; 61 milj., s.o. 81% on keskittynyt 3 vallan haltuun).

Nykyisen aseman erikoisuutena ovat sellaiset taloudelliset ja poliittiset olosuhteet, jotka eivät ole voineet olla voimista-matta opportunistin sovittamattomuutta työväenliikkeen yleisten perusetujen kanssa; imperialismi on iduista kasva-nut hallitsevaksi järjestelmäksi; kapitalistiset monopolit ovat vallanneet etutilan kansantaloudessa ja politiikassa; maailmanjako on saatettu loppuun; mutta toiselta puolen Englannin jakamattoman monopolin asemesta me havait-semme taistelun harvalukuisten imperialististen maiden välillä monopoleihin osallistumisesta, taistelun, joka on luonteenomaista koko XX vuosisadan alulle. Opportunismi ei voi nyt päästä täydellisesti voitolle jonkin maan työväen-liikkeessä monien vuosikymmenien ajaksi, kuten se voitti Englannissa XIX vuosisadan toisella puoliskolla, mutta useissa maissa se on lopullisesti kypsynyt, ylikypsytynyt ja mädäntynyt sulautuessaan sosialishovinisminä yhteen porvarillisen politiikan kanssa*.

IX. IMPERIALISMIN KRITIIKKIÄ

Imperialismin kritiikin me käsitämme sanan laajassa merkityksessä eri yhteiskuntaluokkien suhtautumisena impe-rialismin politiikkaan niiden yleisestä ideologiasta riippuen.

Toisaalta finanssipääoman jättiläismitat, finanssipää-oman, joka on keskittynyt harvojen käsiin ja luo tavattoman laajalle levinneen ja tiheän suhteiden ja yhdyssiteiden

* Herrojen Potresovien, Tshhenkelien, Maslovien j.n.e. peittelemätön samoin kuin verhoittukin (herrojen Tshheidzen, Skobelevin, Axelrodin, Martovin y.m.) venäläinen sosialishovinismi on myöskin kasvanut opportunistin venäläisestä muunnoksesta, nimittäin likvidaatteeruuudesta.

verkon, joka alistaa sen alaiseksi suuret joukot ei vain keskikokoisia ja pieniä, vaan myöskin kääpiökapitalisteja ja pikkuisäntiä,— ja toisaalta, kärjistynyt taistelu muiden finanssimiesten kansallisten valtioryhmäin kanssa maailmanjaosta ja herruudesta muissa maissa,— kaikki se saa aikaan kaikkien omistavien luokkien yleisen siirtymisen imperialismin puolelle. „Yleinen” viehättyminen sen näköaloihin, imperialismin kiihkeä puolustaminen, sen kaunisteleminen kaikin mahdollisin tavoin — sellainen on ajan merkki. Imperialistinen ideologia tunkeutuu työväenluokkaankin. Kiinan muuri ei ole erottamassa sitä muista luokista. Kun Saksan nykyisen niin sanotun „sosialidemokratistisen” puolueen johtajat ovat täydellä syyllä saaneet „sosiali-imperialistien” nimen, ovat siis sosialisteja sanoissa, imperialisteja teoissa, niin Hobson puhui jo vuonna 1902 opportunistiseen „Fabian-yhdistykseen” kuuluvien „fabianilaisten imperialistien” olemassaolosta Englannissa.

Porvarilliset oppineet ja publisistit esiintyvät imperialismin puolustajina tavallisesti jonkin verran verhotussa muodossa hämäten imperialismin täydellistä herruutta ja sen syviä juuria ja pyrkivät vetämään etualalle yksityiseikkoja ja toisarvoisia sivuasioita, kääntämään huomion pois oleellisesta aivan teennäisillä „reformien” luonnoksilla, kuten trustien tai pankkien poliisivalvonta y.m.s. Kyynilliset ja avoimet imperialistit, joilla on rohkeutta tunnustaa tolkuttomaksi ajatus imperialismin perusominaisuuksien reformeeraamisesta, esiintyvät harvemmin.

Otamme esimerkin. Saksan imperialistit koettavat julkaisussaan „Maailmantalouden arkisto” tarkastella kansallisten vapausliikkeiden kehitystä siirtomaissa ja erikoisesti tietenkin ei-saksalaisissa siirtomaissa. He panevat merkille liikehtimiset ja vastalauseet Intiassa, liikkeen Natalissa (etelä-Afrikka), Hollannin Intiassa j.n.e. Artikkelissaan englantilaisen selostuksen johdosta, jossa on selostettu alistettujen kansakuntain ja rotujen konferenssia, jonka vierasmaalaisten herruuden alaisten Aasian, Afrikan ja Euroopan kansojen edustajat pitivät kesäkuun 28—30 p:nä 1910, eräs saksalainen imperialisti kirjoittaa tässä konferenssissa pidettyjä puheita arvostellen seuraavaa: „Meille sanotaan, että imperialismia vastaan täytyy taistella; hallitsevien valtioiden on tunnustettava alistettujen kansojen oikeus

itsenäisyyteen; kansainvälisen tribunaalin tulee valvoa suurvaltojen ja heikkojen kansojen välisten sopimusten täyttämistä. Näitä viattomia toivomuksia pitemmälle ei konferenssi mene. Emme näe jälkeäkään sen totuuden käsittämistä, että imperialismi on erottamattomasti sidottu kapitalismiin sen nykyisessä muodossa ja että sen vuoksi (!) suoranaan taistelu imperialismia vastaan on toivotonta, paitsi mahdollisesti silloin, jos rajoitutaan vastustamaan yksityisiä, erikoisen inhottavia kohtuuttomuuksia” *. Koska imperialismin perusteiden reformistinen korjaaminen on petos, „viaton toivomus”, koska sorrettujen kansakuntien porvarilliset edustajat eivät mene „pitemmälle” eteenpäin, niin sortavan kansakunnan porvarillinen edustaja menee sen vuoksi „pitemmälle” *taaksepäin* — „tieteellisyyden” tavoittelulla verhottuun nöyristelyyn imperialismin edessä. On sekin „logiikkaa”!

Kysymykset siitä, onko imperialismin perusteiden reformistinen muuttaminen mahdollista, tuleeko mennä eteenpäin imperialismin synnyttämien vastakohtien jatkuvaan kärjistämiseen ja syventämiseen, vaiko taaksepäin, niiden tylsistämiseen, ovat imperialismin kritiikin ydinkysymyksiä. Koska imperialismin poliittisia erikoisuuksia ovat taantumus kautta koko linjan ja kansallisuussorron lisääntyminen finanssioligarkian harjoittaman sorron ja vapaan kilpailun häviämisen yhteydessä, niin XX vuosisadan alussa nousee melkein kaikissa imperialistisissa maissa pikkuporvarillis-demokraattinen oppositio imperialismia vastaan. Ja Kautskyn sekä kautskylaisuuden laajan kansainvälisen virtauksen eroaminen marxilaisuudesta on juuri siinä, että Kautsky ei ole ainoastaan lyönyt laimin, ollut kykenemätön esiintymään tämän pikkuporvarillisen, reformistisen, perusteiltaan taloudellisesti taantumuksellisen opposition vastapainona, vaan päinvastoin on käytännöllisesti sulautunut siihen.

Vuoden 1898 imperialistinen sota Espanjaa vastaan aiheutti Yhdysvalloissa opposition „anti-imperialistien”, porvarillisen demokratian viimeisten mohikaanien taholta, jotka nimittivät tätä sotaa „rikokseksi”, pitivät vieraiden maiden annektointia perustuslain loukkauksena, julistivat „shovinistien petokseksi” menettelyn Filippiinien alkuasukkaiden johtajaa Aguinaldoa kohtaan (hänelle luvattiin

* Weltwirtschaftliches Archiv, Bd. II, s. 193 (Maailmantalouden arkisto, II osa. Toim.).

hänen maansa vapaus, mutta sittemmin laskettiin maihin amerikkalaisia sotajoukkoja ja vallattiin Filippiinit),— siteerasivat Lincolnin sanoja: „kun valkoihoinen ihminen itse hallitsee itseään, on se itsehallintoa; kun hän itse hallitsee itseään ja sen ohella vielä muita, ei se enää ole itsehallintoa, vaan despotismia”*. Mutta niin kauan kuin koko tässä arvostelussa pelättiin tunnustaa imperialismin katkeamaton yhteys trusteihin ja siis kapitalismin perusteisiin, pelättiin yhtyä suurkapitalismin ja sen kehityksen synnyttämiin voimiin, se jäi vain „hurskaaksi toivomukseksi”.

Sellainen on Hobsoninkin peruskanta arvostellessaan imperialismin. Hobson ehätti Kautskyn edelle nousten „imperialismin kiertämättömyyttä” vastaan ja vedoten väestön „kulutuskyvyn kohottamisen” välttämättömyyteen (kapitalismin vallitessa!). Pikkuporvarillisella kannalla ovat imperialismin, pankkien kaikkivallan, finanssioligarkian y.m. arvostelussa usein siteeraamamme Agahd, A. Lansburgh, L. Eschwege ja ranskalaisista kirjoittajista Victor Bérard, v. 1900 ilmestyneen pintapuolisen kirjan „Englanti ja imperialismi” tekijä. Kaikki he, tavoittelematta vähääkään marxilaisuutta, asettavat imperialismin vastapainoksi vapaan kilpailun ja demokratian, tuomitsevat Bagdadin rautatien puuhan, joka johtaa selkkauksiin ja sotaan, lausuvat „hurskaita toivomuksia” rauhasta y.m.s. — aina A. Neymarckiin, kansainvälisten emissiotilastojen tutkijaan, saakka, joka v. 1912, todetessaan „kansainväliset” arvot sadoiksi miljardeiksi frangeiksi, huudahti: „onko mahdollista olettaa, että rauha voidaan rikkoa? ... että lukujen ollessa näin valtavia uskallettaisiin aiheuttaa sota?”**.

Porvarillisten taloustieteilijäin taholta ei tällainen naiivius ole ihmeellistä; heillehän on *edullistakin* näyttää naiiveilta ja puhua „vakavasti” rauhasta imperialismin vallitessa. Mutta mitä on jäänyt jäljelle marxilaisuudesta Kautskylla, kun hän vuosina 1914, 1915 ja 1916 asettuu samalle porvarilliselle reformistiselle kannalle ja vakuuttaa, että „kaikki ovat samaa mieltä” (imperialistit, muka-sosialistit ja sosialipasifistit) rauhasta? Imperialismin vastakohdian syvyyden erittelemisen ja paljastamisen asemesta

* J. Patouillet: „L'Impérialisme américain”. Dijon. 1904, s. 272 („Amerikkalaisen imperialismin”). *Toim.*.

** Bulletin de l'Institut International de Statistique. T. XIX, livr. II, p. 225 (Kansainvälisen tilastoinstituutin bulletiini. XIX osa, II kirja, s. 225. *Toim.*).

naemme vain pelkän reformistisen „viattoman halun” viitata niille kintaalla, päästä niistä verukkeilla.

Esitämme mallinäytteen Kautskyn taloudellisesta imperialismin arvostelusta. Hän ottaa tietoja Englannin vienti- ja tuontikaupasta Egyptin kanssa vuosina 1872 ja 1912; osoittautuu, että tämä vienti ja tuonti oli kasvanut hitaammin kuin Englannin koko vienti ja tuonti. Ja Kautsky järkeilee: „meillä ei ole mitään syytä olettaa, että kauppa Egyptin kanssa olisi vähemmän kasvanut ilman sen sotilaallista valtaamista, pelkästään taloudellisten tekijäin vaikutuksesta”. „Pääoman laajenemisyhkymykset” „voidaan parhaiten toteuttaa rauhallisen demokratian avulla eikä imperialismin väkivaltaisain menetelmin” *.

Tämä Kautskyn järkeily, jota hänen venäläinen aseenkantajansa (ja sosialishovinistien venäläinen verhoaja) herra Spektator ⁸⁶ kertailee sadoin eri tavoin, muodostaa kautskylaisen imperialismi-kritiikin perustan, ja sen vuoksi siihen täytyy kajota yksityiskohtaisemmin. Alamme siteeraamalla Hilferdingiä, jonka johtopäätelmät Kautsky on useita kertoja, myöskin huhtikuussa 1915, ilmoittanut „kaikkien sosialististen teoreetikkojen yksimielisesti hyväksymiksi”.

„Proletariaatin asiana ei ole”, kirjoittaa Hilferding, „asettaa edistyksellisempää kapitalistista politiikkaa vastaan menneisyyteen jäänyttä vapaakaupan ja valtioon vihamielisesti suhtautumisen aikakauden politiikkaa. Proletariaatin vastauksena finanssipääoman taloudelliseen politiikkaan, imperialismiin, ei voi olla vapaakauppa, vaan ainoastaan sosialismi. Sellainen ihanne kuin vapaan kilpailun palauttaminen, joka on nyt muuttunut taantumukselliseksi ihanteeksi, ei voi nyt olla proletaarisen politiikan tavoitteena, vaan sinä voi olla yksinomaan kilpailun täydellinen hävittäminen poistamalla kapitalismi” **.

Kautsky on katkaissut välinsä marxilaisuuteen puolustaessaan finanssipääoman kautta varten „taantumuksellista ihannetta”, „rauhallista demokratiaa”, „pelkkää taloudellisten tekijäin vaikutusta”, — sillä *objektiivisesti* tämä ihanne

* Kautsky: „Nationalstaat, imperialistischer Staat und Staatenbund”. Nürnberg. 1915. ss. 72 ja 70 („Kansallinen valtio, imperialistinen valtio ja valtioiden liitto”. Toim.).

** „Finanssipääöma”, s. 567.

vie taaksepäin, monopolistisesta kapitalismista ei-monopolistiseen, ja se on reformistista pettämistä.

Kauppa Egyptin (tai jonkin muun siirtomaan tai puoli-siirtomaan) kanssa „kasvasi” voimakkaammin *ilman* sotilaallista valtausta, ilman imperialismia, ilman finanssipääomaa. Mitä tämä merkitsee? Sitä, että kapitalismi kehittyisi nopeammin, jos vapaata kilpailua eivät rajoittaisi yleensä monopolit eivätkä finanssipääoman „yhteydet” tai sorto (s.o. myöskin monopoli) eikä myöskään eri maiden monopolinen siirtomaanomistus?

Muuta ajatusta Kautskyn päätelmillä ei voi olla, ja *tämä* „ajatus” on tolkuttomuutta. Olettakaamme, että asianlaita *olisi siten*, että vapaa kilpailu, ilman minkäänlaisia monopoleja, *kehittäisi* kapitalismia ja kauppaa nopeammin. Muffa asiahan on niin, että mitä nopeammin kauppa ja kapitalismi kehittyvät, sitä voimakkaampaa on tuotannon ja pääoman keskittyminen, joka *synnyttää* monopolia. Ja monopolit ovat *jo* syntyneet ja nimenomaan *vapaasta* kilpailusta! Vaikka monopolit ovatkin nyt alkaneet hidastuttaa kehitystä, niin sittenkään se ei ole todisteena vapaan kilpailun puolesta, joka on mahdotonta sen jälkeen, kun se on synnyttänyt monopolit.

Tarkasteltakoon Kautskyn päätelmiä miten päin hyvänsä, niistä ei löydy muuta kuin taantumuksellisuutta ja porvarillista reformismia.

Jos Kautskyn päätelmää korjattaisiin ja sanottaisiin, kuten Spektator sanoo: Englannin siirtomaiden kauppa Englannin kanssa kehittyi nyt hitaammin kuin muiden maiden kanssa,—ei sekään pelastaisi Kautskya. Sillä Englantia lyö *myöskin* monopoli, *myöskin* imperialismi, mutta toisen maan (Amerikan, Saksan). On tunnettua, että kartellit ovat johtaneet uusiin, omalaatuisiin suojelutulleihin: suojellaan (tämän pani merkille jo Engels „Pääoman” III osassa ⁸⁷) juuri niitä tuotteita, jotka ovat sopivia vientiä varten. Edelleen on tunnettua kartelleille ja finanssipääomalle ominainen „polkuhinnoilla viennin” järjestelmä, „dumping”, kuten englantilaiset sanovat: omassa maassa kartelli myy tuotteitaan monopolisesti korkeilla hinnoilla, mutta ulkomaille se myy polkuhinnalla — horjuttaakseen kilpailijaansa, laajentaakseen mahdollisimman paljon omaa tuotantoaan j.n.e. Jos Saksa kehittää nopeammin kauppansa Englannin siirtomaiden kanssa kuin Englanti, niin

se todistaa vain, että Saksan imperialismi on norjempaa, voimakkaampaa, järjestyneempää, englantilaista korkeammalla, mutta se ei lainkaan todista vapaakaupan „ylivoimaisuutta”, sillä taistelua ei käy vapaakauppa protektionismia, siirtomaariippuvaisuutta vastaan, vaan toinen imperialismi toista vastaan, toinen monopoli toista vastaan, toinen finanssipääoma toista vastaan. Saksan imperialismiin nähden on tehokkaampi kuin siirtomaarajain ja suojelustullien muuri: jos tämä katsotaan „todistukseksi” vapaakaupan ja „rauhallisen demokratian” puolesta, niin se on typeryyttä, imperialismiin peruspiirteiden ja -ominaisuuksien unohtamista, marxilaisuuden vaihtamista pikkuporvarilliseen reformismiin.

On mielenkiintoista, että yksinpä porvarillinen taloustieteilijä A. Lansburghkin, joka arvostelee imperialismia yhtä pikkuporvarillisesti kuin Kautsky, kykenee kuitenkin käsittelemään kauppatilastoja tieteellisemmin. Hän ei vertaa yhtä, sattumalta otettua maata ja vain siirtomaata muihin maihin, vaan hän vertaa imperialistisen maan vientiä 1) siitä finanssisuhteessa riippuvaisiin, siltä rahoja lainaaviin maihin ja 2) finanssisuhteessa riippumattomiin maihin. Tuloksena on seuraavaa:

Vienti Saksasta (milj. markkaa)

	1889	1908	Lisäys % %:ssa	
Saksasta finanssi-suhteessa riippuvaisiin maihin:	Romania	48,2	70,8	+ 47%
	Portugali	19,0	32,8	+ 73%
	Argentiina	60,7	147,0	+143%
	Brasilia	48,7	84,5	+ 73%
	Chile	28,3	52,4	+ 85%
	Turkki	29,9	64,0	+114%
<i>Yhteensä</i>	<i>2 3 4,8</i>	<i>4 5 1,5</i>	<i>+9 2%</i>	
Saksasta finanssi-suhteessa riippumattomiin maihin:	Iso-Britannia	651,8	997,4	+ 53%
	Ranska	210,2	437,9	+108%
	Belgia	137,2	322,8	+135%
	Sveitsi	177,4	401,1	+127%
	Australia	21,2	64,5	+205%
	Hollannin Intia	8,8	40,7	+363%
<i>Yhteensä</i>	<i>1.2 0 6,6</i>	<i>2.2 6 4,4</i>	<i>+87%</i>	

Lansburgh ei tehnyt johtopäätöksiä eikä sen vuoksi, omi-
tuista kyllä, huomannut, että jos nämä numerot jotakin
todistavat, niin ne todistavat ainoastaan häntä vastaan,
sillä vienti finanssisuhteessa riippuvaisiin maihin on
sittenkin kasvanut nopeammin, vaikkakin vain hiukan
nopeammin kuin finanssisuhteessa riippumattomiin maihin

(korostamme sanaa „jos”, sillä Lansburghin tilasto ei ole vielä läheskään täydellinen).

Tutkiessaan viennin yhteyttä lainoihin Lansburgh kirjoittaa:

„V. 1890/91 solmittiin Romanian laina Saksan pankkien välityksellä, jotka jo edellisinä vuosina olivat antaneet luottoa sitä vastaan. Laina käytettiin pääasiassa rautatie-tarpeiden ostamiseen, joita saatiin Saksasta. Vuonna 1891 oli Saksan vienti Romaniaan 55 milj. mk. Seuraavana vuonna se aleni 39,4 milj. markkaan ja aleni keskeytyksin 25,4 miljoonaan vuonna 1900. Vasta aivan viime vuosina on uudelleen saavutettu vuoden 1891 taso — kahden uuden lainan avulla.

Saksan vienti Portugaliin oli noussut vuosien 1888/89 lainojen johdosta 21,1 miljoonaan (1890); sitten se kahtena seuraavana vuotena aleni 16,2 ja 7,4 miljoonaan ja saavutti entisen tasonsa vasta vuonna 1903.

Vielä kuvaavampia ovat tiedot Saksan ja Argentiinan välisestä kaupasta. Vuosien 1888 ja 1890 lainojen johdosta Saksan vienti Argentiinaan kasvoi 60,7 milj. v. 1889. Kahta vuotta myöhemmin se oli vain 18,6 milj., ei edes kolmatta osaa entisestä. Vasta v. 1901 saavutettiin ja sivuutettiin vuoden 1889 taso, mikä johtui uusista valtio- ja kaupunkilainoista, rahojen myöntämisestä sähkötehtaitten rakentamiseen ja muista luotto-operaatioista.

Vienti Chileen kasvoi vuoden 1889 lainan johdosta 45,2 miljoonaan (1892) ja laski sitten vuoden kuluttua 22,5 miljoonaan. Saksan pankkien välityksellä v. 1906 solmitun uuden lainan jälkeen vienti kohosi 84,7 miljoonaan (1907) ja aleni jälleen 52,4 miljoonaan v. 1908” *.

Lansburgh johtaa näistä tosiasioista sen huvittavan pikkuporvarillisen moraaliopetuksen, että vienti, joka on yhteydessä lainoihin, on kovin epävarmaa ja epätasaista, että pääoman vienti ulkomaille on huono asia ja parempi olisi, että sen sijaan „luonnollisesti” ja „sopusuhtaisesti” kehitettäisiin kotimaista teollisuutta ja että Kruppille tulevat kovin „kalliiksi” monimiljoonaiset lahjukset ulkomaisten lainojen yhteydessä y.m.s. Tosiasiat osoittavat kuitenkin selvästi: viennin nousu on *nimenomaan* yhteydessä finanssipääoman petkutustemppeujen kanssa, finanssipääoman, joka

* „Die Bank”, 1909, 2. s. 819 ja seur.

ei huolehdi porvarillisesta moraalista, vaan kiskoo juhdasta kaksi nahkaa: ensin voiton lainasta ja sitten uuden voiton *samasta* lainasta silloin, kun se menee Kruppin tuotteiden tai terässyndikaatin rautatietarpeiden y.m. ostoon.

Toistamme, ettemme lainkaan pidä Lansburghin tilastoa moitteettomana, mutta se oli välttämättä esitettävä, koska se on Kautskyn ja Spektatorin tilastoa tieteellisempi, sillä Lansburgh on antanut viitteen, miten kysymys on oikein käsiteltävä. Voidakseen tehdä päätelmiä finanssipääoman merkityksestä viennissä y.m., on osattava erottaa viennin yhteys erikoisesti ja yksinomaan finanssiherrain vehkeilyjen kanssa, erikoisesti ja yksinomaan kartellituotteiden menekin kanssa j.n.e. Mutta vertailla yksinkertaisesti vain yleensä siirtomaita ja ei-siirtomaita, yhtä imperialismia toiseen imperialismiin, yhtä puolisiirtomaata tai siirtomaata (Egypti) ja kaikkia muita maita — se merkitsee juuri asian *ytimen* kiertämistä ja hämäämistä.

Juuri sen vuoksi Kautskyn teoreettisella imperialismin kritiikillä ei olekaan mitään yhteistä marxilaisuuden kanssa, ja sen vuoksi se kelpaakin vain keinoksi saarnata rauhaa ja yhtenäisyyttä opportunistien ja sosialishovinistien kanssa, sillä tämä kritiikki kiertää ja hämää juuri imperialismin syvimmat perusristiriidat: ristiriidan monopolien ja niiden rinnalla käyvän vapaan kilpailun välillä, finanssipääoman jättiläismäisten „operaatioiden” (ja jättiläismäisten voittojen) sekä vapailla markkinoilla tapahtuvan „rehellisen” kaupan välillä, toisaalta kartellien ja trustien sekä toisaalta kartelloimattoman teollisuuden välillä j.n.e.

Aivan yhtä taantumuksellinen on luonteeltaan Kautskyn keksimä surullisen kuuluisa „ultraimperialismin” teoria. Verratkaa hänen järkeilyään tästä kysymyksestä v. 1915 Hobsonin v. 1902 antamaan lausuntoon:

Kautsky: „...Eikö nykyistä imperialistista politiikkaa voi syrjäyttää uusi, ultraimperialistinen politiikka, joka asettaa kansallisten finanssipääomien keskinäisen taistelun tilalle kansainvälisesti yhdistyneen finanssipääoman yhteisen maailmanriiston? Tällainen kapitalismin uusi vaihe on joka tapauksessa ajateltavissa. Onko se toteutettavissa — tämän ratkaisemiseksi ei vielä ole kylliksi edellytyksiä” *.

* „Neue Zeit”, huhtikuun 30 pnä 1915, 144.

Hobson: „Kristinusko, joka on vakiintunut muutamissa suurissa federaalisissa valtakunnissa, joilla jokaisella on monia sivistymättömiä siirtomaita ja riippuvaisia maita, näyttää monesta nykyaikaisten tendenssien lainmukaisimmalta kehitykseltä, nimenomaan sellaiselta kehitykseltä, joka antaisi enimmäin toiveita pysyvästä rauhasta inter-imperialismin vahvalla perustalla”.

Ultraimperialismiksi eli yli-imperialismiksi Kautsky nimitää sitä, mitä Hobson 13 vuotta ennen häntä nimitti inter-imperialismiksi eli keskinäis-imperialismiksi. Paitsi uuden rikkiviisaan sanan keksimistä vaihtamalla yhden latinalaisen liitteen toiseen, Kautskyn „tieteellisen” ajattelun edistys ilmenee vain siinä, että hän pyrkii esittämään marxilaisuutena sitä, mitä Hobson tosiasiaassa esittää englantilaisten pappipahaisten ulkokultaisuutena. Oli aivan luonnollista, että englantilais-buurilaisen sodan jälkeen tuo korkea-arvoinen sääty suuntasi perusponnistelunsa niiden englantilaisten poroporvarien ja työläisten *lohduttamiseen*, jotka menettivät melkoisesti kaatuneita etelä-Afrikan taisteluissa ja maksoivat verojen korotuksen muodossa Englannin finanssiherrain suurempien voittojen turvaamisen. Ja mikä lohdutus olisi ollutkaan parempi kuin se, että imperialismi ei ole niinkään huono, että se on lähellä inter- (eli ultra-) imperialismia, joka kykenee turvaamaan pysyvän rauhan? Olkootpa englantilaisten pappipahaisten ja makeilevan Kautskyn hyvät tarkoitukset mitkä tahansa, hänen „teoriansa” objektiivinen, s.o. todellinen yhteiskunnallinen ajatus on yksi ja vain yksi: mitä taantumuksellisin joukkojen rauhoittaminen pysyvän rauhan toiveilla kapitalismin vallitessa, vetämällä huomion pois nykyisyyden kärkevästä ristiriidoista ja kärkevästä problemeista ja suuntaamalla huomion jonkin mukaan uuden, tulevan „ultraimperialismin” pettävään näköalaan. Kautskyn „marxilaisessa” teoriassa ei ole mitään muuta kuin joukkojen pettämistä.

Tosiaankin, yleisesti tunnettujen ja kiistämättömien tosiasiain selvä vertaileminen on riittävä, jotta voidaan vakuuttua siitä, kuinka pettäviä ovat ne näköalat, joita Kautsky pyrkii tyrkyttämään Saksan (ja kaikkien maiden) työläisille. Ottakaamme Intia, Indo-Kiina ja Kiina. On tunnettua, että näitä kolmea siirtomaata ja puolisiirtomaata, joissa on 600—700 milj. asukasta, riistää muutamien imperialististen suurvaltain: Englannin, Ranskan, Japanin,

Yhdysvaltain y.m. finanssipääoma. Olettakaamme, että nämä imperialistiset maat muodostavat liittoja toisiaan vastaan tarkoituksella puolustaa tai laajentaa alueitaan, etujaan ja „vaikutuspiirejään” mainituissa aasialaisissa valtioissa. Ne tulevat olemaan „inter-imperialistisia” eli „ultraimperialistisia” liittoja. Olettakaamme, että *kaikki* imperialistiset valtat muodostavat liiton mainittujen aasialaisten maiden „rauhallista” jakamista varten,— se tulisi olemaan „kansainvälisesti yhdistynyt finanssipääoma”. Tosi esimerkkejä tällaisesta liitosta löytyy XX vuosisadan historiasta, esimerkiksi eri valtain suhtautumisesta Kiinaan. Herää kysymys, onko „ajateltavissa” oletamus, että tällaiset liitot kapitalismin säilyessä (juuri sen ehdon Kautsky edellyttää) eivät olisi lyhytaikaisia? että ne poistaisivat kahnaukset, selkkaukset ja taistelun kaikenlaisissa ja kaikissa mahdollisissa eri muodoissa?

Kysymyksen selvä asettaminen riittää, jotta siihen ei voida antaa muuta kuin kielteinen vastaus. Sillä kapitalismin vallitessa *ei ole* ajateltavissa muuta perustetta vaikutuspiirien, etujen, siirtomaiden y.m. jakamiselle, kuin jakoon osallistuvien *voiman*, yleistaloudellisen, finanssi-, sotilaallisen y.m. voiman huomioiminen. Mutta tämä voima muuttuu näillä jakoon osallistuvilla eri lailla, sillä eri liikkeet, trustit, teollisuusalat ja eri maat eivät voi kehittyä *tasasuhtaisesti* kapitalismin vallitessa. Puoli vuosisataa sitten Saksa oli aivan mitätön, jos sen kapitalistista voimaa verrataan silloiseen Englannin voimaan; samoin Japani Venäjään verraten. Onko „ajateltavissa” oletamus, että imperialististen valtain väliset voimasuhteet olisivat vuosikymmenen tai parin vuosikymmenen kuluttua *ennallaan*? Ei millään muotoa.

Sen vuoksi „inter-imperialistiset” eli „ultraimperialistiset” liitot kapitalistisessa todellisuudessa — eikä englantilaisten pappien tai saksalaisen „marxilaisen” Kautskyn latteassa pikkuporvarillisessa mielikuvituksessa,— olivatpa nämä liitot muodoltaan millaisia tahansa, joko imperialistinen liittoutuma toista imperialistista liittoutumaa vastaan tai *kaikkien* imperialististen valtain yleinen liitto,— ovat *kiertämättä* vain „hengähdysvetkiä” sotien välillä. Rauhalliset liitot valmistelevat sotia ja vuorostaan kasvavat esiin sodista edellyttäen toisiaan, synnyttäen rauhallisen ja ei-rauhallisen taistelun muotojen vaihtelun *samalla*

maailmantalouden ja maailmanpolitiikan imperialististen yhdyssiteiden ja keskinäissuhteiden pohjalta. Mutta rauhoitukseen työläisiä ja lepyttääkseen heidät porvariston puolelle siirtyneiden sosialishovinistien kanssa, rikkiviisas Kautsky *erottaa* yhtenäisen ketjun yhden renkaan toisista, erottaa tämänpäiväisen, Kiinan „rauhottamiseksi” (muistakaa boksarikapinan kukistamista⁸⁸) solmitun *kaikkien* suurvaltain rauhallisen (ja ultraimperialistisen — jopa ultra-ultraimperialistisen) liiton erilleen huomisesta ei-rauhallisesta yhteentörmäyksestä, joka jälleen valmistaa ylihuomista „rauhallista” yleistä liittoa, esimerkiksi Turkin jakamiseksi *j. n. e. j. n. e.* Sen sijaan, että valaisisi imperialististen rauhan- ja sodankausien elävää yhteyttä, Kautsky tyrkyttää työläisille elotonta abstraktiota voidakseen sovittaa heidät yhteen elottomien johtajiensa kanssa.

Amerikkalainen Hill erottaa teoksensa „Diplomatian historia Euroopan kansainvälisessä kehityksessä” esipuheessa seuraavat kaudet diplomatian uudemmassa historiassa: 1) vallankumouskausi; 2) perustuslaillinen liike; 3) nykypäiviemme „kauppaimperialismin” * kausi. Eräs toinen kirjoittaja jakaa Ison-Britannian „maailmanpolitiikan” historian vuodesta 1870 4 kauteen: 1) ensimmäinen aasialainen kausi (taistelu Venäjän pyrkimystä vastaan edetä Keski-Aasiassa Intian suuntaan); 2) afrikkalainen kausi (likipitäen 1885—1902) — taistelu Ranskaa vastaan Afrikan jakamisesta („Fashoda” 1898 — hiuskarvan varassa sota Ranskaa vastaan); 3) toinen aasialainen kausi (sopimus Japanin kanssa Venäjää vastaan) ja 4) „eurooppalainen” kausi — pääasiassa Saksaa vastaan **. „Poliittiset etuvaritiokahakat tapahtuvat finanssipohjalla”, kirjoitti jo v. 1905 pankkialan „toimihenkilö” Riesser huomauttaen siitä, kuinka ranskalainen finanssipääoma toimien Italiassa valmisteli näiden maiden poliittista liittoa, kuinka kehittyi Englannin ja Saksan välillä taistelu Persiasta, kaikkien eurooppalaisten pääomien taistelu lainain myöntämisestä Kiinalle *j. n. e.* Sellaista on „ultraimperialististen” rauhallisten liittojen elävä todellisuus, kun ne otetaan niiden erotta-

* David Jayne Hill: „A History of the Diplomacy in the international development of Europe”; vol. I, p. X („Diplomatian historia Euroopan kansainvälisessä kehityksessä”, I osa, s. X. *Toim.*).

** Schilder, mainittu teos, 178.

mattomassa yhteydessä tavallisten imperialististen selk-
kausten kanssa.

Imperialismin syvimpien ristiriitojen hämääminen Kauts-
kyn taholta, mikä välttämättä muuttuu imperialismin kau-
nistelemiseksi, ei ole jättämättä jälkeä myöskään tämän
kirjoittajan antamaan imperialismin poliittisten ominaisuuksien
arvosteluun. Imperialismi on finanssipääoman ja monopolien
aikakautta, jotka levittävät kaikkialla pyrkimystä herruuteen
eikä vapauteen. Taantumus pitkin linjaa kaikenlaisten poliittisten
järjestelmän vallitessa, äärimmäinen ristiriitojen kärjistyminen
tälläkin alalla — siinä on näiden tendenssien tulos. Erikoisesti
kärjistyy myöskin kansallisuussorto ja aluevaltauspyrkimys, s.o.
pyrkimys kansallisen riippumattomuuden loukkaamiseen (sillä
aluevaltaus ei ole mitään muuta kuin kansakuntain itsemääräämisoikeuden
loukkaamista). Hilferding puhuu aivan oikein imperialismin
yhteydestä kansallisuussorron kärjistymiseen: „Mitä tulee
löytömaihin”, kirjoittaa hän, „niin niihin viety pääoma voi-
nistaa siellä ristiriitoja ja aiheuttaa kansalliseen itsetajuntaan
heräävien kansojen alituisesti kasvavaa vastarintaa vieraita
tulokkaita vastaan; tämä vastarinta saattaa helposti kasvaa
vaaralliseksi, ulkomaista pääomaa vastaan suunnatuiksi teoiksi.
Vanhat sosiaaliset suhteet vallankumouksellistuvat perinpohjin,
ja „historian ulkopuolella olleiden kansakuntien” tuhatvuotinen
agraarinen eristyneisyys murtuu, ne temmataan kapitalismin
pyörteeseen. Itse kapitalismi vähitellen antaa alistetuille
vapautumisen keinot ja välineet. Ja ne asettavat sen päämäärän,
joka oli aikoinaan Euroopan kansakunnille korkein päämäärä:
yhtenäisen kansallisen valtion luominen taloudellisen ja sivistyksellisen
vapauden aseksi. Tämä riippumattomuusliike uhkaa eurooppalaista
pääomaa sen arvokkaimmilla ja lupaavimmilla riistoalueilla,
ja eurooppalainen pääoma voi säilyttää herruutensa vain
lisäämällä alituisen sota-voimiaan” *.

Tähän on lisättävä, että imperialismi vie aluevaltauksiin,
kansallisuussorron lisääntymiseen ja siis myös vastarinnan
kärjistymiseen vanhoissakin maissa eikä vain löytömaissa.
Esiintyessään imperialismin aiheuttamaa poliittisen taantumuksen
lisääntymistä vastaan Kautsky jättää varjoon

* Finanssipääoma, 487.

varsin polttavaksi käyneen kysymyksen yhtenäisyyden mahdottomuudesta opportunistien kanssa imperialismin aikakaudella. Esiintyessään annektointia vastaan hän pukee vastaväitteensä sellaiseen muotoon, että se mahdollisimman vähän loukkaisi opportunisteja ja olisi näille mahdollisimman helposti hyväksyttävissä. Vaikka hän kääntyykin välittömästi saksalaisen kuulijakunnan puoleen, niin hän hämää juuri kaikkein tärkeimmän ja päivänpolttavimman, esimerkiksi sen, että Elsass-Lothringen on Saksan annektoima. Otamme esimerkin Kautskyn tämän „ajatusviettymän” arvioimista varten. Olettakaamme, että japanilainen tuomitsee amerikkalaisten suorittaman Filippiinien annektoinnin. Herää kysymys, uskookohan monikaan sen tapahtuvan vihamielisyydestä annektointia kohtaan yleensä eikä halusta itse annektoida Filippiinit? Ja eiköhän pidä tunnustaa, että japanilaisen „taistelua” annektointia vastaan voidaan pitää vilpittömänä ja poliittisesti rehellisenä vain siinä tapauksessa, että hän nousee Japanin suorittamaa Korean annektointia vastaan, että hän vaatii Korealle vapautta erota Japanista?

Sekä Kautskyn suorittama imperialismin teoreettinen analyysi että hänen taloudellinen ja myös poliittinen imperialismin kritiikkinsä on *kauttaaltaan* sellaisen hengen läpikäynti, mikä on ehdottomasti sovittamaton marxilaisuuden kanssa ja mikä hämää ja lieventelee tärkeimpiä perusrivistöjä, pyrkii hinnalla millä hyvänsä pelastamaan luhistuvan yhtenäisyyden opportunistien kanssa Euroopan työväenliikkeessä.

X. IMPERIALISMIN PAIKKA HISTORIASSA

Olemme nähneet, että imperialismi on taloudelliselta olemukseltaan monopolistista kapitalismia. Jo tämä määrää imperialismien paikan historiassa, sillä vapaan kilpailun pohjalla ja juuri vapaasta kilpailusta esiinkasvava monopolit merkitsee siirtymistä kapitalistisesta muodosta korkeampaan yhteiskunnallis-taloudelliseen muotoon. On pantava merkille erikoisesti monopolien neljä päälajia eli monopolistisen kapitalismin pääilmausta, jotka ovat luonteenomaisia tarkastelemallemme aikakaudelle.

Ensinnäkin, monopolit kasvoivat esiin tuotannon keskittymisestä sangen korkealla tuotannon kehitysasteella, Se muo-

dotuu kapitalistien monopolistisista liitoista, kartelleista, syndikaateista ja trusteista. Tiedämme, miten valtava merkitys niillä on nykyajan talouselämässä. XX vuosisadan alkuun mennessä ne pääsivät täydelleen vallitseviksi edistyneimmissä maissa, ja jos ensi askeleet kartelloitumisen tiellä otettiin ensin korkeitten suojelustullien maissa (Saksa, Amerikka), niin Englanti vapaakauppajärjestelmineen toi vain vähän myöhemmin päivänvaloon saman perustosiasian: monopolien syntymisen tuotannon keskittymisestä.

Toiseksi, monopolit johtivat tärkeimpien raaka-ainelähteiden voimistuneeseen valtaukseseen, varsinkin kapitalistisen yhteiskunnan kartelloituneinta perusteollisuutta, kivihiili- ja rautateollisuutta varten. Tärkeimpien raaka-ainelähteiden monopolistinen omistus lisäsi hirveästi suurpääoman valtaa ja kärjisti ristiriitaa kartelloidun ja kartelloimattoman teollisuuden välillä.

Kolmanneksi, monopoli on kasvanut esiin pankeista. Ne ovat muuttuneet vaatimattomista välityslaitoksista finanssipääoman monopolisteiksi. Ottakaammepa mikä tahansa edistyneimmistä kapitalistisista kansakunnista, niin näemme, että sen kolme—viisi suurinta pankkia on toteuttanut teollisuus- ja pankkipääoman „persoonallisen unionin”, keskittänyt käsiinsä määräysvallan miljardeihin ja yhä uusiin miljardeihin, jotka muodostavat valtavan osan kokonaisen maan pääomista ja rahatuloista. Finanssioligarkia, joka sälyttää riippuvaisuussuhteiden tiheän verkon nykyisen porvarillisen yhteiskunnan poikkeuksesta kaikkien taloudellisten ja valtiollisten laitosten yli,—siinä tämän monopolin silmäänpiistävin ilmaus.

Neljänneksi, monopoli on kasvanut esiin siirtomaapolitiikasta. Siirtomaapolitiikan monilukuisiin „vanhoihin” vaikuttimiin finanssipääoma on tuonut lisäksi taistelun raaka-ainelähteistä, pääoman maastaviennistä, „vaikutuspiireistä” — s.o. edullisten kauppojen, toimilupien, monopolivoittojen y.m. piireistä,—vihdoin, talousalueista yleensä. Silloin kun eurooppalaisten valtakuntain siirtomaina oli esimerkiksi Afrikasta yksi kymmenesosa, kuten asia oli vielä vuonna 1876, siirtomaapolitiikka saattoi kehittyä ei-monopolistisesti, niin sanoaksemme maitten „vapaa-anastuksen” muodossa. Mutta kun $\frac{9}{10}$ Afrikasta oli anastettu (vuoteen 1900 mennessä), kun koko maailma oli jaettu, silloin alkoi

kiertämättä siirtomaiden monopoliomistuksen ja niin ollen myös maailmanjaosta ja uudelleenjakamisesta käytävän erikoisen kärjistyneen taistelun aikakausi.

On yleisesti tunnettua, kuinka suuresti monopolistinen kapitalismi on kärjistänyt kaikki kapitalismin ristiriidat. Riittää kun viittaamme kartellisortoon ja kalliiseen aikaan. Tämä ristiriitain kärjistyminen on historiallisen siirtymiskauden mahtavin liikkeellepaneva voima, kauden, joka alkoi silloin kun maailman finanssipääoma pääsi lopullisesti voitolle.

Monopolit, oligarkia, pyrkimys herruuteen vapauspyrkimyksen asemesta, yhä useamman pienen tai heikon kansakunnan riisto muutamain rikkaimpien tai voimakkaimpien kansakuntain taholta — kaikki tämä on synnyttänyt ne imperialismin erikoispiirteet, jotka pakottavat luonnehtimaan sen loismaiseksi eli mätänäväksi kapitalismiksi. Yhä kouraantuntuvammin esiintyy imperialismin eräänä tendenssinä „koroillaeläjävaltion”, koronkiskurivaltion syntyminen, missä porvaristo elää yhä enemmän pääoman viennillä ja „leikkaamalla kuponkeja”. Olisi virheellistä ajatella, että tämä mätänemistendenssi sulkee pois kapitalismin nopean kasvun; ei, teollisuuden erinäiset alat, porvariston erinäiset kerrokset, erinäiset maat tuovat imperialismin kaudella esiin suuremmalla tai pienemmällä voimalla milloin toisen, milloin taas toisen näistä tendensseistä. Kokonaisuudessaan kapitalismi kasvaa verrattomasti nopeammin kuin ennen, mutta tämä kasvu ei käy ainoastaan yleensä yhä epätasaisemmaksi, vaan tämä epätasaisuus ilmenee myöskin pääomien puolesta rikkaimpien maiden (Englanti) mätänemisenä.

Saksan taloudellisen kehityksen nopeudesta sanoo Saksan suurpankkeja koskevan tutkimuksen kirjoittaja Riesser: „Jos verrataan edellisen kauden (1848—1870) melkoista edistystä kyseessäolevana kautena (1870—1905) tapahtuneeseen Saksan koko talouden ja varsinkin pankkien kehitykseen, on suhde likipitään sama kuin vanhan hyvän ajan postivankkurien kulkunopeus nykyajan auton kulkunopeuteen verraten, kun auto kiittää niin, että se käy vaaralliseksi sekä huolettomalle jalankävijälle että itse autossa ajaville”. Juuri siitä syystä, että finanssipääoma on kasvanut tavattoman nopeasti, ei sillä puolestaan olisi mitään siirtomaiden „rauhallisempaan” omistamiseen siirtymistä vastaan, siirto-

maiden, joita ei pidä siepata rikkaimmilta kansakunnilta yksinomaan rauhanomaisin keinoin. Yhdysvalloissa on taloudellinen kehitys viime vuosikymmeninä kulkenut vielä nopeammin kuin Saksassa ja juuri sen tähden uusimman amerikkalaisen kapitalismin loismaiset piirteet ovat tulleet esiin erikoisen selvästi. Toiselta puolen esimerkiksi Amerikan tasavaltalaisen porvariston vertaaminen Japanin tai Saksan monarkistiseen porvaristoon osoittaa, että suurinkin poliittinen erilaisuus pienenee imperialismin kaudella hyvin voimakkaasti — ei siksi, että se olisi yleensä merkityksetön, vaan siksi, että kaikissa näissä tapauksissa kysymys on porvaristosta, jolla on määrätyt loismaisuuden piirteet.

Kun kapitalistit jollakin teollisuuden monista aloista, jossakin yksityisessä maassa j.n.e. saavat monopolisesti korkeita voittoja, niin se tekee heille taloudellisesti mahdolliseksi erinäisten työväenkerrostojen, vieläpä tilapäisesti näiden verrattain huomattavankin vähemmistön, lahjomisen vetäen heidät asianomaisen teollisuusalan tai asianomaisen kansakunnan porvariston puolelle kaikkia muita vastaan. Ja imperialististen kansakuntain välinen kärjistynyt antagonismi maailmanjaossa voimistaa tätä pyrkimystä. Siten muodostuu imperialismin yhteys opportunistiin, yhteys, joka ilmenee ensinnäkin ja räikeimmin Englannissa sen vuoksi, että eräitä kehityksen imperialistisia piirteitä havaitaan siellä paljon aikaisemmin kuin muissa maissa. Eräät kirjoittajat, esimerkiksi L. Martov, viittaavat mielellään kintaalla imperialismin ja työväenliikkeessä olevan opportunistismin välisen yhteyden tosiasialle — tuolle nykyään erikoisesti silmäänpiستävälle tosiasialle — tämääntapaisilla „virallis-optimistisilla” (Kautskyn ja Huysmansin henkisillä) järkeilyillä: kapitalismin vastustajain asia olisi toivoton, jos juuri edistynein kapitalismi veisi opportunistismin voimistumiseen tai jos juuri parhaiten palkatut työläiset osoittautuisivat taipuvaisiksi opportunistiin j.n.e. Ei tule pettyä tällaisen „optimismin” merkitykseen nähden: se on optimismia opportunistiin nähden, se on opportunistin verhoamista auttavaa optimismia. Itse asiassa opportunistin kehityksen erikoinen nopeus ja erikoinen inhottavuus ei ole suinkaan takeena sen pysyvistä voitosta, samoin kuin pahalaatuisen paiseen nopea kehitys terveessä elimistössä voi vain jouduttaa paiseen puhkeamista ja elimistön

vapautumista siitä. Kaikkein vaarallisimpia ovat tässä suhteessa sellaiset henkilöt, jotka eivät halua käsittää, että taistelu imperialismia vastaan on tyhjä ja valheellinen korulause, ellei se ole erottamattomasti kytketty taisteluun opportunistia vastaan.

Kaikesta siitä, mitä imperialismin taloudellisesta olemuksesta on edellä sanottu, seuraa, että imperialismi on luonnehdittava siirtymäkauden tai oikeammin kuolevaksi kapitalismiksi. Tässä suhteessa on hyvin opettavaa, että uusinta kapitalismia kuvaavien porvarillisten taloustieteilijöiden kesken ovat muodissa sellaiset sanonnat kuin „yhteenkietoutuminen”, „eristäytyneisyyden puuttuminen” y.m.s.; pankit ovat „liikkeitä, jotka tehtäviinsä ja kehitykseensä nähden eivät ole luonteeltaan puhtaasti yksityistaloudellisia, vaan yhä enemmän kasvavat ulos puhtaasti yksityistaloudellisen säännöstelyn puitteista”. Ja sama Riesser, joka on lausunut edellä esitetyt sanat, selittää aivan vakavissaan, että marxilaisten „ennustukset” „yhteiskunnallistumiseen” nähden „eivät ole toteutuneet”!

Mitä ilmaisee sanonta „yhteenkietoutuminen”? Se sisältää vain silmiemme edessä tapahtuvan prosessin silmäänpiirtävimmän piirteen. Se osoittaa, että havainnoitsija luettelee yksityisiä puita näkemättä metsää. Se kopioi orjallisesti ulkoisen, satunnaisen ja kaaosmaisen. Se paljastaa havainnoitsijassa henkilön, joka on muokkaamattoman aineiston läkähdyttämä eikä laisinkaan kykene pääsemään selville sen sisällöstä ja merkityksestä. Osakkeiden omistus, yksityisomistajain keskinäiset suhteet „kietoutuvat yhteen satunnaisesti”. Mutta tämän kietoutumisen pohjana, sen perustana ovat muuttuvaiset yhteiskunnalliset tuotantosuhteet. Kun suurliike kasvaa jättäiläismäiseksi ja järjestää suunnitelmallisesti, joukkotilaston tarkan huomioonoton perusteella, raaka-ainehankinnan niin laajassa mitassa, että se tyydyttää $\frac{2}{3}$ tai $\frac{3}{4}$ kaikesta siitä, mitä väestön kymmenmiljoonaiset joukot tarvitsevat; kun järjestetään systemaattisesti tämän raaka-aineen kuljetus kaikkein sopivimpiin, joskus satojen ja tuhansienkin virstojen päässä toisistaan sijaitseviin tuotantopaikkoihin; kun yhdestä keskuksesta käsin hoidetaan raaka-aineen jalostusta sen kaikissa eri asteissa aina mitä erilaatuisimpain valmiiden tarvikkeiden tuottamiseen saakka; kun näiden tuotteiden jakelu kymmenien ja satojen miljoonain kuluttajain kesken suori-

tetaan yhden suunnitelman mukaan (amerikkalaisen „Palo-öljytrustin” öljynmyynti sekä Amerikassa että Saksassa); — niin silloin käy ilmeiseksi, että edessämme on tuotannon yhteiskunnallistuminen eikä suinkaan yksinkertainen „yhteenkietoutuminen”; — että yksityistaloudelliset ja yksityisomistukselliset suhteet muodostavat kuoren, joka ei enää vastaa sisältöä ja jonka täytyy ehdottomasti mädäntyä, jos sen poistamista keinotekoisesti pitkitetään,— kuoren, joka saattaa pysyä mätänemistilassa verrattain pitkän ajan (pahimmassa tapauksessa, jos opportunistisen paiseen parantuminen pitkistyy), mutta joka kuitenkin kiertämättä tulee poistetuksi.

Saksalaisen imperialismin ihastunut palvoja Schulze-Gaevernitz huudahtaa:

„Kun Saksan pankkien johto on viime kädessä tusinan henkilön hallussa, niin heidän toimintansa on jo nyt kansan hyvinvoinnille tärkeämpää kuin valtioministerien enemmistön toiminta” (pankkiherrain, ministerien, teollisuudenharjoittajain ja koroillaeläjäin „yhteenkietoutuminen” on tässä edullisinta unohtaa...)„Jos ajatellaan loppuun saakka havaitsemiemme tendenssien kehitystä, niin tulos on seuraava: kansakunnan rahapääoma on yhdistetty pankkeihin; pankit ovat sidotut keskenään kartelliksi; kansakunnan sijoitusta etsivä pääoma on valautunut arvopaperien muotoon. Silloin toteutuvat Saint-Simonin nerokkaat sanat: „Nykyisen tuotannonanarkian, joka vastaa sitä tosiseikkaa, että taloudelliset suhteet laajentuvat ilman yhdenmukaista säännöstelyä, täytyy luovuttaa paikkansa tuotannon järjestämiselle. Tuotantoa eivät tule suuntaamaan eristetyt, toisistaan riippumattomat liikeyritykset, jotka eivät tunne väestön taloudellisia tarpeita; tämä tehtävä tulee olemaan määrätyn yhteiskunnallisen laitoksen tehtävänä. Keskushallintokomitea, jolla on mahdollisuus korkeammasta näkökulmasta seurata yhteiskunnallisen talouden laajaa alaa, tulee säännöstelemään tätä taloutta koko yhteiskunnan hyödyksi ja luovuttamaan tuotannonvälineet sopiviin käsiin ja varsinkin huolehtimaan pysyvistä sopusoinnusta tuotannon ja kulutuksen välillä. On olemassa laitoksia, jotka ovat liittäneet tehtäviensä piiriin taloustyön määrätyn järjestämisen: niitä ovat pankit”. Olemme vielä kaukana näiden Saint-Simonin sanojen toteutumisesta, mutta me olemme jo

niiden toteutumisen tiellä: — marxilaisuutta toisenlaisena kuin sen Marx itse käsitti, mutta vain muodoltaan toisenlaisena”*.

Todellakin, on sekin Marxin „kumoamista”, joka Marxin täsmällisen tieteellisestä analyysistä ottaa askeleen taaksepäin Saint-Simonin aavistukseen, joskin nerokkaaseen, mutta sittenkin vain aavistukseen.

* Grundriss der Sozialökonomik, 146 („Yhteiskunnallisen talouden perusteet”. Toim.).

JUNIUKSEN KIRJASEN JOHDOSTA

Vihdoinkin on Saksassa ilmestynyt sodan kysymyksiä käsittelevä illegaalinen sosialidemokraattinen kirjanen, jota ei ole mukautettu halpamaisen junkkerisensuurin vaatimusten mukaiseksi! Tekijä, joka kuuluu nähtävästi puolueen „vasemmistoradikaaliseen” siipeen, on ottanut tekijänimekseen Junius⁸⁹ (mikä merkitsee latinassa: nuorempi) ja antanut kirjaselleen nimen „Sosialidemokratian kriisi”. Liitteinä on julkaistu „teesit kansainvälisen sosialidemokratian tehtävistä”, samat, jotka oli jo esitetty Bernin KST:lle (Kansainväliselle sosialistiselle toimikunnalle) ja julkaistu sen bulletiinien 3. numerossa; ne on laatinut „Internationale” ryhmä, joka julkaisi vuoden 1915 keväällä yhden numeron samannimistä aikakauslehteä (siinä oli Zetkinin, Mehringin, Luxemburgin, Thalheimerin, Dunkerin, Ströbelin y.m. artikkeleja) ja järjesti talvella 1915—1916 koko Saksan sosialidemokraattien neuvottelukokouksen⁹⁰, missä nuo teesit hyväksyttiin.

Kirjanen on kirjoitettu huhtikuussa 1915, kuten tekijä mainitsee 1916 tammikuun 2 pille päivätyssä johdannossaan, ja julkaistu „ilman mitään muutoksia”. „Ulkoiset tekijät” ovat estäneet julkaisemasta sitä aikaisemmin. Kirjasessa ei käsitellä niinkään „socialidemokratian kriisiä” kuin analysoidaan sotaa, kumotaan sitä legendaa, että sota on luonteeltaan kansallista vapaussotaa, todistellaan, että sota on niin Saksan kuin muidenkin suurvaltojen puolelta imperialistista sotaa, ja arvostellaan vallankumouksellisessa hengessä virallisen puolueen menettelyä. Juniuksen tavattoman elävästi kirjoitettu kirjanen on eittämättä esittänyt ja esittää huomattavaa osaa taisteltaessa

porvarien ja junkkerien puolelle siirtynyttä entistä Saksan sosialidemokraattista puoluetta vastaan, ja onnittelemme koko sydämestämme kirjasen tekijää.

Venäläiselle lukijalle, joka tuntee vuosina 1914—1916 ulkomailta julkaistun venäjänkielisen sosialidemokraattisen kirjallisuuden, Juniuksen kirjanen ei anna periaatteessa mitään uutta. Kun lukee tätä kirjasta ja vertaa saksalaisen vallankumouksellisen marxilaisen argumentteihin sitä, mitä on sanottu esimerkiksi puolueemme Keskuskomitean manifestissa (syys- — marraskuu 1914)*, Bernin päätöslauselmissa (maaliskuu 1915)** ja niitä koskevissa lukuisissa kommentaareissa, niin vakuuttuu pakostakin siitä, että Juniuksen argumentit ovat vajavaisia ja että hän on tehnyt kaksi virhettä. Kun nyt alempana arvostelemme Juniuksen puutteellisuuksia ja virheitä, meidän täytyy erikoisesti korostaa, että teemme sen marxilaisille välttämättömän itsekritiikin mielessä ja tarkistaaksemme kaikin puolin niitä mielipiteitä, joiden tulee olla III Internationalen aatteellisena perustana. Juniuksen kirjanen on ylipäänsä mainio marxilainen teos, ja on täysin mahdollista, että sen puutteellisuudet ovat luonteeltaan tietystä mitassa satunnaisia.

Legaaliseen (joskin heti ilmestyttyään kiellettyyn) „Internationale” aikakauslehteen verrattuna Juniuksen kirjasen pahimpana vajavaisuutena ja suoranaishana taka-askeleena on se, että siinä ei puhuta mitään sosialishovinismien (tekijä ei käytä tätä termiä eikä myöskään vähemmän tarkkaa sanontaa — sosialipatriotismi) ja opportunistien yhteydestä. Tekijä on täysin oikeassa puhuessaan Saksan sosialidemokraattisen puolueen „antautumisesta” ja vararikosta sekä sen „virallisten johtajien” „petoksesta”, mutta ei mene pitemmälle. Kuitenkin jo aikakauslehti „Internationale” arvosteli „keskustaa”, t. s. kautskylaisuutta, ivaten aivan oikeutetusti sen selkärangattomuutta, sen suorittamaa marxilaisuuden prostituointia, sen lakeijamaisuutta opportunistien edessä. Sama aikakauslehti aloitti myös opportunistien todellisen osuuden paljastamisen, saattamalla julkisuuteen esim. sen mitä tärkeimmän tosiasian, että elokuun 4 p:nä 1914 opportunistit esittivät ultimaatumien, päätettyään ennakolta äänestää joka tapauksessa sotamäärärahojen puolesta. Juniuksen kirjasessa enempiä kuin teeseissäkään

* Ks. Teokset, 21. osa, ss. 11—20. Toim.

** Sama, ss. 145—151. Toim.

ei puhuta opportunistista eikä kautskylaisuudesta! Se on teoreettisesti väärin, sillä „petosta” ei voida *selittää*, ellei sitä sidota opportunistiin, kuten *virtaukseen*, jolla on takanaan pitkä historia, koko II Internationalen historia. Se on virheellistä sekä käytännöllisesti että poliittisesti, sillä „sosialidemokratian kriisiä” ei voida käsittää eikä voittaa, ellei saada selville *kahden virtauksen*: avoimen opportunistin (Legien, David j.n.e.) ja peitetyn opportunistin (Kautsky ja kumpp.) osuutta ja merkitystä. Se on takaaskel verrattuna „Vorwärtsissä” * tammikuun 12 p:nä 1916 julkaistuun Otto Rühlen historialliseen artikkeliin, missä hän todistaa suoraan ja avoimesti Saksan sosialidemokraattisen puolueen hajaantumisen väistämättömäksi („Vorwärtsin” toimitus vastasi hänelle kertaillemalla imeliä ja ulkokultaisia kautskylaisia fraaseja voimatta esittää ainoatakaan asiallista todistetta sitä väitettyä vastaan, että on *jo* olemassa kaksi puoluetta ja että niitä ei voida sovittaa keskenään). Se on hämmästyttävän epä johdonmukaista, sillä „Internationalen” 12. teesissä puhutaan *suoranaisesti* „uuden” Internationalen perustamisen välttämättömyydestä, koska „johtavien maiden sosialististen puolueiden viralliset edustajistot” ovat „pettäneet” ja „siirtyneet porvarillis-imperialistisen politiikan maaperälle”. On selvää, että suorastaan naurettavaa on puhua Saksan vanhan sosialidemokraattisen puolueen eli Legieniin, Davidiin ja kumpp. sovinnollisesti suhtautuvan puolueen osallistumisesta „uuteen” Internationalen.

Emme tiedä, mistä johtuu tuo „Internationale” ryhmän takaaskel. Saksan koko vallankumouksellisen marxilaisen liikkeen suurimpana epäkohtana on se, ettei ole lujaa ja yhtenäistä illegaalista järjestöä, joka ajaisi järjestelmällisesti omaa linjaansa ja kasvattaisi joukkoja uusien tehtävien hengessä: sellaisella järjestöllä tulisi olla tietty asenne niin opportunistiin kuin kautskylaisuuteenkin nähden. Tämä on sitäkin välttämättömämpää, kun Saksan vallankumouksellisilta sosialidemokraateilta on nyt riistetty viimeisetkin kaksi päivälehteä: bremeniläinen („Bremer Bürger-Zeitung”⁹¹), ja braunschweigiläinen („Volksfreund”⁹²), jotka molemmat ovat siirtyneet kautskylaisille. Kaikille on selvää ja varmaa, että „Saksan internationalistiset

* — „Eteenpäin”. *Toim.*

sosialistit” (I. S. D.) ovat *ainoa* ryhmä, joka pysyy vartio-paikallaan.

Eraät „Internationale” ryhmän jäsenet näyttävät suistuneen jälleen periaatteettoman kautskylaisuuden suohon. Esim. Ströbel on mennyt niin pitkälle, että on pokkailut „Neue Zeit” * lehdessä Bernsteinille ja Kautskylle! Ja aivan hiljattain, heinäkuun 15 p:nä 1916, hän julkaisi lehdissä artikkelin „Pasifismi ja sosialidemokratia” puolustellen siinä mitä latteinta kautskylaista pasifismia. Mitä tulee Juniukseen, niin hän on noussut mitä päättäväisimmin vastustamaan senhenkistä kautskylaista haihattelua kuin „aseistariisuminen”, „salaisen diplomatian lopettaminen” j n.e. „Internationale” ryhmässä lienee ehkä kaksi virtausta: vallankumouksellinen virtaus ja kautskylaisuuden puoleen horjahteleva virtaus.

Juniuksen ensimmäinen virheellinen väite on fikseerattu „Internationale” ryhmän 5:nnessä teesissä:... „Tämän hillittömän imperialismin aikana (kaudella) ei voi olla enää minkäänlaisia kansallisia sotia. Kansallisia intressejä käytetään vain petoksen välikappaleina, tarkoituksena asettaa työtätekevät kansanjoukot niiden verivihollisen, imperialismin palvelukseen”... Viidennen teesin alkuosassa, joka päättyy tähän väitteeseen, *nykyinen* sota luonnehditaan imperialistiseksi sodaksi. Kansallisten sotien kiistäminen yleensä johtuu mahdollisesti epähuomiosta tai satunnaisesta viehättymisestä korostettaessa sitä aivan oikeaa ajatusta, että *nykyinen* sota on imperialistista eikä kansallista sotaa. Mutta tähän virheeseen ei voida olla kajoamatta, koska mahdollista on myös päinvastainen ja koska on havaittavissa, että eri sosialidemokraatit virheellisesti kiistävät *kaikenlaiset* kansalliset sodat, mikä johtuu *nykyisen* sodan esittämisestä valheellisesti kansalliseksi.

Junius on täysin oikeassa korostaessaan, että „imperialistinen tilanne” vaikuttaa ratkaisevasti *nykyiseen* sotaan, ja sanoessaan, että Serbian takana on Venäjä, „serbialaisen nationalismin takana on Venäjän imperialismi”, että esimerkiksi Hollannin osallistuminen sotaan olisi *myös* imperialistista, sillä ensiksikin Hollanti puolustaisi siirtomaitaan ja toiseksi se olisi jommankumman *imperialistisen* liittouman puolella. Se on kiistatonta — *nykyiseen* sotaan näh-

* — „Uusi Aika”. Toim.

den. Ja kun Junius korostaa lisäksi erikoisesti sitä, että hänestä on ennen muuta tärkeää taistelu „kansallisen sodan fantomia” vastaan, „joka hallitsee nykyään sosialidemokraattista politiikkaa” (s. 81), niin ei voida olla tunnustamatta hänen päätelmiään oikeiksi ja täysin asiallisiksi.

Virheellistä olisi vain liioitella tätä totuutta, poiketa siitä marxilaisesta vaatimuksesta, että on oltava konkreettinen, ulottaa nykyisestä sodasta annettu arvio koskemaan kaikkia imperialismin oloissa mahdollisia sotia ja unohtaa imperialisminvastaiset kansalliset liikkeet. Ainoa todiste, jolla puolustetaan teesiä: „kansallisia sotia ei voi enää olla olemassa”, on se, että maailma on jaettu muutamien imperialististen „suur”-valtojen kesken, jonka vuoksi jokainen sota, vaikka se olisikin alussa kansallista, *muuttuu* imperialistiseksi kajoten jonkin imperialistisen valtakunnan tai liittouman etuihin (Juniuksella s. 81).

Tuo todiste on ilmeisesti virheellinen. Marxilaisen dialektiikan perusväite on tietysti se, että luonnossa ja yhteiskunnassa kaikki rajat ovat ehdollisia ja liikkuvia ja ettei ole *yhtään* ilmiötä, joka ei voisi tietyin edellytyksin muuttua vastakohdakseen. Kansallinen sota *saattaa* muuttua imperialistiseksi ja *päinvastoin*. Esimerkiksi Ranskan suuren vallankumouksen sodat alkoivat kansallisina ja olivat sellaisia. Nuo sodat olivat vallankumouksellisia: suuren vallankumouksen puolustamista vastavallankumouksellisten monarkioiden liittoumaa vastaan. Mutta kun Napoleon perusti Ranskan imperiumin saattaen orjuuteen koko joukon kauan sitten muodostuneita, suuria ja elinkykyisiä Euroopan kansallisvaltioita, niin Ranskan kansalliset sodat muuttuivat imperialistisiksi sodiksi, jotka *vuorostaan* synnyttivät kansallisia vapaus­sotia Napoleonin imperialismia *vastaan*.

Vain sofisti saattaisi tehdä olemattomaksi imperialistisen ja kansallisen sodan välisen eron sillä perusteella, että toinen *saattaa* muuttua toiseksi. Dialektiikka on usein ollut — myös kreikkalaisen filosofian historiassa — sofismiin vievänä siltana. Mutta me jääme dialektikoiksi, kun taistelemme sofismia vastaan ei kieltämällä yleensä kaikkien muutosten mahdollisuuden, vaan analysoimalla konkreettisesti *kyseessäolevaa* muutosta ehdollisena ja kehittyvänä.

Mitä epätodennäköisintä on, että nykyinen vuosien 1914—1916 imperialistinen sota muuttuisi kansalliseksi, sillä *etenevää* kehitystä edustavana luokkana on proletariaatti, joka objektiivisesti pyrkii muuttamaan imperialistisen sodan kansalaissodaksi porvaristoa vastaan, ja edelleen sen vuoksi, että kummankaan liittouman voimissa ei ole kovin huomattavaa eroa ja kansainvälinen finanssipääoma on luonut kaikkialla taantumuksellisen porvariston. Mutta *mahdottomaksi* ei sellaista muuttumista voida julistaa, sillä suuri kansallinen sota olisi mahdollinen Euroopassa, jos Euroopan proletariaatti osoittautuisi olevan voimaton parikymmentä vuotta, jos nykyinen sota *päätyisi* Napoleonin voittojen kaltaisiin voittoihin ja useiden elinkykyisten kansallisten valtioiden orjuutukseen ja jos ei-eurooppalainen (ennen muuta Japanin ja Amerikan) imperialismi säilyisi niin ikään parikymmentä vuotta muuttumatta esim. Japanin ja Amerikan sodan seurauksena sosialismiksi. Se olisi Euroopan kehityksen *taantumista* useiksi vuosikymmeniksi. Se ei ole todennäköistä. Mutta sellainen *ei ole* mahdotonta, sillä epädialektista, epätieteellistä ja teoreettisesti virheellistä on kuvitella, että maailman historia kehittyisi tasaisesti ja säännöllisesti eteenpäin, tekemättä koskaan jättiläismäisiä hyppäyksiä taaksepäin.

Edelleen. Imperialismin kaudella siirtomaiden ja puoli-siirtomaiden kansalliset sodat eivät ainoastaan ole todennäköisiä, vaan ne ovat *väistämättömiä*. Siirtomaissa ja puolisiirtomaissa (Kiina, Turkki, Persia) asuu noin 1.000 miljoonaa ihmistä, t.s. *enemmän kuin puolet* maapallon väestöstä. Kansallinen vapausliike on siellä jo nyt hyvin voimakasta tai se on voimistumassa ja kehittymässä. Kaikkinainen sota on saman politiikan jatkamista muilla keinoin. Siirtomaiden kansallisen vapautuksen politiikan jatkona tulevat *kiertämättä* olemaan siirtomaiden kansalliset sodat imperialistisia vastaan. Sellaiset sodat *voivat* johtaa nykyiset imperialistiset „suur“-vallat imperialistiseen sotaan, mutta voivat olla johtamattakin, mikä riippuu monista seikoista.

Esimerkiksi Englanti ja Ranska kävivät seitsenvuotista sotaa siirtomaista, t.s. ne kävivät imperialistista sotaa (joka on mahdollista sekä orjuuden pohjalla että primitiivisen kapitalismin pohjalla, samoin kuin nykyaikaisen korkealle kehittyneen kapitalismin perustalla). Ranska hävisi ja

menetti osan siirtomaitaan. Muutaman vuoden kuluttua alkoi Pohjois-Amerikan Valtojen kansallinen vapaussota yksistään Englantia vastaan. Ranska ja Espanja, joilla itsellään oli edelleenkin hallussaan osia nykyisistä Yhdysvalloista, solmivat vihassaan Englantia kohtaan, t.s. imperialististen etujensa vuoksi, ystävyyssopimuksen Englantia vastaan nousseiden Valtojen kanssa. Ranskalaiset ja amerikkalaiset joukot löivät englantilaiset. Se oli kansallista vapaussotaa, jossa imperialistinen kilpailu oli sivuaineksenä, millä ei ollut vakavaa merkitystä, kun taas vuosien 1914—1916 sodassa havaitsemme päinvastaista (Itävallan ja Serbian sodassa kansallisella aineksella ei ole vakavaa merkitystä verrattuna kaiken määräävään imperialistiseen kilpailuun). Tästä näkyy, miten typerää olisi soveltaa imperialismi-käsitettä kaavamaisesti ja johtaa siitä kansallisten sotien „mahdottomuus”. Esimerkiksi liittoutuneiden Persian, Intian ja Kiinan kansallinen vapaussota tiettyjä imperialistisia suurvaltoja vastaan on täysin mahdollista ja todennäköistä, sillä se johtuu näiden maiden kansallisesta vapausliikkeestä, kun taas sellaisen sodan muuttuminen nykyisten imperialististen suurvaltojen väliseksi imperialistiseksi sodaksi riippuu hyvin monista konkreettisista edellytyksistä, joiden muodostumisesta olisi naurettavaa mennä takuuseen.

Kolmanneksi, Euroopassakaan ei voida pitää mahdottomina kansallisia sotia imperialismiin kaudella. „Imperialismin kausi” on tehnyt nykyisen sodan imperialistiseksi, se synnyttää kiertämättömästi (niin kauan kuin sosialismi ei ole koittanut) uusia imperialistisia sotia, se on tehnyt nykyisten suurvaltojen politiikan läpeensä imperialistiseksi, mutta tämä „kaus” ei tee suinkaan mahdottomaksi esimerkiksi pikku valtioiden (sanokaamme, annektoitujen tai kansallisesti sorrettujen valtioiden) kansallisia sotia imperialistisia suurvaltoja *vastaan*, kuten se ei tee mahdottomaksi myöskään laajamittaisia kansallisia liikkeitä Euroopan itäosassa. Esim. Itävallasta Junius puhuu hyvin tervejärkisesti ottaen huomioon ei ainoastaan „taloudellisen”, vaan myös omalaatuisen poliittisen puolen, todeten „Itävallan sisäisen elinkyvyyttömyyden”, myöntäen, että „Habsburgien monarkia ei ole porvarillisen valtion poliittinen organisaatio, vaan ainoastaan muutamien yhteiskunnan loiseläjäklikkien höllästi yhteensidottu syndikaatti”, ja että

„Itävalta-Unkarin likvidointi on historiallisesti ainoastaan Turkin hajoamisen jatkumista ja samalla historiallisen kehitysprosessin vaatimus”. Eräiden Balkanin maiden ja Venäjän laita ei ole sen paremmin. Ja kansallisia sotia, vieläpä voittoisiakin voi kyllä syttyä ehdolla, että „suur”-vallat nääntyvät kovasti nykyisessä sodassa tai vallankumous voittaa Venäjällä. Ensiksikään imperialististen valtakuntien puuttuminen asiaan *ei ole* käytännössä mahdollista kaikissa olosuhteissa. Ja kun toisaalta sanoa „hosaistaan”, että pienen valtion sota jättiläisvaltiota vastaan on toivotonta, niin siihen on huomautettava, että toivotonkin sota on sotaa, ja sitä paitsi jättiläisvaltion tietyt sisäiset ilmiöt — esim. vallankumouksen alkaminen — voivat tehdä „toivottomasta” sodasta hyvinkin „toivonvarman”.

Kun olemme näin seikkaperäisesti käsitelleet sen väitteen virheellisyyttä, että muka „kansallisia sotia ei voi enää olla”, niin se ei ole johtunut vain siitä, että tuo väite on teoreettisesti ilmeisen väärä. Olisi tietysti perin murehdittavaa, jos „vasemmistolaiset” alkaisivat suhtautua välinpitämättömästi marxilaisuuden teoriaan tällaisena aikana, jolloin III Internationale voidaan luoda vain vulgarisoimattoman marxilaisuuden pohjalla. Mutta tuo virhe on myös käytännöllisessä ja poliittisessä suhteessa hyvin vahingollinen: siihen pohjaa typerä „aseistariisumis”-propaganda, kun ei muka voi olla mitään muita sotia paitsi taantumuksellisia; siihen pohjaa sitäkin typerämpi ja suorastaan taantumuksellinen välinpitämättömyys kansallisia liikkeitä kohtaan. Tuo välinpitämättömyys muuttuu shovinismiksi, kun Euroopan „suurten” kansakuntien, t.s. monia pikku- ja siirtomaakansoja sortavien kansakuntien, jäsenet julistavat kvasi-oppineen näköisinä: „kansallisia sotia ei voi enää olla”! Kansalliset sodat imperialistisia valtoja vastaan eivät ole vain mahdollisia ja todennäköisiä, vaan ne ovat kiertämättömiä ja *edistyksellisiä, vallankumouksellisia, joskin* tietysti ne vaativat ollakseen *menestyksellisiä* joko sorrettujen maiden valtavan väestömäärän (esimerkiksi Intian ja Kiinan satojen miljoonien ihmisten) ponnistusten yhdistämistä tai kansainvälisen tilanteen eri puolien *erikoiden* suotuisaa yhteenpunoutumista (esim. imperialistisia valtoja paralysoi niiden voimien ehtyminen, keskeinen sota, antagonismi j.n.e. estäen niitä sekaantumasta asioiden kulkuun) tai jonkin suurvallan proletariaatin *samanaikaista*

kapinaa porvaristoa vastaan (tämä viimeksi mainitsemamme seikka on ensisijainen siltä kannalta, mikä on toivottavaa ja edullista proletariaatin voitolle).

On kuitenkin huomautettava, että olisi epäoikeudenmukaista syyttää Juniusta välinpitämättömäksi kansallisia liikkeitä kohtaan. Ainakin hän panee sosialidemokraattisen ryhmän synneistä merkille sen, että tämä oli vaiti Kamerunin erään „maanpetoksesta” (nähtävästi sodan yhteydessä tehdystä kapinayrityksestä) syytetyn alkuasukasjohtajan teloituksesta, ja tähdentää toisessa kohdassa erikoisesti (herroille Legieneille, Lenscheille y.m. heittiöille, jotka lukeutuvat „socialidemokraatteihin”), että siirtomaiden kansakunnat ovat myös kansakuntia. Hän sanoo varsin selvästi: „socialismi tunnustaa jokaisen kansan oikeuden olla riippumaton ja vapaa, määrätä itse omasta kohtalostaan”, „kansainvälinen socialismi tunnustaa kansakuntien oikeuden olla vapaita, riippumattomia ja tasa-arvoisia, mutta sellaisia kansakuntia voi luoda vain socialismi, vain se voi saattaa voimaan kansakuntien itsemääräämisoikeuden. Ja socialismin tämän tunnuksen, kuten sen kaikkien muidenkin tunnusten, tarkoituksena — huomauttaa kirjoittaja oikeutetusti — ei ole puolustaa olemassaolevaa, vaan näyttää tietä, kiihottaa proletariaattia harjoittamaan vallankumouksellista, uudistavaa ja aktiivista politiikkaa” (ss. 77 ja 78). Pahasti siis erehtyvät ne, jotka saattavat luulla, että kaikki saksalaiset vasemmistosocialidemokraatit ovat luisuneet siihen rajoittuneisuuteen ja marxilaisuuden karikoimiseen, johon ovat päätyneet eräät hollantilaiset ja puolalaiset socialidemokraatit väittäessään kansakuntien itsemääräämisen olevan mahdotonta socialisminkin aikana. *Tämän virheen erikoisista hollantilais-puolalaisista alkusyistä puhumme muuten toisaalla.*

Juniuksen toinen virheellinen päätelmä liittyy isänmaanpuolustuskysymykseen. Tämä kysymys on imperialistisen sodan aikana kardinaalinen poliittinen kysymys. Ja Junius on lujittanut sitä vakaumustamme, että vain meidän puolueemme on asettanut oikein tämän kysymyksen: proletariaatti vastustaa isänmaan puolustusta nykyisessä imperialistisessa sodassa, *koska* tämä sota on luonteeltaan ryöstösotaa, orjanomistuksellista ja taantumuksellista sotaa, ja *koska* tämän sodan vastakohtaksi voidaan ja täytyy asettaa kansalaissota socialismin puolesta (ja pyrkiä

muuttamaan imperialistinen sota sellaiseksi). Mutta Junius, joka toisaalta on paljastanut mainiosti nykyisen sodan imperialistisen luonteen erotukseksi kansallisesta sodasta, on toisaalta tehnyt tavattoman kummastuttavan virheen, yrittäessään väen vängällä soveltaa *nykyiseen, epäkansalliseen* sotaan kansallista ohjelmaa! Tämä kuulostaa miltei uskomattomalta, mutta se on tosiasia.

Niin legieniläis- kuin kautskylaisvivahteisetkin viralliset sosialidemokraatit palvellessaan porvaristoa, joka eniten on huutanut ulkoisesta „maahanhyökkäyksestä”, ovat toistelleet erikoisen uutterasti tätä „maahanhyökkäys”-argumenttia saadakseen petetyksi kansanjoukot sodan imperialistisen luonteen suhteen. Kautsky, joka vakuuttelee nyt naiiveille ja herkkäuskoisille ihmisille (muun muassa Venäjällä olevan orgkomitealaisen Spektatorin välityksellä) siirtyneensä vuoden 1914 lopulla opposition, viittaa edelleenkin tuohon „argumenttiin”! Yrittäessään kumota tuon argumentin Junius esittää mitä opettavaisimpia historiallisia esimerkkejä todistaakseen, että „maahanhyökkäys ja luokkataistelu eivät ole porvariston historian ristiriitaisuuksia, kuten virallinen selitys kuuluu, vaan toinen on toisen välikappale ja ilmaus”. Esimerkkejä: Ranskassa Bourbonit aiheuttivat ulkoisen maahanhyökkäyksen jakobiineja vastaan ja porvaristo v. 1871 Kommuunin vastaan. Teoksesaan „Kansalaissota Ranskassa” Marx kirjoitti:

„Suurimpana herooisena nousuna, mihin tämä vanha yhteiskunta vielä kykeni, oli kansallinen sota, ja sekin osoittautuu nyt pelkäksi hallituksen huijaukseksi, jonka ainoana tarkoituksena oli lykätä tuonnemmaksi luokkataistelua, ja josta luovuttiin heti, kun luokkataistelu kärjistyi kansalaissodaksi”⁹³.

„Kaikkien aikojen klassillisena esimerkkinä”, kirjoittaa Junius viitaten vuoteen 1793, „on Ranskan suuri vallankumous”. Kaikesta tästä tehdään johtopäätös: „Vuosisatainen kokemus todistaa siis, että ulkoiselta viholliselta maata suojataan ja puolustetaan parhaiten ei piiritystilalla, vaan leppymättömällä luokkataistelulla, joka herättää kansanjoukoissa itsekunnioitusta, sankaruutta ja siveellistä voimaa”.

Juniuksen käytännöllinen johtopäätös: „Niin, sosialidemokraatit ovat velvollisia puolustamaan maataan suuren historiallisen kriisin aikana. Ja valtiopäivien sosialidemo-

kraattisen ryhmän raskas rikkomus onkin juuri siinä, että se lausui juhlallisesti julistuksessaan elokuun 4 p:nä 1914: „Vaaran hetkellä me emme jätä synnyinmaatamme suojattomaksi”, mutta kieltäytyi samassa sanoistaan. Se *jätti* synnyinmaan suojattomaksi mitä suurimman vaaran hetkellä. Olihan sen ensimmäinen velvollisuus synnyinmaataan kohtaan sinä hetkenä osoittaa synnyinmaalle nykyisen imperialistisen sodan todellinen pohja, repiä rikki valheellisen patriotismin ja diplomaattisen valehtelun verkko, johon tuo synnyinmaahan kohdistettu väkivallanyritys oli verhottu, sanoa kuuluvasti ja selvästi, että tässä sodassa Saksan kansalle ovat yhtä turmiollisia niin voitto kuin tappiokin, tehdä äärimmäisyyteen saakka vastarintaa, ettei synnyinmaata kuristettaisi piiritystilalla, julistaa, että on aseistettava heti kansa ja annettava kansan päättää sodasta ja rauhasta, vaatia mitä päättäväisimmin kansanedustajiston permanenttia (väliajatonta) istuntokautta koko sodan ajaksi, että kansanedustajisto olisi voinut valvoa valppaasti hallitusta ja kansa kansanedustajistoa, vaatia kumoamaan viipymättä kaikki poliittisten oikeuksien rajoitukset, sillä vain vapaa kansa voi menestyksellisesti puolustaa maatansa, ja vihdoin, asettaa imperialistisen sotaohjelman vastapainoksi,— ohjelman, jonka tarkoituksena on Itävallan ja Turkin säilyttäminen, t.s. taantumuksen säilyttäminen Euroopassa ja Saksassa,— vuoden 1848 patrioottien ja demokraattien vanha, tosi kansallinen ohjelma, Marxin, Engelsin ja Lassallen ohjelma: tunnus yhtenäisestä suuresta Saksan tasavallasta. Se oli se lippu, joka olisi pitänyt kohottaa maan ylle ja joka olisi ollut todella kansallinen lippu, todella vapauden lippu ja vastannut sekä Saksan että proletariaatin kansainvälisen luokkapoliitiikan parhaita perinteitä”... „Näin ollen synnyinmaan etujen ja proletariaatin kansainvälisen solidaarisuuden välinen vaikea pulma, se traagillinen ristiriita, joka sai parlamenttimiehemme asettumaan „kirvelevin sydämin” imperialistisen sodan kannalle, on pelkkää mielikuvitusta, porvarillis-nationalistinen fiktio. Päinvastoin, maan edut ja proletariaatin Internationalen luokkaedut ovat keskenään täysin sopuossuudessa niin sodan kuin rauhankin aikana: sekä sota että rauha vaativat kehittämään mitä tarmokkaimmin luokkataistelua, puolustamaan mitä tarmokkaimmin sosialidemokraattista ohjelmaa”.

Näin päättelee Junius. Hänen päätelmiensä virheellisyyden on silmiinpistävä, mutta kun meidän julkiset ja naamioituneet tsarismin lakeijamme, hrat Plehanov ja Tshhenkeli, chkäpä vielä hrat Martov ja Tshheidzekin, saattavat taker-tua vahingoniloisina Juniuksen sanoihin, ei teoreettisen totuuden vuoksi, vaan tarkoituksenaan päästä pälkäästä, peittää jälkensä, heittää tuhkaa työläisten silmille, niin meidän täytyy pysähtyä tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin Juniuksen virheen *teoreettisia* alkulähteitä.

Hän ehdottaa asettamaan imperialistisen sodan „vastapainoksi” kansallisen ohjelman. Hän kehottaa etumaista luokkaa kääntämään katseensa menneisyyteen eikä tulevaisuuteen! Vuosina 1793 ja 1848 niin Ranskassa ja Saksassa kuin koko Euroopassakin vuorossa oli *objektiivisesti porvarillis-demokraattinen* vallankumous. Tätä *objektiivista* historiallista asiointilaa vastasi silloisen demokraattisen liikkeen „todella kansallinen”, s.o. kansallisporvarillinen ohjelma, jota vuonna 1793 toteuttivat porvariston ja plebeijien vallankumouksellisimmat ainekset ja jota vuonna 1848 Marx julisti koko edistyksellisen demokraattisen liikkeen nimessä. Feodaalisten dynastisten sotien vastakohtaksi asetettiin silloin *objektiivisesti* vallankumouksellis-demokraattiset sodat, kansalliset vapaussodat. Sellainen oli kauden historiallisten tehtävien sisältö.

Euroopan suurimpiin edelläkävijävaltioihin nähden *objektiivinen* tilanne on nyt toinen. Edistyksellinen kehitys — ellei oteta huomioon mahdollisia väliaikaisia taka-askelia — voi tapahtua vain *sosialistisen* yhteiskunnan suuntaan, *sosialistisen vallankumouksen* suuntaan. Imperialistisen porvariston sodan, korkealle kehittyneen kapitalismin sodan vastapainona voi *objektiivisesti*, edistyvän kehityksen kannalta, edistyksellisen luokan kannalta katsoen, olla vain sota porvaristoa *vastaan*, s.o. ennen kaikkea proletariaatin ja porvariston välinen kansalaissota vallasta, sota, jota *ilman ei voi* olla vakavaa edistyksellistä liikettä, ja edelleen — vain tietyissä, erikoisissa olosuhteissa mahdollinen sosialistisen valtion puolustussota porvarillisia valtioita vastaan. Siksi ne bolshevikit (onneksi aivan harvat yksilöt, jotka olemme viivyttelemättä luovuttaneet prizyvilaäisille), jotka olivat valmiit asettumaan ehdollisen puolustuksen kannalle, kannattamaan isänmaan puolustusta ehdolla, että Venäjällä tapahtuu voittoisa vallankumous ja voittaa tasa-

valta, jäivät uskollisiksi bolshevismiin *kirjaimelle*, mutta rikkoivat sen *henkeä* vastaan, sillä Euroopan edelläkävijävaltioiden väliseen imperialistiseen sotaan vedettynä Venäjä tulisi tasavaltanakin käymään *niin ikään* imperialistista sotaa!

Sanoessaan, että luokkataistelu on maahanhyökkäyksen paras vastustamiskeino, Junius sovelsi Marxin dialektiikkaa vain puoleksi, otti askeleen oikealla tiellä ja poikkesi sitten heti syrjään. Marxin dialektiikka vaatii kunkin erikoisen historiallisen tilanteen konkreettista erittelyä. Väite, että luokkataistelu on paras maahanhyökkäyksen vastustamiskeino, pitää paikkansa *niin* feodalismiin kukistavan porvariston suhteen *kuin myös* porvariston kukistavan proletariaatin suhteen. Nimenomaan sen takia, että tämä väite pitää paikkansa *kaiken* luokkasorron suhteen, se on *liian yleistävä* ja siksi *vajavainen* kyseessäolevan *erikoistapauksen* suhteen. Kansalaissota porvaristoa vastaan on *niin ikään* eräs luokkataistelun muoto ja vain tämäntapainen luokkataistelu pelastaisi Euroopan (koko Euroopan, eikä vain yhden maan) maahanhyökkäysten vaarasta. „Suur-Saksan tasavalta”, mikäli se olisi ollut olemassa vuosina 1914—1916, olisi käynyt *samanlaista* imperialistista sotaa.

Junius oli jo antamassa oikean vastauksen kysymykseen ja oikean tunnuksen: kansalaissota porvaristoa vastaan sosialismin puolesta, mutta pyörsi sitten, ikään kuin olisi pelännyt sanoa koko totuutta, *takaisin* vuosien 1914, 1915, 1916 „kansallissota”-fantasiaan. Jos kysymystä tarkastellaan puhtaasti käytännölliseltä eikä teoreettiselta kannalta, niin Juniuksen virhe on yhtä selvä. Saksan kaikki porvarilliset piirit, kaikki luokat aina talonpoikaistoa myöten ovat olleet sodan *kannalla* (Venäjällä varmaankin *samoin* — ainakin varakkaan ja keskivarakkaan talonpoikaiston enemmistö ja varsin huomattava osa köyhälistöstä on näyttänyt olevan porvarillisen imperialismin lumoissa). Porvaristo on ollut hampaisiin asti aseissa. Tasavaltaa, permanenttia parlamenttia, upseerien valinnallisuutta („kansan aseistamista”) y.m. vaativan ohjelman „julistaminen” tällaisissa oloissa merkitsisi *käytännössä vallankumouksen „julistamista” (virheellisin vallankumousohjelmien!)*.

Junius sanoo samassa aivan oikein, ettei vallankumouksia voida „tekaista”. Vallankumous oli päiväjärjestyksessä

vuosina 1914—1916, se piili sodan uumenissa, *kasvoi esiin* sodasta. Se piti „*julistaa*” vallankumouksellisen luokan nimessä, osoittaa pelkäämättä, loppuun asti *tuon luokan* ohjelma: sosialismi, mikä sodan kaudella on mahdoton ilman kansalaissotaa patataantumuksellista, rikollista porvaristoa vastaan, joka saattaa kansan sanoin kuvaimattomiin onnettomiin. Piti suunnitella järjestelmällisiä, johdonmukaisia, käytännöllisiä, kypsytettyä vallankumouksen linjaa vastaavia toimenpiteitä, jotka ovat *ehdottomasti toteutettavissa*, olkoon vallankumouksellisen kriisin kehitysvauhti *mikä tahansa*. Nämä toimenpiteet on osoitettu puolueemme päätöslauselmassa: 1) äänestäminen sotamäärärahoja vastaan; 2) „kansalaisrauhan” rikkominen; 3) illegaalisen järjestön perustaminen; 4) sotilaiden veljeily; 5) kaikkien vallankumouksellisten joukkoesiintymisten tukeminen *. *Kaikkien* näiden toimenpiteiden menestyksellinen toteuttaminen johtaa *väistämättömästi* kansalaissotaan.

Suuren historiallisen ohjelman — ei kuitenkaan entisen ja vuosiin 1914—1916 nähden vanhentuneen kansallisen saksalaisen, vaan proletaarien internationalistisen ja sosialistisen ohjelman — julistamisella olisi eittämättömästi ollut valtavan suuri merkitys. Te, porvarit, käynte sotaa rosvotaksenne; me, *kaikkien* sotivien maiden työläiset, julistamme teille sodan, sodan sosialismin puolesta — tämänsisältöinen olisi pitänyt olla sen puheen, joka piti pitää parlamenteissa elokuun 4 p:nä 1914 niiden sosialistien, jotka eivät kavaltaneet proletariaattia kuten Legienit, Davidit, Kautskyt, Plehanovit, Guesdet, Sembat't j.n.e.

Juniuksen virhe lienee johtunut kahdenlaisista virheellisistä päätelmistä. Epäilemätöntä on, että Junius vastustaa jyrkästi imperialistista sotaa ja on jyrkästi vallankumouksellisen taktiikan *kannalla*: tätä *tosiasiaa* ei tee olemattomaksi mitkään Juniuksen „puolustuskantaa” koskevat herrojen Plehanovien ilkkumiset. Tämäntapaiseen parjaukseen, mikä on mahdollista ja luultavaa vastaisuudessaakin, on vastattava heti ja suoraan.

Mutta ensiksikään Junius ei ole kokonaan vapautunut niiden saksalaisten, ei edes vasemmistolaisien sosialidemokraattien „seurapiiristä”, jotka pelkäävät hajaannusta

* Ks. Teokset, 21. osa, ss. 147—148. *Toim.*

eivätkä uskalla lausua loppuun vallankumouksellisia tunnuksia *. Tuo on väärää pelkoa, josta Saksan vasemmisto-sosialidemokraattien on päästävä, ja kyllä he *pääsevätkin* siitä. Heidän ja sosialishovinistien taistelun kulku on *johtava* siihen. He näet taistelevat *omia* sosialishovinisteja vastaan päättäväisesti, järkähtämättä ja *vilpittömästi*, eroten siinä suhteessa tavattomasti, periaatteellisesti ja perinpohjin herroista Martoveista ja Tshheidzeistä, jotka nostavat toisella kädellään (à la Skobelev) lipun tervehdykseksi „kaikkien maiden Liebknechteille” ja halaavat toisella kädellään hellästi Tshhenkeliä ja Potresovia!

Toiseksi Junius halusi luultavasti toteuttaa jotakin sen tapaista, jollaista on menshevikkien surullisenukuluista „asteittaisuusteoria”, hän tahtoi *aloittaa* vallankumouksellisen ohjelman toteuttamisen siitä päästä, mikä on „sopivin”, „kansanomaisin” ja minkä *pikkuporvaristo* voi hyväksyä. Eräänlainen suunnitelma „historian puijaamiseksi”, filistereien puijaamiseksi. Eihän näet kukaan voi olla todellisen isänmaan *parasta* puolustusta vastaan, ja tänä todellisena isänmaana on Suur-Saksan tasavalta, parhaana puolustuksena on miliisi, permanentti parlamentti y.m. Kerran hyväksyttynä tämä ohjelma johtaisi muka ilman muuta seuraavaan asteeseen: sosialistiseen vallankumoukseen.

Junius on nähtävästi tietoisesti tai puolittain tietoisesti johtanut taktiikkansa tämäntapaisista päätelmistä. On sanomattakin selvää, että ne ovat virheellisiä. Juniuksen kirjasssa on tuntua *yksilöstä*, jolla ei ole tovereita illegaalisessa järjestössä, mikä olisi tottunut punnitsemaan loppuun saakka vallankumoukselliset tunnuksat ja kasvattamaan järjestelmällisesti joukkoja niiden hengessä. Mutta tämä vajavaisuus — olisi perin virheellistä unohtaa se — ei ole Juniuksen henkilökohtaisia vajavaisuuksia, vaan se johtuu

* Sama virhe esiintyy Juniuksen käsitellessä aihetta, kumpi on parempi, voitto vai ko tappio? Hänen johtopäätöksensä: kumpikin on yhtä paha (taloudellinen rapioituminen, aseistuksen kasvu j.n.e.). Tuo on pasifistisen pikkuporvarin eikä vallankumouksellisen proletariaatin katsantokanta. Mikäli puhutaan proletariaatin „vallankumouksellisesta puuttumisesta asioiden kulkuun” — ja siitä puhuvat, joskin valitettavasti liian ylimalkaisesti niin Junius kuin „Internationale”-ryhmän teesitkin —, niin kysymys olisi pitänyt *välttämättömästi* asettaa *toiselta* näkökannalta: 1) voiko „vallankumouksellinen puuttuminen asioiden kulkuun” olla mahdollista ilman tappion uhkaa? 2) voidaanko ruoskia *oman* maan porvaristoa ja hallitusta ilman samaista uhkaa? 3) emmekö ole aina puhuneet ja eikö taantumuksellisten sotien historiallinen kokemus puhu siitä, että tappio helpottaa vallankumouksellisen luokan toimintaa?

Saksan *kaikkien* vasemmistolaisten heikkoudesta, jotka on kiedottu joka puolelta kautskylaisen ulkokultaisuuden, pedanttisuuden ja opportunisti-„ystävällisyyden” halpamaiseen verkkoon. Juniuksen kannattajat ovat kyenneet yksinäisyydestään *huolimatta aloittamaan* illegaalisten kirjasten julkaisemisen ja sodan kautskylaisuutta vastaan. He kykenevät vastaisuudessakin kulkemaan eteenpäin oikeaa tietä.

Kirjoitettu heinäkuussa 1916

*Julkaistu lokakuussa 1916
„Sbornik Sosial-Demokrata”
kokoelman 1. n:o:ssa
Allekirjoitus: N. L e n i n*

*Julkaistaan kokoelman
tekstin mukaan*

ITSEMÄÄRÄMISESTÄ KÄYDYN VÄITTELYN YHTEENVETOJA

Zimmerwaldin vasemmiston „Edelläkävijä”-nimisen marxilaisen aikakauslehden 2. numerossa („Vorbote”, № 2, huhtikuu 1916) on julkaistu Pää-äänenkannattajamme „Sotsial-Demokratian” toimituksen allekirjoittamat teesit, joissa puolletaan kansakuntien itsemääräämistä, ja Puolan sosialidemokraattisen opposition äänenkannattajan „Gazeta Robotniczan” toimituksen allekirjoittamat teesit, joissa vastustetaan kansakuntien itsemääräämistä. Lukija löytää ylempää ensiksi mainitut teesit * uudelleen painettuina sekä jälkimmäisten teesien käännöksen ⁹⁴. Kansainvälisellä areenalla tämä kysymys on tullut kaiketi ensimmäisen kerran esille näin laajalti: väittelyssä, jota kävivät kolmen eri katsantokannan edustajat Rosa Luxemburg, K. Kautsky ja Puolan „niepodległościalaiset” (Puolan itsenäisyyden kannattajat, PPS) saksalaisessa marxilaisessa aikakauslehdessä „Neue Zeit” ** kaksikymmentä vuotta sitten, vuosina 1895—1896, vuonna 1896 pidetyn Lontoon kansainvälisen sosialistikongressin edellä, kysymyksessä oli vain Puola ⁹⁵. Mikäli tiedämme, itsemääräämiskysymystä ovat tähän mennessä käsitelleet jotakuinkin järjestelmällisesti vain hollantilaiset ja puolalaiset. Toivokaamme, että „Edelläkävijä” onnistuu edistämään tämän nykyisin niin päivänpolttavan kysymyksen käsittelyä englantilaisten, amerikkalaisten, ranskalaisten, saksalaisten ja italialaisten keskuudessa. Virallinen sosialismi, jota edustavat niin „oman” hallituksen julkiset kannattajat Plehanovit, Davidit ja kumpp. kuin myös opportunistimin naamioituneet puolustajat kautskylaiset (siinä luvussa myös Axelrod, Martov, Tshheidze y.m.),

* Ks. tätä osaa, ss. 135—149. *Toim.*

** — „Uusi Aika”. *Toim.*

on tässä kysymyksessä valehdellut niin paljon, että vielä hyvinkin kauan aikaa tulee olemaan väistämättömästi sellaista, että toisaalla pyritään olemaan vaiti ja kieroilemaan, samalla kun toisaalla työläiset vaativat antamaan „suorat vastaukset” näihin „kiperiin kysymyksiin”. Rajantakaisten sosialistien keskeisen mielipidetistelun kulkua koetamme valaista lukijoille aikanaan.

Mutta meille, venäläisille sosialidemokraateille, kysymys on jopa erikoisen tärkeä: tämä väittely on jatkoa vuosina 1903 ja 1913 käytyyn väittelyyn⁹⁶; kysymys on aiheuttanut sodan aikana eräänlaista ajatuskannan horjuvuutta puolueemme jäsenen keskuudessa; kysymystä kärjistää se, että sellaiset huomattavat gvozdevilaisen eli shovinistisen työväenpuolueen johtajat kuin Martov ja Tshheidze yrittävät kiertää asian olemuksen. Siksi on välttämättömästi tehtävä vaikkapa alustavat yhteenvedot kansainvälisellä areenalla alkaneesta väittelystä.

Kuten teeseistä näkyy, puolalaiset toverimme antavat meille suoranaista vastinetta eräisiin, esimerkiksi marxilaisuutta ja proudhonilaisuutta koskeviin todisteihimme. Mutta useimmiten he eivät vastaa meille suoraan, vaan välillisesti, asettamalla vastapainoksi *omia* väitteitään. Tarkastelkaamme heidän välillisiä samoin kuin suoranaisiakin vastineitaan.

I. SOSIALISMI JA KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄÄMINEN

Olemme väittäneet, että olisi sosialismin kavaltamista kieltäytyä toteuttamasta kansakuntien itsemääräämistä sosialismin aikana. Meille vastataan: „itsemääräämisoikeutta ei voida soveltaa sosialistiseen yhteiskuntaan”. Mielipiteet eroavat perinpohjin. Entä mistä se johtuu?

„Me tiedämme”, sanovat vastaväittäjäme, „että sosialismi tekee lopun kaikesta kansallisuussorosta, sillä se tekee lopun niistä luokkaintresseistä, jotka johtavat sortoon”... Mitä syytä on puhua kansallisuussorron lopettamisen *taloudellisista* edellytyksistä, jotka ovat olleet tunnettuja ja kiistattomia jo kauan sitten, kun kiistellään *yhdestä poliittisen* sorron muodosta, nimittäin toisen kansakunnan väkivaltaisesta pidättämisestä toisen kansakunnan valtakunnanrajojen puitteissa? Täten vain yritetään välttää poliittisia kysymyksiä! Ja seuraavat päätelmät saavat mei-

dät vakuuttumaan entistä enemmän tällaisen arvion oikeellisuudesta: „Meillä ei ole mitään perusteita olettaa, että sosialistisessa yhteiskunnassa kansakunta tulee olemaan luonteeltaan taloudellis-poliittinen yksikkö. Todennäköisintä on, että se tulee olemaan luonteeltaan vain kulttuuri- ja kieliyksikkö, sillä sosialistisen kulttuuripiirin alueellinen jako, mikäli sellaista tulee olemaan, voi tapahtua vain tuotannon vaatimuksesta, jota paitsi tätä jakoa koskevaa kysymystä eivät saa tietenkään ratkaista erinäiset kansakunnat, kukin erikseen, vaikka niillä omakohtaisesti onkin täysi valta (kuten „itsemääräämisoikeus” sitä vaatii), vaan siitä tulevat *määräämään yhdessä* kaikki asiasta kiinnostuneet kansalaiset”...

Tämä viimeksi mainittu todisteperuste *yhdessä* määräämisen asettamisesta *itsemääräämisen* tilalle miellyttää puolalaisia tovereita niin, että he ovat toistaneet sen teeseissään *kolme kertaa!* Mutta tuon lokakuulaismaisen ja taantumuksellisen todisteperusteen moninkertainen toistaminen ei tee sitä sosialidemokraattiseksi, sillä kaikki taantumukselliset ja porvarit myöntävät kansakunnille, joita pidetään väkivalloin kyseisen valtion rajoissa, oikeuden „määrätä yhdessä” yhteisessä parlamentissa valtion kohtalosta. Myös Vilhelm II on myöntänyt belgialaisille oikeuden „määrätä yhdessä” Saksan keisarikunnan kohtalosta yleissaksalaisessa parlamentissa.

Vastaväittäjämme yrittävät kiertää juuri sen, mikä on kiistanalaista — nimittäin sen, mikä vain onkin väittelyn kohteena, eroamisoikeuden. Tälle voitaisiin nauraa, ellei se olisi niin ikävää!

Heti ensimmäisessä teesissämme on sanottu, että sorrettujen kansakuntien vapauttaminen edellyttää poliittisessa suhteessa kahta uudistusta: 1) kansakuntien täydellistä tasa-arvoisuutta. Tästä ei ole kiistaa, ja tämä koskee vain valtion sisäisiä oloja; 2) valtiollista eroamisvapautta *. Tämä koskee valtakunnan rajojen määräämistä. *Vain* tämä on kiistanalaista. Ja juuri tästä vastaväittäjämme ovat vaiti. He eivät halua ajatella valtakunnan rajoja eivätkä yleensä valtiota. Tämä on jotakin „imperialistista ekonomismia”, samantapaista kuin entinen vuosien 1894—1902 ekonomismi, joka arveli: kapitalismi on voittanut, *joten* poliittiset

* Ks. tätä osaa, s. 135. *Toim.*

kysymykset ovat turhia. Imperialismi on voittanut, joten poliittiset kysymykset ovat turhia! Moinen epäpoliittinen teoria on perinjuurin marxilaisuuden vastainen.

Marx kirjoitti arvostellessaan Gothan ohjelmaa: „Kapitalistisen ja kommunistisen yhteiskunnan välillä on kausi, jolloin edellinen muutetaan vallankumouksellisesti jälkimmäiseksi. Sitä vastaavasti tulee olemaan myös poliittinen siirtymäkausi, jolloin valtio ei voi olla mitään muuta kuin proletariaatin vallankumouksellista diktatuuria”⁹⁷. Tähän saakka tämä on ollut sosialisteista kiistaton totuus ja siihen sisältyy tunnustus, että *valtio* säilyy niin kauan, kunnes voittanut sosialismi on kehittynyt täydelliseksi kommunismiksi. Engelsin mietelmä valtion *kuolemista* on tunnettu. Korostimme ensimmäisessä teesissä varta vasten, että demokratia on valtiomuoto, joka niin ikään kuolee, kun valtio kuolee. Mutta niin kauan kun vastaväittäjäme eivät ole vaihtaneet marxilaisuutta johonkin uuteen, „epävaltiolliseen” katsantokantaan, heidän päätelmänsä ovat kauttaaltaan erheellisiä.

Sen asemesta, että puhuisivat valtiosta (ja siis sen rajojen määrittelemisestä), he puhuvat „socialistisesta kulttuuripiiristä”, t.s. valitsevat tahallaan sikäli epämääräisen sanonnan, että kaikki valtiolliset kysymykset huuhtoutuvat pois! Syntyy hullunkurista tautologiaa: tietysti, ellei ole valtiota, ei ole myöskään kysymystä sen rajoista. Demokraattista valtiota tavoitteleva ohjelma on silloin niin ikään *kokonaan* tarpeeton. Tasavaltaahan ei myöskään tule olemaan kun valtio „kuolee”.

Saksalainen shovinisti Lensch esitti artikkeleissaan, joista mainitsimme viidennessä teesissä (huomautuksessa)*, mielenkiintoisen sitaatin Engelsin kirjoitelmasta „Po ja Rein”. Engels sanoo siinä muun muassa, että historiallisen kehityksen kulussa, joka tuhosi useita pieniä ja elinkyvyttömiä kansakuntia, „Euroopan suurten ja elinkykyisten kansakuntien” rajat määräytyivät yhä enemmän väestön „kielen ja sympatioiden” mukaan. Noita rajoja Engels nimittää „luonnollisiksi”⁹⁸. Niin oli asianlaita edistyksellisen kapitalismin aikakaudella Euroopassa likipitään vuosina 1848—1871. Taantumuksellinen, imperialistinen kapitalismi *rikkoo* nyt yhä useammin nuo demokraattisesti määräytyvät rajat.

* Ks. tätä osaa, s. 142. Toim.

Kaikki merkit viittaavat siihen, että imperialismi jättää sen tilalle astuvalle sosialismille perinnöksi *vähemmän* demokraattiset rajat, useita aluevaltauksia Euroopassa ja muissa maanosissa. Mitenkäs se on? Tuleeko voittanut sosialismi palauttaessaan voimaan ja noudattaessaan pitkin linjaa loppuun saakka täydellistä demokratiaa kieltäytymään määräämästä *demokraattisesti* valtakunnan rajoja? eikö se aio ottaa huomioon väestön „sympatioita”? Ei tarvitse muuta kuin asettaa nämä kysymykset huomataksaan havainnollisesti, että puolalaiset kollegamme luisuvat marxilaisuudesta „imperialistiseen ekonomismiin”.

Entiset „ekonomistit”, muuttaen marxilaisuuden irvikuvaksi, opettivat työläisille, että marxilaisista on tärkeää „vain” „taloudellinen” puoli. Uudet „ekonomistit” luulevat kai, että voitaneen sosialismin demokraattinen valtio tulla olemaan ilman rajoja (samaa tapaan kuin „aistimuskompleksit” ilman materiaa), tai että rajat määrätään „vain” tuotannon vaatimusten mukaisesti. Tosiasiassa nuo rajat määrätään demokraattisesti, s.o. väestön tahdon ja „sympatioiden” mukaisesti. Kapitalisti tekee väkivaltaa noille sympatioille ja vaikeuttaa siten yhä enemmän kansakuntien lähentymistä. Järjestämällä luokkasorrottoman tuotannon ja turvaamalla *kaikille* valtion jäsenille hyvinvoinnin sosialismi antaa siten väestön „sympatioille” *täydellisen liikkumisvapauden* ja nimenomaan siitä syystä helpottaa ja jouduttaa tavattomasti kansakuntien lähenemistä ja yhteenliittymistä.

Ettemme rasittaisi liiaksi lukijaa tällä vaikeatajuisella ja sekavalla „ekonomismilla” esitämme välillä erään kiistaamme osallistumattoman sosialistisen kirjailijan mieltämän. Tämä kirjailija on Otto Bauer, jolla on niin ikään oma „pikku pykälänsä”, nimittäin „kansallinen kulttuuriautonomia”, mutta joka tekee useissa tärkeissä kysymyksissä ihan oikeita päätelmiä. Esimerkiksi kirjansa „Kansallisuuskysymys ja sosialidemokratia” 29. pykälässä hän on huomauttanut kerrassaan oikein, että kansallisella ideologialla naamioidaan *imperialistista* politiikkaa. Pykälässä 30, „Sosialismi ja kansallisuusperiaate”, hän sanoo:

„Sosialistinen yhteisö ei voi ikinä liittää väkivalloin itseensä kokonaisia kansakuntia. Kuvitelkaapa mielessänne kansanjoukkoja, jotka nauttivat kaikkia kansallisen kulttuurin hyvyyksiä, osallistuvat rajoituksitta ja aktiivisesti

lainsäädäntään ja hallintaan ja vihdoinkin ovat varustetut aseilla — voitaisiinko tällaiset kansakunnat alistaa väkivalloin vieraan yhteiskuntaelimistön herruuteen? Kaikkinainen valtiovalta nojaa asevoimaan. Nykyinen kansanarmeija on taidokkaan koneiston ansiosta yhä vieläkin tietyn henkilön, suvun tai luokan käyttämä ase samoin kuin muinoin rita-reista ja palkkasotureista muodostettu sotaväki. Sosialistisen yhteiskunnan demokraattisen yhteisön armeija ei sinänsä ole mitään muuta kuin aseistettua kansaa, sillä se on muodostettu korkean kulttuuritason omaavista ihmisistä, jotka työskentelevät vapaasti yhteiskunnallisissa työpaikoissa ja osallistuvat rajoituksitta valtiolliseen elämään sen kaikilla aloilla. Näissä oloissa muukalaisherruus käy kokonaan mahdottomaksi”.

Se on totta. Kapitalismin vallitessa *ei voida* poistaa kansallista (eikä yleensä poliittista) sortoa. Sitä varten on *välttämättömästi* hävitettävä luokat, t.s. pystytettävä sosialismi. Mutta sosialismi ei merkitse yksistään taloutta, vaikka se pohjaakin talouteen. Kansallisuussorron poistamiseksi tarvitaan perustaa — sosialistista tuotantoa, mutta tämä perusta kaipaa *lisäksi* demokraattista valtio-organisaatiota, demokraattista armeijaa y.m. Muuttamalla kapitalismin sosialismiksi proletariaatti luo *mahdollisuuden* poistaa kokonaan kansallisuussorron; tämä mahdollisuus muuttuu *todellisuudeksi* „vain” — „vain”! — silloin, jos sovelletaan täydellistä demokratiaa joka suhteessa, aina väestön „sympatioita” vastaavaa valtakunnan rajojen määräämistä ja täydellistä eroamisvapautta myöten. Tällä pohjalla tulevat vuorostaan häviämään *käytännössä* kokonaan vähäisimmätkin kansallisuuksien väliset hankaukset, pieninkin kansallinen epäluottamus ja nopeutuu kansakuntien läheneminen ja yhteensulautuminen, minkä lopputuloksena on oleva valtion *kuoleminen*. Tällainen on marxilainen teoria, josta puolalaiset kollegamme ovat erehtyneet poikkeamaan.

2. ONKO DEMOKRATIA „MAHDOLLISTA” IMPERIALISMIN VALLITESSA?

Puolalaisten sosialidemokraattien koko aikaisempi polemiikki kansakuntien itsemääräämistä vastaan rakentui sille väitteelle, että kansakuntien itsemäärääminen „ei ole mahdollista” kapitalismin vallitessa. Me iskralaiset nauroimme

jo vuonna 1903 VSDTP:n II edustajakokouksen ohjelma-valiokunnassa tälle väitteelle ja sanoimme, että siinä ker-tautuu (surullisen kuuluisten) „ekonomistien” karikatyyri-marxilaisuus. Olemme erittäin yksityiskohtaisesti tarkastel-leet teeseissämme tätä virhettä, ja juuri tässä, mikä on koko kiistan teoreettinen perusta, puolalaiset toverit eivät ole ha-lunneet (tai voineet?) vastata *yhteenkään* argumenttiimme.

Se, että itsemäärääminen on taloudellisessa suhteessa mahdotonta, olisi pitänyt todistaa taloudellisella analyysillä, jolla me todistamme mahdottomaksi koneiden kieltä-misen tai työrahan käytäntöönottamisen j.n.e. Kukaan ei edes yritäkään tehdä sellaista analyysia. Kukaan ei rupea väittämään, että jossakin, vaikkapa yhdessä maassa olisi onnistuttu „poikkeuksellisesti” ottamaan kapitalismin aikana käytäntöön „työraha”, niin kuin eräässä pienessä maassa on mitä hillittömimmän imperialismin aikakaudella onnistuttu poikkeuksellisesti mahdollistamaan mahdoton itsemäärääminen ja vieläpä ilman sotaa ja vallankumousta (Norja 1905).

Yleensä valtiollinen demokratia on vain eräs mahdollinen (teoreettisesti jopa „puhtaalle” kapitalismille normaalikin) kapitalismin *päälysrakennuksen muoto*. Kuten tosiseikat osoittavat, niin kapitalismi kuin imperialismikin kehittyvät *jos jonkinlaisissa* valtiomuodoissa alistaen ne *kaikki* palve-lemaan itseään. Sen vuoksi teorian kannalta on perin väärin puhua demokratian *yhden* muodon ja *yhden* vaatimuksen „mahdottomuudesta”.

Koska puolalaiset kollegat eivät ole vastanneet näihin todisteluihin, väittely täytyy katsoa tältä kohdalta päätty-neeksi. Niin sanoaksemme havainnollisuuden vuoksi esi-timme mitä konkreettisimman väitteen, että olisi „hassua” kieltää Puolan ennallistamisen „mahdollisuuden” riippuvan nyt nykyisen sodan strategisista y.m. momenteista. Vas-tausta ei ole kuulunut!

Puolalaiset toverit ovat vain *toistaneet* ilmeisen väärän väitteen (§ II, 1) sanoessaan: „vieraiden alueiden liittämi-sessä eivät tule kysymykseen valtiollisen demokratian muo-dot; ratkaisee avoin väkivalta... Valtakunnan rajoja koske-vaa kysymystä pääoma ei jätä milloinkaan kansan ratkais-tavaksi”... Ikään kuin *omien*, imperialismia palvelevien virkamiestensä vaalin „pääoma” voisi „jättää kansan” toimitettavaksi! Tai ikään kuin jotkin sellaiset tärkeät

demokratian kysymykset kuin esim. monarkian vaihtaminen tasavaltaan, vakinaisen armeijan vaihtaminen milliisiin, voitaisiin yleensä ratkaista laajemmassa mitassa ilman „avointa väkivaltaa”! Subjektiivisesti puolalaiset toverit haluavat „syventää” marxilaisuutta, mutta siinä he epäonnistuvat kokonaan. *Objektiivisesti* heidän puheensa mahdolluudesta ovat opportunistisia, sillä kaikessa hiljaisuudessa oletetaan: „mahdotonta” ilman useita vallankumouksia, niin kuin *koko* demokratia ja *kaikki* sen vaatimukset yleensä ovat mahdottomia imperialismin vallitessa.

Vain kerran, aivan II §:n 1. kohdan lopussa, Elsassia koskevassa päätelmässä, puolalaiset kollegat ovat luopuneet „imperialistisen ekonomismin” kannasta vastaten erästä demokratian muotoa koskeviin kysymyksiin konkreettisesti eikä viittaamalla yleensä „taloudelliseen”. Ja juuri tuo vastaus osoittautui vääräksi! Olisi „partikulaarista, epädemokraattista”, kirjoittavat he, jos elsassilaiset *yksin*, ranskalaisten mielipidettä kysymättä, „panisivat” heidät liittämään Elsassin Ranskaan, vaikka osa Elsassista pyrki saksalaisten puoleen ja tämä aiheuttaisi sodan vaaraa!!! Vallan huvittavaa sekasotkua: itsemäärääminen edellyttää (se on itsestään selvää ja me korostimme sitä erikoisesti teeseissämme) vapautta *erota* sortavasta valtiosta; siitä, että *liittyminen* kyseiseen valtioon edellyttää *tämän* suostumusta, „ei ole tapana” puhua politiikassa, niin kuin taloudellisessa elämässä ei puhuta kapitalistin „suostumuksesta” saada voittoa tai työläisen suostumuksesta saada työpalkkaa! Olisi naurettavaa puhua siitä.

Jos tahdotaan olla marxilainen poliitikko, niin Elsassista puhuen on hyökättävä saksalaisten sosialistiheittiöiden kimppuun sen johdosta, etteivät nämä taistele Elsassin eroamisvapauden puolesta, ranskalaisten sosialistiheittiöiden kimppuun sen johdosta, että nämä suhtautuvat sovinnollisesti Ranskan porvaristoon, joka haluaa anastaa väkivalloin koko Elsassin, ja molempien kimppuun sen johdosta, että ne palvelevat „oman” maansa imperialismia peläten pientäkin erillistä valtiota; — on osoitettava, *millä tavalla* sosialistit, jotka tunnustavat itsemääräämisen, ratkaisisivat kysymyksen muutamassa viikossa elsassilaisten tahtoa loukkaamatta. Kun sen sijaan järkeillään, miten hirveän vaarallista on se, että ranskalaiset elsassilaiset saavat „tyrkytettyä” itsensä Ranskalle, niin se on jo kaiken huippu.

3. MIKÄ ON ALUEVALTAUSTA?

Tämän kysymyksen olemme asettaneet teeseissämme täysin selvästi (§ 7)*. Puolalaiset toverit *eivät ole* vastanneet siihen: he *ovat sivuuttaneet* sen ilmoittaen ponnekkaasti, 1) että he vastustavat aluevaltauksia, ja 2) selittäen, miksi he vastustavat. Nämä ovat tietysti hyvin tärkeitä kysymyksiä. Mutta ne ovat kuitenkin *muuta* kysymyksiä. Mikäli ollenkaan välitämme siitä, että periaatteemme olisivat teoreettisesti harkittuja ja että ne olisi määritelty selvästi ja täsmällisesti, me emme voi *sivuuttaa* kysymystä, mikä on aluevaltausta, kun kerran tämä käsite esiintyy poliittisessa propagandassamme ja agitaatiossamme. Tämän kysymyksen sivuuttamista kollegiaalisessa väittelyssä ei voida tulkita muuksi kuin kieltäytymiseksi kannanotosta.

Miksi asetimme tämän kysymyksen? Selitimme sen asettaessamme kysymyksen. Siksi että „aluevaltauksia vastaan protestoiminen ei ole mitään muuta kuin itsemääräämisoikeuden tunnustamista”. Aluevaltaus-käsitteeseen sisältyy tavallisesti 1) käsite väkivallasta (väkivaltainen alueliitos); 2) käsite muukalaissorrosta („*vieraan*” alueen liitos y.m.s.) ja toisinaan 3) käsite status quon ** rikkomisesta. Olemme huomauttaneet tästä teeseissä eikä huomautuksemme ole kohdannut kritiikkiä.

Herää kysymys, voivatko sosialidemokraatit olla yleensä väkivaltaa vastaan? Tietysti eivät. Aluevaltauksia emme siis vastusta siitä syystä, että ne ovat väkivaltaa, vaan jostain muusta syystä. Niin ikään sosialidemokraatit eivät voi pitää kiinni status quostakaan. Tehkää mitä tahansa, mutta ette voi välttää johtopäätöstä: aluevaltaus on kansakuntien *itsemääräämisen loukkaamista*, valtakunnan *rajojen* määräämistä *vastoin väestön tahtoa*.

Aluevaltausten vastustaminen *merkitsee* itsemääräämisoikeuden puoltamista. Se, että „vastustetaan sorrettujen kansakuntien väkivaltaista pidättämistä kyseisen valtion rajoissa” (käytimme tarkoituksellisesti *myös* tätä teesiämme 4. pykälässä esitetyn ajatuksen hieman muunnettua sanamuotoa ***), ja puolalaiset toverit *vastasivat* meille tähän

* Ks. tätä osaa, ss. 144—145. *Toim.*

** — vallitsevan tilan. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, s. 140. *Toim.*

täysin selvästi sanoen I §:n 4. kohdan alussa, että he „vastustavat sorrettujen kansakuntien väkivaltaista pidättämistä anneктоivan valtion rajoissa”), on *aivan samaa* kuin puoltaa kansakuntien itsemääräämistä.

Emme halua väitellä sanoista. Mikäli on olemassa puolue, joka sanoo ohjelmassaan (tai kaikkia velvoittavassa päätöslauselmassaan, kysymys ei ole muodosta), että se vastustaa aluevaltauksia *, sorrettujen kansakuntien väkivaltaista pidättämistä *oman* valtionsa rajoissa, niin ilmoitamme olevamme periaatteessa aivan samaa mieltä sellaisen puolueen kanssa. Olisi järjetöntä pitää kiinni *sanasta* „itsemäärääminen”. Ja jos puolueessamme on henkilöitä, jotka haluavat muuttaa puolueohjelmamme 9. §:n *sanoja*, sanamuotoa samassa hengessä, niin erimielisyytemme *sellaisten* tovereiden kanssa ei meistä ole suinkaan periaatteellista!

Kysymys on vain tunnustemme poliittisesta selvyydestä ja teoreettisesta tarkkuudesta.

Tästä kysymyksestä — jonka tärkeyttä varsinkaan nyt sodan aikana ei kukaan kiistä — käydyissä suullisissa väitelyissä on esiintynyt seuraava todistusperuste (painetussa sanassa emme ole sitä tavanneet): *vastalause* tiettyä pahaa *vastaan* ei merkitse ehdottomasti pahan kieltävän positiivisen käsitteen hyväksymistä. Todisteperuste on ilmeisesti kestämaton ja siitä syystä sitä ei nähtävästi olekaan esitetty painetussa sanassa. Kun sosialistinen puolue julistaa „vastustavansa sorrettujen kansakuntien väkivaltaista pidättämistä anneктоivan valtion rajoissa”, niin tämä puolue *sitoutuu siten kieltäytymään väkivoaltaisesta* pidättämisestä, kun se itse pääsee valtaan.

Emme epäile lainkaan, että jos huomenna Hindenburg puolittain voittaa Venäjän ja tuon puolittaisen voiton ilmentymänä (koska Englanti ja Ranska haluavat hieman heikentää tsarismia) on uusi Puolan valtio, mikä on täysin „mahdollista” kapitalismin ja imperialismin taloudellisten lakien kannalta, ja jos sitten ylihuomenna sosialistinen vallankumous voittaa Pietarissa, Berliinissä ja Varsovassa,

* „Vastustaa vanhoja ja uusia aluevaltauksia”, kuten K. Radek sanoo eräässä „Bernér Tagwacht” („Bernin Vartio”. *Toim.*) lehdessä julkaistussa artikkelissaan.

niin Puolan sosialistinen hallitus kieltäytyy Venäjän ja Saksan hallitusten tapaan sanokaamme ukrainalaisten „väkivaltaisesta pidättämisestä Puolan valtion rajoissa”. Jos mainittuun hallitukseen tulee „Gazeta Robotniczan” toimituksen jäseniä, niin he uhraavat varmasti omat „teesinsä” ja kumoavat siten sen teorian, että „itseääräämisoikeutta ei voida soveltaa sosialistiseen yhteiskuntaan”. Mikäli ajattelisimme toisin, niin vuorossaolevana tehtävänäme ei olisikaan toverillinen väittely Puolan sosialidemokraattien kanssa, vaan armoton taistelu heitä, kuten shovinisteja, vastaan.

Olettakaamme, että menisin jossakin eurooppalaisessa kaupungissa kadulle ja esittäisin julkisesti ja sitten toistamiseen sanomalehdistössä „vastalauseen” sen johdosta, etten saa ostaa ihmistä orjakseni. Epäilemätöntä on, että minut voidaan oikeutetusti katsoa orjanomistajaksi, orjuusperiaatteen tai -järjestelmän, kuinka vain haluatte, kannattajaksi. Ketään ei petä se, että orjuuteen kohdistuvat sympatiani on ilmaistu kielteisenä vastalauseena, eikä myönteisessä muodossa („kannatan orjuutta”). Että poliittinen „vastalause” on *täysin* poliittisen ohjelman veroinen, se on niin ilmeistä, että tuntuu jopa epämukavaltakin joutua sitä selittämään. Joka tapauksessa olemme vuorenvarmoja siitä, ettei ainakaan Zimmerwaldin vasemmisto — emme puhu kaikista zimmerwaldilaisista, sillä heidän joukossaan on Martov y.m. kautskylaisia — tule esittämään meille „vastalauseetta” sen johdosta, jos sanomme, että III Internationalessa ei tule olemaan paikkaa henkilöille, jotka saattavat erottaa poliittisen vastalauseen poliittisesta ohjelmasta, asettaa ne toistensa vastakohtaksi j.n.e.

Haluamatta kiistellä sanoista, rohkenemme lausua julki vakaana toivomuksenamme, että Puolan sosialidemokraatit saisivat piakkoin virallisesti formuloiduksi niin oman ehdotuksensa 9. pykälän poistamisesta meidän (ja myös *heidän*) puolueohjelmasta ja samoin Internationalen ohjelmasta (vuoden 1896 Lontoon kongressin päätöslauselma) kuin myös *oman* määritelmänsä vastaavanlaisista poliittisista mieltelmistään, jotka koskevat „vanhoja ja uusia aluevaltauksia” ja „sorrettujen kansakuntien väkivaltaista pidättämistä annektoivan valtion rajoissa”.— Siirtykäämme seuraavaan kysymykseen.

4. ALUEVALTAUSTEN PUOLESTA VAIKO ALUEVALTAUKSIA VASTAAN?

Teesiensä ensimmäisen osan 3. §:ssä puolalaiset toverit ilmoittavat täysin selvästi, että he vastustavat kaikenlaisia aluevaltauksia. Saman osan 4. §:ssä tapaamme valitettavasti väitteitä, joita on pidettävä aluevaltaushenkisinä. Pykälä alkaa seuraavalla... miten sen nyt sanoisi lievemmin?.. kummallisella lauseella:

„Lähtökohtana sosialidemokratian taistelussa aluevaltauksia vastaan, sorrettujen kansakuntien väkivaltaista anektoivan valtion rajoissa pidättelemistä vastaan on *kieltäytyminen kaikkinaisesta isänmaan puolustuksesta* (kursivointi tekijään), joka imperialismin kaudella on samaa kuin puolustaa oman porvariston oikeuksia sortaa ja ryöstää vieraita kansoja”...

Mitä tämä on? Kuinka?

„Lähtökohtana taistelussa aluevaltauksia vastaan on kieltäytyminen *kaikkinaisesta* isänmaan puolustuksesta”... Mutta „isänmaan puolustamiseksihan” voidaan sanoa ja on tähän saakka ollut *yleisesti* tapana sanoa kaikkia kansallisia sotia ja kaikkia kansallisia kapinoita! Me vastustamme aluevaltauksia, *mutta*... me ymmärrämme sen niin, että vastustamme sotaa, jota anektoidut käyvät vapautuakseen anektoivista, me vastustamme kapinaa, jonka tarkoituksena on anektoitujen vapautuminen anektoivista! Eikö tämä ole aluevaltaushenkinen väite?

Teisien laatijat perustelevat tuota... kummallista väitetään sillä, että „imperialismin kaudella” isänmaan puolustus on samaa kuin puolustaa oman porvariston oikeuksia sortaa vieraita kansoja. Mutta se pätee *vain* kun on kysymyksessä imperialistinen sota, s.o. imperialististen valtojen tai valtioryhmien *välinen* sota, jolloin *molemmat* sotivat puolet eivät ainoastaan sorra „vieraita kansoja”, vaan käyvät lisäksi sotaa *siitä*, kumpi saa *enemmän* sortaa vieraita kansoja!

Todennäköisesti teisien laatijat asettavat kysymyksen „isänmaan puolustuksesta” kokonaan toisin kuin meidän puolueemme sen asettaa. Me emme hyväksy „isänmaan puolustusta” *imperialistisessa* sodassa. Se on sanottu selväkin selvemmin sekä puolueemme Keskuskomitean manifestissa

että Bernin päätöslauselmissa *, jotka on painettu saksan ja ranskan kielellä ilmestyneessä kirjasessa „Socialismi ja sota”. Myös teeseissämme olemme korostaneet sitä *kahdesti* (huomautukset 4. ja 6. pykälään)** . Puolalaisten teesien laatijat eivät nähtävästi hyväksy isänmaan puolustusta *yleensä*, t.s. *kansallistenkaan sotien osalta*, pitäen ehkä kansallisia sotia „imperialismin kaudella *mahdottomina*”. Sanomme „ehkä”, sillä teeseissään puolalaiset toverit *eivät ole* esittäneet sellaista mielipidettä.

Sellainen mielipide on esitetty selvästi saksalaisen „Internationale” ryhmän teeseissä ja Juniuksen kirjasessa, jolle omistamme erikoisen artikkelin*** . Siinä sanotun lisäksi huomautamme, että annektoidun alueen tai maan kansallista kapinaa anektoijaa vastaan voidaan nimittää nimenomaan kapinaksi, mutta ei sodaksi (olemme kuulleet tällaisen vastaväitteen ja siksi esitämme sen, vaikka pidämmekin tällaista terminologista kiistaa pikkumaisuutena). Joka tapauksessa tuskinpa kukaan rohjennee kiistää sen, että annektoitu Belgia, Serbia, Galitsia ja Armenia tulevat sanomaan *ja ovat oikeassa sanoessaan* valloittajaa vastaan suuntautuvaa „kapinaansa” „isänmaan puolustukseksi”. Siis puolalaiset toverit *vastustavat* tällaista kapinaa sillä perusteella, että näissä annektoiduissa maissa on *myös* porvaristo, joka *niin ikään* sortaa vieraita kansoja tai oikeamminkin voi sortaa, sillä puhutaan vain „sen *oikeudesta* sortaa”. Kyseistä sotaa tai kyseistä kapinaa arvosteltaessa ei siis oteta huomioon sen *todellista* yhteiskunnallista sisältöä (sorrettu kansakunta taistelee vapautensa puolesta sortajaa vastaan), vaan se, että nykyisin sorrettu porvaristo saa mahdollisuuden käyttää „*sorto-oikeuttaan*”. Jos Saksa valtaa, sanokaamme vuonna 1917, Belgian ja Belgia nousee vuonna 1918 kapinaan vapautensa puolesta, niin puolalaiset toverit tulevat vastustamaan kapinaa sillä perusteella, että Belgian porvaristolla on „oikeus sortaa vieraita kansoja”!

Tässä arvostelmassa ei yleensä ole hituistakaan marxilaisuutta eikä vallankumouksellisuutta. Ellemme tahdo kavaltaa sosialismia, meidän *on* tuettava *jokaista* kapinaa päävihollistamme, suurvaltojen porvaristoa, vastaan, ellei kapina ole taantumuksellisen luokan kapinaa. Jos

* Ks. Teokset, 21. osa, ss. 11—20 ja 146—147. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, ss. 141 ja 143. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, ss. 295—310. *Toim.*

kieltäydymme tukemasta annektoitujen alueiden kapinaa, meistä tulee objektiivisesti annektoinnin kannattajia. Nimenomaan „imperialismin kaudella”, joka on yhteiskunnallisen vallankumouksen alkamiskautta, proletariaatti on tänään mitä tarmokkaimmin tukeva annektoitujen alueiden kapinoita hyökätäkseen heti huomenna tai samaan aikaan tällaisen kapinan heikentämää „suur”-vallan porvaristoa vastaan.

Puolalaisten toverien annektoimishenkisyys on kuitenkin vieläkin pitemmälle menevää. He eivät vastusta ainoastaan annektoitujen alueiden kapinaa, vaan he vastustavat niiden riippumattomuuden *kaikkea*, yksinpä rauhallista tietäkin tapahtuvaa ennallistamista! Kuulkaapa:

„Ottamatta mitään vastuuta imperialismin sortopolitiikan seurauksista ja taistellen mitä jyrkimmin niitä vastaan sosialidemokratia *ei kannata millään muotoa uusien rajapyykkien asettamista Euroopassa eikä imperialismin hävittämien rajapyykkien uudelleen pystyttämistä*” (kursivointi tekijäin).

Nyt „imperialismi on hävittänyt rajapyykit” Saksan ja Belgian, Venäjän ja Galitsian väliiltä. Kansainvälisen sosialidemokratian on nähkääs vastustettava yleensä niiden uudelleen pystyttämistä, tapahtuipa se millä tavalla tahansa. Vuonna 1905, „imperialismin aikakaudella”, jolloin Norjan autonomiset suurkäräjät julistivat Norjan eronneeksi Ruotsista ja jolloin Ruotsin taantumuksellisten saarnaamasta Norjan vastaisesta Ruotsin sodasta ei tullut mitään, mikä johtui niin Ruotsin työläisten vastarinnasta kuin myös imperialistisesta maailmantilanteestakin, sosialidemokratian olisi kaiketi pitänyt vastustaa Norjan eroamista, sillä se merkitsi epäilemättä „uusien rajapyykkien asettamista Euroopassa”!!

Tämä on jo suorastaan ilmeinen annektoimiskanta. Sen kumoaminen on tarpeetonta, sillä se kumoaa itse itsensä. Yksikään sosialistinen puolue ei rohkene hyväksyä seuraavanlaista kantaa: „me vastustamme yleensä aluevaltauksia, mutta Eurooppaan nähden me hyväksymme aluevaltauksset tai suhtaudumme niihin sovinnollisesti, kun kerran ne on suoritettu”...

On pysähdyttävä tarkastelemaan vain sen virheen teoreettisia alkulähteitä, joka on johtanut puolalaiset toverimme tuollaiseen mitä ilmeisimpään... „mahdottomuuteen”.

„Euroopan” perusteettomasta asettamisesta erikoisasemaan sanomme tuonnempana. Seuraavat kaksi teeseistä otettua lausetta selittävät virheen muut alkulähteet:

....„Siellä, missä imperialismin ratas on kulkenut rusentavana jo kapitalistiseksi muodostuneen valtion yli, siellä tapahtuu petomaisen imperialistisen sorron muodossa sosialismia valmistelevaa kapitalistisen maailman poliittista ja taloudellista keskittymistä”...

Tällainen aluevaltausten puolustelu on struvelaisuutta eikä marxilaisuutta. Ne venäläiset sosialidemokraatit, jotka muistavat 1890-luvun Venäjän, tuntevat hyvin tuon herroille Struvelle, Cunoweille, Legieneille ja kumpp. yhteisesti ominaisen tavan väärentää marxilaisuutta. Juuri saksalaisista struvelaisista, niin sanotuista „sosiali-imperialisteista”, puhutaan puolalaisten toverien toisessa teesissä (II, 3):

...(Itsemääräämistunnus) „antaa sosiali-imperialisteille mahdollisuuden esittää — todistamalla tuon tunnuksen luonteeltaan illusoriseksi — meidän taistelumme kansallista sortoa vastaan historiallisesti epäoikeutetuksi sentimentaalisuudeksi ja saada siten proletariaatin epäilemään sosialidemokraattien ohjelman tieteellistä pätevyyttä”...

Tämä merkitsee, että teesien laatijat pitävät saksalaisten struvelaisten kantaa „tieteellisenä”! Onnittelemme.

Vain eräs „pikkuseikka” musertaa tuon ihmeellisen argumentin, joka pelotteli meitä sillä, että Lenschit, Cunowit ja Parvukset ovat meitä vastustaessaan *oikeassa*: nimittäin nuo Lenschit ovat tavallaan johdonmukaisia miehiä, ja saksalaisen shovinistisen „Kellon” 8.—9. numerossa — olemme varta vasten siteeranneet teeseissämme juuri näitä numeroita — Lensch todistelee *samanaikaisesti* „tieteellisesti pätemättömiksi” sekä itsemääräämistunnuksen (puolalaiset sosialidemokraatit ovat nähtävästi tunnustaneet *nämä* Lenschin todistelut kumoamattomiksi, mikä ilmenee esittämästämme heidän teeseissään olevasta päätelmästä...) että alas aluevaltaukset-tunnuksen!!

Lensch on näet tajunnut mainiosti sen yksinkertaisen totuuden, josta kyllä huomautimme puolalaisille kollegoillemme, mutta he eivät ole halunneet vastata tähän huomautukseemme: ettei ole mitään, „ei taloudellista eikä poliittista” eikä yleensä loogillista eroa itsemääräämisen „tunnustamisen” ja aluevaltaukset kieltävän „vastalauseen” välillä. Jos kohta puolalaiset toverit pitävät Lenschien

itsemääräämistä vastaan tähdättyjä todisteluja kumoamattomina, niin eihän voida olla tunnustamatta sitä *tosiasiaa*, että Lenschit suuntaavat nämä *kaikki* todisteet myös aluevaltausvastaista taistelua vastaan.

Teoreettinen virhe, joka on puolalaisten kollegojemme kaikkien päätelmien perustana, on vienyt heidät niin pitkälle, että he ovat osoittautuneet *epäjohdonmukaisiksi aluevaltausten kannattajiksi*.

5. MIKSI SOSIALIDEMOKRATIA VASTUSTAA ALUEVALTAUKSIA?

Meidän mielestämme vastaus on selvä: siksi, että aluevaltaus on kansakuntien itsemääräämisen loukkaamista eli toisin sanoen eräs kansallisuussorron muoto.

Puolalaisten sosialidemokraattien mielestä on *erikoisesti* selitettävä, miksi me vastustamme aluevaltauksia, mutta noissa selityksissään (teesit I, 3) teesien laatijat sotkeutuvat väistämättömästi useihin uusiin ristiriitoihin.

He esittävät kaksi todistetta sen „puolesta”, miksi me (vastoin Lenschien „tieteellisesti perusteltuja” argumentteja) vastustamme aluevaltauksia. Ensimmäinen:

„...,Sen väitteen vastapainoksi, että aluevaltaukset ovat Euroopassa välttämättömiä voittaneen imperialistisen valtion sotilaallisen turvallisuuden vuoksi, sosialidemokratia asettaa sen tosiasian, että aluevaltaukset vain voimistavat ristiriitoja ja lisäävät siten sodanvaaraa”...

Tämä vastaus ei riitä Lenschelle, sillä heidän tärkeimpänä todistusperusteenaan ei ollut aluevaltausten sotilaallinen välttämättömyys, vaan niiden *taloudellinen* edistykellisyys, koska ne merkitsevät keskittymistä imperialismin oloissa. Onko siinä mitään loogillisuutta, kun Puolan sosialidemokraatit myöntävät *tällaisen* keskittymisen edistykseksi, kieltäytyen palauttamasta ennalleen imperialismin hävittämiä rajapyykkeitä Euroopassa, ja samalla *vastustavat* aluevaltauksia?

Edelleen. *Minkälaisien* sotien uhkaa aluevaltaukset lisäävät? Eivät ainakaan imperialististen, sillä niitä aiheuttavat muut syyt; pahimpia ristiriitoja nykyisessä imperialistisessa sodassa ovat kiistattomasti Englannin ja Saksan, Venäjän ja Saksan väliset ristiriidat. Nämä maat eivät ole

olleet eivätkä ole aluevaltausten kohteena. Kysymyksessä on *kansallisten* sotien ja kansallisten kapinoiden uhan lisääntyminen. Mutta kuinka saatetaan toisaalta julistaa kansalliset sodat „imperialismin aikakaudella” *mahdottomiksi* ja toisaalta vedota kansallisten sotien „uhkaan”? Sellainen on epäloogillista.

Toinen todiste. Aluevaltaukset „luovat kuilun hallitsevan kansakunnan proletariaatin ja sorretun kansakunnan proletariaatin välille”... „sorretun kansakunnan proletariaatti liittyisi yhteen oman porvaristonsa kanssa ja pitäisi hallitsevan kansakunnan proletariaattia vihollisenaan. Proletariaatin kansainvälinen luokkataistelu kansainvälistä porvaristoa vastaan vaihtuisi proletariaatin hajaannukseksi, sen aatteelliseksi turmelukseksi”...

Näistä todisteista olemme täysin samaa mieltä. Mutta onko loogillista esittää samasta kysymyksestä ja samaan aikaan todisteita, jotka kumoavat toisensa? Teesien I osan 3. §:stä luemme mainitut todisteet, joilla aluevaltaukset osoitetaan proletariaatin *hajoittamiseksi*, mutta viereisessä 4. §:ssä meille sanotaan, että Euroopassa on vastustettava jo suoritettujen aluevaltausten peruuttamista ja kannatettava „sorrettujen ja sortavien kansakuntien työväenjoukkojen kasvattamista solidaariseen taisteluun”. Jos aluevaltausten peruuttaminen on taantumuksellista „sentimentaalisuutta”, niin sitä *ei voida* argumentoida siten, että aluevaltaukset kaivavat kuilua „proletariaatin” välille ja aiheuttavat siinä „hajaannusta”, vaan on silloin päinvastoin katsottava aluevaltaukset eri kansakuntien proletariaatin *lähentymisen* ehdoksi.

Me sanomme: jotta voitaisiin suorittaa sosialistinen valtakumous ja kukistaa porvaristo, työväen on liityttävä lujemmin yhteen, ja taistelu itsemääräämisen puolesta, t.s. annektointia vastaan, auttaa sitä liittymään lujemmin yhteen. Me pysymme johdonmukaisina. Mutta puolalaiset toverit, koska he katsovat eurooppalaiset aluevaltaukset „peruuttamattomiksi” ja kansalliset sodat „mahdottomiksi”, kumoavat itse itsensä, kun väittävät annektointia „vastaan” esittämällä todisteita nimenomaan kansallisten sotien *kannalta!* Nimittäin sellaisia todisteita, että aluevaltaukset *vaikeuttavat* eri kansakuntien työläisten lähentymistä ja yhteenliittymistä!

Toisin sanoen: voidakseen esittää väitteitä aluevaltauksia vastaan puolalaisten sosialidemokraattien täytyy ottaa todisteita sellaisesta teoreettisesta aineistosta, jonka *he juuri itse* periaatteessa kumoavat.

Tämä on sitäkin silmiinpistävämpää siirtomaakysymyksessä.

6. VOIDAANKO TASSA KYSYMYKSESSÄ ASETTAA SIIRTOMAAT „EUROOPAN” VASTAKOHDAKSI?

Teeseissämme on sanottu, että kapitalismin vallitessa on yhtä „mahdotonta” vaatia heti siirtomaiden vapauttamista (t.s. tuo vapautus on mahdoton ilman useita vallankumouksia ja kestämaton ilman sosialismia) kuin kansakuntien itsemääräämistä, virkamiesten valinnallisuutta, demokraattista tasavaltaa y.m., ja toisaalta, että tämä siirtomaiden vapautuksen vaatiminen ei ole mitään muuta kuin „kansakuntien itsemääräämisen tunnustamista”.

Puolalaiset toverit eivät ole vastanneet yhteenkään näistä argumenteista. He yrittivät tehdä eron „Euroopan” ja siirtomaiden välillä. Vain Euroopan osalta he muuttuvat epäjohdonmukaisiksi aluevaltausten kannattajiksi kieltäytyessään aluevaltausten peruuttamisesta, mikäli ne jo on suoritettu. Mutta siirtomaiden osalta he taas julistavat ehdottoman vaatimuksen: „pois siirtomaista!”.

Venäläisten sosialistien on vaadittava: „pois Turkestanista, Khivasta, Buharasta y.m.”, mutta he lankeavat nähkääs „utopismiin”, „epätieteelliseen” „sentimentalisuuteen” y.m., jos vaativat samanlaista eroamisvapautta Puolalle, Suomelle, Ukrainalle y.m. Englantilaisten sosialistien on vaadittava: „pois Afrikasta, Intiasta ja Australiasta”, muttei Irlannista. Millä teoreettisilla perusteluilla on selitettävissä tämä virheellisyydessään niin silmiinpistävä eroavaisuus? Ei saa sivuuttaa tätä kysymystä.

Itsemääräämisen vastustajain pää„perusteena” on „mahdottomuus”. Viittaus „taloudelliseen ja poliittiseen keskittymiseen” ilmaisee saman ajatuksen hieman muunnettuna.

On selvää, että keskittymistä tapahtuu *myös* siirtomaaliitosten avulla. Siirtomaat ja Euroopan kansat — ainakin useimmat viimeksi mainituista — erosivat taloudellisessa suhteessa toisistaan ennen kaikkea siinä, että siirtomaat oli

vedetty *tavaravaihtoon*, muttei vielä kapitalistiseen *tuotantoon*. Imperialismi teki siihen muutoksen. Imperialismi on muun muassa *pääoman* vientiä. Kapitalistista tuotantoa juurrutetaan yhä nopeammin siirtomaihin. Niitä ei voida tempaista irti siitä riippuvaisuudesta, jossa ne ovat euroopalaiseen finanssipääomaan nähden. Sotilaalliselta kannalta samoin kuin ekspansionkin (laajentamisen) kannalta katsoen siirtomaiden eroaminen emämaasta on mahdollista ylipäänsä vain sosialismin aikana, mutta kapitalismin oloissa se on mahdollista joko poikkeustapauksessa tai sitten niin siirtomaissa kuin emämaissakin tapahtuvien useiden vallankumousten ja kapinain hinnalla.

Riippuvaisuussuhteessa olevat Euroopan kansakunnat ovat enimmältään kapitalistisesti kehittyneempiä (joskaan eivät kaikki: albanialaiset, useat Venäjän ei-venäläiset kansat) kuin siirtomaiden kansakunnat. Mutta juuri tämä saa vastustamaan yhä enemmän kansallisuussortoa ja aluevaltauksia! Juuri tämän vuoksi kapitalismin kehitys on kaikissa poliittisissa oloissa, m.m. myös eroamisen tapahduttua, *varmempaa* Euroopassa kuin siirtomaissa... „Siellä”, kirjoittavat puolalaiset toverit tarkoittaen siirtomaita (I, 4), „kapitalismin tehtävänä on vielä tuotantovoimien itsenäinen kehittäminen”... Euroopassa se on vieläkin tuntuvampaa: Puolassa, Suomessa, Ukrainassa, Elsassissa kapitalismi kehittää tuotantovoimia epäilemättä paljon voimaperäisemmin, nopeammin ja itsenäisemmin kuin Intiassa, Turkestanissa, Egyptissä ja muissa mitä tyypillisimmissä siirtomaissa. Ilman pääomaa ei ole mahdollista itsenäinen kehitys eikä yleensääkään mikään kehitys tavarantuotannon yhteiskunnassa. Riippuvaisuussuhteissa olevilla Euroopan kansakunnilla on sekä *omaa* pääomaa että hyvä mahdollisuus saada sitä mitä erilaisimmilla ehdoilla. Siirtomailla ei ole ollenkaan tai miltei ollenkaan *omaa* pääomaa, ja finanssipääoman vallitessa siirtomaa ei voi saada sitä muilla ehdoilla kuin alistumalla valtiollisesti. Mitä siis merkitsee kaiken tämän vuoksi sellainen vaatimus kuin siirtomaiden viiptymätön ja ehdoton vapauttaminen? Eikö ole selvää, että se on paljon „utooppisempi” siinä „utopia”-sanan vulgäärissä, karrikoidun „marxilaisessa” merkityksessä, jossa sitä käyttävät herrat Struвет, Lenschit, Cunowit ja heitä seuraten valitettavasti myös puolalaiset toverit? Tässä „utopismilla” tarkoitetaan oikeastaan poikkeamista

poroporvarillisesta jokapäiväisyydestä, m.m. kaikkea val-lankumouksellista. Mutta *kaiken* laatuiset vallankumouksel-liset liikkeet, m.m. kansalliset, ovat Euroopan oloissa todennäköisempiä, mahdollisempia, sitkeämpiä, tietoisempia ja vaikeammin voitettavia kuin siirtomaissa.

Sosialismi, sanovat puolalaiset toverit (I, 3), „pystyy antamaan kehittymättömille siirtomaakansoille *pyyteetöntä kulttuuriapua alistamatta niitä herruuteensa*”. Aivan oikein. Mutta mitä syytä on luulla, ettei suuri kansakunta, suuri valtio, siirryttyään sosialismiin, pysty vetämään „pyyteettömällä kulttuuriavullaan” puolelleen pientä sorret-tua kansakuntaa Euroopassa? Nimenomaan se eroamis-vapaus, jonka puolalaiset sosialidemokraatit „*antavat*” siirtomaille, on vetävä pieniä, mutta sivistyneitä ja poliitti-sesti *vaativaisia* sorrettuja Euroopan kansakuntia liittoon suurten sosialististen valtioiden kanssa, sillä sosialismin aikana suurvalta on merkitsevä: niin ja niin monta tuntia *vähemmän* työtä päivässä, niin ja niin paljon suuremmat *työansiot* päivässä. Porvariston ikeestä vapautuvat työtä-tekevät joukot *tulevat* kaikkiin voimin *pyrkimään* liittoutu-maan ja yhtymään suurten ja edistyneiden sosialististen kansakuntien kanssa tuon „kulttuuriavun” vuoksi, jolleivät vain eiliset sortajat loukkaa pitkällisen sorron alaisena olleen kansakunnan korkealle kehittynyttä demokraattista omanarvontuntoa, jos vain tehdään se tasa-arvoiseksi kai-kessa, m.m. myös valtion rakentamisessa, siinä, että se saa kokeilla „oman” valtion rakentamista. Kapitalismin valli-nessa sellainen kokeilu merkitsee sotaa, pienten privilegioi-tujen kansakuntien (Hollanti, Sveitsi) eristymistä, sulkeu-tuneisuutta, ahdasmielistä egoismia. Sosialismin vallitessa työtätekevät joukot eivät itsekään suostu missään edellä-mainittujen puhtaasti taloudellisten motiivien perusteella sulkeutuneisuuteen, ja valtiollisten muotojen moninaisuus, vapaus erota valtiosta, valtionrakentamiskokeilu — kaikki tämä on oleva siihen asti, kunnes valtio yleensä kuo-lee, vauraan kultivoidun elämän perustana, kansakuntien vapaaehtoisen lähenemisen ja yhdistymisen nopeutumisen takeena.

Erottaessaan siirtomaat ja asettaessaan ne Euroopan vastakohtaksi puolalaiset toverit joutuvat sellaiseen risti-riitaan, joka heti kumoaa kaikki heidän virheelliset todis-teensa.

7. MARXILAISUUS VAIKO PROUDHONILAISUUS?

Viitteemme, joka koskee Marxin suhtautumista Irlannin eroamiseen, puolalaiset toverit ovat torjuneet poikkeuksellisesti suoraan eivätkä välillisesti. Entä mikä on heidän vastaväitteensä? Sillä, että viitataan vuosien 1848—1871 aikaiseen Marxin asenteeseen, ei ole heidän mielestään „vähäisintäkään arvoa”. Tätä tavattoman kiukkuista ja jyrkkää lausuntoa perustellaan sillä, että Marx esiintyi „samanaikaisesti” „tshekkien, eteläslaavien y.m. riippumattomuuspyrkimyksiä vastaan”⁹⁹.

Perustelu on erikoisen kiukkuista nimenomaan siksi, että se on erikoisen kestänyt. Puolalaisten marxilaisten mukaan Marx oli pelkästään sotkija, joka puhui „samanaikaisesti” päinvastaisia asioita! Se ei ole lainkaan totta eikä lainkaan marxilaisuutta. Juuri „konkreettista” analyysia koskeva vaatimus, jonka puolalaiset toverit esittivät *ollakseen sitten sitä noudattamatta*, velvoittaa meitä erittelemään, eikö Marxin erilainen suhtautuminen erilaisiin konkreettisiin „kansallisuus”-liikkeisiin johtunut *yhdestä ja samasta* sosialistisesta maailmankatsomuksesta.

Kuten tunnettua, Marx oli Puolan riippumattomuuden kannalla pitäen silmällä *Euroopan* demokraattisten voimien etuja niiden taistellessa tsarismien voimaa ja vaikutusvaltaa vastaan — voidaan sanoa: kaikkivoipaisuutta ja määräävää taantumuksellista vaikutusvaltaa vastaan. Tämä katsantokanta tuli mitä havainnollisimmin ja tosiasiallisesti vahvistettua oikeaksi vuonna 1849, jolloin Venäjän feodaalinen sotaväki nujersi kansallista vapautta tavoittelevan ja valankumouksellisen demokraattisen kapinan Unkarissa. Ja siitä lähtien aina Marxin kuolemaan saakka, vieläpä myöhemminkin, aina vuoteen 1890 saakka, jolloin tsarismi liitossa Ranskan kanssa uhkasi taantumuksellisella sodalla Saksaa, *ei imperialistista*, vaan kansallisesti riippumatonta Saksaa, Engels oli ennen kaikkea tsarisminvastaisen taistelun kannalla. Tämän vuoksi ja vain tämän vuoksi Marx ja Engels vastustivat tshekkien ja eteläslaavien kansallista liikettä. Pelkkä tutustuminen siihen, mitä Marx ja Engels kirjoittivat vuosina 1848—1849, on osoittava kaikille, jotka ovat kiinnostuneita marxilaisuudesta muutoin kuin sen torjumisen mielessä, että Marx ja Engels *asettivat* silloin suoraan ja selvästi „kokonaisia taantumuksellisia kansoja”,

jotka olivat „venäläisten etuvartioina” Euroopassa, „vallankumouksellisten kansojen”: saksalaisten, puolalaisten ja madjaarien *vastakohdaksi*. Se on tosiasia. Ja tuo tosiasia tuli *silloin* osoitettua *eittämättömästi* oikein: vuonna 1848 vallankumoukselliset kansat taistelivat vapautensa puolesta, jonka päävihollinen oli tsarismi, kun taas tshekkiläiset y.m. olivat todella taantumuksellisia kansoja, tsarismien etuvartioita.

Entä mitä sanoo meille tämä konkreettinen esimerkki, joka on eriteltävä *konkreettisesti*, mikäli halutaan olla uskollisia marxilaisuudelle? Ainoastaan sen, että 1) Euroopan muutamien suurten ja suurimpien kansojen vapauttamisen edut ovat pienten kansakuntien vapausliikkeen etuja korkeammalla; 2) että demokratiavaatimus on otettava koko Eurooppaa — nykyisin on sanottava: koko maailmaa käsittelevänä eikä eristettynä.

Eikä mitään muuta. Se ei millään tavoin kumoa sitä elementaarista sosialistista periaatetta, jonka puolalaiset toverit unohtavat ja jolle Marx oli *aina* uskollinen, nimittäin että kansa, joka sortaa toisia kansoja, ei voi olla vapaa. Jos se konkreettinen tilanne, joka oli Marxin aikana silloin, kun tsarismilla oli dominoiva vaikutus kansainvälisessä politiikassa, toistuu esim. siinä muodossa, että muutamat kansat alkavat sosialistisen vallankumouksen (kuten alettiin v. 1848 Euroopassa porvarillis-demokraattinen vallankumous), mutta *muut* kansat osoittautuvat porvarillisen taantumuksen tärkeimmiksi tukipylväiksi, niin meidänkin on oltava viimeksi mainittuja vastaan suuntautuvan vallankumouksellisen sodan kannalla, näiden „nujertamisen” kannalla, kaikkien näiden etuvartioiden murskaamisen kannalla, esiintyköön siellä millaisia tahansa pienkansallisia liikkeitä. Meidän ei siis suinkaan pidä hyljeksiä Marxin antamia taktiikkanäytteitä — se merkitsisi, että sanoissa tunnustamme marxilaisuuden, mutta käytännössä luovumme siitä, — vaan meidän on analysoimalla niitä konkreettisesti otettava niistä tulevaisuuden varalta oppia, joka on oleva mitä arvokkainta. Erilliset demokratiavaatimukset, siinä luvussa myös itsemäärääminen, eivät ole absoluutti, vaan *pieni osa* yleisessä demokraattisessa (nykyään: yleisessä sosialistisessa) *maailmanliikkeessä*. Saattaa olla, että erillisissä konkreettisissa tapauksissa pieni osa on ristiriidassa kokonaisuuden kanssa, jolloin siitä on kieltäydyt-

tävä. Saattaa olla, että jossakin maassa tasavaltalainen liike on vain muiden maiden klerikaalien tai finanssimiesten ja monarkistien juonittelun ase, jossa tapauksessa meidän ei pidä tukea tuota kyseistä konkreettista liikettä, mutta naurettavaa olisi jättää tasavaltatunnus tämän perusteella pois kansainvälisen sosialidemokratian ohjelmasta.

Miten nimenomaan on muuttunut konkreettinen tilanne alkaen vuosista 1848—1871 ja vuosiin 1898—1916 mennessä (otan tässä rajapyykeiksi imperialismin, kuten aikakauden, huomattavimmat tapahtumat: Espanjan ja Amerikan imperialistisen sodan ja Euroopan imperialistisen sodan)? Tsarismi on ilmeisesti ja kiistattomasti lakannut olemasta taantumuksen tärkein tukipylväs, mikä johtuu ensiksikin kansainvälisen finanssipääoman, varsinkin Ranskan finanssipääoman sille antamasta avusta ja toiseksi vuodesta 1905. Silloin suurten kansallisvaltioiden — Euroopan demokraatioiden — järjestelmä antoi maailmalle demokratian ja sosialismin tsarismista huolimatta *. Marx ja Engels eivät eläneet imperialismiin saakka. Nyt on muodostunut muutamien (luvultaan 5—6) imperialististen „suur”-valtojen järjestelmä; näistä jokainen sortaa vieraita kansakuntia, jota paitsi tuo sorto on eräänä alkusyynä, joka estää keinotekoisesti kapitalismia kukistumasta, tukee keinotekoisesti maailmaa hallitsevien imperialististen kansakuntien opportunistisia ja sosialishovinistisia. Silloin länsi-Euroopan demokraattinen liike, joka vapautti suurimmat kansakunnat, suuntautui tsarismia vastaan, joka käytti taantumuksellisin tarkoituksin hyväksi erillisiä pieniä kansallisia liikkeitä. Nyt tsaristinen imperialismi ja johtava kapitalistinen — eurooppalainen — imperialismi ovat liittoutuneet useiden kansakuntien yhteisen sortamisen pohjalla socialistista proletariaattia vastaan, joka on jakautunut shovinistiseksi,

* Rjazanov julkaisi Grünbergin „Socialismin historian arkistossa” (1916, I) mitä mielenkiintoisimman artikkelin, jonka Engels on kirjoittanut Puolan kysymyksestä v. 1866. Engels korostaa, että proletariaatin on lunnustettava välttämättömästi Euroopan suurten kansakuntien riippumattomuus ja „itseääräämisoikeus” (right to dispose of itself) ja huomauttaa, että „kansallisuusperiaate” (varsinkin bonapartelaisittain käytettynä), t.s. minkä tahansa pienen kansakunnan rinnastaminen noiden suurten kanssa, on järjettömyyttä. „Venäjä”, sanoo Engels, „omistaa tavattoman paljon varastettua omaisuutta” (s.o. sorrettuja kansakuntia), „Jonka se joutuu tilinteon päivänä luovuttamaan takaisin”¹⁰⁰. Niin bonapartismi kuin tsarismikin *käyttävät* pieniä kansallisia liikkeitä *omaksi* hyödykseen Euroopan demokraattista liikettä *vastaan*.

„sosiali-imperialistiseksi”, ja vallankumoukselliseksi proletariaatiksi.

Juuri tässä on se tilanteen konkreettinen muutos, jota puolalaiset sosialidemokraatit eivät ota huomioon, vaikka lupasivat olla konkreettisia! Tämä on aiheuttanut konkreettisen muutoksen samojen sosialististen periaatteiden *soveltamisessa: silloin* oli etupäässä „vastustettava tsarisimia” (ja eräitä pienkansallisia liikkeitä, joita *se* käytti hyväksi demokratianvastaisin tarkoituksin) ja kannatettava Lännen suurten kansakuntien vallankumouksellisia kansoja. *Nyt* on vastustettava imperialististen valtojen, imperialistisen porvariston ja sosiali-imperialistien yhteistä suoristunutta rintamaa ja *kannatettava kaikkien* kansallisten liikkeiden käyttämistä sosialistisen vallankumouksen tarkoituksien hyväksi imperialismia vastaan. Mitä *aidompaa* on nyt proletariaatin taistelu imperialistien yhteistä rintamaa vastaan, sitä ajankohtaisempi on ilmeisesti internationalistinen periaate: „kansaa, joka sortaa toisia kansoja, ei voi olla vapaa”.

Doktrinäärisesti ymmärtämänsä yhteiskunnallisen vallankumouksen *nimessä* proudhonilaiset jättivät huomioon ottamatta Puolan kansainvälisen merkityksen ja hylkivät kansallisuusliikkeitä. Aivan yhtä doktrinäärisesti menettelevät puolalaiset sosialidemokraatit *hajoittaessaan* kansainvälistä sosiali-imperialistien vastaista taistelurintamaa auttamalla (objektiivisesti) näitä siten, että horjuvat aluevaltauskysymyksessä. Onhan nimittäin proletariaatin kansainvälinen taistelurintama muuttunut pienten kansakuntien konkreettisen aseman osalta: aikaisemmin (1848—1871) pienillä kansakunnilla oli merkitystä joko „lännen demokratian” ja vallankumouksellisten kansojen tai tsarismien mahdollisena liittolaisena; nyt (1898—1914) pienet kansakunnat ovat menettäneet tuon merkityksensä; niiden merkitys on nykyään siinä, että ne ovat eräänä „suurvaltalaisten kansakuntien” parasitismien ja siis sosiali-imperialismin ravinnonlähteenä. Tähdellistä ei ole se, vapautuuko sosialistiseen vallankumoukseen mennessä pienistä kansakunnista $\frac{1}{50}$ tai $\frac{1}{100}$, vaan tähdellistä on se, että proletariaatti on objektiivisten syiden takia jakautunut imperialismien aikakaudella kahteen kansainväliseen leiriin, joista toisen ovat turmelleet suurvaltojen porvariston pöydältä putoilevat murut — m.m. myös murenneet pienten kansakuntien kaksin- ja kolminkertai-

sella riistolla saaduista tuloista — ja toinen ei voi vapautua itse, ellei se vapauta pieniä kansakuntia, kasvata joukkoja shovinisminvastaisessa hengessä, s.o. aluevaltausten vastustamisen, s.o. „itsemäärämisen” hengessä.

Tämä tärkein puoli asiasta jää huomioon ottamatta puolalaisilta tovereilta, jotka *eivät* tarkastele asioita siltä kannalta, mikä on olennainen imperialismin aikakaudella, kansainvälisen proletariaatin kahden leirin olemassaolon kannalta.

Vielä lisää havainnollisia esimerkkejä heidän proudhoni-laisuudestaan: 1) suhtautuminen Irlannin vuoden 1916 kapinaan, jonka otamme puheeksi tuonnempana; 2) se sanonta teeseissä (II, 3, 3. §:n lopussa), että sosialistisen vallankumouksen tunnusta „ei saa millään hämäärittää”. Se juuri onkin perin marxilaisvastainen ajatus, että muka sosialistisen vallankumouksen tunnusta saatetaan „hämäärittää” *sitomalla* se johdonmukaisen vallankumoukselliseen kantaan kaikissa kysymyksissä, myös kansallisuuskysymyksessä.

Puolalaiset sosialidemokraatit katsovat ohjelmamme „kansallis-reformistiseksi”. Verratkaa kahta seuraavaa käytännöllistä ehdotusta: 1) puollettava autonomiaa (puolalaisten teesit III, 4) ja 2) puollettava eroamisvapautta. Ohjelmamme eroavat näet tässä ja vain tässä suhteessa! Ja eikö liene selvää, että juuri edellinen on reformistinen erotukseksi jälkimmäisestä? Reformistinen muutos on sellainen, joka ei järkytä hallitsevan luokan vallan perustoja, vaan on ainoastaan tämän luokan tekemä myönnytyks, samalla kun sen herruus säilyy. Vallankumouksellinen muutos järkyttää vallan perustoja. Se, mikä kansallisuusohjelmassa on reformistista, *ei* hävitä hallitsevan kansakunnan *kaikkia* etuoikeuksia, *ei* luo täydellistä tasa-arvoisuutta, *ei* poista *kaikkea* kansallisuussortoa. „Autonominen” kansakunta ei ole tasa-arvoinen „valtakunnallisen” kansakunnan kanssa; puolalaiset toverit eivät olisi voineet olla huomaamatta tätä, elleivät he olisi itsepäisesti kieltäytyneet analysoimasta (aivan kuin meidän entiset „ekonomistimme”) *valtiokäsitteitä* ja -kategorioita. Autonominen Norja nautti Ruotsin osana vuoteen 1905 saakka mitä laajinta autonomiaa, mutta se ei ollut tasa-arvoinen Ruotsin kanssa. Vasta sen vapaa eroaminen toi *todella* ilmi ja todisti sen tasa-arvoisuuden (jota paitsi — lisäämme suluissa —

nimenomaan tuo vapaa ero loi pohjan välittömämmälle, paljon demokraattisemmalle, oikeuksien tasavertaisuuteen perustuvalla lähentymisellä). Niin kauan kuin Norja oli vain autonominen, Ruotsin aristokratialla oli *yhtä* erioikeutta enemmän, ja tätä erioikeutta ei „pienennetty” (reformismien olemuksena on pahan *pienentäminen* eikä sen poistaminen), vaan se *kumottiin* eroamisen kautta *kokonaan* (vallankumouksellisuuden perustunnusmerkki ohjelmassa).

Sanottakoon muuten, että autonomia, joka on reformi, eroaa periaatteellisesti eroamisvapaudesta, joka on vallankumouksellinen toimenpide. Se on epäilemätöntä. Mutta reformi — kuten kaikki tietävät — on käytännössä useinkin vain askel vallankumousta kohti. Nimenomaan autonomia antaa kansakunnalle, jota pidetään väkivalloin kyseisen valtion rajoissa, mahdollisuuden muodostua lopullisesti kansakunnaksi, koota, tiedota ja järjestää omat voimansa, valita kyllin sopiva ajankohta *julistaakseen...* „norjalaisten” tapaan: me, sen ja sen kansakunnan tai sen ja sen maakunnan autonominen eduskunta, ilmoitamme, ettei Venäjän keisari ole enää Puolan kuningas y.m.s. Tähän sanotaan tavallisesti „vastaväitteeksi”: sellaiset kysymykset ratkaistaan sotien eikä julistusten avulla. Oikein: useimmissa tapauksissa sotien avulla (samoin kuin kysymykset suurten valtioiden hallitusmuodosta ratkaistaan useimmissa tapauksissa vain sotien ja vallankumousten avulla). Kuitenkaan ei haittaa miettiä, onko *tuollainen* vallankumouksellisen puolueen poliittista ohjelmaa vastaan esitetty „vastaväite” loogillinen? Vastustammeko me sitä, että käydään sotia ja suoritetaan vallankumouksia sen *vuoksi*, mikä on oikeaa ja proletariaatille hyödyllistä, demokratian ja sosialismin *vuoksi*?

„Mutta emmehän me voi olla suurten kansojen välisen sodan kannalla, sen kannalla, että tuhottaisiin 20 miljoonaa ihmistä pienen, väkiluvultaan ehkä 10—20 miljoonaa henkeä käsittävän kansakunnan kysymyksenalaisen vapauttamisen vuoksi”! Emme tietenkään voi. Muttei siitä syystä, että luopuisimme ohjelmassamme vaatimasta täydellisestä kansallista tasa-arvoisuutta, vaan siitä syystä, että *useampien ja kaikkien* maiden demokratian edut on asetettava *yhden* maan demokratian etuja korkeammalle. Olettakaamme, että kahden suuren monarkian välissä on yksi pieni monarkia, jonka pikkukuningas „on sidottu” sukulaisuussuhtein ja

muilla siteillä kummankin naapurimaan monarkkeihin. Olettakaamme edelleen, että tasavallan julistaminen pienessä maassa, *tämän maan* monarkin karkottaminen merkitsisi käytännössä kahden suuren naapurivaltion välistä sotaa, jonka tarkoituksena on tämän tai toisen monarkin palauttaminen valtaan pienessä maassa. Epäilemättä koko kansainvälinen sosialidemokratia, samoin kuin pienen maan sosialidemokratian todella internationalistinen osa, *vastustaisi* siinä tapauksessa *monarkian vaihtamista tasavaltaan*. Monarkian vaihtaminen tasavaltaan ei ole mikään absoluutti, vaan eräs demokraattisista vaatimuksista, joka on riippuvainen koko demokraattisen liikkeen (ja tietysti sitäkin enemmän sosialistisen proletariaatin) eduista. Tällainen tapaus ei varmastikaan herättäisi vähääkään erimielisyyttä sosialidemokraattien välillä missään maassa. Mutta jos joku sosialidemokraatti ehdottaisi *tämän* perusteella poistettavaksi yleensä kansainvälisen sosialidemokratian ohjelmasta tasavaltatunnuksen, niin häntä varmastikin pidettäisiin hulluna. Hänelle sanottaisiin: eihän saa unohtaa *erikoisen* ja *yleisen* välistä alkeellisintä loogillista eroa.

Tämä esimerkki johdattaa meidät vähän toiselta puolen työväenluokan *internationalistista* kasvatusta koskevaan kysymykseen. Voiko tuo kasvatusta — jonka välttämättömyydestä ja pakottavasta tarpeellisuudesta ei voida olla eri mieltä Zimmerwaldin vasemmiston keskuudessa — olla *konkreettisesti samanlaista* suurten sortavien kansakuntien ja pienten sorrettujen kansakuntien kohdalla? anektoivien kansakuntien ja anektoitujen kansakuntien kohdalla?

Ilmeisesti ei. Samaan päämäärään, jona on *kaikkien* kansakuntien täydellinen tasa-arvoisuus, mitä välittömin läheneminen ja edelleen *yhdistyminen*, päästään tässä nähtävästi konkreettisesti eri teitä — aivan samoin kuin sano-kaamme tämän sivun keskellä sijaitsevaan pisteeseen päästään siirtymällä sivun toisesta reunasta vasempaan ja vastakkaisesta reunasta oikeaan. Jos suureen, sortavaan, anektoivaan kansakuntaan kuuluva sosialidemokraatti, joka yleensä on vakaumuksellisesti kansakuntien yhdistymisen kannalla, unohtaa vaikkapa hetkeksikin sen, että „hänen” Nikolai II, „hänen” Vilhelmsä, Yrjönsä, Poincarénsä y.m. ovat *niin ikään* valmiita *yhdistymään* pienten kansakuntien kanssa (anektoinnin tietä) — Nikolai II on valmis „yhdistymään” Galitsian kanssa, Vilhelm II Belgian

kanssa j.n.e.,— niin sellainen sosialidemokraatti osoittautuu teorian alalla naurettavaksi doktrinääriksi ja käytännössä imperialismin apuriksi.

Sortavien maiden työläisten internationalistisessa kasvatuksessa painopisteen tulee olla välttämättömästi siinä, että he julistaisivat ja puolustaisivat sorrettujen maiden eroamisvapautta. Ilman sitä *ei ole* internationalismia. Me olemme oikeutetut ja velvolliset kohtelemaan imperialistina ja heittäjänä jokaista sortavaan kansakuntaan kuuluvaa sosialidemokraattia, joka *ei* harjoita tällaista propagandaa. Tämä on ehdoton vaatimus, vaikka eroaminen voisikin *tapautua* ja olla „mahdollista” ennen sosialismia vain yhdessä tapauksessa tuhannesta.

Velvollisuutemme on kasvattaa työläisiä olemaan „välinpitämättömiä” kansallisia erilaisuuksia kohtaan. Se on kiistatonta. Muttei siinä mielessä välinpitämättömiä kuin *annektoijat*. Sortavan kansakunnan jäsenen on suhtauduttava „välinpitämättömästi” siihen, ovatko pienet kansakunnat omien sympatioidensa mukaisesti *hänen* valtioonsa *vai naapurivaltioon* kuuluvia tai itsenäisiä: ilman tällaista „välinpitämättömyyttä” hän *ei ole* sosialidemokraatti. Jotta voisi olla internationalistisocialidemokraatti *ei ole* ajateltava ainoastaan omaa kansakuntaa, vaan on asetettava kaikkien edut, kaikkien yleinen vapaus ja tasa-arvoisuus *sitä korkeammalle*. Kaikki ovat tästä „teoriassa” samaa mieltä, mutta käytännössä ilmenee juuri annektointihenkistä välinpitämättömyyttä. Siinä on paheen juuri.

Päinvastoin. Pieneen kansakuntaan kuuluvan socialidemokraatin on asetettava agitaatiotyössään pääpaino yleisen sääntömme *toiselle* sanalle: „vapaaehtoinen *yhteenliittyminen*”. Hän voi internationalistin velvollisuuksiaan rikkomatta puoltaa *sekä* kansakuntansa valtiollista riippumattomuutta *että* sen liittämistä naapurivaltioon X, Y, Z y.m. Mutta kaikissa tapauksissa hänen on taisteltava pikkukansallista ahdasmielisyyttä, sulkeutuneisuutta ja eristyneisyyttä *vastaan* ja sen puolesta, että otettaisiin huomioon kokonaisuus ja kaikkiihteyisyys, asetettaisiin kokonaisuuden edut osan etuja korkeammalle.

Ihmiset, jotka eivät ole syventyneet kysymykseen, pitävät „ristiriitaisena” sitä, jos sortavien kansakuntien socialidemokraatit vaativat „eroamisvapautta” ja sorrettujen kansakuntien socialidemokraatit „*yhtymisvapautta*”. Mutta

vähäinenkin harkinta osoittaa, ettei *nykyisestä* tilasta ole eikä voikaan olla *muuta* tietä internationalismiin ja kansakuntien yhdistymiseen, *muuta* tietä tuohon päämäärään.

Ja nyt olemme tulleet Hollannin ja Puolan sosialidemokratian *erikoisasemaa* koskevaan kysymykseen.

8. HOLLANNIN JA PUOLAN INTERNATIONALISTISOSIALIDEMOKRAATTIEN ASENTEEN ERILAISUUDET JA YHTÄLÄISYYDET

Täysin epäilemätöntä on, että ne Hollannin ja Puolan marxilaiset, jotka vastustavat itsemääräämistä, ovat kansainvälisen sosialidemokratian parhaimpia vallankumouksellisia ja internationalistisia aineksia. Kuinka siis *voi* olla mahdollista, että heidän teoreettiset päätelmänsä muodostavat, kuten olemme huomanneet, yhtämittaisen virheiden ketjun? ettei ole yhtäkään oikeaa yleistävää päätelmää, ei mitään *muuta* paitsi „imperialistista ekonomismia”!

Syy ei ole suinkaan hollantilaisten ja puolalaisten toverien erikoisen pahanlaatuisissa subjektiivisissa ominaisuuksissa, vaan heidän maansa *erikoisissa* objektiivisissa oloissa. Molemmat maat 1) ovat pieniä ja avuttomia nykyisessä suurvalta-„järjestelmässä”; 2) molemmat sijaitsevat maantieteellisesti mitä kärkeväntä keskinäistä kilpailua käyvien jättiläismäisen voimakkaiden imperialististen saalistajien välissä (Englanti ja Saksa; Saksa ja Venäjä); 3) molemmissa esiintyvät tavattoman voimakkaina niiden aikojen muistot ja perinteet, jolloin kumpikin oli *itse* „suurvalta”; Hollanti oli Englantia voimakkaampi suuri siirtomaavalta; Puola oli paljon kulttuurillisempi ja voimakkaampi suurvalta kuin Venäjä ja Preussi; 4) molemmat ovat säilyttäneet tähän saakka erikoisoikeutensa, jona on vieraiden kansojen sortaminen: Hollannin porvarit omistavat mitä rikkaimman Hollannin Intian; puolalainen tilanherra sortaa ukrainalaista ja valkovenäläistä „hlopi”*, puolalainen porvari juutalaista j.n.e.

Tällaista omalaatuisuutta, jonka muodostaa näiden neljän erikoisedellytyksen yhdistyminen, ette havaitse Irlannin, Portugalin (joka oli aikoinaan Espanjan alainen), Elsassin, Norjan, Suomen, Ukrainan, Lätinmaan, Valko-Venäjän ja

* — „hlop” — talonpojan halventava nimitys. *Toim.*

monien muiden asemassa. Mutta juuri tässä omalaatuisuudessa onkin *koko* asian *ydin!* Kun hollantilaiset ja puolalaiset sosialidemokraatit vastustaessaan itsemääräämistä turvautuvat päätelmässään *yleisiin* argumentteihin, s.o. argumentteihin, jotka koskevat imperialismia yleensä, sosialismia yleensä, demokratiaa yleensä, kansallisuussortoa yleensä, niin heistä voidaan todellakin sanoa, että virhe virheellä ratsastaa ja virhettä virheellä ruoskii. Mutta kun vain heittää syrjään yleisistä argumenteista koostuvan ilmeisesti virheellisen *ulkokuoren* ja tarkastelee asian *olemusta* Hollannin ja Puolan *erikoisolujen* omalaatuisuuden kannalta, heidän omalaatuinen asenteensa käy *ymmärrettäväksi* ja täysin lainmukaiseksi. Tarvitsematta pelätä paradoksaalisuuteen lankeamista voidaan sanoa, että kun hollantilaiset ja puolalaiset marxilaiset kapinoivat suu vaahdossa itsemääräämistä vastaan, he eivät sano aivan sitä, mitä haluavat sanoa, tai toisin sanoen: he eivät halua sanoa aivan sitä, minkä sanovat *.

Olemme jo esittäneet yhden esimerkin teeseissämme **. Gorter vastustaa *oman* maansa itsemääräämistä, mutta on „oman” kansakuntansa sortaman Hollannin Intian itsemääräämisen *kannalla!* Ihmekö se, jos hän on meistä paljon vilpittömämpi internationalisti ja samoinajattelevana meille paljon läheisempi kuin ne, jotka hyväksyvät itsemääräämisen *samaan tapaan* kuin Kautsky Saksassa ja Trotski ja Martov meillä, siis hyväksyvät itsemääräämisen *samaan tapaan* vain nimellisesti, yhtä ulkokultaisesti? Marxilaisuuden yleisistä ja tärkeimmistä periaatteista seuraa ehdottomasti velvollisuus taistella „minun oman” kansakuntani sortamien kansakuntien eroamisvapauden puolesta, mutta niistä ei suinkaan seuraa, että on välttämättömästi asetettava etutilalle juuri Hollannin riippumattomuus, Hollannin, jota enemmän kuin muita vaivaa ahdaskantainen, pinttynyt, omanvoitonpyynteinen ja tylsistävä sulkeutuneisuus: vaikka koko muu maailma menisi nurin, se ei liikuta meitä, „me” olemme tyytyväisiä entiseen saaliiseemme ja sen mitä rikkaimpaan „jäännökseen”, Intiaan, muusta „me” emme halua tietää mitään!

* Huomautamme, että *kaikki* puolalaiset sosialidemokraatit *hyväksyivät* Zimmerwaldin julistuksessaan itsemääräämisen *yleensä*, joskin hieman toisessa sanamuodossa.

** Ks. tätä osaa, s. 143. *Toim.*

Toinen esimerkki. Puolalainen sosialidemokraatti Karl Radek, joka on erityisesti ansioitunut taistelemalla sodan alettua päättäväisesti internationalismin puolesta Saksan sosialidemokraattisessa liikkeessä, vastustaa kiivaasti itsemääräämistä artikkelissaan „Kansakuntien itsemääräämisoikeus” (J. Borchardtin toimittama, Preussin sensuurin kieltämä vasemmistoradikaalinen kuukausilehti „Lichtstrahlen”¹⁰¹, 1915, 5. joulukuuta, III vuosikerta, № 3) vedoten muuten *vain* hollantilaisiin ja puolalaisiin, siis hänelle edullisiin auktoriteetteihin ja esittäen muun muassa seuraavan argumentin: itsemäärääminen pitää yllä sellaista ajatusta, että „socialidemokratian velvollisuus on muka tukea kaikenlaista itsenäisyystaistelua”.

Yleisen teorian kannalta tämä argumentti on suorastaan mieltä kuohuttava, sillä se on ilmeisesti epäloogillinen: ensiksikään ei ole eikä voikaan olla ainoatakaan sellaista demokratian osavaatimusta, joka ei johtaisi väärinkäytöksiin, ellei osaa aseteta riippuvaiseksi kokonaisuudesta; me emme ole velvolliset tukemaan enempää „kaikenlaista” itsenäisyystaistelua kuin myöskään „kaikenlaista” tasavaltalaista tai pappisvastaista liikettä. Toiseksi, kansallisuussorron vastaisesta taistelusta ei ole eikä voikaan olla *ainoatakaan* sellaista määritelmää, joka ei olisi „vajavainen” *samassa mielessä*. Käyttihän Radek itsekkin „Berner Tagwacht” lehdessä (1915, № 253) sanontaa: „entisiä ja uusia aluevaltauksia vastaan”. Kuka tahansa puolalainen nationalisti on oikeutettu „päättelemään” tämän määritelmän perusteella: „Puola on annektoitu, olen annektointia vastaan, s.o. kannatan Puolan riippumattomuutta”. Ja Rosa Luxemburg muistaakseni vuonna 1908 kirjoittamassaan artikkelissa¹⁰² sanoi olevansa sitä mieltä, että sanonta „kansallisuussortoa vastaan” on riittävä. Mutta kuka tahansa puolalainen nationalisti voi sanoa — *ja täysin oikeutetusti* — että annektointi on *eräs* kansallisuussorron muoto, joten *siis* j.n.e.

Tarkastelkaamme kuitenkin näiden yleisten argumenttien asemesta Puolan *erikoisoloja*: sen riippumattomuus on *nyt* „mahdotonta” ilman sotia tai vallankumouksia. Mikäli ollaan yleiseurooppalaisen sodan kannalla vain Puolan ennallistamisen vuoksi, niin tämä merkitsee, että ollaan mitä huonointa lajia nationalisteja, asetetaan pienen puolalaisväestön edut sodasta kärsivien satojen miljoonien ihmisten

etuja korkeammalle. Mutta juuri sellaisia ovat esimerkiksi „frakit” (PPS pravitsa)¹⁰³, jotka ovat sosialisteja vain sanoissa ja joihin verraten puolalaiset sosialidemokraatit ovat tuhat kertaa oikeassa. Puolan itsenäisyyden asettaminen tunnuksiksi *nyt*, imperialististen *naapurivaltojen* välisen suhteiden ollessa *nykyisellään*, merkitsisi samaa kuin tavoitella utopiaa, alentua ahdashenkiseen nationalismiin, unohtaa, että edellytyksenä on koko Euroopan tai ainakin Venäjän ja Saksan vallankumous. Samoin yhdistymisvapaus-tunnuksen asettaminen itsenäisenä tunnuksena Venäjällä vuosina 1908—1914 merkitsi utopian tavoittelemista ja auttoi objektiivisesti Stolypinin työväenpuoluetta (nykyisin Potresovin—Gvozdevin puoluetta, mikä muuten on yksi ja sama asia). Mutta hulluutta olisi poistaa yleensä yhdistymisvapausvaatimus sosialidemokratian ohjelmasta!

Kolmas ja ehkä tärkein esimerkki. Puolalaisten teeseissä (III, 2. §:n lopussa) vastustetaan Puolan riippumattoman puskurivaltion aatetta sanomalla, että se on „voimattomien pikkuryhmien turha utopia. Toteutettuna tuo aate merkitsisi sellaisen pienen puolalaisen sirpalevaltion perustamista, joka olisi tämän tai tuon suurvaltaryhmän sotilassiirtolana, niiden sotilaallisten ja taloudellisten etujen leikkikaluna, vieraan pääoman riistoalueena ja tulevien sotien taistelutantereena”. Tämä kaikki on perin *oikeaa* Puolan riippumattomuus-tunnuksen *vastustamista nyt*, sillä yksinomaan Puolassa suoritettuna vallankumouskaan ei muuttaisi tässä mitään, kun taas Puolan joukkojen huomio käännettäisiin pois *pääasiasta*: siitä, että heidän taistelunsa on sidottu Venäjän ja Saksan proletariaatin taisteluun. Se ei ole paradoksi, vaan tosiasia, että Puolan proletariaatti sinänsä voi auttaa nykyään sosialismin ja vapauden, *muun naapuri Puolan* vapauden, asiaa vain taistelemalla *yhdessä naapurimaiden* proletariaarin kanssa *ahdasmielisiä puolalaisia* nationalisteja vastaan. Ei voida kieltää Puolan sosialidemokraattien suurta historiallista ansiota taistelussa näitä viimeksi mainittuja vastaan.

Mutta ne samat argumentit, jotka ovat oikeita *nykykaudelle* ominaisten Puolan *erikoisolojen* kannalta katsoen, ovat ilmeisesti virheellisiä siinä *yleistävässä* muodossa, joka niille on annettu. Saksan ja Venäjän välisissä sodissa Puola tulee aina olemaan taistelutantereena niin kauan

kuin on sotia, eikä sillä perusteella voida vastustaa valtiollisen vapauden laajentamista (ja siis valtiollista riippumattomuutta) sotien välisellä kaudella. Sama koskee myös ajatusta vieraan pääoman harjoittamasta riistosta ja vieraiden etujen leikkikaluna olemisesta. Puolalaiset sosialidemokraatit eivät voi nyt asettaa tunnukseksi Puolan riippumattomuutta, sillä proletaari-internationalisteina puolalaiset eivät voi tehdä *mitään* sen hyväksi alentumatta palvelemaan „frakien” tavoin *jompaakumpaa* imperialistista monarkiaa. Mutta venäläisille ja saksalaisille työläisille *ei ole* samantekevää, tulevatko he osallistumaan Puolan annektointiin (mikä merkitsee saksalaisten ja venäläisten työläisten ja talonpoikain kasvattamista mitä katalimman halpamaisuuden, vieraiden kansojen pyövelin osaan tyytymisen hengessä) vai tulee Puolasta itsenäinen.

Tilanne on kieltämättä hyvin sekava, mutta siitä on ulospääsy *kaikkien* osapuolten pysyessä silti internationalisteina: venäläiset ja saksalaiset sosialidemokraatit vaativat Puolalle ehdotonta „eroamisvapautta”; puolalaiset sosialidemokraatit kamppailevat pienen maan ja suurten maiden proletaarisen taistelun yhteisyyden puolesta asettamatta tällä aikakaudella tai tällä ajankohdalla tunnukseksi Puolan riippumattomuutta.

9. ENGELSIN KIRJE KAUTSKYLLE

Kirjasessaan „Sosialismi ja siirtomaapolitiikka” (Berliini, 1907) Kautsky, joka silloin oli vielä marxilainen, julkaisi vuoden 1882 syyskuun 12 pille dateeratun Engelsiltä saamansa kirjeen, joka on meitä kiinnostavan kysymyksen kannalta tavattoman mielenkiintoinen; kas tässä tärkein osa mainitusta kirjeestä:

...,Minun mielestäni kaikista varsinaisista siirtomaista, s.o. eurooppalaisen väestön asuttamista maista, kuten Kanadasta, Kapmaasta ja Australiasta, tulee itsenäisiä; sitä vastoin vain sellaiset epäitsenäiset alkuasukkaiden asumat maat kuin Intia, Algeria, Hollannin, Portugalin ja Espanjan alusmaat proletariaatin täytyy ottaa tilapäisesti haltuunsa ja tehdä ne mitä pikimmin itsenäisiksi. On vaikea sanoa, miten nimenomaan se tulee tapahtumaan. Intia suorittaa mahdollisesti, jopa todennäköisestikin vallankumouksen, ja koska vapautuva proletariaatti ei voi käydä siirtomaasotia,

niin siihen on **tyydyttävä**, eikä tällöin tietenkään voida välttää kaikkea hävitystä. Mutta sellaisia seikkoja liittyy erottamattomasti jokaiseen vallankumoukseen. Samoin voi käydä vielä muuallakin, esimerkiksi Algeriassa ja Egyptissä, *ja meistä* se olisi epäilemättä parasta. Meillä tulee olemaan riittävästi hommaa kotimaassakin. Kunhan vain Eurooppa ja Pohjois-Amerikka uudestijärjestetään, se on antava sellaisen mahtavan voiman ja sellaisen esimerkin, että puolisivistyneet maat ilman muuta seuraavat meitä; siitä pitävät huolen jo yksistään taloudelliset tarpeet. Minkälaisia yhteiskunnallisia ja poliittisia vaiheita nämä maat joutuvat tällöin käymään läpi, ennen kuin nekin pääsevät sosialistiseen järjestelmään, siitä mielestäni voisimme esittää vain melko joutavia oletuksia. Vain yksi seikka on varma: *voittanut proletariaatti ei voi onnellistaa väkisin mitään vierasta kansaa vaarantamatta samalla omaa voittoaan*. Tämä ei tietenkään tee millään muotoa mahdottomiksi erilaisia puolustus-sotia" ...¹⁰⁴

Engels ei oleta suinkaan, että „taloudellinen” poistaisi ilman muuta ja välittömästi kaikki vaikeudet. Taloudellinen mullistus saa *kaikki* kansat *pyrkimään* sosialismiin, mutta sitä paitsi mahdollisia ovat myös vallankumoukset — sosialistista valtiota vastaan — ja sodat. Poliitiikka on mukautuva väistämättömästi talouselämän mukaiseksi, muttei heti eikä hankauksitta, ei yksinkertaisesti eikä välittömästi. „Varmaksi” Engels esittää vain yhden, ehdottomasti internationalistisen periaatteen, jota hän soveltaa *kaikkiin* „vieraisiin kansoihin”, t.s. ei vain siirtomaihin: niiden väkinäinen onnellistaminen merkitsisi proletariaatin voiton vaarantamista.

Proletariaattia ei tee pyhäksi eikä taatusti vapaaksi virheistä ja heikkouksista pelkästään se, että se suorittaa yhteiskunnallisen vallankumouksen. Mutta mahdolliset virheet (ja itsekkäät pyrkimykset yrittää nousta toisen selkään) saavat sen välttämättömästi tajuamaan tämän totuuden.

Me kaikki Zimmerwaldin vasemmistolaiset olemme varmoja siitä, mistä esim. Kautskykin oli varma siihen asti, kunnes vuonna 1914 kääntyi pois marxilaisuudesta puolustamaan shovinismia, nimittäin, että sosialistinen vallankumous on täysin mahdollinen *aivan lähitulevaisuudessa*, „tänään tai huomenna”, niin kuin Kautsky itse sanoi

kerran. Kansallinen vastenmielisyys ei katoa tuota pikaa; sorretun kansakunnan viha — ja aivan aiheellinen — sortavaa kansakuntaa kohtaan *säilyy* jonkin aikaa: se haihtuu *vasta* sosialismin voiton jälkeen ja *vasta* sen jälkeen, kun kansakuntien välit ovat muodostuneet lopullisesti täysin demokraattisiksi. Jos haluamme olla uskollisia sosialismille, meidän on jo nyt suoritettava joukkojen internationalistista kasvatusta, mikä on mahdotonta sortavien kansakuntien keskuudessa ilman sorrettujen kansakuntien eroamisvapauden propagoimista.

10. IRLANNIN KAPINA VUONNA 1916

Meidän teesimme oli kirjoitettu ennen tätä kapinaa, joka olkoon aineistona teoreettisten katsantokantojen tarkistamisessa.

Itsemääräämisen vastustajain katsantokannoista seuraa se johtopäätös, että imperialismin sortamien pienten kansakuntien elinvoimaisuus on jo ehtynyt, ne eivät voi esittää mitään osaa imperialismin vastustamisessa, niiden puhtaasti kansallisten pyrkimysten tukeminen ei anna mitään j.n.e. Vuosien 1914—1916 imperialistisen sodan kokemus kumooa *tosiasioin* tuollaiset johtopäätökset.

Sota on ollut kriisikautta länsi-Euroopan kansakunnille, koko imperialismille. Jokainen kriisi heittää syrjään sovinnaisuudet, repii pois ulkokuoret, pyyhkäisee sivuun aikansa eläneen, tuo näkyviin syvemmällä piilevät vaikuttimet ja voimat. Entä mitä se on tuonut esille sorrettujen kansakuntien liikkeen kannalta katsoen? Siirtomaissa useita kapinayrityksiä, jotka sortavat kansakunnat ovat koettaneet tietysti pitää kaikin tavoin salassa sotasensuurin avulla. Siitä huolimatta tiedetään, että englantilaiset kukistivat petomaisesti Singaporessa intialaisten sotajoukkojensa kapinan; että Ranskan Annamissa (ks. „Nashe Slovoa”) ja Saksan Kamerunissa (ks. Juniuksen kirjasta *) on ollut kapinayrityksiä; että Euroopassa on toisaalta noussut kapinaan Irlanti, jota „vapauttarakastavat” englantilaiset ovat rauhoittaneet teloituksin uskaltamatta kutsua irlantilaisia

* Ks. tätä osaa, ss. 295—310. *Toim.*

yleiseen asepalvelukseen, ja toisaalta Itävallan hallitus on tuominnut kuolemaan tshekkien eduskunnan jäseniä „petoksesta” ja ammuttanut samasta „rikoksesta” kokonaisia tshekkiläisrykmenttejä.

Tämä luettelo ei ole tietenkään läheskään täydellinen. Mutta se todistaa kuitenkin, että imperialismin kriisin yhteydessä kansallisen kapinan liekkejä on leimahdellut sekä siirtomaissa että Euroopassa ja että kansalliset sympatiat ja antipatiat ovat ilmentyneet drakonisista uhkailuista ja vainotoimenpiteistä huolimatta. Ja silti imperialismin kriisi ei ole ollut vielä läheskään huippuunsa kehittynyttä: imperialistisen porvariston mahtia ei ole vielä lannistettu („näännytyssota” voi kyllä johtaa, muttei ole vielä johtanut siihen); imperialististen valtojen sisäiset proletariaatin liikehtimiset ovat vielä kovin heikkoja. Entä miten käy sitten, kun sota on johtanut täydelliseen nääntymykseen tai kun edes yhdessäkin maassa porvariston valta alkaa horjua proletariaatin taistelun iskuista niin kuin tsarismin valta vuonna 1905?

„Bernern Tagwacht” lehdessä, joka on jopa eräitä vasemmistolaisia myöten zimmerwaldilaisten äänenkannattaja, ilmestyi toukokuun 9 p:nä 1916 nimimerkillä K. R.¹⁰⁵ varustettu Irlannin kapinaa käsittelevä artikkeli otsikkonaan: „Laulu on laulettu”. Irlannin kapina julistettiin siinä ei enempää eikä vähempää kuin „mellakaksi”, koska muka „Irlannin kysymys on ollut agraarikysymys”, talonpojat on tyynnytetty reformeilla ja nationalistinen liike on ollut nyt „pelkästään kaupunkilaisliikettä, pikkuporvarillista liikettä, jonka takana ei ole ollut yhteiskunnallisesti paljoakaan liikkeen aiheuttamasta suuresta melusta huolimatta”.

Ei ole ihme, että tuo kaavamaisuudessaan ja pedanttimaaisuudessaan kerrassaan hirveä arvio on yhtäpitävä venäläisen kansallisliberaalin, kadetti hra A. Kulisherin antaman arvion kanssa („Retsh”¹⁰⁶, 1916, № 102, 15. huhtikuuta); hänkin herjaa kapinaa „Dublinin mellakaksi”.

Voitaneen toivoa, että sananparren „ei niin huonoa, ettei jotain hyvääkkin” mukaisesti monilta tovereilta, jotka eivät ole käsittäneet sitä, minkälaiseen suohon he vajoavat kieltäessään „itsemääräämisen” ja suhtautuessaan ylenkatseellisesti pienten kansakuntien kansallisiin liikkeisiin, avautuvat nyt silmät tuon imperialistisen porvariston edus-

tajan antaman arvion ja sosialidemokraatin arvion „satunnaisen” yhtäpitävyyden ansiosta!

Sanan tieteellisessä mielessä „mellakasta” voidaan puhua vain silloin, kun kapinayritys ei ole tuonut esille mitään muuta paitsi salaliittolaisten tai järjettömien kiihkoilijain kerhon ja kun se ei ole herättänyt joukoissa mitään myötätuntoa. Irlannin kansallinen liike, joka on jatkunut vuosisatoja ja jossa on ollut eri vaiheita ja luokkaintressien yhteenpunoutumia, ilmentyi muun muassa Amerikassa pidettynä Irlannin riippumattomuutta puoltaneena joukko- luontoisena Irlannin kansalliskongressina („Vorwärts”*, 20. III. 1916), se ilmentyi katutaisteluina, joihin osallistui osa kaupungin pikkuporvaristoa ja osa työläisiä pitkäaikaisen joukkoagitaation, mielenosoitusten, lehtien lakkauttamisen y.m.s. jälkeen. Se, joka sanoo *tällaista* kapinaa mellakaksi, on joko mitä pahin taantumusmies tai doktrinääri, joka on kerta kaikkiaan kyvytön käsittämään vallankumousta eläväksi ilmiöksi.

Mikäli luullaan, että yhteiskunnallinen vallankumous on *mahdollinen* ilman siirtomaiden ja Euroopan pienten kansakuntien kapinaa, ilman, että osa pikkuporvaristosta, *tämän kaikista ennakkoluuloista* huolimatta, lähtee vallankumouksellisiin kapinoihin, ilman tilanherrojen, monarkian, kirkon harjoittamaa sortoa, kansallisuus- ja muuta sortoa vastaan suuntautuvaa valveutumattomien proletaari- ja puoliproletaarijoukkojen liikettä, mikäli näin luullaan, niin se on *kieltäytymistä yhteiskunnallisesta vallankumouksesta*. Luullaan kaiketi, että yhteiskunnallinen vallankumous on sellaista, että jossakin paikassa rivistäytyy sotajoukko, joka sanoo: „kannatamme sosialismia”, ja toisessa paikassa toinen sotajoukko, joka sanoo: „kannatamme imperialismia”! Vain tällaiselta pedanttimaisen hassulta näkökannalta saatetaan herjata Irlannin kapinaa „mellakaksi”.

Se, joka odottaa „puhdasta” yhteiskunnallista vallankumousta, ei tule sitä *milloinkaan* näkemään. Hän on vain sanoissaan vallankumousmies, mutta ei ymmärrä todellista vallankumousta.

Vuoden 1905 Venäjän vallankumous oli porvarillis-demokraattinen vallankumous. Sen muodosti sarja taisteluja,

* — „Eteenpäin”. Toim.

joihin osallistuivat *kaikki* tyytymättömät luokat, väestöryhmittä ja -ainekset. Näissä oli paljon sellaisia, joilla oli mitä hurjimpia ennakkoluuloja ja mitä epämääräisimmät ja mielikuvituksellisimmat taistelutavoitteet, oli pikku ryhmiä, jotka saivat Japanilta rahaa, oli keinottelijoita ja seikkailijoita j.n.e. *Objektiivisesti* joukkojen liike horjutti tsarismia ja raivasi tietä demokratialle, ja siksi tietoinen työväki johti liikettä.

Euroopan sosialistinen vallankumous *ei voi olla* mitään muuta kuin kaikkien sorrettujen ja tyytymättömien joukko-taistelun puhkeamista. Osa pikkuporvaristosta ja takapajuisista työläisistä osallistuu välttämättömästi taisteluun — ilman niiden osallistumista *ei ole* mahdollista *joukkotaistelu* eikä *mikään* vallankumous — ja yhtä välttämättömästi ne tuovat liikkeeseen omia ennakkoluulojaan, taantumuksellisia mielikuvitelmiaan, heikkouksiaan ja virheitään. Mutta *objektiivisesti* ne hyökkäävät *pääomaa* vastaan, ja vallankumouksen tietoinen etujoukko, valveutunut proletariaatti, joka ilmentää tuon moniväristen ja moniäänisten, kirjaviiden ja ulkonaisesti hajanaisten joukkojen taistelun objektiivista totuutta, voi yhdistää ja suunnata tätä taistelua, vallata vallan, ottaa käsiinsä pankit, pakko-luovuttaa trustit, joita kaikki vihaavat (vaikkakin eri syistä!), ja toteuttaa muita diktatorisia toimenpiteitä, minkä yhteisenä tuloksena on oleva porvariston kukistuminen ja sosialismin voitto, sosialismin, joka ei „puhdistu” läheskään heti pikkuporvarillisesta kuonasta.

Puolalaisten teeseissä (I, 4) sanotaan, että sosialidemokratian „on käytettävä hyväksi Euroopan imperialismia vastaan tähdättyä nuoren siirtomaaporvariston taistelua *kärjistääkseen vallankumouksellista kriisiä Euroopassa*”. (Kursivointi teesien laatijain.)

Eikö liene selvä, että *tässä* suhteessa Euroopan asettaminen siirtomaiden vastakohtaksi on mitä sopimattominta? *Euroopan* sorrettujen kansakuntien taistelu, joka voi kehittyä kapinoiksi ja katutaisteluiksi, sotaväen rautaisen kurin ja piiritystilan rikkomiseksi, on „kärjistävä vallankumouksellista kriisiä Euroopassa” verrattomasti voimakkaammin kuin jokin kaukaisen siirtomaan paljon laajamittaisempi kapina. Iskulla, jonka Irlannin kapina antoi Englannin imperialistisen porvariston vallalle, on sata kertaa suurempi

poliittinen merkitys kuin yhtä voimakkaalla Aasiassa tai Afrikassa annetulla iskulla.

Ranskan shovinistinen lehdistö tiedotti hiljattain, että Belgiassa on ilmestynyt illegaalisen aikakauslehden „Vapaa Belgia” 80. numero. Ranskan shovinistinen lehdistö valehtelee tietenkin hyvin usein, mutta tämä tiedotus tuntuu todenmukaiselta. Samaan aikaan kun Saksan shovinistinen ja kautskylainen sosialidemokratia on kantanut orjamaisesti sotasensuurin iestä kykenemättä kahteen sotavuoteen luomaan omaa vapaata lehdistöään (vain vasemmistoradikaaliset ainekset ovat julkaisseet kirjasia ja julisteita ilman sensuuria, mikä on niille kunniaksi), samaan aikaan sorronalainen kulttuurikansa on vastannut ennenkuulumattoman julmaan sotilaalliseen sortoon luomalla vallankumouksellisen protestin elimen! Historian dialektiikka on sellaista, että pienet kansakunnat, jotka ovat *itsenäisinä* tekijöinä voimattomia taistelussa imperialismia vastaan, ovat merkitykseltään niitä fermenttejä, niitä basilleja, jotka auttavat *todellisen* imperialisminvastaisen voiman, nimittäin sosialistisen proletariaatin näyttämölle astumista.

Pääesikunnat koettavat nykyisessä sodassa käyttää tarkoin hyväkseen kaikkea vastustajansa leirissä ilmenevää kansallista ja vallankumouksellista liikehtimistä: saksalaiset Irlannin kapinaa, ranskalaiset tshekkien liikehtimistä y.m.s. Ja heidän kannaltaan katsoen he menettelevät aivan oikein. Vakavaan sotaan ei voida suhtautua vakavasti, ellei käytetä hyväksi vihollisen pienintäkin heikkoutta, oteta vaarin jokaisesta tilaisuudesta, varsinkin kun ei voida edeltäkään tietää, nimenomaan millä hetkellä ja nimenomaan millä voimalla „räjähtää” milloin missäkin jokin ruutikellari. Olisimme kovin huonoja vallankumousmiehiä, elleimme siinä suuressa vapaussodassa, jota proletariaatti käy sosialismin puolesta, pystyisi käyttämään hyväksi *jokaista* imperialismiin *erinäisiä* onnettomuuksia vastaan kohdistuvaa kansan liikettä kärjistääksemme ja laajentaaksemme kriisiä. Jos alkaisimme toisaalta julistaa ja toistaa tuhannella eri tavalla, että „vastustamme” kaikkea kansallisuussortoa, ja toisaalta sanoa „mellakaksi” joidenkin sorrettun kansakunnan luokkien aktiivisimman ja sivistyneimmän osan sankarillista kapinaa sortajia vastaan, niin alentuisimme olemaan samanlaisella tylsyyden asteella kuin kautskylaiset.

Irlantilaisten onnettomuutta on se, että he nousivat kapiinaan sopimattomaan aikaan, siis silloin kun Euroopan proletariaatin kapina ei ollut vielä kypsynyt. Kapitalismi ei ole rakenteeltaan niin harmonista, että eri kapinanalut sulautuisivat toisiinsa itsestään heti, ilman epäonnistumisia ja tappioita. Päinvastoin, nimenomaan kapinain eriaikaisuus, erilaisuus, eripaikkaisuus takaavat yleisen liikkeen laajuuden ja syvyyden; vain ajallisesti sopimattomien, paikallisten, hajanaisten ja sen takia epäonnistuneiden vallankumousliikkeiden koulussa joukot saavat kokemusta, oppivat, voimistuvat, huomaavat todelliset johtajansa, sosialisti-proletaarit, ja valmistavat siten yleistä rynnäkköä, niin kuin erinäiset lakot, kaupunkiväestön ja kansallisen väestön mielenosoitukset, sotaväen mielenpurkaukset, talonpoikaislevottomuudet j.n.e. valmistivat vuoden 1905 yleistä rynnäkköä.

11. LOPPUSANAT

Kansakuntien itsemääräämisen vaatiminen on vastoin puolalaisten sosialidemokraattien erheellistä väitettä esittänyt ainakin yhtä suurta osaa puolueagitaatiossamme kuin esim. kansan aseistamista, kirkon erottamista valtiosta, virkamiesten valinnallisuutta y.m. koskevat pykälät, joita poroporvarit sanovat „utooppisiksi”. Päinvastoin, vuoden 1905 jälkeinen kansallisten liikkeiden vilkastuminen on luonnollisesti vilkastuttanut agitaatiotammekin: sarja artikkeleja vuosina 1912—1913, puolueemme päätöslauselma vuodelta 1913, jossa asian *ydin* on määritelty täsmällisesti ja „kautskylaisvastaisesti” (t.s. pelkkään sanalliseen „tunnustamiseen” nähden tinkimättömästi)*.

Jo silloin tuli esille seikka, jota ei sovi sivuuttaa: eri kansakuntien opportunistit, ukrainalainen Jurkevitch, bundilainen Liebmann, Potresovin ja kump. venäläinen passari Semkovski esiintyivät niiden todisteperusteiden *puolesta*, joita Rosa Luxemburg oli esittänyt itsemääräämistä *vastaan!* Se, mikä puolalaisella sosialidemokraatilla oli vain Puolassa ilmenevän liikehtimisen *erikoisedellytysten* vir-

* Ks. Teokset, 19. osa, ss. 423—425. *Toim.*

heellistä teoreettista yleistämistä, osoittautui heti käytännössä, laajemmissa oloissa, suur- eikä pikkuvaltion oloissa, kansainvälisessä eikä Puolaan rajoittuvassa mitassa *objektiivisesti* isovenäläisen imperialismin opportunistiseksi tukemiseksi. Poliittisten *aatevirtausten* historia (erotukseksi yksilöjen katsantokannoista) on todistanut ohjelmamme oikeaksi.

Ja nyt Lenschin tapaiset avomieliset sosiali-imperialistit nousevat ilmi kapinaan sekä itsemääräämistä että aluevaltausten kieltämistä vastaan. Kautskylaiset taas tunnustavat ulkokultaisesti itsemääräämisen — meillä Venäjällä tätä samaa tietä kulkevat Trotski ja Martov. *Kumpikin* on sanoissa itsemääräämisen kannalla, niin kuin Kautskykin. Entä käytännössä? Ottakaapa „Nashe Slovoissa” julkaistut Trotskin artikkelit „Kansakunta ja talous”, niissä havaitsemme hänen tavanomaista eklektisismiään: toisaalta talouselämä yhdistää kansakuntia, toisaalta kansallisuus-sorto erottaa niitä. Johtopäätös? Johtopäätöksenä on se, että vallitseva ulkokultaisuus jää paljastamatta ja agitaatio tehottomaksi ja sellaiseksi, joka ei koske pääasiaa, tärkeintä, oleellisinta, käytännölle läheistä, nimittäin suhtautumista kansakuntaan, jota „minun” kansakuntani sortaa. Martov ja muut rajantakaiset sihteerit ovat katsoneet paremmaksi ilman muuta unohtaa — edullista huonomuistisuutta! — taistelun, jota käy heidän kollegansa ja kumppaninsa Semkovski itsemääräämistä vastaan. Gvozdevilaisten legaalissa lehdessä („Nash Golos”) Martov puolustaa itsemääräämistä, todistellen sitä kiistatonta totuutta, että itsemäärääminen ei vielä velvoita osallistumaan imperialistiseen sotaan y.m., mutta sivuuttaa pääasian — hän sivuuttaa sen myös illegaalissa, vapaassa lehdistössä! — nimittäin sen, että Venäjä oli *rauhankin aikana* lyönyt maailmanennätyksen kansakuntien sortamisessa, joka perustuu paljon raaempaan, keskiaikaiseen, taloudellisesti takapajuiseen, sotilas- ja virkavaltaiseen imperialismiin. Venäläinen sosialidemokraatti, joka „tunnustaa” kansakuntien itsemääräämisen jokseenkin samaan tapaan kuin sen tunnustavat hrat Plehanov, Potresov ja kumpp., t.s. taistelematta tsarismien sortamien kansakuntien eroamisvapauden puolesta, on *käytännössä* imperialisti ja tsarismien lakeija.

Olkoot Trotskin ja Martovin subjektiiviset tarkoitukset kuinka „hyviä” tahansa, objektiivisesti he tukevat

vältelevällä kannallaan venäläistä sosiali-imperialismia. Imperialismin aikakausi on tehnyt kaikista „suur“-valloista useiden kansakuntien sortajia, ja imperialismin kehitys on johtava kiertämättömästi siihen, että kansainvälisessäkin sosialidemokratiassa päädytään entistä selvempään aatevirtausten erottumiseen.

Kirjottettu heinäkuussa 1916

*Julkaistu lokakuussa 1916
„Sbornik Sotsial-Demokrata“
kokoelman 1. n:ossa
Allekirjoitus: N. L e n i n*

*Julkaistaan kokoelman
tekstin mukaan*

HUOMAUTUKSIA

¹ Kirja „*Uusia tietoja kapitalismin kehityslaeista maanviljelyksessä. I. viikko. Kapitalismi ja maanviljelys Amerikan Yhdysvalloissa*” on kirjoitettu vuonna 1915. Lenin lähetti vuoden 1916 tammikuun alussa Bernistä kirjan käsikirjoituksen A. M. Gorkille „Parus” nimistä kustannusliikettä varten, mutta vuonna 1916 kirja jäi julkaisematta; sen julkaisi kustannusliike „Zhizn i Znanije” Pietarissa vuonna 1917.

Kirjan alustava aineisto — sen jäsenysvariantit ja otteet Amerikan Yhdysvalloissa vuosina 1900 ja 1910 suoritettujen kahden tilastotiedustelun tilastotaulukoista — julkaistiin vuonna 1932 XIX Lenin-kokoelmassa ss. 380—460.

Lenin aikoi kirjoittaa teoksen toisen, Saksaa koskevan vihkon, mutta aikomus jäi toteuttamatta.— 1.

² „*Zavety*” („Testamenti”) — legaalinen, suuntaukseltaan eserräläinen kirjallispoliittinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa huhtikuusta 1912 heinäkuuhun 1914.— 5.

³ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1953, ss. 627—652, tai K. Marx ja F. Engels. Teokset, XIX osa, II nidos, 1947, ss. 164—191.— 10.

⁴ Tarkoitetaan Berliinissä 1909 ilmestynyttä K. Kautskyn kirjasta „*Der Weg zur Macht*” („Tie valtaan”) — 96.

⁵ „*Die Neue Zeit*” („Uusi Aika”) — Saksan sosialidemokraattien aikakauslehti; ilmestyi Stuttgartissa vuodesta 1883 vuoteen 1923. Vuosina 1885—1895 „*Die Neue Zeit*issä” julkaistiin eräitä F. Engelsin artikkeleja. Engels antoi usein ohjeita lehden toimitukselle ja arvosteli sitä jyrkästi sen poiketessa marxilaisuudesta. F. Engelsin kuoleman jälkeen, 1890-luvun toiselta puoliskolta lähtien, lehti julkaisi säännöllisesti revisionistien kirjoituksia. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehden kanta oli keskustalainen, kautskylainen, ja se tuki sosialishovinisteja.— 97.

⁶ Artikkelin „*Opportunismi ja II Internationalen vararikko*” Lenin kirjoitti saksaksi, ja se julkaistiin tammikuussa 1916 Zimmerwaldin vasemmiston teoreettisen äänenkannattajan „*Vorbote*” („Edellä-

kävijä”) nimisen aikakauslehden ensimmäisessä numerossa. Lenin oli kirjoittanut aikaisemmin artikkelin samalla otsikolla venäjäksi. Se julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1924 „Proletarskaja Revoljutsija” aikakauslehden 5. (28.) n:ossa ja on V. I. Leninin Teosten 21. osan kirjoitusten joukossa (ss. 437—453). Venäjänkielisen artikkelin teksti eroaa hieman „Vorbotessa” julkaistun artikkelin tekstistä.— 99.

⁷ *Nelisopimus* — Englannin, Ranskan, Venäjän ja Italian imperialistinen liitto; muodostui vuonna 1915 Italian erottua Kolmiliitosta (Saksa, Itävalta-Unkari ja Italia) ja yhdyttyä toiseen vuonna 1907 muodostuneeseen imperialistiseen liittoon, Kolmisopimukseen (Entente).— 99.

⁸ „*Sozialistische Monatshefte*” („Sosialistinen Kuukausijulkaisu”) — aikakauslehti, Saksan sosialidemokratian opportunistien pää-äänenkannattaja ja kansainvälisen opportunistin äänenkannattaja. Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) sen kanta oli sosialishovinistinen. Ilmestyi Berliinissä vuodesta 1897 vuoteen 1933.— 104.

⁹ *Fabianilaiset* — reformistisen, äärimmäisen opportunistisen „Fabianilaisen yhdistyksen” jäseniä. Yhdistyksen perusti porvarillinen intelligenttiryhmä Lontoossa vuonna 1884, ja se sai nimensä roomalaisen sotapäällikön Fabius Cunctatorin („Vitkastelijan”) mukaan, joka oli tunnettu viivyttelytaktiikastaan ja ratkaisevien taistelujen välttelemisestä. Lenin sanoi Fabianilaisen yhdistyksen edustavan „opportunistin ja liberaalisen työväenpolitiikan viimeistä sanaa”. Fabianilaiset vieroittivat proletariaattia pois luokkataistelusta ja julistivat, että kapitalismista voidaan siirtyä sosialismiin rauhallista tietä uudistusten kautta. Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) fabianilaisten kanta oli sosialishovinistinen. Fabianilaisista annettua karakteristiikkaa ks. Leninin kirjoituksista: „Esipuhe kirjan „J. Ph. Beckerin, J. Dietzgenin, F. Engelsin, K. Marxin y.m. kirjeitä F. A. Sorgelle ynnä muille” venäjänkieliseen painokseen” (Teokset, 12. osa, ss. 354—355), „Sosialidemokratian agrariiohjelma Venäjän vallankumouksessa” (Teokset, 15. osa, s. 165), „Englantilainen pasifismi ja englantilainen teorian vieroksunta” (Teokset, 21. osa, s. 253) y.m.— 104.

¹⁰ *Työväenpuolue* (Labour Party) perustettiin vuonna 1900 ammattiliittojen sekä sosialististen järjestöjen ja ryhmien yhtymänä siinä tarkoituksessa, että saataisiin parlamenttiin työväenedustajia („Työväenedustuskomitea”). Vuonna 1906 Komitea muutti nimensä Työväenpuolueeksi (Labour-puolueeksi). Labour-puolue, joka alun perin muodostui kokoomukseltaan työväen puolueeksi, on ideologiansa ja taktiikkansa puolesta opportunistinen järjestö. Puolueeseen on liittynyt sittemmin huomattava määrä pikkuporvarillisia aineksia ja sen johtomiesten politiikkana on ollut aina puolueen syntymis- hetkestä alkaen työväenluokan yhteistoiminta porvariston kanssa. Imperialistisen sodan aikana (1914—1918) Labour-puolueen johtomiesten kanta oli sosialishovinistinen. Labouristit ovat muodostaneet useita hallituksia (vuosina 1924, 1929 ja 1945) ja ajaneet vallassa ollessaan kansanetujen vastaista ulko- ja sisäpolitiikkaa.— 104.

- ¹¹ *Independent Labour Party* (I. L. P.) — Englannin riippumaton työväenpuolue perustettiin vuonna 1893. Puolueen johdossa olivat James Keir Hardie, R. MacDonald y.m. Väittäen olevansa poliittisesti riippumaton porvarillisista puolueista, Riippumaton työväenpuolue oli itse asiassa „riippumaton sosialismista, mutta riippuvainen liberalismista” (*Lenin*). Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) Riippumaton työväenpuolue esitti alussa sodanvastaisen manifestin (elokuun 13 p:nä (u. l.) vuonna 1914). Sitten helmikuussa 1915 Ententen maiden sosialistien Lontoon konferenssissa riippumattomat yhtyivät kannattamaan konferenssin hyväksymää sosialishovinistista päätöslauselmaa. Siitä lähtien riippumattomien johtomiehet olivat kannanotoissaan sosialishovinistisia käyttäen kilpenään pasifistisia fraaseja. Kominternin perustamisen jälkeen, vuonna 1919, Riippumattoman työväenpuolueen johtomiehet päättivät puolueen vasemmistolaisuutensa jäsenjoukkojen painostuksesta erota II Internationalesta. Vuonna 1921 riippumattomat liittyivät n.s. 2^{1/2} Internationaleen ja sen hajoitua uudelleen II Internationaleen.— 104.
- ¹² *British Socialist Party* (B. S. P.) — Britannian sosialistinen puolue perustettiin vuonna 1911 Manchesterissa. Sen kantajoukkona oli vuonna 1884 muodostunut Sosialidemokraattinen liitto (jonka johdossa olivat Hyndman, Harry Quelch, Tom Mann y.m.), joka sittemmin muutti nimensä Sosialidemokraattiseksi puolueeksi. Britannian sosialistinen puolue harjoitti propagandaa ja agitaatiota marxilaisessa hengessä, ja se oli „ei opportunistinen, liberaaleista todella riippumaton” puolue (*Lenin*). Puolueen pienuus ja irtautuneisuus joukoista tekivät puolueen luonteeltaan hieman lahkokuntalaiseksi.
- Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) puolueessa ilmeni kaksi virtausta: toinen ilmi sosialishovinistinen virtaus, jonka johdossa oli Hyndman, ja toinen internationalistinen virtaus, jonka johdossa olivat A. Inkpen, F. Rotshtein y.m. Vuoden 1916 huhtikuussa tapahtui puolueessa hajaannus. Hyndman ja hänen kannattajansa jäivät vähemmistöksi ja erosivat puolueesta. Siitä lähtien Britannian sosialistisen puolueen johtoon tulivat internationalistiset ainekset, jotka kävivät taistelua imperialistista sotaa vastaan. Britannian sosialistinen puolue oli aloitteentekijänä luotaessa Iso-Britannian Kommunistista puoluetta, joka perustettiinkin vuonna 1920.— 104.
- ¹³ „*Nasha Zarja*” („Meidän Sarastuksemme”) — menshevikki-likvidaat-
torien legaalinen kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuosina 1910—1914. „*Nasha Zarja*” muodostui Venäjällä olleiden likvidaat-
torien keskuksiksi. Julkaisun tultua lakkautetuksi sen asemesta alkoi tammikuussa 1915 ilmestyä aikakauslehti „*Nashe Delo*”.— 104.
- ¹⁴ *Organisaatiokomitea* (OK, josta „orgkomitealaiset”) — menshevik-
kien johtava keskus; muodostettiin vuonna 1912 menshevikki-likvi-
daattorien ja kaikkien puoluevastaisten ryhmien ja virtausten elo-
kuun konferenssissa.— 104.

- ¹⁵ „*Preussische Jahrbücher*“ („Preussin Vuosikirjat“) — konservatiivinen kuukausijulkaisu, saksalaisten kapitalistien ja maanomistajien äänenkannattaja; ilmestyi Berliinissä vuodesta 1858 vuoteen 1935.— 105.
- ¹⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XVI osa, II nidos, 1936, s. 109.— 106.
- ¹⁷ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, s. 459.— 107.
- ¹⁸ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXIX osa, 1946, s. 265.— 107.
- ¹⁹ *Zimmerwaldin vasemmistoryhmän* muodosti Lenin internationalistien ensimmäisessä sosialistikonferenssissa, joka pidettiin syyskuun alussa 1915 Zimmerwaldissa (Sveitsissä). Tätä konferenssia Lenin sanoi „ensimmäiseksi askeleeksi” internationalistisen sodanvastaisen liikkeen kehityksessä. Leninin johtamilla bolshevikeilla oli Zimmerwaldin vasemmistoryhmässä ainoa oikea ja loppuun saakka johdonmukainen kanta. Ryhmään kuului horjuviakin internationalisteja. Heidän virheidensä arvostelua ks. V. I. Leninin kirjoituksista „Juniuksen kirjasen johdosta” ja „Itsemääräämisestä käydyn väitelyn yhteenvetoja” (tämä osa, ss. 295—310, 311—352).— 110.
- ²⁰ „*Labour Leader*” („Työväenjohtaja”) — vuonna 1890 perustettu viikkolehti, josta myöhemmin tuli Englannin Riippumattoman työväenpuolueen äänenkannattaja. Vuodesta 1922 lehti ilmestyi nimellä „*New Leader*” („Uusi Johtaja”) ja vuodesta 1946 se on ilmestynyt nimellä „*Socialist Leader*” („Sosialistijohtaja”).— 110.
- ²¹ „*Berner Tagwacht*” („Bernin Vartio”) — päivälehti, Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen äänenkannattaja, perustettu vuonna 1893 Bernissä. Ensimmäisen maailmansodan alussa lehdessä julkaistiin K. Liebknechtin, F. Mehringin y.m. vasemmistososialidemokraattien kirjoituksia. Vuodesta 1917 lähtien lehti alkoi kannattaa avoimesti sosialishovinisteja; ilmestyy nykyäänkin ollen kannanotoissaan kommunismin- ja demokratianvastainen.— 111.
- ²² *Toisen sosialistikonferenssin koollekutsumista koskevan päätöslauselman luonnoksen* Lenin kirjoitti Bernin Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan laajennettua neuvottelukokousta varten, joka pidettiin 1916 helmikuun 5—8 p:nä (u.l.). Neuvottelukokous hyväksyi useita pykäläiä ehdotuksesta. Zimmerwaldin oikeistolaisten painostuksesta neuvottelukokous hylkäsi Leninin ehdotuksen, että olisi käsitelty kysymys „sotaa ja nationalismia vastustavien sosialistien kansainvälisestä yhteenliittymisestä”. Toisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin kokoontumisajaksi neuvottelukokous määräsi huhtikuun 24 p:n (u.l.) 1916. Asiakirjalla ei ole otsikkoa. Otsikon on antanut Marxisin-leninisin instituutti.— 112.
- ²³ *Kansainvälinen sosialistinen toimikunta* (I. S. K. — Internationale Sozialistische Kommission) — Zimmerwaldin yhdistyksen toimeenpaneva elin, valittiin Zimmerwaldin konferenssissa syyskuussa 1915.— 112.

- 24 VSDTP:n Keskuskomitea esitti toiselle sosialistikonferenssille ehdotuksensa päiväjärjestyksen kaikista tärkeimmistä kysymyksistä. Leninin laatima ehdotuksen luonnos on julkaistu tässä osassa ss. 162—172.— 112.
- 25 Tämän ehdotuksen Lenin kirjoitti toista sosialistikonferenssia varten, joka pidettiin huhtikuun 24—30 p:nä (u. l.) 1916. Leninin ehdotus käsiteltiin ja hyväksyttiin Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan laajennetussa neuvottelukokouksessa Bernissä helmikuussa 1916.— 113.
- 26 Kansainvälinen joukkokokous pidettiin Bernissä Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan laajennetun neuvottelukokouksen aikana.— 114.
- 27 Lenin tarkoittaa manifestia, joka hyväksyttiin internationalistien Zimmerwaldin konferenssissa syyskuussa 1915. Lenin on luonnehtinut sitä artikkelissaan „Ensi askel” (Teokset, 21. osa, ss. 379—385).— 114.
- 28 „*Appeal to Reason*” („Vetoomus Järkeen”) — amerikkalaisten sosialistien lehti; perustettu Kansasin osavaltiossa (USA) vuonna 1895; ensimmäisen maailmansodan aikana lehden kanta oli internationalistinen.— 116.
- 29 „*La Bataille*” („Taistelu”) — sanomalehti, ranskalaisten anarko-syndikalistien äänenkannattaja; alkoi ilmestyä Pariisissa marraskuussa 1915; ensimmäisen maailmansodan aikana sen kanta oli selvästi shovinistinen.— 118.
- 30 „*Vorwärts*” („Eteenpäin”) — jokapäiväinen sanomalehti, Saksan sosialidemokraattien pää-äänenkannattaja; ilmestyi vuodesta 1876 W. Liebknechtin y. m. toimittamana. F. Engels kävi lehden palstoilla taistelua kaikkia opportunistin ilmenemisiä vastaan. 1890-luvun toiselta puoliskolta lähtien, F. Engelsin kuoleman jälkeen, „*Vorwärts*” julkaistiin säännöllisesti Saksan sosialidemokraattisessa puolueessa ja II Internationalessa vallalla olleiden opportunistien kirjoituksia. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) „*Vorwärts*” kanta oli sosialishovinistinen. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen „*Vorwärts*” lehti muodostui erääksi neuvostovastaisen propagandan keskuksiksi; ilmestyi Berliinissä vuoteen 1933.— 119.
- 31 *Ranskan sosialistinen puolue* perustettiin vuonna 1902. Vuonna 1905 Ranskan sosialistisen puolueen ja Sosialistisen Ranskan-puolueen aloitteesta järjestettiin yhtenäinen sosialistinen puolue; siihen liittyivät kaikki sosialististen puolueiden ja ryhmien edustajat (guesdelaiset, blanquillaiset, jauresilaiset y. m.). Ranskan sosialistisen puolueen johto siirtyi sosialistireformisteille (ja näiden johtomiehelle Jaurèsille), jotka olivat enemmistönä puolueessa. Ensimmäisen maailmansodan aikana puolueen kanta oli sosialishovinistinen, sen parlamenttiryhmä äänesti sotamäärärahojen myöntämisen puolesta ja sen edustajat osallistuivat porvarilliseen hallitukseen. Toursissa

- pidetyssä edustajakokouksessa (joulukuun 25—30 pnä 1920) Ranskan sosialistinen puolue hajosi: enemmistö perusti Ranskan kommunistisen puolueen, Léon Blumin johtama oikeisto-opportunistinen vähemmistö poistui edustajakokouksesta ja muodosti itsenäisen puolueen, joka otti itselleen vanhan nimen — Ranskan sosialistinen puolue.
- Joulukuussa 1915 pidetty Ranskan sosialistisen puolueen kongressi hylkäsi äänen enemmistöllä Bourderonin ehdottaman päätöslauselman. Bourderon kuului siihen aikaan Zimmerwaldin yhdistyksen oikeistosiipeen.— 120.
- ³² Leninin kirje julkaistiin Genevessä ranskan kielellä erillisenä lehtisenä.— 122.
- ³³ Lenin tarkoittaa menshevististä aikakauslehtä „Internatsional i Voina” („Internationale ja Sota”). Ilmestyi yksi numero vuoden 1915 lopulla.— 123.
- ³⁴ Kansainvälinen sosialistinen toimikunta julkaisi vuoden 1915 syyskuusta vuoden 1917 tammikuuhun saakka omaa äänenkannattajaansa „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin” („Berlinin Kansainvälinen sosialistinen toimikunta. Bulletin”). Bulletinia julkaistiin englannin, ranskan ja saksan kielellä, ja sitä ilmestyi kuusi numeroa.— 123.
- ³⁵ *Tshheidzen ryhmä* — menshevistinen ryhmä IV Valtakunnanduumassa.— 123.
- ³⁶ „Lutsh” („Säde”) — menshevikki-likvidaattorien legaalinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa syyskuusta 1912 heinäkuuhun 1913; pysyi hengissä „porvaristoon kuuluneiden rikkaiden ystävien varoilla” (Lenin).— 123.
- ³⁷ „Utro” („Aamu”) ja „Rabotsheje Utro” („Työväen Aamu”) — Pietarissa ilmestyneitä legaalisia menshevistisiä sanomalehtiä. „Utro” lehti ilmestyi elokuussa 1915 ja „Rabotsheje Utro” loka— joulukuussa 1915.— 124.
- ³⁸ „Sovremennyi Mir” („Nyky maailma”) — kirjallistaiteellinen, tieteellinen ja poliittinen kuukausilehti; ilmestyi Pietarissa vuodesta 1906 vuoteen 1918. Lehden julkaisemiseen osallistuivat lähinnä menshevikit, m.m. G. V. Plehanov. Bolshevikkien ja Plehanovin menshevikkiryhmän välisen liiton aikana ja vuoden 1914 alussa bolshevikit osallistuivat kuukausilehden julkaisutyöhön. Maaliskuussa 1914 „Sovremennyi Mir” julkaisi Leninin artikkelin „Vielä yksi sosialismin murskaaminen” (ks. Teokset, 20. osa, ss. 177—198). Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) kuukausilehdestä tuli sosialishovinistien äänenkannattaja.— 124.
- ³⁹ „Nashe Slovo” („Sanamme”) — menshevikkien ja trotskilaisten päivälehti; ilmestyi Pariisissa tammikuusta 1915 syyskuuhun 1916 „Golos” lehden asemesta.— 124.

- ⁴⁰ „Prizyviläiset” — nimitys johtuu „Prizyv” („Kutsu”) nimisestä sanomalehdestä, jota julkaisi sosialishovinistinen menshevikki- ja eserräryhmä Pariisissa vuosina 1915—1917.— 127.
- ⁴¹ Lenin tarkoittaa konferenssia, jonka eserrät pitivät Pietarissa heinäkuussa 1915. Konferenssissa hyväksytyssä päätöslauselmassa kehoitettiin osallistumaan aktiivisesti sotaan tsarismin puolella.— 127.
- ⁴² *Sotateollisuuskomiteita* perustettiin Venäjälle imperialistisen suurporvariston toimesta 1915. Yrittäen alistaa työläiset vaikutuksensa alaisiksi ja istuttaa heihin puolustusmieliloja porvaristo ryhtyi järjestämään „työläisryhmiä” noiden komiteoiden yhteyteen. Porvaristolle oli edullista saada näihin ryhmiin työläisten edustajia, jotka olisivat agitoineet työläisjoukkoja kohottamaan työn tuottavuutta sotatarviketehtaissa. Menshevikit olivat aktiivisesti mukana tässä porvariston alulle panemassa valespatrioottisessa puuhassa. Bolshevikit julistivat sotateollisuuskomiteat boikotin alaisiksi ja boikotoivat niitä menestyksellisesti työläisten enemmistön tukemina.— 128.
- ⁴³ Lenin tarkoittaa henkilöluomaa, jonka I. S. Turgenev on esittänyt suorasanaisessa runossaan „Elämänsääntö” (ks. I. S. Turgenev, „Proosarunoja”, 1931, ss. 24—25).— 128.
- ⁴⁴ „*Sotsial-Demokrat*” („Sosialidemokraatti”) — VSDTP:n Pää-äänenkannattaja, illegaalinen lehti; julkaistiin helmikuusta 1908 tammikuuhun 1917. Ilmestyi 58 numeroa. Ensimmäinen numero ilmestyi Venäjällä ja sen jälkeen lehden painattaminen siirtyi ulkomaille, ensin Pariisiin, sitten Geneveen. Pää-äänenkannattajan toimitus oli muodostettu VSDTP:n Keskuskomitean päätöksen mukaisesti bolshevikkien ja menshevikkien sekä Puolan sosialidemokraattien edustajista.
- „*Sotsial-Demokrat*” lehdessä julkaistiin yli kahdeksankymmentä V. I. Leninin artikkeleita ja pienempää kirjoitusta. Toimituksessa V. I. Lenin kävi taistelua johdonmukaisen bolshevistisen suunnan puolesta. Osa toimituksen jäsenistä (Kamenev ja Zinovjev) suhtautui sovittelevasti likvidaattoreihin, koettaen häiritä leniniläisen linjan ajamista. Toimituksen menshevikkijäsenet Martov ja Dan sabotoivat Pää-äänenkannattajan toimituksen työtä ja puolsivat samalla avoimesti omassa ryhmäkuntalehdessään „*Golos Sotsial-Demokrata*” („*Sosialidemokraatin Ääni*”) likvidaattoruutta. Leninin leppymätön taistelu likvidaattoreita vastaan sai aikaan sen, että Martov ja Dan erosivat kesäkuussa 1911 toimituksesta. Vuoden 1911 joulukuusta lähtien „*Sotsial-Demokratia*” toimitti V. I. Lenin.
- Imperialistisen maailmansodan alussa Lenin sai vuoden väliajan jälkeen lehden ilmestymään uudelleen. Marraskuun 1 päivänä (u. l.) 1914 ilmestyi „*Sotsial-Demokratin*” 33. numero, jossa oli Leninin kirjoittama VSDTP:n KK:n manifesti. Sodan aikana „*Sotsial-Demokratissa*” julkaistuilla Leninin artikkeleilla oli huomattava merkitys siinä taistelussa, jota käytiin bolshevistisen puolueen strategian ja taktiikan noudattamiseksi sodan, rauhan ja vallankumouksen kysymyksissä, avointen ja naamioituneiden sosialishovinistien paljastamiseksi sekä kansainvälisen työväenliikkeen internationalististen ainesten yhteenliittämiseksi.— 129.

- ⁴⁵ „*Stolypinilaiseksi työväenpuolueeksi*” työläiset nimittivät men-shevikkilikividaattoreita, jotka mukautuivat stolypinilaiseen valta-komentoon, suhtautuivat siihen sovinnollisesti ja koettivat saada luopumalla VSDTP:n ohjelmasta ja taktiikasta tsaarihallituksesta luvan muodostaa julkisen, legaalisen, näennäisen „työväen”-puo-leen.— 130.
- ⁴⁶ Lenin sanoi tunnusta „lokakuulaiseksi”, sillä se oli luonteeltaan lokakuulaisten vastavallankumouksellisen puolueen asenteen mu-kainen.
„*Lokakuulaiset*” eli „Lokakuun 17 pn liitto” oli kauppaa ja teollisuutta harjoittavan suurporvariston sekä kapitalistien tapaan isännöivien suurtilanomistajien vastavallankumouksellinen puolue; perustettu marraskuussa 1905. Tunnustaessaan sanoissa tsaarin lokakuun 17 pn antaman manifestin lokakuulaiset tukivat varauk-setta tsaarihallituksen sisä- ja ulkopoliittikkaa. Lokakuulaisten johto-miehinä olivat suurteollisuudenharjoittaja A. Gutshkov ja valtavan laajojen maatilojen omistaja M. Rodzjanko.— 131.
- ⁴⁷ *Dreyfusin juttu* — provokatorinen oikeusjuttu, jonka Ranskan sotilas-juntan taantumukselliset monarkistipiirit järjestivät vuonna 1894 juutalaissyntyistä yleisesikuntaupseeria Dreyfusta vastaan, jota syytettiin valheellisesti vakoilusta ja valtiopetoksesta. Sotaoikeus tuomitsi Dreyfusin elinkautiseen vankeuteen. Ranskassa syntyi Dreyfusin jutun uutta käsittelyä vaatinut yhteiskunnallinen liike, jonka kullussa käytiin kärkevää taistelua tasavaltalaisten ja monar-kistien välillä ja jonka lopputuloksena Dreyfus julistettiin syyttö-mäksi vuonna 1906.
Lenin sanoi Dreyfusin juttua „taantumuksellisen sotilasjuntan erääksi tuhannen tuhansista juonista”.— 137.
- ⁴⁸ *Zabernin välikohtaus* sattui Zabernin kaupungissa (Elsassissa) marraskuussa 1913. Syynä siihen oli preussilaisen upseerin röyhkeä käyttäytyminen elsassilaisia kohtaan, mikä aiheutti paikallisen, pää-asiallisesti ranskalaisen väestön keskuudessa suutumuksen myrskyn preussilaisen sotilasjuntan harjoittamaa sortoa vastaan. Zabernin välikohtauksesta ks. Leninin artikkelia „Zabern” (Teokset, 19. osa, ss. 512—514).— 138.
- ⁴⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXIII osa, 1932, ss. 464, 480.— 138.
- ⁵⁰ Rennerin ja Bauerin taantumuksellisen niin sanotun „kansallinen kulttuuriautonomia”-aatteen arvostelua ks. V. I. Leninin kirjoituk-sista „„Kansallisesta kulttuuri”-autonomiasta” (Teokset, 19. osa, ss. 501—505), „Arvostelevia huomautuksia kansallisuuskysymyk-sestä” (Teokset, 20. osa, ss. 1—36).— 139.
- ⁵¹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XV osa, 1935, s. 223.— 141.
- ⁵² Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, VI osa, 1930, s. 185.— 141.

- ⁵³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXIII osa, 1932, s. 464.— 142.
- ⁵⁴ „Die Glocke” („Kello”) — aikakauslehti, jota Saksan sosialidemokraattisen puolueen jäsen, sosialishovinisti ja Saksan imperialismin agentti Parvus (Helphand) julkaisi vuosina 1915—1925 ensin Münchenissä ja sittemmin Berliinissä.— 142.
- ⁵⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, VII osa, 1930, ss. 201—220.— 142.
- ⁵⁶ Lenin tarkoittaa kansallisuuskysymyksestä laatimaansa päätöslauselmaa, jonka Poroninin kylässä (lähellä Krakovaa) lokakuun 6—14 p:nä (u. l.) 1913 pidetty VSDTP:n KK:n ja puolueyöntekijäin yhteinen neuvottelukokous hyväksyi. Konspiraatiivisuussyistä neuvottelua sanottiin „kesäiseksi” eli „elokuun” neuvotteluksi. Päätöslauselma on julkaistu Teoksissa, 19. osa, ss. 423—424.— 146.
- ⁵⁷ „Gazeta Robotnicza” („Työväen Lehti”) — Puolan ja Liettuan sosialidemokraattien Varsovan komitean illegaalinen äänenkannattaja; ilmestyi touko-— lokakuussa 1906. Vuonna 1912 lehteä alettiin julkaista uudelleen, ja se ilmestyi aina vuoden 1916 tammikuuhun saakka. Vuonna 1912 Puolan sosialidemokraattien keskuudessa tapahtuneen kahtiajaon jälkeen syntyi rinnakkaiset komiteat. Varsovan komiteoita oli kaksi ja julkaistiin kahta „Työväen Lehti” nimistä äänenkannattajaa: toista niistä julkaisivat Päähallinnon kannattajat Varsovassa ja toista oppositioon kuuluva Varsovan komitea Krakovassa. Oppositiossa olevan Varsovan komitean lehden kaksi numeroa, 24. ja 25. (liitteinen), ilmestyi vuosina 1915—1916 Zürichissä.— 150.
- ⁵⁸ Lenin tarkoittaa vuoden 1914 heinäkuun 16—18 p:nä (u. l.) pidettyä Brysselin „yhdistävää” neuvottelukokousta, jonka Kansainvälisen sosialistisen toimiston Toimeenpaneva komitea oli kutsunut koolle „vaihtamaan mielipiteitä” VSDTP:n yhtenäisyyden palauttamismahdollisuudesta. Kokouksessa olivat edustettuina: VSDTP:n KK (bolshevikit); Organisaatiokomitea (menshevikit) ja sitä kannattavat järjestöt — Kaukasian aluekomitea ja „Borbà” ryhmä (trotskilaiset); Duuman sosialidemokraattinen ryhmä (menshevikit); Plehanovin „Yhtenäisyys” ryhmä; „Vperjod” ryhmä; Bund; Lätinmaan sosialidemokraatit; Liettuan sosialidemokraatit; puolalaiset sosialidemokraatit; puolalaisten sosialidemokraattien oppositio; Puolan sosialistinen puolue („levitsa”).
- Huolimatta siitä, että neuvottelukokouksen piti rajoittuman vain mielipiteiden vaihtoon tekemättä mitään sitovia päätöksiä, kokouksessa asetettiin äänestykseen VSDTP:n yhtenäisyyttä koskeva Kautskyn päätöslauselma. Päätöslauselma hyväksyttiin äänen enemmistöllä. Bolshevikit ja lätiläiset sosialidemokraatit kieltäytyivät osallistumasta mainitusta päätöslauselmasta suoritettuun äänestykseen.— 150.
- ⁵⁹ „Gvozdevilaisuus” — nimitys juontuu menshevikki K. A. Gvozdevista, joka oli Ylimmän sotateollisuuskomitean „työläisryhmän” puheenjohtaja esiintyen työläisten lakkotaistelua vastaan ja tukien avoimesti imperialistista porvaristoa.— 152.

- ⁶⁰ „*Tyszkalaisuus*” — nimitys juontuu L. Tyszkasta (Jogiches), erästä Puolan sosialidemokraattien johtomiehestä, joka poliittisessa toiminnassa osoitti periaatteettomuutta ja epärointiä. Imperialistisen sodan aikana Tyszka liittyi internationalisteihin; oli yhdessä Rosa Luxemburgin ja K. Liebknechtin kanssa järjestämässä spartakusliikettä Saksassa; pidätettiin maaliskuussa 1919 ja murhattiin vankilassa. V. I. Lenin on luonnehtinut „tyszkalaisuutta” kirjoituksissaan „Kahtiajakaantuminen Puolan sosialidemokratiassa” (Teokset, 18. osa, ss. 471—476), „Myös„yhdistäjiä””, „Ulkomaiset ryhmäkunnat ja venäläiset likvidaattorit” (Teokset, 19. osa, ss. 493—496, 506—509).— 153.
- ⁶¹ „*Zimmerwaldilaisten*” toinen kansainvälinen konferenssi pidettiin huhtikuun 24—30 p:nä (u. l.) 1916 Kienthalissa (Sveitsissä). Konferenssin päiväjärjestyksessä olivat m. m. seuraavat kysymykset: taistelu sodan lopettamiseksi, proletariaatin suhtautuminen rauhan-kysymyksiin, parlamenttitoimintaan ja joukkotaisteluun, Kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsuminen y. m. Vasemmistosiipi oli tässä konferenssissa vahvempi kuin Zimmerwaldin konferenssissa. Lenin ajoi läpi päätöslauselman, jossa arvosteltiin sosialipasifismia ja Kansainvälisen sosialistisen toimiston toimintaa. Kienthalin konferenssi edisti niiden internationalististen aineiden erottumista ja yhteenliittymistä, jotka sittemmin vuonna 1919 muodostivat Leninin ja bolshevikkien aloitteesta III Internationalen, Kommunistisen Internationalen. Konferenssi ei hyväksynyt kuitenkaan bolshevikkien politiikan pääkohtia, joita olivat imperialistisen sodan muuttaminen kansalaissodaksi, omien imperialististen hallitusten tappio sodassa ja III Internationalen perustaminen.— 154.
- ⁶² „*Työväenlehti*” („*Arbeiter-Zeitung*”) — päivälehti, Itävallan sosialidemokraattien pää-äänenkannattaja; ilmestyi Wienissä vuodesta 1889; imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) lehden kanta oli sosialishovinistinen. Lenin sanoi lehteä „Wienin sosialistipettureiden” lehdeksi.
Vuonna 1934 lehti lakkautettiin. Vuonna 1945 se alkoi ilmestyä jälleen Itävallan sosialistisen puolueen pää-äänenkannattajana.— 158.
- ⁶³ „*Nash Golos*” („*Meidän Äänemme*”) — menshevikkien sanomalehti; ilmestyi Samarassa vuosina 1915—1916; lehden kanta oli sosialishovinistinen.— 159.
- ⁶⁴ Hollannin sosialidemokraattisen puolueen Arnheemin edustajakokous pidettiin tammikuun 8—9 p:nä 1916.— 166.
- ⁶⁵ Ks. V. I. Leninin artikkelia „Euroopan Yhdysvaltojen tunnuksesta” (Teokset, 21. osa, ss. 334—338).— 166.
- ⁶⁶ „*Avanti!*” („*Eteenpäin!*”) — jokapäiväinen sanomalehti, Italian sosialistisen puolueen pää-äänenkannattaja; perustettu joulukuussa 1896. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehti oli

kannanotoissaan internationalistinen, muttei johdonmukaisesti, sillä se ei katkaissut yhteyksiään reformisteihin. Lehti ilmestyy nykyään Italian sosialistisen puolueen pää-äänenkannattajana.— 167.

⁶⁷ *Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan kirjelmä* — ISK:n vetoamus kaikille Zimmerwaldin yhdistykseen kuuluneille puolueille ja ryhmille; se hyväksyttiin yksimielisesti ISK:n helmikuun neuvottelukokouksessa Bernissä 1916. Leninin johtama VSDTP:n KK:n edustajisto antoi mainitussa neuvottelukokouksessa julkilausuman, jossa sanottiin, että sen mielestä vetoamus on askel eteenpäin Zimmerwaldissa pidetyn ensimmäisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin päätöksiin verraten, mutta se ei pidä sitä joka suhteessa tyydyttävänä. Vetoamus julkaistiin ISK:n bulletiin 3. n:ossa helmikuun 29 p:nä 1916 ja „Sotsial-Demokrat” lehden 52. n:ossa maaliskuun 25 p:nä 1916.— 171.

⁶⁶ Lenin tarkoittaa Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan virallista julkilausumaa, joka oli päivätty syyskuun 29 p:lle 1915 ja julkaistiin ISK:n bulletiin 2. n:ossa marraskuun 27 p:nä 1915. Tässä julkilausumassaan ISK tiedotti vastoin ensimmäisen Zimmerwaldin konferenssin päätöksiä, että se on valmis katsomaan itsensä hajonneeksi heti, kun Haagin Kansainvälinen sosialistinen toimisto aloittaa jälleen toimintansa. Toimikunta ryhtyi siis edistämään II Internationalen ennallistamista.— 171.

⁶⁹ *„Saksan internationalistiset sosialistit” (I. S. D.)* — ensimmäisen maailmansodan aikana muodostunut vasemmistolaisten socialidemokraattien ryhmä (Borchardt y.m.). I. S. D. liittyi Zimmerwaldin vasemmistoon, ja kysymyksissä, jotka koskivat eroamista socialishovinisteista ja keskustalaisista, sillä oli johdonmukaisempi kanta kuin R. Luxemburgin kannattajilla. Ryhmällä ei ollut kuitenkaan laajempia yhteyksiä joukkoihin, ja se hajosi pian.— 173.

⁷⁰ *Ornatski* — G. V. Tshitsherin.— 173.

⁷¹ *„Kommunist”* („Kommunisti”) — aikakauslehti, jota „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus julkaisi Genevessä 1915. Ilmestyi yksi (kaksois-) numero, jossa julkaistiin kolme Leninin artikkelia: „II Internationalen vararikko”, „Ranskalaisen sosialistin rehellistä puhetta” sekä „Imperialismi ja sosialismi Italiassa” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 195—250, 344—352, 353—362).

Aikakauslehden toimituksessa Lenin kävi taistelua Buharinin ja Pjatakovin puoluevastaista ryhmää vastaan, paljasti sen bolshevismivastaiset katsantokannat ja sen yritykset käyttää lehteä ryhmäkuntalaistarkoituksiin. Mainitun ryhmän puoluevastaisen asenteen vuoksi Lenin kehotti katkaisemaan suhteet ryhmään ja lopettamaan lehden yhteisen julkaisemisen. Lokakuusta 1916 „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus alkoi julkaista omaa „Sbornik Sotsial-Demokrata”-nimistä kokoelmaa.— 173.

⁷² Artikkelit *„Saksalaisesta ja ei-saksalaisesta shovinismista”* julkaistiin ensimmäisen kerran aikakauslehdessä „Voprosy Strahovanija”.

„*Voprosy Strahovanija*” („Vakuutuskysymyksiä”) — legaalinen bolshevistinen aikauslehti; ilmestyi Pietarissa epäsäännöllisesti lokakuusta 1913 maaliskuuhun 1918. Lehtä johti bolshevikkipuolueen Keskuskomitea. Lehti ei taistellut ainoastaan työväenvakuutuksen toteuttamisen, vaan myös bolshevististen „typistämättömien tunnusten” puolesta.— 175.

⁷³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XVI osa, I nidos, 1937, ss. 474—475.— 177.

⁷⁴ „*Russkoje Znamja*” („Venäjän Lippu”) — mustasotnialainen sanomalehti, „Venäjän kansan liiton” äänenkannattaja; ilmestyi Pietarissa vuoden 1905 marraskuusta vuoteen 1917.— 177.

⁷⁵ Kirja „*Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena*” on kirjoitettu vuoden 1916 ensi puoliskolla. Lenin oli ryhtynyt tutkimaan imperialismia koskevaa maailmankirjallisuutta jo Bernissä vuonna 1915 ja alkanut kirjoittaa kirjaa tammikuussa 1916. Saman vuoden tammikuun lopulla Lenin muutti Zürichiin ja jatkoi työtään Zürichin kantoninkirjastossa. Lainaukset, konseptit, muistiinpanot ja taulukot, joita Lenin oli poiminut sadoista ulkomaalaisista kirjoista, aikakausjulkaisuista, lehdistä ja tilastokokoelmista, käsittävät yli 40 painoarkkia. Tämä aineisto on julkaistu vuonna 1939 erillisinä kokoelmana nimellä „Imperialismin vihkoja”.

19 pnä kesäkuuta (2 pnä heinäkuuta) 1916 Lenin lopetti teoksensa kirjoittamisen ja lähetti käsikirjoituksen „Parus”-kustannusliikkeeseen. Kustannusliikkeessä olleet menshevistiset työntekijät poistivat kirjasta Kautskyn ja venäläisten menshevikkien (Martovin y.m.) opportunistisiin teorioihin kohdistetun terävän arvostelun. Leninin sana „kasvaminen” (kapitalismin kasvaminen kapitalistiseksi imperialismiksi) oli vaihdettu sanaan „muuttuminen”, sanat „taantumuksellinen luonne” („ultraimperialismi”-teorian taantumuksellinen luonne) sanoihin „takapajuinen luonne” j.n.e. Otsikolla „Imperialismi kapitalismin uusimpana vaiheena” kustannusliike „Parus” julkaisi kirjan Pietarissa vuoden 1917 alkuun mennessä.

Palattuaan Venäjälle Lenin kirjoitti kirjan alkulauseen. Vuoden 1917 keskivaiheilla kirja ilmestyi painosta.— 179.

⁷⁶ Tämä alkulause oli ensi kerran julkaistu otsikolla „Imperialismi ja kapitalismi” aikakauslehdessä „Kommunistitsheski Internatsional” № 18, joka ilmestyi lokakuussa 1921.— 183.

⁷⁷ „*Saksan riippumaton sosialidemokraattinen puolue*” — keskuapuolue, joka perustettiin huhtikuussa 1917. Puolueen perusosan muodosti kautskyläinen järjestö „Työyhteisö”. „Riippumattomat” saarnasivat „yhtenäisyyttä” avointen sosialishovinistien kanssa, puolustelivat ja suojelivat näitä ja vaativat luopumaan luokkataistelusta.

Vuoden 1920 lokakuussa Hallessa pidetyssä Riippumattoman sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa tapahtui kahtiajakaantuminen. Huomattava osa puolueesta liittyi joulukuussa 1920

Saksan kommunistiseen puolueeseen. Oikeistoainekset muodostivat erillisen puolueen ja ottivat entisen nimen — Riippumaton sosiaalidemokraattinen puolue, joka oli olemassa vuoteen 1922.— 187.

⁷⁸ *Spartakistit* — „Spartacus” liiton jäsenet; liitto perustettiin ensimmäisen maailmansodan aikana. Sodan alussa Saksan vasemmistolaisista sosialidemokraateista muodostui „Internationale” ryhmä, jota johtivat K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, K. Zetkin y.m. Tätä ryhmää alettiin myös nimittää „Spartacus” liitoksi. Spartakistit harjoittivat joukkojen keskuudessa vallankumouksellista propagandaa imperialistista sotaa vastaan, paljastivat Saksan imperialismiin anastuspolitiikan ja sosialidemokratian johtajien petturuuden. Mutta spartakistit, Saksan vasemmistolaiset, eivät päässeet vapaiksi puolimenshevistisistä virheistä teorian ja politiikan tärkeimmissä kysymyksissä: he kehittivät puolimenshevististä imperialismiteoriaa, hylkäsivät kansakuntien itsemääräämisperiaatteen sen marxilaisessa mielessä (s.o. aina eroamiseen ja itsenäisten valtioiden muodostamiseen saakka), he kielsivät kansallisten vapausotien mahdollisuuden imperialismiin kaudella, aliarvioivat vallankumouksellisen puolueen merkitystä ja ihannoivat liikkeen alkuvoimaisuutta. Saksan vasemmistolaisten virheitä on arvosteltu V. I. Leninin kirjoituksissa „Juniuksen kirjaseen johdosta” (ks. tätä osaa, ss. 295—310), „Marxilaisuuden irvikuvasta ja „imperialistisesta ekonomismista” ” y.m. Vuonna 1917 spartakistit liittyivät „riippumattomien” keskustalaiseen puolueeseen säilyttäen organisatorisen itsenäisyytensä. Saksan marraskuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1918 spartakistit erosivat „riippumattomista” ja joulukuussa samana vuonna perustivat Saksan kommunistisen puolueen.— 187.

⁷⁹ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1953, s. 620, tai K. Marx ja F. Engels. Teokset, XIX osa, II nidos, 1947, s. 156.— 209.

⁸⁰ *Gründer-skandaaleja* tapahtui osakeyhtiöiden perustamisen (grynderiläisyys johtuu saksalaisesta sanasta Gründer — perustaja) voimakkaan kasvun kaudella Saksassa viime vuosisadan 70-luvun alussa. Grynderiläisyyden kasvuun liittyi rikastuneiden porvarillisten afäärimiesten keplottelu, kiihkeä maaomaisuus- ja arvopaperikeinottelu pörssissä.— 211.

⁸¹ „Frankfurtin Lehti” („Frankfurter Zeitung”) — saksalainen porvarillinen sanomalehti, ilmestyi Frankfurt am Mainissa vuodesta 1856 lähtien.— 212.

⁸² Lenin tarkoittaa G. V. Plehanovia.— 221.

⁸³ *Ranskalainen Panama* — sanonta, jonka aiheutti Ranskassa vuosina 1892—1893 niiden valtaviin väärinkäytösten ja lahjustenottojen paljastaminen, joihin Panaman kanavaa kaivattaneen ranskalaisen yhtiön lahjomat valtion poliittiset toimihenkilöt, virkamiehet ja sanomalehdet olivat syyllistyneet.— 229.

⁸⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut kirjeet, 1953, s. 105.— 274.

- ⁸⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XXIV osa, 1931, ss. 529, 530.— 274.
- ⁸⁶ *Spektator* — menshevikki S. M. Nahimson.— 279.
- ⁸⁷ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1953, s. 126, tai K. Marx ja F. Engels. Teokset, XIX osa, I nidos, 1939, ss. 126—127.— 280.
- ⁸⁸ *Boksarikapina* — Kiinassa vuosina 1899—1901 ollut imperialismiin vastainen kansankapina. Sen nostatti „I-Ho-Tsiuan” („Nyrkki oikeudenmukaisuuden ja sovun hyväksi”)-niminen yhdistys, joka myöhemmin otti nimen „I-Ho-Tuan”. Saksalaisen kenraalin Walderseen komentamat imperialististen valtojen rankaisuretkikunnan joukot tukahduttivat verisesti kapinan. Kapinan kukistamiseen osallistuivat Saksan, Japanin, Englannin, Amerikan ja Venäjän imperialistit. Vuonna 1901 Kiinan piti allekirjoittaa n.s. „lopullinen protokolla”, jonka mukaan se joutui maksamaan tavattoman suuren pakkoveron ja Kiinasta tuli lopullisesti ulkomaisen imperialismiin puolisiirtomaa.— 286.
- ⁸⁹ *Junius* — Rosa Luxemburg.— 295.
- ⁹⁰ Lenin tarkoittaa vasemmistososialidemokraattien yleissaksalaista konferenssia, joka pidettiin tammikuun 1 päivänä 1916 Berliinissä K. Liebknechtin asunnossa. Konferenssi hyväksyi R. Luxemburgin laatimat „Internationale” ryhmän teesit.— 295.
- ⁹¹ „*Bremer Bürger-Zeitung*” („Bremenin Kansalaislehti”) — jokapäiväinen sanomalehti, Saksan sosialidemokraattien Bremeninryhmän äänenkannattaja. Lehti ilmestyi vuodesta 1890 vuoteen 1919; vuosina 1914—1915 se oli todellisuudessa Saksan vasemmistososialidemokraattien äänenkannattaja; vuonna 1916 lehti joutui kautskylaisille.— 297.
- ⁹² „*Volksfreund*” („Kansanystävä”) — Braunschweigissa vuonna 1871 perustettu sosialidemokraattien jokapäiväinen sanomalehti; vuosina 1914—1915 oli tosiasiallisesti Saksan vasemmistososialidemokraattien äänenkannattaja; vuonna 1916 lehti joutui kautskylaisille.— 297.
- ⁹³ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, suom. painos, 1958, s. 478.— 304.
- ⁹⁴ „*Gazeta Robotniczan*” toimituksen laatimat „*Teesit imperialismista ja kansallisesta sorrosta*” julkaistiin „*Sbornik Sotsial-Demokrata*” kokoelman I. n:ossa lokakuussa 1916.— 311.
- ⁹⁵ Näitä Puolan riippumattomuutta koskevaa kolmea katsantokantaa Lenin on arvostellut artikkelissa „Kansakuntien itsemääräämisoikeudesta” (Teokset, 20. osa, ss. 385—446).— 311.
- ⁹⁶ Lenin tarkoittaa väittelyjä, joita käytiin vuonna 1903 laadittaessa VSDTP:n ohjelmaa, mikä sittemmin hyväksyttiin puolueen II edus-

tajakokouksessa (ks. Teokset, 6. osa, ss. 1—60, 302—318, 438—447), sekä vuonna 1913 toisaalta bolshevikkien ja toisaalta likvidaattorien, trotskilaisten ja bundilaisten välillä „kansallisesta kulttuuriautonomiasta” (ks. Teokset, 19. osa, ss. 539—545; 20. osa, ss. 1—36, 385—446).— 312.

⁹⁷ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1952, s. 23.— 314.

⁹⁸ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XI osa, II nidos, 1934, ss. 49—50.— 314.

⁹⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, VII osa, 1930, ss. 201—220.— 331.

¹⁰⁰ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XIII osa, I nidos, 1936, s. 155.— 333.

¹⁰¹ „Lichtstrahlen” („Valonsäteitä”)— J. Borchardt in toimittama kuu-kausijulkaisu, Saksan sosialidemokraattien vasemmistoryhmän äänenkannattaja. Julkaisu ilmestyi Berliinissä epäsäännöllisesti vuosina 1913—1921.— 341.

¹⁰² Tarkoitetaan R. Luxemburgin artikkelia „Kansallisuuskysymys ja autonomia”, joka ilmestyi aikakauslehdessä „Przegląd Socjaldemokratyczny” („Sosialidemokraattinen Katsaus”) n:oissa 6, 7, 8—9, 10, 12 ja 14—15 vuosina 1908 ja 1909.— 341.

¹⁰⁸ „Frakeiksi” sanottiin Puolan sosialistisen puolueen (PPS) oikeisto-siipeä, „pravitsaa”, josta vuonna 1906 Puolan sosialistisen puolueen hajaannuttua tuli itsenäinen järjestö.

Pilsudskin johtama „pravitsa” ajoi kansallishovininististä politiikkaa ja muodostui myöhemmin uudelleen PPS:ksi.

Puolan porvarillisen valtion perustamisen jälkeen PPS:n oikeisto otti taas nimekseen PPS. Asetuttuaan hallituksen johtoon se luovutti vallan Puolan porvaristolle ja harjoitti sitten järjestelmällisesti neuvostovastaista ja kommunisminvastaista agitaatiota, tuki Neuvostomaata vastaan tähdättyä hyökkäyspolitiikkaa, Länsi-Ukrainaan ja Läntiseen Valko-Venäjään kohdistuvaa anastus- ja siirtomaasortopolitiikkaa. Pilsudskin toimeenpaneman fasistisen vallankaappauksen (toukokuu 1926) jälkeen PPS oli muodollisesti oppositiossa, mutta todellisuudessa yhteistyössä fasistien kanssa ja jatkoi neuvostovastaista propagandaa.

Toisen maailmansodan aikana PPS jakaantui uudelleen. Sen taantumuksellinen, shovinistinen osa, joka otti nimekseen „Wolność, równość i niepodległość” („Vapaus, tasa-arvoisuus ja riippumattomuus”), WRN, oli yhteistoiminnassa fasistien kanssa ja osallistui puolalaisten emigranttien taantumukselliseen Lontoon „hallitukseen”. PPS:n toinen, vasemmistolainen osa, joka nimitti itseään „Puolan sosialistien työväenpuolueeksi” (RPPS), liittyi vuonna 1942 perustetun Puolan työväenpuolueen (PPR) vaikutuksesta yhteiseen taistelurintamaan hitleriläisiä miehittäjiä vastaan, kävi taistelua Puolan vapauttamiseksi fasistisesta orjuutuksesta ja asettui Puolan

ja Neuvostoliiton välisten ystävällisten suhteiden solmimisen kannalle.

Vuonna 1944, sen jälkeen kun oli vapautettu Puolan itäosa saksalaisten miehitysvallasta ja muodostettu Puolan kansallisen vapautuksen komitea, RPPS otti jälleen nimekseen PPS ja osallistui yhdessä PPR:n kanssa kansandemokraattisen Puolan rakentamiseen. Joulukuussa 1948 PPR ja PPS yhdistyivät ja muodostivat Puolan Yhdistyneen työväenpuolueen (PORP).— 342.

¹⁰⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 356—357.— 344.

¹⁰⁵ K. R.— Karl Radek.— 346.

¹⁰⁶ „*Retsh*” („Puhe”) — päivälehti, kadettipuolueen pää-äänenkannattaja; ilmestyi Pietarissa vuoden 1906 helmikuusta lähtien. Pietarin Neuvoston Sotilaallinen vallankumouskomitea lakkautti sen loka-kuun 26 pnä (marraskuun 8 pnä) 1917; ilmestyi sittemmin muun nimisenä vuoden 1918 elokuuhun saakka.— 346.

TIETOJA
V. I. LENININ
ELÄMÄSTÄ JA TOIMINNASTA
(*Joulukuu 1915 — heinäkuu 1916*)

1915

- Joulukuu — tammikuun loppu 1916.* Lenin asuu Bernissä (Sveitsi).
- Joulukuun puoliväli.* Lenin pitää internationalistisocialidemokraattien neuvottelukokouksen toisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin valmistelua koskevasta kysymyksestä.
- Joulukuu, 29 (11. tammikuuta 1916).* Lenin lähettää teoksensa „Uusia tietoja kapitalismin kehitysieistä maanviljelyksessä” käsikirjoituksen A. M. Gorkille Pietarissa julkaistavaksi.
- Joulukuu, 29 — kesäkuu, 19 1916 (tammikuu, 11 — heinäkuu, 2).* Lenin valmistelee kirjaansa „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena” ensin Bernin ja sittemmin Zürichin kirjastossa.
- Joulukuu.* Lenin kirjoittaa alkulauseen N. Buharinin kirjaseen „Maailmantalous ja imperialismi”. Kirjeessään bolshevikkien Geneven-jaostolle Lenin osoittaa, että on tuomittava välttämättömästi erikoisessa päätöslauselmassa menshevikkien suorittamat Pietarin sotateollisuuskomiteoiden „työläisryhmien” vaalien väärennykset.
- Joulukuu, 1915 — tammikuu, 1917.* Lenin toimittaa VSDTP:n Pää-äänenkannattajaa „Sotsial-Demokrat” lehteä.

1916

- Tammikuu, 2 (15).* Lenin johtaa Zimmerwaldin vasemmiston byroon istuntoa, jossa käsitellään Hollannin vasemmistosocialidemokraattien edustusta byroossa ja

- Zimmerwaldin vasemmistoryhmän äänenkannattajan, „Vorbote” („Edelläkävijä”) aikakauslehden julkaisemista.
- Tammikuu, 12 (25).* Lenin johtaa Zimmerwaldin vasemmiston byroon istuntoa, jossa käsitellään „Vorbote” aikakauslehden ensimmäisen numeron julkaisemiseen liittyviä toimenpiteitä.
- Tammikuu, 12 (25) pn jälkeen.* Leninin artikkeli „Opportunismi ja II Internationalen vararikko” julkaistaan „Vorboten” ensimmäisessä numerossa.
- Tammikuu, 17 (30).* Lenin kirjoittaa bolshevikkien Zürichin-jaostolle ohjekirjelmän nuorisotyöstä nuorisojärjestöjen Kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsumishankkeen yhteydessä.
- Tammikuu, 23—26 (helmikuu, 5—8).* Lenin osallistuu Bernissä pidettyyn Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan laajennettuun neuvottelukokoukseen, kirjoittaa päätöslauselmaluonnoksen toisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin koollekutsumisesta ja ehdoista, joilla voidaan olla edustettuna mainitussa konferenssissa.
- Tammikuu, 26 (helmikuu, 8).* Lenin esiintyy internationalistien joukkokokouksessa Bernissä puhuen imperialistisesta sodasta ja proletariaatin tehtävistä.
- Tammikuu, 28 (helmikuu, 10).* Lenin kirjoittaa kirjeen „Opposition tehtävistä Ranskassa”.
- Tammikuu, 28 tai 29 (helmikuu, 10 tai 11).* Lenin muuttaa Bernistä Zürichiin.
- Tammii — helmikuu.* Lenin kirjoittaa teesit aiheesta „Sosialistinen valtakumous ja kansakuntien itsemääräämisoikeus”. Tesiset julkaistiin huhtikuussa 1916 aikakauslehti „Vorboten” 2. n:ossa.
- Helmikuu, 3 (16).* Lenin lähettää bolshevikkien ulkomaisille jaostoille informaatiotiedon tammikuun 23—26 pnä (helmikuun 5—8 pnä) pidetystä Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan laajennetusta neuvottelukokouksesta sekä antaa ohjeet ryhtyä viipymättä kokoamaan vasemmistolaisen zimmerwaldilaisten voimia ja valitsemaan edustajia huhtikuussa pidettävään toiseen Kansainväliseen sosialistikonferenssiin.

- Helmikuu,*
4 (17). Lenin pitää Zürichissä esitelmän aiheesta „Kaksi Internationalea”.
- Helmikuu,*
5 (18). Leninin artikkeli „Onko Organisaatiokomitealla ja Tshheidzen ryhmällä omaa linjaa?” julkaistaan „Sotsial-Demokrat” lehden 50. n:ossa.
- Helmikuu,*
13 (26). Lenin pitää Zürichissä esitelmän aiheesta „„Rauhan ehdot” kansallisuuskysymykseen sidottuina”.
- Helmikuu,*
16 (29). Leninin artikkelit „Rauha ilman aluevaltauksia ja Puolan riippumattomuus päivän tunnuksina Venäjällä” ja „Wilhelm Kolb ja Georgi Plehanov” julkaistaan „Sotsial-Demokrat” lehden 51. n:ossa.
- Helmikuu, 17*
(maaliskuu, 1). Lenin pitää Genevessä esitelmän aiheesta „„Rauhan ehdot” kansallisuuskysymykseen sidottuina”.
- Helmikuu, 27*
(maaliskuu, 11). Lenin antaa ohjeen aikakauslehti „Kommunistin” julkaisemisen lopettamisesta, koska puoluevastaisen kannan ottanut Buharinin—Pjatakovin ryhmä on yrittänyt käyttää aikakauslehteä ryhmäkuntansa tarkoituksiin, ja suunnittelee VSDTP:n Pää-äänenkannattajan „Sotsial-Demokrat” lehden toimittaman „Sbornik Sotsial-Demokrata”-nimisen kokoelman julkaisemista.
- Helmi—*
maaliskuu. Lenin kirjoittaa kirjeen „Ulkomaisten järjestöjen komitean kirje VSDTP:n jaostoille”.
- Helmikuun*
loppu—
maaliskuu. Lenin kirjoittaa „VSDTP:n Keskuskomitean ehdotuksen toiselle „socialistikonferenssille” (teesit), järjestää teesien kääntämisen saksan ja ranskan kielelle ja lähettää käännökset bolshevikkien ulkomaisille jaostoille ja eri maiden vasemmistointernationalisteille. Teesit julkaistaan huhtikuun 9 (22) p:nä Bernin Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan bullettiin 4. n:ossa.
- Helmikuun*
loppu—
huhtikuu. Lenin kirjoittaa artikkelin „Kahtiajakautuminen vaiko mätäneminen?”.
- Maaliskuu,*
6 (19). Lenin kirjoittaa kirjeen A. M. Kollontaille Norjaan antaen hänen tehtäväkseen kääntää englannin kielelle ja julkaista Norjassa „Kansainvälisen Lento-lehtisen” 1. n:on, jossa oli Zimmerwaldin vasemmiston päätöslauselma- ja manifestiluonnos, ja ryhtyä toimenpiteisiin sen levittämiseksi Amerikassa, Englannissa, Ruotsissa, Norjassa y.m. maissa.

- Lenin lähettää Norjaan teesit „Sosialistinen vallankumous ja kansojen itsemääräämisoikeus”, jotta Ruotsin ja Norjan vasemmistososialistit voisivat tutustua niihin.
- Maaliskuu, 12 (25).* Leninin artikkeli „Rauhanohjelmasta” julkaistaan „Sotsial-Demokratin” 52. n:ossa.
- Maalis- — kesäkuu.* Kirjoituksissaan ja ulkomailla asuville bolshevikeille lähettämässään kirjeissä Lenin paljastaa Buharinin—Pjatakovin ryhmän puoluevastaiset mielipiteet marxilaisuuden teorian ja taktiikan peruskysymyksissä, tuomitsee tuon ryhmän kaksinaamaisen suhtautumisen puolueen keskusteluihin. Lenin paljastaa samoin Zinovjevin kaksinaamaisuuden, koska tämä itse asiassa tuki Buharinin—Pjatakovin ryhmää.
- Huhtikuu, 5 (18).* Lenin pitää bolshevikkien Zürichin-jaoston sekä puolalaisten ja latvialaisten internationalistisocialidemokraattien yhteisessä kokouksessa selostuksen „Socialidemokraattien lähimmät tehtävät Venäjällä”.
- Huhtikuu, 11—17 (24—30).* Lenin osallistuu toisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin työhön Kienthalissa, järjestää ja tiivistää sen vasemmistosiipeä, johtaa työtä päätöslauselmavaliokunnassa, jossa laaditaan pasifismia ja Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan toimintaa arvostelevat päätöslauselmaehdotukset, ja ajaa ne läpi.
- Huhtikuu, ei ennen 16 (29).* Lenin laatii jäsenyyksen toisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin yhteenvetoja käsittelevää artikkelia eli selostusta varten.
- Toukokuu, 20 (kesäkuu, 2).* Lenin pitää Genevessä esitelmän aiheesta „Kaksi virtausta kansainvälisessä työväenliikkeessä”.
- Toukokuu, 31 (kesäkuu, 13).* Leninin artikkeli „Saksalaisesta ja ei-saksalaisesta shovinismista” julkaistaan „Voprosy Strahovanija” aikakauslehden 5. (54.) n:ossa.
- Touko- — heinäkuu.* Internationalistisella kannalla oleville Skandinavian maiden vasemmistosocialidemokraateille lähettämässään kirjeissä Lenin antaa ohjeita puolueettomien maiden sosialistien konferenssin valmistelemisestä ja määrittelee taktiikan, jota vasemmistolaisten tulisi noudattaa mainitussa konferenssissa.
- Kesäkuu, 19 (heinäkuu, 2).* Lenin lopettaa kirjansa „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena” kirjoittamisen ja lähettää käsikirjoituksen „Parus”-nimiselle kustannusliikkeelle.

*Heinäkuun 4
ja 7 (17 ja
20) pn välillä.*

Lenin muuttaa Flümsin vuoristokylään (Zürichin lähistöllä).

*Heinäkuu,
12 (25).*

Leninin äiti M. A. Uljanova kuoli Pietarissa.

*Heinäkuun
alkupuolisko.*

Lenin kirjoittaa artikkelit „Juniuksen kirjasen johdosta” ja „Itsemääräämisestä käydyn väittelyn yhteenvetoja”; artikkelit julkaistiin „Sbornik Sotsial-Demokrata” kokoelman 1. n:ossa lokakuussa 1916.

SISÄLTÖ

Esipuhe	IX
---------------	----

1914—1915

UUSIA TIETOJA KAPITALISMIN KEHITYSLAEISTA MAANVILJELYKSESSÄ. <i>1 viikko. Kapitalismi ja maanviljelys Amerikan Yhdysvalloissa</i>	1—92
1. Kolmen tärkeimmän alueen luonteenomaiset piirteet. Siirtoasutettava länsi ja homesteadit	7
2. Pohjoinen teollisuusalue	11
3. Entinen orjanomistuksellinen etelä	12
4. Farmien keskikoko. „Kapitalismin rappeutuminen” etelässä	16
5. Maanviljelyksen kapitalistinen luonne	20
6. Voimaperäisimmän maanviljelyksen alueet	25
7. Koneet ja palkkatyö maanviljelyksessä	32
8. Suurtaloudet syrjäyttävät pientalouksia. Viljellyn maan määrä	37
9. Jatkoa. Numerotietoja farmien arvosta	43
10. Tavallisten taloustutkimusmenetelmien puutteellisuudet. Marx maanviljelyksen erikoisuuksista	47
11. Pien- ja suurtalouksien tarkempaa vertailua	54
12. Erilaiset taloustyypit maanviljelyksessä	61
13. Miten pientuotannon joutumista suurtuotannon syrjäyttämäksi maanviljelyksessä peitellään	67
14. Pienviljelijäin pakkoluovutus	74
15. Vertailukuva teollisuuden ja maanviljelyksen kehityksestä	82
16. Yhteenvedot ja johtopäätökset	90

ESIPUHE N. BUHARININ KIRJASEEN „MAAILMANTALOUS JA IMPERIALISMI”	93—98
OPPORTUNISMI JA II INTERNATIONALEN VARARIKKO	99—111
I	99
II	103
III	105

1916

TOISEN SOSIALISTIKONFERENSSIN KOOLLEKUTSUMISTA KOSKEVAN PÄÄTÖSLAUSELMAN LUONNOS	112
VUODEN 1916 HUHTIKUUN 24 pn KONFERENSSISTA. <i>Edustajiston ehdotus</i>	113
PUHE KANSAINVÄLISESSÄ JOUKKOKOKOUKSESSA BERNISSÄ HELMIKUUN 8 pnä 1916	114—117
OPPOSITION TEHTÄVISTÄ RANSKASSA (<i>Kirje toveri Safaroville</i>)	118—122
ONKO ORGANISAATIOKOMITEALLA JA TSHHEIDZEN RYHMÄLLÄ OMAA LINJAA?	123—128
RAUHA ILMAN ALUEVALTAUKSIA JA PUOLAN RIIPPUMATTOMUUS PÄIVÄN TUNNUKSINA VENÄJÄLLÄ	129—132
WILHELM KOLB JA GEORGI PLEHANOV	133—134
SOSIALISTINEN VALLANKUMOUS JA KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS (<i>Teesit</i>)	135—149
1. Imperialismi, sosialismi ja sorrettujen kansakuntien vapauttaminen	135
2. Sosialistinen vallankumous ja taistelu demokratian puolesta	136
3. Itsemääräämisoikeuden merkitys ja suhde federaatioon	138
4. Kansakuntien itsemääräämistä koskeva kysymys vallankumouksellisen proletariaatin kannalta asetettuna	139
5. Marxilaisuus ja proudhonilaisuus kansallisuuskysymyksessä	141
6. Kolme valtiotyyppeä kansakuntien itsemääräämisen kannalta	142
7. Sosialishovinismi ja kansakuntien itsemäärääminen	144
8. Proletariaatin konkreettiset tehtävät lähitulevaisuudessa	145
9. Venäjän ja Puolan sosialidemokraattien ja II Internationalen suhtautuminen itsemääräämiseen	146

ULKOMAISTEN JÄRJESTÖJEN KOMITEAN KIRJE VSDTP:n JAOSTOILLE	150—153
„RAUHANOHJELMASTA”	154—161
VSDTP:n KESKUSKOMITEAN EHDOTUS TOISELLE SOSIALISTIKONFERENSSILLE	162—172
KAHTIAJAKAUTUMINEN VAIKO MÄTÄNEMINEN?	173—174
SAKSALAISESTA JA EI-SAKSALAISESTA SHOVINISMISTA	175—177
IMPERIALISMI KAPITALISMIN KORKEIMPANA VAIHEENA.	
<i>Yleistajuinen esitys</i>	179—294
<i>Alkulause</i>	181
<i>Alkulause ranskalaiseen ja saksalaiseen painokseen</i>	183
I	183
II	183
III	185
IV	186
V	187
I. Tuotannon keskittyminen ja monopolit	190
II. Pankit ja niiden uusi osuus	203
III. Finanssipääoma ja finanssioligarkia	218
IV. Pääoman maastavienti	232
V. Maailmanjako kapitalistiliittojen kesken	237
VI. Maailmanjako suurvaltain kesken	245
VII. Imperialismi kapitalismin erikoisena vaiheena	256
VIII. Kapitalismin loismaisuus ja mätäneminen	266
IX. Imperialismin kritiikkiä	275
X. Imperialismin paikka historiassa	288
JUNIUKSEN KIRJASEN JOHDOSTA	295—310
ITSEMAARAAMISESTA KÄYDYN VAIITTELYN YHTEENVETOJA	311—352
1. Sosialismi ja kansakuntien itsemäärääminen	312
2. Onko demokratia „mahdollista” imperialismin valitessa?	316
3. Mikä on aluevaltausta?	319
4. Aluevaltausten puolesta vaiiko aluevaltauksia vastaan?	322
5. Miksi sosialidemokratia vastustaa aluevaltauksia?	326

6. Voidaanko tässä kysymyksessä asettaa siirtomaat „Euroopan” vastakohtaksi?	328
7. Marxilaisuus vaiko proudhonilaisuus?	331
8. Hollannin ja Puolan internationalistisocialidemokraattien asenteen erilaisuudet ja yhtäläisyydet.....	339
9. Engelsin kirje Kautskylle	343
10. Irlannin kapina vuonna 1916	345
11. Loppusanat	350
<i>Huomautuksia</i>	353—370
<i>Tietoja V. I. Leninin elämästä ja toiminnasta</i>	371—377

KUVAT

Kansilehti V. I. Leninin kirjasta „Uusia tietoja kapitalismin kehityslaeista maanviljelyksessä. I vihko. Kapitalismi ja maanviljelys Amerikan Yhdysvalloissa”.— 1917	3
Ensimmäinen sivu V. I. Leninin käsikirjoituksesta „VSDTP:n Keskuskomitean ehdotus toiselle sosialistikonferenssille”.— Helmi- — maaliskuu 1916	163
V. I. Leninin kirjan „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena” kansi.— 1917	180—181
Ensimmäinen sivu V. I. Leninin käsikirjoituksesta „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena”.— Tammi- — kesäkuu 1916	188—189

Karjalan ASNT
Kulttuuriasiain ministeriön
Poligrafizdatin
Sortavalan kirjapaino

Sortavala, Karjalankatu, 32
